

**XÜSUSİ BURAXILIŞ
2013**

Təsisçi: Azərbaycan Respublikasının
Baş Prokurorluğu

REDAKSIYA HEYƏTİ:

Baş redaktor:

Namiq Əsgərov

Baş redaktorun müavini:

Nazir Bayramov

nazirbayramov@mail.ru

Redaksiya heyətinin üzvləri:

Əzizəğa Həsənov

Bəhruz Mahmudov

İlqar Cəfərov

Nazim Abbasov

Natiq Hüseynov

Məsul katib: Eldar Əfəndiyev

Redaksiyanın ünvanı:

AZ 1001, Azərbaycan Respublikası,

Bakı şəhəri, N.Rəfibəyli küçəsi, 7.

Tel.: 492-25-17, Faks: 492-25-17

www.genprosecutor.gov.az

«Kütləvi informasiya vasitələri haqqında» Azərbaycan Respublikası Qanununa müvafiq qaydada təsis edilmişdir.

Jurnal 2003-cü ildən etibarən, rübdə bir dəfə dövriyyəyə çıxarılır.

Azərbaycan Respublikası Baş prokurorunun 1 iyun 2010-cu il tarixli, 10/53 nömrəli «Azərbaycan Prokurorluğu» elmi-praktiki jurnalının redaksiya heyətinin yeni tərkibinin təsdiq edilməsi haqqında əmrinə əsasən, Azərbaycan Respublikası Prokurorluğunun elmi-praktiki mətbu orqanı olan «Azərbaycan Prokurorluğu» jurnalının fəaliyyəti üçün məsul qurum kimi Baş Prokurorluğun Elm-Tədris Mərkəzi müəyyən edilmişdir.

Materiallardakı faktların doğruluğuna jurnalın redaksiya heyəti məsuliyyət daşıyır.

Materiallarımızdan istifadə zamanı jurnala istinad etmək vacibdir.

«Hüquq ədəbiyyatı» nəşriyyatının kompüter mərkəzində yığılaraq səhifələnməmiş və çap edilmişdir.

Çapa imzalanmışdır: 29.05.2013-cü il 60x84 1/8 formatda 172 səhifə həcmində çap olunmuşdur. Tiraj: 1350 nüsxə.

© «Azərbaycan Prokurorluğu», 2013

MÜNDƏRİCAT

I. Heydər Əliyevin 90 illik yubileyi ölkə üzrə qeyd edildi

- Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin 90 illik yubileyi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı 3
- Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev ümummilli lider Heydər Əliyevin məzarını ziyarət etdi 5
- Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin 90 illik yubileyinə həsr edilmiş xatirə gecəsi təşkil edilmişdir 6
- Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin 90 illik yubileyi münasibətilə Bakıda möhtəşəm Gül bayramı təşkil edilmişdir 10
- Azərbaycanın birinci xanımı, Heydər Əliyev Fondunun Prezidenti, Milli Məclisin deputatı Mehriban Əliyeva Amnistiya aktının qəbul olunması ilə bağlı Milli Məclisə müraciət etmişdir 12
- Azərbaycanın birinci xanımı, Heydər Əliyev Fondunun Prezidenti, Milli Məclisin deputatı Mehriban Əliyeva Amnistiya aktı ilə bağlı Milli Məclisdə məruzə ilə çıxış etmişdir 12
- Heydər Əliyev Fondunun prezidenti, Milli Məclisin deputatı Mehriban Əliyevanın çıxışı 13
- Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin 90 illik yubileyi münasibətilə amnistiya elan edilməsi haqqında Milli Məclisin qərarı 13
- Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin 90 illik yubileyi münasibəti ilə Ədliyyə Nazirliyi tərəfindən elmi-praktik konfrans keçirilmişdir 18

II. Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin 90 illik yubileyi münasibəti ilə prokurorluqda həyata keçirilmiş tədbirlər

- Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin 90 illik yubileyinin qeyd edilməsi ilə əlaqədar Azərbaycan Respublikası Prokurorluğunun Tədbirlər Planı 24
- Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin 90 illik yubileyi münasibəti ilə Baş Prokurorluq tərəfindən konfrans keçirilmişdir 25
- Azərbaycan Respublikasının Baş prokuroru Zakir Qaralovun çıxışı 29
- Konfrans iştirakçılarının çıxışları (ixtisarla) 34
- Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, zati-aliləri cənab İlham Əliyevə müraciət 45
- Prokurorluq işçiləri mayın 10-da ulu öndər Heydər Əliyevin məzarını ziyarət etmişlər 46
- Ulu öndər Heydər Əliyevin anadan olmasının 90 illiyi ilə əlaqədar Prokurorluq tərəfindən ağacəkmə kampaniyası təşkil olunmuşdur 47
- Heydər Əliyev Fondu ilə tanışlıq Baş Prokurorluğun əməkdaşlarında zəngin təəssüratlar yaratmışdır 48
- Hərbi Prokurorluğun işçiləri Heydər Əliyev Fondunu ziyarət etmişlər 48
- Naxçıvan Muxtar Respublikası Prokurorluğunda ulu öndər Heydər Əliyevin 90 illik yubileyi ilə əlaqədar konfrans keçirilmişdir 49
- Hərbi Prokurorluqda ulu öndər Heydər Əliyevin 90 illik yubileyi ilə əlaqədar konfrans keçirilmişdir 51
- Bakı şəhər prokurorluğunda ulu öndər Heydər Əliyevin 90 illik yubileyi ilə əlaqədar konfrans keçirilmişdir 52
- Təbə rayon (şəhər) prokurorluqlarında ulu öndər Heydər Əliyevin 90 illik yubileyi ilə əlaqədar seminarlar keçirilmişdir 53
- «Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin 90 illik yubileyi münasibətilə amnistiya elan edilməsi haqqında» Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin 07 may 2013-cü il tarixli Qərarının icrası ilə əlaqədar prokurorluq orqanlarının vəzifələri barədə Baş Prokurorluq üzrə əmr 55
- Amnistiya aktının prokurorluq orqanlarında tətbiqi ilə bağlı Baş Prokurorluqda seminar keçirilmişdir 57

III. Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin həyat yolu

- Tərcümeyi-hal 59
- Siyasi portret 61

IV. Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyev və Azərbaycan Prokurorluğu

- Ulu öndər Heydər Əliyevin Azərbaycan Respublikası Prokurorluğu orqanlarının 80 illik yubileyinə həsr olunmuş təntənəli yığıncaqda iştirakı 83
- Ulu öndər Heydər Əliyevin Azərbaycan Respublikası Prokurorluğu orqanlarının rəhbər işçiləri ilə keçirdiyi müşavirə 90
- Ulu öndər Heydər Əliyevin Beynəlxalq Prokurorlar Assosiasiyası İcraiyyə Komitəsinin Bakı şəhərində keçirilən iclasının iştirakçılarına müraciəti 95
- Ulu öndər Heydər Əliyevin Beynəlxalq Prokurorlar Assosiasiyası İcraiyyə Komitəsinin nümayəndə heyətinin üzvləri ilə görüşü 96
- Prokurorluq işçilərinin kütləvi informasiya vasitələrində dərc olunmuş məqalələri 98
- Təqaüddə olan prokuror Yamən Yusifovun ulu öndər Heydər Əliyev barəsində xatirələri 172

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI PREZİDENTİNİN SƏRƏNCAMI

AZƏRBAYCAN XALQININ ÜMUMMİLLİ LİDERİ HEYDƏR ƏLİYEVİN 90 İLLİK YUBİLEYİ HAQQINDA

Dahi Heydər Əliyev şəxsiyyətinin Azərbaycan dövlətçilik tarixində müstəsna yeri vardır. Azərbaycançılıq məfkurəsinin parlaq daşıyıcısı kimi Heydər Əliyev öz müdrik siyasəti, dönməz əqidəsi və tarixi uzaqgörənliyi sayəsində milli dövlətçilik ideyasının gerçəkləşdirilməsinə, müasir Azərbaycan dövlətinin qurulmasına və xalqımızın müstəqillik arzusuna çatmasına nail olmuşdur. Məhz Heydər Əliyevin fəaliyyəti nəticəsində Azərbaycan özünün geostrateji, iqtisadi və mədəni potensialından istifadə edərək Şərqlə Qərb arasında etibarlı körpü rolunu oynamağa başlamış və dünyanın ən dinamik inkişaf edən ölkələrindən birinə çevrilmişdir.

Azərbaycanda müasir demokratik, hüquqi və dünyəvi dövlət quruculuğu, vətəndaş cəmiyyətinin təşəkkülü, milli-mənəvi dəyərlərə qayıdış və elmin, təhsilin, mədəniyyətin inkişafı əbədi surətdə Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır. Ölkəmizin əsas qanunu Konstitusiyanın qəbul edilməsi, hakimiyyətlərin bölünmə prinsipinin təsbit olunması, hüquq normalarının və qanunvericilik bazasının beynəlxalq standartlara uyğunlaşdırılması, müasir idarəetmə üsullarının bərqərar olması və müvafiq dövlət qurumlarının formalaşdırılması Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə gerçəkləşən genişmiqyaslı quruculuq proqramının tərkib hissələridir.

Azərbaycanın dünya miqyasında neft-qaz hasil və ixrac edən ölkəyə çevrilməsi, milli neft strategiyasının uğurla həyata keçirilməsi, xarici dövlətlərin aparıcı neft şirkətləri ilə müqavilələrin bağlanması, neft sənayesinin müasir tələblərə uyğun infrastrukturunun qurulması, neftin Bakı–Tbilisi–Ceyhan, Bakı–Supsa, Bakı–Novorossiysk boru kəmərləri vasitəsilə şaxələnmiş şəkildə nəqli bilavasitə Heydər Əliyevin xidmətləridir.

Dünya iqtisadiyyatına uğurla inteqrasiya, ölkə daxilində iqtisadi liberallaşma, kredit reytingimizin artması, iqtisadiyyatımızın rəqabət qabiliyyətliliyinin yüksək mövqedə olması, büdcəmizin və valyuta ehtiyatlarımızın ildən-ilə çoxalması 1993-cü ildən etibarən Heydər Əliyev tərəfindən yeni prinsiplər əsasında qurulan iqtisadiyyatın sabitliyinin bariz nümunəsidir.

Azərbaycanda qeyri-neft sektorunun uğurla inkişaf etdirilməsi də Heydər Əliyevin uzaqgörənliyinin məntiqi nəticəsidir.

Postsovet məkanında analoqu olmayan cəsarətli qərarları ilə Heydər Əliyev torpağın şəxsi mülkiyyətə verilməsi ilə ölkəmizin ərzaq təhlükəsizliyini təmin etmiş oldu. Bu gün müxtəlif kənd təsərrüfatı komplekslərinin uğurlu fəaliyyəti onun aqrar siyasətinin parlaq təzahürüdür.

Ulu öndərin vaxtilə Cəmşid Naxçıvanski adına hərbi liseyin açılması ilə həyata keçirməyə başladığı müdrik siyasəti milli ordumuzun formalaşması və Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin yaradılması mərhələlərindən keçərək onun Cənubi Qafqazda aparıcı hərbi qüvvə olmasına gətirib çıxarmışdır.

Ana dilimizin dövlət dili kimi tətbiqində, onun imkanlarının genişləndirilməsi və Azərbaycan xalqının ən böyük sərvəti kimi dəyərləndirilməsində Heydər Əliyev şəxsiyyətinin rolu danılmazdır. Azərbaycan mədəniyyətinin və zəngin tarixi irsimizin dünya ictimaiyyətinə tanıtılması Heydər Əliyevin misilsiz xidmətlərindəndir. Məhəmməd Füzulinin 500 illik və «Kitabi-Dədə Qorqud»un 1300 illik yubileylərinin UNESCO səviyyəsində keçirilməsi Azərbaycan mədəniyyətinin təbliğinə xidmət edərək beynəlxalq mədəni ictimaiyyətlə yeni əməkdaşlıq formalarının bərqərar olmasına gətirib çıxarmışdır.

Heydər Əliyevin rəhbərliyi altında milli maraqlara əsaslanan və siyasi perspektivləri nəzərə alan xarici siyasət kursu müəyyənləşmiş, dünyanın aparıcı dövlətləri və beynəlxalq təşkilatları ilə qarşılıqlı münasibətlər qurulmuşdur. Onun uğurlu xarici siyasəti ölkəmizin etibarlı tərəfdaş kimi qəbul edilərək beynəlxalq miqyasda nüfuzunun artmasına, islahatçı və təşəbbüskar dövlət olaraq tanınmasına xidmət göstərmişdir. Heydər Əliyevin beynəlxalq aləmdə atdığı qətiyyətli addımlar sayəsində diplomatiyamızın fəal mövqeyi formalaşmış, Azərbaycanın zorla cəlb olunduğu Ermənistan–Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsinə

dünya ictimaiyyətinin münasibəti dəyişmiş, ölkəmizin suverenliyi, ərazi bütövlüyü və sərhədlərinin toxunulmazlığı bütün beynəlxalq hüquqi-normativ sənədlərdə öz əksini tapmışdır.

Heydər Əliyev Böyük İpək Yolunun mühüm mərkəzi olan, mədəniyyətlərin və sivilizasiyaların qovşağında yerləşən ölkəmizi dünyada tolerantlığın və dözümlülüyün məkanı kimi tanıtmışdır. Onun beynəlxalq səfərləri, siyasi, ictimai və dini xadimlərlə görüşləri ölkəmizin yeni imicinin formalaşmasına xidmət edirdi.

Xalqımızın ümummilli liderinin «Mən həmişə fəxr etmişəm, bu gün də fəxr edirəm ki, mən azərbaycanlıyam» sözləri dünya azərbaycanlılarının şüarı olmaqla, soydaşlarımızın həmrəyliyinin təməl daşına çevrilmişdir. Müstəqil Azərbaycan Respublikasına rəhbərlik etdiyi illər ərzində Heydər Əliyev tərəfindən aparılan ardıcıl və məqsədyönlü siyasət nəticəsində Azərbaycan diasporu təşkilatlanmış, inkişaf etmiş və öz tarixi vətəni ilə sıx bağlılığını nümayiş etdirmişdir. Bu gün dünyanın müxtəlif guşələrində yaşayan azərbaycanlıların müstəqil Azərbaycan Respublikasını öz vətəni sayması, onu milli ruhun, milli-mənəvi dəyərlərin, milli mədəniyyətin məbədi kimi qəbul etməsi və azərbaycançılıq ideyası ətrafında birləşməsi məhz Heydər Əliyev fəaliyyətinin nəticəsidir.

Heydər Əliyevin XX əsrdə totalitarizmin Azərbaycana qarşı törətdiyi faciələrin davamı kimi qanlı 20 Yanvarı xalqımız əleyhinə hərbi, siyasi və mənəvi təcavüz kimi qiymətləndirməsi onun ömrü boyu sadıq qaldığı siyasi məfkurəsinin və yüksək vətənpərvərliyinin yeni siyasi şəraitdə təcəssümü idi. Mövcud siyasi, iqtisadi və sosial böhran müstəqilliyimizin ilk illərində Azərbaycanı vətəndaş müharibəsi həddinə çatdırdığı bir dövrdə Heydər Əliyevin xalqın təkidli tələbi ilə hakimiyyətə gəldiyi gün – 1993-cü ilin 15 iyunu tariximizə Qurtuluş Günü kimi daxil olmuşdur. Bu qurtuluş qısa bir zamanda özünü nəinki siyasətdə, həm də iqtisadiyyatda, təhsildə, mədəniyyətdə və insanların gündəlik real həyatında büruzə vermişdir.

Tənəzzülə uğrayan iqtisadiyyat, sürətlə artan inflyasiya, işsizlik, ümitsizlik mühiti və digər neqativ hallarla üz-üzə qalmış Azərbaycanı Heydər Əliyev qısa bir zamanda iqtisadi və mədəni yüksəliş yolu tutan, xarici sərmayələrə açıq olan və böyük beynəlxalq layihələrə qoşulan ölkəyə çevirə bildi. Heydər Əliyevin qurduğu dövlətin iqtisadi siyasəti əhəlinin sosial müdafiəsini daim diqqət mərkəzində saxlamaqla sosial yönümü ilə seçiyələnirdi. Bu gün Azərbaycan nüfuzlu vətən-

daş cəmiyyətinin əsaslarının qurulduğu, müxtəlif siyasi partiyaların sərbəst fəaliyyət göstərdiyi, yüzlərlə senzurasız qəzet və jurnalın nəşr olunduğu, eləcə də çox sayda özəl telekanalların yayımlandığı və internet şəbəkəsi istifadəçilərinin sayının sürətlə artdığı bir ölkədir.

Heydər Əliyev öz siyasi dühası ilə Azərbaycanın müasir simasını müəyyənləşdirmiş və xalqımızın taleyində silinməz izlər qoymuşdur. Onun siyasəti nəticəsində əldə olunan misilsiz nailiyyətlər göz qabağındadır. Bu uğurlar paytaxtımızın daim yeniləşən görkəmində, şəhər və rayonlarımızın sürətlə modernləşməsində, iqtisadiyyat və elmdə, təhsil, mədəniyyət və səhiyyədə, eləcə də ictimai-siyasi həyatımızda öz əksini tapmışdır.

Heydər Əliyevin memarı olduğu Azərbaycan bu gün böyük tikinti meydançasını xatırladır. Yüzlərlə sənaye və infrastruktur obyektləri, məktəblər, xəstəxanalar, idman qurğuları, yaşayış evləri, inzibati binalar və digər tikililər ucaldılır, yollar salınır. «Azərbaycan 2020: gələcəyə baxış» İnkişaf Konsepsiyası bizim gələcək planlarımızı əks etdirməklə yanaşı bir daha sübuta yetirir ki, Heydər Əliyevin ölkəmizin sürəkli tərəqqisini bu gün də təmin edən irimiqyaslı proqramları xalqımızın sosial-iqtisadi vəziyyətinin daim yaxşılaşmasına xidmət göstərir.

Müstəqil Azərbaycan dövlətinin hərtərəfli inkişafı yolunda əvəzsiz tarixi xidmətlərini nəzərə alaraq, milli dövlətçilik ideyasının bərqərar olması və ölkəmizin beynəlxalq aləmdə nüfuzunun artması naminə misilsiz töhfələr vermiş Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin 90 illik yubileyinin ölkə miqyasında layiqincə keçirilməsini təmin etmək məqsədilə Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 32-ci bəndini rəhbər tutaraq **qərara alıram**:

1. Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin 90 illik yubileyi Azərbaycan Respublikasında dövlət səviyyəsində geniş qeyd edilsin.
2. Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin 90 illik yubileyinin keçirilməsinə dair Tədbirlər Planı təsdiq edilsin.
3. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti bu Sərəncamdan irəli gələn məsələləri həll etsin.

İlham ƏLİYEV

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 21 yanvar 2013-cü il.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ İLHAM ƏLİYEV ULU ÖNDƏR HEYDƏR ƏLİYEVİN MƏZARINI ZİYARƏT ETMİŞDİR

Mayın 10-u müasir müstəqil Azərbaycanın memarı və qurucusu, görkəmli dövlət xadimi, xalqımızın dahi oğlu və ümummilli lideri Heydər Əliyevin anadan olmasının 90-cı ildönümünü günüdür. Artıq onuncu ildir ki, qədirbilən Azərbaycan xalqı, bütün dünyada Heydər Əliyevi tanıyanlar və sevənlər dahi şəxsiyyətin doğum gününü onsuz qeyd edirlər.

Ulu öndər Heydər Əliyevin 90 illik yubileyi respublikamızın hər yerində olduğu kimi, dünya ölkələrində də geniş qeyd olunur. Ölkəmizin bütün bölgələrində bu əlamətdar gün – Azərbaycan xalqının xilaskarı, müasir müstəqil dövlətimizin banisi, ölkəmizi sarsılmaz, dönməz yüksəliş yoluna çıxarmış əbədi inkişaf strategiyasının müəllifi ümummilli lider Heydər Əliyevin 90 illik yubileyi münasibətilə silsilə tədbirlər keçirilir, bu dahi şəxsiyyətin Vətən və dövlət qarşısındakı xidmətləri yad olunur. Azərbaycanın xarici ölkələrdəki səfirlikləri, diplomatik nümayəndəlikləri, eləcə də diasporumuzun təmsilçiləri də ümummilli lider Heydər Əliyevin yubileyi münasibətilə geniş tədbirlər keçirərək görkəmli siyasi xadimin zəngin və çoxşaxəli fəaliyyətini, xalqımız qarşısındakı xidmətlərini geniş təbliğ edirlər.

Ümummilli liderimizin ad günü ərəfəsində olduğu kimi, mayın 10-da da səhər tezdən respublika ictimaiyyətinin nümayəndələri, ölkəmizin müxtəlif rayon və şəhərlərindən Bakıya gəlmiş insanlar, Azərbaycan paytaxtının qonaqları axın-axın Fəxri xiyabana gələrək, ulu öndər Heydər Əliyevin məzarı önünə təzə tər güllər qoyur, onun əziz xatirəsini dərin ehtiramla yad edirdilər.

Prezident İlham Əliyev və xanımı Mehriban Əliyeva, ailə üzvləri, ulu öndərin doğmaları, yaxınla-

rı xalqımızın xilaskar oğlunun doğum günündə onun məzarını ziyarət etmək üçün Fəxri xiyabana gəldilər.

Burada fəxri qarovul dəstəsi düzülmüşdü.

Prezident İlham Əliyev ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin məzarı önünə əklil qoydu, onun ruhu qarşısında baş əydi.

Azərbaycan Respublikasının dövlət himni səsləndi.

Sonra Prezident İlham Əliyev və ailə üzvləri oftalmoloq alim, akademik Zərifə xanım Əliyevanın, görkəmli dövlət xadimi Əziz Əliyevin və tanınmış həkim-alim Tamerlan Əliyevin məzarlarını ziyarət edərək üzərinə gül dəstələri qoydular.

AZƏRBAYCAN XALQININ ÜMUMMİLLİ LİDERİ HEYDƏR ƏLİYEVİN 90 İLLİK YUBİLEYİNƏ HƏSR EDİLMİŞ XATİRƏ GECƏSİ TƏŞKİL EDİLMİŞDİR

Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin 90 illik yubileyinə həsr olunmuş təntənəli mərasim keçirilmişdir.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev, xanımı Mehriban Əliyeva və ailə üzvləri,

dövlət və hökumət nümayəndələri, xarici ölkələrin Bakıda akkreditə olunmuş diplomatik korpusunun təmsilçiləri mərasimdə iştirak etmişlər.

Dövlətimizin başçısı mərasimdə nitq söylədi.

PREZİDENT İLHAM ƏLİYEVİN NİTQİ

– Hörmətli xanımlar və cənablar, əziz dostlar.

Bu gün Azərbaycan ulu öndər Heydər Əliyevin 90 illik yubileyini qeyd edir. Heydər Əliyev böyük azərbaycanlıdır, böyük tarixi şəxsiyyətdir, müstəqil Azərbaycanın qurucusudur. O, öz ömrünü Azərbaycan xalqına həsr etmişdir və bütün dövrlərdə Azərbaycana sədaqətlə xidmət edirdi.

Şəxsiyyətlərin tarixdəki rolu haqqında müxtəlif dövrlərdə elmi əsərlər, kitablar, bədii əsərlər yaradılmışdır. Bu günə qədər bu məsələ bəzi hallarda mübahisə mövzudur. Ancaq Heydər Əliyevin timsalında biz əyani şəkildə görürük ki, şəxsiyyətlərin tarixdəki rolu bəzi hallarda əvəzolunmaz olur. Heydər Əliyev şəxsiyyəti, Heydər Əliyev dühası bugünkü Azərbaycanın uğurlu inkişafının təməlinə dayanan bir amildir.

Əgər biz onun Azərbaycana rəhbərliyə gəldiyi tarixlərə nəzər salsaq görürük ki, həm 1969-cu və həm də 1993-cü illərdə onun rəhbərliyə gəlişindən sonra Azər-

baycanda bütün proseslər müsbət istiqamətdə inkişaf etməyə başlamışdır. 1969-cu ilə qədər Azərbaycan Sovet İttifaqında ən geridə qalmış respublika kimi tanınırdı. Respublikada sənaye potensialı çox aşağı səviyyədə idi. Digər göstəricilər də ən aşağı səviyyədə idi.

Heydər Əliyev kimi güclü liderin Azərbaycanın rəhbərliyinə gəlməsindən sonra köklü dəyişikliklər baş vermişdir. Onun Azərbaycana rəhbərlik etdiyi 13 il ərzində Azərbaycan Sovet İttifaqı çərçivəsində ən inkişaf etmiş və qabaqcıl respublikaya çevrilmişdir. O vaxt Sovet İttifaqında cəmi iki respublika özünü təmin edirdi və ümumittifaq büdcəsinə töhfələr verirdi.

Onlardan biri də Azərbaycan idi. Məhz o illərdə Azərbaycanda güclü sənaye potensialı yaradılmışdır ki, sonra – müstəqillik dövründə bu potensial bizə böyük dərəcədə kömək etmişdir. Xüsusilə, neft sənayesində, energetika sənayesində aparılan işlər müstəqil Azərbaycanın enerji təhlükəsizliyinin təmin edilməsində müstəsna rol oy-

namışdır. Kənd təsərrüfatının, digər sahələrin – elmin, təhsilin inkişafı o illərdə məhz Heydər Əliyevin adı ilə bağlı idi. Əlbəttə, Azərbaycan müstəqil deyildi və Sovet İttifaqında müəyyən ideoloji çərçivələr də var idi. Ancaq buna baxmayaraq, həm respublikanın sosial-iqtisadi inkişafında, həm milli mənəvi dəyərlərin təbliğində o illərdə Heydər Əliyev böyük işlər görmüşdür.

Əlbəttə, bu işlərin görülməsi nəticəsində 1970-ci illərdə Azərbaycanda hər bir istiqamətdə, hər bir sahədə böyük inkişaf özünü büruzə verirdi. 1982-ci ilin sonlarında Moskvaya gedəndə Azərbaycan ən qabaqcıl yerlərdə idi. 1982-ci ilin sonlarında Heydər Əliyevə böyük etimad göstərilmişdir və o, Sovet İttifaqı Nazirlər Soveti Sədrinin birinci müavini vəzifəsinə təyin edilmiş, Siyasi Büroya üzv seçilmişdi. Bu, Azərbaycan xalqı üçün də böyük nəticə, böyük nailiyyət idi. Bizim nümayəndəmiz, Azərbaycan xalqının nümayəndəsi Kremldə əyləşmişdi. O illərdə ümumi işlərlə məşğul olaraq, eyni zamanda, Azərbaycanı unutmamışdı.

Məhz o illərdə Azərbaycanın gələcək inkişafı ilə bağlı çoxsaylı qərarlar qəbul edilmişdir. Ulu öndər daim Azərbaycana diqqət göstərirdi, işlərlə maraqlanırdı. Demək olar ki, 1987-ci ilə qədər onun nəzarəti və rəhbərliyi nəticəsində Azərbaycanda proseslər bütövlükdə müsbət istiqamətdə gedirdi. Baxmayaraq ki, artıq o vaxt onun Azərbaycanda yoxluğu hiss edilirdi. Tədrisən Azərbaycanda gedən işlər tənəzzülə uğramağa başlamışdır. Həm iqtisadi-sosial məsələlərin həllində, eyni zamanda, ölkəmiz üçün ən həlledici məqamlarda onun yoxluğu əlbəttə ki, öz mənfi təsirini göstərmişdir.

Heydər Əliyev kimi parlaq şəxsiyyətin mütəbər kürsüdə əyləşməsi sovet rəhbərliyini də qıcıqlandırır. Onun kimi dəmir məntiqə malik olan, öz sözünü deyən, cəsarətli, heç kimdən çəkinməyən şəxsiyyət bəziləri

qane etmirdi. O vaxt ona qarşı aparılan təbliğat, ona qarşı olan paxıllıq, qısqançlıq və əfsuslar olsun ki, Azərbaycandan korrupsiyaya görə cəzalandırıldığı adamların donosları nəticəsində o, siyasi rəhbərlikdən uzaqlaşdırılmışdır. Ondən sonra Azərbaycanın problemləri başlamışdır.

Bu salonda əyləşənlərin əksəriyyəti o illəri, günləri yaxşı xatırlayır. Bir daha demək istəyirəm ki, əgər o vaxt Heydər Əliyev Azərbaycanda, yaxud da ki, sovet rəhbərliyində olsaydı heç vaxt Dağlıq Qarabağ kimi problem meydana çıxmazdı. Heydər Əliyev amili, onun gücü, qüdrəti erməni millətçilərini bu təxribatlardan çəkindirirdi. Təsədüfi deyildir ki, 1987-ci ildə onun siyasi rəhbərlikdən getməsindən sonra iki həftə keçməmiş erməni millətçiləri Dağlıq Qarabağ məsələsini qaldırmış və Dağlıq Qarabağı Azərbaycandan ayıraraq Ermənistanla birləşdirmək haqqında məsələ qaldırmışlar. Əlbəttə, o vaxtkı Azərbaycan rəhbərliyi bu təxribatların qarşısında aciz idi, öz qətiyyətli mövqeyini ortaya qoya bilmədi, zəiflik, bəzi hallarda xəyanət göstərdi. Beləliklə, bu məsələ böyük problemə çevrilmişdir.

Böyük təəssüf hissi ilə deyirəm ki, əgər Heydər Əliyev o vaxt Azərbaycanda olsaydı bir qarış torpaq da işğal altına düşməzdi. Ondən sonrakı illər bizim üçün ən ağır illər olmuşdur. Ölkədə proseslər mənfi istiqamətdə gedirdi. Özbaşınalıq, anarxiya, kaos, hakimiyyət zəifliyi, xalq ilə iqtidar arasında yaranmış uçurum, digər tərəfdən Ermənistanın Azərbaycana qarşı iddiaları Azərbaycana böyük problemlər yaratmışdı. Onların içində əlbəttə, ən ağırlısı torpaqlarımızın işğal altına düşməsidir. Eyni zamanda, Qanlı Yanvar faciəsi ən böyük yara, ən böyük faciədir. Əfsuslar olsun ki, Azərbaycanın o vaxtkı rəhbərliyi Qanlı Yanvar faciəsinin qarşısının alınması üçün heç bir iş görməmiş və günahsız insanları sovet ordusunun qurbanlarına çevirmişdir. Heydər Əliyevin o

vaxta qədər fəal siyasətlə məşğul olmaq niyyəti olmamışdır. Ancaq o, bu faciəyə biganə qala bilməzdi və dərhal öz münasibətini bildirdi. Azərbaycanın daimi nümayəndəliyinə gəlmiş və orada öz sözünü demişdir. Sovet rəhbərliyini pisləmiş, tənqid etmiş, öz sözünü demiş, Azərbaycan xalqının yanında olduğunu bəyan etmişdir.

Onan sonra ona qarşı təzyiqlər, təxribatlar kampaniyası başlamışdır. Bu kampaniya nəticəsində hətta onu həbs etmək də istəmişlər. O, Azərbaycana üz tutdu. Ancaq ona Bakıda yaşamağa imkan vermədilər. Naxçıvana qayıtdı. Naxçıvanda isə xalq onu müdafiə etdi. O isə öz növbəsində ondan sonra xalqı müdafiə etdi. Çünki ermənilərin məkrli niyyətləri Naxçıvana da yönəlmişdi. Naxçıvanı işğal etmək onların planlarında idi. O, buna imkan vermədi, erməniləri yerinə oturtdu, Naxçıvanı qorudu və müstəqilliyin əldə edilməsi üçün həlledici addımlar atdı. Məhz onun təşəbbüsü ilə ilk dəfə olaraq o illərdə Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin dövlət bayrağı – üçrəngli bayraq Naxçıvanın dövlət bayrağı elan edilmişdir və Azərbaycan Ali Məclisinə vəsatət göndərilmişdir ki, bu bayraq dövlət bayrağı kimi qəbul olunsun. O illərdə Naxçıvan Muxtar Sovet Sosialist Respublikasının adı dəyişdirilmiş, «Sovet Sosialist» sözləri çıxarılmışdır və bu da müstəqilliyə doğru atılan çox ciddi bir addım idi. Digər addımlar da atılmışdır. Yəni, Azərbaycanın dövlət müstəqilliyinə gedən yol Naxçıvandan başlamışdır, Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə, onun zəhməti, cəsarəti, qətiyyəti hesabına mümkün olmuşdur. Məhz o illərdə Azərbaycanın müasir siyasi sistemi formalaşmış və inkişaf etməyə başlamışdır.

1992-ci ilin noyabrında Yeni Azərbaycan Partiyasının yaradılması tarixi bir hadisə idi. Müxalifət partiyası kimi yaradılmış Yeni Azərbaycan Partiyası Azərbaycanda siyasi məsələlərin mədəni, sivil qaydada həll edilməsi üçün xüsusi əhəmiyyətə malik olan bir hadisə idi. Çünki o vaxta qədər Azərbaycanda kiçik qruplar, siyasi dərnəklər daha çox bir-biri ilə savaşımaq üçün yaradılmışdı. Hər siyasətlə məşğul olmaq istəyənin yanında bir qrup adam toplaşaraq özünü partiya adlandırır. Amma partiya quruculuğu haqqında heç bir təsəvvürü olmayan qruplar əlbəttə ki, siyasi sistemin yaradılmasına da əngəl idi. Yeni Azərbaycan Partiyasının yaradılması siyasi sistemin formalaşmasında xüsusi rol oynamışdır. Təsədüfi deyildir ki, qısa müddət ərzində Yeni Azərbaycan Partiyası Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə ölkədə böyük nüfuz qazanmışdır. Bu partiya 1993-cü ildən bu günə qədər iqtidar partiyasıdır. Bu gün nəinki Azərbaycanda, Cənubi Qafqazda ən böyük partiyaadır.

Azərbaycanda isə o vaxt Bakıda rəhbərlikdə oturanlar bir-biri ilə savaş içində idilər, vətəndaş müharibəsini başlamışdılar, qardaş qanını axıtmışdılar. Bir tərəfdən erməni millətçiləri torpaqlarımızı zəbt edir, digər tərəfdən hakimiyyətdə təmsil olunanlar bir-biri ilə ədavət içində idilər.

1992-ci ilin may ayında Şuşanın, Laçının, 1993-cü ilin aprelində Kəlbəcərin işğal altına düşməsi nəticəsində Dağlıq Qarabağla Ermənistan arasında coğrafi əlaqə, bağlantı yaradılmışdır ki, bu da münaqişənin həlli və proseslərin gedişatı üçün çox mənfəətli təsir göstərmişdir. Azərbaycan demək olar ki, öz müstəqilliyini itirmək ərəfəsində idi. Azərbaycan xalqının əsrlər boyu arzuladığı müstəqillik əldən gedirdi. Ölkə parçalanırdı, idarəolunmaz vəziyyət yaranmışdı.

Azərbaycan xalqı bir daha öz müdrikliyini göstərərək ulu öndərə üz tutdu, ona müraciət etdi və onu hakimiyyətə dəvət etdi. Hətta o vaxt Azərbaycanın rəhbərliyində yüksək vəzifələr tutan və vaxtilə Heydər Əliyevə qarşı təxribatlar törətməyə cəhd edən, Naxçıvana desant göndərmək istəyən antimilli qüvvələr də öz canlarından qorxaraq Heydər Əliyevi dəvət etmişdilər. Çünki onların öz taleyi artıq təhlükə altında idi. Mən o günləri yaxşı xatırlayıram. Naxçıvanlılar Heydər Əliyevi buraxmırdılar, qoyurdular ki, getsin. Ancaq Vətəni, Azərbaycan xalqını sevən dövlət adamı kimi onun demək olar ki, seçimi yox idi. O, Bakıya gəldi və o vaxt Bakıda gedən proseslər hamımızın yaxşı xatirindədir. Vətəndaş müharibəsinin dayandırılması birinci məsələ idi. Ona nail oldu. Onan sonra – Azərbaycanda müəyyən dərəcədə sabitlik yaranandan sonra böyük islahatlar başladı. Demək olar ki, 1993-cü il müasir tariximizdə həlledici dönüş nöqtəsidir. Tam qətiyyətlə deyə bilərəm ki, əgər 1993-cü ildə Heydər Əliyev xalqın tələbi ilə hakimiyyətə gəlməseydi, bugünkü Azərbaycanın mövcudluğu hətta şübhə altına düşə bilərdi.

Bizim xoşbəxtliyimiz, Azərbaycan xalqının xoşbəxtliyi ondan ibarətdir ki, Heydər Əliyev kimi liderimiz olubdur. On il ərzində – 1993–2003-cü illər ərzində Azərbaycan böyük və uğurlu yol keçmişdir. Azərbaycanda dövlət quruculuğu prosesi uğurla aparılmış və gözəl nəticələrə gətirib çıxarmışdır. Müstəqil Azərbaycanın Konstitusiyası qəbul edilmişdir. Qanlı Yanvar faciəsinə hüquqi və siyasi qiymət verilmişdir. Dövlətimizin ideoloji əsasları qoyulmuşdur. Köklü siyasi islahatlar aparılmışdır. İqtisadi sahədə böyük islahatlar aparılmağa başlamışdır. Bazar iqtisadiyyatı əsas prinsip kimi rəhbər götürülmüşdür. Azərbaycan informasiya blokadasını yara və özünü dünyaya təqdim edə bilmişdir. Beynəlxalq təşkilatların üzvü olduq. Sabitlik yarandı. Bütün, qeyri-qanuni silahlı birləşmələr tərkisiləh edildi. Azərbaycan hakimiyyətini 1992-ci ildə qanunsuz, saxta yolla zəbt edən antimilli qüvvələr hərəsi bir tərəfə çəkildi. Onlar o vaxtdan artıq siyasi səhnədən tamamilə silinmişdir və bu gün tarixin arxivindədirlər. İnkişaf üçün imkanlar yarandı. O inkişaf ki, bu gün müstəqil Azərbaycanı dünya miqyasında inkişaf edən ölkə kimi təqdim edir.

O illərdə Azərbaycana sərmayə gətirmək, investorları sərmayə qoymaq üçün həvəsləndirmək, onları inandırmaq həddindən artıq ağır və çətin məsələ idi. Çünki Azərbaycan çox yüksək riskli bir ölkə idi. Vətəndaş müharibəsi təzəcə qurtarmışdı. Atəşkəs rejimi 1994-cü ilin mayında elan edilmişdi. O vaxtdan bir neçə ay keçəndən sonra «Əsrin müqaviləsi» bağlandı. «Əsrin müqaviləsi»nin Azərbaycanın müstəqillik tarixində rolu haqqında mən də, başqaları da dəfələrlə öz fikirlərimizi bildirmişik. Bu gün Azərbaycan reallıqları bunu bir daha sübut edir – o vaxt yeganə düzgün addım atılmışdır ki, xarici investisiyaları cəlb edək və Azərbaycanı bu ağır iqtisadi vəziyyətdən çıxara bilək. «Əsrin müqaviləsi»nin imzalanmasından sonra çox gərgin iş başlamışdır.

Bilirsiniz ki, çox ağır geosiyasi vəziyyət hökm sürürdü. Azərbaycan neftini dünya bazarlarına çıxarmaq üçün ulu öndər Heydər Əliyev böyük səylər göstərmiş və öz əlləri ilə Bakı-Tbilisi-Ceyhan neft kəmərinin təməlini qoymuşdur.

1996-cı ildə digər böyük layihə imzalanmışdır. Bu gün Azərbaycanı dünya miqyasında böyük qaz dövləti kimi

təqdim etmək üçün «Şahdəniz» layihəsinin əsas rolu vardır. O, özü də bildirdi ki, bu layihələrin həyata keçirilməsi bir il, iki il deyil, on il çəkə bilər. Yəqin bildirdi ki, o, görülən bu işlərin nəticələrini görməyəcəkdir. Ancaq Vətən sevgisi, xalqa bağlılıq, Azərbaycana məhəbbət onun üçün hər şeydən üstün idi. Onun yaratdığı möhkəm əsaslar bu gün Azərbaycanı qüdrətli dövlət kimi dünyaya tanıtdırır. Onun tərəfindən atılmış cəsarətli addımlar, irəli sürülmüş təşəbbüslər bu gün reallığa çevrilir və bu gün Heydər Əliyev siyasəti davam etdirilir. Biz onun siyasətinə sadıq, onun siyasətini davam etdiririk. Xarici siyasətlə bağlı onun qoyduğu xətt davam edir. Bu gün Azərbaycan dünyada böyük rəğbətə, hörmətə malik olan bir ölkədir. Biz iqtisadi islahatları davam etdiririk. Əlbəttə ki, həyat yerində durmur, yeni vəzifələr, yeni çağırışlar ortaya çıxır. Amma biz bu çağırışlara hazırıq. Siyasi islahatların davam etdirilməsi də Heydər Əliyevin bizə tapşırığı bir məsələ idi. Biz onu da uğurla icra edirik.

Bir sözlə, bu gün Heydər Əliyev siyasəti uğurla davam etdirilir. Onun qoyduğu əsaslar üzərində, onun qoyduğu təməl üzərində qüdrətli dövlət qurulur. O dövlət ki, bizimlə hesablaşsınlar, məsləhətləşsinsinlər. Bizim razılığımız olmadan bölgədə heç bir layihə icra edilə bilməz – istər siyasi, istər iqtisadi, istər enerji. İstənilən layihə Azərbaycanın iştirakı və razılığı olmadan icra edilə bilməz. Bu, artıq reallıqdır. Azərbaycan bölgədə sabitləşdirici rol oynayır. Bizim bütün təşəbbüslərimiz regional əməkdaşlığın dərinləşməsinə hesablanırdı. Bütün təşəbbüslərimiz və başladığımız bütün işlər uğurla nəticələnir. Heç kim bir dənə də olsun nümunə gətirə bilməz ki, bizim başladığımız təşəbbüs, yaxud da ki, layihə, ya iş uğursuzluqla nəticələnsin. Biz qarşıya hədəf qoyuruq, məqsəd qoyuruq və bu məqsədə çatmaq üçün ardıcıl siyasət aparırıq. Bu gün Azərbaycan, sözün əsl mənasında, öz inkişaf dövrünü yaşayır. Bu inkişafın təməli 1993–2003-cü illərdə qoyulmuşdur. 2003-cü ildə Azərbaycan xalqı mənə etimad göstərərək, əslində Heydər Əliyev siyasətinə öz dəstəyini vermişdir. 2008-ci ildə isə Azərbaycan xalqı bir daha əmin oldu ki, Heydər Əliyev siyasəti yaşayır, davam etdirilir və bundan sonra da yaşayacaqdır.

Son 10 il ərzində biz xarici və daxili siyasətlə bağlı irəli sürdüyümüz bütün təşəbbüsləri reallaşdırmağa bildik. Bu gün Azərbaycan dünya miqyasında böyük hörmətə malik olan ölkədir. Bizim xarici siyasətlə bağlı uğurlarımızı təsvir etmək, bu barədə danışmaq üçün çox vaxt lazımdır. Sadəcə bir misal gətirmək kifayətdir aydın olsun ki, bu siyasət nə dərəcədə uğurludur – Azərbaycan 155 ölkənin dəstəyi ilə dünyanın ən ali, ən mötəbər qurumu olan BMT Təhlükəsizlik Şurasına üzv seçilmişdir. Bu, xarici siyasətimizin zirvəsidir.

Azərbaycan son on il ərzində iqtisadi sahədə misli görünməmiş nailiyyətlərə çata bilmişdir. Dünyada iqtisadi inkişaf templərinə görə bizim göstəricilərimiz rekord göstəricilərdir. İqtisadiyyatımız üç dəfədən çox artmışdır və digər göstəricilər də yüksək səviyyədədir. İşsizlik aradan götürülür, yoxsulluq 50 faizdən 6 faizə düşmüşdür. Yəni, bu, onu göstərir ki, bəyan etdiyimiz siyasət reallaşır. Siyasətimizin mərkəzində Azərbaycan vətəndaşı dayanır. Gəlirlərin ədalətli şəkildə bölünməsi də əsas prioritet kimi elan edilmişdir və bu gün biz bunun nəticələrini əyani şəkildə görürük.

Azərbaycanda icra edilən infrastruktur layihələri tamamilə yeni bir şəraitin yaradılmasına gətirib çıxarmışdır. Biz son illər ərzində xüsusilə qeyri-neft sektorunun inkişafı ilə məşğuluq. Bu sahənin inkişafı nəticəsində cari ilin birinci rübündə qeyri-neft sektorumuz 11 faizdən çox artmışdır. Nə iqtisadi, nə maliyyə böhranı bizə təsir etməmişdir. Biz öz iqtisadi siyasətimizi ardıcılıqla, düşünülmüş şəkildə, qəbul edilmiş proqramlar üzrə aparırıq. Bizim istər xarici, istər daxili, istərsə də apardığımız iqtisadi siyasət düzgün siyasətdir. Həyat bunu təsdiqləyir. Dünyada müxtəlif yerlərdə proseslər çox təhlükəli məcrada inkişaf edir. Qarşıdurmalar, toqquşmalar yaşanır. Vətəndaş müharibələri bir tərəfdən, digər tərəfdən müxtəlif bölgələrdə maliyyə və iqtisadi böhran hələ ki, bitmir. Onun yeni dalğası başlanır. Biz görürük küçələrə on minlərlə, yüz minlərlə insan axışır ki, öz etirazını bu və ya digər formada ifadə etsin.

Azərbaycan bir sabitlik adasıdır. Azərbaycanda daxili sabitlik, xalqla iqtidar arasında birlik, vəhdət vardır. Azərbaycanda iqtisadi siyasət möhkəm sosial siyasətlə tamamlanır. Bizim xarici siyasətimiz də birmənalıdır, açıqdır, aydındır və müstəqildir. Bizim müstəqilliyimizin, müstəqil siyasətimizin təməlinə də iqtisadi müstəqillikdir. Əgər iqtisadi müstəqillik olmasaydı, əgər biz xarici kreditlərdən asılı olsaydıq, müstəqil siyasət apara bilməzdik. Müstəqillik ən böyük dəyərdir, ən böyük sərvətdir. Müstəqillik o deməkdir ki, xalqımız azaddır, taleyimiz öz əlimizdədir. Azərbaycan xalqı nəhayət ki, öz taleyinin sahibidir. Əsrlər boyu xalqımız müstəqillik eşqi ilə yaşamışdır. Nəşillər gəlirdi, gedirdi. Xalqımız müstəqillik eşqi ilə yaşamışdır. Bu gün biz müstəqilik. Bizim növbəti atributlarımız, sözün əsl mənasında, müstəqil, qüdrətli dövlətimiz vardır. Biz fəxr edirik ki, müstəqil Azərbaycanın vətəndaşlarıyıq. Ulu öndərin məşhur kəlamı var, deyir: «Mən fəxr edirəm ki, mən azərbaycanlıyam».

Biz inamla irəliyə gedirik. Çünki son 20 il ərzində – 1993-cü ildən bu günə qədər görülən işlər deməyə əsas verir ki, biz bundan sonra da uğurla, inamla inkişaf edəcəyik. Bizim böyük planlarımız vardır. Bu planların bir hissəsi artıq reallaşmışdır. Biz artıq kosmosa qalxmışıq.

Azərbaycan o nadir ölkələrdəndir ki, artıq kosmik sənəyi vardır. Yəni, bu reallıqları biz özümüz yaratmışıq, Azərbaycan xalqının istedadı, zəhməti, Heydər Əliyev siyasəti hesabına. Biz bu siyasətə bundan sonra da sadıq olacağıq və sadıq olmalıyıq.

Bu gün Gül bayramında uşaqlarla görüşürdüm. Uşaqlar məni əhatə etmişdi, – hər il mən Gül bayramında uşaqlarla görüşürəm, – biri yaxınlaşır nə isə deyir, o biri yaxınlaşır nə isə deyir, biri gəlir deyir ki, mən Sizi tanıyıram, cənab Prezident, Siz Prezidentsiniz, – balaca uşaqlardır, 4–5 yaşında. Bir qız yaxınlaşdı, – 4–5 yaşında, – dedi ki, mən Sizi tanıyıram, Siz Heydər babanın oğlusunuz.

Bilirsiniz, bu, bu gün eşitdiyim ən gözəl, ən əziz sözlərdir. Bu, onu göstərir ki, Heydər Əliyev yaşayır. Balaca qızın şüurunda, onun qəlbində, Azərbaycan xalqının qəlbində yaşayır. Nə qədər Azərbaycan var, Heydər Əliyev olacaqdır. Biz – ulu öndərin davamçıları onun yolu ilə gedəcəyik, Azərbaycanı gücləndirəcəyik, müstəqilliyimizi qoruyacağıq.

***

Sonra ulu öndər Heydər Əliyevin həyat və fəaliyyətinə bəhs edən film nümayiş etdirildi.

Daha sonra ümummilli liderin 90 illik yubileyinə həsr edilmiş təntənəli mərasimin bədii hissəsi oldu.

AZƏRBAYCAN XALQININ ÜMUMMİLLİ LİDERİ HEYDƏR ƏLİYEVİN 90 İLLİK YUBİLEYİ MÜNASİBƏTİLƏ BAKIDA MÖHTƏŞƏM GÜL BAYRAMI TƏŞKİL EDİLMİŞDİR

Azərbaycan xalqının ümummilli lideri, dünya şöhrətli siyasi xadim Heydər Əliyevin anadan olmasının 90 illik yubileyi münasibətilə Bakıda, ulu öndərin adını daşıyan sara-
yın qarşısındakı parkda möhtəşəm Gül bay-
ramı təşkil edilmişdir.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İl-
ham Əliyev, xanımı Mehriban Əliyeva və ailə
üzləri Gül bayramında olmuşlar.

sı dahi dövlət xadiminin xatirəsinə ehtiram əla-
məti olmaqla yanaşı, həm də paytaxt sakinlə-
rinin xoş istirahətinin təşkil olunması baxımın-
dan da gözəl addımdır.

Parkda müstəqil dövlətimizin qurucusu, xal-
qımızın dahi oğlu, anadan olmasının 90-cı il-
dönümünü qeyd etdiyimiz ulu öndər Heydər Əli-
yevin əzəmətli abidəsi xüsusilə diqqət çəkir.
Abidənin postamenti güllərlə bəzədilmişdir. Əzə-

Dövlətimizin başçısı və ailə üzvləri ulu ön-
dər Heydər Əliyevin abidəsi önündə xatirə şək-
li çəkdirdilər.

Bakı Şəhər İcra Hakimiyyətinin başçısı Ha-
cıbala Abutalıbov Prezident İlham Əliyevə
məlumat verdi ki, paytaxt sakinlərinin və qonaq-
ların sevimli istirahət yeri olan bu ərazi bu gün
möcüzəli gül bağına çevrilmişdir.

Xalqımızın ümummilli liderinin abidəsinin
ucaldığı parkda Gül bayramının təşkil olunma-

mətli kompozisiyalardan biri də Heydər Əliyev
Sarayı qarşısında qurulmuşdur. Bu məkanı da-
ğın zirvələri fonunda ulu öndərin güllərdən to-
xunmuş portreti bəzəyir. Parkda müxtəlif çiçək-
lərdən gül xalıları, maraqlı kompozisiyalar yı-
ğılmışdır.

Bakı Şəhər İcra Hakimiyyətinin təşkil etdiyi
bu bayramda çiçək və bitkilərdən, yarpaqlardan
hazırlanan rəngarəng kompozisiyalar görünüşü
və ifadəliyi ilə seçilir, gözəlliyin hədsiz imkan-

larını nümayiş etdirir, hər kəsdə xoş ovqat yaradır.

Burada rəngbərəng güllərdən hörülən, yazın gelişinə həsr olunan kompozisiyalar nümayiş etdirilir. Müxtəlif dibçək və kəsilmə güllərdən, qurudulmuş gül və bitki kollarından, göz oxşayan eksponatlardan ibarət sadə və eyni zamanda, orijinal üslublu kompozisiyalar qurulmuşdur. Hər tərəf baharın xoş ovqatına bürünmüşdür. Ümummilli lider Heydər Əliyevin xatirəsinin bahar çiçəkləri ilə anılması əlbəttə ki, ulu öndərin xatirəsinə xalqımızın dərin hörmət və ehtiramını nümayiş etdirir.

Bu ilki Gül bayramı daha bir hadisə ilə yadda qalacaqdır. Belə ki, «DufəA» adlı Azərbaycanın Holland Dostları Assosiasiyası yetişdirdikləri xrizantemin (payızgülü) yeni növünə qürurlu, ləyaqətli, cəsarətli olan Azərbaycan xalqının «azeri» adını verməyi qərara almışdır. Bununla bağlı bu gün Gül bayramında xüsusi sertifikatın imzalanma mərasimi keçirilmişdir. Sənədi Prezident İlham Əliyev, xanımı Mehriban Əliyeva və «DufəA» Assosiasiyasının prezidenti Marion van der Veqt imzaladılar.

Xrizantem gülünün bu növünün yetişdirilməsi üçün beş il vaxt tələb olunur. Beləliklə də, dünyada xalqın adının verildiyi yeganə gül də həyata vəsiqə aldı.

Gül bayramında hər yan göz oxşayır, hər tərəf al-əlvan rəngə bürünmüşdür. Rənglər o qədər gözəldir ki, istər-istəməz insanda xoş ovqat yaradır. Fəvvarələr də güllərlə əhatə olunmuşdur. Yüzlərlə çiçəyin bir arada toplandığı bu məkanda heç nə bir-birini təkrarlamır. Buraya toplaşan uşaqlar da güllər kimi saf və ətirlidir. Onların gülləri xatırladan müxtəlif libaslarda parka gəlmələri bayram ovqatını daha da artırır.

Artıq Bakıda ənənə halını alan Gül bayramı dünyanın ən nadir gözəlliklərini bir arada toplaqlaqla ulu öndər Heydər Əliyevin xatirəsinin əbədləşdirilməsi, ümummilli liderin doğum gününün bu cür mötəbər formada keçirilməsi ilə yadda qalır.

Dövlətimizin başçısı və xanımı Gül bayramında iştirak edən uşaqlarla səmimi söhbət etdilər, xatirə şəkli çəkirdilər.

Bu il Gül bayramının daha bir maraqlı məqamı ondan ibarətdir ki, yüzlərlə uşaq Heydər Əliyev Sarayı qarşısında yürüş etdilər.

**AZƏRBAYCANIN BİRİNCİ XANIMI, HEYDƏR ƏLİYEV FONDUNUN
PREZİDENTİ, MİLLİ MƏCLİSİN DEPUTATI MEHRİBAN ƏLİYEVA
AMNİSTİYA AKTININ QƏBUL OLUNMASI İLƏ BAĞLI
MİLLİ MƏCLİSƏ MÜRACİƏT ETMİŞDİR**

Azərbaycanın birinci xanımı, Heydər Əliyev Fondunun prezidenti, Milli Məclisin deputatı Mehriban Əliyeva yeni amnistiya aktının qəbul olunması ilə bağlı Milli Məclisə müraciət edib.

Müraciətdə deyilir ki, dahi şəxsiyyət Heydər Əliyevin misilsiz xidmətləri nəticəsində tarixin çox çətin və tələyüklü sınaqlarından çıxaraq dünyanın ən dinamik inkişaf edən ölkələrindən birinə çevrilmiş Azərbaycan Respublikasında qanunçuluğa və hüququn aliliyinə əsaslanan cinayət hüquq siyasəti həyata keçirilir.

Ümummilli lider Heydər Əliyevin əsasını qoyduğu dövlətçilik strategiyası hələ uzun illər müstəqil Azərbaycan dövlətinin daha da güclənməsinə, iqtisadi qüdrətinin və xalqımızın rifahını artırılmasına xidmət edəcək.

Ulu öndərin siyasətinin insanpərvərlik əhəmətlərini daim təşviq edən Heydər Əliyev Fondu amnistiya aktlarının ardıcıl təşəbbüskarı olub. Fondun təşəbbüsü ilə Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi tərəfindən 2007-ci il mayın 8-də qəbul olunmuş qərarla 9877 məhkum barəsində, 2009-cu il 17 mart tarixli qərarla 9564 məhkum barəsində amnistiya tətbiq edilib. Qeyd olunan amnistiya aktları cinayət törətmiş şəxslərin cəmiyyətə yenidən inteqrasiya olunaraq islah edilməsini stimullaşdırıb, əhali arasında böyük minnətdarlıq hissi ilə qarşılanıb.

Yeni amnistiya aktının layihəsinə əsasən böyük ictimai təhlükə törətməyən və az ağır cinayətlərə görə məhkum edilmiş qadınlar, cinayət törədərkən 18 yaşına çatmayanlar, birinci və ya ikinci qrup əlillər, 60 yaşına çatmış kişilər, öhdəsində yetkinlik yaşına çatmayan, yaxud 1-ci və 2-ci qrup əlil övladı olanlar, Azərbaycan Respublikasının suverenliyinin və ərazi bütövlüyünün qorunmasında iştirak etmiş, Azərbaycan ərazisinin bir hissəsinin işğalı nəticəsində öz doğma torpaqlarından məcburi köçürülmüş və bəzi digər kateqoriyalardan olan şəxslər azadlıqdan məhrum etmə cəzasından azad ediləcəklər. Həmçinin, cəzasının çəkilməmiş hissəsi bir ildən artıq olmayan, məntəqə tipli cəzaçəkmə məntəqələrində cəza çəkən, islah işləri, ictimai işlərlə cəzalandırılmış bütün şəxslərə, habelə cərimə cəzasına məhkum edilmiş, cəzasının çəkilməsi təxirə salınmış, şərti məhkum edilmiş və digər qruplara daxil olan bir sıra məhkumlara amnistiya tətbiq edilməklə onların cəzadan azad olunmaları təklif edilir.

Aparılan təhlillərə əsasən amnistiya aktının təxminən 9000 şəxsə şamil ediləcəyi gözlənilir. O cümlədən 2 mindən artıq məhkumun azadlıqdan məhrum etmə yerlərindən azad edilməsi nəzərdə tutulur.

**AZƏRBAYCANIN BİRİNCİ XANIMI, HEYDƏR ƏLİYEV FONDUNUN
PREZİDENTİ, MİLLİ MƏCLİSİN DEPUTATI MEHRİBAN ƏLİYEVA
AMNİSTİYA AKTI İLƏ BAĞLI MİLLİ MƏCLİSDƏ
MƏRUZƏ İLƏ ÇIXIŞ ETMİŞDİR**

Mayın 7-də Milli Məclisin növbəti iclası keçirilmişdir. İclas Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin anadan olmasının 90 illik yubileyinə həsr olunmuşdur. İclasda Milli Məclisin deputatı Mehriban Əliyeva amnistiya aktı ilə bağlı məruzə ilə çıxış etmişdir.

HEYDƏR ƏLİYEV FONDUNUN PREZİDENTİ, MİLLİ MƏCLİSİN DEPUTATI MEHRİBAN ƏLİYEVANIN ÇIXIŞI

– Hörmətli həmkarlar, bir neçə gündən sonra biz dahi şəxsiyyət Heydər Əliyevin 90 illik yubileyini qeyd edəcəyik.

Böyük siyasət xadimi, müasir Azərbaycan dövlətinin qurucusu Heydər Əliyev hər bir azərbaycanlının qəlbində qoyub getdiyi azərbaycançılıq fəlsəfəsi, dövlətçilik irsi və gördüyü nəhəng işlərlə yaşayacaqdır. Heydər Əliyev müdrik, güclü, cəsarətli, nəhəng intellektə və yenilməz iradəyə malik olan bir insan idi. Eyni zamanda, onun ailə üzvü olaraq demək istərdim ki, o, çox xeyirxah, mərhəmətli və humanist insan idi. Adi insanlarla münasibətdə o, çox sadə və ədalətli idi. Baxmayaraq ki, ömrünün müxtəlif çağlarında o, ədalətsizlik, satqınlıq və xəyanətlə üzləşmişdi. Elə bu salonda onun vaxtı ilə irəli çəkdiyi insanlar ona qarşı əsassız hücumlar etmişdilər. Lakin o, 1993-cü ildə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti seçilərək həmin insanların böyük əksəriyyətini bağışladı və bu bağışlamaq qabiliyyəti ilə bir daha öz böyüklüyünü təsdiqlədi.

Bu gün müzakirə etdiyimiz amnistiya aktı əslində, bağışlamaq aktıdır. Belə bir qanunun Heydər Əliyevin 90 illik yubileyi ərəfəsində qəbul edilməsi böyük rəmzi xarakter daşıyır.

Əziz dostlar, mən inanıram ki, bağışlamaqla, xoş niyyətlə və mərhəmətlə bu dünyada bir çox şeyləri yaxşılığa doğru dəyişdirmək mümkündür. Əsrlər boyu insanda insanlığı qoruyub saxlayan məhz humanizm ideyaları, humanizm prinsipləri olub.

Diqqətinizə təqdim olunan qərarla təqribən 9000 şəxsin Amnistiya aktının təsiri altına düşməsi nəzərdə tutulub. Onlardan 2000-dən artıq məhkumun azad olunması gözlənilir. Mən ümidvaram ki, azadlığa çıxan insanlar öz səhvlərini dərk edəcəklər, bir də gələcəkdə belə səhvlərə yol verməyəcəklər, ailələrinə qovuşacaqlar, cəmiyyətimizdə öz yerlərini tutacaqlar. Mən, hörmətli həmkarlar sizi bu qərarı dəstəkləməyə çağırıram və diqqətinizə görə çox sağ olun.

AZƏRBAYCAN XALQININ ÜMUMMİLLİ LİDERİ HEYDƏR ƏLİYEVİN 90 İLLİK YUBİLEYİ MÜNASİBƏTİLƏ AMNİSTİYA ELAN EDİLMƏSİ HAQQINDA

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI MİLLİ MƏCLİSİNİN QƏRARI

Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi,

Müasir Azərbaycan dövlətçiliyinin banisi, xalqımızın böyük oğlu, ümummillə lideri Heydər Əliyevin əziz xatirəsini ehtiramla yad edərək;

siyasi təcrübəsi, vətənpərvərliyi, sarsılmaz iradəsi, tükənməz enerjisi və işgüzarlığı sayəsində Azərbaycanı vətəndaş müharibəsi təhlükəsindən, ictimai, siyasi və iqtisadi böhran vəziyyətindən xilas edərək ölkədə qanunçuluğu bərqərar etmiş, cəmiyyəti vahid azərbaycançılıq ideyası ətrafında birləşdirmiş, Azərbaycan Respublikasını qısa bir zamanda iqtisadi və mədəni yüksəliş yolu tutan, nəhəng beynəlxalq layihələrin təşəbbüskarı və iştirakçısı olan ölkəyə çevirmiş, Azərbaycanın beynəlxalq miqyasda tanınmasını və nüfuzunun artmasını təmin etmiş Heydər

Əliyevin müasir, demokratik, hüquqi və dünyəvi dövlət quruculuğu, milli-mənəvi dəyərlərə qayıdış, vətəndaş cəmiyyətinin təşəkkülü sahəsində əvəzsiz tarixi xidmətlərini xatırlayaraq;

müasir Azərbaycanın öz müstəqilliyinin 20 ildən artıq müddəti ərzində mürəkkəb və eyni zamanda şərəfli bir yol keçdiyini, əsas ümummillə lider Heydər Əliyev tərəfindən qoyulmuş dövlətçilik strategiyasının uğurla davam etdirilməsini, cəmiyyətimizin yeni sosial-iqtisadi inkişaf pilləsinə yüksəldiyini, sosial problemlərin səmərəli həllinə, hər kəsin firavan həyatına və rifahına yönəlmiş mühüm addımlar atıldığını, dövlət idarəçiliyinin müasir meyarlara uyğun yenidən qurulduğunu, dövlətimizin iqtisadi və hərbi qüdrətinin durmadan artdığını, ölkədə demo-

kratik dəyərlərə əsaslanan yeni ictimai münasibətlər sisteminin formalaşdığını, Azərbaycan Respublikasının hərtərəfli inkişafına yönəlmiş genişmiqyaslı islahatların davam etdiyini böyük iftixar və qürur hissi ilə qeyd edərək;

xalqımızın çoxəsrlik mənəvi irsindən bəhrələnmək, müasir ümumbəşəri idealları yaşadan Heydər Əliyev siyasətinin humanizm, mərhəmət və insan-pərvərlik ənənələrinə sadıq qalaraq;

qanunçuluğa və hüququn aliliyinə əsaslanan cinayət-hüquq siyasətini həyata keçirərək, cəzadan azad etmənin tərbiyəvi əhəmiyyətinə inanaraq;

cinayətlərin xarakterini və ictimai təhlükəlilik dərəcəsini nəzərə alaraq, cinayət törətmiş şəxslərin öz əməllərini və onların nəticələrini dərk etməklə islah olunacaqlarına ümid edərək;

cəzadan azad olunacaq şəxslərin sosial adaptasiyasını, qanunlara dönmədən əməl etmələrini və cəmiyyətin inkişafına öz töhfələrini vermələrini arzulayaraq;

dahi lider Heydər Əliyevin əbədiyaşar xatirəsinə xalqımızın ehtiramını ifadə edən, onun zəngin mənəvi irsini yaşadan, milli dövlətçilik və humanizm ideyalarını yeni nəsillərə aşılaraq Heydər Əliyev Fondunun təşəbbüsünü dəstəkləyərək ümummilli liderin 90 illik yubileyi münasibətilə aşağıdakı amnistiyanın elan edilməsini **qərara alır**:

I. Amnistiya tətbiq edilən şəxslərin dairəsi

1. Aşağıdakı məhkumlar, bu Qərarın 5-ci bəndində nəzərdə tutulmuş məhdudiyət nəzərə alınmaqla, təyin olunmuş cəzalardan azad edilsin:

1.1. müəyyən müddətə azadlıqdan məhrum etmə cəzasının bu Qərar qüvvəyə mindiyi günədək çəkilməmiş hissəsi bir ildən artıq olmayan məntəqə tipli cəzaçəkmə müəssisəsində cəza çəkən (bu Qərar qüvvəyə mindiyi günədək qüvvəyə minmiş hökm və ya qərar əsasında) şəxslər;

1.2. intizam xarakterli hərbi hissədə saxlama cəzasının bu Qərar qüvvəyə mindiyi günədək çəkilməmiş hissəsi bir ildən artıq olmayan şəxslər;

1.3. hərbi xidmət üzrə məhdudlaşdırma növündə cəza çəkən şəxslər;

1.4. islah işləri növündə cəza çəkən şəxslər;

1.5. ictimai işlər növündə cəza çəkən şəxslər;

1.6. əsas cəza kimi müəyyən vəzifə tutma və ya müəyyən fəaliyyətlə məşğul olma hüququndan məhrum etmə cəzasına məhkum edilmiş şəxslər;

1.7. əsas cəza kimi iki min manatdan artıq olmayan miqdarda cərimə cəzasına məhkum edilmiş şəxslər;

1.8. azadlıqdan məhrum etmə ilə bağlı olmayan cəzaya şərti məhkum edilmiş və ya bu növ cəzadan şərti olaraq vaxtından əvvəl azad edilmiş, yaxud bu növ cəzasının çəkilməsi Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 79-cu maddəsinə müvafiq olaraq təxirə salınmış şəxslər.

2. Bu Qərarın 1.1-ci bəndində göstərilən şəxslərdən başqa, aşağıdakı məhkumlar müddətindən asılı olmayaraq müəyyən müddətə azadlıqdan məhrum etmə cəzasının çəkilməmiş hissəsindən azad edilsinlər (bu Qərarın 5 və 6-cı bəndlərində nəzərdə tutulmuş məhdudiyətlər nəzərə alınmaqla):

2.1. qadınlar;

2.2. cinayət törədərkən 18 yaşına çatmayan şəxslər;

2.3. bu Qərar qüvvəyə mindiyi günədək 60 yaşına çatmış kişilər;

2.4. bu Qərar qüvvəyə mindiyi günədək birinci və ya ikinci qrup əlil sayılmış şəxslər;

2.5. öhdəsində (himayəsində) yetkinlik yaşına çatmayan övladı və ya birinci və ya ikinci qrup əlil övladı olan kişilər, o cümlədən bu Qərarın qüvvəyə mindiyi günədək atalığı, övladlığa götürməsi, qəy-yumluğu və himayəçiliyi qanunvericiliklə nəzərdə tutulmuş qaydada müəyyən olunmuş şəxslər;

2.6. İkinci Dünya müharibəsi dövründə faşizmə qarşı döyüşlərdə iştirak etmiş, eləcə də həmin dövrdə keçmiş SSRİ-nin Silahlı Qüvvələrində və arxa cəbhədə xidmət etmiş və qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada bunlara bərabər tutulan şəxslər, həmçinin bu döyüşlərdə həlak olmuş və ya xəbərsiz itkin düşmüş şəxslərin yaxın qohumları;

2.7. Azərbaycan Respublikasının suverenliyinin və ərazi bütövlüyünün qorunması uğrunda döyüşlərdə iştirak etmiş, Azərbaycan Respublikasının, habelə keçmiş SSRİ-nin Silahlı Qüvvələri tərkibində beynəlmiləl borcunu yerinə yetirmiş şəxslər, həmçinin bu döyüşlərdə həlak olmuş və ya xəbərsiz itkin düşmüş şəxslərin yaxın qohumları;

2.8. Azərbaycan Respublikasının, habelə keçmiş SSRİ-nin orden və medalları ilə təltif olunmuş şəxslər (qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada orden və medallardan məhrum edilmiş şəxslər istisna olmaqla);

2.9. keçmiş SSRİ dövründə repressiyalara məruz qalmış, sonradan səlahiyyətli orqanların qərarları ilə bəraət almış şəxslər və onların yaxın qohumları;

2.10. 1948–1953 və 1988-ci illərdə etnik təmizləmə, terrorçuluq və soyqırımı siyasəti nəticəsində Ermənistan SSR-dən deportasiya olunmuş şəxslər;

2.11. 1988–1993-cü illərdə Azərbaycan ərazisinin bir hissəsinin erməni silahlı qüvvələri tərəfindən işğal nəticəsində öz doğma torpaqlarından məcburi köçürülmüş şəxslər;

2.12. Çernobil qəzasının aradan qaldırılmasında iştirak etmiş və onlara himayəçilik edən şəxslər (himayəçilik qanunvericiliklə nəzərdə tutulmuş qaydada müəyyən olunmuşdursa);

2.13. 1990-cı il 20 Yanvar faciəsində əlil olmuş şəxslər və ya şəhid olmuş şəxslərin yaxın qohumları;

2.14. Xocalı soyqırımında əlil olmuş şəxslər və ya şəhid olmuş şəxslərin yaxın qohumları.

3. Bu Qərarın 1.1 və 2-ci bəndlərində nəzərdə tutulan şəxslərdən başqa, 3 ildən artıq olmayan müddətə azadlıqdan məhrum etmə cəzasına məhkum olunmuş şəxslər bu Qərar qüvvəyə mindiyi gün cəzalarının altı aydan artıq olmayan çəkilməmiş hissəsindən azad olunsun, həmin şəxslərin cəzalarının çəkilməmiş hissəsi altı aydan artıq olduqda çəkilməmiş cəza altı ay azaldılsın (bu Qərarın 5 və 6-cı bəndlərində nəzərdə tutulmuş məhdudiyətlər nəzərə alınmaqla).

4. Bu Qərarın 1-ci bəndində göstərilən şəxslərdən başqa, aşağıdakı məhkumlar təyin olunmuş cəzalardan azad edilsin (bu Qərarın 5 və 6-cı bəndlərində nəzərdə tutulmuş məhdudiyətlər nəzərə alınmaqla):

4.1. intizam xarakterli hərbi hissədə saxlama cəzasının bu Qərar qüvvəyə mindiyi günədək çəkilməmiş hissəsi bir ildən iki ilədək olan şəxslər;

4.2. əsas cəza kimi iki min manatdan artıq miqdarda cərimə cəzasına məhkum edilmiş şəxslər;

4.3. azadlıqdan məhrum etmə cəzasına şərti məhkum edilmiş şəxslər;

4.4. Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 79-cu maddəsinə müvafiq olaraq azadlıqdan məhrum etmə cəzasının çəkilməsi təxirə salınmış şəxslər;

4.5. bu Qərar qüvvəyə mindiyi günədək qüvvəyə minmiş məhkəmə qərarı ilə azadlıqdan məhrum etmə cəzasından şərti olaraq vaxtından əvvəl azad edilmiş şəxslər.

II. Amnistiyanın tətbiqinə məhdudiyətlər

5. «Amnistiya aktlarının tətbiqinin məhdudlaşdırılması haqqında» Azərbaycan Respublikasının 1994-cü il 24 fevral tarixli, 793 nömrəli Qanununda nəzərdə tutulmuş şəxslər barəsində amnistiya tətbiq edilmir.

6. Bu Qərarın 2–4-cü bəndləri aşağıdakı şəxslər barəsində tətbiq edilməsin:

6.1. Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsinin 15.4 və 15.5-ci maddələrində nəzərdə tutulmuş ağır və xüsusilə ağır cinayətlərə, həmçinin Cinayət Məcəlləsinin 101, 115.1, 119.1, 122.2, 124.2, 125, 127.2, 133.1, 133.2, 136.3, 137, 138.2–138.4, 139.2, 140.2, 140.4, 141.4, 144-2.2, 145.2, 146.2, 150.1, 151, 152, 159.4, 162.2, 167-1.3, 167-2.2, 168.2, 170.1, 170.2, 171.1, 171-1.1, 172, 177.2, 178.2, 179.2, 182.1, 184.3, 185.2, 186.2, 189-1.4, 192.2, 192-1.3, 193.2, 193-1.1, 194.2, 195.2, 196.2, 199.3, 200.4, 200-1.3, 201.2, 202-2.1, 203-1.1, 204.1, 205, 206.1, 206.2, 208.2, 213.2, 213-1.2, 220.2, 221.2, 221.3, 222.2, 222-1.3, 222-2.2, 223.2, 224, 224-1, 224-2, 225.2, 227.1, 227.2, 228.1, 228.2, 229.1, 229.2, 232.1, 233, 233-1.1, 234.2, 234.3, 235.1, 235.2, 236.1, 238.1, 240.1, 240.2, 243.2, 244.2, 244-1.2, 245, 247, 248.2, 250.3, 251.3, 252.3, 253.2, 254.3, 256.3, 258.3, 259.2, 260.2, 262.2, 263.2, 263-1.2, 264, 265.2, 266.2, 267.3, 268.2, 271.3, 272.3, 273.4, 281.1, 283-285, 288.1, 288.3, 290, 291, 292.2, 293.1, 294.2, 294.3, 295.1, 297.2, 299.3, 299.4, 301.2, 302.2, 304, 306, 307.3, 309.2, 312.1, 312-1, 314.2, 314-2.2, 314-3.2, 314-3.3, 315, 316.2, 316-1.3, 317.1, 317.2, 317-1.2, 317-2.2, 318.2, 319.2, 321.2, 323, 324, 328.2, 330.2, 331.3, 332.2, 333.4, 333.5, 334.1, 335.2, 336, 338.2, 339.2, 340.2, 341.2, 342.2, 344.1, 346.1, 348.2, 349, 350.2, 351.2, 352.1 və 353.1-ci maddələrində, habelə «Korupsiyaya qarşı mübarizə ilə əlaqədar Azərbaycan Respublikasının bəzi qanunvericilik aktlarına əlavələr və dəyişikliklər edilməsi haqqında» Azərbaycan Respublikasının 2006-cı il 7 aprel tarixli, 92-IIIQD nömrəli Qanunu ilə sanksiyaları ağırlaşdırılanadək Cinayət Məcəlləsinin 308.2 və 311.1-ci maddələrində, «Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsində dəyişikliklər edilməsi haqqında» Azərbaycan Respublikasının 2012-ci il 29 iyun tarixli, 405-IVQD nömrəli Qanunu ilə sanksiyası ağırlaşdırılanadək Cinayət Məcəlləsinin 296.2-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş cinayətlərə görə məhkum olunmuş şəxslər;

6.2. «Tikinti sahəsində qanunvericiliyin pozulmasına görə məsuliyyətin gücləndirilməsi məqsədilə Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsinə və Cinayət Məcəlləsinə əlavələrin və dəyişikliklərin edilməsi haqqında» Azərbaycan Respublikasının 2007-ci il 9 oktyabr tarixli, 428-IIIQD nömrəli Qanunu ilə Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 222-1-ci maddəsi yeni redaksiyada verilənədək həmin Məcəllənin 222-1.2-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş cinayətə görə məhkum olunmuş şəxslər;

6.3. 2000-ci il sentyabrın 1-dək qüvvədə olmuş Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 7-1-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş ağır cinayətlərə, habelə həmin Məcəllənin 69-cu maddəsinin ikinci

hissəsi, 93-5-ci maddəsinin birinci hissəsi, 93-6-cı maddəsinin birinci hissəsi, 93-9-cu maddəsinin ikinci hissəsi, 100-cü maddəsinin birinci hissəsi, 113-cü maddəsinin ikinci hissəsi, 114-cü maddəsinin dördüncü hissəsi, 120-ci maddəsinin ikinci hissəsi, 126-cı maddəsi, 171-ci maddəsinin birinci hissəsi, 178-ci maddəsinin ikinci hissəsi, 185-ci maddəsi, 208-ci maddəsinin ikinci və üçüncü hissələri, 220-ci maddəsinin birinci və üçüncü hissələri, 229-cu maddəsinin birinci hissəsi, 241-ci maddəsinin «q» bəndi və 255-1-ci maddəsinin «v» və «q» bəndlərində nəzərdə tutulmuş cinayətlərə görə məhkum olunmuş şəxslər;

6.4. «Qanunvericiliyin təkmilləşdirilməsi məqsədilə Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsinə və digər məcəllələrinə dəyişikliklər və əlavələr edilməsi haqqında» Azərbaycan Respublikasının 1998-ci il 7 aprel tarixli, 463-IQD nömrəli Qanunu ilə 2000-ci il sentyabrın 1-dək qüvvədə olmuş Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsindən çıxarılmış 83-cü maddəsinin üçüncü və dördüncü hissələri, 88, 88-1, 91-ci maddəsinin ikinci və üçüncü hissələri, 143-cü maddəsinin üçüncü və dördüncü hissələri, 145, 147-ci maddəsinin üçüncü hissəsi, həmçinin «Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsinə bəzi dəyişikliklər edilməsi haqqında» Azərbaycan Respublikasının 1996-cı il 29 may tarixli, 90-IQD nömrəli Qanunu ilə 2000-ci il sentyabrın 1-dək qüvvədə olmuş Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsindən çıxarılmış 60 və 65-ci maddələrlə məhkum olunmuş şəxslər;

6.5. maddi ziyanı tam ödəməmiş şəxslər;

6.6. xüsusilə təhlükəli residiv yaradan cinayətlərə görə məhkum olunmuş və ya 2000-ci il sentyabrın 1-dək qüvvədə olmuş Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinə əsasən xüsusi təhlükəli residivist hesab olunmuş şəxslər;

6.7. 1991-ci il oktyabrın 18-dən sonra amnistiya və ya əfv etmə aktları ilə cəzaçəkmə müəssisələrində azadlıqdan məhrum etmə cəzasını çəkməkdən azad olunmuş və yenidən qəsdən cinayət törətmiş şəxslər;

6.8. cəzaçəkmə müəssisələrində və ya intizam xarakterli hərbi hissədə cəza çəkərkən qəsdən cinayət törətmiş şəxslər.

III. Amnistiya aktının hüquqi qüvvəsi

7. Bu Qərar dərc olunduğu gündən qüvvəyə minir.

8. Amnistiya bu Qərar qüvvəyə mindiyi gündə qüvvəyə minmiş ittiham hökmləri ilə məhkum edilmiş şəxslər barəsində tətbiq edilir. Bu Qərar qüvvə-

yə mindikdən sonra məhkumun cəzasının çəkilməmiş hissəsinin azalması və ya digər şəkildə hüquqi vəziyyətinin dəyişməsi həmin şəxs barəsində bu Qərara əsasən amnistiyanın tətbiqi üçün əsas deyildir.

9. Bu Qərarın cəzanın çəkilməmiş hissəsinə dair müddəaları cinayətlərin və ya hökmlərin məcmusu üzrə yalnız qəti cəzanın çəkilməmiş hissəsini nəzərdə tutur. Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 68.2-ci maddəsi üzrə biri digəri ilə toplanaraq müstəqil icra edilən əsas cəzalardan hər hansı biri bu Qərar qüvvəyə mindiyi gün onun təsiri altına düşmürsə, bu Qərara əsasən amnistiya tətbiq edilmir.

10. Cinayətlərin və ya hökmlərin məcmusu üzrə bir neçə cinayətə görə məhkum edilmiş şəxslərin törətdiyi cinayətlərdən birinə görə amnistiyanın tətbiqi bu Qərarın 5-ci bəndi ilə məhdudlaşdırılmışdırsa bu Qərarın hər hansı bəndinə əsasən, 6-cı bəndi ilə məhdudlaşdırılmışdırsa bu Qərarın 2-4-cü bəndlərinə əsasən amnistiya tətbiq edilmir.

11. Bu Qərada nəzərdə tutulan şəxslər barəsində amnistiyanın tətbiq edilməsi, onları törətdikləri cinayət nəticəsində vurulmuş ziyanı ödəməkdən azad etmir.

12. Bu Qərara əsasən amnistiya tətbiq edilməsi ittiham hökmlərinin və ya digər qərarların qanuniliyinin, əsaslılığının və ya ədalətliliyinin yuxarı instansiya məhkəməsində mübahisələndirilməsinə mane olmur.

13. Bu Qərar başqa dövlətlərin məhkəmələri tərəfindən məhkum edilmiş və cəzasını Azərbaycan Respublikasında çəkən şəxslərə də şamil edilir.

14. Barələrində amnistiya tətbiq olunmuş çağırışçıların və hərbi qulluqçuların müvafiq olaraq həqiqi hərbi xidmətə çağırış və hərbi xidmət məsələləri qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada həll edilir.

IV. Amnistiyanın tətbiqi qaydaları

15. Amnistiya aşağıdakı orqanlar tərəfindən tətbiq edilir:

15.1. cəzaçəkmə müəssisələri – bu Qərarın 1.1 və 2-ci bəndlərində nəzərdə tutulan şəxslər barəsində;

15.2. intizam xarakterli hərbi hissənin və hərbi hissələrin komandanlığı – bu Qərarın 1.2, 1.3 və 4.1-ci bəndlərində nəzərdə tutulan şəxslər barəsində;

15.3. icra məmurları – bu Qərarın 1.4-1.7 və 4.2-ci bəndlərində nəzərdə tutulan şəxslər barəsində;

15.4. məhkəmələr – bu Qərarın 1.8, 3, 4.3–4.5-ci bəndlərində nəzərdə tutulan şəxslər barəsində.

16. Bu Qərarın 15.1–15.3-cü bəndlərində nəzərdə tutulmuş orqanlar amnistiya tətbiq edərkən, Azərbaycan Respublikası Cinayət-Prosessual Məcəlləsində nəzərdə tutulmuş qaydalara riayət etməklə, qərarları müvafiq prokurorlarla razılaşdırmalıdır.

17. Bu Qərarın 3-cü bəndində nəzərdə tutulan şəxslər barəsində amnistiyanın tətbiq edilməsi məsələsinə həmin məhkumların cəza çəkdikləri cəzaçəkmə müəssisələrinin müraciəti əsasında cəzanın çəkildiyi yer üzrə birinci instansiya məhkəmələri tərəfindən baxılır.

18. Bu Qərarın 1.8, 4.3–4.5-ci bəndlərində nəzərdə tutulan şəxslər barəsində amnistiyanın tətbiq edilməsi məsələsinə həmin məhkumların üzərində nəzarəti həyata keçirən orqanların müraciəti əsasında məhkumun yaşayış yeri üzrə birinci instansiya məhkəmələri tərəfindən baxılır.

19. Azərbaycan Respublikası Cinayət-Prosessual Məcəlləsinin 515.2-ci maddəsinə müvafiq olaraq, amnistiya aktının tətbiq edilməməsi və ya düzgün tətbiq edilməməsi haqqında məhkumun ərizəsinə cəzanı icra edən müəssisə və ya orqanın mülahizəsi nəzərə alınmaqla, cəzanın çəkildiyi yer üzrə birinci instansiya məhkəməsi tərəfindən baxılır.

20. Bu Qərarın 17–19-cu bəndlərində nəzərdə tutulmuş müraciətlərə baxarkən, məhkəmələr Azərbaycan Respublikasının Cinayət-Prosessual Məcəlləsində hökm və ya məhkəmənin digər yekun qərarlarının icrası qaydasında icraat üçün nəzərdə tutulmuş tələblərə riayət etməli, məhkəmə iclasında prokurorun iştirakı təmin edilməlidir.

21. Bu Qərar onun təsiri altına düşən hər bir şəxs barəsində ayrı-ayrılıqda tətbiq edilir.

22. Amnistiya tətbiq edilərkən məhkumun şəxsi işi öyrənilməli və amnistiyanın tətbiqi məsələlərinin həlli üçün zəruri sənədlər göstərilən qərara əlavə edilməlidir. Amnistiyayı tətbiq edən orqanlar amnistiyanın tətbiqi barədə qərar qəbul edilməsi üçün zəruri sənədləri müvafiq orqanlardan tələb etməyə haqlıdır. Bu sorğular dərhal icra edilməlidir.

23. Alkoqolizmdən, narkomaniyadan və ya zöhrəvi xəstəliklərdən müalicə təyin olunmuş şəxslər barəsində amnistiya tətbiq edilməsinə dair materiallara bu Qərarın 29-cu bəndində nəzərdə tutulmuş müddətdə baxılmalı, həmin şəxslərin cəzadan azad edilməsi məsələsi isə müalicə başa çatdıqdan sonra həll edilməlidir (şəxsin zöhrəvi xəstəliklərdən müalicəsini qurtarmasının təsdiqi üçün əsas – tibbi rəy, məhkəmənin alkoqolizmdən və ya narkomaniyadan məcburi müalicə təyin etdiyi şəxslər barəsində isə belə əsas məcburi müalicənin ləğvi barədə məhkəmənin qərarıdır).

24. Barələrində amnistiya tətbiq olunaraq cəza çəkməkdən azad edilən vərəm xəstəliyinə tutulmuş şəxslər qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada səhiyyə orqanlarının nəzarəti ilə 10 gün müddətində yaşayış yeri üzrə vərəm əleyhinə tibb müəssisələrində qeydiyyatı alınır və müalicələrini davam etdirirlər.

25. Anlaqlılığı istisna etməyən psixi pozuntuya görə tibbi xarakterli məcburi tədbir təyin olunmuş şəxslər barəsində amnistiya tətbiq edilməsinə dair materiallara bu Qərarın 29-cu bəndində nəzərdə tutulmuş müddətdə baxılmalı, Cinayət Məcəlləsinin 95.0.2–95.0.4-cü maddələrinə əsasən psixiatriya stasionarlarında məcburi müalicə təyin olunmuş şəxslərin cəzadan azad edilməsi məsələsi isə məhkəmə qərarı ilə psixiatriya stasionarlarında məcburi müalicə ləğv edildikdən və ya dəyişdirilərək məcburi ambulatoriya müşahidəsi və psixiatr müalicəsi təyin edildikdən sonra həll edilməli, Cinayət Məcəlləsinin 95.0.1-ci maddəsinə əsasən məcburi ambulatoriya müşahidəsi və psixiatr müalicəsi təyin olunmuş şəxslər amnistiya tətbiq olunaraq cəza çəkməkdən azad edildikdə qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada səhiyyə orqanlarının nəzarəti ilə 10 gün müddətində yaşayış yeri üzrə müvafiq tibb müəssisələrində qeydiyyata alınmalı və müalicələri davam etdirilməlidir.

26. Bu Qərarın 15.2-ci bəndində göstərilən «hərbi hissələr» dedikdə, hərbi xidmət üzrə məhdudlaşdırma növündə cəzanın çəkildiyi yerlər, bu Qərarın 18-ci bəndində göstərilən «məhkumların üzərində nəzarəti həyata keçirən orqanlar» dedikdə isə şərti məhkum edilmiş, cəzadan şərti olaraq vaxtından əvvəl azad edilmiş və cəzasının çəkilməsi təxirə salınmış şəxslər üzərində nəzarəti həyata keçirən icra məmurları və hərbi hissələrin və ya müəssisələrin komandanlığı başa düşülür.

27. Əvvəllər amnistiya və ya əfvətmə aktları ilə cəzasının müddəti azaldılmış şəxslərə bu Qərar tətbiq edilərkən onların cəzasının çəkilməmiş müddətləri həmin aktlar nəzərə alınmaqla hesablanır.

28. Azərbaycan Respublikasının Cəzaların İcrası Məcəlləsinin 175–177-ci maddələrinin tələblərinə uyğun olaraq, bu Qərara əsasən barələrində amnistiya tətbiq olunaraq cəza çəkməkdən azad edilən şəxslərin sosial adaptasiyasının, onlara yardım göstərilməsinin təmin edilməsi üçün zəruri olan tədbirlər görülməlidir.

29. Bu Qərar qüvvəyə mindiyi gündən dörd ay müddətində tətbiq edilir.

O.ƏSƏDOV,
Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin sədri
Bakı şəhəri, 7 may 2013-cü il

Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin 90 illik yubileyi münasibəti ilə Ədliyyə Nazirliyi tərəfindən elmi-praktiki konfrans keçirilmişdir

Müasir Azərbaycan dövlətinin qurucusu, ümummilli lider Heydər Əliyevin 90 illik yubileyi ədliyyə orqanlarında geniş qeyd edilir, silsilə tədbirlər həyata keçirilir.

Ədliyyə Nazirliyinin mətbuat xidmətindən AzərTAc-a bildirmişlər ki, mayın 1-də bu qurumun təşkilatçılığı ilə «JW Marriott Absheron» hotelində «Müasir hüquq sisteminin formalaşmasında Heydər Əliyevin rolu» mövzusunda geniş elmi-praktiki konfrans keçirilmişdir.

Tədbirdə aidiyyəti qurumlardan 150-dək nümayəndə, o cümlədən ədliyyə naziri, Məhkəmə-Hüquq Şurasının sədri Fikrət Məmmədov, Prezident Administrasiyası hüquq-mühafizə orqanları ilə iş şöbəsinin müdiri Fuad Ələsgərov, Konstitusiyə Məhkəməsinin sədri Fərhad Abdullayev, Ali Məhkəmənin sədri Ramiz Rzayev, Baş prokuror Zakir Qaralov, Milli Məclisin deputatları, Məhkəmə-Hüquq Şurasının üzvləri, hakimlər, Vəkillər Kollegiyasının, Ombudsman Aparatının, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının, Bakı Dövlət Universitetinin məsul şəxsləri, alimlər, gənclər, vətəndaş cəmiyyəti və media təmsilçiləri iştirak etmişlər.

Konfransı giriş nitqi ilə açan ədliyyə naziri Fikrət Məmmədov müstəqil Azərbaycan dövlətinin qurucusu və memarı, ümummilli lider Heydər Əliyevin yaratdığı milli dövlətçilik irsi, Vətən və xalq qarşısında misilsiz xidmətləri barədə geniş məruzə ilə çıxış etmişdir.

Dahi öndərin «Azərbaycanın tutduğu yol müstəqil Azərbaycan Respublikası, demokratik, hüquqi dövlət qurmaq

yoludur» sözlərini öz fədakar və yorulmaz əməlləri ilə gerçəkləşdirdiyini vurğulayan nazir Heydər Əliyev şəxsiyyəti ilə hüquqi dövlət konsepsiyasının bir-biri ilə sıx bağlı olduğunu bildirmişdir. Natiq ölkəmizdə aparılan demokratik hüquqi dövlət quruculuğu prosesi, o cümlədən ədliyyə fəaliyyət istiqamətlərinin genişləndirilməsi, qısa müddətdə çoxsaylı mühüm qanun və məcəllələrin qəbul olunduğunu, yeni üçpilləli məhkəmə sisteminin bərqərar edildiyini, dahi öndərin müəyyən etdiyi islahatlar kursunun hazırda Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə uğurla davam etdirildiyini, son illər ədliyyə və məhkəmə sahəsində nailiyyətlərin qazanıldığını diqqətə çatdırmışdır.

Prezident Administrasiyasının şöbə müdiri Fuad Ələsgərov konfransda çıxış edərək müasir hüquq sisteminin formalaşmasında və inkişafında Heydər Əliyevin müstəsna rolundan, apardığı məqsədyönlü islahatlardan danışmışdır. Fuad Ələsgərov Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə qazanılan bugünkü möhtəşəm uğurlarımızın təməlinə Heydər Əliyev ideyalarının durduğunu bildirmiş, Azərbaycan ədliyyəsinin, digər hüquq-mühafizə orqanlarının davamlı inkişafını qeyd edərək, müxtəlif sahələr üzrə işin təkmilləşdirilməsindən, şəffaf və innovativ xidmətlərin, o cümlədən yeni yaradılmış «ASAN mərkəz»lərinin fəaliyyətindən söz açmışdır.

Konstitusiyə Məhkəməsinin sədr müavini Sona Salmnova bildirmişdir ki, 1995-ci ilin noyabrında ümumbəşəri demokratik dəyərləri özündə əks etdirən Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının qəbul edilməsi, eləcə də Konstitusiyə Məhkəməsinin yaradılması məhz Heydər Əli-

veyin adı ilə bağlıdır. O, dahi öndərin «Mən bu işə çox məsuliyyətlə yanaşıram. Çünki həm Azərbaycan Konstitusiyasının tarixini bilirəm və onu böyük diqqətlə təhlil etmişəm, həm də indiyədək Azərbaycanda dövlət quruculuğu sahəsində aparılan işlərin çoxunun iştirakçısı olmuşam» sözlərini xatırladaraq Əsas Qanunun ümummilli liderin bilavasitə rəhbərliyi və zəhməti ilə mükəmməl bir sənəd kimi ərsəyə gəldiyini qeyd etmişdir.

Tədbirdə çıxış edən Ali Məhkəmənin sədri Ramiz Rzayev ümummilli lider Heydər Əliyevin yüksək dövlətçilik amallarının hər birimizə örnək olduğunu vurğulamış, ölkəmizdə məhkəmə hakimiyyətinin təşəkkülündə, demokratik dövlət hakimiyyətinin müstəqil qolu kimi bərqərar olması və inkişafında müstəsna xidmətlərindən danışıbmışdır. O, İnsan hüquqları üzrə Avropa Konvensiyasının tətbiqinin, presedent hüququnun öyrənilməsinin ümummilli liderin insan haqlarının etibarlı müdafiəsi sahəsində ideyalarının icrasında mühüm rolunu nəzərə alınaraq bu sahədə Ali Məhkəmə tərəfindən görülən ardıcıl işlərə toxunmuşdur. R.Rzayev dahi rəhbərin müəyyən etdiyi məhkəmə-hüquq islahatları konsepsiyasının dövlət başçısı İlham Əliyev tərəfindən uğurla gerçəkləşdirildiyini vurğulamışdır.

Azərbaycan Respublikasının Baş prokuroru Zakir Qaralov ümummilli lider Heydər Əliyevin ölkədə ictimai-siyasi sabitliyin bərqərar olması, qanunçuluğun və hüquq qaydalarının möhkəmləndirilməsi naminə fədakar fəaliyyətindən danışıbmış və bildirmişdir ki, prokurorluq orqanlarının yenidən qurulması və inkişafı bilavasitə dahi öndər Heydər Əliyevin xidmətləridir. Z.Qaralov ümummilli liderin «Sağlam mənəviyyət hər bir prokurorluq işçisi üçün, qanun keşiyində duran bizim hər bir məmurumuz üçün əsas meyar olmalıdır» sözlərini xatırladaraq prokurorluq sahəsində aparılan islahatların Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə gerçəkləşən genişmiqyaslı quruculuq proqramının tərkib hissəsi olduğunu vurğulamış, bu gün Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Azərbaycan Prokurorluğunun müasirləşməsi üzrə həyata keçirilən tədbirləri qeyd etmişdir.

Konfransda, həmçinin ölkəmizdə vəkillik institutunun təşəkkülü, Ombudsman təsisatının yaradılması, milli qanunvericiliyimizin, hakim korpusunun formalaşdırılması, hüquq elminin və təhsilinin inkişafı, korrupsiyaya qarşı mübarizə və digər sahələrdə ümummilli lider Heydər Əliyevin müstəsna rolu və xidmətləri barədə məruzələr dinlənilmişdir. Həmçinin dahi rəhbərin zəngin dövlətçilik salnaməsindən geniş bəhs olunaraq Heydər Əliyev siyasi irsinin daim yaşayacağı və inkişaf edəcəyi vurğulanmışdır.

Sonra tədbirdə Azərbaycanda hüquqi dövlət ideyasının yaranması, hüquq sisteminin köklü və kompleks qaydada yenidən qurulması üçün elmə əsaslanan yeni konsepsiyanın işlənilib hazırlanması, demokratik hüquqi dövlətin atributlarının - qanunun aliliyi, insan hüquqlarının müdafiəsi, hakimiyyət bölgüsü, konstitusiyaya nəzərət prinsiplərinin bərqərar olunması, hüquq sisteminin islahatı və digər mövzular üzrə müzakirələr aparılmışdır.

Eyni zamanda, ümummilli liderin insanpərvər və humanizm ideyalarını yaşadan Heydər Əliyev Fondunun prezidenti, Milli Məclisin deputatı Mehriban xanım Əliyevanın ulu öndərin 90 illik yubileyi münasibətilə növbəti amnistiya aktı ilə bağlı təşəbbüsü xüsusi vurğulanmışdır.

Ədliyyə naziri Fikrət Məmmədov konfransa yekun vuraraq ümummilli liderin çoxşaxəli fəaliyyətinin, siyasi irsinin hələ çox illər sonra da gələcək nəsillər tərəfindən öyrəniləcəyini, dahi şəxsiyyət Heydər Əliyevin misilsiz əməyi nəticəsində yaradılmış yeni hüquq sisteminin inkişaf edəcəyini vurğulamışdır. Nazir bildirmişdir ki, Heydər Əliyev düşüncəsi ilə ölkəmizdə məhkəmə, ədliyyə, prokurorluq və digər hüquq-mühafizə fəaliyyəti yenidən qurulmuş və onların gələcək inkişafının təməli qoyulmuşdur. Bu gün Azərbaycan, onun hüquq sistemi ümummilli liderin müəyyən etdiyi inkişaf konsepsiyasını uğurla davam etdirən Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə daha da təkmilləşir və müasirləşir.

Konfrans iştirakçılarında ümummilli lider Heydər Əliyevin zəngin və mənalı həyat yolundan bəhs edən vəsaitlər təqdim olunmuşdur.

**Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin 90 illik yubileyinə həsr olunmuş
«Müasir hüquq sisteminin formalaşmasında Heydər Əliyevin rolu».
Elmi-praktiki konfrans. Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə Nazirliyi.
Bakı, 1 may 2013-cü il.**

Zakir Qaralov

Azərbaycan Respublikasının Baş prokuroru
(çıxış)

Hörmətli tədbir iştirakçıları!

Bu günlərdə xalqımız və bütün dünya azərbaycanlıları tərəfindən ümummilli lider Heydər Əliyevin 90 illik yubileyi münasibətilə çoxsaylı tədbirlər keçirilir və bu dahi şəxsiyyətin əziz xatirəsi anılır. Bu gün keçirilən elmi-praktiki konfrans da bu sırada çox əhəmiyyətli tədbirlərdən biri olmaqla, Ulu öndərimizin müqəddəs ruhuna olan dərin hörmətin təzahürüdür və bununla əlaqədar tədbirin təşkilatçılarına, ilk növbədə hörmətli Ədliyyə naziri, Məhkəmə-Hüquq Şurasının sədri Fikrət Məmmədova dərin minnətdarlığımı çatdırmaq istərdim.

Azərbaycan Respublikasının 1969-cu ildən 2003-cü ilə qədər davam etməklə, otuz illik bir dövrünü əhatə edən tarixi taleyi Heydər Əliyev kimi dahi bir şəxsiyyətin adı ilə sıx bağlı olmuş, bu illərdə ölkəmizin ictimai-siyasi, iqtisadi və mədəni həyatının bütün sahələrində əldə olunan uğurları onun möhtəşəm dövlətçilik fəaliyyətinin məntiqi nəticəsi olmuşdur. Məhz Heydər Əliyevin dahi bir siyasətçi kimi ölkəmizə müdrik rəhbərliyi, gələcəyə hesablanmış uzaqgörən siyasi qərarları, xalqın xoşbəxtliyi naminə titanik fəaliyyəti, hazırda misli görünməmiş inkişaf yolu keçərək dünya dövlətləri birliyində layiqli yerini tutan və regionun lider dövlətinə çevrilmiş müstəqil Azərbaycan Respublikasının mövcudluğunu mümkün etmişdir.

«Böyük xilaskarlıq» və daha sonra isə hərtərəfli «Quruculuq» missiyalarını həyata keçirməklə Azərbaycanın ən yeni müstəqil tarixini, bu günkü təminatlı həyatımızın ilkin əsaslarını yaradan ulu öndər Heydər Əliyevin unudulmaz xatirəsi xalqımızın qəlbində əbədi yaşamaqla, onun zəngin siyasi irsi həmişə inkişaf və tərəqqi yolumuzu işıqlandıracaqdır. Onu da qeyd etmək istərdim ki, bizlər xoşbəxt insanlarıq ki, dahi müasirimiz Heydər Əliyevin dövlətçilik fəaliyyətinin canlı şahidləri olmuşuq.

Ölkə Prezidenti cənab İlham Əliyevin «**Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin 90 illik yubileyi haqqında**» 21 yanvar 2013-cü il tarixli Sərəncamı bu əbədiyaşar şəxsiyyətin unudulmaz xatirə-

sinə xalqımızın dərin ehtiramının, hədsiz məhəbbətinin ifadəsi olmaqla yanaşı, ilk növbədə, ümummilli liderin Azərbaycanda müasir hüquqi dünyəvi dövlətin qurulmasında, vahid dövlətçilik ideyasının möhkəmləndirilməsində, mənəviyyatımızın yüksəlməsində, milli-mənəvi dəyərlərin qorunub saxlanmasında, davamlı inkişaf perspektivlərinin gerçəkləşdirilməsinə zəmin yaradan sosial-iqtisadi konsepsiyanın həyata keçirilməsində, dünya standartlarına uyğun məhkəmə-hüquq islahatlarının reallaşdırılmasında, demokratik prinsiplər əsasında fəaliyyət göstərən işlək dövlət idarəetmə sisteminin formalaşdırılmasında misilsiz xidmətlərinin əyani göstəricisidir.

Azərbaycan Respublikasının hələ Sovetlər İttifaqının tərkibində olduğu bir dövrdə, dahiyanə uzaqgörənliklə ölkəmizin gələcək müstəqilliyinin qüdrətli iqtisadi əsaslarını formalaşdıraraq və xalqımızın öz müstəqilliyi uğrunda mübarizəyə hazırlanması işinə hərtərəfli dəstək verən Heydər Əliyevin ən böyük tarixi xidməti ondan ibarətdir ki, o, itirilmə təhlükəsi qarşısında qalan suverenliyimizi və məhvolma təhlükəsi ilə üzləşən dövlətçiliyimizi bu günkü və gələcək nəsillər üçün qoruyub saxlamış, ölkəmizin müstəqil inkişafını təmin etmişdir.

XX əsrin 90-cı illərinin əvvəllərində torpaqlarımızın erməni qəsbkarları tərəfindən işğala məruz qaldığı, xaricdən dəstəklənən radikal müxalifət qüvvələri və qanunsuz silahlı birləşmələrin hakimiyyət uğrunda amansız mübarizə apardığı bir dövrdə müasir tarixinin ən ağır illərini yaşayan Azərbaycan xalqı öz xilas yolunu Heydər Əliyev şəxsiyyətində gördü və taleyini yalnız ona etibar etdi. Xalqın təkidli tələbi ilə 1993-cü ilin 15 iyununda ikinci dəfə Azərbaycanda siyasi hakimiyyətə qayıdan Heydər Əliyevin uzaqgörənliyi və polad iradəsi sayəsində qısa müddətdə vətəndaş müharibəsi təhlükəsinin və ictimai-siyasi parakəndəliyin qarşısı alındı, yenidən vahid bir məfkurə ətrafında birləşdirilən xalqımızın qəlbində gələcəyə möhkəm inam yarandı.

Azərbaycan tarixinin dövlət müstəqilliyimizin qorunub saxlanması uğrunda gərgin mübarizə dövrü kimi xarakterizə olunan 1993-1995-ci illərdə Heydər Əli-

yev tərəfindən həyata keçirilmiş analoqu olmayan siyasət tədbirlərinin nəticəsi olaraq, ölkəmizdə möhkəm ictimai-siyasi sabitlik bərqərar olunmaqla hərətərəfli quruculuq işlərinin həyata keçirilməsi, müasir standartlar səviyyəsində dövlət quruculuğu proseslərinə başlanılması üçün şərait yaradıldı və möhtəşəm islahatların fundamental əsası kimi, xalqımızın haqlı olaraq «Heydər Əliyev Konstitusiyası» kimi qiymətləndirdiyi Azərbaycan Respublikasının Əsas Qanunu qəbul edildi.

Müstəqil inkişaf tariximizin çox mühüm bir dövrü olan 1995–2003-cü illərdə ulu öndər Heydər Əliyevin rəhbərliyi və bilavasitə iştirakı ilə həyata keçirilən genişmiqyaslı islahatların nəticəsi olaraq, Azərbaycan Respublikasında demokratik, hüquqi və dünyəvi bir dövlət, vətəndaş cəmiyyətinin formalaşdırılması yolunda möhtəşəm addımlar atıldı, ölkəmizin dünya dövlətləri birliyinə hərtərəfli inteqrasiyası prosesləri sürətləndirildi.

Xüsusi olaraq qeyd edilməlidir ki, dövlət quruculuğu və idarəetmənin təşkili proseslərində bütün məsələlərə xüsusi diqqətlə yanaşaraq hər bir təsisatın fəaliyyətinin yeni məzmununda təşkili məsələlərinə böyük diqqət göstərən ümumilli lider Heydər Əliyevin milli prokurorluq orqanlarının inkişafında da müstəsna rol olmuş, onun tərəfindən prokurorluq orqanlarının işinin müasir müstəvidə təmin edilməsi, fəaliyyətinin təkmilləşdirilməsi, əməkdaşlarının sosial müdafiəsinin gücləndirilməsi məsələlərinə həmişə hərtərəfli qayğı göstərilmişdir.

Mükəmməl hüquq sisteminin formalaşdırılması yolunda mühüm bir mərhələ olan yeni Konstitusiyanın qəbulu, hərtərəfli və ardıcıl məhkəmə-hüquq islahatlarının həyata keçirilməsi eyni zamanda, prokurorluq orqanlarının da təkmilləşdirilməsi və müasirləşdirilməsi üçün möhkəm zəmin yaratmışdır. Ali Qanunda Azərbaycan Respublikası Prokurorluğunun dövlət idarəetmə sisteminə yeri məhkəmə hakimiyyəti orqanları sırasında müəyyən edilməklə prokurorluq orqanlarına, ilk dəfə olaraq konstitusion status verilməmişdir. Prokurorluğun məhkəmə hakimiyyətinə aid edilməsi onun dövlət idarəetmə mexanizmində roluna və iştirakına dair məsələlərə Konstitusiyaya səviyyəsində aydınlıq gətirilməklə yanaşı, Azərbaycan Prokurorluğunun 1918–1920-ci illərdə Bakı dairə Məhkəməsinin tərkibində fəaliyyət göstərən prokurorluğun hüquqi varisi olması faktını da təsdiq etmişdir.

Eyni zamanda, ümumilli lider Heydər Əliyevin 17 iyul 1998-ci il tarixli Sərəncamına müvafiq olaraq, prokurorluq işçilərinin peşə bayramı gününün təsis edilməsi prokurorluq orqanlarına və onun kollektivinə dövlət səviyyəsində böyük qayğının ifadəsi olmaqla yanaşı, prokurorluq işçilərinin fəaliyyətinin yüksək dəyərləndirilməsinin təzahürü olmuşdur.

Ulu öndərin rəhbərliyi ilə həyata keçirilən məhkəmə-hüquq islahatları çərçivəsində 1999-cu ilin dekabrında qəbul edilmiş «Prokurorluq haqqında» Azərbaycan Respublikası Qanununda prokurorluğun sovetlər dövrünün totalitar rejiminə xas olan funksiyalardan azad olunması, onun fəaliyyətinin forma və metodlarının demokratik prinsiplərə uyğunlaşdırılması təmin edilmişdir. Bundan başqa, beynəlxalq standartlara və milli dövlətçilik ənənələrinə uyğun hazırlanmış «Prokurorluq orqanlarında qulluq keçmə haqqında» Qanunun və digər qanunvericilik aktlarının Milli Məclis tərəfindən qəbul edilməsi, «Prokurorluğa işə qəbul olunmaq üçün namizədlərlə müsabiqə keçirilməsi qaydaları haqqında» Əsasnamənin və digər normativ sənədlərin Azərbaycan Respublikasının Prezidenti tərəfindən təsdiq edilməsi nəticəsində prokurorluğun fəaliyyətinin hüquqi tənzimlənmə prosesi yeni bir mərhələyə qaldırılmışdır.

«Azərbaycan Respublikası prokurorluq orqanları işçilərinin maddi və sosial təminatı haqqında» 08 oktyabr 2002-ci il tarixli Sərəncamla keçid dövrünün obyektiv çətinliklərinin mövcud olduğu bir şəraitdə prokurorluq işçilərinin maddi və sosial təminatları beynəlxalq standartlar səviyyəsinə qaldırılmışdır.

Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasına 2002-ci ilin sentyabrın 19-da keçirilmiş referendumla edilmiş dəyişikliklərlə prokurorluğa qanunvericilik təşəbbüsü hüququnun verilməsi də hüquq sisteminin təkmilləşdirilməsi və inkişafında bu təsisatın roluna verilən yüksək qiymətin təzahürü olmuşdur.

Ulu öndər Heydər Əliyevin respublika prokurorluğunun rəhbər işçiləri ilə 26 aprel 2000-ci il tarixdə keçirdiyi görüş prokurorluq orqanlarının tarixində həlləedici əhəmiyyətə malik dönüş nöqtəsi olmuşdur. Məhz bu görüşdə Heydər Əliyevin verdiyi rəhbər göstərişlərin nəticəsi olaraq, həmin vaxtdan Azərbaycan Prokurorluğu orqanlarında aparılan və bu gündə eyni intensivliklə yeni müstəvidə davam etdirilən hərtərəfli islahatlar nəticəsində prokurorluğun fəaliyyətinin təkmilləşməsi, fəaliyyət üçün zəruri normativ-hüquqi bazanın yaradılması, ciddi tələbkarlıq şəraitinin formalaşdırılması, kadrların seçilməsinin yeni mütərəqqi formalarının tətbiqi təmin edilmiş, dövlətçiliyin və milli maraqların etibarlı qorunması, cinayətkarlığa qarşı mübarizə, vətəndaşların hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi işi ən yüksək tələblər səviyyəsinə qaldırılmışdır.

Bu gün milli prokurorluq orqanları öz kadr korpusunun müasir tələblər səviyyəsində formalaşdırılmasına görə, ilk növbədə, bu sahədə yeni demokratik prosedurların əsasını qoyan ulu öndər Heydər Əliyevin dövlətçilik siyasətinə borcludur. Ümumilli lider tərəfindən imzalanmış 2001-ci il 19 iyun tarixli Fərmanla «Prokurorluğa işə qəbul olunmaq üçün namizədlərlə müsabiqə keçirilməsi qaydaları haqqında» Əsasna-

mə»nin təsdiq edilməsi prokurorluğa qulluğa qəbulun müsabiqə yolu ilə şəffaf prosedurlar əsasında formalaşdırılması qaydaları müəyyən edilmişdir.

Prokurorluq orqanlarında müsabiqə yolu ilə qulluğa qəbulun həyata keçirilməsi nəticəsində son illər ərzində kadr tərkibinin hərtərəfli dünya görüşlü, savadlı və yüksək mənəvi keyfiyyətlərə malik, dövlətçilik ideyalarına sadıq gənc hüquqşünas hesabına yeniləşdirilməsinə nail olunmuşdur. 2002-ci ildən başlayaraq, aşkarlıq şəraitində və şəffaf prosedurlar əsasında, ciddi ictimai nəzarət altında keçirilmiş 11 müsabiqə nəticəsində prokurorluq işçilərinin artıq 52 faizi gənc hüquqşünaslar hesabına yenidən komplektləşdirilmişdir. Xidməti fəaliyyətlərində fərqləndiklərinə görə artıq bu gənclərin xeyli hissəsi təsnifat üzrə daha yüksək vəzifələrə irəli çəkilib, onların bəzilərinin idarə rəisinin müavini, şöbə rəisi və rayon prokuroru vəzifələrinə təyinatları həyata keçirilmişdir.

Hörmətli tədbir iştirakçıları!

Görkəmli bir siyasi xadim kimi öz zəngin dövlətçilik fəaliyyəti ilə Azərbaycan tarixində yeni bir dövrün əsasını qoyan Heydər Əliyevin ən böyük xidmətlərindən biri də ondan ibarətdir ki, o, analoqu olmayan idarəçilik məktəbi yaratmaqla, neçə-neçə nəslin bu böyük məktəbdən, onun siyasi irsindən bəhrələnməsi üçün böyük imkanlar vermişdir. Çox qanunauyğun və obyektiv reallıqdan doğan bir haldır ki, bu gün Azərbaycan xalqına ulu öndərin həmin dövlət idarəçiliyi məktəbinin əsaslarını dərinləndirən mənimsəmiş, xalqına xidməti həyat amalına çevirmiş İlham Əliyev kimi müdrik bir siyasətçi rəhbərlik edir və o, Heydər Əliyev siyasətinə sadıqlığını öz dövlətçilik tədbirləri ilə əyani şəkildə sübuta yetirmişdir.

Müstəqil Azərbaycanın ən yeni tarixinin yaradıcısı kimi Heydər Əliyevin formalaşdırdığı siyasi kursun düzgünlüyünü dərinləndirən dərk edən xalqımızın 2003 və 2008-ci illərdə keçirilən Prezident seçkilərində İlham Əliyevin siyasi hakimiyyətə gəlməsini yekdilliklə dəstəkləməsi, ilk növbədə məhz ulu öndərin siyasi irsinin təntənəsi kimi qiymətləndirilməlidir. Mən dərin əminliyimi bildirmək istəyirəm ki, bu il keçiriləcək Prezident seçkilərində də qədərbilən xalqımız yenidən Heydər Əliyev siyasətinə, onun yolunun və siyasi kursunun davamlılığına səs verəcəkdir.

Ulu öndərin yaratdığı möhkəm təməl və idarəçilik prinsipləri əsasında möhtərəm Prezident İlham Əliyev Azərbaycanı sürətli və davamlı inkişaf yoluna çıxarmaqla bu siyasi kursun ən layiqli davamçısı olduğunu əyani şəkildə bütün dünyaya nümayiş etdirmişdir. Dövlət başçısı cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə reallaşdırılan yeni məzmunlu dövlətçilik siyasətinin məntiqi nəticəsidir ki, iqtisadi inkişaf göstəricilərinə görə dünya dövlətləri arasında və MDB məkanında qabaq-

cıl mövqelərə çıxan Azərbaycan Respublikasında, bütövlükdə ölkənin və ayrı-ayrılıqda hər bir regionun inkişafını təmin edəcək sosial-iqtisadi inkişaf proqramlarının həyata keçirilməsi, ölkəmizin beynəlxalq iqtisadi sistemə inteqrasiyası proseslərinin sürətləndirilməsi, son nəticədə isə xalqın həyat səviyyəsinin yüksəldilməsi təmin edilmişdir. Nazirlər Kabinetinin cari ilin birinci rübünün sosial-iqtisadi inkişafının yekunlarına həsr edilmiş iclasında Dövlət başçısının çıxışından görüldüyü kimi, 2013-cü ildə də Azərbaycan Respublikasının davamlı sosial-iqtisadi inkişafı keyfiyyət və kəmiyyət göstəricilərinə görə yeni bir mərhələyə qədəm qoymuşdur.

Hörmətli tədbir iştirakçıları!

Xüsusi vurğulanmalıdır ki, Heydər Əliyev siyasi kursunun davamçısı kimi Respublika Prezidenti cənab İlham Əliyev tərəfindən bütün hüquq mühafizə, ədliyyə və məhkəmə orqanlarına, o cümlədən prokurorluğa dövlət səviyyəsində hərtərəfli qayğı göstərilir, fəaliyyətimizin təkmilləşdirilməsi məsələləri daim diqqət mərkəzində saxlanılır. Məhkəmə-hüquq islahatları çərçivəsində prokurorluqda həyata keçirilən islahatları və görülən işləri müsbət dəyərləndirən Dövlət başçısı cənab İlham Əliyevin Sərəncamı ilə təsdiq edilmiş «Azərbaycan Respublikası Prokurorluğunun fəaliyyətinin müasirləşdirilməsinə dair 2009-2011-ci illər üçün Dövlət Proqramı»nın icrası istiqamətində görülən tədbirlər prokurorluğun tarixində yeni inkişaf mərhələsinin əsasını qoymuşdur.

Ölkə başçısının siyasi iradəsinə müvafiq olaraq, korrupsiyaya qarşı mübarizə işinin təşkilində prokurorluq orqanlarının məsuliyyətinin daha da artırılması, ixtisaslaşmış cinayət təqibi orqanı kimi Korrupsiyaya qarşı mübarizə idarəsinin prokurorluğun tərkibində yaradılması, onun fəaliyyətinin daha da təkmilləşdirilməsi, işçilərin sosial müdafiəsinin gücləndirilməsi istiqamətində dövlət səviyyəsində mütəmadi tədbirlərin həyata keçirilməsi yüksək etimadın təzahürü kimi müstəsna əhəmiyyət kəsb edir.

Çıxışımın sonunda bildirmək istədim ki, yeni məzmununda təşəkkül tapmasına və mütəmadi olaraq fəaliyyətinin təkmilləşdirilməsinə görə son iyirmi ildə ölkəmizdə reallaşdırılan dövlətçilik siyasətinə borclu olan prokurorluğun kollektivi ulu öndər Heydər Əliyevin siyasi kursuna sadıqdır və Dövlət başçısı cənab İlham Əliyevin ətrafında sıx birləşməklə, bütün söylərini dövlət müstəqilliyimizin və milli maraqlarımızın, ölkəmizdə ictimai-siyasi sabitliyin hər cür cinayətkar qəsdlərdən qorunmasına, cinayətkarlığa qarşı qətiyyətli mübarizənin təmin olunmasına istiqamətləndirəcəkdir.

Diqqətinizə görə sağ olun.

«Təsdiq edirəm»

Azərbaycan Respublikasının Baş prokuroru
I dərəcəli dövlət ədliyyə müşaviri
Zakir Qaralov

12 fevral 2013-cü il

Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin 90 illik yubileyinin
qeyd edilməsi ilə əlaqədar Azərbaycan Respublikası Prokurorluğunun

TƏDBİRLƏR PLANI

Nö	PLAN TƏDBİRİNİN ADI	İCRA MÜDDƏTİ	İCRAÇILAR
1.	Azərbaycan Respublikası Prezidentinin «Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin 90 illik yubileyi haqqında» 21 yanvar 2013-cü il tarixli Sərəncamının öyrənilməsi və həmin sərəncamdan irəli gələn vəzifələrin icrası istiqamətində zəruri tədbirlərin görülməsini təmin etmək	fevral-may	Baş Prokurorluğun idarə və şöbə rəisləri təbə prokurorlar
2.	Ümummilli lider Heydər Əliyevin məzarının ziyarət edilməsi və bütün təbə prokurorluqlarda anma mərasimlərinin keçirilməsini təmin etmək	may	Baş Prokurorluq təbə prokurorlar
3.	«Heydər Əliyev Azərbaycanda hüquqi dövlətin banisidir» mövzusunda Azərbaycan Respublikası Baş Prokurorluğu, Respublika Hərbi, Naxçıvan Muxtar Respublikası və Bakı şəhər prokurorluqlarında elmi-praktiki konfransların, habelə digər təbə prokurorluqlarda müvafiq tədbirlərin keçirilməsini təmin etmək	aprel-may	R.Usubov, N.Əsgərov, X.Vəliyev, S.Şahverdiyev, Ə.Seyidov təbə prokurorlar
4.	Azərbaycan Respublikası Baş Prokurorluğu tərəfindən «Azərbaycan Respublikası Prokurorluğunun yenidən formalaşmasında Heydər Əliyevin rolu» mövzusunda konfransın keçirilməsini təmin etmək	may	R.Usubov N.Əsgərov Ə.Həsənov
5.	Ümummilli lider Heydər Əliyevin anadan olmasının 90 illiyi ilə əlaqədar Baş Prokurorluq tərəfindən ağacəkmə kampaniyası təşkil etmək	aprel	R.Usubov, N.Əsgərov, X.Vəliyev, Ə.Seyidov, Ə.Həsənov
6.	Ümummilli lider Heydər Əliyevin 90 illiyi ilə əlaqədar prokurorluq işçilərinin Heydər Əliyev Fondu ilə tanış olmalarını təşkil etmək	may	R.Usubov, N.Əsgərov, Ə.Həsənov, B.Mahmudov, N.Hüseynov
7.	Azərbaycan Respublikası Baş Prokurorluğunun veb-saytında «Heydər Əliyev – 90» banerinin yaradılması və banerdə ümummilli liderin həyat və fəaliyyətinə həsr edilmiş materialların, o cümlədən prokurorluq işçilərinin bu mövzuda kütləvi informasiya vasitələrində dərc olunmuş məqalələrinin yerləşdirilməsini təmin etmək	aprel-may	N.Əsgərov N.Hüseynov
8.	Ümummilli lider Heydər Əliyevin xatirəsinə həsr edilmiş «Azərbaycan Prokurorluğu» jurnalının xüsusi buraxılışının nəşr olunmasını təmin etmək	aprel-may	N.Əsgərov N.Bayramov
9.	Prokurorluq orqanları işçilərinin ümummilli lider Heydər Əliyevin həyat və fəaliyyəti, ölkəmizdə hüquqi dövlət quruculuğu prosesində gördüyü işlər və milli prokurorluq orqanlarının formalaşması istiqamətində həyata keçirdiyi möhtəşəm fəaliyyət barədə kütləvi informasiya vasitələrində çıxışların təşkil edilməsini təmin etmək	aprel-may	N.Hüseynov Respublika Hərbi, Naxçıvan Muxtar Respublikası və Bakı şəhər prokurorluqlarının bu sahəyə məsul qurumları

Baş Prokurorluğun Təşkilat-analitik idarəsi

Azərbaycan Respublikasının Baş Prokurorluğu tərəfindən ulu öndər Heydər Əliyevin 90 illik yubileyi ilə əlaqədar konfrans keçirilmişdir

Müstəqil dövlətçiliyimizin və Azərbaycanın ən yeni tarixinin yaratıcısı olan ümummilli lider Heydər Əliyevin 90 illik yubileyi ilə əlaqədar Respublika Prokurorluğu orqanlarında təsdiq edilmiş tədbirlər planına müvafiq olaraq müxtəlif tədbirlər keçirilir. Həmin tədbirlərin davamı olaraq, cari ilin may ayının 8-də «Hyatt Regency» otelində Baş Prokurorluq tərəfindən xalqımızın ümummilli lideri Heydər Əliyevin 90 illik yubileyinə həsr olunmuş «Azərbaycan Respublikası Prokurorluğunun yenidən formalaşmasında Heydər Əliyevin rolu» mövzusunda konfrans keçirilmişdir.

Konfrans iştirakçıları ilk növbədə Fəxri xiyabanda xalqımızın ümummilli lideri Heydər Əliyevin məzarını ziyarət etməklə, onun əziz və unudulmaz xatirəsini yad etmişlər. Eyni zamanda, ulu öndərin həyat yoldaşı, görkəmli alim Zərifə xanım Əliyevanın xatirəsi anılmışdır.

Konfransın işində Baş Prokurorluğun, Respublika Hərbi və Bakı şəhər prokurorluqlarının rəhbər heyəti, bir sıra tabe prokurorlar və prokurorluğun gənc əməkdaşları, Baş Prokurorluğun dəvəti ilə Millət vəkili, Yeni Azərbaycan Partiyasının İcra katibinin müavini Mübariz Qurbanlı da iştirak etmişdir.

Konfransı giriş nitqi ilə açan Baş prokuror Zakir Qaralov «Ulu öndər Heydər Əliyevin prokurorluq orqan-

larının rəhbər heyəti ilə 26 aprel 2000-ci ildə keçirdiyi müşavirə Azərbaycan Prokurorluğunun tarixində dönüş nöqtəsi olmuşdur» mövzusunda geniş məruzə ilə çıxış etmişdir. O qeyd etmişdir ki, yubiley ərəfəsində möhtərəm Prezidentimiz cənab İlham Əliyevin imzaladığı «Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin 90 illik yubileyi haqqında» 21 yanvar 2013-cü il tarixli Sərəncamı ulu öndərin unudulmaz xatirəsinə ümumxalq məhəbbətinin ifadəsi olmaqla yanaşı, ilk növbədə, Heydər Əliyevin Azərbaycan xalqı və dövləti qarşısında misilsiz tarixi xidmətlərinə dövlət səviyyəsində verilən layiqli qiymət kimi dəyərləndirilməlidir.

Diqqətə çatdırılmışdır ki, keçən əsrin 60-cı illərindən başlamaqla ölkəmizin 30 ildən artıq bir dövrü əhatə edən ən yeni tarixi, bu dövr ərzində müstəqil dövlət kimi formalaşan Azərbaycan Respublikasının və xalqımızın taleyi Heydər Əliyev kimi dahi şəxsiyyətin adı, onun müdrik dövlətçilik siyasəti ilə bağlı olmuşdur. Bu müddət ərzində ulu öndər tərəfindən həyata keçirilən möhtəşəm dövlətçilik tədbirlərinin nəticəsidir ki, azərbaycançılıq ideyası ətrafında birləşməklə, siyasi və iqtisadi müstəqilliyə nail olan xalqımız demokratik və hüquqi bir dövlətdə, demokratik dəyərlərə əsaslanan vətəndaş cəmiyyətində layiqli yaşamaq imkanı əldə et-

mişdir. Müxtəlif siyasi quruluşların mövcudluğu şəraitində Azərbaycan Respublikasına rəhbərlik etmiş Heydər Əliyev şəxsiyyətinin böyüklüyü ondan ibarətdir ki, o, sovetlər dönməndə ölkəmizin gələcək müstəqilliyinin möhkəm iqtisadi əsaslarını yaratmaqla xalqımızı öz suverenliyi uğrunda mübarizəyə hazırlamağı bacarmış, dövlət müstəqilliyimizin itirilməsi və ölkəmizin parçalanması təhlükəsi yarandığı bir dövrdə xarici və daxili qüvvələrin mərkəli cinayətkar hərəkətlərinin qarşısını almaqla sabitlik və əmin - amanlıq şəraiti yaratmış, daha sonra isə Azərbaycanın inkişaf etmiş bir ölkəyə çevirilməsini şərtləndirən misli görünməmiş quruculuq işlərini həyata keçirmişdir.

Eyni zamanda, o, gördüyü möhtəşəm işlərin davamlılığını təmin etmək və müəllifi olduğu və uzun illərə hesablanmış «Azərbaycanın strateji inkişaf konsepsiyası»nın gələcəkdə də reallaşdırılmasına nail olmaq məqsədilə, millətin gələcək lideri olacaq İlham Əliyevin yetkin bir siyasətçi kimi yetişdirilməsini təmin etmişdir. Bunun nəticəsidir ki, müdrik Heydər Əliyev dövlətçilik siyasətinin və bu siyasəti yeni məzmununda uğurla davam etdirən Dövlət başçısı cənab İlham Əliyevin həyata keçirdiyi məqsədyönlü tədbirlər bu gün Azərbaycan xalqının ən mütərəqqi qanunlarla tənzimlənən, insan hüquq və azadlıqları üçün real təminatlar yaradan vətəndaş cəmiyyətində yaşamasını, hərtərəfli islahatlar nəticəsində formalaşmış demokratik və hüquqi dövlətdə fəaliyyət göstərməsini təmin etmişdir.

Baş prokuror qeyd etmişdir ki, doğma xalqına və millətində təmənnəsiz xidməti həyatının mənası və məqsədi kimi qəbul edən, bu yolda mümkün olan bütün addımları atan Heydər Əliyev siyasi hakimiyyətdə olduğu bütün dövrlərdə müstəqil Azərbaycan dövlətçiliyinin formalaşdırılması və daha da möhkəmləndirilməsi uğrunda mübarizə meydanında olmuş və millətində rəhbərlik etmişdir. Bu yolda çox böyük maneələrlə rastlaşması, fiziki cəhətdən məhv edilmək təhlükəsi, çoxsaylı sui-qəsd və terror cəhdləri ilə üzləşməsinə baxmayaraq, Heydər Əliyev öz siyasi müdrikliyi, polad iradəsi və qətiyyətli hərəkətləri, ən əsası xalqının dəstəyi nəticəsində döğma Azərbaycanı bugünkü və gələcək nəsillər üçün qoruyub saxlamış və müstəqil inkişaf yoluna çıxarmışdır.

Nəzərə çatdırılmışdır ki, müstəqil Azərbaycan Respublikasının mühüm dövlət təsisatlarından biri olan milli prokurorluq orqanları bugünkü vəziyyətdə mövcudluğuna və demokratik məzmununda yenidən formalaşmasına görə də, ilk növbədə, xalqımızın ümummilli lideri Heydər Əliyev şəxsiyyətinə borcludur. Azərbaycan Respublikası Prokurorluğunun dövlətçiliyimizin maraqlarına xidmət edən bir qurum kimi dövlət idarəçiliyi sistemində öz layiqli yerini tutması ölkəmizdə aparılan hərtərəfli məhkəmə-hüquq islahatlarının memarı kimi Heydər Əliyevin dövlətçilik siyasəti, onun gündəlik qayğı və dəstəyi nəticəsində mümkün olmuşdur.

İlk növbədə, xüsusi olaraq qeyd edilmişdir ki, Heydər Əliyevin 1993-cü ilin iyununda Azərbaycanda si-

yasi hakimiyyətə xilasedici qayıdışı respublikamızın hüquq mühafizə orqanlarının, o cümlədən Azərbaycan Respublikası Prokurorluğunun fəaliyyətində də əsaslı dönüş yaradılmasına səbəb olmuş, çox ciddi intizam və tələbkarlıq şəraiti formalaşdırılmaqla dövlət mənafeyinin müdafiəsi məsələləri ön plana çəkilməmişdir. Məhz xalqımızın ümummilli liderinin gərgin və məqsədyönlü fəaliyyəti nəticəsində 1993-cü ilin ikinci yarısından başlayaraq, Azərbaycanda cinayətkarlıq və hüquq pozuntularına qarşı bərk mübarizə elan edilməklə, bütün hüquq mühafizə orqanlarının fəaliyyəti cinayətkar təzahürlərə, ilk növbədə, mütəşəkkil cinayətkarlığa, korrupsiya və terrorizmə, narkotik vasitələrin qanunsuz dövriyyəsinə qarşı mübarizəyə səfərbər edilmiş, «cəzanın labüdlüyü» prinsipinin real təmin olunması üçün müvafiq tədbirlər görülmüşdür.

Diqqətə çatdırılmışdır ki, Heydər Əliyevin 26 aprel 2000-ci il tarixdə respublika prokurorluğunun rəhbər işçiləri ilə keçirdiyi müşavirə prokurorluğun tarixində əsil dönüş nöqtəsi oldu, ölkəmizdə aparılan möhtəşəm yenidənqurma proseslərindən kənar qalan Azərbaycan Prokurorluğunda hərtərəfli islahatlara başlandı, Heydər Əliyevin həmin müşavirədəki tövsiyə və göstərişləri məhkəmə-hüquq islahatları çərçivəsində prokurorluqda görülməsi vacib olan işlərin əsas istiqamətlərini müəyyənləşdirdi. Onun tövsiyə və göstərişlərinə müvafiq olaraq həyata keçirilən tədbirlər sayəsində prokurorluğun demokratik məzmununda yeniləşdirilməsi, mövcud neqativ təzahürlərin aradan qaldırılması, müasir standartlar səviyyəsində işləməyə qadir olan kadr korpusunun formalaşdırılması, son nəticədə cinayətkarlığa qarşı mübarizə, insan hüquq və

azadlıqlarının müdafiəsi işinin zəruri tələblər səviyyəsinə qaldırılması mümkün olmuşdur.

Xüsusi vurğulanmışdır ki, əldə etdiyi bütün uğurlara görə, ilk növbədə ulu öndər Heydər Əliyevin dövlətçilik siyasətinə və rəhbər kimi hərtərəfli qayğısına minnətdar olan Azərbaycan Respublikası Prokurorluğunun kollektivi tərəfindən onun xatirəsi həmişə əziz tutulur və yüksək ehtiram göstərilir. Prokurorluğun tarixi keçmişinin öyrənilməsi məqsədilə yaradılmış «Azərbaycan Prokurorluğunun Tarixi muzeyi»ndə ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin 1990–2003-cü illər ərzindəki dövlətçilik fəaliyyətini əks etdirən, «Böyük Xilaskar» və «Böyük qurucu» kimi onun möhtəşəm siyasət tədbirləri və quruculuq işlərini, bu siyasətin davamçısı Respublika Prezidenti İlham Əliyevin dövlət başçısı kimi fəaliyyətini əks etdirən eksponatların toplandığı böyük zal yaradılmışdır ki, həmin muzey prokurorluq əməkdaşları tərəfindən mütəmadi ziyarət olunur.

Baş prokuror Zakir Qaralov diqqətə çatdırmışdır ki, bu gün Heydər Əliyev siyasi kursunu uğurla davam etdirən Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev tərəfindən də milli prokurorluq orqanlarına hərtərəfli qayğı və diqqət göstərilir, fəaliyyətinin müasir standartlar səviyyəsində təkmilləşdirilməsi üçün zəruri tədbirlərin görülməsi təmin olunur.

Ölkə başçısının siyasi iradəsinə müvafiq olaraq, korrupsiyaya qarşı mübarizə işinin təşkilində prokurorluq orqanlarının məsuliyyətinin daha da artırılması, ixtisaslaşmış cinayət təqibi orqanı kimi Baş prokuror yanında Korrupsiyaya qarşı mübarizə idarəsinin prokuror-

luğun tərkibində yaradılması, onun fəaliyyətinin mütəmadi olaraq təkmilləşdirilməsi, işçilərin sosial müdafiəsinin gücləndirilməsi istiqamətində dövlət səviyyəsində zəruri tədbirlərin həyata keçirilməsi yüksək etimadın təzahürüdür.

Həyata keçirilən tədbirlər sırasında Dövlət başçısının 27 sentyabr 2008-ci il tarixli Sərəncamı ilə təsdiq edilmiş «Azərbaycan Respublikası Prokurorluğunun fəaliyyətinin müasirləşdirilməsinə dair 2009–2011-ci illər üçün Dövlət Proqramı»nın əhəmiyyəti xüsusi qeyd olunmalıdır. Azərbaycan Prokurorluğunun tarixində yeni təkmilləşmə və inkişaf, hərtərəfli müasirləşdirmə dövrünün əsasını qoyan Dövlət Proqramında nəzərdə tutulan tədbirlərin yerinə yetirilməsi hüquq sisteminin inkişafı prosesində prokurorluğun rolunun artırılması, digər hüquq mühafizə orqanları ilə qarşılıqlı fəaliyyətin təkmilləşdirilməsi, prokurorluğun işində müasir elmi-texniki nailiyyətlərdən geniş istifadə olunması, mərkəzləşdirilmiş informasiya-kommunikasiya sisteminin yaradılması, fəaliyyət istiqamətləri üzrə işin səmərəliliyinin artırılması, habelə prokurorluq işçilərinin sosial müdafiəsinin gücləndirilməsi və prokurorluğun maddi-texniki təminatının yaxşılaşdırılması üçün hərtərəfli zəmin yaratmışdır.

Konfransda Milli Məclisin deputatı, Yeni Azərbaycan Partiyasının İcra katibinin müavini Mübariz Qurbanlı «Xalqımızın ümummilli lideri Heydər Əliyevin dövlətçilik siyasətində xalq amili» mövzusunda məruzə ilə çıxış etmişdir. Həmin çıxışın ana xəttini təşkil edən əsas ideya ondan ibarət olmuşdur ki, ulu öndər Heydər Əliyev həmişə Azərbaycan xalqı ilə bir yerdə olmuş və öz gücünü ondan almışdır. Bu sarsılmaz birlik Azərbaycan xalqının bütün qələbələrinin mənbəyi olmuşdur.

Daha sonra, Baş prokurorun birinci müavini Rüstəm Usubov «Ulu öndər Heydər Əliyev tərəfindən müstəqilliyimizin ilk illərində müvafiq dövlət təsisatları və Azərbaycan Prokurorluğunun dövlət çevrilişləri, terror aktları və dövlətçilik əleyhinə digər ağır cinayətlərə qarşı mübarizəyə səfərbər edilməsi», Baş prokurorun müavini - Respublika hərbi prokuroru Xanlar Vəliyev «Milli Ordumuzun yaradılması, müstəqil Azərbaycanın hərbi prokurorluq orqanlarının formalaşdırılmasında xalqımızın ümummilli lideri Heydər Əliyevin rolu», Baş prokurorun müavini Namiq Əsgərov «Ulu öndər Heydər Əliyevin rəhbərliyi altında həyata keçirilən məhkəmə-hüquq islahatları çərçivəsində prokurorluğun əsas fəaliyyət istiqamətlərindən biri kimi dövlət ittihamının müdafiəsi işinin yenidən təşkili», Kadrlar idarəsinin rəisi Bəhrüz Mahmudov «Heydər Əliyevin siyasi iradəsi Azərbaycan Respublikası Prokurorluğu orqanlarında qulluğa qəbulun yeni qaydalarının müəyyənləşdirilməsi və prokurorluğun kadr korpusunun yenidən formalaşdırılmasının əsasını təşkil etmişdir», Bakı şəhər prokuroru Əziz Seyidov «Hey-

dər Əliyev müstəqil Azərbaycan dövlətçiliyinin və hüquqi islahatların yaradıcısıdır», Baş prokuror yanında Korrupsiyaya qarşı mübarizə idarəsinin rəisi Kamran Əliyev «Azərbaycan Respublikasında müstəqil dövlət quruculuğu və korrupsiyaya qarşı mübarizə», Elm-Tədris Mərkəzinin rəisi Nazir Bayramov «Heydər Əliyev Azərbaycan Respublikasında insan hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi sisteminin banisidir» və Hüquqi təminat və informasiya texnologiyaları idarəsinin rəisi Natiq Hüseynov «Ulu öndər Heydər Əliyevin mütərəqqi ideyaları bütün dövlət təsisatlarında, o cümlədən Azərbaycan Respublikası Prokurorluğu orqanlarında yeni informasiya texnologiyalarının tətbiqinə başlanılmasının əsası olmuşdur» mövzularında çıxışlar etmişlər.

Konfrans iştirakçıları və Azərbaycan Respublikası Prokurorluğu orqanlarının kollektivi adından xalqımızın ümummilli lideri Heydər Əliyevin anadan olmasının 90 illiyi ilə əlaqədar Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin ünvanına yekdilliklə müraciət qəbul edilmişdir.

Konfransın işinə yekun vuran Baş prokuror Zakir Qaralov bir daha diqqətə çatdırmışdır ki, ulu öndər Heydər Əliyevin möhtəşəm dövlətçilik fəaliyyəti və zəngin siyasi irsi həmişə xalqımızın inkişaf yolunu işıqlandıran və ona düzgün yol göstərən bir mayak olacaqdır. İndiki və bundan sonra gələcək nəsillər bu dahi Azərbaycanlının şanlı həyat yolundan həmişə özləri üçün nümunə götürəcək və kamil vətəndaşlar kimi yetişmələri üçün ondan öyrənəcəklər.

Qürur hissi doğuran haldır ki, Milli Prokurorluq orqanlarında işləmiş və bugün çalışan bir neçə nəsil prokurorluq əməkdaşlarının fəaliyyəti bu dahi insanın Azərbaycan Respublikasına rəhbərlik etdiyi dövrə təsadüf etmişdir. Azərbaycan Prokurorluğu bu günkü vəziyyətdə mövcudluğuna, dövlət təsisatı kimi hərtərəfli təkmilləşdirilməsi və müasirləşdirilməsi yolunda əldə etdiyi nailiyyətlərə görə, ilk növbədə Heydər Əliyev şəxsiyyətinə və onun dövlətçilik siyasətinə borcludur. Bu gün konfransda edilən çıxışlar da bir daha əyani surətdə onu göstərdi ki, ulu öndər Heydər Əliyevin dövlətçilik fəaliyyəti nə qədər çoxşaxəli olmuş, ölkə həyatının bütün sahələri onun zəhməti hesabına hərtərəfli inkişaf etmiş və bugünkü təminatlı həyatımızın lkin əsasları yaradılmışdır.

Baş prokuror konfrans iştirakçıları və prokurorluq orqanlarının bütün əməkdaşları adından əminliyini bildirmişdir ki, prokurorluğun kollektivi həmişə Heydər Əliyev ideyalarına sadıq olacaq, onun unudulmaz xatirəsini əziz tutacaq və bütün qüvvələrini Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi altında bu möhtəşəm ideyaların həyata keçirilməsinə istiqamətləndirəcəkdir.

Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin 90 illik yubileyinə həsr olunmuş «Azərbaycan Respublikası Prokurorluğunun yenidən formalaşmasında Heydər Əliyevin rolu» mövzusunda konfrans. Bakı, 8 may 2013-cü il.

«Ulu öndər Heydər Əliyevin prokurorluq orqanlarının rəhbər heyəti ilə 26 aprel 2000-ci ildə keçirdiyi müşavirə Azərbaycan Prokurorluğunun tarixində dönüş nöqtəsi olmuşdur»

Zakir Qaralov

Azərbaycan Respublikasının Baş prokuroru

(çıxış)

Hörmətli həmkarlar!

Azərbaycanın müasir inkişaf tarixini bu gün 90 illik yubileyini qeyd etdiyimiz ulu öndər Heydər Əliyevsiz təsəvvür etmək qeyri-mümkündür. Çünki «Heydər Əliyev» və onun şah əsəri kimi «müstəqil Azərbaycan» məfhumları bir biri ilə sıx tellərlə bağlıdır. Ölkəmizin keçən əsrin 60-cı illərindən başlamaqla 30 ildən artıq bir dövrü əhatə edən ən yeni tarixi, bu dövr ərzində müstəqil dövlət kimi formalaşan Azərbaycan Respublikasının və xalqımızın taleyi Heydər Əliyev kimi dahi şəxsiyyətin adı, onun müdrik dövlətçilik siyasəti ilə bağlı olmuşdur. Bu müddət ərzində ulu öndər tərəfindən həyata keçirilən möhtəşəm dövlətçilik tədbirlərinin nəticəsidir ki, azərbaycançılıq ideyası ətrafında birləşməklə, siyasi və iqtisadi müstəqilliyə nail olan xalqımız demokratik və hüquqi bir dövlətdə, demokratik dəyərlərə əsaslanan vətəndaş cəmiyyətində layiqli yaşamaq imkanı əldə etmişdir.

Müxtəlif siyasi quruluşların mövcudluğu şəraitində Azərbaycan Respublikasına rəhbərlik etmiş Heydər Əliyev şəxsiyyətinin böyüklüyü ondan ibarətdir ki, o, sovetlər dönəmində ölkəmizin gələcək müstəqilliyinin möhkəm iqtisadi əsaslarını yaratmaqla xalqımızı öz suverenliyi uğrunda mübarizəyə hazırlamağı bacarmış, dövlət müstəqilliyimizin itirilməsi və ölkəmizin parçalanması təhlükəsi yarandığı bir dövrdə xarici və daxili qüvvələrin məkrli cinayətkar hərəkətlərinin qarşısını almaqla sabitlik və əmin-amanlıq şəraiti yaratmış, daha sonra isə Azərbaycanın inkişaf etmiş bir ölkəyə çevirilməsini şərtləndirən misli görünməmiş quruculuq işlərini həyata keçirmişdir.

Eyni zamanda, o, gördüyü möhtəşəm işlərin davamlılığını təmin etmək və müəllifi olduğu və uzun illərə hesablanmış «Azərbaycanın strateji inkişaf konsepsiyası»nın gələcəkdə də reallaşdırılmasına nail olmaq məqsədilə, millətin sınaqdan keçirilmiş lideri İlham Əliyevin yet-

kin bir siyasətçi kimi formalaşmasını təmin etmişdir. Bunun nəticəsidir ki, müdrik Heydər Əliyev dövlətçilik siyasətinin və bu siyasəti yeni məzmununda uğurla davam etdirən Dövlət başçısı cənab İlham Əliyevin həyata keçirdiyi məqsədyönlü tədbirlər bu gün Azərbaycan xalqının ən mütərəqqi qanunlarla tənzimlənən, insan hüquq və azadlıqlar üçün real təminatlar yaradan vətəndaş cəmiyyətində yaşamasına, hərtərəfli islahatlar nəticəsində formalaşmış demokratik və hüquqi dövlətdə fəaliyyət göstərməsin şərait yaratmışdır.

Ulu öndər Heydər Əliyev həmişə müstəqil Azərbaycan dövlətçiliyinin formalaşdırılması naminə fəaliyyət göstərmiş, imkan düşən kimi bu yolda qətiyyətli addımlarını atmışdır. Belə ki, Heydər Əliyev hələ Naxçıvanda fəaliyyət göstərdiyi dövrdə, ilk növbədə Azərbaycan Respublikasının istiqlalı və tərəqqisi üçün müstəsna əhəmiyyət kəsb edən siyasi qərarlar qəbul etmişdir. Həmin dövrdə bu qədim Azərbaycan torpağını erməni qəsbkarlarının işğalından qoruyan ulu öndər SSRİ-ni saxlamaq üçün keçirilən qondarma referendumu boykot edərək, Azərbaycanın üçrəngli bayrağını dövlət atributu kimi təsdiqləyərək, sovet qoşunlarının Naxçıvandan çıxarılmasını təmin edərək, 20 yanvar faciəsinin həqiqi siyasi qiymətini verərək, 31 dekabr tarixinin Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi günü kimi qeyd olunmasını rəsmiləşdirərək, dövlət müstəqilliyinə doğru aparıcı istiqamətləri müəyyənləşdirmiş və sonradan həmin ideyalarını bütün Azərbaycan miqyasında reallaşdırmışdır.

Nadir dövlətçilik təcrübəsi və fitri istedadı, iti zəkası hesabına yeni Azərbaycanı, bu günkü həyatımızın mövcud gerçəkliklərini yaradan, onu gələcəyə aparacaq strateji istiqamətləri müəyyənləşdirən Heydər Əliyev şəxsiyyətinin böyüklüyünə öz xalqı tərəfindən verilən qiymətin nəticəsidir ki, 1969-cu ildən başlaya-

raq davam edən zaman kəsiyi «Azərbaycan tarixinin Heydər Əliyev dövrü» kimi səciyyələndirilir.

Doğma xalqına və millətinə təmənnaş xidməti həyatının mənası və məqsədi kimi qəbul edən, bu yolda mümkün olan bütün addımları atan Heydər Əliyev siyasi hakimiyyətdə olduğu bütün dövrlərdə müstəqil Azərbaycan dövlətçiliyinin formalaşdırılması və daha da möhkəmləndirilməsi uğrunda mübarizə meydanında olmuş və millətinə rəhbərlik etmişdir. Bu yolda çox böyük maneələrlə rastlaşması, fiziki cəhətdən məhv edilmək təhlükəsi, çoxsaylı sui-qəsd və terror cəhdləri ilə üzləşməsinə baxmayaraq, Heydər Əliyev öz siyasi müdrikliyi, polad iradəsi və qətiyyətli hərəkətləri, ən əsası-xalqının dəstəyi nəticəsində döğma Azərbaycanı bugünkü və gələcək nəsillər üçün qoruyub saxlamış və müstəqil inkişaf yoluna çıxarmışdır.

Bir faktı göstərmək yerinə düşərdi ki, Azərbaycan xalqının öz azadlığı və suverenliyi uğrunda savaşa başladığı və ittifaq dövlətinin imperiya ambisiyalarına qarşı mübarizəyə qalxdığı günlərdə millətinə sadıq oğul kimi Heydər Əliyev azərbaycanlılara və Azərbaycan dövlətinə qarşı törədilən haqsızlıqlar və cinayətlərə qarşı qətiyyətlə mübarizə aparanlar sırasında olmuşdur. 1990-cı ilin 20 yanvarında Bakı şəhərində baş vermiş qanlı faciəni törədənlərin hərəkətlərini qətiyyətlə pisləyən, imperiya dövlətinin paytaxtında etiraz yürüşünə çıxan həmyerlilərinin ön sırasında öz oğlu və ölkəmizin gələcək Prezidenti cənab İlham Əliyevlə birlikdə duran Heydər Əliyevin bu məsələ ilə əlaqədar bəyənatı qanlı cinayətin mahiyyətini və onu törədənlərin çirkin niyyətlərini bütün dünyaya göstərməklə yanaşı, xalqımızın azadlıq mübarizəsində daha da sıx birləşməsi üçün möhkəm stimulu rolunu oynamışdır. Çox qanunauyğun haldır ki, bu qanlı cinayətin əsil siyasi və hüquqi qiyməti də məhz Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə onun Milli Məclisə rəhbərlik etdiyi dövrdə verilmişdir.

Heydər Əliyev kimi dahi bir şəxsiyyətin keçdiyi həyat yolunun bütün mərhələləri, onun fəaliyyəti öz xalqına və millətinə sədaqətlə xidmətin, onun xoşbəxt gələcəyinin təmin olunması istiqamətində gərgin və möhtəşəm fəaliyyətin ən bariz nümunəsi kimi bütün nəsillər və hamımız üçün örnək ola biləcək bir ibrətamiz həyat yoludur. Ulu öndər Heydər Əliyevin söylədiyi «**Mənim həyatımın məqsədi Azərbaycandır, Azərbaycan xalqıdır, Azərbaycan Respublikasıdır, Azərbaycan vətəndaşıdır. Əgər mən buna nail ola bilsəm, ən xoşbəxt adam kimi həyatımı başa çatdıracağam**» sözləri onun dövlətçilik fəaliyyətinin ana xəttini təşkil etmişdir.

Hörmətli həmkarlar!

Müstəqil Azərbaycan Respublikasının mühüm dövlət təsisatlarından biri olan milli prokurorluq orqanları bugünkü vəziyyətdə mövcudluğuna və demokratik

məzmununda yenidən formalaşmasına görə də, ilk növbədə, Xalqımızın ümummilli lideri Heydər Əliyev şəxsiyyətinə borcludur. Azərbaycan Respublikası Prokurorluğunun dövlətçiliyimizin maraqlarına xidmət edən bir qurum kimi dövlət idarəçiliyi sistemində öz layiqli yerini tutması ölkəmizdə aparılan hərtərəfli məhkəmə-hüquq islahatlarının memarı kimi Heydər Əliyevin dövlətçilik siyasəti, onun gündəlik qayğı və dəstəyi nəticəsində mümkün olmuşdur.

Hamımıza yaxşı məlumdur ki, AXCP-Müsavat cütliyyətinin qısa müddətli hakimiyyəti dövründə onların dövlətçilik anlamı ilə uyğun gəlməyən səriştəsiz, bəzi hallarda isə cinayətkar hərəkətləri bütün dövlət təsisatlarının, hüquq mühafizə orqanlarının, o cümlədən prokurorluğun da fəaliyyətini sözün əsil mənasında iflic etmiş, öz birbaşa vəzifələrinin icrasından uzaqlaşdırılan həmin qurumlar ölkədə hakimiyyət uğrunda gedən siyasi mübarizənin alətlərinə çevrilmişdilər. O dövrün statistik məlumatlarından da görüldüyü kimi, məqsədyönlü şəkildə cəzasızlıq şəraitinin formalaşdırılması nəticəsində cinayətkarlıq görünməmiş vüsət almış və vətəndaşların hüquq və azadlıqlarının kütləvi şəkildə pozulması adi bir hala çevrilmişdi.

İlk növbədə, xüsusi olaraq qeyd edilməlidir ki, Heydər Əliyevin 1993-cü ilin iyununda Azərbaycanda siyasi hakimiyyətə xilasedici qayıdışı respublikamızın hüquq mühafizə orqanlarının, o cümlədən Azərbaycan Respublikası Prokurorluğunun fəaliyyətində də əsaslı dönüş yaradılmasına səbəb olmuş, çox ciddi intizam və tələbkarlıq şəraiti formalaşdırılmaqla dövlət mənafeyinin müdafiəsi məsələləri ön plana çəkilmişdir. Məhz xalqımızın ümummilli liderinin gərgin və məqsədyönlü fəaliyyəti nəticəsində 1993-cü ilin ikinci yarısından başlayaraq, Azərbaycanda cinayətkarlıq və hüquq pozuntularına qarşı barışmaz mübarizə elan edilməklə, bütün hüquq-mühafizə orqanlarının fəaliyyəti cinayətkar təzahürlərə, ilk növbədə, mütəşəkkil cinayətkarlığa, korrupsiya və terrorizmə, narkotik vasitələrin qanunsuz dövriyyəsinə qarşı mübarizəyə səfərbər edilmiş, «cəzanın labüdlüyü» prinsipinin real təmin olunması üçün müvafiq tədbirlər görülmüşdür.

Ulu öndərin Azərbaycan Respublikası Prezidenti kimi imzaladığı «Cinayətkarlığa qarşı mübarizənin gücləndirilməsi, qanunçuluğun və hüquq qaydasının möhkəmləndirilməsi tədbirləri haqqında» 09 avqust 1994-cü il tarixli Fərmanı cinayətkarlığa qarşı mübarizə işinin təşkili məsələlərini dövlət siyasəti səviyyəsinə qaldıraraq, bu istiqamətdə uzun müddətli bir dövr üçün respublika hüquq-mühafizə orqanlarının fəaliyyət proqramını müəyyənləşdirmişdir.

Ulu öndər Heydər Əliyevin tarixi reallığı bərpa edən və milli prokurorluğun demokratik və hüquqi cəmiyyətdə statusu məsələsinə dövlət səviyyəsində münasibət bildirən 17 iyul 1998-ci il tarixli Sərəncamı ilə

hər il oktyabr ayının 1-nin prokurorluq işçilərinin peşə bayramı kimi qeyd edilməsi bütün prokurorluq əməkdaşları üçün müstəsna əhəmiyyət kəsb edən tarixi bir hadisə olmuşdur. Bu eyni zamanda prokurorluq orqanlarında işləyənlərin əməyinə dövlət səviyyəsində verilən layiqli qiymətin təzahürüdür. Heç də təsadüfi deyildir ki, xalqımızın ümummilli lideri Heydər Əliyev demişdir ki, «**Mən prokurorluqda işləyən insanların əksəriyyətini sədaqətli və peşəkar işçi hesab edirəm. Təbiidir ki, belə adamlara etimad göstərmək, etibar etmək lazımdır.**».

Azərbaycan milli prokurorluğu xalqımızın öz müstəqilliyi uğrunda apardığı mübarizənin tarixi ilə bərabər şəkildə mürəkkəb, eyni zamanda, şərəfli bir inkişaf yolu keçərək bugünkü şəkildə formalaşmış, hansı şəraitdə fəaliyyət göstərməsindən asılı olmayaraq son nəticədə millətə və dövlətçilik ideyalarına sədaqətli qulluq etmiş, qanunçuluğun möhkəmləndirilməsi və cinayətkarlığa qarşı mübarizə işində xidmətlərini göstərmişdir. Heydər Əliyevin 1993-cü ilin iyun ayında xalqımızın təkidli tələbi ilə ikinci dəfə Azərbaycanda siyasi hakimiyyətə qayıdırdan sonrakı dövrdə qanunvericilikdə nəzərdə tutulmamış silahlı dəstələr tərəfindən törədilən dövlət çevrilişlərinə cəhdlərin qarşısının alınmasında, mütəşəkkil cinayətkarlığa qarşı mübarizə işinin düzgün təşkilində və cinayətkarların qanun əsasında məsuliyyətə cəlb olunmasında və son nəticədə cəmiyyətimizdə dönməz ictimai-siyasi sabitliyin yaradılmasında prokurorluğun xidmətləri danılmazdır.

Lakin bütün bunlarla yanaşı qeyd edilməlidir ki, məqsədi demokratik və hüquqi dövlət qurmaq olan xalqımızın səyləri nəticəsində bütün ölkə miqyasında ümummilli lider Heydər Əliyevin rəhbərliyi altında 1993-cü ildən başlayaraq, hərtərəfli islahatların həyata keçirildiyi belə bir şəraitdə prokurorluğun məqsədləli şəkildə bu proseslərdən kənarda qalması, həmin illərdə yığılıb qalmış problemlərin həlli istiqamətində zəruri tədbirlərin görülməməsi, qanunsuzluq hallarına qarşı mübarizədə barişdırıcı mövqenin formalaşması bu məsələlərə dövlət başçısı səviyyəsində müdaxilə edilməsi zərurətini yaratdı.

Azərbaycan Respublikası Prezidenti kimi Heydər Əliyevin 26 aprel 2000-ci il tarixdə respublika prokurorluğunun rəhbər işçiləri ilə keçirdiyi və prokurorluq əməkdaşları üçün tarixi əhəmiyyət kəsb edən müşavirədə məhkəmə hakimiyyətinin tərkib hissəsi olan prokurorluq orqanlarında yaranmış qeyri-sağlam mühit, vəzifədən sui-istifadə hallarına və istintaq zamanı ədalətsiz hərəkətlərə yol verilməsi, şəxsi məqsədlər naminə qanunlar pozulmaqla cinayətkarlara havadarlıq edilməsi, hüquqi islahatların həyata keçirilməsi prosesində mühafizəkarlığa yol verilməsi, özəl sektorun inkişafı yolunda ciddi maneə olan qanunsuz yoxlamalar keçirilməsi kimi neqativ hallar kəskin tənqid edilməklə, onların aradan qaldırılması üçün qısa müddətlər ər-

zində ən qəti tədbirlərin görülməsi prokurorluğun yeni rəhbərliyinin qarşısında mühüm vəzifə kimi qoyulmuşdur.

«**Azərbaycan Prezidenti kimi Azərbaycan prokurorluğuna inandığımı, güvəndiyini və arxalandığımı**» bəyan edən Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə keçirilmiş prokurorluq işçiləri üçün taleyüklü əhəmiyyət kəsb edən bu müşavirə prokurorluğun tarixində əsil dönüş nöqtəsi oldu, ölkəmizdə aparılan möhtəşəm yenidənqurma proseslərindən kənarda qalan Azərbaycan Prokurorluğunda hərtərəfli islahatlara başlandı, Heydər Əliyevin həmin müşavirədəki tövsiyə və göstərişləri məhkəmə-hüquq islahatları çərçivəsində prokurorluqda görülməsi vacib olan işlərin əsas istiqamətlərini müəyyənləşdirdi. Onun tövsiyə və göstərişlərinə müvafiq olaraq həyata keçirilən tədbirlər sayəsində prokurorluğun demokratik məzmununda yeniləşdirilməsi, mövcud neqativ təzahürlərin aradan qaldırılması, müasir standartlar səviyyəsində işləməyə qadir olan kadr korpusunun formalaşdırılması, son nəticədə cinayətkarlığa qarşı mübarizə, insan hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi işinin zəruri tələblər səviyyəsində qaldırılması mümkün olmuşdur.

Prokurorluq orqanlarında aparılan hərtərəfli islahatların qanunvericilik bazasını 12 oktyabr 1995-ci il tarixdə ümumxalq səsverməsi yolu ilə qəbul edilmiş müstəqil Azərbaycan Respublikasının ilk Konstitusiyası təşkil etmişdir. Memarı müstəqil dövlətçiliyimizin yaradıcısı Heydər Əliyev olan Ali Qanunumuzda, ilk dəfə olaraq, ölkəmizin dövlət quruluşu sistemində prokurorluğun layiq olduğu yer müəyyənləşdirilmiş, məhkəmə hakimiyyəti sisteminə daxil olan prokurorluq orqanlarının statusu, təşkili və fəaliyyət prinsipləri, səlahiyyət dairəsi və vəzifələri qanunvericik qaydasında təsbit edilmişdir.

Azərbaycan Respublikası Prokurorluğuna qanunvericilik təşəbbüsü hüququ da xalqımızın ümummilli lideri Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə 2002-ci ildə «Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasına dəyişikliklər edilməsi haqqında» referendum aktına əsasən verilmişdir. Eyni zamanda, Azərbaycan Prokurorluğunun fəaliyyətinin hüquqi cəhətdən tənzimlənməsi işində «Prokurorluq haqqında» 07 dekabr 1999-cu il tarixli Azərbaycan Respublikası Qanununun müstəsna əhəmiyyəti olmuşdur. Həmin qanuna əsasən Azərbaycan Konstitusiyasının prokurorluğun statusunu müəyyənləşdirən 133-cü maddəsi daha da konkretləşdirilməklə, sivil milli prokurorluğun formalaşdırılması üçün zəruri qanunvericilik əsasları yaradılmışdır.

Qeyd etmək istədim ki, prokurorluğun tarixində həlledici dönüş nöqtəsi olan 26 aprel 2000-ci il tarixli müşavirədən sonra ulu öndər Heydər Əliyevin tövsiyə və tapşırıqlarına müvafiq olaraq həyata keçirilən islahatlar nəticəsində Azərbaycan Prokurorluğu dövlətçilik idarəetmə sistemində layiqli yerini tutmaqla, ona həvalə olunmuş vəzifələrin zəruri tələblər səviyyəsində

icrasını, dövlət səviyyəsində göstərilən yüksək etimadın doğrulmasını təmin etdi. Bizim hansı uğurlara nail olduğumuzu qısaca da olsa diqqətinizə çatdırmaq istərdim:

– beynəlxalq standartlara və demokratik prinsiplərə, milli dövlətçilik ənənələrinə uyğun hazırlanmış «Prokurorluq orqanlarında qulluq keçmə haqqında» Qanunun və digər qanunvericilik aktlarının Milli Məclis tərəfindən qəbul edilməsi, «Prokurorluğa işə qəbul olunmaq üçün namizədlərlə müsabiqə keçirilməsi qaydaları haqqında» Əsasnamənin və digər normativ sənədlərin Azərbaycan Respublikasının Prezidenti tərəfindən təsdiq edilməsi nəticəsində prokurorluğun fəaliyyətinin hüquqi tənzimlənmə prosesi təkmilləşdirildi;

– Ulu öndərin imzaladığı «Azərbaycan Respublikası prokurorluq orqanları işçilərinin maddi və sosial təminatı haqqında» 08 oktyabr 2002-ci il tarixli Sərəncamla keçid dövrünün obyektiv çətinliklərinin mövcud olduğu bir şəraitdə prokurorluq işçilərinin maddi və sosial təminatları beynəlxalq standartlar səviyyəsinə qaldırılması təmin edildi.

– müstəqil inkişafımızın 10 ilə yaxın bir dövrü ərzində milli prokurorluğun fəaliyyətini tənzimləyən normativ bazanın, təşkilati əmlər və digər sənədlərin olmaması, keçmiş SSRİ dövründən qalma sənədlərdən istifadə olunması kimi işin səmərəliliyinə mənfi təsir göstərən hallar aradan qaldırıldı. Qısa müddətlər ərzində prokurorluğunun tarixində ilk dəfə olaraq, «Prokurorluq haqqında» Qanunda nəzərdə tutulmuş istiqamətlər üzrə işin təşkili məsələlərini tənzimləyən Baş Prokurorluq üzrə 150-ə qədər təşkilati və sahəvi əmr, təlimat və qaydalar hazırlanmaqla icraya yönəldildi;

– prokurorluğun strukturu daha da təkmilləşdirilməklə, eyni səlahiyyətləri yerinə yetirməklə bir-birini təkrarlayan və bəzi hallarda fəaliyyətləri lüzumsuz olan qurumların ləğvi hesabına çevik və sivil prokurorluğun formalaşdırılması məqsədilə Azərbaycan Respublikası Prokurorluğunun yeni strukturu və ştat vahidləri təsdiq edildi. Bu islahatların əsasını ulu öndər Heydər Əliyevin Azərbaycan Respublikası Prezidenti kimi imzaladığı 19 iyun 2001-ci il tarixli Sərəncamı ilə təsdiq edilmiş «Azərbaycan Respublikası Baş Prokurorluğunun strukturu» təşkil etmişdir.

– Baş Prokurorluğun tamamilə yenidən təşkil edilən idarə və şöbələrinin sayı əhəmiyyətli dərəcədə azaldılmaqla onların kadr tərkibi və rəhbər heyətinin peşəkarlığı, yüksək mənəvi və iş keyfiyyətləri ilə seçilən əməkdaşlar hesabına komplektləşdirilməsi təmin edilmiş, işin düzgün təşkilinə mənfi təsir göstərən amillər kimi Baş Prokurorluğun idarə və şöbələrinin əsasnamələrinin olmaması, işçilər arasında vəzifə bölgüsünün aparılmaması kimi ciddi təşkilati qüsurlar aradan qaldırılmış və nəticədə mərkəzi aparat işlək bir mexanizmə çevrilmişdir.

– Zəruri struktur dəyişiklikləri və lüzumsuz qurumların, o cümlədən nəqliyyat prokurorluğu orqanları sisteminin ləğvi istiqamətində görülən tədbirlər ona imkan vermişdir ki, Azərbaycan Respublikasında, ilk dəfə olaraq, məhz prokurorluq orqanlarında real və iş həcminə uyğun ixtisarlara aparılmaqla, mövcud olan ştat vahidlərinin sayı iş həcminə uyğunlaşdırılmışdır.

– Ümummilli liderimizin imzaladığı 2001-ci il 19 iyun tarixli Fərmanla təsdiq edilmiş «Prokurorluğa işə qəbul olunmaq üçün namizədlərlə müsabiqə keçirilməsi qaydaları haqqında Əsasnamə»nin icraya yönəldilməsi Azərbaycan Prokurorluğunda aparılan islahatların ən böyük uğurlarından biri olmuş və kadr tərkibinin yenidən formalaşdırılması kimi mühüm işin əsasını təşkil etmişdir. Prokurorluq orqanlarına işə qəbulun 2002-ci ildən başlayaraq indiyədək tam aşkarlıq şəraitində, şəffaf prosedurlar əsasında, ictimaiyyətin, qeyri-hökumət və beynəlxalq təşkilatların, kütləvi informasiya vasitələrinin iştirakı ilə keçirilmiş müsabiqələr nəticəsində prokurorluq işçilərinin 52 faizini artıq gənc hüquqsünaslar təşkil edir və bu bizim islahatların ən böyük uğurudur;

– prokurorluğun kadr tərkibinin sağlamlaşdırılması istiqamətində təxirəsalınmaz və qəti tədbirlərin görülməsi barədə ulu öndərin göstərişlərinə müvafiq olaraq, son illər ərzində tərkibinin, xidməti fəaliyyətlərində qanunsuzluq halları və prokurorluq işçisi adına ləkə gətirən hərəkətlərə yol verən, öz mənəvi və iş keyfiyyətlərinə görə prokurorluqda işləməyə layiq olmayan əməkdaşlardan təmizlənməsi üçün ən qəti tədbirlərin görülməsi təmin edilmiş, eyni zamanda, xidməti vəzifələrinin icrasına vicdanla yanaşan, peşəkarlıq səviyyəsi və təşkilatçılıq qabiliyyəti yüksək olan prokurorluq əməkdaşlarının əməyinin fərqləndirilməsi, onların xidməti pillələr üzrə vəzifədə irəli çəkilməsi təmin edilmişdir.

Kadr siyasətinin həyata keçirilməsində biz həmişə ulu öndər Heydər Əliyevin söylədiyi aforizmə çevrilmiş bir kəlamı əsas götürürük: **«Sağlam mənəviyyət hər bir prokurorluq işçisi üçün, qanun keşiyində duran bizim hər bir məmurumuz üçün əsas meyar olmalıdır. Əgər bu yoxdursa, o insan nə qədər yaxşı işləyirsə işləsin, bizim tələblərimizə cavab verə bilməyəcəkdir. Bizim tələblərimiz isə qanundur, qanunun aliliyidir».**

– müstəqil Azərbaycan Respublikasının demokratik və sivil bir dövlət kimi formalaşdırılmasına istiqamətləndirilmiş strateji xəttə müvafiq olaraq prokurorluq orqanlarında aparılan hərtərəfli islahatlar son nəticədə prokurorluğun işinin səmərə və keyfiyyətinə müsbət təsir göstərmiş, «Prokurorluq haqqında» qanunda nəzərdə tutulmuş istiqamətlər, o cümlədən istintaq işinin və prosesual rəhbərliyin təşkili, dövlət ittihamının müdafiəsi, müraciətlərə baxılması və digər sahə-

lər üzrə fəaliyyət daha məqsədyönlü və kəsərli olmuşdur.

– cinayətkarlığa qarşı mübarizənin kəsərliliyinin daha da artırılmasının, Daxili İşlər və Milli Təhlükəsizlik nazirlikləri ilə sağlam və işgüzar münasibətlər əsasında keyfiyyətə yeni müstəvidə qurulmuş qarşılıqlı əlaqələrin gücləndirilməsinin nəticəsidir ki, cinayətkarlığın görünməmiş vüsət aldığı 1992-ci ilə müqayisədə, sonrakı illərdə və hazırkı dövrdə krimonogen durumun dinamika və strukturunda müsbət dəyişikliklərə nail olunmuş, mütəşəkkil cinayətkarlığın ən təhlükəli təzahürlərinə qarşı barışmaz mübarizə aparılması təmin edilməklə qatı cinayətkar dəstələrin zərərsizləşdirilməsi və təqsirkar şəxslərin layiq olduqları məsuliyyətə cəlb olunması təmin edilmişdir. Azərbaycan Respublikası əhalinin hər min nəfərinə düşən cinayətlərin sayına görə Müstəqil Dövlətlər Birliyinə daxil olan ölkələr sırasında ən yaxşı göstəricisi olan ölkələrdən biri kimi xarakterizə edilir.

Əldə etdiyi bütün uğurlara görə, ilk növbədə ulu öndər Heydər Əliyevin dövlətçilik siyasətinə və rəhbər kimi hərtərəfli qayğısına minnətdar olan Azərbaycan Respublikası Prokurorluğunun kollektivi tərəfindən onun xatirəsi həmişə əziz tutulur və yüksək ehtiram göstərilir. Prokurorluğun tarixi keçmişinin öyrənilməsi məqsədilə yaradılmış «Azərbaycan Prokurorluğunun Tarixi muzeyi»ndə ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin 1990–2003-cü illər ərzindəki dövlətçilik fəaliyyətini əks etdirən, «Böyük Xilaskar» və «Böyük qurucu» kimi onun möhtəşəm siyasət tədbirləri və quruculuq işlərini, bu siyasətin davamçısı Respublika Prezidenti İlham Əliyevin dövlət başçısı kimi fəaliyyətini əks etdirən eksponatların toplandığı böyük zal yaradılmışdır ki, həmin muzey prokurorluq əməkdaşları tərəfindən mütəmadi ziyarət olunur.

Hörmətli həmkarlar!

Qanunauyğun haldır ki, bu gün Heydər Əliyev siyasi kursunu uğurla davam etdirən Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev tərəfindən də milli prokurorluq orqanlarına hərtərəfli qayğı və diqqət göstərilir, fəaliyyətinin müasir standartlar səviyyəsində təkmilləşdirilməsi üçün zəruri tədbirlərin görülməsi təmin olunur.

Prokurorluğun həyatında dönüş nöqtəsi olan 26 aprel 2000-ci il tarixli müşavirədə ulu öndərin verdiyi tövsiyələrin fonunda formalaşmaqla yeni inkişaf dövrünün tələblərindən irəli gələn Dövlət başçısı cənab İlham Əliyevin rəhbər göstərişləri Azərbaycan Prokurorluğunun müasir məzmununda yenilənməsi üçün əsas rol oynayır və bu dövlət təsisatının təkmilləşdirilməsinin istiqamətlərini müəyyənləşdirir.

Ölkə başçısının siyasi iradəsinə müvafiq olaraq, korrupsiyaya qarşı mübarizə işinin təşkilində prokurorluq

orqanlarının məsuliyyətinin daha da artırılması, ixtisaslaşmış cinayət təqibi orqanı kimi Korrupsiyaya qarşı mübarizə idarəsinin prokurorluğun tərkibində yaradılması, onun fəaliyyətinin mütəmadi olaraq təkmilləşdirilməsi, işçilərin sosial müdafiəsinin gücləndirilməsi istiqamətində dövlət səviyyəsində zəruri tədbirlərin həyata keçirilməsi yüksək etimadın təzahürüdür.

Həyata keçirilən tədbirlər sırasında Dövlət başçısının 27 sentyabr 2008-ci il tarixli Sərəncamı ilə təsdiq edilmiş «Azərbaycan Respublikası Prokurorluğunun fəaliyyətinin müasirləşdirilməsinə dair 2009–2011-ci illər üçün Dövlət Proqramı»nın əhəmiyyəti xüsusi qeyd olunmalıdır. Azərbaycan Prokurorluğunun tarixində yeni təkmilləşmə və inkişaf, hərtərəfli müasirləşdirmə dövrünün əsasını qoyan Dövlət Proqramında nəzərdə tutulan tədbirlərin yerinə yetirilməsi hüquq sisteminin inkişafı prosesində prokurorluğun rolunun artırılması, digər hüquq mühafizə orqanları ilə qarşılıqlı fəaliyyətin təkmilləşdirilməsi, prokurorluğun işində müasir elmi-texniki nailiyyətlərdən geniş istifadə olunması, mərkəzləşdirilmiş informasiya-kommunikasiya sisteminin yaradılması, fəaliyyət istiqamətləri üzrə işin səmərəliliyinin artırılması, habelə prokurorluq işçilərinin sosial müdafiəsinin gücləndirilməsi və prokurorluğun maddi-texniki təminatının yaxşılaşdırılması üçün hərtərəfli zəmin yaratmışdır.

Ölkəmizdə reallaşdırılan dövlətçilik siyasətinin nəticəsi olaraq, Azərbaycan Prokurorluğunun yeni məzmununda təşəkkül tapması və fəaliyyətinin təkmilləşdirilməsi istiqamətində son iyirmi ildə görülən işlərə qiymət verən Dövlət başçısı cənab İlham Əliyevin Azərbaycan Respublikası Prokurorluğunun 90 illik yubileyi münasibətilə prokurorluq əməkdaşları və veteranlarına ünvanladığı təbrikində dediyi sözlər: «**Son illər prokurorluqda sağlam iş mühitinin yaradılması üçün ciddi işlərin görülmüş, dövlətçilik, qanunçuluq prinsipləri ön plana çəkilmiş, cəmiyyətimizdə prokurorluğa ictimai etimad artmış və onun nüfuzu yüksəlmişdir**» bizim üçün ən böyük qiymətdir və ulu öndərimizin tövsiyələrinin tam həcmdə reallaşdırılmasının bariz göstəricisidir.

Hörmətli konfrans iştirakçıları!

Məruzəmin sonunda mən, vurğulamaq istərdim ki, bir çıxış çərçivəsində ulu öndər Heydər Əliyev kimi dahi bir şəxsiyyətin zəngin siyasi irsini və çoxsaxəli dövlətçilik fəaliyyətini tam əks etdirmək qeyri-mümkündür və buna cəhd eləməyə də dəyməz. Mən konkret bir mövzu üzrə Azərbaycan Prokurorluğunun tarixində bu nəhəng dövlət xadiminin rolu barədə fikirlərimi, onun dəstəyi ilə görülən işlər barədə məlumatları Sizlərə çatdırmaq istədim.

Diqqətinizə görə sağ olun.

Konfrans iştirakçılarının çıxışları (ixtisarla)

«Ulu öndər Heydər Əliyev tərəfindən müstəqilliyimizin ilk illərində müvafiq dövlət təsisatlarının, o cümlədən Azərbaycan Prokurorluğunun dövlət çevrilişləri, terror aktları və digər dövlətçilik əleyhinə ağır cinayətlərə qarşı mübarizəyə səfərbər edilməsi»

Rüstəm Usubov

Baş prokurorun birinci müavini
(konfransda çıxışından çıxarışlar)

Hörmətli konfrans iştirakçıları!

Öz inkişaf tarixinin tələyüklü mərhələlərində məhvedici təhlükələrlə üzləşməsinə baxmayaraq, doğma torpağını, vətəni Azərbaycanı yadelli və daxili düşmənlərdən qorumağı bacaran xalqımız keçən əsrin 90-cı illərinin əvvəllərində ikinci dəfə öz dövlət müstəqilliyini qazandıqdan dərhal sonra yenidən müstəqilliyinin itirilməsi və vətəndaş müharibəsi təhlükəsi qarşısında qaldı. ...

1993-cü ildə ölkəyə rəhbərlik edən AXC-Müsavat iqtidarının səriştəsizliyi və səbatsızlığı, bəzi hallarda isə cinayətkar hərəkatləri nəticəsində Azərbaycanda yaranmış siyasi böhran və hakimiyyətsizlik şəraiti, mütəşəkkil cinayətkarlığın tüğyan etməsi dövlət müstəqilliyimiz üçün real təhlükə yaratmışdı. Bundan başqa ölkənin müxtəlif bölgələrində ayrı-ayrı separatçı cinayətkar qruplar tərəfindən Azərbaycanı ayrı-ayrı «xanlıqlara» parçalamaq, onun müstəqilliyinə və ərazi bütövlüyünə zərbə vurmaq istiqamətində qanunsuz hərəkatlərə yol verirdi.

Yaranmış belə bir vəziyyətdə böyük müdriklik nümayiş etdirən Azərbaycan xalqı Vətənin təhlükəli vəziyyətdən çıxış yolunu birlikdə, həmrəylikdə görərək, böyük dövlətçilik təcrübəsinə malik, dahi siyasətçi Heydər Əliyevin zəkasına arxalanaraq öz ısrarlı tələbi ilə onu yenidən siyasi hakimiyyətə dəvət etməklə yeganə və ən doğru tarixi seçimini etdi. Xalqın səsini səs verməklə hakimiyyətə xilasedici qayıdış edən Heydər Əliyev öz siyasi müdrikliyi və polad iradəsi nəticəsində, xalqının ona olan sarsılmaz inamına arxalanaraq, Azərbaycanı böhranlı vəziyyətdən çıxarıb, ölkəni parçalamağa yönələn separatçılıq meyillərinin qarşısını qətiyyətlə aldı. ...

Ulu öndər Heydər Əliyev 09 avqust 1994-cü il tarixdə «Cinayətkarlığa qarşı mübarizənin gücləndirilməsi, qanunçuluğun və hüquq

qaydasının möhkəmləndirilməsi tədbirləri haqqında» Fərman imzalamaqla, mütəşəkkil cinayətkarlığa əsil müharibə elan etdi. Fərmanda ağır cinayətlər törətmiş və mütəşəkkil dəstələrin üzvləri olmuş şəxslərin barəsində ciddi tədbirlərinin tətbiq olunması, ağır cinayətlərin qarşısının alınması və üstünün açılması üçün əməliyyat-axtarış işinin əsaslı şəkildə yaxşılaşdırılması, Daxili İşlər Nazirliyinin tərkibində mütəşəkkil cinayətkarlığa, terrorizmə və banditizmə qarşı mübarizə idarəsinin yaradılması və digər tədbirlərin görülməsi mütəşəkkil qərara alınmışdır.

... 22 sentyabr 1994-cü il tarixdə bir sıra ağır cinayətlər törətmiş, dövlət əleyhinə xəyanətdə ittiham olunan 4 nəfər məhbusun təcridxanadan qaçırılması, 29 sentyabr 1994-cü il tarixdə Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin sabiq sədr müavini Afiyeddin Cəlilovun və sürücüsünün, 2 saat sonra isə Azərbaycan Respublikası Prezidenti yanında Xüsusi İdarənin rəisi Şəmsi Rəhimovun terror aktları nəticəsində qətlə yetirilməsi, təşəkkül tapmaq mərhələsində olan müasir Azərbaycan dövlətçiliyinin mənafəinə ciddi zərbə vurdu.

Həmin ərəfədə Amerika Birləşmiş Ştatlarında rəsmi səfərdə olmaqla, Azərbaycan Respublika Prezidenti kimi ilk dəfə olaraq BMT Baş Məclisinin 49-cu sessiyasında geniş nitqlə çıxış edən Heydər Əliyev Afiyeddin Cəlilovun və Şəmsi Rəhimovun qətlə yetirilməsi barədə məlumat alan Heydər Əliyev Nyu-Yorkda bəyanat verərək bu siyasi terror aktlarının Azərbaycanın müstəqilliyinin əleyhinə yönəldilmiş cinayətlərin bir hissəsi olduğunu və belə xəyanətkar hərəkatlərin qarşısının qətiyyətlə alınacağını bəyan etdi.

AXC-Müsavat hakimiyyətinin siyasi səriştəsizliyinin və xəyanətə hərəkatlarının nəticəsi olaraq, 1994-cü il oktyabrın 1–2-də Bakı şəhərində yaranmış qarışıqlıqlar zamanı Surət Hüseynovun qanunsuz silahlı dəstəsi tərəfindən çoxsaylı cinayətlər törədilərək Gəncə şəhərinə nəzarəti öz əllərinə keçirmiş, oktyabr ayının 3-də isə Mahir Cavadovun bilavasitə başçılığı ilə OMON-çular həbsə alınmış cinayətkarların buraxılması kimi qanunsuz tələblə Baş Prokurorluğunun inzibati binasına silahlı basqın edərək, Baş prokuror və digər əməkdaşlara qarşı zorakı hərəkatlərə yol vermişdilər.

Ümummilli lider Heydər Əliyev yaranmış belə bir kritik vəziyyətdə dahiyənə uzaqgörənliklə müstəqilliyimizə düşmən qüvvələrin çirkin niyyətlərinin qarşısını ala bildi. Gərginliyin ən yüksək həddə çatdığı, cinayətkar qruplaşmalar tərəfindən ölkənin faktiki olaraq vətəndaş müharibəsi vəziyyətinə gətirildiyini bir şəraitdə, qan tökülməməsi üçün Heydər Əliyev yeganə düzgün yolu seçərək 3 oktyabr 1994-cü il tarixdə axşam saatlarında dövlət televiziyası ilə birbaşa Azərbaycan xalqına müraciət etdi. Heydər Əliyev həmin tarixi gecədə etdiyi tələpə çıxışında hamını dövlət çevrilişinin qarşısını almağa səfərbər etməklə, faktiki olaraq, Cavadov qardaşları və Surət Hüseynova tabe cinayətkar dəstələrin neytrallaşdırılmasına nail oldu, ağır cinayətlərin törədilməsinin və qan tökülməsinin qarşısını aldı, bununla da xüsusi azgınlığı ilə fərqlənən cinayətkar qruplaşmaların ölkədə hakimiyyəti öz əlinə keçirmək planlarını birmənalı şəkildə puça çıxarmış oldu.

... Heydər Əliyevin bilavasitə rəhbərliyi ilə fəaliyyət göstərən, ön sıralarında Azərbaycan Prokurorluğunun olduğu hüquqmühafizə orqanlarının çevik, qətiyyətli və kompleks tədbirləri nəticəsində mart ayının 15-də Ağstafada Elçin Əmiraslanov və tərəfdarlarının zərərsizləşdirilməsi, Bakı şəhərinin 8-ci kilometr adlı ərazisində məskunlaşmış OMON-un rəhbərliyinin zərərsizləşdirilməsindən və bazasının ləğvindən sonra törədilmiş hər bir cinayət faktının tam, hərtərəfli və obyektiv araşdırılması təmin edildi. ...

... Azərbaycan Prokurorluğunun digər hüquqmühafizə orqanları ilə birlikdə keçirilən geniş miqyaslı istintaq-əməliyyat tədbirlərinin nəticəsi olaraq, tezliklə ölkənin, xüsusilə də paytaxtın cinayətkar ünsürlərdən təmizlənməsi, dövlət çevrilişinə cəhd, terror aktları və digər dövlətçilik əleyhinə ağır və xüsusilə ağır cinayətlərin üstünün açılması, onları törətmiş şəxslərin müəyyən edilərək cinayət məsuliyyətinə cəlb edilməsi, məhkəmə qarşısına çıxarılaraq layiq olduqları cəzalara məhkum edilməsinin təmin olundu. Belə ki, Azərbaycan Respublikasında hakimiyyətin Konstitusiyaya zidd üsulla ələ keçirilməsinə cəhd faktına görə 05 oktyabr 1994-cü il tarixdən başlanan istintaqın müxtəlif mərhələlərində 127 cinayət işi üzrə

cəmi 280 nəfər, o cümlədən cinayətin təşkilatçıları Surət Hüseynov 135, qohumu Kəramət Kərimov və qeyriləri 32 epizodda cinayət törətməkdə ittiham olunaraq məhkəmə məsuliyyətinə verilmiş, cinayət işlərinə baxılaraq ittiham hökmləri çıxarılmışdır.

Afiyyəddin Cəlilova və Şəmsi Rəhimova qarşı terror aktlarının Rövşən və Mahir Cavadovların birbaşa tapşırığı ilə Dəyanət Kərimov, Əliyusif Tahirov, Fazil Muxtarov və qeyriləri tərəfindən icra edilməsi tamamilə, kifayət qədər və təkzibedilməz qaydada sübuta yetirilmişdir. «OMON işi» adını almış cinayət işi üzrə 200-dən artıq şəxs ağır və xüsusilə ağır cinayətlərin törədilməsində ittiham olunaraq məhkəmə məsuliyyətinə verilmiş və barələrində müvafiq ittiham hökmləri çıxarılmışdır.

Dövlətçiliyimizə düşmən qüvvələrin Ümummilli lider Heydər Əliyevin fiziki məhvinə yönəldilmiş çoxsaylı cəhdlərin qarşısı alınmışdır. Həsən Tokun adlı Türkiyə vətəndaşının 30 sentyabr 1993-cü il tarixdə Dövlət Teleradio şirkəti ərazisində terror aktı törətməyə hazırlaşarkən yaxalanması, 2 iyul 1995-ci il tarixdə növbəti xarici səfərdən qayıdan Azərbaycan Prezidentinin hava gəmisinin Nardaran qəsəbəsi yaxınlığında «İqla-1» tipli zenit raketlə vurulmasına və Elçin Əmiraslanovun başçılıq etdiyi dəstə tərəfindən Azərbaycan və Ukrayna Prezidentlərinin avtomatın karvanının partladılması cəhdlər göstərilməsi kimi cinayətkar niyyətlərin puça çıxması onun sübutudur ki, Tanrı özü Heydər Əliyevi Azərbaycan xalqı üçün hiif etmişdir.

Azərbaycan Respublikası Prokurorluğu tərəfindən 1991–1993-cü illərdə, istərsə də sonrakı dövrlərdə törədilmiş çoxsaylı qəsdən adam öldürmə, terror, banditizm, quldurluq, adam oğurluğu, digər ağır və xüsusilə ağır cinayətlərin, o cümlədən 21 fevral 1997-ci il tarixdə görkəmli dövlət və ictimai xadim, akademik Ziya Bünyadovun transmilli mütəşəkkil cinayətkar dəstə tərəfindən qətlə yetirilməsi kimi ağır cinayətin üstünün açılması, onları törətmiş şəxslərin müəyyən edilərək məhkəmə məsuliyyətinə verilməsi təmin edilmişdir.

2000-ci il aprel ayından etibarən öz işini daim yeni, getdikcə müasirləşən fəaliyyət müstəvisi üzərində quran Azərbaycan Prokurorluğu bu gün böyük fəxr və ciddi məsuliyyət hissi ilə xalqımızı, ölkə rəhbərliyini, şəxsən möhtərəm Prezidentimiz cənab İlham Əliyevi əmin edir ki, dövlətçiliyimizə, şəxsiyyətə, mülkiyyətə, qanunla qorunan bütün dəyərlərə qəsd edən istənilən cinayət əməllərinin qarşısının qətiyyətlə alınması, cinayət törətmiş şəxslərin barəsində tam, hərtərəfli və obyektiv istintaqın optimal müddətlərdə aparılaraq onların məsuliyyətə cəlb edilib ədalət mühakiməsi qarşısına çıxarılması bundan sonra da dönmədən təmin ediləcəkdir.

Diqqətinizə görə çox sağ olun!

«Milli Ordumuzun yaradılması, müstəqil Azərbaycanın hərbi prokurorluq orqanlarının formalaşdırılmasında xalqımızın ümummilli lideri Heydər Əliyevin rolu»

Xanlar Vəliyev

Azərbaycan Respublikası Baş prokurorunun müavini –
Azərbaycan Respublikasının Hərbi prokuroru
(konfransda çıxışından çıxarışlar)

Hörmətli konfrans iştirakçıları!

Azərbaycanın dövlətçilik tarixində böyük şəxsiyyətlər çox olsa da, ümummilli lider, XX əsrdə ulu Tanrının Azərbaycan xalqına bəxş etdiyi dünya şöhrətli dahi siyasətçi, sözün əsl mənasında böyük dövlət xadimi Heydər Əliyev belə şəxsiyyətlərin öncülüdür. Ulu öndər Heydər Əliyev özünə qədər Azərbaycana rəhbərlik etmiş bir çox siyasi xadimin edə bilmədiyini gerçəkləşdirmiş, işıqlı əməlləri, yorulmaz fəaliyyəti ilə ən yeni tariximizin parlaq səhifələrini yaratmış, fəaliyyətinin hər bir anında xalqın, dövlətin və cəmiyyətin mənafeyinə xidmət etmiş, müstəqilliyimizin möhkəmləndirilməsi, dövlətçiliyimizin inkişafı, demokratiyanın genişləndirilməsi üçün mümkün olan hər şeyi, hətta mən deyərdim ki, çoxlarına əlçatmaz görünən xülyaları belə reallığa çevirmişdir. Burada istər-istəməz alman filosofu İmmanuel Kantın «Sürətlə öz siyasi süqutuna yaxınlaşan xalqın taleyini yalnız dahi şəxs dəyişə bilər» fikrinin məhz ümummilli liderimizin Azərbaycan xalqı qarşısında tarixi xidmətlərini daha dolğun xarakterizə etdiyi aşkar görünür.

... Ulu öndərimiz Heydər Əliyev bütün sahələrdə olduğu kimi, ölkəmizdə milli ordu quruculuğu sahəsində də yeni mərhələnin təməlini qoymuşdur. «Ordu ölkəmizin, millətimizin, dövlətimizin müstəqilliyinin dayağıdır», – deyən ulu öndər hesab edirdi ki, müstəqil dövlətin özünəməxsus qüdrəti olmalıdır. Bu qüdrətin əsasını xalq və onun bir hissəsi olan ordu təşkil edir. Ümummilli lider Heydər Əliyev hələ birinci dəfə Respublikamıza rəhbərlik etdiyi dövrlərdə milli Silahlı Qüvvələrin formalaşması, Azərbaycan millətindən olan hərbi qulluqçuların yetişdirilməsi, gənclərimizin hərbi peşələrin sirlərinə dərinlənə yiyələnməsi kimi vacib məsələlərə böyük bir uzaqgörənliklə mühüm əhəmiyyət verirdi. ...

... 1971-ci ilin noyabrında Cəmsid Naxçıvanski adlı Hərbi məktəbin yaradılmasına nail olmaqla, ulu ön-

dər böyük bir sovet imperiyasının, onun ideoloji maşınının keşiyində durduğu stereotipləri dağıtdı və Respublikada milli hərbi kadr hazırlığı üçün baza rolunu oynaya biləcək ilk orta hərbi məktəbin təməlini qoydu.

... Ordu quruculuğu ulu öndərimizin 1993-cü ilin iyununda xalqımızın təkidli tələbi ilə hakimiyyətə qayıtmasından sonrakı fəaliyyətində də əsas və önəmli yer tutmuşdur.

Respublika Ali Sovetinin ölkənin Müdafiə Nazirliyinin yaradılmasına dair 1991-ci il 31 dekabr

tarixli qərarı olsa da, naşə və yarıtmaz hakimiyyət təmsilçilərinin səriştəsizliyi üzündən ordu quruculuğu istiqamətində heç bir ciddi addım atılmamış, silahlı qüvvələr ayrı-ayrı siyasi qruplaşmaların əlində hakimiyyət uğrunda mübarizə alətinə çevrilmişdi.

... Respublikanın daxilindəki çəkişmələr, vəzifə xatirinə dövlətə və xalqa qarşı edilən xəyanətlər şəxsi heyətdə o zamankı dövlət rəhbərliyinə olan inamı sarsıtmışdı. Bəzi siyasi liderlər ucuz şəxsi ambisiyalarına görə kəndləri, şəhərləri döyüşsüz düşməyə təhvil verməkdən, dinc əhalini kütləvi surətdə qırğına düşər etməkdən belə çəkinmirdilər.

Belə bir şəraitdə 1993-cü il noyabrın 2-də ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin xalqa müraciəti ilə Azərbaycanda ordu quruculuğunun əsası qoyuldu. Bu müraciətlə ölkədə milli birliyin, həmrəyliyin təməli qoyuldu və hamı bir nəfər kimi öz xilaskarının ətrafında birləşdi. Qısa müddət ərzində ordu daxilində hökm sürən hərə-mərcliyin və özbaşınalığın, kütləvi fərariliyin qarşısı alındı, genişmiqyaslı səfərbərlik tədbirləri görüldü. 1993-cü ilin iyun ayınadək ordudan, fərarilik etmiş 47 min hərbi qulluqçu ulu öndərin bir çağırışı ilə Milli Ordu sıralarına qayıtdı. Respublika Prezidentinin 1993-cü il noyabr ayının 4-də Əfqanıstan müharibəsi iştirakçılarının könüllü cəbhəyə yollanmaq istəyən bir qrupu ilə, noyabrın 7-də isə hər-

bi hissələrdən birinin təlim mərkəzində şəxsi heyətlə görüşləri orduda ruh yüksəkliyinə, gənclərdə hərbi vətənpərvərlik hisslərinin güclənməsinə müsbət təsir göstərdi. Azərbaycan Respublikasının ali qanunvericilik orqanı olan Milli Məclisin 18 noyabr 1993-cü il tarixli iclasında müdafiə və təhlükəsizlik məsələləri müzakirə edildi.

... Ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin gərgin fəaliyyəti sayəsində ölkəmizdə milli hərbi kadrların yetişdirilməsi üçün müasir tələblərə cavab verən hərbi təhsil sisteminin təkmilləşdirilməsi istiqamətində əhəmiyyətli tədbirlər həyata keçirildi. Onun sərəncamları ilə 1996–2001-ci illərdə Hərbi Dənizçilik Akademiyası, MTN-in Akademiyası, Ali Hərbi Akademiya, Azərbaycan Ali Hərbi Dənizçilik Məktəbi, Azərbaycan Ali Hərbi Məktəbi, Azərbaycan Ali Hərbi Təyyarəçilik Məktəbi yaradıldı.

Bu sahədə mühüm əhəmiyyət kəsb edən ən vacib məqamlardan biri də ulu öndər Heydər Əliyevin 22 may 1998-ci il tarixli Sərəncamı ilə, 1918-ci ildə əlahiddə Azərbaycan Korpusunun yarandığı gün – 26 iyun tarixinin Azərbaycan Respublikasının Silahlı Qüvvələr günü təsbit olunmasıdır.

... Hazırda Silahlı Qüvvələrimizin yüksək döyüş qabiliyyətinin, müdafiə qüdrətinin, hərbi qurumlarda güclü hərbi nizam-intizamın, qayda qanunun bərqərar olmasına bu qurumlarda qanunçuluğun təmin olunmasına nəzarət funksiyasını həyata keçirən Hərbi Prokurorluq orqanlarının fəaliyyətinin də mühüm təsiri vardır. Bütövlükdə Prokurorluq, o cümlədən Hərbi Prokurorluq orqanlarının təşəkkül tapması, onun fəaliyyətini tənzimləyən mühüm qanunvericilik aktlarının qəbul edilməsi, bu orqanların strukturunun daha da təkmilləşdirilməsi də ümummilli liderimizin uzaqgörənliyi, diqqət və qayğısı nəticəsində mümkün olmuşdur.

... Hər bir prokurorluq əməkdaşında qürur hissi doğuran haldır ki, Heydər Əliyev siyasi kursunu və strateji inkişaf konsepsiyasını uğurla davam etdirən möhtərəm Prezidentimiz İlham Əliyev tərəfindən prokurorluğun fəaliyyətinin müasir standartlar səviyyəsində təkmilləşdirilərək, ən yüksək beynəlxalq tələblərə uyğun formalaşdırılması prosesi həyata keçirilməklə, prokurorluq orqanlarına hərtərəfli qayğı və diqqət göstərilməsi davam etdirilir.

... 2005-ci il 30 sentyabr tarixli Qanunla «Prokurorluq haqqında» Azərbaycan Respublikası Qanununun 12-ci maddəsinə dəyişikliklər edilərək, Hərbi prokurorluğa Silahlı Qüvvələrdə əmlakın talanması, və bu qəbildən olan digər törədilən və hazırlanan cina-

yətlər barədə məlumatlar əsasında yoxlamalar aparılması səlahiyyətlərin verilməsi, buna müvafiq olaraq Azərbaycan Respublikası Hərbi Prokurorluğunun Silahlı Qüvvələrdə qanun pozuntuları barədə məlumatların araşdırılması şöbəsinin, eləcə də sonralar Kriminalistika şöbəsinin, həmçinin övvəllər İdarə tərkibində, sonradan isə müsəqil Xüsusi istintaq şöbəsinin yaradılmasının mühüm əhəmiyyətini qeyd etmək lazımdır.

... Prokurorluq orqanlarının müasir məzmununda yeniləşməsi işində dövlət başçısı cənab İlham Əliyevin 27 sentyabr 2008-cı il tarixli Sərəncamı ilə «Prokurorluğun fəaliyyətinin müasirləşdirilməsinə dair 2009–2011-ci illər üçün Dövlət Proqramı»nın təsdiq edilməsinin müstəsna əhəmiyyəti olmuşdur. Bu mühüm proqram əsasında hərbi prokurorluq orqanlarının da maddi-texniki bazası xeyli gücləndirilmiş, cinayətkarlıqla mübarizənin səmərəliliyinin artırılması üçün lazımı avadanlıqlar, texniki və nəqliyyat vasitələri, müasir kriminalistika texnikası alınmış, Qazax hərbi prokurorluğu və Respublika Hərbi Prokurorluğu üçün yeni inzibati binalar tikilib istifadəyə verilmiş, bir çox ərazi hərbi prokurorluqlarının inzibati binalarında əsaslı yenidənqurma işləri aparılmış, Zaqatala hərbi prokurorluğu təsis edilmişdir.

... Əsası ümummilli lider Heydər Əliyev tərəfindən qoyulmuş, bu gün möhtərəm Prezidentimiz İlham Əliyev tərəfindən ordu quruculuğu sahəsində davam etdirilən kompleks tədbirlərin nəticəsi olaraq son illərdə ölkəmizdə hərbi cinayətlərin sayı kəskin surətdə azalmaqdadır. Konkret olaraq, 1992–1993-cü illərlə müqayisədə bütövlükdə hərbi xidmət əleyhinə olan cinayətlərin sayı təqribən yüz dəfələrlə; hərbi xidmətdən yayınma cinayətlərinin, o cümlədən fəralilik cinayətlərinin sayı min dəfələrlə, qəsdən adam öldürmə cinayətlərinin sayı iki dəfəyədək azalmış, döyüş şəraitində hərbi hissəni və ya xidmət yerini özbaşına tərk etmə cinayətləri isə qeydə alınmamışdır.

Ulu öndər Heydər Əliyevin Azərbaycan xalqı, Azərbaycan dövləti qarşısındakı tarixi xidmətlərini qədirlən Azərbaycan xalqı onun tarixi xidmətlərini heç vaxt unutmayacaq və əbədi olaraq minnətdarlıq hissi ilə yad edəcəkdir.

... Ulu öndərimiz Heydər Əliyevin müqəddəs ruhu qarşısında əsgəri ehtiramla baş əyir, bu böyük, yenilməz dahi insanın ideyalarına bundan sonra da sadıq qalacağımıza and içir və Ali Baş Komandan cənab İlham Əliyevin hər bir əmrinə hər an canımız və qanımız bahasına olsa belə hazır olduğumuzu bildiririk.

Diqqətinizə görə çox sağ olun!

Təmali ulu öndər tərəfindən qoyulan məhkəmə-hüquq islahatlarının davamı olaraq Azərbaycan Respublikası Prezidenti tərəfindən «Azərbaycan Respublikasında məhkəmə sisteminin müasirləşdirilməsi və «Azərbaycan Respublikasının bəzi qanunvericilik aktlarına dəyişikliklər və əlavələr edilməsi haqqında» Azərbaycan Respublikası Qanununun tətbiq edilməsi barədə» 19 yanvar 2006-cı il tarixli Fərman imzalanmış, həmin Fərmanla İnsan Hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsinin presedent hüququnun öyrənilməsi işinin təşkil edilməsi və onun məhkəmə təcrübəsində nəzərə alınması tövsiyə edilmiş, ölkəmizin məhkəmə sisteminə apellyasiya instansiyasına aid yeni məhkəmələr yaradılmışdır.

Qeyd olunan Fərmanın, habelə məhkəmə-hüquq islahatları çərçivəsində qəbul edilən digər normativ-hüquqi aktların tələblərindən irəli gələrək, dövlət ittihamının müdafiəsini həyata keçirən qurumların strukturunun mövcud məhkəmə sisteminə uyğunlaşdırılması məqsədilə Baş Prokurorluğun Dövlət ittihamının müdafiəsi üzrə idarəsi yenidən təşkil edilmiş, idarənin tərkibində Birinci instansiya məhkəmələrində dövlət ittihamının müdafiəsi üzrə, habelə Apellyasiya və kassasiya instansiyası məhkəmələrində dövlət ittihamının müdafiəsi üzrə şöbələr yaradılmış, idarənin ştat tərkibi 54 vahid artırılmış, bu struktur qurumun fəaliyyətini tənzimləyən normativ hüquqi aktlar təkmilləşdirilmiş, idarənin yeni əsasnaməsi təsdiq edilmişdir.

«Azərbaycan Respublikasının məhkəmə sisteminin təkmilləşdirilməsi ilə bağlı bəzi tədbirlər və «Məhkəmələr və hakimlər haqqında» və «Məhkəmə-Hüquq Şurası haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunlarına dəyişikliklər və əlavələr edilməsi barədə» Azərbaycan Respublikasının 2010-cu il 22 iyun tarixli Qanununun tətbiq edilməsi haqqında» Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 15 iyul 2010-cu il tarixli Fərmanı ilə Lənkəran, Gəncə, Şəki Ağır Cinayətlər Məhkəmələri və Ağır Cinayətlərə Dair İşlər üzrə Azərbaycan Respublikasının Məhkəməsi əsasında Bakı Ağır Cinayətlər Məhkəməsi təşkil edilmiş və Azərbaycan Respublikası Prokurorluğuna yeni məhkəmələrin təşkil edilməsi ilə əlaqədar məhkəmələrdə dövlət ittihamının müdafiəsi işinin təşkilində müvafiq dəyişikliklər edilməsi

tövsiyə edilmiş, həmin Fərmanın icrası ilə əlaqədar Baş Prokurorluğun Dövlət ittihamının müdafiəsi üzrə idarəsinin strukturunun təkmilləşdirilməsi yolu ilə İdarənin tərkibində Ağır cinayətlər məhkəmələrində dövlət ittihamının müdafiəsi üzrə şöbə yaradılmaqla, onun strukturu və ştat tərkibi təsdiq edilmiş, müvafiq təyinatlar aparılmışdır.

Dövlət ittihamının müdafiəsi üzrə idarənin əməkdaşlarının məhkəmə baxışında iştirakı maddi və prosessual hüquq normalarının pozulması ilə müşayiət olunan məhkəmə səhvlərinin aradan qaldırılmasında mühüm vasitə olmuş, yalnız son 5 il ərzində idarənin prokurorları tərəfindən məhkəmə səhvlərinin aradan qaldırılması məqsədi ilə hökm və digər yekun qərarlardan yuxarı instansiya məhkəmələrinə ümumilikdə 4000-dən çox protest verilmişdir.

... Ulu öndər Heydər Əliyevin ən böyük xidmətlərindən biri də humanizm ideyalarına əsaslanan əfv etmə və amnistiya institutlarının tətbiqi ilə əlaqədar olmuş, həmin siyasətinin nəticəsi olaraq Heydər Əliyev Fondunun prezidenti, Milli Məclisin deputatı Mehriban xanım Əliyevanın müraciəti əsasında Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisinin 7 may 2013-cü il tarixli qərarı ilə «Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin 90 illik yubileyi münasibəti ilə» yeni amnistiya aktı qəbul edilmiş, amnistiya aktının təqribən 9000 məhkuma tətbiq edilməsi nəzərdə tutulmuşdur.

...Ulu öndər Heydər Əliyevin rəhbərliyi altında həyata keçirilmiş məhkəmə-hüquq islahatlarının Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirildiyini vurğulayaraq qeyd etmişdir ki, dövlət səviyyəsində və ölkə başçısının dəstəyi ilə davam etdirilən müasir məzmunlu islahatların nəticəsidir ki, bu gün Azərbaycan Prokurorluğu mütərəqqi normativ-hüquqi bazası olan, demokratik məzmunlu prinsiplər və iş metodları əsasında fəaliyyət göstərən dövlət təsisatına çevrilmişdir.

Hazırda Azərbaycan Prokurorluğunun kollektivi dövlətçiliyimizin qorunması, insan hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi sahəsində prokurorluğun fəaliyyət istiqamətləri üzrə öz üzərinə düşən vəzifələri layiqincə yerinə yetirir və bundan sonra da bu istiqamətdə inamla fəaliyyət göstərəcəkdir.

Diqqətinizə görə çox sağ olun!

«Heydər Əliyevin siyasi iradəsi Azərbaycan Respublikası prokurorluğu orqanlarında qulluğa qəbulun yeni qaydalarının müəyyənləşdirilməsi və prokurorluğun kadr korpusunun yenidən formalaşdırılmasının əsasını təşkil etmişdir»

Bəhrüz Mahmudov

Baş Prokurorluğun Kadrlar idarəsinin rəisi
(konfransda çıxışından çıxarışlar)

Hörmətli konfrans iştirakçıları!

... Tarixdə adlar var ki, onlar ulduz kimi parlayıb xalqın çətin vaxtlarında onun yoluna işıq saçmış, ümitsiz qaranlıqdan çıxarmışdır. Ulu öndər Heydər Əliyev də belə tarixi şəxsiyyətlərdəndir.

... 1991–1992-ci illər və 1993-cü ilin birinci yarısını əhatə edən anarxiya və xaos dövrünü yaşamış Azərbaycan Respublikasında məhz ulu öndər Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə qanunun aliliyini təmin edəcək demokratik, dünyəvi və hüquqi dövlət quruculuğu istiqamətində mütərəqqi islahatlar başlanıb həyata keçirilmişdir. Azərbaycan xalqının milli, mədəni və tarixi ənənələrinə söykənən bu islahatlar ilk növbədə insan hüquqlarının daha etibarlı təmin olunmasına və müdafiəsinə yönəlmişdir. ...

Prokurorluğun yeni statusu müəyyənləşdirilməklə onun fəaliyyətinin forma və metodları demokratik dəyərlərə uyğunlaşdırılmış, kadr korpusunun təkmilləşdirilməsi məqsədi ilə kadr siyasətinin əsasları işlənib hazırlanmışdır.

... Aparılan islahatlar nəticəsində Baş Prokurorluğun kadr tərkibinin 70 faizdən çoxu, eləcə də bütün struktur qurumların rəhbərliyi dəyişdirilmiş, rəhbər vəzifələrə yüksək təşkilatçılıq qabiliyyəti, nəzəri və peşə hazırlığına malik, təşəbbüskar, dövlətçilik prinsiplərinə sadıq işçilərin, o cümlədən müasir dünyagörüşlü gənclərin irəli çəkilməsinə xüsusi diqqət yetirilmişdir. ...

İslahatların ən əhəmiyyətli nəticəsi isə prokurorluğun kadr korpusunun yenidən formalaşdırılması üçün qulluğa qəbulun ən demokratik vasitəsi olan müsabiqə yolu ilə gənc mütəxəssislər hesabına yeniləşdirilməsi istiqamətində görülən tədbirlər olmuşdur. Məhz ulu öndər Heydər Əliyevin Respublika Prezidenti kimi 19 iyun 2001-ci il tarixli Fərmanı ilə təsdiq edilmiş «Prokurorluğa işə qəbul olunmaq üçün namizədlərlə müsabiqə keçirilməsi Qaydaları haqqında Əsasnamə»nin icrası istiqamətində görülən tədbirlər nəticəsində yeni nəsil kadrlar hesabına prokurorluğun yenidən formalaşdırılması təmin edilmişdir. ...

Prokurorluğun yeni tarixində ilk dəfə olaraq qulluğa qəbul müsabiqə əsasında 2002-ci ildə həyata keçirilmişdir. Tələbə Qəbulu üzrə Dövlət Komissiyası ilə əlaqəli şəkildə, tam aşkarlıq şəraitində və şəffaf prosedurlar əsasında hal-hazırədə keçirilmiş 12 müsabiqədə çoxsaylı hökumət, qeyri-hökumət və beynəlxalq təşkilatların, eləcə də kütləvi informasiya vasitələrinin nümayəndələri iştirak etmişlər.

Müsabiqələrlə əlaqədar cəmi 3592 namizəd işə qəbul üçün sənədlər vermiş, onlardan yüksək tələbkarlıq şəraitində uğur qazanmış 553 namizəd qulluğa qəbul olunmuşdur. İslahatlara qədər prokurorluqda qulluq edən 30 yaşınadək işçilərin sayı cəmi 3 faizə bərabər idisə, müsabiqələr nəticəsində həmin göstərici 52% təşkil etmişdir. Qeyd etmək lazımdır ki, onlardan 265 işçi, yəni 48,5%-i yuxarı təsnifat vəzifələrə, o cümlədən 96 nəfər Baş Prokurorluqda, eləcə də 18 nəfər Baş

prokurorun köməkçisi, Baş Prokurorluğun şöbə rəisi, rayon prokuroru və rayon prokurorunun müavini kimi vəzifələrə irəli çəkilmişlər.

2000-ci ilin aprel ayından hal-hazırədə xidməti vəzifələrinin yerinə yetirilməsində fərqlənmiş 270 prokurorluq işçisi rayon, şəhər və hərbi prokuroru vəzifələrinə təyin edilmiş, onların 49%-i, yəni 132 işçi prokuror vəzifəsinə ilk dəfə təyin edilmişlər.

... Ulu öndər Heydər Əliyevin siyasi kursunun və başladığı islahatların layiqli davamçısı, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin 27 sentyabr 2008-ci il tarixli Sərəncamı ilə təsdiq edilmiş «Prokurorluğun fəaliyyətinin müasirləşdirilməsinə dair 2009–2011-ci illər üçün Dövlət Proqramı» dövlət başçısının prokurorluq orqanlarına böyük inamının və yüksək qayğısının təzahürü olmuşdur. Bu proqramın prokurorluğun fəaliyyətinin və strukturunun təkmilləşdirilməsi, kadr potensialının gücləndirilməsi, yeni nəsil prokurorların formalaşdırılması və peşəkarlığının artırılmasında müstəsna əhəmiyyəti olmuşdur.

Proqrama uyğun olaraq qulluğa qəbulun obyektiv və şəffaf meyarlar əsasında həyata keçirilməsi sahəsində görülən işlər daha da təkmilləşdirilmiş, prokurorluq işçilərinin fəaliyyətinin qiymətləndirilməsi, vəzifə rotasiyası və attestasiya keçirilməsinin yeni qaydaları qəbul edilmişdir. Bu sənədlərdə nəzərdə tutulan tələblərin tətbiqi prokurorluğun kadr potensialının daha obyektiv təhlil və düzgün istifadə edilməsi üçün önəmli olmuşdur.

Hörmətli həmkarlar!

Danılmaz faktdır ki, ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin dövlətçilik ideyalarının alternativini yoxdur və biz əminik ki, Azərbaycan Prokurorluğu bu ideyaların və onun başladığı hüquqi islahatların davamlı həyata keçirilməsində ölkə rəhbərliyinə daim dəstək olacaqdır.

Diqqətinizə görə çox sağ olun!

«Heydər Əliyev müstəqil Azərbaycan dövlətçiliyinin və hüquqi islahatların yaradıcısıdır»

Əziz Seyidov

Bakı şəhər prokuroru

(konfransda çıxışından çıxarışlar)

Hörmətli konfrans iştirakçıları!

Azərbaycan tarixinin taleyüklü hadisələrlə dolu 30 ildən artıq bir dövrü Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır. Bu dövr ərzində Heydər Əliyev Azərbaycan Dövlətini və xalqını zamanın ən çətin sınaqlarından çıxara bilmiş, ölkənin gələcək inkişaf strategiyasını müəyyən etmiş və onun həyata keçirilməsi üçün mühüm addımlar atmışdır.

1969–1982-ci illərdə Azərbaycan xalqının həyatının bütün sahələrində baş vermiş köklü dəyişikliklər öz miqyasına görə dövlətimizin quruculuq salnaməsində ən dolğun səhifələri təşkil edir. Azərbaycanın bugünkü dinamik və hərtərəfli inkişafının bünövrəsi, dünya iqtisadiyyatına dərin inteqrasiyası proseslərinin möhkəm təməli Heydər Əliyev tərəfindən məhz həmin illərdə yaradılmış potensiala əsaslanır.

... Dahi rəhbər Heydər Əliyev hələ Naxçıvan MR-nin Ali Məclisinə sədrlik etdiyi dövrdə Azərbaycanın Üçrəngli bayrağının qaldırılması, Sovet İttifaqının saxlanılıb-saxlanılmaması barədə keçiriləcək referenduma getməmək haqda və «Dünya Azərbaycanlılarının həmrəyli günü haqqında» qərarların qəbul edilməsi və digər cəsarətli addımları ilə müasir Azərbaycan dövlətçiliyinin əsası qoyulmuşdur.

... Azərbaycan dövlət müstəqilliyini bərpa etdikdən az sonra xalqımız xarici təzyiqlər və daxili çəkişmələrlə üz-üzə qaldığı, dövlət böhranının və hakimiyyətsizliyin kuliminasiya nöqtəsinə çatdığı bir vaxtda – 1993-cü ilin iyununda, xalqımız öz taleyini yalnız Heydər Əliyevə etibar etdi və onun hakimiyyətə gətirilməsi tələbi ilə ayağa qalxdı. Azərbaycan tarixinə «Milli Qurtuluş günü» kimi daxil olan 1993-cü ilin 15 iyununda Heydər Əliyevin hakimiyyətə qayıdışı nəticəsində ölkədə vətəndaş qarşıdurması və qardaş qırğınının qarşısı alındı. ...

Heydər Əliyevin siyasi müdrikliyi nəticəsində Azərbaycanda möhkəm və davamlı ictimai-siyasi sabitlik və əmin-amanlıq təmin edildi, Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü qoruyub saxlamağa qadir olan güclü və nizami Milli Ordu formalaşdırıldı.

Azərbaycanın iqtisadi inkişafına xüsusi önəm verən ulu öndər Heydər Əliyev «İqtisadiyyatı güclü olan dövlət müstəqil ola bilər» prinsipini əsas götürərək 1994-cü ilin sentyabrında «Əsrin müqaviləsi» kontraktına və bir sıra iri miqyaslı beynəlxalq lahiyyələrə imza atdı. ...

Demokratik, hüquqi dövlət yaratmaq arzusu ilə yaşayan Azərbaycan xalqı ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə hazırlanmış Konstitusiyaya layihəsini 12 noyabr 1995-ci il tarixdə ümumxalq səsverməsində qəbul etdi. ...

Konstitusiyanın qəbulundan sonra respublikamızda demokratikləşmə və hüquqi islahatlar üçün hərtərəfli hüquqi zəmin yarandı. Azərbaycan Respublikasının Pre-

zidenti Heydər Əliyevin 21 fevral 1996-cı il tarixli Sərəncamı ilə yaradılmış Hüquq İslahat Komissiyası tərəfindən beynəlxalq standartlara uyğun hazırlanmış «Konstitusiyaya Məhkəməsi haqqında», «Məhkəmələr və hakimlər haqqında», «Vəkillər və Vəkillik fəaliyyəti haqqında», «Prokurorluq haqqında», «Polis haqqında», «Əməliyyat-axtarış fəaliyyəti haqqında», «Bələdiyyələr haqqında» və s. qanunların qəbulu məhkəmə-hüquq islahatlarının həyata keçirilməsində xüsusi əhəmiyyət daşımışdır.

... Ulu öndər Heydər Əliyevin siyasi iradəsi və qətiyyəti sayəsində Azərbaycan 2001-ci ilin yanvarında Avropa Şurasının tam hüquqlu üzvlüyünə qəbul edilmişdir. 2001-ci ilin dekabrında isə onun təşəbbüsü ilə Milli Məclis tərəfindən «İnsan hüquqları və əsas azadlıqlarının müdafiəsi haqqında» Konvensiyası və onun 1, 4, 6 və 7 sayılı protokolları ratifikasiya edilərək ölkə vətəndaşlarının hüquq və azadlıqlarına daha bir təminat verildi, 2002-ci ilin mart ayında hüquq sistemində mühüm rol oynayan qeyri-məhkəmə müdafiə mexanizmi olan yeni Ombudsman institutu yaradıldı.

... Müstəqil respublikamızın Konstitusiyasında ilk dəfə olaraq ölkəmizin dövlət quruluşu sistemində prokurorluğun layiqli yerinin müəyyənəndirilməsi, prokurorluq orqanlarının statusu, təşkili və fəaliyyət prinsipləri, səlahiyyət dairəsi və vəzifələrinin qanunvericilik qaydasında təsbit edilməsi ulu öndərin bilavasitə göstərişlərinin yerinə yetirilməsi nəticəsində mümkün olmuşdur.

Məhz Heydər Əliyevin 2000-ci ilin aprelin 26-da prokurorluq orqanlarının rəhbər işçiləri ilə keçirdiyi tarixi görüşdən sonra hərtərəfli struktur islahatlara start verilməmiş, həyata keçirilən tədbirlər nəticəsində prokurorluğun fəaliyyətinin təkmilləşdirilməsi, mövcud olan nöqsanların aradan qaldırılması, müasir tələblər səviyyəsində işləməyə qadir kadr korpusunun formalaşdırılması, milli maraqların qorunması, cinayətkarlığa və hüquq pozuntusuna qarşı mübarizə, cinayət təqibi zamanı insan hüquq və azadlıqlarının etibarlı müdafiəsi təmin edilmişdir.

... Ulu öndər Heydər Əliyevin siyasi kursunun layiqli davamçısı Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev bu gün hər bir azərbaycanlının prezidenti olmaqla bu şərəfli missiyanı yüksək vətənpərvərlik hissi ilə həyata keçirir. Biz əminliklə deyə bilərik ki, qarşıdan gələn növbəti prezident seçkilərində Prezidentimiz cənab İlham Əliyev xalqın böyük əksəriyyətinin etimadını qazanaraq yenidən respublikamızın prezidenti seçiləcəkdir. ...

Bütün tədbir iştirakçıları Ümummilli Liderimizin qarşıdan gələn 90 illik yubileyi münasibəti ilə təbrik edir, dövlət quruculuğu və hüquqi islahatlar yolunda uğurlar arzulayıram!

Diqqətinizə görə çox sağ olun!

«Azərbaycan Respublikasında müstəqil dövlət quruculuğu və korrupsiyaya qarşı mübarizə»

Kamran Əliyev

Baş prokuror yanında Korrupsiyaya qarşı mübarizə idarəsinin rəisi
(konfransda çıxışından çıxarışlar)

Hörmətli konfrans iştirakçıları!

20-ci əsrin sonu və 21-ci əsrin əvvəllərində bəşəriyyət nəhayət korrupsiyanın cinayətkarlığın ən təhlükəli formalarından biri olmasını və cəmiyyətin bütün sahələrinə son dərəcə dağıdıcı təsirə malik bir sosial bəla olmasını dərk edərək ona qarşı sistemli və hərtərəfli mübarizəyə başladılar.

... Qədim Çin filosofu və islahatçısı Vanq Anşi (1021–1086) yazırdı ki, şəxsiyyətin dahiliyi çoxluğun görmədiyi həqiqəti iti fəhmi, bəsirət gözü ilə dərk etməsindədir. Heydər Əliyev məhz belə dahi şəxsiyyətlərdən idi. Çünki, beynəlxalq aləmin gecikmiş qərarından xeyli öncə ümummili lider Heydər Əliyev bu sosial bəlanı görmüş və ona qarşı mübarizə aparmağa başlamışdır.

Müstəqil dövlət quruculuğu illərində ulu öndər Heydər Əliyevin korrupsiyaya qarşı mübarizə sahəsində apardığı siyasətdən danışarkən hesab edirəm ki, onun sovetlər dövründə yüksək dövlət vəzifələrində çalışarkən fəaliyyətinin bəzi məqamlarına diqqət yetirmək məqsədəmüvafiq olardı. Belə ki, ilk dəfə olaraq totalitar bir rejimin mövcudluğu şəraitində məhz H.Əliyev tərəfindən korrupsiya terminindən istifadə edilmiş və 60-cı illərin sonunda keçmiş sovetlər ittifaqında mövcud olmuş korrupsiya cinayətləri barədə açıq şəkildə müzakirələr aparılmışdır. Rüşvətxorluğun mövcudluğunun rəsmi dairələrdə qəbul edilə bilmədiyi bir vaxtlarda Heydər Əliyev böyük cəsarət nümayiş etdirərək ən ali tribunalarda bu bəlanın mövcudluğunu tam çılpıqlığı ilə ifadə etməklə, korrupsiya ilə mübarizənin ən optimal yolunun onun gizlədilməsi yox, ona qarşı mübarizənin aşkarlığında olduğunu sübut etdi.

... Siyasi hakimiyyətinin birinci dövründə Azərbaycan rəhbərlik edən Heydər Əliyev «Qoy, ədalət zəfər çalsın!» prinsipini rəhbər tutaraq, qanunçuluq və hüquq qaydalarına əməl olunmasını əsas amil kimi götürərək sistemli tədbirlər həyata keçirməyə başlamışdır. Keçmiş SSR Dövlət Təhlükəsizlik Komitəsi sədrinin 1-ci müavini işləmiş Filip Bobkov sonralar xatırlayırdı: «Heydər Əliyev Azərbaycana rəhbər təyin olunan gündən korrupsiyaya qarşı amansız mübarizəyə başladı. Baxmayaraq ki, həmin dövrdə bu heç də sadə və asan addım deyildi. Və onun mübarizəsinin konkret müsbət nəticələri olurdu.»

... 2-ci dəfə müstəqillik dövründə siyasi hakimiyyətə qayıdan təcrübəli dövlət xadimi Heydər Əliyev fəaliyyətinin ilk günlərindən müstəqil Azərbaycan dövləti və onun əsas atributlarının yaradılması istiqamətində gərgin fəaliyyətə başlamış, 9 avqust 1994-cü il tarixli «Cinayətkarlığa qarşı mübarizənin gücləndirilməsi, qanunçuluğun və

hüquq qaydasının möhkəmləndirilməsi tədbirləri haqqında» Fərmanı ilə mütəşəkkil cinayətkarlığa və korrupsiyaya qarşı mübarizə sahəsində konkret istiqamətləri müəyyənləşdirilmişdir.

... Ölkəmizdə azad sahibkarlıq və özəl sektorun inkişafı yolunda maneələrin aradan qaldırılması məqsədilə ümummili lider Heydər Əliyev tərəfindən müxtəlif vaxtlarda verilmiş fərman və sərəncamların icrası istiqamətində görülən tədbirlərin korrupsiyaya qarşı mübarizə işində çox mühüm rol oynadı. Ulu öndərin təşəbbüsü ilə 2000-ci ildən etibarən mütəşəkkil cinayətkarlığın təhlükəli təzahürü ilə mübarizə tamamilə yeni müstəviyə qaldırılmış, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin «Azərbaycan Respublikasında korrupsiyaya qarşı mübarizənin gücləndirilməsi haqqında» 8 iyun 2000-ci il tarixli Fərmanı ilə Avropa məkanına sürətlə inteqrasiya olunan ölkəmizdə korrupsiyaya qarşı mübarizənin yeni mərhələsi başlandı.

... Hesab edirəm ki, müstəqillik dövründə Heydər Əliyevin korrupsiyaya qarşı mübarizə sahəsindəki fəaliyyətindən danışarkən onun siyasi irsinin davamçısı cənab prezident İlham Əliyevin son 10 ildə bu sahədəki səmərəli fəaliyyətini qeyd etmək məqsədəmüvafiq olardı.

Belə ki, 2003–2004-cü illərdə ölkəmiz korrupsiyaya qarşı mübarizə sahəsində mövcud bütün beynəlxalq və regional konvensiyaları ratifikasiya etmiş, 2004–2006-cı illəri əhatə edən korrupsiyaya qarşı mübarizə üzrə dövlət proqramı və 2007–2011-ci illər üçün şəffaflığın artırılması və korrupsiyaya qarşı mübarizə üzrə milli strategiya, həmçinin 05 sentyabr 2012-ci ildə «2012–2015-ci illər üçün Korrupsiyaya qarşı milli fəaliyyət planı»nın və «Açıq hökumətin təşviqinə dair dövlət proqramı»nın təsdiqinə dair sərəncamlar imzalanmışdır.

... Xüsusi olaraq qeyd etmək istərdim ki, İlham Əliyevin siyasi iradəsinə uyğun olaraq, korrupsiyaya qarşı mübarizə sahəsində çox mühüm əhəmiyyət kəsb edən ixtisaslaşdırılmış qurumlar – bu sahədə dövlət siyasətini müəyyənləşdirən Korrupsiyaya qarşı mübarizə komissiyası və cinayət təqibi orqanı olan Baş prokuror yanında Korrupsiyaya qarşı mübarizə idarəsi yaradılmış və fəaliyyət göstərirlər.

... Biz, prokurorluq əməkdaşları, o cümlədən Korrupsiyaya qarşı mübarizə idarəsinin şəxsi heyəti bu göstərilən etimada görə ölkənin siyasi rəhbərliyinə təşəkkürümüzü bildirməklə, bu sahədə daha qətiyyətli, daha səmərəli və daha çevik fəaliyyət göstərəcəyimizə ölkə rəhbərliyini əmin edirik.

... Biz, prokurorluq əməkdaşları, o cümlədən Korrupsiyaya qarşı mübarizə idarəsinin şəxsi heyəti bu göstərilən etimada görə ölkənin siyasi rəhbərliyinə təşəkkürümüzü bildirməklə, bu sahədə daha qətiyyətli, daha səmərəli və daha çevik fəaliyyət göstərəcəyimizə ölkə rəhbərliyini əmin edirik.

Diqqətinizə görə çox sağ olun!

«Heydər Əliyev Azərbaycan Respublikasında insan hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi sisteminin banisidir»

Nazir Bayramov

Baş Prokurorluğun Elm-Tədris Mərkəzinin rəisi
(konfransda çıxışından çıxarışlar)

Hörimətli konfrans iştirakçıları!
... Heydər Əliyev şəxsiyyəti barədə düşünərkən göz önünə adətən irimiqyaslı strateji infrastruktur layihələri, nəhəng sənaye, nəqliyyat obyektlərinin tikintisi, yeni şəhərlərin, yaşayış massivlərinin salınması, beynəlxalq miqyaslı qlobal layihə və proseslər gəlir. Doğrudan da, dahilərin möhtəşəmliyi onların gördüyü işlərin miqyasında təcəssüm olunur. Hələ dünyanın iki super dövlətindən biri olan SSRİ-nin siyasi rəhbərliyində təmsil olunduğu dövrlərdə Heydər Əliyevin adı həmişə belə əzəmətli işlərlə bağlı olmuşdur. SSRİ Nazirlər Soveti sədrinin birinci müavini kimi o, 14 ittifaq nazirliyinin kuratoru idi. Onun məsuliyyət dairəsinə bu gündə Rusiya iqtisadiyyatının lokomotivi olan qaz sənayesi, metallurgiya, nəqliyyat, sosial və digər sahələr daxil idi. Müstəqil Azərbaycana rəhbərlik etdiyi dövrdə də onun gördüyü işlər yaddaşlarda öz monumentallığı ilə qalmışdır.

Heydər Əliyevin fəaliyyətinin motivlərini təhlil edəndə maraqlı bir nəticəyə gəlirsən: onun gördüyü işlərin möhtəşəmliyinə baxmayaraq, bütün bunları o, sadə insanların rifahı naminə edirdi. Ulu öndər dövlət adamı idi, tutduğu vəzifələrdən asılı olmayaraq o, daima dövlətçiliyə, onun institutlarının möhkəmlənməsinə xidmət etmişdir. Amma bu dövləti o, insanların fərdi və kollektiv maraqlarının, mənafelərinin, istəklərinin, hüquqlarının, azadlıqlarının real təminatçısı kimi görürdü.

... Heydər Əliyev üçün insan hüquqları yalnız bir ideya deyildi. İnsan hüquqları onun üçün fəaliyyət hədəfi idi. Bu hədəfə çatmaq üçün o, dövlətin bütün mümkün resurslarını səfərbər etməyi bacarırdı. Tanınmış siyasi xadim Zbiqnev Bjezinski 1998-ci ildə etdiyi çıxışlarının birində vurğulayırdı ki, «Heydər Əliyev zəngin dövlətçilik və idarəetmə təcrübəsi əsasında qısa müddətdə Azərbaycanda insan hüquqlarının ən yüksək səviyyədə təmin edilməsinə nail olub».

... Heydər Əliyev Azərbaycanın Avropa Şurasına üzv olması ilə ölkəni daha qlobal olan bir hədəfə çatdırmaq istəyirdi. Bu hədəf Azərbaycanın dünyanın qabaqcıl ölkələrini birləşdirən Avropa Şurasının üzv dövlətləri ilə münasibətlərini daha da yaxınlaşdırmaq idi. O, deyirdi:

«İnsan hüquqlarına hörmət, insan hüquqlarının qorunması müasir dünyaya qovuşmağın əsas yoludur»; «Bəşər sivilizasiyasının ən müdrik kəşflərindən sayılan insan hüquqları bu gün hamının anladığı və anlamalı olduğu əvəzsiz nailiyyətdir.»

... Müasir liberal hüquq nəzəriyyəsi insan və dövlət münasibətlərinin dialektikasını onların arasındakı bəzi ziddiyyətdə axtarır, efemer «ictimai maraqlar»ın fərdi hüquq və azadlıqlara hörmət hüququnu üstələməsinə sonuncuların məhdudlaşdırılmasına əsas verən

amil kimi qəbul edir.

Heydər Əliyev bu məsələdə daha uzağa gedirdi; onun real siyasətçi məntiqindən insan hüquqlarının bir şeylə – dövlətin resursları ilə həddəşməsi görünür. Bu daha real hədəfdir. İnsan hüquqlarının təminatı üçün dövlət yetərli resurslara malik olmalıdır. Hətta insan hüquqlarının müdafiəsinin ən səmərəli beynəlxalq nəzarətinin tətbiq edildiyi ölkələrdə də fərdi hüquqların pozuntusu hallarının əsasən dövlətlərin resurs çatışmazlığı ilə bağlı olması danılmaz bir faktdır.

... Heydər Əliyevin Azərbaycan, hətta deyirdim ki, regionumuz üçün tarixi və tələpəli qərarlarından biri, sözsüz ki, ölkənin strateji inkişaf istiqamətinin düzgün müəyyən edilməsi barədədir. Bu istiqamətin əsas üstünlüyü insan hüquqlarının və azadlıqlarının səmərəli müdafiəsi sisteminin yaradılmasında və ona bilavasitə beynəlxalq nəzarətin tətbiqində idi. Nə qədər tərəddüdlər və çətinliklərlə rastlaşsa da, dahi şəxsiyyət qətiyyətli tədbirlərlə ölkəmizin Avropa Şurasına üzv qəbul edilməsinə nail oldu. Sadə bir cümlə ilə ifadə olunan bu nailiyyət əslində qısa tarixi müddət ərzində ölkə həyatının bütün sahələrinin islahatını, qabaqcıl müasir standartlara uyğunlaşdırılmasını, ölkənin beynəlxalq imicinin yaxşılaşdırılmasını tələb edirdi. Bunlar asan iş deyildi; ancaq Heydər Əliyevin müdriyyəti, qətiyyəti, eləcə də onun qazandığı siyasi resurs ölkəni bu hədəfə çatdırdı. Avropa inkişaf vektorunun bundan sonra onilliklər boyu Azərbaycanın iqtisadi, siyasi, sosial, texnoloji və sair sahələrdə dinamik inkişafını təmin edəcəyinə şübhə yoxdur. Bu siyasət indi ölkə Prezidenti möhtərəm İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilir.

Diqqətinizə görə çox sağ olun!

«Ulu öndər Heydər Əliyevin mütərəqqi ideyaları bütün dövlət təsisatlarında, o cümlədən Azərbaycan Respublikası Prokurorluğu orqanlarında yeni informasiya texnologiyalarının tətbiqinə başlanmasının əsası olmuşdur»

Natiq Hüseynov

Baş Prokurorluğun Hüquqi təminat və informasiya idarəsinin rəisi
(konfransda çıxışından çıxarışlar)

Hörmətli konfrans iştirakçıları!

Bu günlərdə bütün Azərbaycan xalqı və Azərbaycan vətəndaşları, Azərbaycanı sevən, onunla istənilən bağlılığı olan şəxslər müstəqil dövlətimizin memarı və qurucusu, dünya şöhrətli siyasətçi, görkəmli dövlət xadimi Heydər Əliyevin anadan olmasının 90 illik yubileyini böyük ruh yüksəkliyi ilə qeyd edirlər.

Azərbaycanın müasir tarixinin 35 ildən artıq bir dövrü ulu öndərimizin şərəfli adı və möhtəşəm dövlətçilik fəaliyyəti ilə sıx bağlı olmuşdur. Həmin dövrdə xalqımızın əldə etdiyi bütün nailiyyətlərdə, respublikamızın ictimai-siyasi, iqtisadi və mədəni həyatındakı bütün uğurlarda onun əvəz olunmaz xidmətləri vardır.

... Azərbaycanda sosial-iqtisadi həyatın bütün sahələri kimi informasiya-kommunikasiya texnologiyaları da ulu öndər Heydər Əliyevin respublikaya rəhbərliyi dövründə uğurla inkişaf etmişdir. «...Texnika, elm, texnologiya çox sürətlə inkişaf edir. Ona görə görə biz də Azərbaycanda çalışsaq ki, bu inkişafda öz yerimizi tapaq, sürəti yavaş-yavaş artırmaq və qabaqda gedənlərin səviyyəsində olaq...» deyən ulu öndər ölkədə informasiya-kommunikasiya texnologiyalarının inkişafına xüsusi önəm vermişdir.

... Ümummilli lider Heydər Əliyev 2003-cü ilin fevralında «Azərbaycan Respublikasının inkişafı naminə informasiya və kommunikasiya texnologiyaları üzrə Milli Strategiyayı (2003–2012-ci illər)» imzalamaqla sonrakı illərdə İKT sahəsində əldə edilmiş nailiyyətlərin əsasını qoymuşdur. ...

... Ümummilli liderin imzaladığı milli strategiyadan irəli gələn vəzifələrin həyata keçirilməsi üçün «Elektron Azərbaycan» Dövlət Proqramı (2005–2008-ci illər və 2010–2012-ci illər) qəbul edilmiş və onların yerinə yetirilməsi nəticəsində İKT sektorunun infrastrukturunu müasir texnologiya və avadanlıqların tətbiqi ilə modernləşdirilmiş, güclü qanunvericilik bazası formalaşdırılmış, davamlı və dayanıqlı inkişaf üçün etibarlı baza hazırlanmışdır.

... Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev tərəfindən həyata keçirilən dövlət siyasəti nəticəsində ölkə həyatının bütün sahələrinin informasiya texnologiyalarından istifadə etməklə müasir dövrün yüksək tələbləri səviyyəsində inkişafına nail olunmuş, bu istiqamətdə son dövrlərdə zəruri islahatlar aparılmışdır.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2013-cü ilin «İnformasiya-kommunikasiya texnologiyaları ili» elan edilməsi ilə əlaqədar Azərbaycan Respublikası Baş Prokuror-

luğunun 31 yanvar 2013-cü il tarixdə 19 bənddən ibarət Tədbirlər Planı təsdiq olunmuşdur.

... Baş Prokurorluq tərəfindən prokurorluq orqanlarında informasiya-kommunikasiya texnologiyalarından istifadə, elektron sənəd dövriyyəsinin tətbiqi, prokurorluq orqanlarının «Elektron Azərbaycan» Proqramının həyata keçirilməsində iştirakı istiqamətində bir sıra işlər görülmüşdür.

Elektron Sənəd Dövriyyəsi Proqramının Baş Prokurorluğun bütün qurumlarında hərtərəfli mənimsənilməsi və səmərəli tətbiqi, mərhələli şəkildə Bakı şəhər, respublika tabeliyində olan rayon və şəhər prokuror-

luqlarının bu sistemə qoşulması ilə əlaqədar zəruri tədbirlər həyata keçirilmişdir.

... Baş Prokurorluğun struktur qurumlarının idarədaxili proqramlarla təminatı işi aparılmaqla, idarə və şöbələrin fəaliyyətinə dair bütün məlumat və göstəriciləri əks etdirən müasir tipli proqramların hazırlanıb istifadəyə verilməsi prosesi uğurla davam etdirilir.

Prokurorluq orqanlarında müasir informasiya texnologiyalarından istifadə sahəsində həyata keçirilən tədbirlərin davamı olaraq «Elektron Cinayət» İnformasiya Proqramının hazırlanması və tətbiqi ilə əlaqədar zəruri tədbirlərin görülməsi təmin edilmiş, 26 sentyabr 2012-ci il tarixdə proqramın təqdimat mərasimi keçirilmişdir.

... Həmçinin, Baş Prokurorluqla digər prokurorluq orqanları arasında videokonfrans sisteminin qurulması sahəsində görülən işlər xüsusi yer tutmuşdur. Eyni zamanda, Baş Prokurorluqda mövcud olan server otağı əsaslı təmir olunmuş və informasiya texnologiyalarının son nailiyyətlərini özündə əks etdirən yeni serverlər alınmış, otağın müasir standartlara uyğun qurulması başa çatmışdır. Prokurorluq orqanlarında informasiya texnologiyalarının tətbiqi işi davam etdirilərək bütün prokurorluq orqanlarının əhatə edəcək vahid optik şəbəkənin qurulması işi yüksək intensivliklə həyata keçirilir.

Hörmətli konfrans iştirakçıları!

90 illik yubileyini qeyd etdiyimiz ümummilli lider Heydər Əliyev azərbaycanlı olduğu üçün özünü xoşbəxt hesab edirdi. Azərbaycan xalqı da Heydər Əliyev kimi Prezidenti olduğu üçün xoşbəxt idi. Əsası ulu öndərimiz tərəfindən qoyulan bu xoşbəxtliyə Heydər Əliyev idarəçilik məktəbinin layiqli davamçısı, möhtərəm Prezidentimiz cənab İlham Əliyev tərəfindən möhkəm və sarsılmaz təminat yaradılmışdır.

Diqqətinizə görə sağ olun!

**Azərbaycan Prokurorluğunun kollektivi adından Azərbaycan
Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevə müraciət**

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ ZATİ-ALİLƏRİ
CƏNAB İLHAM HEYDƏR OĞLU ƏLİYEVƏ**

Möhtərəm cənab Prezident!

Bu günlərdə müstəqil Azərbaycan dövlətçiliyinin memarı və yaradıcısı – ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin anadan olmasının 90 illiyini qeyd edən xalqımız son 30 ildən artıq olan bir dövr ərzində Azərbaycan Respublikasının tarixi taleyində, ölkə həyatının bütün sahələrində əldə edilmiş nailiyyətləri yalnız həmin dahi şəxsiyyətin adı ilə bağlayır. Ulu öndərimiz Heydər Əliyevin müdrik dövlətçilik fəaliyyətinə xalqımız tərəfindən verilən yüksək qiymətin nəticəsidir ki, 1969-cu ildən başlayaraq bu günə qədər davam edən zaman kəsiyi «Azərbaycan tarixinin Heydər Əliyev dövrü» kimi səciyyələndirilir, ulu öndərimizin Azərbaycanda siyasi hakimiyyətə xilasedici qayıdış etdiyi 15 iyun günü «Azərbaycan xalqının Milli Qurtuluş günü» kimi hər il qeyd edilir.

Möhtərəm cənab Prezident! Sizin 21 yanvar 2013-cü il tarixli «Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin 90 illik yubileyi haqqında» Sərəncamınız ulu öndərin unudulmaz xatirəsinə ümumxalq məhəbbətinin ifadəsi olmaqla yanaşı, həmin sənədlə Azərbaycan xalqı və dövləti qarşısında onun misilsiz tarixi xidmətlərinə, xalqımızın müstəqillik uğrunda mübarizəsində, milli dövlətçilik ideyalarının gerçəkləşdirilməsində və müasir Azərbaycan dövlətinin gələcək nəsillər üçün qorunub saxlanılmasında müstəsna roluna layiqli qiymət verilmişdir.

Görkəmli siyasi və dövlət xadimi Heydər Əliyevin fəaliyyəti nəticəsində Azərbaycan bir dövlət kimi zamanın sərt sınaqlarından uğurla çıxıb, onun müəyyənləşdirdiyi inkişaf strategiyasına uyğun olaraq həyata keçirilən müdrik siyasət tədbirləri sayəsində bu gün Azərbaycan Respublikası dünya dövlətləri birliyində öz layiqli yerini tutmuş, mütərəqqi və beynəlxalq standartlara uyğun islahatlar nəticəsində demokratik, hüquqi və dünyəvi bir dövlət qurulmuş, ölkəmizin iqtisadi müstəqilliyinə nail olunmaqla xalqımızın xoşbəxt gələcəyi üçün bütün təminatlar yaradılmış, qanunun aliliyinə, insan hüquq və azadlıqlarına real təminat verən vətəndaş cəmiyyəti formalaşdırılmışdır.

Hakimiyyət böhranının və anarxiya vəziyyətinin ən yüksək həddə çatdığı, ölkəmizin vətəndaş müharibəsi astanasında və dövlət müstəqilliyinin itirilməsi təhlükəsi qarşısında qaldığı bir zamanda xalqın təkidli tələbi ilə Azərbaycanda siyasi hakimiyyətə qayıdış edən Heydər Əliyevin müdrikliliyi sayəsində müstəqilliyimizin itirilməsi və ərazilərimizin parçalanması təhlükəsi birdəfəlik aradan qaldırılmış, dövlətçiliyimizin mövcudluğu üçün böyük təhlükə olan dövlət çevrilişi cəhdlərinin və siyasi terror aktlarının qarşısı alınmaqla, qeyri-konstitusion yolla hakimiyyətə gəlmək iddialarının qarşısı alınmışdır.

Ulu öndərimizin rəhbərliyi altında Azərbaycanın iqtisadi inkişaf konsepsiyasının, uğurlu neft strategiyasının həyata keçirilməsinin nəticəsidir ki, bu gün Azərbaycanın beynəlxalq aləmdə rolu əhəmiyyətli dərəcədə yüksəlmiş, Azərbaycan ölkəmizin hərtərəfli inkişafı üçün stimula yaradan, daim inkişaf edən və möhkəmlənən iqtisadi potensiala malik bir dövlət kimi regionun aparıcı dövlətinə çevrilmişdir.

Azərbaycan Respublikasının milli prokurorluq orqanlarının demokratik məzmununda yenidən formalaşması da məhz ulu öndərimiz Heydər Əliyevin məqsədyönlü fəaliyyəti nəticəsində mümkün olmuş, onun tövsiyə və göstərişlərinə müvafiq olaraq həyata keçirilən islahatlar nəticəsində Azərbaycan Prokurorluğu dövlətçiliyimizin maraqlarına və qanunun aliliyi prinsipinin reallaşmasına, cinayətkarlığa qarşı mübarizənin gücləndirilməsi, insan hüquq və azadlıqlarının təmin olunması məqsədlərinə xidmət edən bir təsisatə çevrilmişdir. Tam yeni məzmununda formalaşmasına və fəaliyyəti üçün hərtərəfli təminatlar yaradıldığına görə ulu öndər Heydər Əliyevin dövlətçilik siyasətinə borclu olan Azərbaycan Respublikası Prokurorluğu orqanlarında da yubiley mərasimi ilə əlaqədar xüsusi olaraq təsdiq edilmiş plan əsasında çoxsaylı tədbirlər həyata keçirilmişdir. Bugünkü konfrans da həmin tədbirlər sırasındadır.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti kimi xalqın hərtərəfli dəstəyinə əsaslanan uğurlu dövlətçilik siyasətiniz əyani şəkildə sübuta yetirmişdir ki, Heydər Əliyev siyasəti və ideyaları yaşayır və onun müəyyənləşdirdiyi strateji xəttə uyğun olaraq bu ideyaların həyata keçirilməsi istiqamətində ardıcıl və məqsədyönlü şəkildə müvafiq tədbirlər həyata keçirilir. Son illər ərzində Azərbaycanda görülməyən və bu gün də müvəffəqiyyətlə davam etdirilən quruculuq işləri, Azərbaycan Respublikasının hərtərəfli sosial-iqtisadi inkişafı, xalqımızın həyat səviyyəsinin yüksəldilməsi istiqamətində həyata keçirilmiş tədbirlər ulu öndərimizin əziz xatirəsinə Sizin tərəfinizdən ən qiymətli hədiyyədir.

Milli Prokurorluq orqanlarının kollektivi üçün də çox sevincli haldır ki, əsası ulu öndərimiz tərəfindən qoyulmuş Azərbaycan Prokurorluğuna qayğılı münasibət Sizin tərəfinizdən də yeni müstəvidə davam etdirilir, prokurorluq orqanlarının fəaliyyətinin daha da təkmilləşdirilməsi və müasirləşdirilməsi istiqamətində dövlət səviyyəsində məqsədyönlü tədbirlər həyata keçirilir.

Möhtərəm cənab Prezident!

Konfrans iştirakçıları və Azərbaycan Prokurorluğunun kollektivi adından Sizi əmin edirəm ki, xalqımızın ümummilli liderinin etimad və qayğısı sayəsində demokratik məzmununda yenidən formalaşmış milli prokurorluq orqanları müdrik rəhbərliyiniz altında ulu öndərimiz Heydər Əliyev siyasəti kursunun davam etdirilməsində, dövlət müstəqilliyimizin, ictimai-siyasi sabitlik və əmin-amanlığın hər cür cinayətkar qəsdlərdən qorunması işində həmişə ön sıralarda olacaqdır.

Hörmətlə,

**Azərbaycan Respublikası Prokurorluğunun
kollektivi adından**

Zakir QARALOV

08 may 2013-cü il

Prokurorluq işçiləri mayın 10-da ulu öndər Heydər Əliyevin məzarını ziyarət etmişlər

Baş Prokurorluğun, Respublika Hərbi və Bakı şəhər prokurorluğu orqanlarının nümayəndələri mayın 10-da Fəxri xiyabanda xalqımızın ümum-milli lideri Heydər Əliyevin məzarını ziyarət etməklə, onun əziz və unudulmaz xatirəsini yad etmişlər. Onun məzarı önünə təzə tər güllər qoyulmuş, əziz xatirəsi dərin ehtiramla yad edilmişdir.

Eyni zamanda, ulu öndərin həyat yoldaşı, görkəmli alim Zərifə xanım Əliyevanın da xatirəsi anılmışdır.

Ulu öndər Heydər Əliyevin 90 illik yubileyi ilə əlaqədar Baş Prokurorluq tərəfindən ağacəkmə kampaniyası təşkil olunmuşdur

Ulu öndər Heydər Əliyev Azərbaycan Respublikasına rəhbərlik etdiyi dövrlərdə ictimai həyatın bütün sahələri ilə yanaşı, ölkəmizdə ekologiya qorunmasına, ətraf mühitin mühafizəsinə, yeni yaşıllıq sahələrinin salınmasına xüsusi diqqət yetirərək genişmiqyaslı tədbirlər həyata keçirmişdir. Bu gün müstəqil Azərbaycanın qurucusu və memarı möhtərəm Heydər Əliyev tərəfindən müəyyən olunmuş ekoloji siyasət Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilir. Bununla əlaqədar olaraq, 2010-cu il ölkəmizdə «Ekologiya ili» elan olunmuş və ətraf mühitin mühafizəsində mühüm rol oynayan davamlı yaşıllaşdırma tədbirlərinin icrası mütəmadi şəkildə təşkil olunmuşdur.

Azərbaycan Respublikası Prokurorluğunun Tədbirlər Planına əsasən xalqımızın ümummilli lideri Heydər Əliyevin anadan olmasının 90 illiyi münasibətilə keçirilən tədbirlərin davamı olaraq Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyinin yaxından dəstəyi ilə aprel ayının 20-də ağacəkmə kampaniyası keçirilmişdir. Prokurorluğun bütün əməkdaşları bu

kompaniyada fəal iştirak etmişlər. Ağacəkmə kampaniyası çərçivəsində Heydər Əliyev adına Beynəlxalq Hava Limanı avtomagistralının Suraxanı rayonu ərazisindən keçən hissəsində 3 hektar ərazidə iki min beş yüzdən artıq Eldar şamı və zeytun ağacları əkil-

mişdir. Əkilən ağacların Abşeron yarımadasının iqliminə uyğun olaraq küləkdən qorunması və onların daha yaxşı təbii inkişafı üçün mineral gübrələrdən istifadə olunmuşdur. Həmçinin, əkilən ağacların mühafizəsi və mütəmadi olaraq qulluq göstərilməsi məqsədilə zəruri tədbirlərin görülməsi nəzərdə tutulmuşdur.

Heydər Əliyev Fondu ilə tanışlıq Baş Prokurorluğun əməkdaşlarında zəngin təəssüratlar yaratmışdır

Azərbaycan Respublikasının Baş Prokurorluğunun əməkdaşları mayın 3-də Heydər Əliyev Fondunda olmuşlar.

Ümummilli lider Heydər Əliyevin anadan olmasının 90 illiyi ilə əlaqədar ziyarətə gələn qonaqlara Fondun fəaliyyəti haqqında məlumat verilmişdir. Bildirilmişdir ki, ümummilli liderin zəngin irsini öyrənərək təbliğ edən Fond müxtəlif sosial-iqtisadi, mədəni layihələr həyata keçirməklə Azərbaycanın tərəqqisinə, mədəniyyətinin və tarixinin təbliğinə öz töhfəsini verir. Qeyd olunmuşdur ki, prokurorluq orqanlarının dövlətçiliyimizin maraqlarına, qanunun aliliyinə, insan və vətəndaş hüquqlarının qorunmasına xidmət edən bir dövlət təsisatı kimi formalaşması, onun fəaliyyətinin hərtərəfli təminatı üçün qanunverici, maddi və sosial bazasının yaradılması məhz ulu öndər Heydər Əliyevin zəhmətinin bəhrəsidir.

Prokurorluğun əməkdaşları ulu öndərin təhlükəsizlik orqanlarındakı fəaliyyətini əks etdirən fotosəkillər və eksponatlar prokurorluğun əməkdaşlarında xüsusi maraq doğurmuşdur. Sonda Fondun qonaqları Heydər Əliyevin şərəfli ömür yolundan bəhs edən «Böyük ömrün anları» sənədli filmini izləmişlər.

Fondla tanışlıq Baş Prokurorluğun əməkdaşlarında zəngin təəssürat yaratmışdır.

Hərbi prokurorluğun işçiləri Heydər Əliyev Fondunu ziyarət etmişlər

Ümummilli lider Heydər Əliyevin anadan olmasının 90 illiyi ilə əlaqədar aprelin 29-da Azərbaycan Respublikası Hərbi Prokurorluğunun işçiləri Heydər Əliyev Fondunu ziyarət etmişlər.

Fondun fəaliyyəti haqqında məlumat verilmişdir. Bildirilmişdir ki, ümummilli liderin zəngin irsini öyrənərək təbliğ edən Fond müxtəlif sosial-iqtisadi, mədəni layihələr həyata keçirməklə Azərbaycanın tərəqqisinə, mədəniyyətinin və tarixinin təbliğinə kömək göstərir.

Heydər Əliyevin şəxsi arxivindən götürülmüş və onun fəaliyyətinin ayrı-ayrı dövrlərini əhatə edən, ulu öndərin həyatının ən müxtəlif məqamlarını əks etdirən, tariximizin bütöv bir dövrü barədə geniş təsəvvür yaradan şəkillərə və eksponatlara baxan Hərbi Prokurorluğun işçiləri görkəmli siyasi xadimin uşaqlıq və gənclik illərinə, Moskvada keçmiş SSRİ-nin rəhbərlərindən biri kimi genişmiqyaslı fəaliyyətinə aid materiallara, Ba-

kı-Tbilisi-Ceyhan əsas neft ixrac boru kəmərinin keçdiyi ərazilərin maketinə də maraqla tamaşa etmişlər.

Sonda Heydər Əliyevin ömür yolundan bəhs edən «Böyük ömrün anları» sənədli filmini izləmişlər.

Naxçıvan Muxtar Respublikası Prokurorluğunda Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin 90 illik yubileyinə həsr olunmuş konfrans keçirilmişdir

May ayının 7-də Naxçıvan Muxtar Respublikası Prokurorluğunda Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin 90 illik yubileyi münasibətilə konfrans keçirilmişdir. Konfrans iştirakçıları əvvəlcə ulu öndər Heydər Əliyevin abidəsini ziyarət etmiş, Heydər Əliyev Muzeyində olmuşlar.

Konfransda Naxçıvan Muxtar Respublikasının prokuroru Səbuh Şahverdiyev geniş məruzə ilə çıxış edərək qeyd etdi ki, xalqlarının taleyində müstəsna rol oynayan liderlər həm də milli dövlətçilik ideyalarının gerçəkləşməsində mühüm rol oynayır, tərəqqi üçün dayanıqlı əsasların, mütərəqqi inkişaf strategiyasının müəllifinə çevrilirlər. Tarix özündən sonra layiqli irs qoyub getmiş fenomen şəxsiyyətlərin, xarizmatik liderlərin xalqı və dövləti naminə həyata keçirdiyi xeyirxah əməllərdə yaşayaraq təsir qüvvəsini qoruyur. Millətin vahid məqsədlər uğrunda birləşməsi üçün zəruri olan milli ideya-milləti ideologiya da məhz bu böyük şəxsiyyətlərin siyasi konsepsiyasında reallaşır.

1969-cu ilin 14 iyulunda ulu öndər Heydər Əliyevin Azərbaycanda siyasi hakimiyyətə gəlməsi ilə xalqımızı milli müstəqilliyə doğru aparıcı işıqlı yolun əsası qoyulmuşdur. Ulu öndər Heydər Əliyev 1969-cu il 5 avqust tarixli plenumda ölkədə qanunçuluğun, hüquq qaydalarının təminatı sahəsində vəziyyətin qənaətbəxş olmadığını vurğulamış, sonrakı mərhələdə hüquqi mexanizmlərin gücləndirilməsinə başlayaraq məmur özbaşınalığına, korrupsiya və rüşvətxorluğa qarşı amansız mübarizə aparmışdır. Heydər Əliyev deyirdi: «...Biz «qanunçuluq» deyəndə Cinayət Məcəlləsindən çox cəmiyyətimizin əxlaq kodeksini nəzərdə tu-

turuq. Özü də hüquq pozuntuları, onların profilaktikası bizim üçün təkcə hüquqa aid məsələ deyildir. Bu, sosial və mənəvi məsələdir, çünki söhbət ən əvvəl insan uğrunda mübarizədən, sovet adamının hüquqlarına hörmətdən, ləyaqət və şərəfinin qorunmasından, onda ən yaxşı vətəndaşlıq keyfiyyətlərinin, yüksək əxlaqi prinsiplərin tərbiyə edilməsindən gedir».

Dünyanın ən aparıcı dövlətlərinin tarixində onları sınağa çəkən, inkişaf yolunda maneəyə çevrilən hadisələr az olmamışdır. Bu hadisələr istər başlanğıcda, istərsə də sonralar həmin xalqları tutduqları yoldan döndərməyə çalışsa da böyük iradə həmin xalqların firavan inkişaf yoluna çıxmasına kömək etmişdir. Dünya xalqları buna görə məhz şəxsiyyətlərə, onların adı ilə bağlı olan zəngin siyasi irsə minnətdardır. Yəni tarix şəxsiyyətləri insanlara sanki özlərinin sınaqları üçün bəxş etmişdir. Hər bir siyasi lider həm də müəyyən ideoloji-siyasi irsin daşıyıcısıdır. Bu mənada əminliklə demək olar ki, Heydər Əliyevin yüksək dövlətçilik təfəkkürü sayəsində həyata vəsiqə alan milli azərbaycançılıq ideologiyası hər bir vətəndaşın maraqlarını özündə ehtiva etməklə, xalqın daimi birliyi və həmrəyliyində vacib amildir. Hər bir fərd bu ideologiya və baxışlar sistemində özünün ictimai dəyərlər dərəcəsinə yüksəlmiş istək və arzularının dolğun ifadəsini tapır, özünü inkişaf prosesinin müşahidəçisi deyil, fəal iştirakçısı qismində görür. Əslində, Heydər Əliyev ideyalarını müstəsna edən və onun uğurunu şərtləndirən başlıca cəhətlərdən biri də məhz budur.

Qeyd olundu ki, ulu öndər malik olduğu yüksək dövlətçilik və idarəçilik səriştəsi ilə dövlət müstəqilliyinin əbədiliyi üçün məsuliyyətdən çəkinməmişdir. Çətinliklərə mətinliklə sinə gərərək, təbiətin ona bəxş etdiyi fədakarlıq, mübarizlik, əyilməz iradə, özünəinam

və siyasi uzaqgörənlik, ideya və fikirlərini sadə şəkildə geniş xalq kütlələrinə tizah edə bilmə fəvqəlfəhiyyətlərindən məharətlə bəhrələnərək, xalqı vətəndaş qarşısızmasından, müstəqilliyi itirmək təhlükəsindən qurtarmışdır.

Ümummilli lider Heydər Əliyevin 1993-cü ilin 15 iyununda Azərbaycanda ali hakimiyyətə qayıdışı ölkədə qanunçuluğun, hüquq qaydalarının bütün sahələrdə möhkəmlənməsini təmin etməklə yanaşı, qanunverici orqanın cəmiyyətdəki nüfuzunu qaldıraraq, onun təşəkkülünə, ölkənin ictimai-siyasi həyatının sabitləşməsinə, habelə milli parlamentarizm ənənələrinin inkişafına böyük zəmin yaratmışdır. Ulu öndər bu mərhələdən etibarən ictimai-siyasi sabitliyi tam təmin edərək sonrakı mərhələdə həyata keçirdiyi çoxşaxəli islahatlarla bir daha sübuta yetirmişdir ki, güclü iqtisadiyyata, müstəqil xarici siyasətə, demokratik imicə, mənəvi yüksəlişə malik olmayan xalq güclü dövlət qura bilməz. Böyük strateq iqtisadi və hüquqi islahatların paralelliyini təmin etməklə məhz bu prinsipə əsaslanmışdır ki, hüquqi dövlət insanların birgə fəaliyyətinin təşkili və tənzimlənməsinin mühüm amili, onların qarşılıqlı münasibətlərinin qaydaya salınmasının, cəmiyyətdə nizam-intizamın və sabitliyin təmini vasitəsidir.

Vurğulandı ki, 1995-ci il noyabr ayının 12-də xalqın azad iradəsi əsasında Azərbaycanın mütərəqqi ənənələrə söykənən ilk Konstitusiyasının qəbuluna nail olan ümummilli lider sonrakı mərhələdə dövlət-vətəndaş münasibətlərinin hüquq müstəvisində tənzimləndiyi, insan və vətəndaş hüquq və azadlıqlarının yüksək səviyyədə qorunduğu, humanizm ideyalarının möhkəm təmələ çevrildiyi ədalətli cəmiyyətin formalaşdırılması, idarəçilikdə demokratik ənənələrin tam bərqərar olması naminə misilsiz xidmətlər göstərmişdir. İctimai həyatın ən müxtəlif sahələrində haqq-ədalət prinsipinin qorunmasına çalışsın Heydər Əliyev yalnız bu yolla dövlətlə xalq arasında möhkəm mənəvi, siyasi və hüquqi bağlantıya, qarşılıqlı etimada nail olmağı mümkün hesab etmişdir.

Ümummilli lider Heydər Əliyev güclü dövlət yaratmaqla yanaşı, onu özündən sonra inamla idarə edəcək, çoxşaxəli, mütərəqqi islahatların varisliyini uğurla təmin edəcək peşəkar lider də yetişdirmişdir. Hələ 2003-cü ilin oktyabrında ulu öndər Heydər Əliyevin «Mən ona özüm qədər inanıram və gələcəyinə böyük ümidlər bəsləyirəm» deməklə cəmiyyətə özünün layiqli davamçısı kimi təqdim etdiyi cənab İlham Əliyevin 10 illik prezidentlik fəaliyyətinin ümumi təhlilinə nəzər saldıqda həmin fikrin qəti qənaət olduğu bir daha təsdiqlənir. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi altında qazanılan nailiyyət-

lər ölkənin yüksək inkişafına, hərtərəfli tərəqqisinə xidmət edən əzəmətli vasitəyə çevrilmək gücündə olduğunu sübuta yetirir.

Vurğulandı ki, müstəqil Azərbaycan Respublikası milli prokurorluğunun dövlətçiliyin maraqlarına və insan hüquqlarının müdafiəsinə xidmət edən sivil bir qurum kimi formalaşması da ölkəmizdə həyata keçirilən hərtərəfli islahatların, o cümlədən məhkəmə-hüquq islahatlarının memarı kimi yalnız ulu öndər Heydər Əliyevin dövlətçilik siyasəti, onun qayğısı nəticəsində mümkün olmuşdur. Məhz ümummilli liderimizin 26 aprel 2000-ci il tarixdə Respublika Prokurorluğunun rəhbər işçiləri ilə keçirdiyi və Azərbaycan Prokurorluğunun həyatında müstəsna rol oynamış tarixi görüşdən sonra Azərbaycan Respublikası Prokurorluğunda hərtərəfli islahatlara başlanılmaqla, Dövlət başçısının tövsiyə və göstərişlərinə müvafiq olaraq həyata keçirilən tədbirlər nəticəsində prokurorluğun demokratik məzmununda yeniləşməsi, mövcud neqativ təzahürlərin aradan qaldırılması, müasir standartlar səviyyəsində işləməyə qadir olan kadr korpusunun formalaşdırılması, son nəticədə cinayətkarlığa qarşı mübarizə, insan hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi üçün zəruri tələblər səviyyəsinə qaldırılması təmin edilmişdir. İndi cəsarətlə demək olar ki, prokurorluq orqanlarında köklü və mütərəqqi islahatların banisi yalnız ulu öndərimiz Heydər Əliyevdir. Ulu öndərin banisi olduğu bu islahatlar davamlı şəkildə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev tərəfindən bu gün də uğurla davam etdirilir.

Muxtar Respublika prokuroru sonda əminliklə ifadə etdi ki, Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin etimad və qayğısı nəticəsində demokratik məzmununda tamamilə yenidən formalaşmış Azərbaycan Prokurorluğunun tərkib hissəsi olan Naxçıvan Muxtar Respublikası Prokurorluğunun kollektivi ulu öndərimiz Heydər Əliyev siyasi kursunun davam etdirilməsində, onun əbədiyyəti və daimiliyi üçün bütün təminatlar yaratdığı dövlət müstəqilliyimizin, ictimai-siyasi sabitlik və əmin-amanlığın hər cür cinayətkar qəsdlərdən qorunmasında bu kursun ən layiqli davamçısı Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev tərəfindən həyata keçirilən dövlətçilik tədbirlərində həmişə yaxından iştirak edəcəkdir.

Konfransda Naxçıvan Muxtar Respublikası prokurorunun müavini Məhərrəm Talıbov, Muxtar Respublika Prokurorluğunun şöbə rəisləri Faiq Səfərov, Nihad Abbasov, Naxçıvan Muxtar Respublikası Hərbi Prokurorluğunun şöbə rəisi Qıbləli Yusifov və başqaları ümummilli lider Heydər Əliyevin Azərbaycan Respublikasının tərəqqisi naminə gördüyü möhtəşəm işlərdən danışıdılar.

Hərbi Prokurorluqda «Heydər Əliyev müasir Azərbaycan dövlətinin banisidir» mövzusunda konfrans keçirilmişdir

Mayın 6-da Azərbaycan Respublikası Hərbi Prokurorluğunda xalqımızın ümummilli lideri Heydər Əliyevin anadan olmasının 90 illik yubileyi ilə əlaqədar «Heydər Əliyev müasir Azərbaycan dövlətinin banisidir» mövzusunda konfrans keçirilmişdir.

Hərbi Prokurorluğun mətbuat xidmətindən AzərTAc-a bildirmişlər ki, konfrans iştirakçıları əvvəlcə Hərbi Prokurorluğun inzibati binasında ulu öndərin büstü önünə əkil və gül dəstələri qoymuş, ümummilli liderin nurlu xatirəsini dərin ehtiramla yad etmişlər.

Azərbaycan Respublikası Baş prokurorunun müavini – hərbi prokuror, ədliyyə general-leytenantı Xanlar Vəliyev konfransda məruzə ilə çıxış edərək müasir, müstəqil dövlətimizin memarı və qurucusu, xalqımızın müdrik rəhbəri, dünya şöhrətli siyasi xadim, türk dünyasının böyük oğlu, görkəmli dövlət xadimi Heydər Əliyevin müasir Azərbaycan tarixindəki rolu, demokratik, hüquqi dövlət quruculuğu istiqamətində həyata keçirdiyi uğurlu islahatlar barədə ətraflı məlumat vermişdir.

X.Vəliyev Vətən qarşısındakı xidmətləri ilə əbədiyaşarlıq qazanmış ulu öndər Heydər Əliyevin siyasi irsinin öyrənilməsi istiqamətində Respublika Hərbi Prokurorluğunda bir çox işlərin görüldüyünü bildirmişdir. Qeyd etmişdir ki, bu günlərdə istifadəyə verilən Respublika Hərbi Prokurorluğunun yeni inzibati binasının foyesində Heydər Əliyev irsinin araşdırılması məqsədi ilə müasir elektron kitabxana yaradılmışdır.

Hərbi prokuror, ədliyyə general-leytenantı Xanlar Vəliyev xüsusi vurğulamışdır ki, şərəfli və mənalı ömür yolunu ölkəmizin tərəqqisinə həsr etmiş ulu öndər Heydər Əliyev müasir Azərbaycan dövlətçiliyinin ideoloji-siyasi əsaslarını yaratmış, xalqı həqiqi müstəqilliyə qovuşduraraq ictimai şüurdə əbədiyaşarlıq hüququ qazanmışdır. Azərbaycan xalqının ən parlaq simalarından biri olan qüdrətli şəxsiyyət Heydər Əliyevin siyasi obrazı millətimizin dövlətçilik şüurunun, tarixin sınağından şərəflə çıxmış bütöv bir idarəçilik məktəbinin, müasir ictimai-

siyasi fikrin ən yüksək keyfiyyətlərinin təcəssümüdür. Tarixin ən sərt və çətin sınaqlarından keçməklə əxz etdiyi milli dövlətçilik ənənələrini məhz Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə vahid sistem halına salaraq özünü-təsdiq imkanı qazanmış xalqımız həm də müstəqil dövlətdə yaşamaq və özünü idarə etmək haqqını qorumağı bacarmışdır.

Bildirilmişdir ki, ulu öndər Heydər Əliyevin gərgin və məqsədyönlü fəaliyyəti nəticəsində bu gün ölkəmiz inkişaf etmiş dünya dövlətləri sırasında öz xüsusi yeri olan bir dövlətə çevrilmişdir.

Həyata keçirilən mütərəqqi və beynəlxalq standartlara uyğun islahatlar nəticəsində ölkəmizdə demokratik və hüquqi dövlət qurulmuş, iqtisadi müstəqilliyə nail olunmuş, xalqımızın xoşbəxt gələcəyi üçün bütün təminatlar yaradılmış, dönməz ictimai-siyasi sabitlik və əmin-amanlıq bərqərar olmaqla, qanunçuluğun aliliyinə əsaslanan sivil vətəndaş cəmiyyəti formalaşdırılmışdır.

Məruzəçi daha sonra qeyd etmişdir ki, prokurorluq orqanlarının dövlətçiliyimizin maraqlarına, qanunun aliliyinə, insan və vətəndaş hüquqlarının müdafiəsinə xidmət edən sivil və demokratik bir quruma çevrilməsi, onun fəaliyyətinin hərtərəfli təminatı üçün qanunverici, maddi və sosial bazanın yaradılması ümummilli lider Heydər Əliyevin siyasi iradəsinin bəhrəsidir.

Ulu öndər Heydər Əliyevin siyasi xəttinin layiqli davamçısı Prezident İlham Əliyevin respublikamızda hüquqi islahatları uğurla davam etdirdiyini vurğulayan hərbi prokuror bu gün dövlət başçısının Azərbaycanın iqtisadi və sosial inkişafına, ölkədə sülhün, təhlükəsizliyin, əmin-amanlığın qorunmasına verdiyi misilsiz töhfələrdən bəhs etmişdir. Xüsusilə vurğulanmışdır ki, Prezident İlham Əliyevin yeritdiyi dövlətçilik siyasəti ümummilli lider Heydər Əliyevin müəyyənləşdirdiyi strateji inkişaf konsepsiyasının reallaşdırılmasını və doğma Azərbaycanımızın hərtərəfli tərəqqisini təmin edir.

Azərbaycan Prezidentinin müdafiə məsələləri üzrə köməkçisi, Prezident Administrasiyası rəhbərinin müavini Vahid Əliyev ulu öndərin müstəqil dövlətimizin yaranmasında, möhkəmlənməsində, eləcə də ordu quruculuğu sahəsində göstərdiyi misilsiz xidmətlərdən danışıq, bugünkü möhtəşəm uğurlarımızın təməlinə Heydər Əliyev ideyalarının durduğunu bildirmiş, dahi rəhbərin siyasətinin Prezident İlham Əliyev tərəfindən çox uğurla davam etdirildiyini diqqətə çatdırmışdır.

Konfransda Respublika Hərbi Prokurorluğunun Təşkilat-analitik şöbəsinin prokuroru Pərviz Hacıyev ulu öndərin gənclərə göstərdiyi diqqət və qayğıdan danışıqmışdır.

Mərasimə yekun vuran ədliyyə general-leytenantı Xanlar Vəliyev bildirmişdir ki, Hərbi Prokurorluğun kollektivi ulu öndər Heydər Əliyevin dövlətçilik ideyalarına həmişə sadıq qalacaq, müstəqilliyimizin, ictimai-siyasi sabitliyin və əmin-amanlığın hər cür cinayətkar qəsdlərdən qorunması istiqamətində Prezident İlham Əliyev tərəfindən həyata keçirilən dövlətçilik tədbirlərində yaxından iştirak edəcəkdir.

Ümummilli lider Heydər Əliyevin 90 illik yubileyi münasibəti ilə Bakı şəhər prokurorluğunda konfrans keçirilmişdir

Aprəlin 30-da Bakı şəhər prokurorluğunda mərkəzi aparatın və rayon prokurorluqlarının əməkdaşlarının iştirakı ilə xalqımızın ümummilli lideri Heydər Əliyevin anadan olmasının 90 illik yubileyinə həsr edilmiş «Heydər Əliyev Azərbaycanda hüquqi dövlətin banisidir» mövzusunda konfrans keçirilmişdir.

Konfrans iştirakçıları əvvəlcə Bakı şəhər prokurorluğunun binasındakı ulu öndər Heydər Əliyevin büstü qarşısına əklil və gül dəstələri qoymuş, ümummilli liderin unudulmaz xatirəsini bir dəqiqəlik sükutla yad etmişlər.

Tədbirdə çıxış edən Bakı şəhər prokuroru Əziz Seyidov öz müdrik siyasəti, dönməz əqidəsi və tarixi uzaqgörənliyi ilə xalqımızın müstəqillik arzusunu gerçəkləşdirilməsini və möhkəm bünövrə üzərində yenidən qurulmasını təmin edən və bütün həyatını xalqına həsr edən ümummilli lider Heydər Əliyevin müasir Azərbaycan tarixində rolu, demokratik və hüquqi dövlət quruculuğu istiqamətində həyata keçirdiyi tədbirlər barədə ətraflı məlumat vermişdir. Cəmiyyətdə haqq-ədalətin zəfər çalması, insanların hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi, hər bir ictimai münasibətin qanunla nizama salınması, qanunvericilik bazasının təkmilləşdirilməsinin ulu öndərin rəhbər seçildiyi 1969-cu ildən başlayaraq daim diqqət mərkəzində olması bildirilmişdir.

Şəhər prokuroru prokurorluq orqanlarının dövlətçiliyimizin maraqlarına, qanunun aliliyinə, insan və vətəndaş hüquqlarının qorunmasına xidmət edən bir dövlət təsisatı kimi formalaşmasının, onun fəaliyyətinin hərtərəfli təminatı üçün qanunverici, maddi və sosial bazasının yaradılmasının ulu öndər Heydər Əliyevin zəhmətinin bəhrəsi olmasını bildirmiş, dahi rəhbərin siyasi kursunun layiqli davamçısı kimi Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev tərəfindən prokurorluq orqanlarına daim diqqət və qayğı göstərilməsini, prokurorluq əməkdaşlarının əməyinin layiqincə qiymətləndirilməsini xüsusi olaraq diqqətə çatdırmışdır.

Əziz Seyidov rəhbərlik etdiyi kollektivin Heydər Əliyevin dövlətçilik ideyalarına daim sadıq qalacağını, dövlət müstəqilliyimizin, ictimai-siyasi sabit-

liyin hər çür cinayətkar qəsdlərdən qorunması işində söylərini daha da artıracağını, Prezident İlham Əliyevin həyata keçirdiyi uğurlu siyasəti daim dəstəkləyəcəyini vurğulamışdır.

Konfransda Milli Məclisin deputatı, parlamentin təhlükəsizlik və müdafiə komitəsinin sədr müavini Aydın Mirzəzadə «Heydər Əliyev Azərbaycanda hüquqi dövlətin banisidir» mövzusunda çıxış edərək ulu öndərin həyat yolu, siyasi fəaliyyəti ilə bağlı onun zəngin dövlətçilik təcrübəsindən, Azərbaycanın inkişafı naminə misilsiz xidmətləri barədə tədbir iştirakçılarına ətraflı məlumat vermişdir.

Tabe rayon (şəhər) prokurorluqlarında ulu öndər Heydər Əliyevin 90 illik yubileyi ilə əlaqədar seminarlar keçirilmişdir

Ümummilli lider Heydər Əliyevin 90 illik yubileyi ilə əlaqədar Gəncə şəhər prokurorluğunda seminar keçirilmişdir

Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin 90 illik yubileyinin qeyd edilməsi ilə əlaqədar Azərbaycan Respublikası Prokurorluğunun Tədbirlər Planının icrasına uyğun olaraq aprelin 17-də Baş Prokurorluq tərəfindən Gəncə şəhər prokurorluğunda bölgə prokurorluqları əməkdaşlarının iştirakı ilə seminar-məşğələ keçirilmişdir. Tədbir iştirakçıları əvvəlcə Gəncə şəhərinin mərkəzində ulu öndər Heydər Əliyevin heykəlini ziyarət etmişlər.

Seminar-məşğələdə Baş Prokurorluğun Hüquqi təminat və informasiya idarəsinin rəisi Natiq Hüseynov müasir Azərbaycan Respublikasının xilaskarı və qurucusu, görkəmli siyasi və dövlət xadimi Heydər Əliyevin xalqımız və dövlətimiz qarşısında misilsiz fəaliyyəti, ölkəmizdə məhkəmə-hüquq islahatlarının həyata keçirilməsində əvəzolunmaz xidmətləri, onun prokurorluq orqanlarının fəaliyyətinin hüquqi əsaslarının müəyyən edilməsi, Azərbaycan Prokurorluğunun konstitusion statusuna uyğun olaraq davamlı inkişafındakı fəaliyyəti ilə bağlı geniş məruzə ilə çıxış etmişdir.

Tədbirdə Yeni Azərbaycan Partiyası Gəncə şəhər təşkilatının sədri İsrail İsmayılov, Gəncə şəhər prokuroru Adil Vəliyev və digər natiqlər ulu öndər Heydər Əliyevin çoxşaxəli ictimai-siyasi və dövlət müstəqilliyimizin qorunmasında həyata keçirdiyi gələcəyə hesablanmış fəaliyyəti haqqında çıxış etmişlər.

Ümummilli lider Heydər Əliyevin 90 illik yubileyi ilə əlaqədar Mingəçevir şəhər prokurorluğunda seminar keçirilmişdir

Azərbaycan Respublikası Baş Prokurorluğunun Tədbirlər Planına uyğun olaraq Baş Prokurorluq tərəfindən aprelin 26-da Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin 90 illik yubileyi bölgə prokurorluqları əməkdaşlarının, Mingəçevir şəhər İcra Hakimiyyəti başçısının müavininin, həmçinin Yeni Azərbaycan Partiyasının şəhər təşkilatının sədrinin iştirakı ilə Mingəçevir şəhər prokurorluğunda seminar-məşğələ keçirilmişdir.

Tədbir iştirakçıları əvvəlcə Azərbaycan dövlətinin memarı və qurucusu Heydər Əliyevin əziz xatirəsini ehtiramla yad edərək onun şəhərin mərkəzində ucaldılmış abidəsi önünə gül dəstələri qoymuşlar.

Seminar-məşğələdə Baş Prokurorluğun Hüquqi təminat və informasiya idarəsinin rəisi Natiq Hüseynovun ümummilli liderin rəhbərliyi altında ölkəmizin bütün sahələr üzrə dinamik inkişafı, yüksək sosial-iqtisadi inkişaf göstəricilərinin əldə edilməsi, dünya dövlətləri birliyinə inteqrasiya proseslərini sürətləndirən hüquqi dövlət və vətəndaş cəmiyyəti quruculuğu yolunda ciddi addımların atılması, məhkəmə-hüquq islahatları çərçivəsində həyata keçirilmiş tədbirlər, o cümlədən Azərbaycan Prokurorluğu orqanlarının formalaşdırılması və inkişaf etdirilməsi istiqamətində görülmüş möhtəşəm işlər barədə geniş məruzəsi dinlənilmişdir.

Müstəqil Azərbaycan dövlətinin memarı və qurucusu Heydər Əliyevin həyat və fəaliyyəti, ölkəmizdə hüquqi dövlət quruculuğu prosesində gördüyü işlər barədə Mingəçevir şəhər prokuroru Azad Qarayev, YAP şəhər təşkilatının sədri Cavanşir Usubov və digər natiqlər çıxış etmişlər.

Ümummilli lider Heydər Əliyevin 90 illik yubileyi ilə əlaqədar Sumqayıt şəhər prokurorluğunda seminar keçirilmişdir

Azərbaycan Respublikası Baş Prokurorluğunun Tədbirlər Planına uyğun olaraq aprelin 10-da Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin 90 illik yubileyi Sumqayıt şəhər prokurorluğunda qeyd edilmişdir.

Sumqayıt şəhər və hərbi prokurorluqları, bölgə rayon prokurorluqları əməkdaşlarının, həmçinin Yeni Azərbaycan Partiyası Sumqayıt şəhər təşkilatının sədri və şəhər hüquq mühafizə orqanlarının əməkdaşlarının iştirakı ilə keçirilən seminar-məşğələni şəhər prokuroru Dağlar Zeynalov açaraq xalqımızın ümummilli lideri Heydər Əliyevin həyat və fəaliyyəti, ölkəmizdə hüquqi dövlət quruculuğu prosesində gördüyü möhtəşəm işlər barədə məlumat vermişdir.

Tədbirdə Baş Prokurorluğun Hüquqi təminat və informasiya idarəsinin prokuroru Malik Səlimovun ulu öndərin Azərbaycan Prokurorluğu orqanlarının formalaşdırılması və inkişaf etdirilməsi istiqamətində həyata keçirdiyi işlər barədə geniş məruzəsi dinlənilmişdir.

Müstəqil Azərbaycan dövlətinin memarı və qurucusu

Heydər Əliyevin həyatı və ictimai-siyasi fəaliyyəti ilə bağlı YAP Sumqayıt şəhər təşkilatının sədri və digər natiqlər çıxış etmişlər.

Ümummilli lider Heydər Əliyevin 90 illik yubileyi ilə əlaqədar Masallı rayon prokurorluğunda seminar keçirilmişdir

Azərbaycan Respublikası Baş Prokurorluğunun Tədbirlər Planına müvafiq olaraq Baş Prokurorluq tərəfindən mayın 2-də Masallı rayon prokurorluğunda Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin 90 illik yubileyi münasibəti ilə bölgə prokurorluqları əməkdaşlarının, həmçinin Yeni Azərbaycan Partiyasının rayon təşkilatının sədrinin iştirakı ilə seminar-məşğələ keçirilmişdir.

Tədbir iştirakçıları əvvəlcə ulu öndər Heydər Əliyevin unudulmaz xatirəsini ehtiramla yad edərək rayonun mərkəzində ucaldılmış abidəsi önünə gül dəstələri qoymuşlar.

Seminar-məşğələdə Baş Prokurorluğun Hüquqi təminat və informasiya idarəsinin rəisi Natiq Hüseynov Azərbaycan xalqının tarixində və taleyində silinməz iz qoyan böyük şəxsiyyət Heydər Əliyevin rəhbərliyi altında demokratik, hüquqi və dünyəvi dövlət kimi formalaşmış müasir Azərbaycanda vətəndaş cəmiyyətinin təşəkkül tapması, dövlət quruculuğu istiqamətində əldə edilmiş yüksək nailiyyətlər, məhkəmə-hüquq islahatları çərçivəsində həyata keçirilmiş tədbirlər, həmçinin Azərbaycan Prokurorluğu orqanlarının formalaşdırılması və inkişaf etdirilməsi istiqamətində görülmüş işlər barədə geniş məruzə ilə çıxış etmişdir.

Masallı rayon prokuroru Fikrət Əsgərov, YAP rayon təşkilatının sədri Seyfəddin Əliyev və digər natiqlər Heydər Əliyev irsi, onun həmişəyaşar ideyaları, Azərbaycan dövləti və xalqının xoşbəxt gələcəyi naminə gördüyü işlər barədə çıxış etmişlər.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ BAŞ PROKURORLUĞU

ƏMR

№ 10/25

Bakı şəhəri

08 may 2013-cü il

**«Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin 90 illik yubileyi münasibətilə
amnistiya elan edilməsi haqqında» Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin 07 may 2013-cü il
tarixli Qərarının icrası ilə əlaqədar prokurorluq orqanlarının vəzifələri barədə**

Müasir Azərbaycan dövlətçiliyinin banisi, xalqımızın böyük oğlu, ümummilli lideri Heydər Əliyevin əbədiyaşar xatirəsinə xalqımızın ehtiramını ifadə edən, onun zəngin mənəvi irsini yaşadan, milli dövlətçilik və humanizm ideyalarını yeni nəsillərə aşılaraq Heydər Əliyev Fondunun təşəbbüsü ilə Azərbaycan Respublikası Milli Məclisi tərəfindən «Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin 90 illik yubileyi münasibətilə amnistiya elan edilməsi haqqında» 07 may 2013-cü il tarixli Qərar qəbul edilmişdir.

Qeyd edilən qərarın vaxtında və dürüst icra olunmasını təmin etmək məqsədilə «Prokurorluq haqqında» Azərbaycan Respublikası Qanununun 10-cu maddəsini rəhbər tutaraq,

ƏMR EDİRƏM:

1. Azərbaycan Respublikası Baş prokurorunun müavinləri, Baş Prokurorluğun idarə (şöbə) rəisləri, Azərbaycan Respublikasının Hərbi, Naxçıvan Muxtar Respublikası, Naxçıvan Muxtar Respublikasının Hərbi, Bakı şəhər, rayon (şəhər) və ərazi hərbi prokurorları tərəfindən Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin «Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin 90 illik yubileyi münasibətilə amnistiya elan edilməsi haqqında» 07 may 2013-cü il tarixli Qərarının (bundan sonra – Qərar) təxirəsalınmadan və dürüst icra olunması üçün zəruri tədbirlərin görülməsi təmin edilsin.

2. Qərarın icrası zamanı ortaya çıxan məsələlərin operativ həll edilməsini, prokurorluğun fəaliyyətinin digər orqanlarla, o cümlədən amnistiyanı tətbiq edən müvafiq qurumlarla əlaqələndirilməsini, icra vəziyyətinin hər ay təhlil olunmasını, amnistiyanın tətbiqinin 4 aylıq müddəti başa çatdıqdan sonra ümumiləşdirmənin aparılmasını təmin etmək məqsədi ilə Azərbaycan Respublikası Baş Prokurorluğunun Dövlət ittihamının müdafiəsi üzrə idarəsi tərəfindən zəruri tədbirlər görülsün.

3. Qərarın 16-20-ci bəndlərində göstərilən məsələlər üzrə prokuror səlahiyyətləri aidiyyəti üzrə Azərbaycan Respublikası Baş Prokurorluğunun Dövlət ittihamının müdafiəsi üzrə idarəsi, Azərbaycan Respublikası Hərbi, Naxçıvan Muxtar Respublikası, Naxçıvan Muxtar Respublikası Hərbi və Bakı şəhər Prokurorluğunun Dövlət ittihamının müdafiəsi üzrə şöbələri tərəfindən həyata keçirilsin.

4. Qərarın 1.8, 3, 4.3-4.5-ci bəndlərində nəzərdə tutulan şəxslər barəsində amnistiyanın məhkəmələr tərəfindən tətbiqi zamanı Qərarın 20-ci bəndinə, cinayət-prosessual qanunvericiliyin və «Cinayət mühakimə icraatında ictimai və ictimai-xüsusi ittihamın müdafiəsi üzrə prokurorluğun fəaliyyətinin təşkilinin təkmilləşdirilməsi tədbirləri barədə» Baş Prokurorluq üzrə 27 yanvar 2005-ci il tarixli 08/8-09/2s nömrəli əmrin tələblərinə əməl edilməklə məhkəmə baxışında müvafiq dövlət ittihamçılarınun iştirakı təmin edilsin.

5. Qərarın tətbiqi ilə əlaqədar Azərbaycan Respublikası Ədliyyə Nazirliyinin tabeliyində olan cəzaçəkmə müəssisələri və icra məmurlarının qərarlarına razılıq verilməsi məsələlərinin həlli Dövlət ittihamının müdafiəsi üzrə idarəyə, Naxçıvan Muxtar Respublikasının ərazisində Naxçıvan Muxtar Respublikası Prokurorluğunun Dövlət ittihamının müdafiəsi üzrə şöbəsinə, Bakı şəhərinin ərazisində isə Bakı şəhər prokurorluğunun Dövlət ittihamının müdafiəsi üzrə şöbəsinə həvalə edilsin.

6. İntizam xarakterli hərbi hissədə saxlama və hərbi xidmət üzrə məhdudlaşdırma növlərində cəza çəkən məhkumlar haqqında amnistiya tətbiq edilməsi barədə intizam xarakterli hərbi hissənin və hərbi hissələrin komandanlığının qərarlarına razılıq verilməsi məsələlərinin həlli Azərbaycan Respublikasının Hərbi Prokurorluğunun Dövlət ittihamının müdafiəsi üzrə şöbəsinə, Naxçıvan Muxtar Respublikasının ərazisində isə Naxçıvan Muxtar Respublikası Hərbi Prokurorluğunun Dövlət ittihamının müdafiəsi üzrə şöbəsinə həvalə edilsin.

7. Amnistiyanın məhkəmələr tərəfindən tətbiqi zamanı məhkəmə baxışında iştirak edən dövlət ittihamçıları amnistiyanın tətbiqi ilə əlaqədar qərar qəbul edildikdən sonra 5 günədək müddət ərzində məhkəmə qərarının surətini, «Məhkəmələr tərəfindən təyin edilmiş cəzaların məqsədinə nail olunmasında prokurorluğun iştirakının səmərəliliyinin artırılması barədə» Baş Prokurorluq üzrə 07 fevral 2005-ci il tarixli 08/16 nömrəli əmrə əlavə edilmiş 1 №-li formaya uyğun arayışı, habelə protest verildiyi təqdirdə onun surətini Dövlət ittihamının müdafiəsi üzrə idarəyə və müvafiq şöbələrə təqdim etsinlər. Şöbə rəisləri tərəfindən bu qaydaya ciddi nəzarət edilməklə, pozuntu müəyyən olunduğu hər bir fakt barədə Dövlət ittihamının müdafiəsi üzrə idarəyə yazılı məlumat verilsin. Arayışlar və onlara əlavə edilmiş sənədlərin Dövlət ittihamının müdafiəsi üzrə idarədə və şöbələrdə öyrənilməsi və bundan sonra prosessual hüquqların reallaşdırılması «Cinayət mühakimə icraatında ictimai və ictimai-xüsusi ittihamın müdafiəsi üzrə prokurorluğun fəaliyyətinin təşkilinin təkmilləşdirilməsi tədbirləri barədə» Baş Prokurorluq üzrə 27 yanvar 2005-ci il tarixli 08/8-09/2s nömrəli əmrin tələblərinə əməl edilməklə həyata keçirilsin.

8. Dövlət ittihamının müdafiəsi üzrə idarənin və şöbələrin rəhbərliyi və prokurorları Qərarın 15.1-15.3-cü bəndlərində nəzərdə tutulmuş orqanlar tərəfindən amnistiyanın tətbiqi zamanı qanunvericiliyin tələblərinə əməl olunmasını təmin etsinlər.

9. Qərarın 15.1-15.3-cü bəndlərində nəzərdə tutulmuş orqanlar tərəfindən amnistiyanın tətbiqi məsələsinə baxılmasında iştirak etməsi həvalə edilmiş Dövlət ittihamının müdafiəsi üzrə idarənin prokurorları bu əmrə əlavə edilmiş formalara uyğun olan rəyi (*əlavə № 1 və 2*) amnistiyanın tətbiqinə dair qərarla birlikdə təsdiq edilməsi üçün Dövlət ittihamının müdafiəsi üzrə idarənin rəisinə, şöbələrin prokurorları isə müvafiq şöbə rəislərinə təqdim etsinlər. Müvafiq rəy və qərar Dövlət ittihamının müdafiəsi üzrə idarədə (şöbələrdə) öyrənildikdən sonra amnistiyanın tətbiq edilməsinə razılıq verilsin və ya bundan imtina edilsin.

10. Azərbaycan Respublikası Cinayət-Prosessual Məcəlləsinin 515.2-ci maddəsinə müvafiq olaraq, amnistiya aktının tətbiq edilməməsi və ya düzgün tətbiq edilməməsi haqqında məhkumun ərizəsinə birinci instansiya məhkəməsində baxılmasında cinayət-prosessual qanunvericiliyin tələblərinə uyğun dövlət ittihamçılarının iştirakı təmin edilsin.

11. Amnistiyanın tətbiqi məsələsinə baxılmasında iştirak edən Dövlət ittihamının müdafiəsi üzrə idarənin prokurorları hesabat ayına dair 3 gün müddətində və amnistiya tətbiqi müddəti başa çatdığı gündən 5 gün müddətində bu əmrə əlavə edilmiş formaya uyğun olan yazılı hesabatı (*əlavə № 3*) Dövlət ittihamının müdafiəsi üzrə idarəyə təqdim etsinlər. Şöbə

rəisləri şöbə üzrə hesabatın müvafiq qaydada Dövlət ittihamının müdafiəsi üzrə idarəyə təqdim edilməsini təmin etsinlər.

12. Amnistiyanın tətbiqi barədə cəzaçəkmə müəssisələrinin, intizam xarakterli hərbi hissələrin, hərbi hissə komandanlığının və icra məmurlarının qərarlarına razılıq verilməsi ilə yanaşı dövlət ittihamçıları, barələrində amnistiya tətbiq edilən şəxslərə amnistiya aktının humanist mahiyyətini çatdırmaqla gələcəkdə qanuna zidd hərəkətlərin yolverilməzliyi barədə onlarla fərdi söhbətlər aparılmasını təmin etsinlər.

13. Amnistiyanın tətbiqi ilə əlaqədar tərtib olunan rəy və arayışlardakı məlumatların doğruluğuna görə həmin rəy və arayışları tərtib edən dövlət ittihamçılarının fərdi məsuliyyət daşımaları onların nəzərinə çatdırılmaqla, qanun pozuntuları və nöqsanlara yol verilməməsi məqsədi ilə zəruri tədbirlərin görülməsi onlardan tələb edilsin.

14. Amnistiyanın tətbiqi ilə əlaqədar qanun pozuntularına yol verilməsi barədə daxil olmuş müraciətlərin Baş Prokurorluğun Müraciətlərə baxılması idarəsi tərəfindən dərhal Baş prokurora təqdim olunması, həmin müraciətlər üzrə təxirəsalınmadan araşdırmalar aparılmaqla qanuni qərarların qəbul edilməsi təmin edilsin.

15. Baş Prokurorluğun struktur qurumlarının rəhbərləri və tabe prokurorlar amnistiya aktına əsasən cəzadan azad edilmiş məhkumların sosial adaptasiyası məqsədi ilə «Penitensiar müəssisələrdə cəza çəkməkdən azad edilmiş şəxslərin sosial adaptasiyası haqqında» Azərbaycan Respublikası Qanununda nəzərdə tutulmuş tədbirləri həyata keçirən müvafiq icra hakimiyyəti orqanlarına səlahiyyətləri daxilində köməklik etsinlər.

16. Azərbaycan Respublikası Baş prokurorunun müavinləri, Baş Prokurorluğun struktur qurumlarının rəhbərləri və tabe prokurorlar Qərarın bütün prokurorluq işçiləri tərəfindən öyrənilməsinə və amnistiya aktının humanist mahiyyətinin təbliğini təmin etsinlər.

17. Əmrin icrasına nəzarəti öz üzərimə götürürəm.

18. Əmr elan edilməsi və icra olunması üçün Baş Prokurorluğun bütün struktur qurumlarına və tabe prokurorlara göndərsin, habelə «Azərbaycan Prokurorluğu» jurnalında dərc edilsin.

Azərbaycan Respublikasının

Baş prokuroru

I dərəcəli dövlət

ədliyyə müşaviri

Zakir Qaralov

Amnistiya aktının prokurorluq orqanlarında tətbiqi ilə bağlı Baş Prokurorluqda seminar keçirilmişdir

Mayın 11-də Heydər Əliyev Fondunun prezidenti, Milli Məclisin deputatı Mehriban xanım Əliyevanın təşəbbüsü ilə «Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin 90 illik yubileyi münasibətilə amnistiya elan edilməsi haqqında» Milli Məclisin 2013-cü il 7 may tarixli qərarının prokurorluq orqanlarında tətbiqi mövzusunda Baş Prokurorluğun Elm-Tədris Mərkəzində seminar keçirilmişdir.

Seminarla Baş Prokurorluğun dövlət ittihamının müdafiəsi üzrə, hüquqi təminat və informasiya idarələrinin, eləcə də Elm-Tədris Mərkəzinin əməkdaşları iştirak etmişlər.

Tədbirdə dövlət ittihamının müdafiəsi üzrə idarənin rəisi İlqar Cəfərov məruzə ilə çıxış edərək Azərbaycan Respublikasında insan hüquq və azadlıqlarının yüksək səviyyədə qorunmasının dövlətimizin daim diq-

amnistiya təsisatlarının bərpa edildiyini və bu sahədə ən qəti addımların atıldığını xüsusi vurğulamışdır.

Bildirilmişdir ki, ümummilli lider Heydər Əliyevin anadan olmasının 90 illik yubileyi münasibətilə Milli Məclis tərəfindən qəbul edilmiş amnistiya aktının icrası ilə əlaqədar prokurorluq orqanlarının vəzifələri barədə Azərbaycan Respublikasının Baş prokuroru tərəfindən müvafiq əmr imzalanmışdır.

Seminarla prokurorluq orqanlarının əməkdaşları tərəfindən amnistiya aktının dərinlən öyrənilməsi və təbliğinin zəruriliyi vurğulanaraq, onun humanist mahiyyətinin barələrində amnistiya tətbiq ediləcək şəxslərə izah olunması və gələcəkdə qanuna zidd hərəkətlərin yolverilməzliyi barədə onlarla fərdi söhbətlərin aparılmasının zəruriliyi diqqətə çatdırılmışdır. Eyni zamanda, prokurorluq əməkdaşlarına amnistiya aktına əsasən, cəzadan azad edilmiş məhkumların sosial adaptasiyası məqsədilə «Penitensiar müəssisələrdə cəza çəkməkdən

azad edilmiş şəxslərin sosial adaptasiyası haqqında» qanunda nəzərdə tutulmuş tədbirləri həyata keçirən müvafiq icra hakimiyyəti orqanlarına səlahiyyətləri daxilində köməklik göstərmələri tövsiyə edilmişdir.

Tədbirdə qərarın icrası mexanizmlərinin təkmilləşdirilməsi, prokurorluq əməkdaşlarının amnistiyanı tətbiq edəcək dövlət orqanları ilə səmərəli əməkdaşlığı, qərarın icrası zamanı yarana biləcək məsələlər ətrafında müzakirələr aparılmışdır.

qət mərkəzində olduğunu vurğulamışdır. Natiq ulu öndər Heydər Əliyevin siyasi hakimiyyətə xilasedici qayıdışından sonra ölkəmizdə məhkəmə-hüquq sisteminə işlək və çevik mexanizmlərin tətbiqinə başlandıqını, ədalət mühakiməsinin səmərəliliyinin artırılması məqsədi ilə qanunvericiliyin daha da təkmilləşdirilməsinə nail olunmaqla, humanizm siyasəti çərçivəsində həyata keçirilən tədbirlər, o cümlədən əfv və

AZƏRBAYCAN XALQININ ÜMUMMİLLİ LİDERİ HEYDƏR ƏLİRZA OĞLU ƏLİYEV

Tərcümeyi-hal

Heydər Əlirza oğlu Əliyev 1923-cü il mayın 10-da Azərbaycanın Naxçıvan şəhərində anadan olmuşdur. O, 1939-cu ildə Naxçıvan Pedaqoji Texnikumunu bitirdikdən sonra Azərbaycan Sənaye İnstitutunun (indiki Azərbaycan Dövlət Neft Akademiyası) memarlıq fakültəsində təhsil almışdır. Başlanan müharibə ona təhsilini başa çatdırmağa imkan verməmişdir.

1941-ci ildən Heydər Əliyev Naxçıvan MSSR Xalq Daxili İşlər Komissarlığında və Naxçıvan MSSR Xalq Komissarları Sovetində şöbə müdiri vəzifəsində işləmiş və 1944-cü ildə dövlət təhlükəsizliyi orqanlarında işə göndərilmişdir. Bu dövrdən təhlükəsizlik orqanları sistemində çalışan Heydər Əliyev 1964-cü ildən Azərbaycan SSR Nazirlər Soveti yanında Dövlət Təhlükəsizliyi Komitəsi sədrinin müavini, 1967-ci ildən isə sədri vəzifəsində işləmiş, general-mayor rütbəsinə qədər yüksəlmişdir. Həmin illərdə o, Leninqrad şəhərində (indiki Sankt-Peterburq) xüsusi ali təhsil almış, 1957-ci ildə isə Azərbaycan Dövlət Universitetinin tarix fakültəsini bitirmişdir.

Azərbaycan Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin 1969-cu il iyul plenumunda Heydər Əliyev Azərbaycan Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin birinci katibi seçilərək respublikanın rəhbəri olmuşdur. 1982-ci ilin dekabrında Sovet İttifaqı Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsi Siyasi Bürosunun üzvü seçilən Heydər Əliyev SSRİ Nazirlər Soveti sədrinin birinci müavini vəzifəsinə təyin edilmiş və SSRİ-nin rəhbərlərindən

biri olmuşdur. Heydər Əliyev iyirmi il ərzində SSRİ Ali Sovetinin deputatı, beş il isə SSRİ Ali Soveti sədrinin müavini olmuşdur.

Heydər Əliyev 1987-ci ilin oktyabrında Sovet İttifaqı Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsi Siyasi Bürosunun və şəxsən Baş katib Mixail Qorbaçovun yeritdiyi siyasi xəttə etiraz əlaməti olaraq, tutduğu vəzifələrdən istefa vermişdir.

Heydər Əliyev 1990-cı ilin 20 yanvarında sovet qoşunlarının Bakıda törətdiyi qanlı fa-

ciə ilə əlaqədar ertəsi gün Azərbaycanın Moskvadakı nümayəndəliyində bəyanatla çıxış edərək, Azərbaycan xalqına qarşı törədilmiş cinayətin təşkilatçıları və icraçılarının cəzalandırılmasını tələb etmişdir. O, Dağlıq Qarabağda yaranmış kəskin münaqişəli vəziyyətlə bağlı SSRİ rəhbərliyinin ikiüzlü siyasətinə etiraz əlaməti olaraq, 1991-ci ilin iyulunda Sovet İttifaqı Kommunist Partiyasının sıralarını tərk etmişdir.

1990-cı ilin iyulunda Azərbaycana qayıdan Heydər Əliyev ilk əvvəl Bakıda, sonra isə Naxçıvanda yaşamış, həmin ildə də Azərbaycan Ali Sovetinə deputat seçilmişdir. O, 1991–1993-cü illərdə Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin sədri, Azərbaycan Respublikası Ali Soveti sədrinin müavini olmuşdur. Heydər Əliyev 1992-ci ildə Yeni Azərbaycan Partiyasının Naxçıvan şəhərində keçirilmiş təsis qurultayında partiyanın sədri seçilmişdir.

1993-cü ilin may-iyununda hökumət böhranının son dərəcə kəskinləşməsi ilə ölkədə vətəndaş müharibəsinin baş verməsi və müstəqilliyin itirilməsi təhlükəsi yarandıqda Azərbaycan xalqı Heydər Əliyevin hakimiyyətə gətirilməsi tələbi ilə ayağa qalxdı. Azərbaycanın o zamankı rəhbərləri Heydər Əliyevi rəsmən Bakıya dəvət etməyə məcbur oldular. Heydər Əliyev 1993-cü il iyunun 15-də Azərbaycan Ali Sovetinin sədri seçildi, iyulun 24-də isə Milli Məclisin qərarı ilə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin səlahiyyətlərini həyata keçirməyə başladı.

1993-cü il oktyabrın 3-də ümumxalq səsverməsi nəticəsində Heydər Əliyev Azərbaycan Respublikasının Prezidenti seçildi. O, 1998-ci il oktyabrın 11-də xalqın yüksək fəallığı şəraitində keçirilən seçkilərdə səslərin 76,1 faizini toplayaraq, yenidən Azərbaycan Respublikasının Prezidenti seçilmişdir. 2003-cü il oktyabrın 15-də keçirilən prezident seçkilərində

namizədliyinin irəli sürülməsinə razılıq vermiş Heydər Əliyev səhhətində yaranmış problemlərlə əlaqədar seçkilərdə iştirak etməkdən imtina etmişdir.

Dekabrın 12-də Azərbaycanın ümummilli lideri, Prezident Heydər Əliyev Amerika Birləşmiş Ştatlarının Klivlend Klinikasında vəfat etmişdir.

Heydər Əliyev bir çox dövlət orden və medallara, beynəlxalq mükafatlara layiq görülmüş, müxtəlif ölkələrin universitetlərinin fəxri doktoru seçilmişdir.

Heydər Əliyev dörd dəfə Lenin ordeni, Qırmızı Ulduz ordeni və çoxlu medallarla təltif edilmiş, iki dəfə Sosialist Əməyi Qəhrəmanı adını almış, bir çox xarici dövlətlərin orden və medalları ilə təltif olunmuşdur.

27 mart 1997-ci il – Kiyevdə Azərbaycanın dövlət başçısına Ukraynanın ali mükafatı «Yaroslav Mudrı» ordeni təqdim edilmişdir.

13 aprel 1999-cu il – Prezident Heydər Əliyev Türkiyənin ən nüfuzlu mükafatı – «Atatürk Sülh Mükafatına» layiq görülmüşdür.

20 yanvar 2001-ci il – Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevə Moskva Dövlət Universitetinin «Fəxri professoru» adı verilmişdir.

3 aprel 2003-cü il – Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev Rusiya Federasiyasının Təhlükəsizlik, Müdafiə və Hüquq Qaydası Problemləri Akademiyasının professoru və həqiqi üzvü seçilmiş, Y.V.Andropov adına mükafata layiq görülmüşdür.

10 may 2003-cü il – Rusiyanın yüksək mükafatı – Müqəddəs Apostol Andrey Pervozvannı ordeni ilə təltif olunması barədə Fərman imzalanmışdır.

Siyasi portret

1969 – 1982

1969-cu ilin yayında Azərbaycanın rəhbərliyinə siyasət aləmi üçün hələ cavan, işgüzar, məqsədyönlü bir insan gəldi. Onun iradəli xarakterində, iş üslubunda hər cür ətalətə, fəaliyyətsizliyə, köhnəliyə, mühafizəkarlığa qarşı nadir hallarda təsadüf edilən dözümsüzlüklə köhnəlmiş forma və strukturların yeniləşdirilməsində, müasirləşdirilməsində işgüzar tutarlılıq, dəqiq qənaətkarlıq keyfiyyətləri harmonik şəkildə uyuşurdu. Bu adam Heydər Əliyev idi.

Heydər Əliyevin qarşısında, hələ bu vaxtadan onun sələflərinin heç birinin cəsaret edə bilmədiyi misli görünməmiş vəzifələr dururdu: respublikanın iqtisadiyyatını əsaslı şəkildə dəyişmək, müasir texnika və texnologiya ilə təchiz olunmuş sənaye bazasına çevirmək, monokultura xarakteri ilə fərqlənən kənd təsərrüfatını qaldırmaq, Bakının dünyanın ən gözəl və abad şəhəri kimi simasını özünə qaytarmaq, Azərbaycan kəndini dirçəltmək, Azərbaycan əhalisinin sosial, mədəni və təhsil səviyyəsini qaldırmaq, onun xaricdə yaşayan həmvətənlərlə əlaqəsini möhkəmləndirmək.

Azərbaycan üçün strateji əhəmiyyət kəsb edən bütün bunlar və xeyli digər məsələlər müvəffəqiyyətlə həyata keçirildi. Heydər Əliyevin nəhəng fəaliyyəti nəticəsində Azərbaycanın sənaye profili kökündən dəyişdi, kənd təsərrüfatı modernləşdirildi, respublikanın qədim paytaxtı intibah dövrü keçirdi. Bakıda, Sumqayıtda, Gəncədə, Naxçıvanda yeni ali məktəblər, muzeylər, teatrlar, kitabxanalar açıldı. Bakıda milli hərbi kadrlar hazırlayan C.Naxçıvanski adına məktəb fəaliyyətə başladı. Həmin illərdə respublikada dünya mədəniyyətinin Qara Qarayev və Fikrət Əmirov, Niyazi və Səttar Bəhlulzadə, Rəsul Rza və Lətif Kərimov kimi korifeyləri səmərəli fəaliyyət göstərirdilər.

Nəhəng dövlətin xalqları Azərbaycanı özləri üçün yenidən kəşf edirdilər: faşizmin darmadağın edilməsindəki görkəmli xidmətlərinə görə Bakı öl-

kənin ən yüksək mükafatına layiq görülürdü. Simferopolda və Sembek yüksəkliyində Böyük Vətən müharibəsi cəbhələrində qəhrəmancasına döyüşən Azərbaycan diviziyalarının şərəfinə monumental abidələr ucaldıldı.

Heydər Əliyevin sayəsində Stalin istibdadının qurbanları olan Mikayıl Müşviq, Hüseyn Cavid kimi gökəmli şairlər və digər yaradıcı adamlar unutulmuş əsarətindən qurtuldu.

Azərbaycan neft-maşınqayırma, məişət kondisionerləri, elektrik mühərrikləri, elektrotermik avadanlıq, soyuducular, sintetik kauçuk, elektrik kəbelləri, boru prokatı və başqa məhsullar buraxılışı sahəsində sabiq SSRİ-də qabaqcıl mövqelərə çıxdı. Respublikada sənayenin inkişafını müəyyənləşdirən tamamilə yeni sahələr meydana gəldi: kompüterlər, elektronika cihazları istehsal edən zavodlar. Azərbaycan ən böyük üzüm, tezyetişən tərəvəz, çay, tütün istehsalçısı oldu. Xəzərin nadir balıq sərvtələri nəzərə çarpacaq dərəcədə artdı, vaxtilə istifadəsiz qalmış Abşeron təpələrinin yamaclarında təzə parklar və meşələr salındı.

Minlərlə gənc təhsil almaq üçün ölkənin ən yaxşı məktəblərinə – Moskvaya, Leninqrada, Kiyevə, Xarkova, Minskə, Voronejə göndərilirdi. Bu nəslin üzərinə Azərbaycan Respublikasının daxil olacağı yeni dövrün problem və məsələlərini həll etmək vəzifəsi düşürdü. Heydər Əliyevin bəyan etdiyi «Qoy ədalət zəfər çalsın» şüarı həmin günlərin mənəvi-psixoloji mühitini müəyyənləşdirirdi. SSRİ-də ilk dəfə məhz Azərbaycanda korrupsiyaya, mafiyaya, tayfabazlığa qarşı genişmiqyaslı müharibə elan edilmişdi. Bütün bunlar həyat tərzini, standart əxlaq, davranış qaydalarını, ünsiyyət, qarşılıqlı münasibətlərin keyfiyyətini son dərəcə dəyişdirdi. 70–80-ci illər Azərbaycan tarixində hərtərəfli, köklü yeniləşdirmə dövrü, dinamiklik, işgüzarlıq, düzlük, doğruluq, xalqın ideallarına sədaqət kimi keyfiyyətlərin formalaşma dövrüdür. Liderin taleyi və xarakteri sanki millətin taleyi və xarakterinə də sirayət etmişdi.

1969 – 1973

*1 May nümayişi zamanı, Hökumət tribunası,
1 may 1971-ci il*

*Ağdaş rayonunun pambıqçılıq
kolxozlarının birində, avqust 1972-ci il*

Seçki məntəqəsində, 14 iyun 1970-ci il

*Araz çayı üzərində su qovşağının açılışı. SSRİ Nazirlər
Sovetinin sədr müavini M.İ.Yefremovun qarşılama, 28 iyun 1971-ci il*

*Azərbaycana keçici Qırmızı Bayrağın verilməsi münasi-
bəti ilə keçirilən təntənəli iclasda H.Əliyevin çıxışı,
2 oktyabr 1973-cü il*

*Bakı şəhəri Lenin rayonunun seçiciləri ilə görüş,
iyun 1970-ci il*

*C.Naxçıvanski adına Respublika internat məktəbində,
7 aprel 1973-cü il*

İmişli rayonu, sentyabr 1973-cü il

1974 – 1978

H.Əliyev Bakı şəhəri Nərimanov rayonu tikintisinin maketi ilə tanış olur, 15 aprel 1977-ci il

Leytenant Şmidt adına maşınqayırma zavodunda, aprel 1976-cı il

Naxçıvanda, 15 oktyabr 1978-ci il

Sabirabadda Mədəniyyət Sarayının açılışı, 3 sentyabr 1977-ci il

Xalq Təsərrüfatı Nailiyyətləri Sərgisində, 9 noyabr 1977-ci il

Xalq Təsərrüfatı Nailiyyətləri Sərgisində, 9 noyabr 1977-ci il

Xalq Təsərrüfatı Nailiyyətləri Sərgisində, 9 noyabr 1977-ci il

Naxçıvan MSSR-in 50 illiyində

1979 – 1982

Azərbaycan Xalq Təsərrüfatı Nailiyyətləri Sərgisində, dekabr 1979-cu il

Cəlilabad rayonunda, 7 sentyabr 1982-ci il

İş otağında, 20 iyun 1979-cu il

N.K.Baybakovun Bakı aeroportundan yola salınması, 11 dekabr 1980-ci il

Memar M.Mirqasımovun emalatxanasında, 7 aprel 1979-cu il

Naxçıvan MSSR partiya-təsərrüfat aktivi iclasının rəyasət heyətində, 30 noyabr 1980-ci il

Sumqayıt şəhərində, 8 aprel 1981-ci il

Yevlax rayonunda, 21 iyul 1979-cu il

1993 – 2003

QAYIDIŞ

Hərc-mərclik dövrü

1987-ci ildə Heydər Əliyev Sov.İKP MK Siyasi Bürosu üzvlüyündən istefa verdi. Azərbaycan xalqına üz vermiş bütün faciələr, itkilər də məhz bundan sonra başladı. Heydər Əliyevin SSRİ adlı dövlətin rəhbərlərindən biri olduğu illərdə Azərbaycana qarşı hansısa addımı atmağa cürəti çatmayan qüvvələr fəallaşdılar. Azərbaycanı gözü götürməyən ermənilər, başda SSRİ dövləti başçısının iqtisadi məsələlər üzrə müşaviri Aqanbekyan ölkəmizə qarşı təcavüzün reallaşdırılması planını həyata keçirmək üçün zəmin yaratmağa başladılar. Aqanbekyanın Parisdə çıxışlarından birində Dağlıq Qarabağın Ermənistanı verilməsinin iqtisadi cəhətdən məqsədəuyğun olduğunu iddia etməsi Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsinin ilk qılgılığını yaratdı.

Heydər Əliyevin istefasından sonra özünün güclü dayağını və müdafiəçisini itirmiş Azərbaycan xalqının haqq səsinə isə eşidən yox idi. Doğma Qarabağın müdafiəsinə qalxmış xalqımızın haqlı tələblərinə baxılmır, ermənilərin əli ilə mərkəzi televiziya və mətbuat səhifələrində Azərbaycanın ünvanına səslənən təhqirlərin, böhtanların ardı-arası kəsilmirdi. Bu kampaniyaya bir növ başçılıq edən mərkəzi hakimiyyətin ermənilərə münasibətdə tərəfkeşliyi getdikcə daha qabarıq şəkildə özünü biruzə verirdi.

Digər tərəfdən, 80-ci illərin axırlarında – 90-cı illərin əvvəllərində respublikaya rəhbərlik etmiş şəxslərin kölə psixologiyası, prinsipsizliyi, qətiyyətsizliyi və düşünülməmiş addımları Azərbaycanın getdikcə tənəzzülə uğramasına gətirib çıxarırdı, yurdumuzun torpaqları bir-birinin ardınca düşmənlərin əlinə keçməyə başlamış, ölkədə dərin böhran yaranmışdı.

1988-ci ildən başlayaraq Azərbaycanda dərinləşməkdə olan ictimai-siyasi, hərbi böhran 1993-cü ilin yayında özünün son həddinə çatdı. Getdikcə anarxiya, başıpozuqluq uçuşumuna yuvarlanan Azərbaycan iyunun əvvəllərində real və-təndəş qarşdurması ilə üz-üzə qaldı. Müdafiə Nazirliyinə, respublika hakimiyyətinə tabe olmayan bədnam «polkovnik» Surət Hüseynovun başçılığı ilə Gəncədə başlayan qiyam ölkəni fəlakətə

sürükləyirdi. Azərbaycanın o vaxtkı rəhbərliyinin cəsarətsizliyi və qətiyyətsizliyi üzündən qiyam lo-kallaşdırılmamış və ətraflara keçmişdi.

Belə bir vəziyyətdə iqtidar əlacsız qalmışdı və nə etmək lazım gəldiyini bilmirdi. Xalq isə özünü Heydər Əliyevə tutaraq onu köməyə çağırırdı. Həmin dövrdə xalqın müxtəlif təbəqələrinin neçə-neçə nümayəndə heyəti Naxçıvana gedərək Heydər Əliyevdən Bakıya dönüb respublikaya rəhbərlik etməsini xahiş etmişdi. Azərbaycanın bütün guşələrindən Naxçıvana vurulan teleqramların, göndərilən məktubların sayı-hesabı yox idi. Ölkəni idarə etmək iqtidarında olmayan mövcud iqtidar da Heydər Əliyevin Bakıya gəlməsini ondan inadla xahiş edirdi.

STABİLLİYİN TƏMİNATÇISI

Müstəqil dövlət quruculuğunun əsas istiqamətləri

Müstəqilliyin ilk illərində Azərbaycan Respublikası öz tarixinin mürəkkəb dövrünü yaşamışdır. Azərbaycan xalqının suveren dövlətdə yaşamaq arzusu, azadlıq ideallarına bağlılığı onun müstəqilliyinin əleyhinə olan düşmən dairələrin maraq-

larına toxunduğundan, onlar xalqı bu yoldan sapdırmaq, onun gələcəyə inamını sarsıtmaq üçün müxtəlif təxribatlardan və digər çirkin vasitələrdən istifadə edirdilər ki, bu da öz növbəsində respublikadakı ictimai-siyasi duruma ciddi surətdə mənfi təsir göstərirdi.

Anarxiya və dağdıçılıq siyasəti ölkədə baş alıb gedir, ağır iqtisadi vəziyyət, sabitliyi pozmaq istəyən qüvvələrin azğınlığı, bir-birinin ardınca həyata keçirilən təxribatlar, dövlət çevrilişi cəhdləri, mütəşəkkil cinayətkarlığın təhlükəli xarakter alması ictimai-siyasi və sosial ziddiyyətlərin kəskinləşməsinə rəvac vermişdi.

Bu şəraitdən istifadə edən cinayətkar aləm xeyli qol-budaq atmış, nəticədə respublikada cinayətkarlıq mahiyyətə daha təhlükəli olmuşdu. Bütün bunlar əhalini qorxuya salır, dövlət orqanlarının normal işini pozur, onların nüfuzuna xələl gətirirdi.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti 1994-cü il avqustun 9-da «Cinayətkarlığa qarşı mübarizənin gücləndirilməsi, qanunçuluğun və hüquq qaydalarının möhkəmləndirilməsi tədbirləri haqqında» fərman imzaladı. Bu fərman ölkədə konstitusiyalı dövlət quruluşunun mühafizəsinə, insan hüquq və azadlıqlarının cinayətkar qəsdlərdən qorunmasına yönəlmiş və cinayətkarlığa qarşı mübarizədə əsaslı dönüş yaratmışdır.

Həmin fərmana əsasən, Azərbaycan dövlətinin inkişafına mane olan amillərə qarşı mübarizə metodları və üsulları genişləndirilmiş, cinayətkarlığa şərait yaradan halların aradan qaldırılmasına yönəldilmiş əməli tədbirlər gücləndirilmiş, müvafiq təşkilati və praktiki tədbirlər planlaşdırılmış və uğurla həyata keçirilmişdi.

Bu tədbirlər nəticəsində hüquq-mühafizə orqanları sistemində və digər sahələrdə cinayətkarlarla əlbir olan, təxribatlar törədən, vəzifədən sui-istifadə edən, rüşvətxorluq və bir çox başqa qanunsuz əməllərlə məşğul olan, pozuntulara və əyintilərə yol verən şəxslər müəyyən olunub tutduğu vəzifələrdən kənarlaşdırılaraq məsuliyyətə cəlb olundular.

Azərbaycan Respublikasının Prezidentinin bu və digər fərman və sərəncamlarında qarşıya qoyulan vəzifələrin hüquq-mühafizə orqanları tərəfindən müvəffəqiyyətlə həyata keçirilməsi, görülmüş kompleks və çevik əməliyyat tədbirləri 1994-cü ilin oktyabrı və 1995-ci ilin martında dövlət çevrilişi cəhdlərinin aradan qaldırılması, ölkə Prezidentinin fiziki məhvinə yönəldilmiş sui-qəsdlərin qarşısının alınmasını, onların təşkilatçılarının ifşa olunmasını təmin etmiş, respublikada siyasi qarşılıqma yaratmaq cəhdlərinə qətiyyətlə son qoyulmuşdu.

Məhz bu illərdə Azərbaycan xalqına, onun Ə.Xanbabayev, A.Cəlilov, Ş.Rəhimov, Z.Bünyadov kimi görkəmli nümayəndələrinə qarşı törədilən cinayətlərin üstü açılmış, onların sifarişçiləri və icraçıları müəyyən edilmiş və cinayət məsuliyyətinə cəlb edilmişlər.

Narkotiklərin yayılması və narkomanlıqla mübarizə Azərbaycan

Respublikası Prezidentinin bir neçə fərman və sərəncamı ilə ümumdövlət səviyyəsinə qaldırılmış, bu cinayətin qarşısının alınması üçün dövlət proqramları, Milli Məclis tərəfindən müvafiq qanun qəbul edilmiş, təşkilati və digər əsaslı tədbirlər həyata keçirilmişdir.

90-cı illərdə mütəşəkkil dəstələrə qarşı aparılan qətiyyətli mübarizənin ən mühüm nəticələrindən biri də o oldu ki, əvvəlki illərin xofu insanların canından çıxmağa başladı, onlarda qanunun gücünə, hakimiyyətə, dövlətçiliyə inam yarandı. Əvvəllər qorxu və təzyiqlər altında susmağa məcbur olan yüzlərlə vətəndaş törədilmiş cinayətlər barədə dövlət orqanlarına məlumatlarla müraciət etməyə başladılar. Əməliyyat-axtarış və istintaq tədbirləri nəticəsində keçmiş illərdə törədilən və açılmamış qalan sifarişli qətlər, adam oğurluqları, işgəncələr və şəxsiyyət əleyhinə olan digər cinayətlər, oğurluq, soyğunçuluq, quldurluq, hədə-qorxu ilə tələb etmə (reket) və mülkiyyət əleyhinə olan digər bu kimi cinayətlər açılmış, təqsirkar şəxslər ədalət mühakiməsinə verilmişlər.

Azərbaycan iqtisadiyyatının düşdüyü çətin vəziyyətdən çıxarılması, bu sahədə yeni iqtisadi

münasibətlərin formalaşdırılması üçün Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin yeritdiyi siyasət və onun nəticələri göz qabağındadır. Bu gün ölkə iqtisadiyyatı əvvəlki illərin böhranından qurtulmuş və tədricən, dönmədən inkişaf yolu ilə irəliləməkdədir. Bu yöndə həyata keçirilən siyasətin əsas istiqamətlərindən biri – iqtisadiyyatın inkişafına mane olan, xalqın əmlakına göz dikən, korrupsiya və rüşvətxorluğa qurşanan ünsürlərə qarşı barışmaz, qətiyyətli və amansız mübarizə aparmaqdır.

Respublikada sabitliyin bərqərar olunması xalqın iqtidara və hüquq-mühafizə orqanlarına inamının artmasına, cəmiyyətdə mövcud olmuş qorxu və cinayətkarlar arasında hökm sürmüş cəzasızlıq əhval-ruhiyyəsinin aradan götürülməsinə səbəb olmuşdur. Ayrı-ayrı siyasətbazların milli tələyimizə pərdəarxası oyunlarına, siyasi anarxiyaya son qoyulmuşdur.

Prezident Heydər Əliyevin rəhbərliyi altında aparılmış son dərəcə gərgin fəaliyyət nəticəsində ölkədə cinayətkarlıq cilovlanmış və kriminogen durum tam nəzarət altına alınmışdır.

Bunun nəticəsidir ki, MDB ölkələri arasında Azərbaycan kriminogen durumunun vəziyyətinə görə ən sabit olan ölkədir. 2000-ci ildə əhalinin hər 100 min nəfərinə düşən cinayətlərin sayına görə Azərbaycan Rusiyadan 11,4, Belarusdan 7,5, Ukraynadan 6,2, Qazaxıstandan 5,4, Moldovadan 5,1 dəfə az cinayət törədilmişdir.

Azərbaycan Respublikasında ictimai-siyasi sabitliyə nail olunması vətəndaşların hüquq və mənafeələrinin müdafiəsinə, bazar münasibətlərinə əsaslanan iqtisadiyyatın və sahibkarlığın inkişafına, beynəlxalq iqtisadi və maliyyə sistemində inteqrasiya istiqamət götürən, sosial ədalət prinsipinə əsaslanan demokratik, hüquqi dövlət quruculuğu yoluna qədəm qoymağa imkan yaratmışdır.

HƏRBİ QURUCULUQ

Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin yaradılması və inkişafı

Azərbaycan Respublikası on il əvvəl öz dövlət müstəqilliyini bərpa edərkən artıq Ermənistan Respublikası ilə müharibə vəziyyətində idi. Tarix boyu Azərbaycana qarşı ərazi iddiasında olan ermənilər onlara havadarlıq edən və ölkəmizi par-

çalamaq, onun müstəqilliyinə mane olmaq istəyən digər qüvvələrlə birlikdə torpaqlarımızın bir hissəsini işğal etmişlər. O zaman Azərbaycana rəhbərlik edən şəxslər qətiyyətsizlik və iradəsizlik nümayiş etdirərək Silahlı Qüvvələri yarada bilmədilər.

Ordu quruculuğunda düzgün siyasətin yeridilməməsi nəticəsində xalqın orduya etdiyi yardımlara, ayrı-ayrı döyüşlərdə xalqımızın vətənpərvər və igid oğullarının düşməne layiqli müqavimət göstərmələrinə baxmayaraq, Silahlı Qüvvələr bütövlükdə uğursuzluğa düçar oldu.

Bütün bunların nəticəsində erməni Silahlı Qüvvələri Azərbaycan torpaqlarının 20 faizini zəbt etmiş, bir milyondan artıq vətəndaşımızı öz yurdlarından didərgin salmış, on minlərlə insanı məhv etmişdir.

Yalnız Heydər Əliyevin 1993-cü ildə xalqın tələbi ilə hakimiyyətə gəlməsi və Azərbaycan Respublikasının Prezidenti seçilməsi vəziyyəti kökündən dəyişdi, respublikamızda ordu quruculuğu sahəsində mühüm tədbirlərin həyata keçirilməsinə

güclü təkan verdi, cəbhədə vəziyyətin müsbət istiqamətdə inkişafına şərait yaratdı.

Heydər Əliyevin hakimiyyətə qayıtması və cəbhədə atəşkəsə nail olması dövlət quruculuğunun bütün sahələrində olduğu kimi Silahlı Qüvvələrdə də əsaslı islahatların aparılmasına imkan yaratdı. Silahlı Qüvvələrdə həyata keçirilən quruculuq işləri, struktur dəyişiklikləri, döyüş əməliyyatlarının vahid rəhbərlik altında planlaşdırılması, hissələrin hərbi elminin tələblərinə uyğun idarə edilməsi, kadrların saflaşdırılması, qoşun hissələrinin təxribətçi və siyasi ünsürlərdən təmizlənməsi Azərbaycan ordusunu keyfiyyətcə yeniləşdirdi.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin Silahlı Qüvvələrə göstərdiyi diqqət və qayğının nəticəsində ordunun mərkəzləşdirilmiş maddi-texniki təminatı əvvəlki illərdən fərqli olaraq əhəmiyyətli dərəcədə yaxşılaşdırıldı, hərbi birləşmə və hissələrin maddi-texniki, tibbi və digər vasitələrlə təmin edilməsi təşkil olundu, maliyyə-təsərrüfat fəaliyyəti nizama salındı. Silahlı Qüvvələrə tələb olunan silah, hərbi texnika, döyüş sur-satı, arxa xidmət əmlakı və digər maddi vasitələrin istehsal olunması üçün sifarişlərin Azərbaycan Respublikasının sənaye müəssisələrində yerləşdirilməsi ölkə iqtisadiyyatının inkişafına da tökan verdi. Orduda şəxsi heyətin mənəvi-psixoloji hazırlığına, döyüş ruhunun yüksəldilməsinə diqqət artırıldı, hərbi vətənpərvərlik işi gücləndirildi.

1994-cü ilin oktyabr və 1995-ci ilin mart hadisələri zamanı zabit və əsgərlərin Vətən qarşısında öz borclarını şərəflə yerinə yetirməsi bir daha sübut etdi ki, şəxsi heyət arasında müstəqillik amalı və Hərbi anda sədaqət hissi yeni mənəvi-psixoloji iqlim formalaşmış, ordu hissələri artıq müxtəlif siyasi və cinayətkar mafioz dəstələrə xidmət edən tərribatçılardan, casuslardan keyli təmizlənmişdir.

Bu sahədə əldə edilmiş uğurlara baxmayaraq, son illərdə hərbi hissələrdə nizam-intizamın möhkəmləndirilməsi, təlim və tərbiyənin düzgün qurulması istiqamətində iş səngiməmiş, onun müasir səviyyədə aparılması üçün müvafiq nizamnamələr, təlimatlar hazırlanmış və tətbiq edilmişdir. Ordu quruculuğunun ən müxtəlif sahələri ilə bağlı zəruri olan qanunlar qəbul edilmiş və artıq Azərbaycan ordusunun mükəmməl qanunvericilik bazası yaradılmışdır.

Ordu quruculuğunun indiki mərhələsində Silahlı Qüvvələrdə aparılan islahatların əsas məqsədlərindən biri qoşunların Vətənə, Azərbaycan xalqına və dövlətinə sadıq, yüksək hərbi hazırlığa malik zabit, gizir və miçmanlarla tam komplektləşdirilməsinə nail olmaqdır. Silahlı Qüvvələrin şəxsi heyətlə komplektləşdirilməsi Ali Baş Komandanın göstərişlərinə və Azərbaycan Res-

publikasının hərbi qanunvericilik aktlarının tələblərinə uyğun vahid plan əsasında aparılır və ardıcıl xarakter daşıyır.

Azərbaycan Respublikası Prezidenti Heydər Əliyevin sayəsində ölkəmizdə milli hərbi kadrların yetişdirilməsi üçün müasir tələblərə cavab verən hərbi təhsil sisteminin inkişafı və təkmilləşdirilməsi istiqamətində əhəmiyyətli tədbirlər həyata keçirilir.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev hərbi təhsil sisteminin daha da inkişaf etdirilməsi məqsədilə 1999-cu il fevralın 20-də Hərbi Akademiyanın yaradılması haqqında fərman imzalamışdır.

Bu gün Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin zabitləri həmçinin Türkiyənin, Ukraynanın, Rusiyanın, Pakistanın, Çinin, Almaniyanın, Böyük Britaniyanın, İtaliyanın, Rumıniyanın, Macarıstanın hərbi akademiya-larında və dinləmə kurslarında da təhsil alırlar. Zabitlərimizin Amerika Birləşmiş Ştatlarında təhsil alması haqqında artıq razılıq əldə edilmişdir.

Silahlı Qüvvələrin şəxsi heyətinin sosial müdafiəsinin təmin edilməsi məqsədilə 1993-cü ildən başlayaraq, hərbi qulluqçuların, Müdafiə Nazirliyi sistemində işləyən fəhlə və qulluqçuların əmək haqqı artırılmış, şəxsi heyətin tibbi, ərzaq və əşya-əmlak təminatının yaxşılaşdırılması istiqamətində iş aparılmışdır. Hərbi hissələrin maddi-texniki bazaları, əsgər yataqxanaları müasir tələblərə uyğun təmir edilmiş, şəxsi heyətin asudə vaxtının maraqlı və səmərəli təşkili üçün texniki təbliğat vasitələrinin təminatına diqqət artırılmışdır.

Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin hərəmərclik illərindəki siyasi oyunlardan və siyasi qüvvələrdən uzaqlaşdırılması, onların intizamlı, mənəvi cəhətdən saf, yüksək peşəkarlığı ilə seçilən kadrlarla təmin olunması, təchizatının yaxşılaşdırılması, quruculuq işlərinin elmi əsaslarla aparılması, ordunun güclənməsi, Vətənimizin suverenliyinin və müstəqilliyinin möhkəm təminatçısına çevrilməsi respublika Prezidenti Heydər Əliyevin rəhbərliyi altında aparılan işlərin, onun tələbkarlığının məntiqi nəticəsidir.

DEMOKRATIYANIN İNKİŞAFI

Konstitusiyanın qəbul olunması

Azərbaycan Respublikasının 1995-ci ildə qəbul olunmuş Konstitusiyası müstəqil Azərbaycanın ilk Konstitusiyası idi.

Müstəqil dövlətin yeni Konstitusiyasının layihəsinin hazırlanmasının təşəbbüskarı 1994-cü ilin ortalarında Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev olmuşdur. Prezidentin İcra Aparatına Konstitusiya layihəsinin xüsusi komissiyaya baxmaq üçün təqdim edilməsi barədə dövlət başçısı tərəfindən müvafiq göstəriş verilmişdi. Azərbaycan Respublikasının yeni Konstitusiya layihəsinin hazırlanması üzrə komissiyanın tərkibi prezident tərəfindən parlamentə təqdim edilmiş və Milli Məclis 1995-ci il mayın 2-də müvafiq qərar qəbul etmişdir.

Müstəqil Azərbaycanın ilk Konstitusiyası Azərbaycan Respublikasının dövlət quruculuğu əsaslarını qoymuşdur. Azərbaycan demokratik, hüquqi, dünyəvi bir dövlət kimi ilk dəfə olaraq insan hüquqlarının prioritetini və hakimiyyət bölgüsünü özünün gələcək inkişaf yolu kimi seçmişdir. Konstitusiyaya görə Azərbaycanda hakimiyyətin yeganə mənbəyi xalqdır. Azərbaycan xalqını yalnız onun demokratik surətdə seçdiyi səlahiyyətli nümayəndələri təmsil edə bilər, digər heç kəsin Azərbaycan xalqı adından danışmaq, onun adından müraciət etmək və xalqı təmsil etmək hüququ yoxdur. Konstitusiya ilə müəyyən edilir ki, Azərbaycan xalqının heç bir hissəsi, sosial qrup, təşkilat və ya heç bir şəxs hakimiyyətin həyata keçirilməsi səlahiyyətini mənimsəyə bilməz və hakimiyyətin mənimsənilməsi xalqa qarşı ön ağır cinayətdir. Dövlət

tin əsaslarını müəyyən edərək Konstitusiya ilk növbədə hər bir demokratik dövlətin ayrılmaz atributları olan təsisatlara xüsusi yer ayırır. Söhbət insan və vətəndaş hüquqlarının və azadlıqlarının dövlətin ali məqsədi olmasından, mülkiyyətin toxunulmazlığına təminat verilməsindən, təbii ehtiyatların yalnız dövlətə mənsub olmasından, Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarının sosial müdafiəsinin dövlətin xüsusi diqqət mərkəzində olmasından, ailəyə və uşaqlara dövlət tərəfindən qayğı göstərilməsindən və s. bu kimi məsələlərdən gedir.

Dünyada çox az Konstitusiya tapılır ki, onun maddələrinin üçdə bir hissəsi insan hüquqlarına və onların təminatlarına həsr edilsin. Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 158 maddəsindən 48-i insan hüquqlarına həsr edilib.

İQTİSADİ DİRÇƏLİŞ

İqtisadiyyatda dirçəliş

Ermənistan silahlı qüvvələrinin Azərbaycana hərbi təcavüzü, ictimai-siyasi sabitliyin pozulması, ölkədə rəhbərliyin tez-tez dəyişməsi nəticəsində 90-cı illərin əvvəllərindən etibarən iqtisadiyyatın əksər sahələrində istehsalın tənəzzülü başlamış və bu proses getdikcə dərinləşərək xroniki səciyyə almışdı.

Prezident kimi fəaliyyətinin əsas istiqamətlərindən bəhs edərək Heydər Əliyev iki halı xüsusi qeyd etmişdir: «Respublika iqtisadiyyatı, demək olar ki, tamamilə dağıdılıb, xalqın rifah halı aşağı düşüb. Lakin respublikanın böyük sosial-iqtisadi, elmi-texniki potensialı var. Azərbaycanın coğ-

rafi-siyasi vəziyyəti, onun təbii sərvətləri, uzun illər boyu yaranmış əsas fondları respublikanı bu ağır böhrandan çıxarmağa imkan verir. Digər tərəfdən yeni islahatlar aparmaq yolu ilə bazar iqtisadiyyatına keçmək istiqamətində hərəkət etməliyik».

1993-cü ilin yarısından başlayaraq, aparılan ardıcıl və məqsədyönlü siyasət nəticəsində ictimai-siyasi sabitliyin təmin olunması, istehsalda yaranmış gerilmə proseslərinin qarşısının alınması və digər tədbirlərdən sonra iqtisadiyyatda tənəzzül tədricən aradan qaldırıldı və bununla da Azərbaycanın iqtisadi inkişafında mahiyyətə yeni mərhələnin təməli qoyuldu. Əldə olunan makroiqtisadi sabitlik, sənayedə və digər sahələrdə iqtisadi göstəricilərin artımı, həyata keçirilən geniş miqyaslı iqtisadi islahatların ilkin nəticələri aparılan siyasətin düzgünlüyünü və Azərbaycanın bazar iqtisadiyyatı yolunda inamlı addımlarını təsdiq edirdi.

İqtisadi islahatların mühüm istiqaməti olan özəlləşdirmə prosesi uğurla həyata keçirilmişdir. Özəlləşdirmə prosesi başlayandan 2003-cü il yanvarın 1-dək ümumi dəyəri 549,8 milyard manat olan 36,9 min kiçik müəssisə və obyekt, o cümlədən 711 sənaye, 120 kənd təsərrüfatı müəssisəsi, 351 tikinti təşkilatı, 2911 ticarət, 9641 məişət xidməti, 576 yanacaqqaldırma məntəqəsi, 16,5 min nəqliyyat müəssisəsi və nəqliyyat vasitələri, 92 kommunal təsərrüfatı obyektinə və 5,2 min digər obyekt və avadanlıq özəlləşdirilmişdir.

2003-cü ilin əvvəlində nizamnamə kapitalı 5331,3 milyard manat olan 1486 dövlət müəssisəsi səhmdar cəmiyyətinə çevrilmişdir.

1994-cü il sentyabrın 20-də imzalanmış «Əsrin müqaviləsi» Azərbaycan Respublikasının siyasi, iqtisadi və informasiya blokadası şəraitində olan bir vaxtda imzalandı. Həmin dövrdə Azərbaycan

haqqında dünyada təsəvvür ya ümumiyyətlə yox idi, yaxud da ki, respublikamız barəsində yalnız mənfi rəy formalaşmışdı. Heydər Əliyev belə bir gərgin şəraitdə dünyanın 7 inkişaf etmiş qüdrətli dövlətini təmsil edən 11 neft şirkəti ilə «Əsrin müqaviləsi»ni imzalamağa müvəffəq oldu. Azərbaycan üçün həyati əhəmiyyəti olan bu müqavilə həm respublikanın daxilində sabitliyin bərqərar olunması, həm də xarici siyasətdə uğurların əldə edilməsində müstəsna rol oynadı. «Əsrin müqaviləsi»nin imzalanmasından 3 il sonra, 1997-ci ilin noyabrında «Əsrin müqaviləsi»nin iştirakçılarından ibarət Azərbaycan Beynəlxalq Əməliyyat Şirkəti «Çıraq» yatağının ilk quyusundan neftin fontan vurmasına nail oldu və bu andan başlayaraq, 2002-ci ilin sonunadək həmin yataqdan 24,5 milyon ton neft və 3,5 milyard kubmetr qaz hasil edir. Ümumiyyətlə, 2002-ci ildə Azərbaycanda 15,3 milyon ton neft hasil edilərək son iyirmi dörd ildə ən yüksək göstərici əldə olunmuşdur.

Heydər Əliyevin özünün də vurğuladığı kimi, «Əsrin müqaviləsi»nin imzalanması ilə Azərbaycan Xəzər dənizi və onun enerji ehtiyatlarını bütün dünyanın üzünə açdı və bu hadisənin ölkənin gələcəyi üçün nə dərəcədə əhəmiyyətli olduğunu tarixçilər yazacaqlar.

«Əsrin müqaviləsi»nin imzalanması ilə yanaşı hasil olunacaq

neftin dünya bazarına çıxarılması üçün əlverişli marşrutun axtarılıb tapılması da mühüm əhəmiyyət kəsb edirdi. Layihə çərçivəsində ilkin neftin hasil olunmağa başladığı dövrdə onun Bakı–Novorossiysk kəməri vasitəsilə nəqli həyata keçirilirdisə də, artıq tezliklə neft hasilatının 50 milyon ton və ondan daha artıq səviyyəyə çıxarılması planlaşdırıldığından alternativ neft kəməri layihələri tələb olunurdu. Digər tərəfdən neftin nəqli məsələsi iqtisadi ilə yanaşı həm də siyasi sə-

ciyyə daşdığından marşrutun seçilməsində marağı olan dövlətlərin də maraqlarının nəzərə alınması vacib idi. Məhz belə bir vəziyyətdə Heydər Əliyev Azərbaycan neft kəmərinin çoxvariantlılığı ideyası ilə çıxış edir. Bakı–Supsa kəməri işə salınır, eyni zamanda «Əsrin müqaviləsi» çərçivəsində hasil olunacaq əsas neftin nəqli üçün «Bakı–Tbilisi–Ceyhan» neft kəmərinin inşa edilməsi üzrə danışıqlar intensivləşdirilir. 1999-cu ilin noyabrında ATƏT-in İstanbul zirvə toplantısının sammiti çərçivəsində Azərbaycan, Gürcüstan və Türkiyə prezidentləri ABŞ-ın dövlət başçısının iştirakı ilə Bakı–Tbilisi–Ceyhan əsas ixrac neft boru kəmərinin inşa edilməsinə dair hökumətlərarası saziş imzaladılar. Bu kəmərin çəkilməsi yolunda yaradılan çoxsaylı əngəllərə baxmayaraq, Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin siyasi iradəsi və uzaqgörənliyi sayəsində maneələrin hamısı dəf edilərək bu layihənin gerçəkləşməsi reallığa çevrildi, 2003-cü ildə kəmərin tikintisinə başlandı.

1993-cü ildə Heydər Əliyev Azərbaycan xalqının xahişi və müraciəti ilə hakimiyyətə gələrkən respublikada ümumi daxili məhsul istehsalında orta hesabla 20–23 faiz geriləmə baş verirdi. Lakin Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə respublikada görülən təxirəsalınmaz tədbirlər nəticəsində iqtisadiyyatda tənəzzülün qarşısı alındı və beləliklə, 1994-1995-ci illərdə bugünkü nailiyyətlərin əldə olunmasının təməli qoyuldu. Hazırda həmin tarixi dövrü təhlil etdikdə onu sabitləşmə dövrü kimi səciyyələndirmək olar. Məhz həmin illərdə geriləmənin qarşısı alındı və 1996-cı ildən etibarən dirçəliş dövrü başladı.

Statistikaya nəzər salsaq görərik ki, 1996-cı ildə ümumi daxili məhsul istehsalı 1,3 faiz artmış 1997-ci ildə həmin rəqəm 5,8 faiz, 1998-ci ildə isə 10 faiz təşkil etmişdir. Məqsədyönlü şəkildə həyata keçirilən səmərəli tədbirlər nəticəsində ölkədə ümumi daxili məhsul son on ildə 21,2 faiz artaraq 2002-ci ildə 29,6 trilyon manata çatdı ki, onun da 59,8 faizi istehsal, 32,4 faizi xidmət sahələrində baş vemişdir.

1995-ci ildə sənaye məhsullarının buraxılışında azalma 21,4 faiz, 1996-cı ildə 6,7 faiz olmuşdusa, artıq 1997-ci ildə bu sahədə 0,3 faiz artım müşahidə edilmişdir. Bu sıradan neft emalı, metallurgiya, ağac emalı, şüşə və çini-saxsı məhsullar istehsalında artım daha yüksək olmuşdur. Digər istehsal sahələrində geriləmənin sürəti azaldılmış, bəzi hallarda isə bu meyl tamamilə dayanandırılmışdır.

1997–2002-ci illərdə sənaye məhsulu istehsalı 23,6 faiz, yaxud orta hesabla ildə 3,6 faiz artmışdır. Hasilat sənayesi ilə yanaşı, qeyri neft sektoru – emal sənayesi də inkişaf edir. Son 4 il ərzində emal sənayesi sahələrində məhsul istehsalı

24 faiz, o cümlədən yeyinti sənayesində 22 faiz, taxta məmulatı istehsalında 3,5 dəfə, metallurgiya sənayesində 2,5 dəfə artmışdır.

Sənayenin inkişafı ilə yanaşı Heydər Əliyev respublikada kənd təsərrüfatının inkişaf etdirilməsinə də xüsusi diqqət yetirirdi. Məhz bu diqqətin nəticəsində respublikada 40-dan çox hüquqi-normativ sənəd qəbul edildi və onların

əsasında aparılan islahatların yekunu olaraq 872 min kəndli ailəsinə 1372, 8 min hektar torpaq sahəsi, 63 mindən artıq maşın və traktor, 4 min malqara tövləsi, 2300 qoyun yatağı, 450 min baş qaramal, 1 milyon 900 başdan artıq davar düşürdü. Hazırda ölkədə 2600-dən çox kəndli-fermer təsərrüfatı fəaliyyəti mövcuddur. İstehsal edilən kənd təsərrüfatı məhsullarının 99,01 faizi məhz onların payına düşür. Bu məhsulların satışında qiymətlər tam sabitləşib, idxal-ixrac əməliyyatlarında bütün maneələr aradan qaldırıldı.

Yaxın keçmişdə əsas kənd təsərrüfatı məhsullarını müxtəlif xarici ölkələrdən alan Azərbaycan indi əksinə, xaricə məhsul ixrac edir. Bu da sözsüz ki, məhsul istehsalının intensiv artımı nəticəsində mümkün olmuşdur. Təkcə 2002-ci ildə kəndli-fermer təsərrüfatları, digər özəl aqrar qurumlar 2,2 mln. ton taxıl, 973,4 min ton tərəvəz, 329,3 min ton bostan, 694,4 min ton kartof, 511,6 min ton meyvə, 80,2 min ton tütün, 1440 ton çay yar-

pağı, 223,6 min ton ət (diri çəkiddə), 1 mln. 198,6 min ton süd, 561,6 mln. ədəd yumuta, 11,8 min ton yun, 148,3 ton barama istehsal ediblər. 2001-ci ilə nisbətən 2002-ci ildə məhsul istehsalı 6,4 faiz çox olmuşdur.

İdxal-ixrac əməliyyatlarının bazar iqtisadiyyatının tələblərinə uyğun qurulması nəticəsində ölkəmizin beynəlxalq əlaqələri ilbəl genişlənir, möhkəmlənir və inkişaf edir. Əgər 1993-cü ildə 60 xarici ölkə ilə ticarət əlaqələri qurulmuşdusa, 2002-ci ildə bu əlaqələrin coğrafiyası genişlənməmiş və 128 xarici dövlətlə idxal-ixrac əməliyyatları aparılmışdır.

1993-cü ildə xarici ölkələrdən respublikamıza 628,8 milyon ABŞ dolları məbləğində mal gətirildiyi halda, ölkəmizdən kənara 724,7 milyon dollarlıq mal göndərilmiş və 95,9 milyon dollarlıq müsbət xarici ticarət saldosu yaranmışdı. Sonrakı illərdə bu proses davam edərək 2002-ci ildə xarici ölkələrlə ticarət dövriyyəsi 3833,1 milyon ABŞ dolları olmuş və 1993-cü illə müqayisədə 2,8 dəfə artmışdır. O cümlədən bu müddətdə ixrac 2167,5 milyon, idxal isə 1665,6 milyon dollar təşkil etmiş, ölkə üzrə 501,9 milyon müsbət xarici ticarət saldosu yaranmışdır. İxracın həcmi ümumi dövriyyənin 56,5 faizini təşkil etmiş və idxalı 30,1 faiz üstələmişdir.

1991–1994-cü illərdə inflyasiyanın böyük sürətlə – 207,1 faizdən 1763 faizə qədər artması müşahidə olunduğu halda, aparılan iqtisadi islahatlar nəticəsində 1995-ci ildən başlayaraq sabitləşmə prosesi getmişdir. Belə ki, 1995-ci ildə istehlak bazarında qiymətlərin əvvəlki ilə nisbətən 5,1 dəfə, 1996-cı ildə 19,9 faiz, 1997-ci ildə 3,7 faiz artdığı halda, 1998–1999-cu illərdə inflyasiya deflyasiya ilə əvəz olunmuş və istehlak qiymətləri 1998-ci ildə 0,8 faiz, 1999-cu ildə 8,5 faiz ucuzlaşmış, sonrakı illərdə isə demək olar ki, sabit qalmışdır.

İqtisadiyyatda aparılan islahatlar ölkənin maliyyə vəziyyətinin yaxşılaşmasını, dövlət büdcəsinin gəlirlərinin ildən-ilə artmasını təmin etmişdir. 2002-ci ildə dövlət büdcəsinin bütün mənbələrdən daxil olan gəlirləri 1993-cü ilə nisbətən 85 dəfə artaraq 4,6 trilyon manata çatmış, xərcləri isə 72 dəfə artaraq 4,7 trilyon manat olmuşdur.

Beləliklə, tam əminliklə demək olar ki, 1993–2003-cü illərdə Azərbaycan iqtisadiyyatı böhran və tənəzzül məngənəsindən çıxaraq, iqtisadi inkişaf və yüksəliş yoluna qədəm qoymuşdur.

SOSIAL QAYĞILAR

Sosial sığorta sistemində islahatlar

Azərbaycan Respublikasında əhalinin sosial müdafiəsi möhtərəm prezidentimiz cənab Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə həyata keçirilən iqtisadi siyasətin öncül istiqamətlərindən biri kimi daim dövlətin diqqət mərkəzindədir.

1996-cı ildən başlayaraq, ölkə iqtisadiyyatında ardıcıl müşahidə olunan inkişaf meyilləri, ayrı-ayrı sahələrdən əldə edilən müsbət nəticələr dövlətin sosial yönümlü siyasətinin daha da gücləndirilməsinə şərait yaratmışdır.

Son illər əhalinin həyat səviyyəsinin yüksəldilməsi, əmək haqlarının, aztəminatlı ailələrə verilən müavinətlərin atırılması sahəsində bir sıra mühüm tədbirlər həyata keçirilmiş, vətəndaşların təqaüd təminatının yaxşılaşdırılması istiqamətində ciddi addımlar atılmışdır. Bütün bunların nəticəsində işləyənlərin orta aylıq nominal əmək haqqı və orta aylıq təqaüdü məbləği bir neçə dəfə artmışdır.

Əhalinin təqaüd təminatını beynəlxalq standartlara cavab verən, keyfiyyətə yüksək səviyyəyə çatdırmaq məqsədilə işləyən vətəndaşların fərdi uçotu sisteminin yaradılması vacibdir. İqtisadi münasibətlərin bazar iqtisadiyyatı prinsipləri əsasında formalaşmış ölkələr üçün xarakterik olan bu sistemin tətbiqində əsas məqsəd ödənilən məcburi dövlət sosial sığorta haqqı ilə pensiya məbləği arasında birbaşa qarşılıqlı əlaqənin yaradılmasıdır. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2001-ci il 17 iyul tarixli 767 sayılı sərəncamı ilə təsdiq edilmiş «Azərbaycan Respublikasında təqaüd islahatının konsepsiyası»nda əhalinin sosial müdafiəsi və təqaüd təminatı sahəsində aparılacaq islahatların mərhələləri göstərilmişdir.

İlk növbədə qarşıya qoyulmuş əsas vəzifələrdən biri qanunvericilik bazasının yaradılmasıdır. Sonrakı mərhələlərdə fərdi uçot sisteminin yaradılması üçün lazımi avadanlıqların quraşdırılması, proqram təminatı və iş yerlərinin hazırlanması, yeni avtomatlaşdırılmış yığım sisteminin hazırlanması və tətbiqi, işləyənlərin əmək haqları (gəlirləri) barədə məlumatların yığılması, fərdi uçotun məlumatlarına əsaslanan pensiyaların hesablanmasına başlanılması və s. məsələlərin həyata keçirilməsi nəzərdə tutulmuşdur.

«Dövlət sosial sığorta sistemində fərdi uçot haqqında» Azərbaycan Respublikasının 2001-ci il 27 noyabr tarixli 221-II Q sayılı qanunu ilə fərdi uçot sisteminin tətbiqi üçün hüquqi baza yaradılmışdır. Azərbaycanda fərdi uçot sisteminin ilkin elementlərinin tətbiqinə Dövlət Sosial Müdafiə Fondunun 2 şöbəsində (Nərimanov və Əli Bayramlı) başlanmışdır. Məlumatların kompüter vasitəsilə alınması üçün proqram işlənilib hazırlanmışdır. Bu sahədə işlərin sürətləndirilməsi üçün ciddi tədbirlər görülür.

Yekunda onu qeyd etmək lazımdır ki, işləyən vətəndaşların fərdi uçot sisteminin tətbiqi son nəticədə ölkədə təqaüd təminatı sisteminin beynəlxalq standartlarla uyğunlaşdırılması, vətəndaşların sosial müdafiəsinin yaxşılaşdırılması işinə xidmət edəcəkdir.

BEYNƏLXALQ ƏLAQƏLƏR

Azərbaycan Respublikasının xarici siyasətinin əsas istiqamət, məqsəd və prioritetlərinin müəyyən olunması

1993-cü ilin yarısından bəri hazırlanıb həyata keçirilən Azərbaycan Respublikasının xarici siya-

səti Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır. Məhz onun təşəbbüsü və rəhbərliyi altında bu siyasət özünün mahiyyəti və məzmunu etibarilə elmi əsasda dərinlən düşünölmüş konsepsiyaya söykənərək hazırlanmaqla bərabər, həm də səliqə-sahmanla, siyasi səriştə ilə ardıcıl olaraq həyata keçirilməyə başlandı. Yəni əvvəllər məqsədi, məramı, başlanğıcı, sonu bəlli olmayan, səriştəsiz aparılan, konkret şəraiti, reallığı, qüvvələr nisbətini nəzərə almayan və xalqın, respublikanın milli mənafələrinə ziyan verərək nəticə etibarlı ilə yenidən müstəqillik qazanan və ağır müharibə şəraitində olan respublikanın beynəlxalq aləmdə təklənməsinə gətirib çıxaran kortəbii xarici siyasətdən qətiyyətlə imtina edildi. Çox düzgün olaraq və həm də böyük uzaqgörənliklə həyata keçirilən bu yeni yanaşma xarici siyasətimizin sonrakı gedişləri üçün zəruri bir başlanğıc kimi müəyyən olundu. Lakin nə qədər yaxşı hazırlanmış bir konsepsiya olsa da, həyata keçirilməsinin dəqiq mexanizmi işlənilməzsə, onun həyata keçirilməsi üçün əlverişli lazımi şərait yaradılmazsa, həmin konsepsiya kağız üzərində qalar. Odur ki, hər şeydən əvvəl yeni xarici siyasət xətti üçün dinc şərait təmin edilməli idi. Bunun üçün müharibəni dayandırmaq və daxilə sabitlik yaratmaq lazım idi. Bu məqsədlə də 1994-cü ilin mayında Ermənistanla atəşkəsə nail olunması, qanunsuz hərbi birləşmələrin buraxılması və ölkə daxilində sabitlik yaratmaq yolunda atılan addımlar sayəsində yeni xarici siyasət xəttinin ardıcılıqla həyata keçirilməsi üçün lazım olan əlverişli dinc şərait yarandı.

Heydər Əliyev bütün amilləri nəzərə alaraq əqlin, zəkanın, zəngin təcrübənin gücünə arxalananaraq Azərbaycanın yeni xarici siyasət kursunun əsas istiqamətlərini müəyyən etdi. Bu yenilənmiş xarici siyasət xətti ilk növbədə bir sıra ən mühüm və ən başlıca təxirəsalınmaz vəzifələri yerinə yetirməli idi. Həmin vəzifələrdən biri Azərbaycanı beynəlxalq aləmdəki təcrid vəziyyətindən çıxarmaq, Azərbaycan əleyhinə yaradılmış fikir cəbhəsini darmadağın etmək, haqq işimizi dünya dövlətləri və dünya ictimaiyyətinə olduğu kimi çatdıraraq respublikamız ətrafındakı informasiya blokadasını yarmaqdan ibarət idi. Digər vəzifələrdən biri də bəzi dövlətlərlə münasibətlərdə əsas-sız yaradılmış gərginliyi aradan götürməkdən, xarici ölkələrlə münasibətdə tarazlaşdırılmış xarici siyasət xəttini təmin etməkdən, qonşu ölkələrlə münasibətlərə daha çox diqqət yetirməklə qarşı-

ABŞ-da, iyul 1997-ci il

ABŞ-a rəsmi səfər, aprel 2001-ci il

NATO blokunun üzvləri ilə görüşdə, Brüssel, 1996-cı il

Fransaya rəsmi səfər, dekabr 1993-cü il.

H. Əliyev Ki Uestdə, ABŞ, aprel 2001-ci il

H.Əliyev Kırım görüşlərində, 1998-ci il

H.Əliyev və Boris Yeltsin, Minsk şəhəri, 1 may 1995-ci il

Türkiyədə, 1999-cu il

H.Əliyev və Suleyman Dəmirəl, 1999-cu il

MDB ölkələri başçılarının görüşündə, 2000-ci il

İngiltərəyə rəsmi səfər, noyabr 1995-ci il

İran İslam Respublikasına rəsmi səfər, iyul 1994-cü il

İtaliyaya rəsmi səfər, sentyabr 1997-ci il

İngiltərəyə rəsmi səfər, fevral 1994-cü il

H. Əliyev və Eduard Şevardnadze, Tbilisi, mart 1996-cı il

Səudiyyə Ərəbistanına rəsmi səfər, iyul 1994-cü il

lıqlı səmərəli əməkdaşlıq və mehriban qonşuluq əlaqələrinin qorunmasına nail olmaqdan ibarət idi. Qarşıda duran mühüm vəzifələrdən biri də böyük dövlətlərlə əlaqələri beynəlxalq hüquq normalarına, beynəlxalq prinsiplərə tam uyğun tərzdə mehriban qonşuluq və qarşılıqlı faydalı əməkdaşlıq əsasları üzərində qurmaqdan, dünyada mövcud olan müxtəlif beynəlxalq və regional təşkilatlara qoşulmaq və orada fəal iştirak etməkdən, beləliklə də müstəqil Azərbaycanın böyük dünya siyasətində lazımınca iştirakını, müxtəlif dünya ölkələri ilə səmərəli əməkdaşlığını təmin etməkdən ibarət idi.

Azərbaycanın indiki qarışıq, təlatümlü dünyada və eləcə də həddindən artıq mürəkkəb Qafqaz regionunda tutduğu yerinin, rolunun, onun strateji əhəmiyyətinin düzgün müəyyən edilməsi də mühüm və vacib məsələlərdən idi.

Bütün bu vəzifələrin müvəffəqiyyətlə yerinə yetirilməsi üçün müasir dünyadakı hadisələrin siyasəti gedişini dərinlən bilmək və mövcud şəraiti düzgün qiymətləndirmək, dövlətlərarası münasibətlərdən, regiondakı konkret siyasəti vəzifələrdən, onların iqtisadi əhəmiyyətindən və bunun dünya siyasətinə təsir dairəsindən, orada toqquşan maraqlardan düzgün nəticə çıxarmaq bacarığı tələb olunurdu. Odur ki, olduqca çevik, müxtəlif gedişli xarici siyasət yeridilməli idi.

Heydər Əliyev çox bacarıqlı, son dərəcə təcrübəli dövlət başçısı və yetkin siyasəti xadim kimi bu çətin və mürəkkəb vəzifələrin öhdəsindən müvəffəqiyyətlə və böyük ustalıqla gəlmək bacarığı nümayiş etdirdi. Bu, Azərbaycana beynəlxalq aləmdə nüfuz və şöhrət qazandırdı, Heydər Əliyevin müəyyən etdiyi yeni xarici siyasət xəttinə və mövqeyinə inam yarattı. Bunun nəticəsi olaraq Azərbaycan dünyanın bütün aparıcı ölkələrinin maraq mərkəzinə çevrildi, beynəlxalq və regional əməkdaşlıq sahəsində mühüm rol oynamağa başladı, investisiyaların axışdığı ən cəlbedici ölkələrdən birinə çevirdi.

Heydər Əliyevin çoxtərəfli gərgin fəaliyyəti sayəsində cəmiyyətin bütün sahələrində həyata keçirilən islahatların nəticəsi olaraq Azərbaycan Respublikası Avropa Şurasına bərabərhüquqlu üzv qəbul edilərək ümumavropa ailəsinə qovuşdu və burada layiqli yerini tutdu. Heydər Əliyev nəinki Azərbaycan Respublikasının yeni siyasət xəttini müəyyən etdi, həmçinin bu siyasətin həyata keçirilməsinin yollarını, vasitələrini, üsul və metodlarını da dəqiq və böyük məharətlə düşünüb hazırladı.

QARABAĞ PROBLEMİ

Dağlıq Qarabağ problemi və Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsinin həlli istiqamətində fəaliyyət

Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli Heydər Əliyevin xarici siyasətində başlıca yer tuturdu. Heydər Əliyevin 1993-cü ildə hakimiyyətə tarixi qayıdışından sonra münaqişənin aradan qaldırılmasına nail olmaq üçün göstərdiyi fəaliyyəti, ən yüksək səviyyədə dövlət başçıları və nümayəndə heyətləri ilə ikitərəfli və eləcə də çoxtərəfli görüşlərdə, beynəlxalq forumlarda, ATƏT-in zirvə görüşlərində, Minsk qrupunun həmsədrləri ilə aparılan müzakirələrdə, həmçinin Ermənistan Prezidenti ilə təkbətək danışıqlarda göstərdiyi ardıcıl səylər Heydər Əliyevin siyasətinin mühüm hissəsini təşkil edirdi.

Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin tarixi və mahiyyəti, onun törətdiyi nəticələr dünya birliyinə yaxşı məlumdur. Bu münaqişə əzəli Azərbaycan torpağı olan Dağlıq Qarabağı qoparıb özünə birləşdirməyə çalışan Ermənistanın Azərbaycana ərazi iddiaları nəticəsində yaranmışdır. 1988-ci ildə münaqişə başlananda keçmiş Sovet İttifaqının rəhbərliyinin Azərbaycana qarşı ədalətsiz və qərəzli mövqeyi, problemin vaxtında qarşısını almaq istəməməsi nəticəsində münaqişə dərinləşərək mühaibəyə çevrildi.

1991–1992-ci illərdə hərbi əməliyyatlar geniş vüsət almağa başladı. Erməni silahlı birləşmələri ən müasir silahlardan istifadə edərək 1992-ci ilin fevral ayında Azərbaycanın Dağlıq Qarabağ bölgəsində 800 nəfərin ölümü ilə nəticələnən Xocalı soyqırımını həyata keçirdi. 1992-ci ilin mayında isə bu hücumlar Şuşanın, sonra da Laçının süqutu ilə nəticələndi. Beləliklə, erməni silahlı qüvvə-

ləri Dağlıq Qarabağın ətrafındakı rayonların da işğalına başladı. BMT-nin Təhlükəsizlik Şurasının 822, 853, 874, 884 nömrəli qətnamələrində erməni silahlı birləşmələrinin Azərbaycan torpaqlarından dərhal və qeyd-şərtsiz çıxarılması və qaçqınların öz doğma yerlərinə qaytarılması tələb olunsa da, bu sahədə beynəlxalq ictimaiyyətin səylərinə və çağırışlarına məhəl qoymayan erməni silahlı birləşmələri Azərbaycan rayonlarını işğal etməkdə davam etdi. 1993-cü ilin aprelindən başlayaraq bir neçə ay ərzində Kəlbəcər, Ağdam, Cəbrayıl, Qubadlı, Füzuli, Zəngilan işğal olundu. Onu da qeyd etmək lazımdır ki, Ermənistanın Azərbaycana qarşı işğalçılıq siyasəti beynəlxalq ictimaiyyət tərəfindən pislənsə də, Ermənistan faktiki olaraq heç bir dövlət tərəfindən təcavüzkar kimi tanınmadı. Yalnız 1993-cü ilin aprel ayında Pakistanın Kəraçi şəhərində İslam Konfransı Təşkilatının 21-ci konfransında Ermənistanın təcavüzkar dövlət olduğu bəyan edildi.

O zamankı Azərbaycan rəhbərliyinin səriştəsizliyindən, ölkədə baş verən hərəc-mərclikdən, hakimiyyət uğrunda gedən qanlı münaqişələrdən istifadə edən Ermənistan Azərbaycanın əzəli torpaqları olan Dağlıq Qarabağda qeyri-konstitusion hakimiyyət stukturlarını yaratmağa başladı. Nəticədə Dağlıq Qarabağ separatçıların və Ermənistan silahlı qüvvələrinin tam hərbi nəzarəti altına düşdü.

1993-cü ilin iyununda xalqın təkidli tələbi ilə ölkədə hakimiyyət dəyişikliyi baş verdi. Bir tərəfdən Azərbaycanın ərazi bütövlüyünün pozulması, torpaqların verilməsi, digər tərəfdən ölkənin parçalanması təhlükəsi qarşısında qaldığını görüb buna dözmək istəməyən xalqın çağırışı ilə hakimiyyətə qayıdan Heydər Əliyev ölkədə baş qaldırmış separatçı qüvvələri, Azərbaycan dövlətçiliyinə, müstəqilliyinə, ərazi bütövlüyünə qəsdlər törədən cinayətkar qrupları zərərsizləşdirdi, ölkədaxili ictimai-siyasi sabitliyi, dövlət ilə xalqın birliyini, yekdilliyini təmin etdi.

Heydər Əliyevin Azərbaycanın müstəqilliyini, ərazi bütövlüyünü qorumaq, ölkədə ictimai-siyasi sabitliyə nail olmaq istiqamətində təxirəsalın-

maz vəzifələrdən biri davam etməkdə olan Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsi ilə bağlı qəti addımlar atmaqdan ibarət idi. Heydər Əliyevin hakimiyyətə gəlişindən sonra Milli Ordumuzun formalaşdırılması, onun döyüş qabiliyyətinin yüksəldilməsi, torpaqlarımızın müdafiə olunması üçün geniş miqyaslı tədbirlərin həyata keçirilməsi nəticəsində hərbi qarşılıqda tarazlıq yarandı.

Cəbhə bölgələrindəki yeni vəziyyət erməni tərəfini atəşin dayandırılması barədə ciddi düşünməyə vadar etdi. Məhz Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə, onun qətiyyəti, əzmkarlığı və uzaqgörənliyi nəticəsində 1994-cü ilin may ayının 12-də atəşkəs haqqında razılaşma əldə olundu, beş ildən artıq davam edən hərbi əməliyyatlar dayandırıldı, münaqişənin sülh yolu ilə aradan qaldırılması üçün ilkin şərait yarandı.

Məhz atəşkəsə nail olduğdan sonra bütün bu işlər üçün geniş imkan və şərait yaranmış oldu və bu sahədəki işlərin vüsəti xeyli artdı. Heydər Əliyev məsələnin sülh

yolu ilə həll olunmasına tərəfdar olduğunu bildirdi və onun gərgin fəaliyyəti nəticəsində ATƏT-in Minsk qrupu çərçivəsində intensiv sülh danışıqları aparıldı.

1994-cü ilin dekabrında ATƏT-in Budapeştdə keçirilən Zirvə görüşündə Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi ilə əlaqədar ATƏT-in fəaliyyətinin intensivləşdirilməsi barədə qərar qəbul olundu. ATƏT dövlətlərinin başçıları nizamamanın mərhələli xarakterini müəyyən edərək və ATƏT-in Minsk Konfransının həmsədrələrinə silahlı münaqişənin dayandırılması barədə saziş hazırlamağı tapşırırdı. Saziş bütün tərəflər üçün münaqişənin əsas nəticələrinin aradan qaldırılması özündə əks etdirməli və Minsk Konfransının çağırılması üçün əsas olmalı idi. Münaqişə zonasında sülhün təmin edilməsi üçün ATƏT-in çoxmillətli qüvvələrinin yeləşdirilməsi barəsində bir qərar qəbul olundu.

ATƏT-in 1994-cü il Budapeşt, 1996-cı il Lisbon və 1999-cü il İstanbul sammitlərində münaqişənin dinc və siyasi yollarla həlli istiqamətində bir sıra mühüm təkliflər irəli sürüldü. Xüsu-

silə 1996-cı ildə ATƏT-in Lissabon Zirvə görüşü zamanı Heydər Əliyevin siyasi uzaqgörənliyi və müdrikliyi sayəsində Azərbaycanın mövqeyi Ermənistan istisna olmaqla, dünyanın 53 dövləti tərəfindən qəbul edildi, tanındı və müdafiə olundu.

Qeyd etmək lazımdır ki, 1993–2000-ci illər arasında Prezident Heydər Əliyev ATƏT rəhbərliyi və Minsk qrupunun təmsilçiləri ilə 130-dan çox görüş keçirmişdir. ATƏT-ə üzv olan ölkələrin liderləri ilə keçirilən görüşləri, aparılan danışıqları da buraya əlavə etsək, Dağlıq Qarabağ münaqişəsini həll etməyi öz üzərinə götürmüş bu beynəlxalq qurumla Azərbaycanın nə qədər sıx və intensiv işlədiyi, qarşılıqlı əməkdaşlıq etdiyi aydın olar.

Heydər Əliyev 1993-cü ildən 2001-ci ilədək 68 ölkənin prezidenti və dövlət başçısı ilə 485 görüş keçirmişdir. Bu görüşlərin hamısında Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi müzakirə olunmuşdur. Konkret rəqəmlərlə ifadə etsək, Heydər Əliyev ABŞ-ın Prezidenti, xarici işlər naziri ilə bu məsələni 18, Fransa rəhbərləri ilə 16, Rusiya ilə 23, Türkiyə rəhbərləri ilə 78 dəfə müzakirə etmişdir. BMT-nin baş katibləri ilə onlarca görüş olmuşdur, NATO-nun, Müstəqil Dövlətlər Birliyinin Zirvə görüşlərində, İslam Konfransı Təşkilatının iki, İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatının dörd Zirvə görüşündə, türkdilli ölkələrin dövlət başçılarının Zirvə görüşlərində hər dəfə Heydər Əliyev Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsini gündəliyə çıxarmışdır.

ATƏT-in Lissabon Zirvə görüşündən sonra Minsk qrupunun həmsədrləri dünyanın üç ən böyük dövləti – Rusiya, ABŞ, Fransa oldu. Minsk qrupunun həmsədrləri Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin tənzimlənməsinə dair indiyədək üç təklif vermişlər. Onların 1997-ci ilin iyununda təqdim etdikləri ilk təklif münaqişənin paket həllini, 1997-ci ilin oktyabrında verdikləri ikinci təklif isə münaqişənin mərhələli həllini nəzərdə tuturdu. 1998-ci ilin noyabrında həmsədrlər yeni, üçüncü təklif – «ümumi dövlət» təklifini verdilər.

Nəhayət, 1999-cu ilin aprelindən başlayaraq, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin nizama salınması istiqamətində yeni bir format yaranıb və o, öz fəaliyyəti ilə əslində ATƏT-in Minsk qrupunun işini tamamlayır. Bu, Azərbaycan və Ermənistan prezidentlərinin birbaşa dialoqudur. Heydər Əliyevin Ermənistan Prezidenti Robert Koçaryan ilə Cenev-

rədə, Moskvada, İstanbulda, Parisdə, Minskdə, Davosda, Yaltada, Soçidə, Respublikamızın sərhədində çoxsaylı görüşləri olmuşdur.

Emənistan Prezidenti ilə danışıqlar zamanı Heydər Əliyev əsasən münaqişənin tezliklə sülh yolu ilə tənzimlənməsi və Ermənistan ilə Azərbaycan arasında uzunmüddətli möhkəm sülh yaradılması üçün qarşılıqlı surətdə məqbul kompromislərin axtarışı ilə məşğul olmuşdur. Qeyd etmək lazımdır ki, 1999-cu ilin axırlarında prezidentlər kompromis əldə edilməsinə yaxın idilər. Lakin Ermənistan əldə olunmuş razılaşmalardan tezliklə geri çəkildi.

Bu gün danışıqlar prosesində yaranmış vəziyyət isə beynəlxalq münasibətlərdə təhlükəli presedent yaradır. Beynəlxalq birlik beynəlxalq hüququn norma və prinsiplərinə ciddi əməl olunmasını, bunların möhkəmləndirilməsini təmin etmək əvəzinə, qətiyyətsizlik nümayiş etdirir. Ərazi bütövlüyünün toxunulmazlığı, sərhədlərin pozulmazlığı kimi beynəlxalq hüququn fundamental norma və prinsipləri sual altına qoyulur və bununla da Azərbaycan Respublikasının Dağlıq Qarabağ regionunda yaşayan 100 min erməniyə görə beynəlxalq praktikanın, beynəlxalq hüququn on illər boyu formalaşmış dayaqları sarsıdılır. Hərbi təcavüzün tanınması nəticəsində əldə edilmiş sülh, sabitlik və təhlükəsizlik isə möhkəm və əbədi ola bilməz.

ELM VƏ MƏDƏNİYYƏT

Mədəniyyətin yeni intibah dövrü

BMT-nin təhsil, elm və mədəniyyət məsələləri üzrə bölmədə çıxışı. Paris, 1993-cü il

Siyasi-iqtisadi sabitlik hökm sürməyən yerdə mədəniyyət iflasa uğrayır. Bu təbiidir. Azərbaycan mədəniyyətinin tarixi kökləri nə qədər dərinliklərə işləsə də, 1988–1993-cü illərdə cəmiyyə-

yetimizdə hökm sürən kaos və anarxiya mədəniyyət və incəsənət sahələrinə də təsir göstərməyə bilməzdi. Həmin illərdə Azərbaycan mədəniyyəti dərin böhran içində idi. Heydər Əliyev millətin taleyi üçün misilsiz əhəmiyyət daşıyan bütün fəaliyyət sahələrinə həmişə ciddi diqqət yetirən bir siyasətçi kimi tezliklə bu vəziyyəti aradan qaldırmaq üçün mühüm tədbirlər gördü. O, hələ respublikaya rəhbərlik etdiyi 70–80-ci illərdə keçmiş SSRİ-nin nüfuzlu ali təhsil ocaqlarına axın-axın göndərdiyi gənclərin, ziyalıların, 1969–1982-ci illər ərzində respublikamızın təhsil, mədəniyyət, incəsənət sahələri üçün yaratdığı zəngin maddi və mənəvi potensialın səfərbər edilməsi hesabına müstəqil dövlətimizdə mədəniyyətin tənəzzül vəziyyətindən çıxarılması uğrunda fəaliyyətə başladı. Tez bir zamanda cəmiyyətdə elm, təhsil və mədəniyyət xadimlərinin rolu yüksəlməyə başladı. Yaradıcı ziyalıların respublikamızda aparılan quruculuq işlərinin müxtəlif sahələrinə cəlb olunmaları, əvvəlki şan-şöhrətlərinin, hörmət-izzətlərinin onlara qaytarılması mədəniyyətin, incəsənətin inkişafı üçün böyük stimuldur. «Respublika» sarayında keçirilən tədbirlərin birində professorlar dövlət rəhbərinə öz təşəkkürlərini belə çatdırmışdılar: «Biz ac qala bilərik, maddi məhrumiyyətlərə sinə görə bilərik, ancaq ruhi, mənəvi qidasız yaşamaq bizim üçün hədsiz dərəcədə çətindir. Çox sağ olun ki, bizə yenidən ruhi qida verdiniz».

Bəli, ziyalı cəmiyyətin milli-mənəvi simasını formalaşdıran ən kövrək və həssas hissəsidir. Hər bir xalqın ən ağır tarixi anlarında onun milli məniyyətinin qorunub saxlanması, millətin millət kimi özlüyünü hişf edib bilməsində ziyalıların, mədəniyyət, ədəbiyyat, elm və incəsənət xadimlərinin əməyi böyükdür. Buna görə də bir dövlət rəhbə-

ri kimi Heydər Əliyev daim mədəniyyət xadimlərinin qayğısına qalmış, onlara himayədarlıq etmişdir. Tarix boyu Azərbaycanın şan-şöhrətini bütün ellərə yaymış, dünyanın mədəniyyət xəzinəsinə öz dəyərli töhfələrini səxavətlə bəxş etmiş dahi sənətkarlarımızın tənənəli yubileylərinin keçirilməsi, xalqımızın musiqi, kino, teatr və

ədəbiyyat bayramlarının, çoxsaylı festival və mərasimlərin təşkili, bütün bu tədbirlərdə şəxsən iştirak etməsi ölkə başçısının mədəniyyət adamlarına, bütün ziyalılara böyük diqqət və ehtiramının təcəssümüdür. Ömrünü sənətə həsr etmiş yaradıcı şəxslərin böyük bir qrupunun ötən dövrdə dövlət mükafatları ilə təltif olunması, onlara fərdi təqaüdlər verilməsi, iri məbləğdə maddi yardımlar göstərilməsi Heydər Əliyevin mədəniyyətə qayğısının bariz nümunəsi idi. Müstəqil dövlətimizin sükanı başında duran Heydər Əliyev mədəniyyətimizin yalnız dünənini və bu gününü

deyil, həmçinin sabahını da düşünürdü. Bir şəxsiyyət kimi fitri istedad sahibi olan Heydər Əliyev daim gənc istedadların tapılıb üzə çıxarılmasına böyük diqqət yetirir, onlara qayğı göstərir, sənət yollarında uğurlar qazanmaları üçün hər cür şərait yaradırdı. Heydər Əliyevin əsl milli təəssübkeşliyi sayəsində Bakı az bir vaxtda təkcə Azərbaycanın deyil, bir məşhur yazıçının təbirincə desək, bütün Qafqazın mədəniyyət paytaxtına çevrilmişdir. Heydər Əliyev hər şeydən əvvəl əhalinin ən geniş kütlələrinin dünya incəsənətinin, musiqisinin ənənələri və ən yaxşı nümunələri ilə tanış olmaları üçün şərait yaradılmasına böyük diqqət yetirirdi, çünki «yüksək incəsənət ilə təmas insanı həmişə zənginləşdirir, yüksəldir, onu daha yaxşı və daha xoşbəxt edir».

Heydər Əliyevin mədəniyyət siyasətinin təzahürüdür ki, dünya şöhrətli mədəniyyət xadimləri tez-tez şəhərimizin qonağı olur, Azərbaycanın dünya mədəniyyətinə inteqrasiyası üçün əllərindən gələni məmnunluq hissi ilə edirlər. Mstislav Rostropoviçin Bakı konservatoriyasında vaxtaşırı «master klass» hazırlığı keçməyə razılıq verməsi də Heydər Əliyevin böyük nüfuzu, milli və ümumbəşəri mədəni dəyərlərin qorunub saxlanması sahəsində yorulmaz fəaliyyəti hesabına mümkün olmuşdur. Bundan başqa, Bakıya dəvət olunan xarici mədəniyyət ustaları xalqımızın zəngin mədəniyyətini dünyanın hər yerində təbliğ edir, mədəni sərhədlərimizi genişləndirir. Respublikamızın iqtisadi çətinliklərinə baxmayaraq Heydər Əliyev ayrı-ayrı musiqi kollektivlərinin, mədəniyyət ocaqlarının fəaliyyəti üçün daim maddi imkanlar axtarırdı. Dövlət simfonik orkestri əməkdaşlarının, mədəniyyət xadimlərinin əmək haqqlarının atırılması, Musiqili komediya Teatrı binasının istifadəyə verilməsi, Milli Dram Teatrının əsaslı təmiri Heydər Əliyevin bu sahədə həyata keçirdiyi tədbirlərdəndir. Onu da nəzərə almaq lazımdır ki, mədəniyyət və incəsənətin digər sahələrində çalışanların da əmək haqqları 1994-cü ildən başlayaraq, bir neçə dəfə artırılmışdır. Ölkənin maddi rifahı artdıqca mədəniyyət xadimlərinə göstərilən dövlət qayğısı da yüksələn xətlə inkişaf edirdi. Azərbaycan mədəniyyətinin sabahı dünənindən daha parlaq olacaqdır. Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə bu sahədə görülmüş işlər ilə zəngin mədəniyyətimizin əbədiliyinin və inkişafının möhkəm təməli qoyulub.

MİLLƏTİN SAĞLAMLIĞI

Səhiyyə islahatları

Respublikamızda səhiyyənin inkişafı və əhəlinin sağlamlığının qorunması sahəsində son on ildə əldə edilən nailiyyətlər Heydər Əliyevin adı ilə bilavasitə bağlıdır. Məhz onun yeritdiyi böyük siyasətin nəticəsində səhiyyə sahəsində də həyata keçirilən islahatlar xalqın sağlamlığına dövlət səviyyəsində göstərilən müstəsna qayğı və diqqətin əsl mənada parlaq nümunələri sayıla bilər.

İndi Azərbaycan səhiyyəsinin uğurları tək-cə Respublikamızda, keçmiş postsovet məkanında deyil, həm də inkişaf etmiş ölkələrdə, o cümlədən, ABŞ,

İngiltərə, Fransa, Almaniya, Kanada, İtaliya və s. tərəfindən təsdiq edilir və qəbul olunur. Əlbəttə, qısa müddətdə belə yüksək səviyyənin əldə edilməsi həm də onunla izah edilir ki, hələ 1969–1982-ci illərdə respublikamıza rəhbərlik edərkən, eləcə də 1982–1987-ci illərdə SSRİ rəhbərlərindən biri kimi, səhiyyəimizin də yüksəlişini təmin etmiş, onun hərtərəfli inkişafı üçün bütün mümkün tədbirləri həyata keçirmişdir. Həmin dövrdə yüzlərlə müasir səhiyyə obyektləri inşa edilmiş, mövcud tibb müəssisələrinin yarısından çoxu yenidən qurulmuş, Bakıda və respublikanın digər şəhərlərində ittifaq əhəmiyyətli ixtisaslaşdırılmış mərkəzlər açılmış və bunlar saysız-hesabsız miqdarda ən yeni cihaz və avadanlıqlarla, tibbi ləvazimatlarla təmin olunmuş, ittifaqda və xarici ölkələrdə çoxsaylı yüksək ixtisaslı elmi-tibbi kadrlar hazırlanmışdır.

Müstəqillik illərində Heydər Əliyevin bilavasitə rəhbərliyi, diqqəti və dəstəyi ilə Səhiyyə Nazirliyi sistemində ardıcıl və məqsədyönlü iş görülmüş, islahatlar aparılmışdır. Bu işdə ilk əvvəl səhiyyənin hüquqi-nomativ bazasının təkmilləşdirilməsi və dünya standartları səviyyəsinə qaldırılması daim diqqət mərkəzində olmuşdur. Həmin məqsədlə bir sıra qanunlar («Əczaçılıq fəaliyyəti haqqında», «Özəl tibb fəaliyyəti haqqında», «Tibbi sığorta haqqında» və s.) işlənib hazırlanmış və Milli Məclis tərəfindən təsdiq edilmişdir.

Azərbaycan Respublikası ərazisində AIDS-in yayılmasının qarşısının alınması üzrə və vərəm əleyhinə proqramlar fəaliyyət göstərir.

Səhiyyə Nazirliyinin islahatlar proqramı hazırlanmış və onun icrasına başlanmışdır. Heydər Əliyevin respublikada «Səhiyyə sahəsində İslahatlar üzrə Dövlət Komissiyasının yaradılması barədə» 13 mart 1998-ci il tarixli sərəncamı səhiyyənin bütün sahələrini əhatə edən islahatların daha geniş miqyasda və sürətlə aparılması üçün şərait yaratmışdır.

Hazırda Səhiyyə Nazirliyi sistemi strukturu ümumi çarpayısı 74600 olan 783 xəstəxanadan, 1646 ambulator poliklinika müəssisəsi, 743 həkim ambulatoriyası, 12 elmi-tədqiqat institutu, Azərbaycan Tibb Universiteti, Ə.Əliyev adına Azərbaycan Dövlət Həkimləri Təkmilləşdirmə İnstitutu və 9 orta tibbi təhsil məktəbindən ibarətdir.

Keçid dövründə səhiyyədə mütərəqqi dəyişiklərin aparılması və yeni səhiyyə sistemini qurmaq

məqsədlə 1994-cü ilin dekabrında Prezident Heydər Əliyev ilə BMT-nin YUNİSEF təşkilatının rəhbərliyi «əməkdaşlıq proqramı» imzalamışlar. Proqrama uyğun olaraq, islahatlara digər bölgələrə nisbətən uşaq ölümünün yüksək, sağlamlıq və səhiyyə göstəricilərinin aşağı səviyyədə olduğu Quba rayonunda başlamaq qərara alındı və bu gün də davam edən islahatlar nəticəsində hələ 1996-cı ildə rayonun 27 tibb müəssisəsi yenidən təşkil edilərək 20 tibb müəssisəsində cəmləşdirildi və bu zaman 465 çarpayı, 519 ştat vahidi məqsədyönlü şəkildə ixtisar edildi ki, nəticədə 333 milyon manat dövlət vəsaitinə qənaət etmək mümkün oldu.

Bir qədər sonra Masallı, Lənkəran, Cəlilabad və Səlyan rayonlarında da bu proqramın icrasında uğurlar əldə edildi.

İslahatlara başlarkən səhiyyədə ən çox narahatlıq doğuran problemlərdən biri onun maliyyələşdirilməsi idi.

Səhiyyəyə ayrılan dövlət büdcəsi ilə yanaşı, Heydər Əliyevin hələ 24 oktyabr 1994-cü il tarixli fərmanı ilə səhiyyə sistemində özünümaliyyələşdirməyə keçidin genişləndirilməsi nəzərdə tutulurdu və bu tədbirləri həyata keçirmək üçün həmin ilin noyabrında Səhiyyə Nazirliyi strukturunda Büdcədənəknar Tibbi Xidmət idarəsi yaradılmışdı.

Səhiyyədə aparılan islahatlar çərçivəsində əsas nailiyyətlərdən biri də – özəl səhiyyə sisteminin tətbiq edilməsidir. Bu istiqamətdə hüquqi-normativ baza yaradılmış, «Özəl tibb fəaliyyəti haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu qüvvəyə minmişdir. Özəl tibb xidmətinin tətbiqi nəticəsində 10000 nəfərədək işçi, o cümlədən, 2500 həkim və 4000 orat tibb işçisi işlə təmin edilmiş, əhaliyə göstərilən tibbi xidmətin qiyməti 2 dəfəyədək aşağı salınmışdır. Özəl səhiyyə sahəsində islahatlar davam etməkdədir.

Emənistanın Azərbaycana təcavüzü nəticəsində işğal olunmuş ərazilərdən öz doğma yurdunu tərk etməyə məcbur olmuş bir milyondan artıq qaçqın və məcburi köçkünün tibbi təminatı ilə bağlı problemlərin həlli daim Səhiyyə Nazirliyinin diqqət mərkəzində olmuşdur.

Qaçqınlara göstərilən tibbi xidmətin vəziyyəti daim araşdırılır və Qaçqınların və Məcburi Köçkünlərin İşləri üzrə Dövlət Komissiyası ilə birgə rayon icra hakimiyyəti rəhbərlərinin, respublika-

da fəaliyyət göstərən beynəlxalq humanitar təşkilatların nümayəndələrinin iştirakı ilə Nazirliyin Kollegiyasının səyyar iclasında müzakirə edilir.

Vətənimizin ərazi bütövlüyü uğrunda şəhid olmuşların ailələri də daim tibb ictimaiyyətinin diqqət mərkəzindədir. Heydər Əliyevin 1994-cü ildə qaçqınlarla görüşü zamanı verdiyi tövsiyələrə uyğun olaraq Səhiyyə Nazirliyinin təşəbbüsü ilə həmin ildən başlayaraq şəhid ailələri respublikanın bütün bölgələrində tibb müəssisələrinin himayəsinə götürülmüş, hər ailədən bir nəfərə 18 yaşına çatana qədər hər ay orta aylıq əmək haqqı məbləğində müavinət verilir.

1999–2000-ci illərdə Bakı şəhərində yoluxucu xəstəliklərə həsr edilmiş bir neçə beynəlxalq konfrans, seminar və digər toplantılar, həmçinin 49 ümumrespublika və rayonlararası seminar-müşavirə keçirilmişdir. Seminar-müşavirələrin səkkizi Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının mütəxəssisləri tərəfindən aparılmışdır.

Əsrin «bəlası» sayılan narkomaniya ilə mübarizə probleminə Heydər Əliyevin dövlət səviyyəsində vermiş olduğu əhəmiyyət səhiyyə işçiləri qarşısında mühüm vəzifələr qoyur. Bu məqsədlə «Azərbaycan Respublikasında 2000-ci ilədək narkomanlığa, narkotik vasitələrin və psixotrop maddələrin qeyri-qanuni dövriyyəsinə qarşı mübarizə üzrə» ümummill proqramın tələblərinə uyğun olaraq narkomaniya və xronik alkoqolizmlə mübarizədə bir sıra konkret tədbirlər həyata keçirilmişdir.

Səhiyyə Nazirliyinin elmi-tədqiqat institutlarının fəaliyyətində, elmi tədqiqatların aparılması və tibbi kadrların hazırlanması sahəsində geniş islahatlar aparılmışdır.

Azərbaycanda səhiyyə müəssisələrinin yenidən qurularaq müasir avadanlıqlarla təchiz edilməsində Yaponiya, Fransa kimi dövlətlər fəal iştirak etmişlər.

2000-ci ilin dekabr ayında Səhiyyə Nazirliyinin dünya standartlarına cavab verən Mərkəzi Klinik Xəstəxanasının açılışı Azərbaycan səhiyyəsi tarixində əlamətdar hadisə oldu.

Respublika həyatının bütün sahələrində olduğu kimi səhiyyə sahəsində də yeni iqtisadi sistemə uyğun olaraq həyata keçirilən islahatlar, inkişaf və tərəqqi Heydər Əliyevin rəhbərliyi altında yeni vüsət almışdır.

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI PROKURORLUQ ORQANLARININ
80 İLLİYİNƏ HƏSR OLUNMUŞ TƏNTƏNƏLİ YİĞİNCAQ**

Azərbaycan Prokurorluğu orqanlarının 80 illik yubileyinə həsr olunmuş təntənəli yığıncağın keçirilməsi və həmin tədbirdə ümummilli lider Heydər Əliyevin dərin məzmunlu çıxışı prokurorluğa dövlət səviyyəsində göstərilən qayğı və diqqətin təzahürüdür

«Son beş ildə Azərbaycanda gedən proseslər, əldə olunmuş içti-mai-siyasi sabitlik, cinayətkarlığın qarşısının sürətlə alınması – bunlar hamısı bizim böyük nailiyyətlərimizdir və bu nailiyyətlərin əldə edilməsində də hüquq-mühafizə orqanlarının hamısının, o cümlədən, Azərbaycan Prokurorluğunun xidmətləri böyükdür».

Heydər ƏLİYEV

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI PROKURORLUQ ORQANLARININ
80 İLLİK YUBİLEYİNƏ HƏSR OLUNMUŞ TƏNTƏNƏLİ YİĞİNCAQDA
ÜMUMMİLLİ LİDER HEYDƏR ƏLİYEVİN NİTQİ**

28 NOYABR 1998-ci İL

Hörmətli xanımlar və cənablar! Hörmətli qonaqlar!

Sizi Azərbaycan Respublikası Prokurorluğunun 80 illik yubileyi münasibətilə ürəkdən təbrik edirəm. Azərbaycan prokurorluğunun bütün əməkdaşlarına çox əhəmiyyətli və məsuliyyətli vəzifələrinin yerinə yetirilməsində uğurlar arzulayıram.

Respublikamızın milli prokurorluğunun yaranması Azərbaycanda 1918-ci ildə dövlət müstəqilliyinin əldə olunması ilə bağlıdır. O vaxta qədər Azərbaycan milli prokurorluğa malik olmamışdır. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti respublikamızın dövlət müstəqilliyini möhkəmləndirərək və dövlət orqanlarını yaradaraq bu sahəyə də diqqət yetirmişdir, dövrün çətinliklərinə bax-

mayaraq, Ədliyyə Nazirliyinin tərkibində prokurorluğun yaranması haqqında da qərar qəbul etmişdir.

Beləliklə, Azərbaycan prokurorluğunun 80 yaşı vardır. Ancaq bu dövr bütün Azərbaycan xalqı, respublikamız üçün mürəkkəb və ziddiyyətli bir dövr olduğu kimi, prokurorluq orqanları üçün də mürəkkəb olmuşdur. Bəlkə də bu dövrdə prokurorluq orqanlarının fəaliyyəti Azərbaycanın başqa dövlət orqanlarının fəaliyyətinə nisbətən daha da mürəkkəb olmuşdur. Çünki onlar müxtəlif vaxtlarda müxtəlif orqanların tərkibində fəaliyyət göstərmiş, yalnız 30-cu illərdə Azərbaycanda stabil prokurorluq orqanı, prokurorluq yaranmışdır.

Azərbaycan xalqının həyatının bütün mərhələlərində əldə etdiyi nailiyyətləri də və itkiləri də bizim tariximiz əks etdirir. Prokurorluq orqanları da Azərbaycanda gedən bu proseslərin iştirakçısı olmuşdur, 1920-1930-cu illərdə Azərbaycanda kütləvi repressiyaların aparılmasında o dövrün hakimiyyətinin siyasətini yerinə yetirən dövlət orqanları ilə bərabər prokurorluq orqanları da bu repressiya tədbirlərinin iştirakçısı olmuşdur. Ancaq bunlarla yanaşı, Azərbaycanda sovet hakimiyyəti illərində xalq yaşamış, inkişaf etmiş, böyük nailiyyətlər əldə etmişdir. Azərbaycanda prokurorluq orqanlarının mütəşəkkilləşməsi, formalaşması və inkişaf etməsi prosesi də bunların içərisində öz əksini tapanmışdır.

Düz 7 il bundan öncə, 1991-ci ildə Sovetlər İttifaqının dağılması ilə əlaqədar dövlət müstəqilliyimizi əldə etdik və müstəqil dövlətimizi qurmağa başladığımız. Ancaq bu gün böyük məmnuniyyət hissi ilə deməliyik ki, biz dövlət müs-

təqilliyini elan edərkən Azərbaycanın demək olar ki, bütün sahələrində dövlət orqanlarını müstəqil yaratmaq və onların fəaliyyətini təmin etmək üçün bütün imkanlar yaranmışdı. 1991-ci ildə respublikamızda dövlət müstəqilliyi elan olunan zaman Azərbaycan böyük prokurorluq kadrları korpusuna malik idi.

Mən xüsusi qeyd etmək istəyirəm ki, 1960, 1970, 1980-ci illərdə Azərbaycanda milli prokuror kadrları hazırlandı, yetişdi və bu gün Azər-

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI PREZİDENTİNİN
SƏRƏNCAMI

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI
PROKURORLUĞU İŞÇİLƏRİNİN PEŞƏ
BAYRAMI GÜNÜ HAQQINDA**

Azərbaycan Demokratik Respublikası Nazirlər Şurasının 1918-ci il 1 oktyabr tarixli qərarı ilə Bakı Dairə Məhkəməsinin tərkibində prokurorluq orqanının fəaliyyətə başlamasını əsas tutaraq **qərara alıram**:

1. Hər il oktyabrın 1-i Azərbaycan Respublikası Prokurorluğu işçilərinin peşə bayramı günü kimi qeyd edilsin.

2. Bu sərəncam imzalandığı gündən qüvvəyə minir.

Heydər ƏLİYEV,

Azərbaycan Respublikası Prezidenti

Bakı şəhəri, 17 iyul 1998-ci il

№ 852

baycan prokurorluğunun əsasını təşkil edən kadrlar yüksək peşəkarlığa, hüquqi təhsilə malik olan və öz vəzifələrini yerinə yetirə bilən kadrlardan ibarətdir. Bunlar hamısı bir gündə, bir ildə hazırlana bilməzdi. Azərbaycanda prokurorluq orqanları on illər ərzində təşkil olunmuş, formalaşmış, inkişaf etmiş və bu günkü yüksək peşəkar səviyyəyə çatmışdır.

Biz bu gün prokurorluğun 80 illik yubileyini qeyd edirik. Bu yubileyi qeyd edərkən keçmiş il-

lərdə də, o illərdə də Azərbaycanda prokurorluq orqanlarında sədaqətlə işləmiş və öz xidmətlərini göstərmiş insanları da unutmuruq. Ancaq Azərbaycanın həyatında prokurorluq orqanlarının son illərdəki fəaliyyəti bu gün xüsusi əhəmiyyət kəsb edir.

Mən hesab edirəm ki, beləliklə, respublikamızda prokurorluq müstəqil Azərbaycanın dövlət quruluşu sistemində öz yerini tutubdur və ölkəmizin müstəqilliyinə layiqli xidmət edir.

Buna görə də biz 1995-ci ildə qəbul etdiyimiz ilk Konstitusiyada prokurorluğun yerini, səlahiyyətlərini və vəzifəsini müəyyən etmişik.

Biz Azərbaycanda dövlət müstəqilliyini inkişaf etdirərək, hüquqi, demokratik, dünyəvi dövlət quraraq respublikamızın dövlət orqanlarını, o cümlədən hüquq-mühafizə orqanlarını Azərbaycanın milli mənaflarına uyğun olaraq təşkil edir və onların vəzifələrini, səlahiyyətlərini də ölkəmizin milli mənaflarını müdafiə etmək nöqtəyi-nəzərindən müəyyənləşdiririk.

Belə bir dövrdə Azərbaycan Prokurorluğu Konstitusiyada müəyyən olunmuş səlahiyyətlərini həyata keçirərək ölkəmizin dövlətçiliyinin qorunmasına və möhkəmlənməsinə xidmət etməlidir, qanunun aliliyini təmin etməli və qanunun aliliyinə riayət etməlidir, Azərbaycan vətəndaşlarının hüquq və azadlıqlarının keşiyində durmalıdır. Bütün bunlar hamısı Konstitusiyada öz əksini tapıbdır. Məmnuniyyətlə qeyd edirik ki, Azərbaycan prokurorluğu son illərdə bu vəzifələri uğurla yerinə yetirir.

Azərbaycanın 80 illik tarixində hər dövrün özünəməxsus xüsusiyyətləri vardır. Son on il Azərbaycanın həyatında ən ağır, ən çətin problemlər dövrü olmuşdur. 1988-ci ildə Ermənistanın Azərbaycana qarşı torpaq iddiası ilə başladığı münaqişə Ermənistanın Azərbaycana qarşı silahlı hərbi təcavüzü ilə həyata keçirilmişdir. Bunların nəticəsində Azərbaycana böyük zərbələr dəymişdir.

Məlumdur ki, Azərbaycanın keçmiş hakimiyyəti Ermənistan təcavüzündən qorunmaq, torpaqlarımızı müdafiə etmək əvəzinə daxilə xalqa qarşı ədalətsiz hərəkətlər etmişdir. Azərbaycanın daxilində hakimiyyət mübarizəsi aparan qüvvələrin bu qanunsuz hərəkətləri son nəticədə çoxsaylı cinayətkar dəstələrin yaradılmasına gətirib çıxarmışdır. Beləliklə, 1990, 1991, 1992-ci illərdə və 1993-cü ilə qədər Azərbaycanda hakimiyyətsizlik, hərc-mərclik, cinayətkarlığın artması respublikamızın həyatının bütün sahələrinə böyük zərbələr vurmuşdur.

Bu illər prokurorluq orqanlarında da qeyri-sağlam vəziyyət olmuşdur. Təbiidir, belə bir dövrdə prokurorluq orqanları öz fəaliyyətini qanun çərçivəsində apara bilməzdi. Bütün bunların nəticəsində Azərbaycanda daxili ictimai-siyasi vəziyyət tamamilə pozulmuşdu. Ən dəhşətli odur ki, bir çox gəncləri, vətəndaşları cinayətkarlı-

ğa sövq etmişdilər, onlar cinayətkar dəstələrə qoşulmuşdular və cinayətkarlıq artmışdı.

Məhz bunların nəticəsidir ki, 1992-ci ildə Azərbaycanda cinayətkarlığın səviyyəsi, demək olar ki, ən yüksək dərəcəyə gəlib çatmışdı. Bir ildə 22 min 440 cinayət baş vermişdi. Bu, müqayisədə əvvəlki bütün illərin hamısından çox olmuşdur.

1993-cü ildən Azərbaycanda aparılan işlər birinci növbədə respublikamızda daxili ictimai-siyasi vəziyyəti sabitləşdirməyə və bunun üçün də cinayətkarlıqla mübarizəni gücləndirməyə yönəldilmişdir. Bütün bu işlərdə hüquq-mühafizə orqanlarının hamısı, o cümlədən Azərbaycan prokurorluğu fəal iştirak etmişdir. Aparılan işlərin nəticəsini rəqəmlər artıq özü-özlüyündə göstərir. Keçən il, 1997-ci ildə cinayətkarlıq 1992-ci ilə nisbətən xeyli azalmışdır. 1992-ci ildə 22 min 440, 1997-ci ildə isə 16 min 400 cinayət baş vermişdir. Şübhəsiz ki, bu da çoxdur, biz bununla da razı ola bilmərik. Ancaq biz görülən işlərin nəticəsini qiymətləndirməliyik.

Bütün bu işlərdə Azərbaycan prokurorluğu fəal iştirak etmişdir, öz xidmətlərini göstərmişdir. Xüsusən, Azərbaycanda cinayətkar dəstələr tərəfindən güclə, silah yolu ilə dövlət çevrilişlərinə cəhdlərin qarşısının alınmasında və bunun nəticəsində cinayətkarların yaxalanmasında, edilmiş cinayətlərin açılmasında, cinayətkarların qanun əsasında məsuliyyətə cəlb olunmasında, beləliklə də cinayətkarlığın qarşısının alınmasında prokurorluğun xidmətləri böyükdür.

1994-cü ilin oktyabr hadisələri, 1995-ci ilin mart hadisələri, ondan sonra yenə də böyük cinayətkar dəstələrin Azərbaycanda terror aktları, təxribat aktları həyata keçirmək cəhdləri – bunlar hamısı bizim yaxın tariximizin hadisələridir. Biz bu illəri çox ağır yaşamışıq və hüquq-mühafizə orqanlarının apardığı işlər nəticəsində, Azərbaycan dövlətçiliyinin möhkəmlənməsi nəticəsində, Azərbaycan dövlətinin qətiyyətli tədbirləri nəticəsində bu cinayət hadisələrinin, Azərbaycanın müstəqilliyi əleyhinə yönəldilmiş qəsdlərin qarşısı alınmış və cinayətkarlar qanun əsasında cəzalanmışlar.

Prokurorluq orqanı hüquq-mühafizə orqanlarının içərisində xüsusi yer tutur. Prokurorluq istintaqın əsas hissəsini aparır. İstintaq isə cinayəti açmaq üçün və qanun əsasında cinayətkarın cinayətkar olduğunu sübut etmək üçün, yaxud da ki, edilmiş cinayətin məzmununu aşkar

etmək üçün əsas vasitədir. Ötən beş il müddətində Azərbaycanda istintaq işlərinin çoxu bu cinayətlərlə əlaqədar aparılıbdır və bu gün məmnuniyyətlə demək olar ki, bunların nəticəsində cinayətlər açılıb, edilən cinayətlərin məzmunu aşkar olunub, ictimaiyyətə göstərilib və aparılan istintaq işləri nəticəsində çıxarılan məhkəmə hökmləri cinayətkarların cinayət etdiklərini sübut edib və beləliklə də cəmiyyətimiz, vətəndaşlarımız belə cinayətkarlardan xilas olublar. Bunlar hamısı çox əhəmiyyətli işlərdir və mən bu işlərdə prokurorluğun xidmətlərini yüksək qiymətləndirirəm.

Prokurorluq hüquq-mühafizə orqanları sistemində demək olar ki, məhkəmə ilə polis orqanları, daxili işlər orqanları, milli təhlükəsizlik orqanları arasında duran bir orqandır. Ona görə də prokurorluğun işindən çox şey asılıdır.

Yəni onun keyfiyyətindən, işin ədalətliliyindən, peşəkarlığından çox şey asılıdır. Ümid edirəm ki, Azərbaycan prokurorları öz üzərinə düşən bu məsuliyyəti dərk edirlər və bundan sonra öz işlərini daha da mütəşəkkil aparacaqlar.

Hüquq-mühafizə orqanlarının əməkdaşları çox ağır bir peşə sahibləridir. Bu sahədə iş başlayan hər bir adam dərk etməlidir ki, bütün başqa sahələrə nisbətən öz üzərinə ağır bir iş götürür. Amma eyni zamanda, bu peşə həm də şərəfli peşədir. Dövlətçiliyin keşiyində durmaq, insanların hüquqlarını qorumaq, cəmiyyətdə qanun-qaydanın saxlanmasını təmin etmək və insanların rahat yaşamasına xidmət etmək - bu, çox şərəfli vəzifədir. Mən bu gün məmnuniyyətlə qeyd edirəm ki, Azərbaycanın hüquq-mühafizə orqanları bu vəzifələrini uğurla yerinə yetirirlər. Son beş ildə Azərbaycanda gedən proseslər, əldə olunmuş ictimai-siyasi sabitlik, cina-

yətcarlığın qarşısının sürətlə alınması - bunlar hamısı bizim böyük nailiyyətlərimizdir və bu nailiyyətlərin əldə edilməsində də hüquq mühafizə orqanlarının hamısının, o cümlədən, Azərbaycan prokurorluğunun xidmətləri böyükdür.

Prokuror olmaq, şübhəsiz ki, böyük intellekt tələb edir. Hüquq-mühafizə orqanlarının cürbəcür təşkilatları vardır, hər təşkilatın özünəməxsus xüsusiyyəti vardır. Ancaq prokurorluq işi yüksək intellekt tələb edən işdir, yüksək peşəkarlıq tələb edən işdir, yüksək hüquqi bilik, hüquqi təhsil tələb edən işdir. Biz bəzən özümüz-özümüzə lazımı qədər qiymət verə bilmirik. Ancaq deyə bilərəm ki, qısa bir dövrdə, son 30-40 il ərzində Azərbaycanda yüksək səviyyəli, peşəkar prokuror kadrları yetişibdir. Mən Azərbaycanda prokuror orqanlarını şəxsən 50 ildir ki, tanıyıram və müşahidə edirəm.

Mən 40-50-ci illəri xatırlayıram. Həqiqət bundan ibarətdir ki, bizim hüquq-mühafizə orqanlarında, o cümlədən prokurorluqda milli

Azərbaycan kadrları azlıq təşkil edirdi və onların da təəssüflər olsun ki, çoxları yüksək hüquq təhsilinə, biliyə malik deyildi. Şübhəsiz, sədaqətli idilər, öz işlərini görürdülər, ancaq onların bilik səviyyəsi o qədər də yüksək deyildi. İndi isə bizim bu prokurorluq orqanlarına baxıram: bizim nə qədər yüksək səviyyəli, bilikli kadrlarımız vardır. Bunlar bir gündə, bir ildə, beş ildə əldə olunmur. Qeyd etdiyim kimi, - mənim müşahidəm əsasında deyirəm, - bu, 60-70-80-ci illərdə görülən işlərin nəticəsidir. İndi Azərbaycan bir müstəqil dövlət olaraq hüquq-mühafizə orqanlarının hər bir sahəsində istənilən qədər səviyyəli kadrlara malikdir.

Mən bu gün prokurorluğun yubiley mərasimində onu da qeyd etmək istəyirəm ki, bu mərasim prokurorluq orqanlarının üzərinə çox bö-

Azərbaycan Prokurorluğunun yaradılmasının 80 illiyinə həsr olunmuş mərasimdə Prezident Heydər Əliyevin Beynəlxalq Prokurorlar Assosiasiyasının baş müşaviri Bari Xankokla görüşü

yük vəzifələr qoyur. İndiyə qədər bizim bu 80 illik tariximizdə prokurorluq günü, yaxud prokurorluğunda peşə bayramı heç vaxt olmamışdır.

İlk dəfədir ki, Azərbaycanda prokurorluğa belə diqqət və qayğı göstərilir və prokurorluq günü, prokurorların peşə bayramı müəyyən olunubdur. Hesab edirəm ki, müstəqil Azərbaycanın prokurorluğu və prokurorluq orqanlarının əməkdaşları belə bir bayrama layiqdirlər.

Azərbaycanda prokurorluğun işində keçmiş onilliklərdə qüsurlar, nöqsanlar da çox olmuşdur. Biz bunları unutmamalıyıq. Ona görə ki, in-

luq hallarının aradan qaldırılmasına nail olmaqdan ibarətdir. Ancaq bu mübarizədə hüquq-mühafizə orqanları gərək dövlətin əsas aləti olsun. Ancaq hüquq-mühafizə orqanlarının özlərində belə hadisələr, yəni belə hallar olduğu bir zamanda, şübhəsiz ki, bu mübarizə səmərəli ola bilməz.

Hüquq-mühafizə orqanlarının içərisində isə prokurorların ən çox, ən yüksək səlahiyyəti vardır. Təsəvvür edin, prokuror vətəndaşın həbs olunması üçün qərar qəbul edir. Bunu ancaq prokuror edə bilər. Ancaq, birincisi, prokuror həmişə çalışmalıdır ki, bu qərar əsaslı olsun, ədalətli və düzgün olsun. İkincisi, əgər prokuror belə bir yüksək səlahiyyətə malikdirsə, əgər prokurora bu qədər böyük etimad göstərilirsə, prokuror nə qədər məsuliyyətli olmalıdır və məənəviyyətə nə qədər saf olmalıdır.

Güman edirəm ki, hüquq-mühafizə orqanlarının hamısı və o cümlədən Azərbaycan prokurorluğu bu orqanlara dövlət, hökumət tərəfindən göstərilən yüksək qayğıya, diqqətə və ictimaiyyət tərəfindən göstərilən böyük hörmətə cavab olaraq gərək öz sıralarını təmizləsinlər, o orqanları ləkələyən ünsürlərdən azad olsunlar. Siz də çalışmalısınız, hamımız çalışmalıyıq ki, hüquq-mühafizə orqanları dövlət orqanları içərisində həqiqətən, ictimaiyyət tərəfindən dövlətin qanunlarını həyata keçirən məənəviyyətə sağlam orqanlar kimi təninsin.

Azərbaycan Prokurorluğunun yaradılmasının 80 illiyinə həsr olunmuş mərasimdə Prezident Heydər Əliyevin Türkiyə Cümhuriyyəti Baş prokurorunun birinci müavini Osman Baş, Gürcüstan Baş prokurorunun birinci müavini Revaz Kipiani və keçmiş SSRİ-nin sabiq Baş prokuroru, Aleksandr Suxarevla görüşü.

di, bundan sonra bu nöqsanlara yol verilməsin. Bu nöqsanlar əsasən prokurorluq orqanları işçilərinin öz vəzifəsindən sui-istifadə etməsi ilə əlaqədar olmuşdur. Mən 70–80-ci illərdə Azərbaycana rəhbərlik etdiyim zaman bu mənfi hallarla çox ciddi mübarizə aparmışam. O illərdə prokurorluq orqanlarında çox sədaqətli, sağlam məənəviyyətli əməkdaşlarla yanaşı, təəssüflər olsun ki, öz vəzifələrindən sui-istifadə edənlər də var idi.

Bu gün bizim qarşımızda duran vəzifələrdən biri ölkəmizdə korrupsiya ilə, rüşvətxorluqla mübarizəni gücləndirmək və korrupsiya, rüşvətxor-

Mən bilirəm ki, bu o qədər də asan məsələ deyil. Əgər 60–70-ci illərdə Azərbaycanda vəzifəli şəxslərin vəzifəsindən sui-istifadə etməsi, rüşvətxorluqla məşğul olması halları mövcud idisə və biz onlarla mübarizə aparırıdıqsa, bu mübarizədə çox ciddi qərarlar qəbul edirdiksə, bu gün mən hesab edə bilmərəm ki, biz bu mübarizəni qurtarmışıq və indi artıq belə hallar keçmişdə qalıb, sovet hakimiyyəti dövrünə məxsus idi. Əksinə, mən hesab edirəm ki, bu keçid dövrünün bir çox problemləri ilə əlaqədar qanun pozuntuları təkcə hüquq-mühafizə orqanları tərəfindən deyil, ümumiyyətlə dövlət, hökumət or-

Azərbaycan Prokurorluğunun yaradılmasının 80 illiyinə həsr olunmuş mərasimdə Prezident Heydər Əliyevin Türkiyə Cümhuriyyəti Baş prokurorunun birinci müavini Osman Başla görüşü.

qanları tərəfindən çoxalıbdır. Vəzifəli şəxslərin vəzifəsindən sui-istifadə etmək halları artıb və bunların cəzasızlığını görən kütlə, ictimaiyyət də tək bu orqanlardan yox, eyni zamanda iqtidardan, hakimiyyətdən də narazı olurlar. Mən ümidvaram ki, bizim hüquq-mühafizə orqanları və xüsusən prokurorluq bu sahədə lazımı tədbirlər görəcək və qoyulan vəzifələrin həyata keçirilməsinə nail olacaqdır.

Şübhəsiz ki, keçmişdə Azərbaycan prokurorluğu sərbəst deyildi. Azərbaycan özü sərbəst olmadığı kimi, prokurorluq da sərbəst deyildi. Ancaq eyni zamanda sovet hakimiyyəti dövründə prokurorluq həddən artıq mərkəzləşmiş bir təşkilat idi. Mərkəzləşdiyinə görə də Azərbaycana qarşı ədalətsizliklər də edilirdi.

Məsələn, mən 1990-cı il 20 Yanvar hadisələrini yada saldım. Azərbaycan xalqı, ictimaiyyəti 1990-cı ilin yanvar ayında xalqımıza qarşı edilmiş bu cinayətin açılmaması və cəzasız qalmasından çox narahatdır. Bu işdə o illərdə Azərbaycan prokurorluğunun da günahı çoxdur.

Keçmiş haqqında danışarkən onu da qeyd etmək istəyirəm ki, məsələn, 1988-1989-cu illərdə Ermənistan tərəfindən Azərbaycana qarşı hərbi təcavüz edildiyi bir vaxtda, eyni zamanda

Azərbaycanın rəhbərliyi ilə birlikdə mərkəz prokurorluğu da xalqımıza başqa bir təcavüz edirdi. O illərdə burada heç bir cinayəti olmayan, yaxud xırda bir cinayət törətmiş nə qədər insanlar həbs olunmuşdu. Bu gün mən o günləri xatırlayıram. Böyük cinayətlər qalmışdı kənarda - Azərbaycan xalqına təcavüz edilmişdi, bu qaldı kənarda - Azərbaycanın içində Azərbaycan prokurorluğunun özü də və Moskva prokurorluğu da bir cinayəti olan və yaxud cinayəti olmayan insanları həbs edib, onlara əziyyətlər verirdilər. Prokurorluğun tarixində belə qara səhifələr də vardır.

Bütün bunlar hamısı, yəni 1988-ci ildən başlayaraq Azərbaycanda gedən proseslər respublikanın bütün dövlət orqanlarında mənfi hadisələrin baş verməsinə gətirib çıxardığı kimi, prokurorluq orqanlarında da hakimiyyətsizlik, məsuliyyətsizlik, özbaşınalıq halları geniş yayılmışdı.

Bizim hüquq-mühafizə orqanlarının içərisində 1991-ci, 1992-ci, 1993-cü illərdə cinayətkar dəstələr yaranmışdı. Daxili İşlər Nazirliyinin içərisində OMON dəstəsi cinayətkar bir dəstəyə çevrilmiş, reketlə məşğul olmuş, insanlara çox böyük əzab-əziyyətlər vermiş, insanları oğurlamış, öldürmüş və nəhayət, 1995-ci ilin mart ayında dövlət çevrilişinə cəhd göstərmişdi.

Bakı şəhərində Xətai rayonunun prokuroru neçə illərdi ki, cinayətkarlıqla məşğul idi, qanunsuz silahlı dəstələr saxlayırdı, ətrafında daim avtomatla silahlanmış quldurlar gəzdirdirdi. Ancaq dövlət orqanları, o cümlədən prokurorluq buna laqeyd münasibət göstərirdilər, biganə baxırdılar. Onlar da elə bir səviyyəyə gəlib çıxdılar ki, 1994-cü il oktyabr ayının 2-də Azərbaycan Prokurorluğunu işğal etdilər və Baş prokuroru, prokurorluğun bir neçə işçisini əsir götürdülər. Bu da Azərbaycan tarixinin, o cümlədən prokurorluğun tarixinin qara bir səhifəsidir. Əgər o illərdə belə cinayətkarlara qarşı lazımı tədbirlər görülsəydi, cinayətkarların azğın hərəkətlərinin qarşısı alınsaydı, onlar bu qədər qudurub pro-

Azərbaycan Prokurorluğunun yaradılmasının 80 illiyinə həsr olunmuş mərasimdə Prezident Heydər Əliyevin Rusiya Federasiyasının Baş prokuroru Yuri Skuratov və Gürcüstan Baş prokurorununun birinci müavini Revaz Kipiani ilə görüşü.

kurorluğun binasını zəbt etməzdilər və Baş prokuroru əsir götürməzdilər. Mən bu gün məmnuniyyətlə qeyd edirəm ki, məhz hüquq-mühafizə orqanlarının, o cümlədən prokurorluq orqanlarının öz işçilərinin fəaliyyəti nəticəsində bütün bu cinayətlərin qarşısı alındı, cinayətkarlar yaxalandı, - hesab edirəm ki, yaxalanmayan da yaxalanacaqdır, - cinayətlər açıldı və Azərbaycanda cinayətkarlığın qarşısı güclü surətdə alınmışdır. Burada çıxışlarda deyildi ki, MDB ölkələri içərisində ən az cinayət törədilən ölkələrdən biri Azərbaycandır.

İndi Azərbaycanda ictimai-siyasi sabitlik hökm sürür. Bu, Azərbaycanın dövlətinin, hökumətinin, o cümlədən hüquq-mühafizə orqanlarının əldə etdiyi ən böyük nailiyyətdir. Biz bu ictimai-siyasi sabitliyi qoruyub saxlamalıyıq. Bu baxımdan hüquq-mühafizə orqanlarının və prokurorluğun qarşısında çox böyük vəzifələr durur.

Prokurorluq peşəsi hörmətli peşədir. Hörmətli, şərəfli peşədir. Müstəqil dövlət kimi Azərbaycan keçmiş tarixindən, ənənələrindən istifadə edərək yeni dövlət quruculuğu prosesini həyata keçirir. O cümlədən, müstəqil Azərbaycanın prokurorluğu yaranır və inkişaf edir. Bu orqanın inkişaf etməsində xidmət göstərən hər bir Azərbaycan vətəndaşı şərəfli iş görür. Mən ar-

zu edirəm ki, hər bir prokurorluq işçisi öz peşəsinin hörmətini yüksək saxlasın, öz peşəsinin adını qorusun. O, öz peşəsinin adını qoruyaraq öz şəxsi adını qoruyacaqdır. Arzu edirəm ki, müstəqil Azərbaycanın prokurorluğu və hər bir prokuroru cəmiyyətdə ən hörmətli, ən layiqli adam sayılsın. Bunun üçün böyük imkanlar var. Mən qeyd etdim, artıq Azərbaycanda güclü, yüksək səviyyəli prokuror kadrları korpusu yaranmışdır. Bu kadrlardan səmərəli istifadə etmək lazımdır. Hər bir prokurorluq işçisi də öz peşəsinə sadıq olmalıdır, müstəqil Azərbaycanın dövlətçiliyinə sadıq olmalıdır.

Son illər mən Azərbaycan prezidenti kimi hüquq-mühafizə orqanları, o cümlədən Azərbaycan prokurorluğu əməkdaşlarının ölkəmizin müstəqilliyinə, dövlətçiliyinə sadıqlığını müşahidə edirəm. Bu sədaqətə görə də təşəkkür edirəm.

Qarşıda bizim çox böyük vəzifələrimiz var. Bu vəzifələrin həyata keçirilməsində Azərbaycan prokurorluğunun da özünəməxsus yeri var. Bu gün biz 80 illik yubileyi qeyd edərkən ümidvar olduğumu bildirmək istəyirəm ki, Azərbaycan prokurorluğu bundan sonra da Azərbaycan dövlətçiliyinə sadıq olaraq, Azərbaycanın müstəqilliyinin möhkəmlənməsi və inkişaf etməsi prosesində fəal iştirak edəcək və Azərbaycanda qanunun aliliyinin təmin olunmasında öz xidmətlərini göstərəcəkdir.

Əziz dostlar, mən sizi bir daha ürəkdən təbrik edirəm. Bir də qeyd edirəm, prokurorluq peşəsi ağır, çətin peşədir. Amma eyni zamanda çox şərəfli, hörmətli peşədir. Mən arzu edərdim ki, siz həmişə bu peşəni şərəflə daşıyasınız. Arzu edərdim, siz həmişə çalışasınız ki, Azərbaycan vətəndaşı kimi, eyni zamanda Azərbaycan prokuroru kimi hörmətli, şərəfli olasınız. Azərbaycan prokurorluğunun inkişaf etməsinə dövlət qayğısı bu gün də, gələcəkdə də olacaqdır. Buna əmin ola bilərsiniz. Azərbaycan Prezidenti kimi mən Azərbaycan prokurorluğuna inanıram, güvənirəm və arxalanıram.

Hər bir Azərbaycan prokuroruna səadət, hamınıza gələcək işlərinizdə yeni-yeni uğurlar arzulaıyırım. Sağ olun.

Azərbaycan xalqının ümum-milli lideri Heydər Əliyevin 26 aprel 2000-ci il tarixdə respublika prokurorluğu orqanlarının rəhbər işçiləri ilə keçirdiyi müşavirə və həmin tədbirdəki proqram xarakterli məruzəsi prokurorluqda həyata keçirilən demok-

ratik məzmunlu hərtərəfli islahatların əsasını təşkil etmişdir. Ölkəmizdə həyata keçirilən islahatların memarı kimi Heydər Əliyevin nəzarəti altında və dəstəyi ilə görülmən tədbirlər sayəsində Azərbaycan Prokurorluğu dövlətçiliyimizin maraqları-

nın və qanunun aliliyinin təmin olunmasına, cinayətkarlığa qarşı mübarizənin gücləndirilməsinə, insan və vətəndaş hüquqları və azadlıqlarının etibarlı qorunmasına xidmət edən sivil və demokratik bir dövlət orqanına çevrilmişdir.

AZƏRBAYCAN XALQININ ÜMUMMİLLİ LİDERİ HEYDƏR ƏLİYEVİN 26 APREL 2000-ci İL TARİXDƏ RESPUBLİKA PROKURORLUĞU ORQANLARININ RƏHBƏR İŞÇİLƏRİ İLƏ KEÇİRDİYİ MÜŞAVİRƏDƏKİ MƏRUZƏSİ

Hörmətli toplantı iştirakçıları!

Bilirsiniz ki, Respublika Prokurorluğunun rəhbərliyində dəyişiklik edilibdir. Mən qəbul etdiyimiz bu qərarların səbəbi haqqında və Azərbaycanda prokurorluq orqanlarının gələcək vəzifələri haqqında bəzi fikirlərimi və mülahizələrimi sizə bildirmək üçün dəvət etmişəm.

Səbəblər ondan ibarətdir ki, Azərbaycanın prokurorluğunda, onun rəhbərliyində qeyri-normal vəziyyət yaranmışdır və prokurorluqda ümumən qeyri-sağlam bir mühit mövcuddur. Təbiidir ki, müstəqil dövlətimizin məhkəmə sisteminin mühüm bir sahəsi olan prokurorluqdakı belə bir vəziyyət bizim işlərimizə uğur gətirə bilməz. Əksinə, işlərimizə zərər gətirir və özü də çox zərər gətirir.

Azərbaycanın Prezidenti kimi mən yüksək vəzifələrə təyin etdiyim şəxslərin hamısına inanıram. Xüsusən hüquq-mühafizə orqanlarının başçılarına, güc nazirliklərinin rəhbərlərinə inanıram və etibar edirəm. Əgər belə olmasa, birincisi, mən onları təyin etmə-rəm, yaxud da ki, təyinetmə zamanı ola bilər səhvlər olsun – o səhvləri aradan qaldıraram.

Mən Baş prokuror Eldar Həsənova dəfələrlə göstəriş vermişəm ki, Baş prokuror ki-

mi siz çalışın prokurorluğun işlərini özünüz tənzimləyin, bu məsələləri bizim üzərimizə qoymayın. Baş prokurora etimad göstərilib və Baş prokuror da işləri ədalətli qurmalıdır. Əgər kimsə hansı bir səhvi, qüsuru göstərsə, bunu araşdırmaq lazımdır. Əgər o səhv buraxılıbsa, düzəldilməlidir, əgər deyilən söz əsassızdırsa, ona sübut etmək lazımdır ki, bu, əsassızdır, sən bu məsələni doğru qaldırmırsan, yaxud da ki, səhv edirsən.

Baş prokuror prokurorluq sistemində olan bütün məsələləri özü həll etməli, özü tənzimləməlidir. Ancaq bu da ədalət prinsipi əsasında olmalı, ədalətsizliyə yol verilməməlidir. Xüsusən prokurorluq orqanının gördüyü işlərin məna və məzmununu nəzərə alaraq, təbiidir ki, hər bir məsələ ədalətli yoxlanılmalıdır. Amma bizim hüquq-

kurorluq işçisi qanunu pozursa, yaxud cinayət edirsə və ya o tərəf, ya bu tərəf bunun üstünü basdırırsa, onlar da bu cinayətə qoşulurlar.

Bu gün Azərbaycanda yaranmış ictimai-siyasi sabitlik, sağlam mühit, sağlam əhval-ruhiyyə şəraitində dövlətin mühüm orqanı olan prokurorluqda belə vəziyyətə dözmək olmaz. Buna da birinci növbədə sizin özünüz dözməməli idiniz. Ancaq mən artıq gördüm ki, heç bir nəticə çıxmır və bu qərarları qəbul etdim.

Bütün bunların nəticəsində mən sizə məlum olan qərarı qəbul etdim. Hesab edirəm ki, düzgün etmişəm, ədalətli qərardır. Hesab edirəm ki, bu qərar təkcə işdən azad olunanlar üçün yox, bütün prokurorluq sisteminin işçiləri üçün - həm yüksək vəzifəli, həm də adi işçilər üçün - xəbərdarlıq olmalıdır, hərə özü üçün nəticə çıxarmalıdır.

Eyni zamanda bu qərar Azərbaycanın hüquq-mühafizə orqanlarının hamısı üçün bir xəbərdarlıq qərarı kimi olmalıdır. Ancaq bu nöqsanlar, bu çatışmazlıqlar bu və ya başqa şəkildə, yaxud da başqa həcmdə bizim bütün hüquq-mühafizə orqanlarında var. Ona görə də hər bir kəs, xüsusən hüquq-mühafizə orqanlarının başçıları, rəhbərlikdə olan şəxslər özləri üçün nəticə çıxarmalıdırlar, hərə bu qərardan nəticə çıxararaq özü öz sahəsinə bir də diqqətlə yanaşmalıdır. Diqqətlə yanaşmağın məqsədi də ondan ibarət olmalıdır ki, bizim hüquq-mühafizə orqanlarında sağlam mənəviyyat, sağlam mühit olmalıdır. İnsanlar, yəni bu orqanlarda işləyən vətəndaşlarımız anlamalıdırlar ki, onlara xüsusi etimad göstərilib, onlar xüsusi imtiyazlara, xüsusi səlahiyyətlərə malikdirlər, onlar Azərbaycan dövlətçiliyinin möhkəmlənməsi və inkişaf etməsində xüsusi rol oynamalıdırlar. Bunların hamısı da Azərbaycanda cinayətkarlıqla, cinayətkarlığın bütün formaları ilə mübarizəni gücləndirmək, qanunun aliliyini təmin etmək, hər bir məsələnin araşdırılmasında ədalət prinsipini ən yüksək tutmaq və beləliklə də, ölkəmizdə gedən demokratikləşmə prosesini inkişaf etdirmək üçündür.

Azərbaycan prokurorluğunda ciddi təmizləmə işi getməlidir. Azərbaycan prokurorluğunda sağlam mənəvi mühit yaratmaq lazımdır. Sağlam mənəviyyat hər bir prokurorluq işçisi üçün, qanun keşişində duran bizim hər bir məmurumuz üçün əsas meyar olmalıdır. Əgər bu yoxdursa, o insan nə qədər yaxşı işləyirsə-ışləsin, bizim tələblərimizə cavab verə bilməyəcəkdir. Bizim tələblərimiz isə qanundur, qanunun aliliyidir. Mənəviyyatın da hamısı qanunun içərisindədir. Heç kəs öz şəxsi məq-

sədinə, mənafeyinə, yaxud dostunun, qardaşının, qohumunun xahişinə, mənafeyinə görə qanunu pozma bilməz.

Prokurorluğun rəhbərliyində yaranmış bu qeyri-normal vəziyyətin ən eybəcər cəhəti də ondan ibarətdir ki, prokurorluğun rəhbərliyi aralarında olan münasibətləri prinsipial nöqtəyi-nəzərdən araşdırmaq, kimin hansı səhvi varsa, onu sübut etmək və aradan qaldırmaq üçün lazımı tədbirlər görmək əvəzinə, bir-biri ilə respublikada olan qəzetlər vasitəsilə mübarizəyə keçmişlər.

Mən bu barədə fikirlərimi deyərək, təkcə hüquq-mühafizə orqanlarına, prokurorluğa yox, Azərbaycanın bütün dövlət, hökumət orqanlarına - aşağıdan yuxarıya qədər - bir daha xəbərdarlıq edirəm. Biz insanları tərbiyələndirmək istəyirik. Biz insanları mənəviyyatca təmizləmək istəyirik. Ancaq bəziləri yüksək vəzifə alandan sonra - mən bunu da xüsusi qeyd edirəm - bu vəzifədən bir müddət sui-istifadə etməyə, ondan sonra daha da başqa hərəkətlər etməyə başlayır. Bunların da sonu bu olur.

1996-cı ildə mənə gəlib dedilər ki, bir şikayətçi var. Mən onu qəbul etdim. Onu dinləyəndə mən həqiqətən dəhşətə gəldim ki, əcaba, düzümü deyir, belədirmi? Həmin adam şikayət edirdi ki, gərək ki, onun oğlunu günahsız yerə həbs ediblər və öldürüblər. Soyuducular zavodunda «Çinar» şirkəti var. Bilirsiniz ki, bir neçə dəfə həmin zavodun rəhbərlərinə gah sui-qəsd olunmuşdu, gah xəsarət yetirilmişdi, gah da kimisə öldürmüşdülər. Son dəfə soyuducu zavodunun direktoru vəzifəsini icra edən Nicat Süleymanzadəni yaralamışdılar. Guya «günahkarları» tapıblar və onlardan biri də orada həmkarlar təşkilatının sədri Camal Əliyevdir. Süleymanzadəni yaralamışdılar, guya həmin işi bu təşkil edibdir. Onu həbs ediblər, 17-ci polis bölməsinə aparıblar. Polis işçiləri və Bakı şəhər prokurorluğu orada istintaq aparıblar. Təbiidir ki, bu adam deyibdir ki, günahım yoxdur, bu işləri mən etməmişəm. Ancaq onu döyüblər, ona işgəncə veriblər. Onu o qədər döyüblər, axırda orada döyüb öldürüblər.

Mən əmr verdim, Ramiz Mehdiyevin rəhbərliyi ilə komissiya yaratdıq ki, bu komissiya bu işi araşdırsın. Araşdırdılar, amma son nəticə ondan ibarət oldu ki, həmin o Camal Əliyev günahkar deyil, günahkar başqalarıdır. Əliyev Camalın cəsədini də çıxarıb eksqumasiya etmişdilər, yoxlamışdılar ki, onu qandallayıblar, dişlərini vurub sindırıblar, bədəninə 30 xəsarət yetiriblər. Yəni bu

qədər vəhşilik təsəvvür ediləsi deyil. Bunu nə üçün ediblər? Ona görə ki, cinayətkarı gizlətsinlər, məsuliyyətdən xilas etsinlər. Təbiidir ki, bu da asan deyil, yəqin, ondan çox miqdarda, müəyyən rüsvət alıblar və bu adamı döyüb-öldürüb «günahkar» ediblər.

Bunu gəlib məruzə edəndə, əmr verdim ki, bu işləri görmüş adamlar cəzalanmalıdırlar, yenidən istintaq aparılıb günahkarlar müəyyən olunmalıdır. Prokurorluq sonra bu məsələni yenə də uzatdı. Nəhayət, günahkarlardan üç nəfər polis işçisi həbs olundu, amma iki nəfəri qaçdı. Onlar indiyə qədər də tapılmır. Amma üç nəfər həbs edildi.

İstintaq şöbəsinin rəisi Vidadi Səmədov bu işin «uğurla» həyata keçirilməsi üçün təltif olunmuşdu. Mən dedim ki, bu adamlar cinayət ediblər. Demək, cinayət etdiklərinə görə məsuliyyət daşmalıdırlar. İndi sonra nə olub, nə aşkar edilib? Bu barədə istintaq aparən Respublika Prokurorluğunun işçiləri təklif veriblər ki, həmin o şəxs – Vidadi Səmədov bu işə görə məsuliyyətə cəlb olunmalıdır, həbs edilməlidir. Eldar Həsənov 7 ay buna razılıq verməyibdir, ondan sonra onu işdən azad edibdir, o da qaçıbdır.

Bilirsiniz, səhv ola bilər, nəyi isə bilmədiyinə görə insan qanunsuz bir iş görə bilər. Amma bu, o qədər aşkar işdir ki, mən bu məsələni müzakirə etmişəm, komissiya yaratmışam, nəzarət altına götürmüşəm və tələb etmişəm ki, həqiqət ortaya çıxsın, o cür cinayət etmiş insanlar cəzalanınlar. Belə halda Eldar Həsənov o adama havadarlıq edir, onun məsuliyyətə cəlb olunmasına 7 ay icazə vermir, o adam da qaçıb gizlənir, tapılmır. Mən o gün də dedim, bu gün də deyirəm, – buna xəyanətdən başqa bir söz deyə bilmərəm.

Mən bir faktı deyirəm. Çünki bu, şəxsən mənim nəzarətim altında olan işdir. İndi mən təsəvvür edirəm, fikirləşirəm əcaba, əgər mənim müdaxilə etdiyim, xüsusi komissiya yaratdığım, nəzarətim altında olan işdə də xəyanət edirlərsə, onda bəs nə etməli?

Mən dedim ki, respublikanın prokurorluq orqanlarında ciddi təmizləmə işi getməlidir. Birincisi, ona görə ki, biz «Prokurorluq haqqında» Qanun qəbul etmişik. Bu qanuna görə prokurorluğun səlahiyyətləri indiyə qədər olduğundan xeyli azalıbdır, ixtisar edilibdir. Ona görə də bir çox şöbələr, bölmələr təbiidir ki, ləğv olunur. Belə halda işin öhdəsindən gələ bilməyənlər, yaxud qanun pozun-

tusuna yol verənlər, başqaları, təbiidir ki, prokurorluq orqanlarından azad olunmalıdır.

«Prokurorluq haqqında» Qanun çox böyük əhəmiyyətə malikdir. Mən bildirdim ki, 1995-ci ildə bizim qəbul etdiyimiz Konstitusiyaya görə prokurorluq məhkəmə hakimiyyətinin daxilindədir. Ancaq hələ indiyə qədər Azərbaycanda prokurorluq Sovet İttifaqının prokurorluq sistemi çərçivəsində və o prinsiplər əsasında işləyir. Təbiidir ki, bu da artıq mümkün deyildir. Çünki biz hüquqi, demokratik dövlət qururuq. Demək, hər şey hüququn, qanunun əsasında olmalıdır. Demokratik ölkələrdə, hüquqi dövlət olan ölkələrdə hər bir məhkəmə hakimiyyətinin öz yeri, prokurorluğun da öz yeri vardır. Amma bu yer Sovet İttifaqının yaratdığı prokurorluq sistemindən çox fərqlidir.

Ancaq təəssüflər olsun ki, bizim məhkəmə orqanlarından, Daxili İşlər Nazirliyindən fərqli olaraq, burada prokurorluq mühafizəkar mövqə tutubdur, Sovet İttifaqı dövründə yaranmış prokurorluq sistemini saxlamağa və əlində olan səlahiyyətləri saxlamağa çalışıbdır.

«Prokurorluq haqqında» Qanun bir il əvvəl qəbul olunmalı idi. «Prokurorluq haqqında» Qanun layihəsini təqdim etdi, bizim hüquqçular, ekspertlər müzakirə etdilər və məlumat verdilər ki, bu, köhnə Sovet prokurorluq səlahiyyətlərinin hamısını özündə əks etdirən bir qanun layihəsidir. Mən dedim ki, bu, ola bilməz, qanun layihəsini qanun tələblərinə, Konstitusiyaya tələblərinə, beynəlxalq hüquq normalarının tələblərinə uyğunlaşdırıb gətirin, təqdim edin. Mən bu işə müdaxilə etdim, onun qarşısını aldım. Amma bu qanunun qəbul olunması bir il kecikdi. Əgər prokurorluq dövlətə mənsubdursa, dövlət prokurorluğu bu cür görmək istəyir. Sizə hansı sistem veriləcək, o sistemlə işləyə bilərsiniz – işləyin, işləyə bilməzsiniz – çıxın gedin.

Heç kəs daimi deyildir. Amma hüquqi dövlət daimidir. Biz bu hüquqi dövləti, demokratik dövləti yaradıırıq və onu pillə-pillə yüksəklərə qaldırıırıq. Bunun da ən prinsiplial bir hissəsi məhkəmə sistemində islahatların keçirilməsi, bütün məhkəmə sisteminin beynəlxalq hüquq normalarına uyğunlaşdırılmasıdır. Biz bir tərəfdən beynəlxalq hüquq normalarına uyğun olmaq, demokratik dövlət qurmaq, demokratik təşkilatlara, Avropa Şurasına daxil olmaq istəyirik. O biri tərəfdən də keçmiş Sovet İttifaqının prokurorluq sistemini özümüzə saxlamaq istəyirik.

Bizim bütün məhkəmə sistemində işləyən işçilər, hüquq-mühafizə orqanlarında işləyənlər bilsinlər ki, bəli, biz hüquqi dövlət qururuq. Hüquqi dövlət qurmaq üçün müvafiq qanunlar qəbul etmişik və bundan sonra da edəcəyik. Bunun qarşısını almaq mümkün deyil. Kim bunun qarşısını alacaqsız, biz onu yolumuzdan kənarlaşdıracağıq.

İkinci vəzifə ondan ibarətdir ki, bu qanunları düzgün icra etmək lazımdır. Ona görə də mən bu gün sizdən tələb edirəm: «Prokurorluq haqqında» Qanun qəbul olunubdur, o qanun necə var, o cür də yerinə yetirilməlidir.

Mən ümidvaram ki, «Prokurorluq haqqında» Qanun, məhkəmə sistemi haqqında qəbul olunmuş qanun ardıcıl surətdə yerinə yetiriləcəkdir. Əminəm, bunlar hamısı, birincisi, Azərbaycanda qanunun aliliyini təmin edəcək, ikincisi, vətəndaşların hüquqlarının qorunmasını təmin edəcək, üçüncüsü də cinayətkarlıqla mübarizəni daha da səmərəli edəcəkdir.

Hüquq-mühafizə orqanlarının içində, o cümlədən xüsusən prokurorluğun fəaliyyətində işimizə böyük zərər vuran bir nöqsan da hələ ki, aradan götürülməyibdir. Bu da müxtəlif yoxlamalar və bu yoxlamalar vasitəsilə xüsusən özəl sektorun inkişaf etməsinə maneçilikdir.

Mən əsassız yoxlamaların qadağan edilməsi və bu bərədə hüquq-mühafizə orqanlarının vəzifələri haqqında 1997-ci ildə və 1999-cu ildə iki fərman vermişəm. Doğrudur, o fərmanlardan sonra yoxlamaların sayı azalıbdır. Ancaq bu yoxlamalar davam edir. İkincisi də, hüquq-mühafizə orqanlarında, xüsusən prokurorluqda bu yoxlamalar üçün başqa variantlar tapırlar. Bu variantlar da ondan ibarətdir ki, guya haradasa bir şirkətdə nəşə bir şey var, onu bəhanə tutub beş, on, on beş şirkəti başlayırlar yoxlamağa ki, bəlkə bu cinayət onlarla da əlaqədardır.

Mən sizdən tələb edirəm! Sizin bu yoxlamalarınız dövlətə lazım deyil, bilin! Çünki onların heç birisindən bizim dövlətimizə bir xeyir gəldiyini bu illərdə görməmişəm. Ancaq zərəri böyükdür. Bilirsiniz, belə yoxlamalar həm xarici investisiyaların Azərbaycana gəlməsinə böyük maneçilik törədir, həm də Azərbaycanda özəl sektorun yaranmasına.

Bir sözlə, mən bütün hüquq-mühafizə orqanlarına deyirəm, bütün yoxlama orqanlarına deyirəm – əsassız, qanunsuz yoxlamaların qarşısı alınmalıdır və özəl sektorun inkişafına şərait yaradılmalıdır.

Əgər biz bu dövləti, demokratik, hüquqi dövləti, bazar iqtisadiyyatı yolu ilə gedən dövləti quracaq – və bunu qurmalyıq – Azərbaycanın iqtisadi potensialı o qədər böyükdür ki, onu tezliklə hərəkətə gətirib Azərbaycanın iqtisadiyyatını inkişaf etdirəcəyik və ölkəmizin hər bir vətəndaşına normal, firavan həyat sürməyi təmin edə biləcəyik. Bu, bizim hamımızın vəzifəsidir. Təkcə prezidentin yox, hər bir vəzifəli şəxsin vəzifəsidir, hər bir vətəndaşın vəzifəsidir.

Bu gün siz prokurorluqda yaranmış vəziyyət haqqında mənim fikirlərimi dinlədiniz və mən sizin qarşınızda duran vəzifələri də dedim. Baş prokuror özü, gələcəkdə onun müavinləri və başqa rəhbər işçilər bu prinsiplər əsasında işləməlidirlər. Pəncərələri açın, açın pəncərələri, keçmişdə prokurorluqda olan bütün qeyri-sağlam ab-havanı təmizləyin. Orada yaxşı bir hava olsun, sağlam hava, sağlam mühit olsun, işləyin.

Yenə də deyirəm, mən prokurorluqda işləyən insanların əksəriyyətini sədaqətli və peşəkar işçi hesab edirəm. Təbiidir ki, belə adamlara etimad göstərmək, etibar etmək lazımdır və bunlarsız iş gedə bilməz. Amma eyni zamanda kimsə bizim bu işlərimizə mane olursa, qanunları pozursanız... Xüsusən gərəkdir rəhbərlikdə səmimi münasibətlər olsun. Gələcəkdə Baş prokurorun müavinləri olacaqdır. İndi biz müavinləri də bir az ixtisar edirik, yeni qanunla müavinlər ixtisar olunur. Ona görə gərəkdir müavinlər də düzgün seçilsin, idarə rəisləri də. Kim bu tələblərə cavab verirsə – işləsin, amma kim ki, bu tələblərə cavab vermir, demək, dəyişilməlidir.

Başqa işlər də görülməlidir. Ancaq yenə də deyirəm: siz bilin, dövlətçilik prinsipi, qanunun aliliyi bizim hamımız üçün hər şeydən üstün olmalıdır – Prezident üçün də, hər bir prokuror üçün də, hər bir polis üçün də, hər bir vətəndaş üçün də!

Mən bu gün bu tənqidi sözləri sizə deyərək, eyni zamanda ümid edirəm və çox ümid edirəm ki, sizə ünvanlanmış sözlərimdən nəticə çıxaracaqsınız və prokurorluğun içində ciddi dönüş yaradacaqsınız, öz nailiyyətlərinizlə həm kollektivinizdə sağlam əhval-ruhiyyə yaradacaqsınız, sağlam mənəviyyət mühiti yaradacaqsınız, həm də respublikada prokurorluğun hörmətini qaldıracaq, dövlət qarşısında öz vəzifələrinizi yerinə yetirə biləcəksiniz.

Sizə uğurlar arzulayıram. Sağ olun.

Ümummilli lider Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə ölkəmizdə həyata keçirilən məhkəmə-hüquq islahatı və buna uyğun olaraq Azərbaycan Prokurorluğunda aparılan köklü dəyişikliklərin müsbət nəticəsi kimi, Assosiasiyanın

2001-ci ilin sentyabr ayında Sidneydə keçirilmiş 6-cı illik konfransı və növbəti ümumi yığıncağında aparılmış müzakirələr zamanı təşkilatın rəhbər orqanının – İcraiyyə Komitəsinin iclasının 2002-ci ilin may ayının 16–17-də

Azərbaycan paytaxtında keçirilməsi qərara alınmışdır.

İclasda iştirak etmək üçün Bakıya 15-dək ölkənin prokurorluq və digər hüquq-mühafizə orqanları xidmətlərinin rəhbərləri təşrif buyurmuşdur.

BEYNƏLXALQ PROKURORLAR ASSOSİASİYASININ İCRAİYYƏ KOMİTƏSİNİN BAKI ŞƏHƏRİNDƏ KEÇİRİLƏN İCLASININ İŞTİRAKÇILARINA MÜRACİƏT

Hörmətli iclas iştirakçıları!

Beynəlxalq Prokurorlar Assosiasiyası İcraiyyə Komitəsinin növbəti iclasının Bakı şəhərində keçirilməsinə təqdir edərək, onun iştirakçılarını salamlayıram.

1996-cı ildən fəaliyyətə başlamış və 80-dən artıq ölkəni əhatə edən Beynəlxalq Prokurorlar Assosiasiyasının İcraiyyə Komitəsinin iclasının Azərbaycanda keçirilməsi həm bu təşkilatın fəaliyyətində, həm də müstəqilliyini bərpa edərək, hüquqi, demokratik dövlət quruculuğu yolu ilə irəliləyən ölkəmizin həyatında əlamətdar hadisədir.

Hamınızın üzv olduğu bu mötəbər təşkilatın əməli ədalətli, qərəzsiz, səmərəli tədbirin və ədalət mühakiməsinin həyata keçirilməsi, habelə cinayətkarlığa qarşı mübarizə problemlərinin həll olunması sahəsində müxtəlif dövlətlərin prokurorluq orqanlarının səylərini əlaqələndirməkdən və əməkdaşlığı genişləndirməkdən ibarətdir. Bu, çox yüksək bir amaldır. Məmnunam ki, Azərbaycan Prokurorluğu da təşkilatınızın məqsədləri uğrunda səmərəli fəaliyyət göstərir.

Bəşər tarixi və müasir dünyada baş verən proseslər göstərir ki, cinayətkarlıq insan cəmiyyətinin mədəni və əxlaqi dəyərlərinə böyük zərbə vuran, ictimai-siyasi sabitliyi pozan, dövlətin əsas dayaqlarını sarsıdan, cəmiyyətin tərəqqisinə təhlükə törədən sosial bələdir. İctimai-iqtisadi quruluşundan, inkişaf səviyyəsindən, mədəni və tarixi irsindən asılı olmayaraq, elə bir ölkə yoxdur ki, bu gün cinayətkarlıq problemi ilə qarşılaşmasın. Müşahidələr onu deməyə əsas verir ki, törədilmiş cinayətlər getdikcə ağırlaşır, onların üsulları qəddarlaşır, cinayətkarların özləri isə amansızlaşırlar.

Müasir inkişaf dövrü cinayətkarlığın qloballaşması ilə səciyyələnir. Belə ki, dünyada geniş vüsət almış inteqrasiya prosesləri transmilli mütəşəkkil cinayətkarlığın - terrorçuluq, korrupsiya, insan və silah alveri, narkobiznes, çirkli pulların yuyulması və digər bu kimi təhlükəli cinayətlərin yayılması ilə müşayiət olunur.

Bundan əlavə, dünyanın bəzi bölgələrində hələ də davam edən hərbi münaqişələr və onların nəticəsində formalaşmış işğalçı rejimlər hakimiyyət orqanlarının və beynəlxalq təşkilatların nəzarət edə bilmədiyi ərazilərdə terrorçuluq və digər «cinayətkarlıq yuvalarının» yaranmasına gətirib çıxarmışdır. Ermənistan tərəfindən Azərbaycan torpaqlarının işğalı nəticəsində ölkəmizin Dağlıq Qarabağ bölgəsində yaradılmış rejim buna əyani sübutdur. İşğalçı rejimlər beynəlxalq hüququn prinsip və normalarını, demokratik dəyərləri və insan hüquqlarını kobudcasına pozaraq, yalnız öz əhalisi üçün deyil, həm də digər ölkələrin əhalisi üçün real təhlükə yaratmaqdadır. Nə qədər ki, belə hallar aradan qaldırılmayıb, heç bir dövlət özünü rahat hiss edə bilməz.

Hörmətli iclas iştirakçıları!

Keçən il sentyabrın 11-də Vaşinqton və Nyu-York şəhərlərində baş vermiş dəhşətli terror aktının miqyası bir daha göstərdi ki, müasir dövrdə mütəşəkkil cinayətkarlıq bir və ya bir neçə dövlətin deyil, bütün dünyanın global problemlərinə çevrilmişdir.

Bəşəriyyəti sarsıdan, beynəlxalq sülhə və əmin-amanlığa təhlükə törədən bu hadisələr hamımızı transmilli mütəşəkkil cinayətkarlığın həqiqi mahiyyətini dərk etməyə sövq edir və onunla mübarizədə daha sıx əməkdaşlığı zəruri edir. Əminəm ki, Beynəlxalq Prokurorlar Assosiasiyası çərçivəsindəki əməkdaşlığımız cinayətkarlığın qarşısının alınması və qanunun aliliyinin təmin edilməsi, insan hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi kimi ali məqsədlərə nail olunmasına dəyərli töhfəsini verəcəkdir.

Məqsəd və məramlarınızın həyata keçirilməsində sizə uğurlar arzulayıram.

Heydər ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti
Bakı şəhəri, 15 may 2002-ci il

AZƏRBAYCAN XALQININ ÜMUMMİLLİ LİDERİ HEYDƏR ƏLİYEVİN BEYNƏLXALQ PROKURORLAR ASSOSİASİYASI İCRAİYYƏ KOMİTƏSİNİN NÜMAYƏNDƏ HEYƏTİ İLƏ GÖRÜŞÜ

Ulu öndər Heydər Əliyev 2002-ci il mayın 17-də Prezident sarayında Beynəlxalq Prokurorlar Assosiasiyasının (BPA) prezidenti Nikolas Kouderi başda olmaqla bu təşkilatın İcraiyyə Komitəsinin nümayəndə heyətini qəbul etmişdir.

Qonaqları səmimiyyətlə salamlayan ulu öndər Heydər Əliyev İcraiyyə Komitəsinin iclasının Azərbaycanda keçirilməsindən çox məmnun qaldığını vurğulayaraq demişdir ki, Beynəlxalq Prokurorlar Assosiasiyası qeyri-dövlət təşkilatı kimi böyük işlər görür. Siz müxtəlif ölkələrin prokurorluq xidmətlərini, prokurorluq orqanlarının nümayəndələrini birləşdirərək, həm təcrübə toplayır, həm də təcrübə mübadiləsi aparır və bir-birinizə kömək edirsiniz. Azərbaycan müstəqil dövlət kimi gənc olsa da, qısa tarixi zamanda ölkə həyatının müxtəlif sahələrində, o cümlədən məhkəmə-hüquq sistemində xeyli işlər görübdür. Bizim məhkəmə sistemi, prokurorluq, demək olar ki, beynəlxalq standartlara uyğunlaşmışdır. Ancaq bu iş davam edir və başqa ölkələrin təcrübəsindən istifadə etməyə hələ çox böyük ehtiyac var. Güman edirəm ki, İcraiyyə Komitəsinin iclasını Azərbaycanda keçirməyiniz ölkəmiz üçün təcrübə əldə etmək imkanları yaradır.

Səmimi qəbul üçün ulu öndər Heydər Əliyevə təşəkkürünü bildirən Beynəlxalq Prokurorlar Assosiasiyasının prezidenti Nikolas Kouderi demişdir ki, Azərbaycanda olmaq bizə çox xoşdur və Siz bu gün bizi qəbul etməklə hamımıza böyük şərəf verdiniz. İclasın yüksək səviyyədə təşkilinə görə minnətdarlıq

edən qonaq BPA haqqında məlumat verərək təşkilatın fəaliyyətinin əsas məqsəd və prinsiplərinə toxunmuşdur.

Ölkəmizin Beynəlxalq Prokurorlar Assosiasiyasının bütün konfrans və yığıncaqlarında iştirak etdiyini, təşkilatın məqsədlərinə nail olunmasında xüsusi fəallıq göstərdiyini vurğulayan cənab Kouderi Azərbaycanın dünya dövlətləri birliyinə uğurla inteqrasiya etməsinin və beynəlxalq aləmdə ölkəmizin nüfuzunun getdikcə artmasının müsbət nəticəsi kimi, Assosiasiyanın ötən ilki ümumi yığıncağında aparılmış müzakirələr zamanı təşkilatın rəhbər orqanının – İcraiyyə Komitəsinin iclasının may ayında Bakıda keçirilməsi barədə Azərbaycan nümayəndəsinin təklifinə üstünlük verildiyini bildirmişdir.

Qonaq, həmçinin Azərbaycan nümayəndələrinin, xüsusilə İcraiyyə Komitəsinin üzvü Fikrət Məmmədovun Assosiasiyanın inkişafına nəzərə çarpacaq töhfələr verdiyini, ölkəmizin bu beynəlxalq təşkilatla əməkdaşlıq üzrə müsbət təcrübəsini qeyd etmiş, ümumbəşəri bəla olan terrorçuluğa və transmilli cinayətkarlığa qarşı səylərin birləşdirilməsinin əhəmiyyətini vurğulamışdır.

BPA-nın prezidenti demişdir: «Biz elə bir vaxtda yaşayırıq ki, cinayətkarlıq qlobal səciyə daşımağa başlayır. Bu, eyni ilə bizim iclasa Sizin müraciətinizdə də bildirilmişdir. Beynəlxalq terrorizmə qarşı görülməli olan tədbirlər də bu məsələnin nə dərəcədə vacib olduğunu göstərir. BPA-nın məqsədi bu sahədə prokurorların işini asanlaşdırmaq, onlara mümkün qədər yardım etməkdir.

Cənab Prezident, Sizə bir xatirə hədiyyəsi təqdim etmək istəyirik. Bunun rəmzi mənası da vardır. Biz bilirik ki, mayın 10-u Sizin ad gününüz idi. Gec olsa da, Sizi ad gününüz münasibətilə təbrik edir, ən xoş arularımızı bildiririk. Arzu edirik ki, gələcəkdəki ad günləriniz bundan da xoşbəxt keçsin».

Nikolas Kouderi XVIII əsrə aid olan, üzərində Azərbaycan ərəzələrinin də göstərdiyi xəritəni ulu öndər Heydər Əliyevə təqdim etmişdir.

BPA-nın baş katibi Henk Markvart Şolts dövlətimizin başçısına müraciətlə demişdir ki, 1997-ci ildə Azərbaycanda olsa da, burada bir daha olmaq mənim üçün böyük şərəfdir. Assosiasiyanın Baş müşaviri cənab Barri Hankok

Azərbaycana ikinci dəfə gəldiyini xatırladaraq demişdir ki, biz Azərbaycan tərəfi ilə işləməkdən çox böyük məmnunluq duyuruq.

BPA-nın vitse-prezidenti Fend YE ölkəsi Çin ilə Azərbaycan arasında çox gözəl münasibətlər olduğunu, iki ölkənin prokurorluq xidmətləri arasında yaxşı əlaqələr qurulduğunu və bunun daha da genişləndirilməsində hər iki tərəfin maraqlı olduğunu bildirmişdir.

Ulu öndər Heydər Əliyev qonaqlara təşəkkürünü bildirərək demişdir: «Mən Sizə İcraiyyə Komitəsinin iclasının müvəffəqiyyətlə başa çatmasını arzu edirəm. Arzu edirəm ki, prokurorluq orqanları həm Beynəlxalq Prokurorlar Assosiasiyasının tərkibində, həm də başqa beynəlxalq təşkilatlarda daha da səmərəli əməkdaşlıq etsinlər.»

Qəbulda Ədliyyə Naziri Fikrət Məmmədov, Baş prokuror Zakir Qaralov, Prezidentin Kətibliyinin rəisi Dilarə Seyidzadə, Prezidentin İcra Aparatının hüquq-mühafizə orqanları ilə iş şöbəsinin müdiri Fuad Ələsgərov iştirak etmişlər.

17 may 2002-ci il

Prokurorluq işçilərinin kütləvi informasiya vasitələrində dərc olunmuş məqalələri

«Azərbaycanda müasir prokurorluq sisteminin formalaşmasında Heydər Əliyevin rolu»

Zakir Qaralov

Azərbaycan Respublikasının Baş prokuroru

(08.05.2013-cü il tarixdə «Azərbaycan» qəzetində dərc edilmişdir)

Azərbaycan xalqı öz dahi oğlu – ümummilli lider Heydər Əliyevin 90 illik yubileyini bütün səviyyələrdə təntənəli şəkildə qeyd edərkən bu görkəmli dövlət xadiminin, dünyamiqyaslı nəhəng siyasətçinin müqəddəs ruhu qarşısında baş əyərək tam məsuliyyət hissi ilə dərk edir ki, məhz onun müdrik ideyaları, uzaqgörən siyasi qərarları, möhtəşəm dövlətçilik fəaliyyəti hazırda misli görünməmiş inkişaf yolu keçərək dünya dövlətləri birliyində layiqli yerini tutmaqla, regionun lider dövlətinə çevrilmiş müstəqil Azərbaycan Respublikasının mövcudluğunu mümkün etmişdir.

Müasir Azərbaycanın şərəfli inkişaf tarixinin 30 ildən yuxarı bir dövrü bu fenomenal xüsusiyyətlərə, dərin təfəkkürə və güclü iradəyə malik ən böyük azərbaycanlının adı ilə bilavasitə bağlı olmuşdur. Məhz onun dəyanəti və cəsarəti, mətinliyi və zəkası, qətiyyəti və qüdrəti sayəsində xalqımız zamanın ağır sınaqlarından üzəg çıxaraq çətinliklərə sinə gərmiş, təzyiqlə və təhlükələrdən xilas olaraq ictimai-siyasi sabitliyin bərqərar olmasına, milli dövlətçilik

«Azərbaycançılıq məfkurəsinin parlaq daşıyıcısı kimi Heydər Əliyev öz müdrik siyasəti, dönməz əqidəsi və tarixi uzaqgörənliyi sayəsində milli dövlətçilik ideyasının gerçəkləşdirilməsinə, müasir Azərbaycan dövlətinin qurulmasına və xalqımızın müstəqillik arzusunə çatmasına nail olmuşdur».

İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

ideyasının gerçəkləşdirilməsinə, insan hüquq və azadlıqlarının təmin edilməsi istiqamətində mühüm tədbirlərin həyata keçirilməsinə, vətəndaş cəmiyyətinin əsaslarının formalaşdırılmasına nail ola bilmişdir.

Heydər Əliyev Azərbaycan Respublikasının hələ Sovetlər İttifaqının tərkibində olduğu bir dövrdə dahiyənə uzaqgörənliklə ölkəmizin gələcək müstəqilliyinin qüdrətli iqtisadi əsaslarını formalaşdıraraq xalqımızın öz müstəqilliyi uğrunda mübarizəyə hazırlanması işinə hərtərəfli dəstək vermişdir. Dövlət müstəqilliyimizin qorunub saxlanması uğrunda gərgin mübarizə dövrü kimi xarakterizə olunan 1993–1995-ci və hüquqi və dünyəvi dövlət quruculuğu, vətəndaş cəmiyyətinin formalaşdırıldığı 1995–2003-cü illərdə ulu öndər Heydər Əliyevin titanik fəaliyyəti nəticəsində itirilmə təhlükəsi qarşısında qalan suverenliyimiz və məhv olma təhlükəsi ilə üzleşən dövlətçiliyimiz bugünkü və gələcək nəsillər üçün qoruyub saxlanılmaqla Azərbaycan Respublikasında möhkəm ictimai-siyasi sabitlik bərqərar olunaraq hərtərəfli quruculuq işlərinin həyata keçirilməsi, demokratik, hüquqi və dünyəvi bir dövlət, vətəndaş cəmiyyətinin formalaşdırılması, qüdrətli iqtisadi potensialın yaradılması yolunda inamlı addımların atılması, ölkəmizin dünya dövlətləri birliyinə hərtərəfli inteqrasiyası proseslərinin sürətləndirilməsi təmin edilmişdir.

Böyük xilaskarlıq və daha sonra isə hərtərəfli Quruculuq missiyalarını həyata keçirməklə Azərbaycanın ən yeni müstəqil tarixini, bugünkü təminatlı həyatımızın möhkəm əsaslarını yaradan ulu öndər Heydər Əliyevin unudulmaz xatirəsi xalqımızın qəlbin-

də əbədi yaşamaqla, onun zəngin siyasi irsi həmişə inkişaf və tərəqqi yolumuzu işıqlandıracaqdır. Bizim nəslin nümayəndələri xoşbəxt insanlardır ki, dahi müasirimiz Heydər Əliyevin dövlətçilik fəaliyyətinin canlı şahidləri olmuşlar.

Prezident İlham Əliyevin «Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin 90 illik yubileyi haqqında» 21 yanvar 2013-cü il tarixli sərəncamı ilə ulu öndər Heydər Əliyevin xidmətlərinin əsl qiyməti verilmiş, bu əbədiyaşar şəxsiyyətin unudulmaz nurlu xatirəsinə xalqımızın dərin ehtiramının, hədsiz məhəbbətinin ifadəsi olmaqla ulu öndərin Azərbaycanda müasir hüquqi dünyəvi dövlətin qurulmasında, azərbaycançılıq məfkurəsinin möhkəmləndirilməsində, mənəviyyatımızın yüksəlməsində, milli-mənəvi dəyərlərin qorunub saxlanmasında, davamlı inkişaf perspektivlərinin gerçəkləşdirilməsinə zəmin yaradan sosial-iqtisadi konsepsiyanın və dünya standartlarına uyğun məhkəmə-hüquq islahatlarının həyata keçirilməsində, demokratik prinsiplər əsasında fəaliyyət göstərən işlək dövlət idarəetmə sisteminin formalaşdırılmasında misilsiz fəaliyyəti diqqətə çatdırılmışdır. Sərəncamda qeyd olunduğu kimi, «Azərbaycanda müasir, demokratik, hüquqi və dünyəvi dövlət quruculuğu, vətəndaş cəmiyyətinin təşəkkülü, milli-mənəvi dəyərlərə qayıdış və elmin, təhsilin, mədəniyyətin inkişafı əbədi surətdə Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır. Ölkəmizin əsas qanunu Konstitusiyanın qəbul edilməsi, hakimiyyətin bölünmə prinsipinin təsbit olunması, hüquq normalarının və qanunvericilik bazasının beynəlxalq standartlara uyğunlaşdırılması, müasir idarəetmə üsullarının bərqərar olması və müvafiq dövlət qurumlarının formalaşdırılması Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə gerçəkləşən genişmiqyaslı quruculuq proqramının tərkib hissələridir».

Milli demokratik hüquqi dövlətin qurulması üçün inkişaf etmiş cəmiyyətlərə məxsus ən mütərəqqi cəhətləri özündə birləşdirən mükəmməl hüquq sisteminin olması əsas şərtlərdən biri olduğundan ümummilli lider Heydər Əliyevin təşəbbüsü və rəhbərliyi ilə 1995-ci ilin əvvəllərində konstitusiya komissiyası yaradılaraq ümumbəşəri ideya və dəyərləri əks etdirən yeni Konstitusiyanın layihəsi hazırlanaraq 12 noyabr 1995-ci il tarixdə keçirilmiş ümumxalq səsverməsi - referendumda qəbul edilmişdir.

Müstəqil Azərbaycan Respublikasının hüquqi, demokratik dövlət quruculuğu istiqamətində inkişafının hüquqi təsisatlarını, dövlətin və idarəetmənin hüquqi əsaslarını formalaşdıraraq respublikamızda hüquq sisteminin bünövrəsini yaradan Konstitusiya-da Respublika Prokurorluğuna xüsusi maddə həsr edilərək dövlət idarəetmə sisteminə bu təsisatın yeri məhkəmə hakimiyyəti orqanları sırasında müəyyən

edilməklə prokurorluq orqanlarına ilk dəfə olaraq konstitusion status verilmişdir. Prokurorluğun məhkəmə hakimiyyətinə aid edilməsi ilə onun dövlət idarəetmə mexanizmində roluna və iştirakına dair məsələlərə Konstitusiya səviyyəsində aydınlıq gətirilməklə yanaşı, müasir Azərbaycan Respublikasının prokurorluq orqanlarının 1918–1920-ci illərdə Şərqdə ilk demokratik dövlət olan Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin hüquqi varisi olmasını təsdiq etmişdir ki, bu da, eyni zamanda, ümummilli liderin xalqımızın tarixi irsinə qayğılı münasibətindən irəli gəlir. Məlum olduğu kimi, Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti Nazirlər Şurasının 1 oktyabr 1918-ci il tarixli qərarı ilə Bakı Dairə Məhkəməsinin tərkibində yaradılaraq əsas qoyulmuş milli prokurorluq orqanları məhkəmə sisteminə fəaliyyət göstərmişdir. Sovetlər dönəmində yenidən yaradılaraq sinfi dövlət maraqlarına xidmət etmiş, səlahiyyətləri hədsiz geniş olan prokurorluq orqanlarının fəaliyyəti uzun illər ərzində hakimiyyət bölgüsü prinsipi ilə uzlaşdırılmamışdır. Və yalnız ümummilli lider Heydər Əliyevin zəngin idarəetmə təcrübəsinə malik olaraq məharətlə həyata keçirdiyi dövlət quruculuğu prosesi nəticəsində hər bir dövlət qurumunun, o cümlədən prokurorluğun dövlət idarəetmə mexanizmində yeri və rolu dəqiq müəyyən edilmişdir.

Ümummilli lider Heydər Əliyev məhkəmə-hüquq islahatlarını demokratik, hüquqi dövlət quruculuğundan ayrılmaz hesab edərək bu iki prosesin birgə aparılması istiqamətində ciddi tədbirlər həyata keçirmişdir. Məhkəmə-hüquq islahatlarının mühüm əhəmiyyətini vurğulayan ümummilli lider demişdir: «Ölkəmizdə demokratik, hüquqi dövlət quruculuğu prosesi, təbii ki, məhkəmə-hüquq sisteminin islahatları ilə bərabər aparılmalıdır. Çünki bu amillər bir-birindən çox asılıdır. İndi Azərbaycanda həm siyasi, həm də iqtisadi islahatlar çox uğurla gedir. Ölkəmiz müasirləşir, yeniləşir, dünya birliyinin çox fəal və dəyərlili üzvünə çevrilir, Əlbəttə ki, məhkəmə-hüquq islahatları da ölkəmizin ümumi inkişafına öz töhfəsini verməlidir.» Ümummilli lider Heydər Əliyevin titanik fəaliyyəti nəticəsində müstəqil Azərbaycan Respublikasının yeni Konstitusiyası qəbul edildikdən sonra məhkəmə-hüquq islahatlarının aparılması daha da sürətləndirilməklə onun 1996-cı ilin fevralında imzaladığı fərmanla hüquqi islahatlar üzrə komissiya yaradılmışdır. Komissiya tərəfindən ictimai münasibətlərin müxtəlif sahələrini tənzim edən çoxlu qanunların, o cümlədən prokurorluğun fəaliyyətinə aid müddəaları nəzərdə tutan normativ hüquqi aktların Avropanın aparıcı ekspertlərinin müsbət rəyini almış layihələri hazırlanmışdır. Bu layihələr əsasında qəbul edilmiş «Konstitusiya Məhkəməsi haqqında», «Məhkəmələr və hakimlər haqqında», «Po-

lis haqqında», «Vəkillər və vəkillik fəaliyyəti haqqında», «Əməliyyat-axtarış fəaliyyəti haqqında» və digər qanunlar ölkənin hüquq sisteminin formalaşması prosesinə böyük töhfə olmuşdur.

Dövlət quruculuğu və idarəetmə prosesində bütün məsələlərə xüsusi diqqətlə yanaşaraq hər bir strukturun fəaliyyətinə və inkişafına böyük diqqət göstərən ümummilli lider Heydər Əliyevin milli prokurorluq orqanlarının inkişafında müstəsna rolu olmuşdur. Ümummilli lider prokurorluq orqanlarının işinin təmin edilməsi, fəaliyyətinin təkmilləşdirilməsi, əməkdaşlarının sosial vəziyyətinin yaxşılaşdırılması məsələlərinə həmişə xüsusi qayğı göstərmişdir.

Milli prokurorluq orqanlarının tarixinin 1918-ci ildən başlanmasına baxmayaraq, idarəetmənin digər sahələrində mövcud olsa da, prokurorluq işçilərinin peşə bayramı uzun illər ərzində qeyd olunmamışdır. Belə bir təşəbbüs məhz ümummilli lider Heydər Əliyev tərəfindən göstərilərək, onun 17 iyul 1998-ci il tarixli sərəncamına əsasən hər il oktyabrın 1-i Azərbaycan Respublikası Prokurorluğu işçilərinin peşə bayramı günü kimi təsis edilmişdir. Prokurorluq işçilərinin peşə bayramı gününün müəyyənləşdirilməsi prokurorluq orqanlarına dövlət səviyyəsində böyük qayğının ifadəsi olmaqla yanaşı prokurorluq işçilərinin fəaliyyətinin yüksək dəyərləndirilməsi və qiymətləndirilməsinin təzahürü olmuşdur.

Ümummilli liderin şəxsi təşəbbüsü və rəhbərliyi ilə 1998-ci il 28 noyabr tarixdə prokurorluq orqanlarının yaradılmasının 80 illik yubileyinə həsr edilmiş təntənəli yığıncaqdakı tarixi nitqində verdiyi tapşırıq və tövsiyələr fəaliyyətimiz üçün proqram əhəmiyyətinə malik olmuşdur. Ümummilli liderin həmin yığıncaqda dediyi: «Prokurorluq peşəsi ağır, çətin peşədir. Amma eyni zamanda çox şərəfli, hörmətli peşədir. Mən arzu edərdim ki, siz həmişə bu peşəni şərəflə daşıyasınız» kəlamı hər bir prokurorluq işçisinin gündəlik işində bütün bilik, qüvvə və bacarığını səfərbərliyə alaraq əməl etməyə çalışdığı fəaliyyət şüarına çevrilmişdir.

Ulu öndərin həyata keçirdiyi məhkəmə-hüquq islahatları çərçivəsində 1999-cu ilin dekabrında qəbul edilmiş «Prokurorluq haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanununda prokurorluğun sovetlər dönmənin totalitar rejiminə xas olan funksiyalardan azad olunması, onun fəaliyyətinin forma və metodlarının demokratik prinsiplərə uyğunlaşdırılması nəzərdə tutulmaqla bu təsisatın sistemi və təşkili, səlahiyyətləri və vəzifələri, kadr təminatı və işçilərin sosial müdafiəsi, fəaliyyəti ilə bağlı digər məsələlər müasir beynəlxalq standartlara uyğun tənzim edilmişdir.

Ulu öndər Heydər Əliyevin respublika prokurorluğunun rəhbər işçiləri ilə 26 aprel 2000-ci il tarixdə keçirdiyi görüş prokurorluq orqanlarının tarixində həlledici əhəmiyyətə malik dönüş nöqtəsi olmuşdur. Məhz bu görüşdə Heydər Əliyevin verdiyi rəhbər göstərişlərin nəticəsi olaraq, həmin vaxtdan Azərbaycan Prokurorluğu orqanlarında aparılan və bu gün də eyni intensivliklə yeni müstəvidə davam etdirilən hərtərəfli islahatlar nəticəsində prokurorluğun fəaliyyətinin təkmilləşməsi, fəaliyyət üçün zəruri normativ-hüquqi bazanın yaradılması, ciddi tələbkarlıq şəraitinin formalaşdırılması, kadrların seçilməsinin yeni mütərəqqi formalarının tətbiqi təmin edilmiş, dövlətçiliyin və milli maraqların etibarlı qorunması, cinayətkarlığa qarşı mübarizə, vətəndaşların hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi işi ən yüksək tələblər səviyyəsinə çatdırılmışdır.

Beynəlxalq standartlara və demokratik prinsiplərə, milli dövlətçilik ənənələrinə uyğun hazırlanmış «Prokurorluq orqanlarında qulluq keçmə haqqında», «Prokurorluq işçilərinin xidməti vəsiqəsi haqqında», «Prokurorluq orqanları işçilərinin fərqlənmə nişanları və xüsusi geyim forması haqqında», «Prokurorluğun rəsmi emblemi haqqında» və digər qanunvericilik aktlarının qəbul edilməsi, normativ sənədlərin onun tərəfindən təsdiq edilməsi nəticəsində prokurorluğun fəaliyyətinin hüquqi tənzimlənməsi prosesi dövrün tələblərinə və beynəlxalq standartlara cavab verən səviyyəyə yüksəlmişdir. «Azərbaycan Respublikası prokurorluq orqanları işçilərinin maddi və sosial təminatı haqqında» 8 oktyabr 2002-ci il tarixli sərəncamla keçid dövrünün obyektiv çətinliklərinin mövcud olduğu bir şəraitdə prokurorluq işçilərinin maddi və sosial təminatları beynəlxalq standartlar səviyyəsinə qaldırılmışdır.

Prokurorluğun fəaliyyətini tənzim edən yeni qanunvericilik qəbul olunduqdan sonra prokurorluq orqanlarında köklü islahatlar həyata keçirilərkən prokurorluğun strukturunda fəaliyyəti bu təsisatın yeni vəzifə və funksiyaları ilə uzlaşmayan və bu səbəbdən də fəaliyyətləri səmərəli olmayan qurumlar kimi respublika Nəqliyyat Prokurorluğu və onun tabeliyində olan ixtisaslaşdırılmış Bakı, Gəncə, İmişli, Xaçmaz, Aviasiya və Su nəqliyyat prokurorluqları, Baş Prokurorluğun rəhbərliyi yanında Katiblik, Baş Prokurorluğun Cəzaların icrasına nəzarət və Nəqliyyatda qanunların icrasına nəzarət idarələri, Yetkinlik yaşına çatmayanlar haqqında qanunların icrasına nəzarət və qanunların eyni cür və dürüst icrasına nəzarət şöbələri ləğv edilmişdir.

Baş Prokurorluğun strukturu və fəaliyyəti təkmilləşdirilərək, onun istintaq, təhqiqat və əməliyyat-axtarış fəaliyyətində qanunların icrasına nəzarət, məhkəmələrdə dövlət ittihamının müdafiəsini və ci-

neyət işlərinin istintaqını həyata keçirən, habelə digər sahələr üzrə müvafiq vəzifələri icra edən struktur qurumları yenidən təşkil edilmiş, həmin qurumların fəaliyyət dairəsi və vəzifələrini müəyyənləşdirən əsasnamələrin qəbul olunması təmin edilmişdir.

Beynəlxalq təcrübə və milli xüsusiyyətlər nəzərə alınaraq qısa müddət ərzində prokurorluğun tarixində ilk dəfə olaraq «Prokurorluq haqqında» qanunda nəzərdə tutulmuş istiqamətlər üzrə prokurorluğun fəaliyyətinin və gündəlik işinin səmərəli təşkili və həyata keçirilməsi üçün ümumi və sahəvi xarakterli əmr, təlimat və qaydalar hazırlanaraq icraya yönəldilmişdir. Normativ hüquqi bazanın formalaşdırılması və icrasının təmin edilməsi prosesinin məntiqi davamı olaraq prokurorluğun fəaliyyətini tənzimləyən sənədlər «Azərbaycan Respublikası Baş prokurorunun əsas əmr və göstərişləri» adlı kitab toplu şəklində ilk dəfə olaraq nəşr edilmiş, sonradan isə həmin toplunun özündə yeni əmr və göstərişləri də cəmləşdirən iki cildə ibarət yeni nəşrləri çap edilərək istifadə üçün hər bir prokurorluq işçisinə verilmişdir.

Ümummilli liderin imzaladığı 2001-ci il 19 iyun tarixli fərmanla təsdiq edilmiş «Prokurorluğa işə qəbul olunmaq üçün namizədlərlə müsabiqə keçirilməsi qaydaları haqqında Əsasnamə»nin icraya yönəldilməsi Azərbaycan Prokurorluğunda aparılan islahatların ən böyük uğurlarından biri olmuş və kadr tərkibinin yenidən formalaşdırılması kimi mühüm işin əsasını təşkil etmişdir. Prokurorluq orqanlarına işə qəbulun demokratik prinsiplər əsasında, şəffaf prosedurlarla müsabiqə yolu ilə həyata keçirilməsinin nəticəsidir ki, prokurorluğun kadr tərkibinin hərtərəfli dünyagörüşü olan, savadlı və yüksək mənəvi keyfiyyətlərə malik, vətənpərvər, dövlətçilik ideyalarına sadıq gənc hüquqşünaslar hesabına mütəmadi yeniləşdirilməsinə nail olunmuşdur. Prokurorluq orqanlarına işə qəbulun 2002-ci ildən başlayaraq indiyədək tam aşkarlıq şəraitində, şəffaf prosedurlar əsasında, ictimaiyyətin, qeyri-hökumət və beynəlxalq təşkilatların, kütləvi informasiya vasitələrinin iştirakı ilə keçirilmiş 11 müsabiqə nəticəsində prokurorluq işçilərinin 52 faizini artıq gənc hüquqşünaslar təşkil edir. Bu gənclərin xeyli hissəsi sonradan xidmətdə fərqləndiklərinə görə irəli çəkilmiş, onların 70 nəfərdən çoxu prokurorluğun mərkəzi aparatında məsul vəzifələrə, o cümlədən idarə rəisinin müavini, idarə tərkibində şöbə rəisi, rayon prokuroru və prokurorun müavini vəzifələrinə təyin edilmişlər.

Ümummilli liderin göstəriş və tövsiyələrinə uyğun olaraq prokurorluq orqanlarında sağlam düşüncəli, mənəviyyətli, yüksək peşəkarlığa və etik-psixolo-

ji keyfiyyətlərə malik, savadlı və müasir dünya görüşü olan, milli dəyərlərə və hüquqi dövlətin prinsiplərinə hörmətlə yanaşan kadrlarla kompleksləşdirilməsi prosesi həyata keçirilərək, həm prokurorluğa qulluğa yeni qəbul olunan şəxslərin seçilməsi, həm də kadrların rotasiyası, analitik düşüncə və yüksək təşkilatçılıq qabiliyyəti olan, təşəbbüskarlığı ilə fərqlənərək dövlətçilik ənənələrinə sadıq olan prokurorluq işçilərinin irəli çəkilməsi ədalətlik və obyektivlik prinsipləri əsasında reallaşdırılmışdır. Xidməti vəzifələrinin icrasına vicdanla yanaşaraq fəaliyyətində uğurlar qazanmış və peşə hazırlığı səviyyəsi ilə fərqlənən prokurorluq işçilərinin vəzifədə irəli çəkilməsi üçün hər cür şərait yaradılmış, eyni zamanda əməkdaşlara qarşı tələbkarlıq artırılmış, əmək və icra intizamına nəzarət gücləndirilmiş, prokurorluq işçisinə yaraşmayan hərəkətlərə və fəaliyyətlərində qanunsuzluq hallarına yol vermiş əməkdaşlarına münasibətdə prinsiplilik mövqeyindən yanaşılmışdır. Kadr siyasəti həyata keçirilərkən ümummilli liderin aforizmə çevrilmiş kəlamı – Sağlam mənəviyyət hər bir prokurorluq işçisi üçün, qanun keşiyində duran bizim hər bir məmurumuz üçün əsas meyar olmalıdır. Əgər bu yoxdursa, o insan nə qədər yaxşı işləyirsə işləsin, bizim tələblərimizə cavab verə bilməyəcəkdir. Bizim tələblərimiz isə qanundur, qanunun aliliyidir» əsas meyar olmuşdur.

Qeyd edilməlidir ki, mənəvi saflığa xüsusi əhəmiyyət verən ümummilli lider, onun mövcudluğunu insan hüquq və azadlıqlarının təmin edilməsinin, qanunçuluğun əsas şərtlərindən biri hesab edərək hələ sovetlər dönəmində respublikamıza birinci dəfə rəhbərlik edərkən «Literaturnaya qazeta» qəzetinin 18 noyabr 1981-ci il tarixli 47-ci sayında dərc edilmiş «Qoy ədalət zəfər çalsın» sərlövhəli məşhur müsahibəsində demişdir: «Mən qeyd etmək istərdim ki, «qanunçuluq» dedikdə biz Cinayət Məcəlləsindən çox bizim cəmiyyətin mənəvi məəcəlləsini nəzərdə tuturuq. Və bu nöqtəyi-nəzərdən hüquq pozuntuları özlüyündə, onların profilaktikası yalnız hüquqi məsələ deyil. Neçə ki, söhbət ilk növbədə insan uğrunda mübarizədən, sovet adamının hüquqlarına hörmətlə yanaşılmasından, ləyaqətinin və şərəfinin qorunmasından, onda ən yaxşı vətəndaş keyfiyyətlərinin, yüksək mənəvi prinsiplərin tərbiyə olunmasından gedir.»

Ümummilli liderin həyata keçirdiyi tədbirlər, onun tərəfindən göstərilən qayğı sayəsində prokurorluq insan hüquq və azadlıqlarının təmin edilməsində, demokratik inkişafa qarşı maneə törədən halların aradan qaldırılmasında, məhkəmə-hüquq islahatlarının uğurla həyata keçirilməsində, ədalət mühakiməsinin beynəlxalq tələblərə cavab verən səviyyədə formalaşmasında, ictimai-siyasi həyatın bütün sahələrin-

də müstəqil dövlətimizin hüquqi bazasının möhkəm təməllər üzərində qurulmasında böyük rola malik olmuşdur. Ulu öndərin bu dövlət təsisatının əhəmiyyətini yüksək qiymətləndirərək qeyd etdiyi - «Azərbaycan Prokurorluğunun inkişaf etməsində dövlət qayğısı bu gün də, gələcəkdə də olacaqdır. Buna əmin ola bilərsiniz. Azərbaycan Prezidenti kimi, mən Azərbaycan Prokurorluğuna inanıram, güvənirəm və arxalanıram» sözləri prokurorluq işçilərində böyük ruh yüksəkliyi yaratmaqla, onları gündəlik işlərində daha böyük əzm və məsuliyyətlə çalışmağa sövq edir.

Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasına 2002-ci ilin avqust ayının 24-də keçirilmiş referendumla edilmiş dəyişikliklərlə prokurorluğa qanunvericilik təşəbbüsü hüququnun verilməsi də hüquq sisteminin təkmilləşdirilməsində və inkişafında bu təsisatın rolunun artırılması istiqamətində görülən ciddi işlər sırasında olmaqla mühüm əhəmiyyət kəsb etmişdir. Azərbaycan Respublikası Prokurorluğuna dövlət başçısının, Milli Məclisin deputatlarının, ölkənin Ali Məhkəməsinin, Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin malik olduğu qanun layihələrini və başqa məsələləri Milli Məclisin müzakirəsinə təqdim etmək hüququnun verilməsi, fəaliyyəti bilavasitə qanunların tətbiqi və icrasına nəzarətlə bağlı olan bu dövlət təsisatının qanunvericilik təşəbbüsü hüququndan istifadə edərək qüvvədə olan normativ hüquqi aktların təkmilləşdirilməsinə, qanunvericilikdə mövcud olan müəyyən boşluqların aradan qaldırılmasına, yeni yaranan ictimai münasibətləri tənzim edən qanunların və hüquqi normaların qəbul edilməsinə dair təkliflər verməklə müasir standartlara və beynəlxalq tələblərə uyğun hüquq sisteminin formalaşdırılmasında daha yaxından iştirak etməyə imkan vermişdir.

Görkəmli bir siyasi xadim kimi öz zəngin dövlətçilik fəaliyyəti ilə Azərbaycan tarixində yeni bir dövrün əsasını qoyan Heydər Əliyevin ən böyük xidmətlərindən biri də ondan ibarətdir ki, o, zəngin idarəçilik məktəbi yaratmaqla, neçə-neçə nəslə bu məktəbdən, onun siyasi irsindən bəhrələnməsi üçün böyük imkanlar vermişdir. Çox qanunauyğun və obyektiv reallıqdan doğan bir haldır ki, bu gün Azərbaycan xalqına ulu öndərin həmin dövlət idarəçiliyi məktəbinin əsaslarını dərinlən mənimsəmiş, xalqına xidməti həyat amalına çevirmiş İlham Əliyev kimi müdrik bir siyasətçi rəhbərlik edir və o, Heydər Əliyev siyasətinə sadiqliyini öz dövlətçilik tədbirləri ilə əyani şəkildə sübuta yetirmişdir. Ulu öndərin yaratdığı möhkəm təməl və idarəçilik prinsipləri əsasında möhtərəm Prezident İlham Əliyev Azərbaycanı sürətli və davamlı inkişaf yoluna çıxarmaqla bu siyasi kursun ən layiqli davamçısı olduğunu əyani şəkildə bütün dünyaya nümayiş etdirmişdir.

Dövlət başçısı İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə reallaşdırılan yeni məzmunlu dövlətçilik siyasətinin məntiqi nəticəsidir ki, iqtisadi inkişaf göstəricilərinə görə dünya dövlətləri arasında və MDB məkanında qabaqcıl mövqelərə çıxan Azərbaycan Respublikasında, bütövlükdə ölkənin və ayrı-ayrılıqda hər bir regionun inkişafını təmin edəcək sosial-iqtisadi inkişaf proqramlarının həyata keçirilməsi, ölkəmizin beynəlxalq iqtisadi sistemə inteqrasiyası proseslərinin sürətləndirilməsi, son nəticədə isə xalqın həyat səviyyəsinin yüksəldilməsi təmin edilmişdir. Nazirlər Kabinetinin cari ilin birinci rübünün sosial-iqtisadi inkişafının yekunlarına həsr edilmiş iclasında dövlət başçısının çıxışından görüldüyü kimi, 2013-cü ildə də Azərbaycan Respublikasının davamlı sosial-iqtisadi inkişafı keyfiyyət və kəmiyyət göstəricilərinə görə yeni bir mərhələyə qədəm qoymuşdur.

Müstəqil Azərbaycanın ən yeni tarixinin yaradıcısı kimi Heydər Əliyevin formalaşdırdığı siyasi kursun düzgünlüyünü dərinlən dərk edən xalqımızın 2003-cü və 2008-ci illərdə keçirilən prezident seçkilərində İlham Əliyevin siyasi hakimiyyətə gəlməsinə mütləq əksəriyyətin dəstəkləməsi ilk növbədə məhz ulu öndərin siyasi irsinin təntənəsi kimi qiymətləndirilməlidir. Mən dərin əminliyimi bildirmək istəyirəm ki, bu il keçiriləcək prezident seçkilərində də qədirbilən xalqımız yenidən Heydər Əliyev siyasətinə, onun yolunun və siyasi kursunun davamlılığına səs verəcəkdir.

Hər bir prokurorluq əməkdaşında qürur hissi doğuran haldır ki, Heydər Əliyev siyasi kursunu və strateji inkişaf konsepsiyasını uğurla davam etdirən Prezident İlham Əliyev tərəfindən prokurorluğun fəaliyyətinin dünya standartları səviyyəsində təkmilləşdirilərək, ən yüksək beynəlxalq tələblərə uyğun formalaşdırılması prosesi həyata keçirilməklə, prokurorluq orqanlarına hərtərəfli qayğı və diqqət göstərilir. Prokurorluq orqanlarının müasir dövrün tələblərinə cavab verən dövlət orqanı səviyyəsinə uyğun təkmilləşdirilməsində Prezident İlham Əliyevin 27 sentyabr 2008-ci il tarixli sərəncamı ilə təsdiq edilmiş «Azərbaycan Respublikası Prokurorluğunun fəaliyyətinin müasirləşdirilməsinə dair 2009–2011-ci illər üçün Dövlət Proqramı» xüsusi əhəmiyyətə malik olmuşdur. Azərbaycan Prokurorluğunun tarixində yeni təkmilləşmə və inkişaf, hərtərəfli müasirləşdirmə dövrünün əsasını qoyan dövlət proqramında nəzərdə tutulan tədbirlərin yerinə yetirilməsi hüquq sisteminin inkişafı prosesində prokurorluğun rolunun artırılması, cinayətkarlığa qarşı mübarizə və istintaq aparılmasında digər hüquq-mühafizə orqanları ilə qarşılıqlı fəaliyyətin təkmilləşdirilməsi, prokurorluğun işində müasir elmi-texniki nailiyyətlərdən geniş istifadə olunması, mərkəzləş-

dirilmiş informasiya-kommunikasiya sisteminin yaradılması, dövlət ittihamının müdafiəsində peşəkarlığın yüksəldilməsi, beynəlxalq əlaqələrin genişləndirilməsi, habelə prokurorluq işçilərinin sosial müdafiəsinin gücləndirilməsi və prokurorluğun maddi-texniki təminatının yaxşılaşdırılması üçün hərtərəfli zəmin yaratmışdır.

Ölkədə hüquqi sistemin inkişafı istiqamətində mühüm tədbirlər həyata keçirməklə dövlət idarəetmə strukturlarının təkmilləşdirilməsi və dövlət orqanlarının fəaliyyətinin müasir dövrün tələblərinə uyğun qurulması üçün böyük işlər görən Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev prokurorluğun fəaliyyətinə daim diqqət göstərərək prokurorluq əməkdaşları və veteranlarının 2008-ci ildə 90 illik yubiley münasibətilə təbrikində son illər prokurorluqda sağlam iş mühitinin yaradılması üçün ciddi işlərin görüldüyünü, dövlətçilik, qanunçuluq, hər kəsin qanun qarşısında hüquq bərabərliyi prinsiplərinin ön plana çəkildiyini, cəmiyyətdə prokurorluğa ictimai etimadın artdığı və onun nüfuzunun yüksəldiyini, prokurorların cəmiyyətimizin və dövlətimizin maraqlarının qorunmasında prinsiplilik və peşəkarlıq nümayiş etdirmələrini, cinayətkarlıqla mübarizədə, qanunçuluğun təmin edilməsində, bütövlükdə hüquq sisteminin inkişafında əhəmiyyətli rol oynadıqlarını qeyd etmişdir.

Dövlət başçısı İlham Əliyevin siyasi iradəsinə uyğun olaraq ölkədə ümummilli liderin hələ 1969-cu ildə respublikaya ilk dəfə rəhbər seçildikdən sonra amansız mübarizə aparmağa başladığı rüşvətxorluğa və korrupsiyaya qarşı kompleks tədbirlərin görülməsi, demokratik hüquqi dövlətin əsasları möhkəmləndikcə daha çox dözülməz olan bu ümumbəşəri bəlanın ölkəmizdə aradan qaldırılması istiqamətində ciddi işlər görülür. Dövlət başçısının «Korrupsiyaya qarşı mübarizə haqqında» Azərbaycan Respublikası Qanununun tətbiq edilməsi barədə» 2004-cü il 3 mart tarixli sərəncamı ilə korrupsiya cinayətləri üzrə ixtisaslaşmış dövlət antikorrupsiya orqanının - Korrupsiyaya qarşı mübarizə idarəsinin Azərbaycan Respublikasının Baş prokuroru yanında yaradılması prokurorluğa olan inam və etimadın təzahürü olmaqla bu mühüm dövlət təsisatının hüquqi sistemin formalaşdırılmasında rolunu daha da möhkəmləndirmişdir. Prezidentin bu sərəncamı korrupsiyaya qarşı mübarizənin aparılmasını Azərbaycan Respublikası Prokurorluğunun fəaliyyətinin ən önəmli istiqaməti kimi müəyyən edilməsini şərtləndirməklə bu qəbildən olan cinayətlərə qarşı səmərəli mübarizənin aparılmasına zəmin yaratmışdır. Ölkə başçısının siyasi iradəsinə müvafiq olaraq korrupsiyaya qarşı mübarizə işinin təşkilində prokuror-

luq orqanlarının məsuliyyətinin daha da artırılması, ixtisaslaşmış cinayət təqibi orqanı kimi Korrupsiyaya qarşı mübarizə idarəsinin fəaliyyətinin daha da təkmilləşdirilməsi, işçilərin sosial müdafiəsinin gücləndirilməsi istiqamətində dövlət səviyyəsində mütəmadi tədbirlərin həyata keçirilməsi yüksək etimadın təzahürü kimi müstəsna əhəmiyyət kəsb edir.

Azərbaycanda reallaşdırılan hərtərəfli əsaslandırılmış sosialyönümlü siyasətin məntiqi nəticəsi olan sürətli iqtisadi inkişaf, böyük dövlət programlarının həyata keçirilməsi, vətəndaşların sosial rifahının ilbəl daha da yaxşılaşması istiqamətində mühüm tədbirlərin görülməsi, insan hüquq və azadlıqlarının beynəlxalq tələblər səviyyəsində təmin edilməsi, dünya standartlarına uyğun vətəndaş cəmiyyətinin formalaşdırılması, hüquqi dövlət quruculuğu prosesinin yeni keyfiyyət müstəvisində uğurla həyata keçirilməsi dövlət orqanları qarşısında daha mühüm vəzifə və məqsədlər qoymaqla hər bir prokurorluq işçisindən ümummilli liderin ideya və tövsiyələrinə uyğun olaraq fəaliyyətlərinə daha yüksək məsuliyyətlə yanaşmalarını, xalqına, vətəninə və dövlətinə şərəflə, ləyaqətlə və sədaqətlə qulluq etmələrini tələb edir. Prezident İlham Əliyevin Nazirlər Kabinetinin 2013-cü ilin birinci rübünün sosial-iqtisadi inkişafının yekunlarına həsr olunmuş iclasındakı yekun nitqində dediyi «dövlət məmurlarının məsuliyyəti də artmalıdır. Dövlət məmurları xalqa xidmət edir və etməlidirlər. ... Dövlət məmuru cəmiyyətdə hər bir vətəndaş üçün nümunə olmalıdır. Təvazökarlıq, saflıq və vətənə xidmət nümunəsi. Dövlət məmurları seçilmiş insanlar olmalıdır. Onların həm peşəkarlığı, həm də mənəvi keyfiyyətləri yüksək səviyyədə olmalıdır. Məmur-vətəndaş münasibətləri hörmət əsasında qurulmalıdır» sözləri prokurorluqda qulluq etmənin əsas şüarı hesab olunmaqla fəaliyyətimizin başlıca meyarıdır.

Yeni məzmununda təşəkkül tapmasına və mütəmadi olaraq fəaliyyətinin təkmilləşdirilməsinə görə son iyirmi ildə ölkəmizdə reallaşdırılan dövlətçilik siyasətinə borclu olan Azərbaycan Respublikası Prokurorluğunun kollektivi ulu öndər Heydər Əliyevin siyasi kursuna sadıqdır və dövlət başçısı cənab İlham Əliyevin ətrafında sıx birləşməklə, onun tərəfindən yeni keyfiyyət müstəvisində həyata keçirilən demokratik, hüquqi dövlət quruculuğu prosesində böyük əzmlə iştirak edərək üzərinə düşən vəzifə və funksiyaları məsuliyyətlə və şərəflə yerinə yetirməkdə davam edəcək, bütün söylərini dövlət müstəqilliyimizin və milli maraqlarımızın, ölkəmizdə ictimai-siyasi sabitliyin hər cür cinayətkar qəsdlərdən qorunmasına, cinayətkarlığa qarşı qətiyyətli mübarizənin təmin olunmasına istiqamətləndirəcək.

«Ədalət və Müdriklik Mücəssəməsi»

**Ulu öndərimizin təməlini qoyduğu mütərəqqi məhkəmə-hüquq islahatları onun layiqli davamçısı
Prezident İlham Əliyev tərəfindən yeni dövrün tələbləri səviyyəsində inamla davam etdirilir**

Xanlar Vəliyev

Azərbaycan Respublikası Baş prokurorunun müavini –
Azərbaycan Respublikasının Hərbi prokuroru
(7 may 2013-cü il tarixdə «Respublika» qəzetində dərc edilmişdir)

Heydər Əliyev bütün zamanlarda, bütün dövrlərdə Azərbaycan xalqına ləyaqətlə xidmət etmişdir. Azərbaycanın müstəqilliyinin əbədi, dönməz olmasında, iqtisadi potensialının möhkəmlənməsində, bölgədə və dünyada nüfuzunun artmasında onun müstəsna xidmətləri var. Hazırda bu siyasət davam etdirilir. Bu gün Heydər Əliyev bizimlə deyil, ancaq onun siyasəti yaşayır, onun qurduğu müstəqil Azərbaycan yaşayır və möhkəmlənir.

**İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti.**

Bəşəriyyət zaman-zaman bir çox tarixi şəxsiyyətlərə onların, xalqların və cəmiyyətlərin inkişafına verdikləri ölçüyəgəlməz töhfələrə şahidlik etmişdir. Həmin dahi şəxsiyyətlərin qurub yaratdıqları, miras qoyduqları dövlətçilik ənənələri, böyük intibah xalqlarının gələcəyinə işıq tutmuş, bəlkə də yüz illər sonrakı tarixini, dünyanın siyasi arenasındakı yerini müəyyənləşdirmişdir. Məhz qeyd olunan xidmətlərinə görə belə şəxsiyyətlər tarixdə dahi, öndər, lider kimi öz layiqli yerini tutmuşlar.

Azərbaycanın da dövlətçilik tarixində böyük şəxsiyyətlər, dünyaya meydan oxuyan sərkərdələr, yaşadıkları dövrün reallıqlarını dərk edərək xalqımızın milli maraqlarını ən yüksək səviyyədə qorumağa çalışan dövlət xadimləri olmuşdur. Təbii ki, onların hər biri bu və ya başqa şəkildə Azərbaycan dövlətinin daha da möhkəmlənməsinə, xalqımızın firavan gələcəyinə yönəlmiş xidmətlər göstərmiş və xalqımızın tarixində əbədi həkk olunmuşlar.

Azərbaycan xalqının ümummillə lideri Heydər Əliyev də öz xalqı və milləti qarşısında titanik fəaliyyət göstərən dahi şəxsiyyətlərdəndir. Ulu öndər Heydər Əliyev özünə qədər Azərbaycana rəhbərlik etmiş bir çox siyasi xadimin edə bilmədiyini gerçəkləşdirmiş, işıqlı əməlləri, yorulmaz fəaliyyəti ilə ən yeni tariximizin parlaq səhifələrini yaratmışdır. Ümummillə lider Heydər Əliyev fəaliyyətinin hər bir anında xalqın, dövlətin, cəmiyyətin və onun üzvlərinin mənafeyinə xidmət etmiş, Azərbaycan torpağının və xalqının bütövlüyü uğrunda fədakarlıqla çalışmış, müstəqilliyimizin möhkəmləndirilməsi, dövlətçiliyimizin inkişafı, demokratiyanın genişləndirilməsi, xalqın rifah halının daha da yaxşılaşdırılması üçün mümkün olan hər şeyi, hətta mən

deyərdim ki, çoxlarına əlçatmaz görünən xülyaları belə gerçəkləşdirmişdir. ABŞ-ın keçmiş prezidenti Teodor Ruzvelt demişdir: «Əsas odur ki, sən öz ölkən uğrunda ölməyə hazır olasan; daha da vacibi odur ki, sən onun üçün yaşamağa hazır olasan».

Qəhrəmanlığın, hünərin ən möhtəşəmi Vətən naminə edildiyindən, dahi rəhbərimiz Heydər Əliyevin bu istiqamətdəki tarixi xidmətləri vətən və dövlət, millət və xalq naminə göstərilən bütün fədakarlıqların fəvqündə dayanır.

Bu mənada Mustafa Kamal Atatürkün Türkiyə, Şarl de Qollun Fransa, Corc Vaşinqtonun Amerika Birləşmiş Ştatları üçün etdiklərini ulu öndərimiz Heydər Əliyev ən çətin məqamlarda doğma Vətəni və xalqı naminə edib. Böyük filosof Platon demişdir ki, ədalət, müdriklik və güclü hakimiyyətin bir yerdə olacağı gün bəşəriyyət xoşbəxtliyə qovuşacaqdır. Müdriklik və ədalət mücəssəməsi olan, dünyanın siyasi arenasında sayılıb-seçilən ulu öndər Heydər Əliyevə tarixdə əbədlilik qazandıran ən başlıca amil də məhz onun öz ölkəsində bu üç dəyəri bir araya gətirməyi bacarmasıdır. Onun tarixi xidmətləri, xilaskarlıq, quruculuq misiyası, dahiliyi, həyata keçirdiyi siyasi, iqtisadi, sosial və mədəni islahatlar haqqında çox yazılıb. Hələ bundan sonra da yazılacaqdır. Çünki zaman keçdikcə Heydər Əliyev şəxsiyyətinin Azərbaycanın bütövlüyü, iqtisadi müstəqilliyi, ölkədə demokratik dəyərlərin möhkəmləndirilməsi, vətəndaş birliyinin yaradılması və digər sahələrdə həyata keçirdiyi taleyüklü məsələlər daha aydın görünür.

Bir faktı nəzərinizə çatdırım ki, Amerika Birləşmiş Ştatlarında tarix və siyasət elminin xüsusi bir bölməsi var: Vilsonşünaslıq. Bu elm budağı ABŞ-ın 28-ci prezidenti Vudro Vilson fenomenini öyrənir. Onun araşdırılmasıyla bağlı indiyədək 30 mindən artıq kitab yazılıb. Söhbət bundan gedir ki, tarixin hansısa məqamını araşdırarkən bəzən «axı bu necə ola bilmişdi» sualına cavab arayanda mütləq şəxsiyyətin tarixi-siyasi fenomen kimi tədqiqinə ehtiyac yaranır. Vudro Vilson vaxtilə ABŞ-ın inkişafına təsir edən qərarları ilə onu bugünkü qlobal dövlət olmaq yoluna çıxarmışdı. Azərbaycan tarixində analoji yeri tutan şəxsiyyət isə, heç şübhəsiz, Heydər Əliyevdir.

Heydər Əliyev haqqında yazmaq onun müəllifliyi ilə yaradılmış tarixi, cəmiyyətin düşüncə tərzini qələmə almaqdır. Heydər Əliyevin həyat dərsləri insan ruhunun qüdrətinə, iradənin yenilməzliyinə parlaq nümunədir.

XX əsr Azərbaycan tarixinin ən qüdrətli dövlət xadimi, dahi şəxsiyyəti olan ümummilli lider Heydər Əliyevin unudulmaz xatirəsi bütün zamanlarda xüsusi minnətdarlıq və ehtiramla anılır. Özünün mənəli və şərəfli ömrünü Azərbaycan dövlətinə, xalqına xidmətə həsr etməklə əbədiyaşarlıq rəmzinə çevrilən ulu öndər qədirbilən xalqımızın yaddaşında daima yaşayacaqdır.

Ulu öndər Heydər Əliyev özünün böyük həyatı ilə zamanın çərçivəsinə sığmayan yüksək bəşəri keyfiyyətləri, zəngin mənəvi xüsusiyyətləri, xalqa, vətənə, insanlığa olan böyük sevgisi ilə xalqımızın qəlbində əbədiyaşarlıq qazanmışdır. Çünki Heydər Əliyev yalnız bir dövləti idarə edən siyasi xadim, rəhbər deyil, o, həm də milyonlarla insanı ülvə ideallar ətrafında səfərbər edən bir dövlət qurucusu, müasir tariximizin memarı idi. Heydər Əliyev bütün kökləri ilə cəmiyyətin mənəfi və maraqlarına bağlı olan bir liderə xas xüsusiyyətlərə malik idi. Nəsirəddin Tusinin «Ən yaxşı rəhbər odur ki, ölkədəki bütün insanlar ona inansın, onun ardınca getsin, onun tədbirlərinə şərik olsun, onu özünə ata saysın» fikri ulu öndərimiz Heydər Əliyevə xas olan bəşəri keyfiyyətlərdəndir. Çünki bu bəşəri, xarakteristik keyfiyyətləri ilə ulu öndərimiz Azərbaycan xalqına münasibətdə tarixin onillər boyu onun üzərinə qoyduğu bir «ATA»lıq missiyasının ifadəsi ilə dərinləşmişdir.

Türkiyə Cümhuriyyətinin banisi Mustafa Kamal Atatürkün məşhur bir deyimi var: «Xalqa əfəndilik etmərlər, xalqa xidmət edirlər. Yalnız xalqa xidmət edənlər xalqın əfəndisi səviyyəsinə yüksəlirlər». Bəli, xalqına arxalanan, amalı xalqına xidmət etmək olan, xalq üçün quran, yaradan insanlar xoşbəxt insanlardır. Onlar millətin taleyini müəyyən etmək məsuliyyətinin nə demək olduğunu dərinləndirən anlayır, bu məsuliyyəti ləyaqətlə daşıyır, həyatda xoşbəxtliyi ancaq gələcək nəsillərin şərəfi, varlığı və firavanlığı üçün çalışmaqda görürlər. Belə insanlar tək-tək olur, bəlkə də yüz ildə bir dəfə dünyaya gəlirlər. Amma onlar taleyin hökmü və millətin qisməti kimi həyatın ən çətin, böhranlı anlarında, xalq «ölüm, ya olum» dilemması qarşısında üzüzə qalanda meydana atılır və müqəddəs xilaskarlıq missiyasını həyata keçirir, ömürlərinin qalan hissəsini millətə xidmətə həsr edirlər. Mənsub olduqları millətlə birlikdə dahi şəxsiyyətlərin özləri də yüksəlir, millətlə birlikdə onları da bütün dünya tanıyır, şöhrətləri aləmə yayılır.

Ulu öndər Heydər Əliyev də XX əsrdə Ulu Tanrının Azərbaycan xalqına bəxş etdiyi dühələrdəndir. O parlaq zəkasının, sarsılmaz iradəsinin, tükənməz enerjisinin sayəsində ucalmış, ümummilli lider səviyyəsinə qalxmışdır. Xalqlarının taleyində mühüm rol oynayıb

şəxsiyyətlər bir qayda olaraq tarixin gedişinə təsir göstərirlər və xilaskar missiyaları ilə yeni bir salnamə yaradırlar. XX əsrdə xalqımızın yetirdiyi fenomen şəxsiyyət – ulu öndər Heydər Əliyev də məhz belə liderlərdən biri olaraq müasir Azərbaycan dövlətinin ideoloji-siyasi əsaslarını milli irs və düşüncə əsasında yaradaraq praktik surətdə gerçəkləşdirmiş strateq kimi hər zaman böyük rəğbət və ehtiramla xatırlanır. Xalqımız qərinələr boyu qazandığı dövlətçilik ənənələrini məhz Heydər Əliyev epoxasında təkmilləşdirərək sistem halına salmış, millət kimi mövcudluğunu, özünüidarə bacarığını ən yüksək səviyyədə nümayiş etdirmişdir. Azərbaycanı müstəqil dövlət quruculuğuna aparan kəşmə-kəşli və şərəfli yol, əslində məhz ulu öndərin hakimiyyətə gəlişindən sonra başlamışdır.

Onun dahiyənə siyasəti, böyük cəsarət və qətiyyət ilə gördüyü bütün işlər həmişə xalqımıza mənəvi dəyər olmuş, respublikamıza beynəlxalq aləmdə böyük hörmət, nüfuz, şan-şöhrət gətirmiş, dünya xalqlarının məhəbbət və rəğbətini qazandırmışdır. O, XX əsrin görkəmli liderlərindən biri kimi etimad göstəriləndiyi bütün vəzifələrdə özünü beynəlxalq miqyaslı siyasətçi, zəkali rəhbər kimi göstərmişdir.

Tarix boyu bir çox siyasət adamları hakimiyyətə can atmış və çox hallarda da buna nail olmuşlar. Lakin bunların bəziləri öz məhdud təfəkkürü üzündən son nəticədə diktatorlara, digərləri isə öz iradə zəiflikləri ucbatından ətrafdakıların oyunağına çevrilmişlər. Məhz bunları nəzərdə tutan fransız mütəfəkkiri Pol Anri Holbax yazırdı: «Hakimiyyət yalnız o vaxt böyük nemət olur ki, onu əldə edən adama təbiət tərbiyə və alicənablıq, qüvvətli ruh, geniş ürək, dərin ağıl, böyük təcrübə vermişdir». Nəsirəddin Tusi isə yazırdı: «Hökumətlik o adama yaraşır ki, cəmiyyət xəstələndikdə onu müalicə edə bilsin. Çünki hökmdar ölkənin həkimi yerində olmalıdır». Təbiət və tarix isə bu kimi ülvə keyfiyyətlərin üzvi bir vəhdət halında birləşdiyi fenomenal şəxsiyyətləri çox az-az yetirir. Müasir dünya siyasətinin aparıcı simalarından olan Heydər Əliyev kimi. Məhz bu keyfiyyətlərinə görə o öz hakimiyyətini səlahiyyətlərinin gücü ilə yox, şəxsiyyətinin qüdrəti ilə həyata keçirməklə qarşısındakıları zəkası və uzaqgörənliyi ilə ofsunlayırdı. Heç də təsadüfi deyildir ki, dünyanın böyük siyasətçiləri, dövlət xadimləri, elm və incəsənət korifeyləri ulu öndər Heydər Əliyevi «canlı əfsanə» adlandırır. Amerika Birləşmiş Ştatlarının sabiq prezidenti Corc Buş ümummilli lider Heydər Əliyev haqqında demişdi: «Heydər Əliyev Cənubi Qafqazda uzun müddət ərzində ən əsas şəxsiyyət olmuşdur. Azərbaycanın müstəqilliyinin qorunmasında onun şəxsi sözləri həyatı əhəmiyyət daşımışdır. Dağlıq Qarabağ faciəsinin sülh danışıqları vasitəsilə ədalətli və uzunmüddətli həllinə nail olmaq sahəsində onun nümayiş etdirdiyi qətiyyət regionda sülh və sabitliyin saxlanmasında mühüm əhəmiyyət kəsb etmişdir. Onun mövqeyi və göstərdiyi sözlər Azərbaycanın iqtisadi in-

kışafını möhkəmləndirən böyük həcmli xarici sərmayələrin cəlb olunmasında əsas rol oynamışdır. Bu nailiyyətlər milyonlarla azərbaycanlının həyatını yaxşılaşdırmış və Azərbaycanın iyirmi birinci əsrə müasir dövlət kimi daxil olmasına imkan yaratmışdır».

1991-ci ildə müstəqillik qazanan Azərbaycanın iqtisadi potensialı bir sıra dövlətlərdə qıbtə hissi doğururdu. Lakin müstəqilliyin ilk illərində iqtidarda olan antimillə və naşı qüvvələrin yeritdiyi yarıtmaz siyasət üzündən respublikanın hər bir vətəndaşının arzuladığı hüquqi, demokratik və qüdrətli dövlətin yaradılması, sadəcə xoş bir istək, bir ideya olaraq qalırdı. 1991–1993-cü illərdə Azərbaycanda iqtisadi tənəzzülün güclənməsi, siyasi böhranın dərinləşməsi, cəbhə bölgəsində hərbi uğursuzluqlar və vətəndaş qarşudurmaları nəticəsində ölkə parçalanma həddinə çatmışdı, Qanunçuluq, insan hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi sahəsində acınacaqlı vəziyyət yaranmışdı.

1993-cü ildə xalq ölkəni bu vəziyyətdən çıxara biləcək hərtərəfli potensialı və müdrikliyi yeganə lider – Heydər Əliyevin şəxsinə görə. Bu sarsıntı və təlatümlər təsdiqlədi ki, yalnız polad iradəyə, mükəmməl idarəçilik keyfiyyətlərinə, geniş siyasi dünyagörüşə malik xarizmatik lider Azərbaycanın dövlət müstəqilliyini qorumaq və yaşatmaq kimi ağır tarixi missiyanın öhdəsindən gələ bilər. Hakimiyyət böhranının yaşandığı və ölkədə anarxiyanın tüğyan etdiyi, ölkənin vətəndaş müharibəsi astanasında və dövlət müstəqilliyinin itirilməsi təhlükəsi qarşısında qaldığı bir zamanda – 1993-cü ilin iyununda xalqın təkidli tələbi ilə siyasi hakimiyyətə qayıdan ulu öndər Heydər Əliyev Azərbaycan dövlətçiliyini iflasdan, fəlakətdən qurtardı, onu xain əllərdən, çevriliş, qiyam cəhdlərindən himz edərək dövlətçiliyi möhkəmlətdi, dirçəliş və inkişafa doğru yönəldi, milli varlıq və idrakın, özünüdərkini ali təzahür forması olan müstəqil dövlət ideyasını uğurla gerçəkləşdirdi.

Ulu öndər Heydər Əliyevin 34 illik hakimiyyətinin ikinci mərhələsi nə qədər təlatümlü, ziddiyyətli, ictimai-siyasi gərginliklərlə səciyyələnən dövrə təsadüf etsə də, ona xas uzaqgörənlik və siyasi müdriklik, iradə yenilməzliyi, ən əsası, doğma Vətəni düçar olduğu bəlalardan xilas etmək istəyi ölkəmizi sürətlə fəlakətə aparan təhlükəli proseslərin vaxtında qarşısını almağa, xalqın müstəqilliyə və firavan gələcəyə inamını qaytarmağa müvəffəq olan yeganə qüvvə olmuşdur.

Görkəmli dövlət xadimi Heydər Əliyevin yorulmaz fəaliyyəti nəticəsində Azərbaycan bir dövlət kimi zamanın sərt sınaqlarından uğurla çıxıb. Dahi öndərin müəyyənləşdirdiyi inkişaf strategiyasına uyğun olaraq həyata keçirilən müdrik siyasi tədbirlər sayəsində bu gün Azərbaycan dünya dövlətləri birliyində öz layiqli yerini tutub, mütərəqqi və beynəlxalq standartlara uyğun islahatlar nəticəsində demokratik, hüquqi və sivil bir dövlət qurulub. Ölkəmizin iqtisadi müstəqilli-

yinə nail olunmaqla xalqımızın xoşbəxt gələcəyi üçün bütün təsisatlar yaradılıb, qanunun aliliyinə, insan hüquq və azadlıqlarına real təminat verən vətəndaş cəmiyyəti formalaşdırılıb. Atəşkəs əldə edildikdən sonra xalqımızın ən ağırlı yeri olan Dağlıq Qarabağ probleminin sülh yolu ilə həlli istiqamətində ardıcıl və məqsədyönlü tədbirlər həyata keçirilib. İşğal edilmiş torpaqlarımızı azad etməyə və Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü qoruyub saxlamağa qadir olan güclü və nizami ordu – Silahlı Qüvvələr formalaşdırılıb. Ulu öndər Heydər Əliyevin səyi ilə ordumuzun elmi əsaslarla formalaşması, onun döyüş qabiliyyətinin yüksəldilməsi, torpaqlarımızın müdafiə olunması üçün genişmiqyaslı tədbirlərin həyata keçirilməsi nəticəsində münafiqənin istənilən yolla aradan qaldırılması üçün ilkin şərait yaradılıb.

Azərbaycanın keçdiyi tarixi yola baxış prizmasından alman filosofu İmmanuel Kantın «Sürətlə öz siyasi süqutuna yaxınlaşan xalqın taleyini yalnız dahi şəxs dəyişə bilər» fikrini ümummillə lider Azərbaycan xalqı qarşısındakı tarixi xidmətləri ilə bir daha təsdiqlədi. Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə hazırlanmış ölkəmizin iqtisadi inkişaf konsepsiyasının, neft strategiyasının uğurla həyata keçirilməsinin məntiqi nəticəsidir ki, bu gün regionda Azərbaycanın nüfuzlu geostrateji mövqeyi və beynəlxalq siyasi aləmdə rolu əhəmiyyətli dərəcədə yüksəlib, ölkəmiz hərtərəfli inkişafı üçün stimulaşdırıcı, günü-gündən xalqımızın maddi rifah halı və həyat səviyyəsini yüksəltməyə imkan verən, daim inkişaf edən və möhkəmlənən çox güclü iqtisadi potensiala malik bir dövlətə çevrilib. Ulu öndərin qanunçuluğa, hüquq qaydalarına, ədalətə bağlı olması onun zəngin mənəviyyatından, demokratizmindən rişələnmişdir. İnsan hüquqlarına dair ilk təkmil nəzəriyyənin banisi, böyük fransız mütəfəkkiri Monteskyö «Qanunların ruhu» əsərində haqlı olaraq yazırdı ki, «ədalətə idarə olunan dövlətdə yaxşı vətəndaş olmaq asandır». Məhz belə bir harmoniya ədalətli cəmiyyət, hüquqi dövlət ideyasını arzulardan həqiqətə çevirir: insanın bir varlıq kimi mövcudluğu, vətəndaş kimi özünü-təsdiqi hüquq və azadlıqlarını, vəzifə və borcunu, əxlaq məsuliyyətini dərk etdiyi andan başlayır. Ulu öndər Azərbaycanda dövlət-vətəndaş münasibətlərinin hüquq müstəvisində qanunla tənzimləndiyi, bütün insani dəyər və azadlıqların maksimum dərəcədə qorunduğu, humanizm ideyalarının möhkəm təmələ çevrildiyi ədalətli cəmiyyətin yaradılması, demokratik ənənələrin ictimai şüurda möhkəmlənməsi uğrunda misilsiz xidmətlər göstərmişdir. Bütöv, kamil şəxsiyyət kimi Heydər Əliyevin ən nəcib mənəvi keyfiyyətlərindən biri də məhz onun siyasi fəaliyyətinin bütün mərhələlərində sosial ədalət, düzgünlük və humanizm prinsiplərinə riayət etməsi, bu mənəvi-əxlaqi meyarların ictimai şüurda möhkəmlənməsinə çalışması olmuşdur. Bu dəyərlərə sadıqlıq, ilk növbədə Heydər Əliyevin yüksək daxili demokratizmindən, hər kəsə örnək ola

biləcək vətəndaşlıq məsuliyyətindən qaynaqlanmış, ümummilli lider hər bir fərdin maraq və qanuni mənafeyinin ödənilməsi, hüquqlarının qorunmasını dövlətin fundamental vəzifəsi saymışdır.

Heydər Əliyev gücün siyasətinə qarşı qanunun gücünü qoyaraq «haqlı həmişə güclüdür» prinsipindən çıxış etmiş, hakimiyyətin daim hər bir vətəndaşın maraq və mənafeyini uca tutmasına çalışmışdır. Ulu öndər Heydər Əliyev 1994-cü ilin oktyabr və 1995-ci ilin mart dövlət çevrilişi cəhdləri günlərində gücün siyasətinə qarşı siyasətin gücünü qoyarkən, bütün xalq qısa vaxt ərzində öz liderinin ətrafında toplaşarkən məhz «haqlı adam güclüdür» düsturu işləyirdi. Ədalətin zəfər çalması uğrunda bütün ömrü boyu çalışan Heydər Əliyev üçün «ədalət» və «dövlət» məfhumları arasında möhkəm bağlılıq var. «Dövlət iki şeydən sarsıla bilər: günahkar cəzasız qalanda və günahsız cəza verildə» – deyən Heydər Əliyev dövlətçi olmağın ilkin şərtini məhz ədalətli olmaqda görürdü. 1993-cü ilin ikinci yarısından etibarən ulu öndərimiz Heydər Əliyevin rəhbərliyi altında ölkədə demokratik, hüquqi və dünyəvi dövlət quruculuğu yolunda atılan addımlar, milli dövlətçilik ənənələrinə, beynəlxalq standartlara əsaslanan köklü hüquq islahatları insan hüquq və azadlıqlarının təminatı sahəsində əsaslı dönüş səbəb olmuşdur.

Ümummilli lider Azərbaycanın perspektiv inkişaf prioritetlərini düzgün müəyyənləşdirərək sivil Qərbdəyərlərinin cəmiyyətdə tam mənimsənilməsinə, demokratik normaların daha möhkəm intişar tapmasına, insan və vətəndaş hüquq və azadlıqlarının etibarlı təminatına hər zaman xüsusi diqqət göstərmişdir. Məhz ulu öndər Heydər Əliyevin gərgin və məqsədyönlü fəaliyyəti nəticəsində 1993-cü ilin ikinci yarısından başlayaraq Azərbaycanda cinayətkarlıq və hüquq pozuntularına qarşı ciddi mübarizə başlanıb. Bütün hüquq-mühafizə orqanlarının fəaliyyəti cinayətkar təzahürlərə, ilk növbədə mütəşəkkil cinayətkarlığa, korrupsiyaya və terrorizmə, narkotik vasitələrin qanunsuz dövriyyəsinə qarşı səfərbər edilib, «cəzanın labüdlüyü» prinsipinin real təmin olunması üçün ən qəti tədbirlər görüldü. Heydər Əliyevin «Cinayətkarlığa qarşı mübarizənin gücləndirilməsi, qanunçuluğun və hüquq qaydasının möhkəmləndirilməsi haqqında» 9 avqust 1994-cü il tarixli fərmanı ilə cinayətkarlığa qarşı mübarizə tədbirləri daha da güclü xarakter alıb, hüquq-mühafizə orqanlarının bu istiqamətdə uzunmüddətli dövr üçün fəaliyyət proqramı müəyyənləşdirilib. O dövr üçün səciyyəvi olan bir sıra neqativ hallar fərmanda geniş əksini tapmış, onların aradan qaldırılması üçün Daxili İşlər, Milli Təhlükəsizlik və Prokurorluq orqanlarının qarşısına mühüm vəzifələr qoyulmuş, habelə cinayətkarlıqla mübarizənin təkmilləşdirilməsi məqsədilə yeni strukturların yaradılması önə çəkilmişdir. Cinayətkarlıqla mübarizə sahəsində ilk təkmil sənəd olan bu fərmanda, həmçinin cəmiyyətdə sosial bəlayə çevrilmiş

rüşvətxorluq və korrupsiya kimi cinayətlərin geniş yayılmasının xüsusi narahatlıq doğurduğu vurğulanmış, bu kimi neqativ təzahürlərə qarşı mübarizənin gücləndirilməsi üçün konkret mexanizmlər öz əksini tapmışdır.

Bu fərman ölkədə ictimai sabitliyin yaranmasında, qanunçuluğun təminatında və ədalətin öz yerini almasında mühüm amil oldu. Ölkədə qanunçuluğun möhkəmləndirilməsi, cinayətkarlığa qarşı səmərəli mübarizə sahəsində prokurorluq orqanlarının fəaliyyətində əsaslı dönüş yarandı. Prokurorluq orqanları dövlətçiliyin qorunmasında, insan və vətəndaş hüquq və azadlıqlarının müdafiə olunmasında tədricən dövlətin əsas dayaqlarından birinə çevrildi.

Bütün bunlar Azərbaycanda ardıcıl və sistemli surətdə hüquqi dövlət quruculuğu və vətəndaş cəmiyyətinin formalaşdırılması prosesinə başlamaq imkanı vermişdir. Məhz ulu öndər Heydər Əliyevin gərgin əməyi nəticəsində hüquqi, demokratik, dünyəvi dövlət quruculuğu yolu ilə irəliləyən müstəqil respublikamızda vətəndaş cəmiyyətinin formalaşması, insanların azad, sərbəst yaşaması, qanunun aliliyinin təmin edilməsi üçün ən yüksək tələblərə cavab verən normativ-hüquqi baza yaradılmışdır.

Ulu öndər Heydər Əliyevin siyasi uzaqgörənliyinin, misli görünməmiş qətiyyətliliyinin, prinsipliliyinin və siyasi iradəsinin məntiqi nəticəsi olaraq 1994-cü ildə «Əsrin müqaviləsi»nin əfsanədən reallığa çevrilməsi ölkə iqtisadiyyatının bütün strateji əhəmiyyətli sahələrinin inkişafına güclü təkan verib. Azərbaycanda hüquqi islahatların daha sürətlə aparılmasına da geniş imkanlar açılıb. Ulu öndərimiz Heydər Əliyevin Azərbaycan dövlətçiliyi qarşısındakı ən böyük xidmətlərindən biri də müstəqil respublikamızın ilk Konstitusiyasının yüksək demokratik meyarlar əsasında hazırlanması və ümumxalq səsverməsi yolu ilə qəbul edilməsi olmuşdur. 1995-ci ilin 12 noyabrında ümumxalq səsverməsi yolu ilə qəbul edilmiş müstəqil Azərbaycanın ilk Konstitusiyası ölkənin gələcək inkişaf prioritetlərini müəyyənləşdirməklə bərabər, insan hüquq və azadlıqlarının təminatını dövlətin ali məqsədi kimi önə çəkmişdir. Konstitusiyada hakimiyyət bölgüsü prinsipləri dəqiq əksini tapmış, zamanın tələbi ilə səsleşən məhkəmə-hüquq islahatlarının həyata keçirilməsinə fundamental hüquqi zəmin yaradılmışdır. Əsas Qanunda təsbit olunmuş bir sıra mühüm müddəalar məhkəmə hakimiyyətinin müstəqilliyinə ciddi təminat yaratmış, bu prinsip önə çəkilməklə sonrakı mərhələdə yeni qanunvericilik aktları qəbul olunmuşdur. Konstitusiyada əksini tapmış strateji məqsədlər, ilk növbədə, hüquq islahatları və insan haqlarının qorunması prinsipinin real həyatda tətbiqini zərurətə çevirmişdir. Əsas Qanunda irqindən, cinsindən, milliyyətindən, dinindən, dilindən, mənşəyindən, əqidəsindən, siyasi və sosial mənsəbiyyətindən asılı olmayaraq, hər bir insanın hüquq və azad

lıqlarının müdafiəsi qanunvericilik, icra və məhkəmə orqanları qarşısında ümdə vəzifə kimi qoyulmuşdur.

1996–1997-ci illərdə Azərbaycan insan hüquq və azadlıqlarının, demokratik təsisatının təminatı ilə bağlı bir sıra beynəlxalq konvensiyalara, sazişlərə qoşulmuşdur.

Azərbaycan Respublikasının insan hüquqlarının qorunması sahəsində əldə etdiyi ən mühüm nailiyyətlərdən biri də BMT və Azərbaycan hökuməti arasında 1998-ci ilin avqustunda imzalanmış «İnsan hüquqları və demokratiyanın dəstəklənməsi sahəsində birgə layihə haqqında» memorandum olmuşdur. Bu memorandumda əsasən BMT insan hüquqlarını dəstəkləmək və müdafiə etmək sahəsində ümumi biliklərin və potensialın Avropa standartlarına uyğunlaşdırılması, prosedur və hesabatlar sisteminin təkmilləşdirilməsi, mülki cəmiyyətin inkişafı və digər məsələlər sahəsində Azərbaycan Respublikası hökuməti ilə birgə tədbirlər həyata keçirilmişdir. 1998-ci ilin 22 fevralında ümummilli liderimiz Heydər Əliyev «İnsan və vətəndaş hüquqlarının və azadlıqlarının təmin edilməsi sahəsində tədbirlər haqqında» fərman imzalamış, insan hüquqları sahəsində həyata keçirilən tədbirlərin istiqaməti və konsepsiyası səhih şəkildə müəyyən edilmişdir. İnsan hüquqları sahəsində proqram rolunu oynayan bu sənədlə insan hüquqları məsələsi başlıca ümumdövlət vəzifələri səviyyəsinə qaldırılmışdır.

1998-ci il 18 iyul tarixdə isə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fərmanı ilə «İnsan hüquqlarının müdafiəsinə dair Dövlət Proqramı» təsdiq olunmuşdur. Dövlət Proqramına əsasən, Azərbaycanın qoşulduğu konvensiyalara və qəbul etdiyi qanunvericilik aktlarına, eyni zamanda Konstitusiyanın müddəalarından irəli gələn tələblərə müvafiq olaraq insan hüquqlarının müdafiəsi sahəsində görülən işlərin səmərəliliyi daha da artırılmışdır.

Müstəqillik əldə edildikdən sonra insan hüquq və azadlıqlarının qorunması məqsədilə həyata keçirilən hüquqi islahatlar çərçivəsində ən mühümü məhz yaşamaq hüququnun təmini istiqamətində həyata keçirilən tədbirlər planı olmuşdur. 1993-cü ildə Heydər Əliyevin ilk qərarlarından biri məhz ölüm cəzasının tətbiqi üzərində moratorium qoyulması oldu. Demokratik-hüquqi dövlət quruculuğu yolunu tutmuş Azərbaycan xalqı müstəqillik əldə etdikdən sonra bir çox çətinliklərlə qarşılaşmışdı. O dövrdə ölkəmizdə hökm sürən hərəmçilik, özbaşınalıq, qanunsuz silahlı birləşmələrin mövcudluğu, cinayətkarlığın tüğyan etməsi, insanların dinc və təhlükəsiz yaşamasını qəsdə məruz qoymuşdu. Ulu öndərimizin həyata keçirdiyi siyasət nəticəsində dövlətçiliyimiz möhkəmləndirildi, ictimai-siyasi sabitlik bərqərar edildi, qanunsuzluğa, zoraklığa, cəzasızlıq əhval-ruhiyyəsinə son qoyuldu. Vətəndaşlarımız təhlükəsiz yaşamaq hüququ əldə etdilər. Bütün bunlar demokratik cəmiyyətin qurulmasına, insanların hüquq və azadlıqlarının müdafiəsinə təminat verdi.

Çoxəsrlik dövlətçilik ənənələrimizə, milli və ümumbəşəri dəyərlərə söykənərək yaradılan Konstitusiyamız hüquqi-demokratik dövlət və vətəndaş cəmiyyəti quruculuğunun təməlini qoydu. 1993-cü ilin iyun ayından ölkəmizdə ölüm cəzasının icrasına moratorium qoyulmuş, daha sonra ölüm cəzasının tətbiqi məhdudlaşdırılmışdır. 1998-ci il fevralın 10-da Şərqdə ilk dəfə olaraq ölkəmizdə ölüm cəzası ləğv edilmişdir. Fəlsəfi, hüquqi düşüncələrə, dərin elmi təhlilə, dünya təcrübəsinə və reallığa əsaslanan bu tarixi addım hümanizm, insanpərvərlik, ədalət, şəxsiyyətə və insan hüquqlarına hörmət kimi yüksək amallarla yaşayan ulu öndərin gələcək nəsillərə misilsiz töhfəsi oldu. Dövlət başçısının 3 fevral 1998-ci il tarixli müraciətində deyilirdi: «Mən cinayət-hüquq siyasətini hərtərəfli təhlil edərək ədalət, azadlıq, humanizm və insanpərvərlik kimi yüksək ideyalara sadıq qalaraq ölkəmizdə ölüm cəzasının ləğv edilməsi qənaətinə gəlib bu tarixi bəyanatı vermişəm». Ölüm cəzasının ləğvi Azərbaycanın hüquqi-demokratik dövlət quruculuğu yolunda olmasını bir daha sübut etdi.

Ümummilli lider Heydər Əliyevi böyük şəxsiyyət və insan kimi xarakterizə edən ən mühüm keyfiyyətlərdən biri də onun yeritdiyi siyasətin yüksək humanizm və insanpərvərlik prinsiplərinə əsaslanmasıdır. Böyük qəlb və zəngin mənəviyyat sahibi kimi Heydər Əliyev günahkarları cəzalandırmağı da, xeyirxahlıq, humanizm, müdriklik göstərərək bağışlamağı, islah etməyi də bacarırdı. Azərbaycan Prezidenti yanında Əfv Komissiyasının yaradılması və Əfvətmə İnstitutunun bərpası da qeyd olunanların bariz nümunəsi kimi xüsusi vurğulanmalıdır. 1995–2003-cü illər ərzində ulu öndər tərəfindən 32 əfv fərmanı imzalanmış, bu fərmanlar 3091 məhkuma şamil edilmişdir. Ulu öndərin qanunvericilik təşəbbüsü əsasında Milli Məclis 1996–2001-ci illərdə amnistiya haqqında 8 qanun imzalamış, 31584 məhkum azadlığa buraxılmış və yaxud onların cəzasının çəkilməmiş hissəsi yarıyadək azaldılmışdır. Bu addımlar ciddi tərbiyəvi əhəmiyyət daşımaqla, cinayət törətmiş şəxslərin islah edilməsinə və ölkədə cinayətkarlığın azalmasına səbəb olmuşdur.

Yüksək hümanizmin və insanpərvərlik örnəyinin bariz ifadəsinə çevrilən bu addım Azərbaycanın beynəlxalq nüfuzunu yüksəldib. 2001-ci il yanvarın 25-də müstəqil respublikamız Avropa Şurası kimi mötəbər beynəlxalq təşkilata tamhüquqlu üzv qəbul edilib. Bu qurumla səmərəli əməkdaşlıq nəticə etibarilə milli qanunvericiliyimizin Avropa standartlarına uyğunlaşdırılmasına və mütərəqqi məhkəmə-hüquq islahatlarının aparılmasına əlverişli şərait yaradıb.

Ümummilli liderin rəhbərliyi dövründə Azərbaycan da məhkəmə-hüquq sisteminin müasirləşdirilməsi, bu kontekstdə insan və vətəndaş hüquq və azadlıqlarının maksimum dərəcədə müdafiəsi üçün çevik mexanizmlərin yaradılması və habelə qanunların aliliyinin təmin

olunması həyata keçirilən mütərəqqi islahatların mühüm istiqamətini təşkil etmişdir.

Müstəqilliyin möhkəmləndirilməsi, beynəlxalq nüfuzun artması dövlət quruculuğunun bütün sahələrində, o cümlədən hüquq və idarəçilik sahəsində müvafiq islahatların keçirilməsini tələb edirdi. Çünki SSRİ-dən miras qalmış totalitar rejimə xarakterik olan hüquq sistemi və qanunlar demokratik cəmiyyətə xas prinsipləri təsbit, təmin və müdafiə etməyi qeyri-mümkün, müstəqilliyimizin möhkəmləndirilməsində sivil metodlardan istifadəni istisna edirdi.

Ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə islahatların hüquqi bazasının yaradılması, insan hüquq və azadlıqlarının qorunması sahəsində mühüm sənədlər qəbul edilmiş, respublikamız müxtəlif beynəlxalq konvensiya və sazişlərə qoşulmuş, qanunvericilik, icra və məhkəmə hakimiyyətinin qarşılıqlı fəaliyyətinin təmin edilməsi məqsədi ilə müəyyən tədbirlər həyata keçirmişdir. Bu tədbirlər sırasında Heydər Əliyevin 21 fevral 1996-cı il tarixli sərəncamı ilə yaradılmış Hüquq İslahatları Komissiyasını xüsusi qeyd etmək lazımdır. Bu komissiya xalqımızın dövlətçilik tarixində yaratdığı ənənələri qorumaqla inkişaf etmiş dövlətlərin hüquq islahatları ilə bağlı təcrübəsindən də bəhrələnmişdir. Komissiyanın 4 may 1996-cı ildə keçirilmiş iclasında ümummilli lider Heydər Əliyev demişdir: «Müstəqil Azərbaycan Respublikasının ilk Konstitusiyasının həyata keçirilməsi prosesi hər birimizin əsas vəzifələrindən biridir. Bu baxımdan məhkəmə, hüquq-mühafizə orqanlarının islahatı ilə əlaqədar qanunların hazırlanması, qəbul olunması çox mühüm əhəmiyyət kəsb edir. İndi qarşımızda Konstitusiya əsasında qanunların qəbul olunması kimi çox böyük vəzifələr var. Hər sahədə qanunlar qəbul edilməlidir. İndi mən vaxt deyə bilmərəm, – bir il, iki il, – hər halda müəyyən bir zaman ərzində nail olmalıyıq ki, bütün sahələr üzrə müstəqil Azərbaycan dövlətinin qanunları olsun». Heydər Əliyevin Hüquq İslahatları Komissiyasındakı bu nitqi respublikamızda qanun yaradıcılığı sahəsində həyata keçirilən böyük işlərin proqram sənədi kimi mühüm əhəmiyyətə malikdir.

Hüquqi islahatların davamı olaraq ölkəmizdə digər çoxsaylı müvafiq qanunların, habelə yeni münasibətlərə uyğun Cinayət, Cinayət-Prosessual, Mülki, Mülki-Prosessual, Əmək, İnzibati Xətalər, Cəzaların İcrası və digər məəcəllələrin qəbulu respublikamızda bu sahədə atılan addımların qətiyyətini daha da artırdı.

Azərbaycan Respublikası Prokurorluğunun dövlətçiliyin maraqlarına, qanunun aliliyinin və insan və vətəndaş hüquqlarının müdafiəsinə xidmət edən sivil və demokratik bir qurum kimi formalaşması, onun fəaliyyətinin hərtərəfli təminatı üçün qanunverici, maddi və sosial bazanın yaradılması ölkəmizdə həyata keçirilən möhtəşəm islahatların, o cümlədən məhkəmə-hüquq islahatlarının memarı – ümummilli lider Heydər Əliyevin böyük qayğı və dəstəyi sayəsində mümkün ol-

muşdur. Məhz ulu öndərin rəhbərliyi altında 1993-cü ildən etibarən hərtərəfli islahatların həyata keçirildiyi bir şəraitdə prokurorluğun bu proseslərdən kənar qalması, yığılıb qalmış problemlərin həlli istiqamətində səmərəli tədbirlərin görülməməsi məsələyə dövlət başçısı səviyyəsində müdaxilə edilməsi zərurətini yaratmışdı. Müstəqil respublikamızın Ali Qanununda ilk dəfə olaraq ölkəmizin dövlət quruluşu sistemində prokurorluğun layiqli yerinin müəyyənəndirilməsi, məhkəmə hakimiyyəti sistemində daxil olan prokurorluq orqanlarının statusu, təşkili və fəaliyyət prinsipləri, səlahiyyət dairəsi və vəzifələrinin qanunvericilik qaydasında təsbit edilməsi Heydər Əliyevin bilavasitə tapşırıq və göstərişlərinin yerinə yetirilməsi nəticəsində mümkün olmuşdur.

Ulu öndər Heydər Əliyevin qanunvericilik təşəbbüsü əsasında 7 dekabr 1999-cu il tarixdə «Prokurorluq haqqında» qanunun qəbulu qarşısında duran bu və digər vəzifələrin uğurla həyata keçirilməsinə imkan yaratmış, prokurorluq orqanlarının daha da demokratikləşməsinə, onların qanunçuluğun və insan hüquqlarının aliliyinin real təminatçısına çevrilməsinə təmin etmişdir. Sonrakı mərhələdə də Prokurorluq orqanları ulu öndərimiz Heydər Əliyevin daim diqqət mərkəzində olmuşdur.

Prokurorluğun fəaliyyətinin hüquqi əsasını təşkil edən normativ aktlar, o cümlədən «Prokurorluq orqanlarında qulluq keçmə haqqında», «Prokurorluğun rəsmi emblemi haqqında», «Prokurorluq işçilərinin xidməti vəsiqəsi haqqında» qanunlar ulu öndərin təşəbbüsü ilə qəbul olunmuş, «Prokurorluğa işə qəbul olunmaq üçün namizədlərlə müsabiqənin keçirilməsi qaydaları haqqında» Əsasnamə onun sərəncamı ilə təsdiq edilmişdir. «Azərbaycan Respublikası prokurorluq orqanları işçilərinin maddi və sosial təminatı haqqında» 2002-ci il 8 oktyabr tarixli sərəncam ümummilli liderimizin prokurorluğa və prokurorluq işçilərinə göstərdiyi daimi qayğının parlaq bir təzahürüdür. 2002-ci ilin 24 avqustunda ulu öndərimizin təşəbbüsü əsasında Konstitusiyaya edilən mütərəqqi dəyişikliklərlə eyni zamanda prokurorluğa qanunvericilik təşəbbüsü hüququ verilməmişdir ki, bu da səlahiyyətlərin artırılması və yüksək etimad baxımından, prokurorluq orqanları üçün çox önəmlidir.

Dövlət müstəqilliyimizin qorunub saxlanılmasında və daha da möhkəmləndirilməsində digər dövlət orqanları ilə yanaşı, prokurorluğun da xüsusi rolu olmuşdur. Ümummilli lider Heydər Əliyev ölkəni əsası 1992-ci ildə və daha əvvəllər qoyulmuş ağır vəziyyətdən çıxarmaq, vətəndaş müharibəsinin qarşısını almaq, qanunsuz silahlı dəstələri aşkarlayaraq ləğv etmək, təhlükəli cinayətlər törədənləri yaxalamaq və bu kimi digər mühüm vəzifələrin yerinə yetirilməsində digər hüquq-mühafizə orqanları kimi, prokurorluğa da arxalanmış, ona inanmışdır.

Görkəmli dövlət xadimi Heydər Əliyevin 17 iyul 1998-ci il tarixli sərəncamı ilə hər il oktyabr ayının 1-nin Prokurorluq İşçilərinin Peşə Bayramı kimi qeyd edilməsi isə tarixi ədalətin bərpa olunması ilə yanaşı, hakimiyyət orqanları sırasında xüsusi yeri olan prokurorluğa dövlət qayğısının ifadəsi, ölkəmizdə prokurorluğun roluna rəsmi münasibətin dövlət səviyyəsində təzahürüdür. Azərbaycan dövlətinin banisi, ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin şəxsi təşəbbüsü və rəhbərliyi altında Azərbaycan Respublikasında Prokurorluq orqanlarının yaradılmasının 80 illik yubileyi təntənəli şəkildə qeyd edilmişdir. Prokurorluq orqanlarının yaradılmasının 80 illik yubileyinə həsr olunmuş təntənəli yığıncaqdakı nitqində ulu öndərimiz demişdir: «Prokurorluq peşəsi ağır, çətin peşədir. Amma eyni zamanda çox şərəfli, hörmətli peşədir. Mən arzu edərdim ki, siz həmişə bu peşəni şərəflə daşıyasınız. Arzu edərdim, çalışsınız ki, Azərbaycan vətəndaşı kimi eyni zamanda Azərbaycan prokuroru kimi hörmətli, şərəfli olasınız. Azərbaycan Prokurorluğunun inkişaf etməsinə dövlət qayğısı bu gün də, gələcəkdə də olacaqdır. Buna əmin ola bilərsiniz. Azərbaycan Prezidenti kimi mən Azərbaycan Prokurorluğuna inanıram, güvənirəm və arxalanıram».

Ulu öndər Heydər Əliyevin prokurorluğun fəaliyyətinə yüksək qiymət verməsi, ölkəmizin müstəqilliyinə, dövlətçiliyinə sədaqətinə görə təşəkkür etməsi hər birimizin üzünə daha böyük məsuliyyət qoymuşdur. Bu gün prokurorluq işçiləri üzərlərinə düşən məsuliyyəti, onlara olan yüksək etimadı dövlətçilik ideyalarına sədaqətlə, xidməti vəzifələrinin icrasına daim vicdanlı münasibət bəsləməklə doğrultmağa səy göstərirlər. Prokurorluq orqanlarında aparılan islahatlar, fəaliyyətimizlə bağlı qəbul edilmiş yeni qanunlar və digər qanunvericilik aktları bizi daha fəal və səmərəli çalışmağa, qanunların aliliyinin təmin edilməsi uğrunda daha barışmaz və prinsipial mübarizə aparmağa ruhlandırır.

Azərbaycan Respublikası Hərbi Prokurorluğunun kollektivi də öz fəaliyyətində daim ulu öndərimizin hüquqi dövlət və vətəndaş cəmiyyəti quruculuğu ilə bağlı ali ideyalarını rəhbər tutmaqla, qanunvericiliklə müəyyən edilmiş səlahiyyətlərini lazımi səviyyədə həyata keçirməyə, Silahlı Qüvvələrdə və qanunvericiliyə uyğun olaraq yaradılmış başqa silahlı birləşmələrdə qanunçuluğun, hərbi intizamın möhkəmləndirilməsinə çalışır. Silahlı Qüvvələrdə hərbi intizamın yüksək səviyyədə olması döyüş hazırlığının ən mühüm şərtlərindən biridir. Orduda özbaşınalıq, hərə-mərclik deyil, ciddi və polad kimi əyilməz hərbi intizam hökmranlıq etməlidir. Hərbi Prokurorluq orqanlarının mühüm vəzifələrindən biri də Azərbaycan Ordusunda hərbi anda, hərbi nizamnamə qaydalarına ciddi əməl edilməsinə tam nail olmaq, hərbi cinayətlərə qarşı mübarizəni daha da gücləndirmək, habelə cinayətkarlığa qarşı preventiv tədbirlər həyata keçirmək, əsgər

və zabıt heyətinin hüquq və azadlıqlarının etibarlı müdafiəsini təmin etməkdir. Əsası ümummilli lider Heydər Əliyev tərəfindən qoyulmuş ordu quruculuğu sahəsində həyata keçirilən kompleks tədbirlərin nəticəsi olaraq son illərdə ölkədə hərbi cinayətlərin – fərariliyin, hərbi xidmətdən yayınma hallarının və hərbi xidmət əleyhinə olan digər cinayətlərin sayı ildən-ilə kəskin şəkildə azalır. Heydər Əliyev fenomeni təkcə dünyanın fakt və hadisələrini özündə ehtiva etməklə məhdudlaşmır, həm də Azərbaycandakı bugünün inkişaf proseslərini istiqamətləndirən, bu proseslərə təkən verən mühüm siyasi-ideoloji amil kimi çıxış edir. Tarixi təcrübə sübut edir ki, cəhanşümul fəaliyyət nəticəsində zamanın mənzərəsini dəyişməyə qabil olmuş böyük dövlət adamlarının xalq, dövlət mənafeyi naminə gördükləri işlərin onların cismani yoxluğundan sonrakı dövrdə də davam etdirilməsi üçün zəruri əsaslar formalaşdırmaları o şəxsiyyətlərin xalqa, dövlətə göstərdikləri bütün xidmətlər qədər önəmlidir.

Rifahı üçün bütün həyatını sərf etdiyi doğma Azərbaycan xalqı ölkənin gələcək taleyi ilə bağlı həmişə olduğu kimi, yenə də məhz Heydər Əliyev sözünün intizarında idi. Belə bir məqamda ulu öndərin ideyalarını onun cismani yoxluğundan sonra da davam etdirməyə qadir siyasi lideri – cənab İlham Əliyevi böyük əminliklə xalqa təqdim etməsi insanların Azərbaycanın gələcək taleyi ilə bağlı tərəddüdlərinə son qoydu. Ümummilli liderin xalqa tarixi müraciətində möhtərəm Prezidentimiz İlham Əliyev haqqında irəli sürdüyü «Mən ona özüm qədər inanıram» əminliyi və xalqın bu əminliyə söykənən yüksək etimadı böyük yüksəliş və yeni bir inkişaf mərhələsinə yol açdı.

Ulu öndərin müəyyən etdiyi inkişaf konsepsiyasını yüksək dinamizmlə həyata keçirən möhtərəm Prezidentimiz İlham Əliyevin yürütdüyü məqsədyönlü siyasətin uğurları sayəsində bu gün Azərbaycanın davamlı tərəqqisi təmin olunmuş, ölkəmizin hərtərəfli inkişafına yönələn bir sıra qətiyyətli addımlar atılmışdır. Azərbaycan dünyanın iqtisadi müstəvisində istehlakçı ölkə statusunu istehsalçı ölkə statusuna dəyişmiş, sosial-iqtisadi inkişaf tempinə görə dünyanın ən öncül dövlətlərindən birinə çevrilmişdir. Möhtərəm Prezidentimizin imzaladığı mühüm dövlət proqramlarının icrası nəticəsində Azərbaycanda bir sıra sosial-iqtisadi problemlər öz həllini tapmış və keçid dövrü uğurla başa çatdırılmışdır. Cənab İlham Əliyevin qətiyyətli addımları sayəsində Azərbaycan bu gün bütün bəşəriyyəti narahat edən enerji təhlükəsizliyi problemini nəinki tamamilə aradan qaldırmış, eyni zamanda özünün zəngin enerji ehtiyatları ilə Avropanın enerji təhlükəsizliyinin başlıca təminatçısına çevrilmişdir. Bütün dünya üçün xüsusi aktuallıq kəsb edən ərzaq təhlükəsizliyi probleminin həlli yönündə də əhəmiyyətli işlər görülmüş, mühüm dövlət proqramlarının icrasına başlanmışdır. Enerji və ərzaq təhlükəsizliyi ilə yanaşı, bu gün ölkəmiz üçün vacib olan nəqliyyat təhlükəsizliyinin tə-

min edilməsi sahəsində də əsaslı tədbirlər həyata keçirilməkdədir.

Heydər Əliyevin hakimiyyətə qayıdıxından sonra Azərbaycanın xarici siyasətində qazanılan uğurların sırası Prezident İlham Əliyev tərəfindən daha da genişləndirilmiş, geopolitik baxımdan olduqca həssas bölgədə yerləşən ölkəmiz öz mənafələrini balanslaşdırılmış xarici siyasət kursu nəticəsində qoruyaraq regionun ən vacib ölkəsinə çevrilmişdir. Bakı–Tbilisi–Ceyhan əsas ixrac boru kəməri, Bakı–Tbilisi–Ərzurum qaz kəməri kimi layihələrin gerçəkləşməsi, nəinki Cənubi Qafqaz regionunun, ümumilikdə Avropanın gələcək taleyinin xeyli dərəcədə asılı olduğu irimiqyaslı qlobal layihələrdə Azərbaycanın əsas tərəf kimi iştirakı beynəlxalq sferada müstəqil dövlətimizin mövqelərinin daha da gücləndirilməsini, onun xarici investisiyalar üçün açıq və cəlbedici ölkə, etibarlı tərəfdaş imicinin formalaşmasını təmin etmişdir. Azərbaycanın getdikcə artan beynəlxalq nüfuzu ən ağırlı problemi-miz olan Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli istiqamətində aparılan danışıqlarda da özünü qabarıq şəkildə hiss etdirməkdədir.

Bu gün ölkəmizdə ən müxtəlif sahələr üzrə davam edən inkişaf prosesləri məntiqi ardıcılıqla bir-birini təmamlayır. Azərbaycanda güclü ordu qurulur, ölkəmizdə informasiyalı cəmiyyətin formalaşması, əldə edilən iqtisadi mənfəətlərin bu gün qloballaşan dünyanın ən qiymətli sərvəti rolunda çıxış edən insan kapitalına çevrilməsi üçün məqsədyönlü addımlar atılır, informasiya texnologiyalarının son nailiyyətləri daha böyük sürətlə Azərbaycan həyatının ayrılmaz bir hissəsinə çevrilir. Üç aya yaxındır ki, ölkəmiz öz kosmik peyki olan «Azerspace-1»i orbitə çıxarıb.

Bütün bunlarla yanaşı, ölkədə aparılan demokratik islahatlar getdikcə daha geniş vüsət alır, insan hüquq və azadlıqlarının təminatı sistemi daha da mükəmməlləşdirilir, Azərbaycanda tolerant bir mühitin mövcudluğuna şərait yaradan əsaslar möhkəmləndirilir. Respublikamızda vətəndaş cəmiyyəti formalaşdırılır. Hər bir vətəndaş onunla dövlət arasındakı münasibətlərdə müəyyən edilmiş rol və vəzifələri, mənsub olduğu dövlətin bugünü və gələcəyinə görə daşdığı məsuliyyəti daha aydın görür, hər addımında buna riayət etməyə çalışır.

Son illərdə prokurorluğun yeni dövrə uyğun fəaliyyətini nizama salan, çoxsaylı normativ-hüquqi aktlar hazırlanaraq icraya yönəldilibdir. Əməkdaşlarımızın maddi və sosial təminatının yaxşılaşdırılması, müasir üslubda prokurorluq binalarının tikilməsi, digər prokurorluq binalarının əsaslı təmir edilməsi, əməkdaşlar üçün lazımı iş şəraitinin daha da yaxşılaşdırılması xüsusi qeyd edilməlidir. Fərəhlə demək olar ki, «Azərbaycan Respublikası Prokurorluğunun fəaliyyətinin müasirləşməsinə dair 2009–2011-ci illər üçün Dövlət Proqramı»nın həyata keçirilməsi nəticəsində prokurorluqda, eləcə də

hərbi prokurorluq sistemində işin təşkili ən müasir standartlar səviyyəsinə çatdırılmışdır.

Azərbaycan dövlətinin fəaliyyətində ölkədə sosial-iqtisadi inkişafın cari, orta və uzunmüddətli dövrləri arasında üzvi bağlılıq və qarşılıqlı uzlaşma yaratmaq, eləcə də cəmiyyətin bütün istiqamətlərdə tərəqqisini sürətləndirməklə, inkişafın keyfiyyətə yeni modelini formalaşdırmaq mərkəzi yer tutur. Bununla əlaqədar olaraq ölkə həyatının bütün sahələrində inkişafın əsas strateji hədəflərini özündə ehtiva edən «Azərbaycan 2020: gələcəyə baxış» İnkişaf Konsepsiyasında məhkəmə və hüquq-mühafizə fəaliyyətinin təkmilləşdirilməsi əsas hədəflərdən biri kimi müəyyən edilib. Konsepsiyanın məqsədlərinə uyğun olaraq qanunvericilik təkmilləşdiriləcək, hüquq-mühafizə orqanlarının fəaliyyətinin müasir tələblərə uyğun qurulması, onların fəaliyyətində şəffaflıq və açıqlıq prinsiplərinin rəhbər tutulması təmin ediləcək, məhkəmə infrastrukturunu daha da müasirləşdiriləcək, elektron xidmətlər tətbiq ediləcək və vətəndaşların ədalət mühakiməsinə çıxış imkanları artırılacaqdır. Bu günlərdə xalqımız müasir Azərbaycan dövlətçiliyinin banisi, ulu öndər, dünyanın seçilmiş insanlarından biri – unudulmaz şəxsiyyət Heydər Əliyevin 90 illiyini qeyd edir. 21 yanvar 2013-cü ildə möhtərəm Prezident İlham Əliyev «Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin 90 illik yubileyi haqqında» sərəncam imzalamışdır. Belə bir sərəncamın imzalanması ulu öndərin Azərbaycan dövlətçiliyi qarşısındakı xidmətlərinə xalq və dövlət başçısı səviyyəsində verilən layiqli qiymətdir. Heydər Əliyevin cismən yoxluğu, ideallarından pöhrələnən uğurları özünün həyatda ikən görə bilməməsi qəlbimizi nə qədər göynətsə də, biz bu nailiyyətlərin hər birində ulu öndərin nurlu simasını görürük, onun varlığını hiss edirik və bu hiss Heydər Əliyevin Azərbaycanın bugünü və gələcəyə baxışında ruhunu bütün qəlbi ilə duyan hər bir insanın daşımaları olduğu əbədi bir vəzifəni – Heydər Əliyev ideyalarına sadiqlik vəzifəsini müəyyənləşdirir. Bu ideyaları layiqincə həyata keçirən möhtərəm Prezidentimiz İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Azərbaycanın qazandığı nailiyyətlərə töhfə vermək üçün Azərbaycan Respublikası Hərbi Prokurorluğu bundan sonra da ordumuzun qüdrətlənməsi naminə qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş silahlı birləşmələrdə qanunçuluğun möhkəmləndirilməsi istiqamətindəki fəaliyyətini daim artıracaq, insan hüquq və azadlıqlarının pozulmasına, cinayətkarlığa qarşı barışmaz mübariz olmağa, insan amili ilə bağlı hər bir məsələdə həssaslıq göstərməyə çalışacaq, dövlətimizin əbədi yaşaması, səadəti, rifahı naminə üzərinə götürdüyü ali missiyanı Heydər Əliyev ideallarına layiq şəkildə davam etdirəcək, dövlətçiliyimizin daha da möhkəmləndirilməsi, vətəndaş cəmiyyəti quruculuğu prosesində qanunla üzərinə düşən bütün vəzifələrin icrası istiqamətində səmərəli fəaliyyət göstərəcəkdir.

«Heydər Əliyev Azərbaycanda hüquqi islahatların banisidir»

Səbuhi Şahverdiyev

Naxçıvan Muxtar Respublikasının prokuroru

(10.05.2013-cü il tarixdə «Şərq qapısı» qəzetində dərc edilmişdir)

Azərbaycanın müasir tarixini ümummilli lider Heydər Əliyevin fəaliyyətindən kənar təsəvvür etməyin mümkünsüzlüyü ictimai fikirdə birmənalı şəkildə qəbul edilən real həyat həqiqətidir. Bu həqiqət nəinki Azərbaycanın müasir mövcudluğunda, həm də ona aparan yollarda qarşıya çıxan saysız-hesabsız maneələrin aradan qaldırılmasında ulu öndər Heydər Əliyevin nümayiş etdirdiyi uzaqgörənlikdə, iradə və qətiyyətdə, müdriklik və dərin zəkada təzahür edir.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin «Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin 90 illik yubileyi haqqında» 21 yanvar 2013-cü il tarixli Sərəncamı isə xalqımızın taleyində xüsusi yeri və rolu olan dahi rəhbərə ümumxalq ehtiramını ifadə edən mühüm tarixi-siyasi sənəddir. 2012-ci il dekabr ayının 22-də dördüncü çağırış Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin altıncı sessiyasında müstəqil Azərbaycan dövlətinin qurucusu ulu öndər Heydər Əliyevin 90 illik yubileyi ilə əlaqədar 2013-cü il Naxçıvan Muxtar Respublikasında «Heydər Əliyev ili» elan edilmişdir. Belə məsuliyyətli il isə biz prokurorluq əməkdaşlarından işlərini yüksək tələblər səviyyəsində qurmağı tələb edir.

Azərbaycan xalqı öz dövlət müstəqilliyini əldə etdikdən sonra cəmiyyətin gələcək inkişafı üçün hüquqi islahatların həyata keçirilməsi, tamamilə yeni mü-tərəqqi və demokratik dəyərlərə əsaslanan hüquq və məhkəmə sisteminin, qanunvericilik bazasının formalaşdırılması zərurir idi. Lakin, 90-cı illərin əvvəllərində ölkədəki mövcud vəziyyət qarşıda duran həyati əhəmiyyətli vəzifələrin yerinə yetirilməsinə imkan vermir-di. Azərbaycanda hüquqi dövlət quruculuğu prosesinə başlanılması ilk növbədə, ölkədə ictimai-siyasi sabitliyin bərqərar olunmasını zəruri edirdi. Məhz belə ağır vəziyyətdə xalqın təkidli tələbi ilə ali hakimiyyətə qayıdan ümummilli lider Heydər Əliyev qısa zaman kəsiyində Azərbaycanda ictimai-siyasi sabitliyi tam təmin etməyə nail oldu. Davamlı ictimai-siyasi sabitliyə nail olunması isə vətəndaşların hüquq və mənafelərinin müdafiəsinə, beynəlxalq münasibətlər sistemine inteqrasiyaya istiqamətlənən, sosial ədalət prinsipinə əsaslanan demokratik və hüquqi dövlət quruculuğuna imkan yaradı. Azərbaycanın demokratik və bə-

şəri dəyərlərə sadıq müstəqil bir dövlət kimi formalaşması isə ulu öndər Heydər Əliyevin siyasi fəaliyyətinin nəticəsidir.

İnsan hüquq və azadlıqlarının təmin edilməsi məqsədilə həyata keçirilən hüquqi islahatların ən mühümü isə yaşamaq hüququnun təmin edilməsi istiqamətində həyata keçirilən tədbirlər olmuşdur. Ulu öndər Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə 1993-cü ildə Azərbaycanda ölüm cəzasının icrasına moratorium qoyuldu. 1998-ci il fevralın 10-da isə Azərbaycanda ölüm cəzası ləğv edildi. Bu tarixi addım isə humanizm, insanpərvərlik, ədalət, şəxsiyyətə və insan hüquqlarına hörmət kimi yüksək amallarla yaşayan ümummilli lider Heydər Əliyevin gələcək nəsillərə misilsiz töhfəsidir. Ulu öndər qeyd edirdi: «Mən, cinayət-hüquq siyasətini hərtərəfli təhlil edərək, ədalət, azadlıq, humanizm və insanpərvərlik kimi yüksək ideallara sadıq qalaraq, ölkəmizdə ölüm cəzasının ləğv edilməsi qənaətinə gəlib bu tarixi bəyanatı vermişəm». Ümummilli lider Heydər Əliyevin rəhbərliyi altında demokratik və hüquqi dövlət quruculuğu yolunda atılan addımlar, beynəlxalq standartlara əsaslanan köklü hüquqi islahatlar insan və vətəndaş hüquq və azadlıqlarının təminatı sahəsində əsaslı dönüşə səbəb olmuşdur. Heydər Əliyevin «Cinayətkarlığa qarşı mübarizənin gücləndirilməsi, qanunçuluğun və hüquq qaydasının möhkəmləndirilməsi haqqında» 1994-cü il 9 avqust tarixli Fərmanı ilə cinayətkarlığa qarşı mübarizə tədbirləri daha da gücləndirilmiş, hüquq-mühafizə orqanlarının bu istiqamətdə uzunmüddətli dövr üçün fəaliyyət proqramı müəyyənləşdirilmişdir.

Bu bir həqiqətdir ki, müstəqil dövlətimizin ilk milli Konstitusiyasının qəbul olunması və müstəqillik tariximizdə ilk parlament seçkilərinin keçirilməsi ilə Azərbaycanın tarixi inkişafının yeni bir mərhələsi başlandı. Ümummilli lider Heydər Əliyevin rəhbərlik etdiyi komissiya tərəfindən hazırlanaraq ümumxalq müzakirəsinə çıxarılan Konstitusiya layihəsi 1995-ci il noyabrın 12-də keçirilən ümumxalq səsverməsində-referendumda qəbul edildi. Konstitusiyanın qəbul edilməsi ilə ölkəmizdə məhkəmə-hüquq islahatlarının əsası qoyuldu. Bu mühüm tarixi əhəmiyyətə malik sənəd ölkəmizdə insan və vətəndaş hüquq və azadlıqlarına lazımı təminatlar yaratmaqla hüquqi dövlət və vətəndaş cəmiyyəti quruculuğunun möhkəm təməlini təşkil edir. Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasında yüz illər boyu bəşəriyyətin əldə etdiyi mü-tərəqqi dəyərlər öz əksini tapmışdır. Konstitusiyada xalqın dövlət ha-

kimiyyətinin yeganə mənbəyi olması, idarəçiliyin hakimiyyət bölgüsü əsasında təşkil olunması kimi təməl prinsiplər təsbit olunmuş, insan hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi isə dövlət siyasətinin əsas istiqaməti, bütün dövlət orqanlarının fəaliyyətinin əsas məqsədi kimi müəyyən edilmişdir.

Ölkəmizdə hüquqi islahatların həyata keçirilməsinin təmin edilməsi məqsədilə 1996-cı ildə Hüquqi İslahat Komissiyası yaradılmışdır. Həyata keçirilən islahatlar qanunların və digər normativ hüquqi aktların hazırlanması, hüquqi informasiya sisteminin genişləndirilməsi, məhkəmə və bütövlükdə hüquq-mühafizə sisteminin islahatı, qanunların əhali arasında təbliği və öyrənilməsi kimi mühüm tədbirləri özündə ehtiva edir. «Məhkəmələr və hakimlər haqqında», «Konstitusiyaya Məhkəməsi haqqında», «Prokurorluq haqqında», «Polis haqqında» Qanunlar və digər qanunların qəbul edilməsi ölkəmizdə məhkəmə-hüquq islahatları sahəsində atılan ilk, lakin çox vacib addım olmaqla müstəqil məhkəmə sisteminin yaradılmasına və fəaliyyət göstərməsinə imkan yaratmışdır.

Konstitusiyada bəyan edilmiş məhkəmə hakimiyyətinin müstəqilliyi qəbul edilmiş qanunlarda daha da inkişaf etdirilərək öz real təminatını tapmış və məhkəmə hakimiyyətinin müstəqilliyinə hüquqi zəmin yaratmışdır. Bu sahədə qəbul olunmuş qanunlar isə yeni məhkəmə sistemini, onun təşkilati əsaslarını müəyyən edərək, məhkəmə və hakimlərin müstəqilliyinin təmin edilməsinə, hər kəsin hüquq və azadlıqlarının müdafiəsinə təminatın verilməsinə, məhkəmələrin fəaliyyətinin və hakimlərin statusunun beynəlxalq standartlara uyğunlaşdırılmasına yönəlmişdir. Həyata keçirilən islahatlar nəticəsində prokurorun məhkəmədə tərəf kimi iştirak etməsi, ittiham tərəfi ilə müdafiə tərəfi arasındakı tarazlığın bərpa edilməsi və onların məhkəmə prosesində bərabər hüquqlara malik olması, məhkəmə icraatının çəkişmə prinsipi əsasında həyata keçirilməsi, məhkəmə icraatında qeyri-prosessual münasibətlərə yol verilməməsi və bu kimi yeni müddəalar məhkəmə-hüquq sistemində tətbiq edilməyə başlandı.

Konstitusiyaya hüquqların təminatı baxımından «Konstitusiyaya Məhkəməsi haqqında» Qanunun qəbul edilməsi və Konstitusiyaya Məhkəməsinin yaradılması demokratik-hüquqi dövlət quruculuğu yolunda atılmış böyük addım idi. Sözsüz ki, vətəndaşların Konstitusiyaya Məhkəməsinə birbaşa müraciət etmək hüququna malik olmaları onların hüquqlarının müdafiəsi baxımından olduqca əhəmiyyətli vasitənin əldə edilməsi deməkdir. Xüsusilə qeyd edilməlidir ki, 2002-ci il 24 avqust tarixdə keçirilmiş referendum nəticəsində Konstitusiyaya Məhkəməsinin səlahiyyətlərində də əhəmiyyətli dəyişikliklər edilərək, Konstitusiyaya Məhkəməsinə müraciət etmək hüququ olan subyektlərin dairəsi xeyli genişlənməmişdir.

Cəmiyyətin inkişafı, yeni iqtisadi münasibətlərə keçid prokurorluğun da funksiyalarına və statusuna da ye-

nidən baxılmasını zəruri etmişdir. Prokurorluq orqanlarının dövlətçilik maraqlarına, qanunun aliliyinə, insan və vətəndaş hüquq və azadlıqlarının müdafiəsinə xidmət edən sivil və demokratik orqan kimi formalaşması, onun səmərəli fəaliyyətinin təşkili isə ulu öndərimiz Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır. 1995-ci il noyabrın 12-də qəbul edilmiş Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası məhkəmə-hüquq islahatlarının həyata keçirilməsinə, habelə prokurorluq orqanlarının fəaliyyətinin keyfiyyətə yeniləşməsinə və demokratikləşməsinə möhkəm zəmin yaratmışdır. Əsas Qanunda prokurorluq orqanlarının statusu, təşkili və fəaliyyət prinsipləri, səlahiyyət dairəsi və vəzifələri qanunvericilik qaydasında təsbit edilmişdir. Ulu öndər Heydər Əliyevin müdrik dövlətçilik iradəsi ilə gerçəkləşən bu reallıq prokurorluq orqanlarının cəmiyyətdə və dövlət təsisatları sırasında olan yerini müəyyənləşdirərək prokurorluğa dövlət səviyyəsində göstərilən ən yüksək qayğının təzahürü kimi bizdə böyük qurur hissi doğurur. Minnətdarlıq hissi ilə qeyd etmək lazımdır ki, prokurorluq orqanlarının sonrakı dövrdə də cəmiyyətdə yüksək ictimai etimad qazanması və dövlətçiliyin sadıq keşikçisinə çevrilməsi məhz ulu öndər Heydər Əliyevin rəhbərliyi altında aparılmış mütərəqqi hüquqi islahatların nəticəsidir. Bu islahatların əsas məqsədi prokurorluq orqanlarının səlahiyyətlərinin beynəlxalq standartlara uyğunlaşdırılması ilə yanaşı, qanunçuluğun möhkəmləndirilməsindən, cinayətkarlığa qarşı mübarizənin gücləndirilməsindən və kadrların peşəkarlıq səviyyəsinin artırılmasından ibarət olmuşdur. Qarşıda duran bu və digər məqsədlərin həyata keçirilməsi baxımından 1999-cu il 7 dekabr tarixdə qəbul olunmuş «Prokurorluq haqqında» Azərbaycan Respublikası Qanunu müstəsna əhəmiyyət daşıyır. Bu Qanun prokurorluq orqanlarının fəaliyyətinin forma və metodlarının demokratik dəyərlərə uyğunlaşdırılması baxımından ciddi hüquqi zəmin formalaşdırmışdır. «Prokurorluq orqanlarında qulluq keçmə haqqında» Azərbaycan Respublikası Qanununun və digər qanunvericilik aktlarının qəbul edilməsi, «Prokurorluğa işə qəbul olunmaq üçün namizədlərlə müsabiqə keçirilməsi qaydaları haqqında» Əsasnamənin və digər normativ sənədlərin təsdiq edilməsi nəticəsində prokurorluğun fəaliyyətinin hüquqi tənzimlənmə prosesi yeni mərhələyə yüksəldilmişdir. Əldə edilmiş uğurların təməlinə isə Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin müəllifi olduğu hüquqi dövlət və hüquqi sistem quruculuğu konsepsiyasının, sosial-iqtisadi inkişaf strategiyasının uğurla həyata keçirilməsi dayanır.

Ulu öndərimizin siyasi kursunu uğurla davam və inkişaf etdirən Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə prokurorluq orqanlarının fəaliyyətinin daha da müasirləşdirilməsi və təkmilləşdirilməsi məqsədilə bir sıra zəruri tədbirlər həyata keçirilmişdir. Dövlət başçısı prokurorluq orqanlarının inkişafını həm də peşəkar prokurorluq əmək-

daşlarının hazırlanmasından asılı olduğunu bildirərək demişdir: «Hazırda prokurorluq orqanlarının qarşısında mühüm vəzifələr durur. Əsas məqsədimiz-prokurorluğun fəaliyyətinin müasirləşdirilməsi və dövlətçiliyə sadıq, qanunun aliliyinə hörmət edən, sağlam mənaviyyətə, geniş dünyagörüşə, yüksək nəzəri biliklərə malik yeni nəsilləşdirilməsi və dövlətçiliyə sadıq, qanunun aliliyinə hörmət edən, sağlam mənaviyyətə, geniş dünyagörüşə, yüksək nəzəri biliklərə malik yeni nəsilləşdirilməsi» Ötən müddətdə prokurorluq əməkdaşlarının sosial müdafiəsinin gücləndirilməsi, onların fəaliyyətinin stimullaşdırılması istiqamətində dövlət başçısı tərəfindən bir sıra mühüm normativ aktlar imzalanmış, bölgələrdə yeni formalaşmış apellyasiya məhkəmələrində dövlət ittihamının təşkili işinə xüsusi diqqət ayrılmışdır.

Naxçıvan Muxtar Respublikasında Prokurorluq orqanları da həmişə öz üzərində yüksək dövlət qayğısını hiss etmiş, Muxtar Respublika Prokurorluğu və taborayon, şəhər prokurorluqlarının normal fəaliyyət göstərməsi üçün bütün lazımı şərait yaradılmışdır. 2006-cı ildə Şahbuz və Culfa rayon prokurorluqları üçün müasir standartlara cavab verən yeni inzibati binalar tikilərək prokurorluq əməkdaşlarının istifadəsinə verilmişdir. Muxtar Respublikada sosial-iqtisadi və demokratik inkişafa uyğun olaraq hüquq institutlarının təkmilləşdirilməsinə, insan hüquqlarının müdafiəsi mexanizminin və ədalət mühakiməsinin səmərəliliyinin artırılmasına, əhalinin yüksək keyfiyyətli hüquqi yardımla təmin edilməsinə xüsusi diqqət göstərilir. Azərbaycan Respublikasının Prezidentinin «Naxçıvan Muxtar Respublikasında hüquq institutlarının inkişafı haqqında» 2006-cı il 02 noyabr tarixli Fərmanı muxtar respublikada hüquq-mühafizə orqanlarının fəaliyyəti üçün yeni mərhələnin başlanğıcını qoymuşdur. Bu Fərmanın icrası nəticəsində Ordubad, Kəngərli və Sədərək rayon prokurorluqları üçün müasir standartlara tam cavab verən yeni inzibati binalar tikilmiş, Şərur rayon prokurorluğunun inzibati binasında əsaslı təmir və yenidənqurma işləri aparıldıqdan sonra əməkdaşların istifadəsinə verilmişdir. Bundan əlavə, Naxçıvan Muxtar Respublikası Prokurorluğu mərkəzi aparatının inzibati binası əsaslı və yenidənqurmada sonra müasir texniki vasitə və kriminalist avadanlıqlarla təmin edilərək istifadəyə verilmişdir. Prokurorluq orqanlarının madi-texniki bazasının gücləndirilməsi istiqamətində həyata keçirilən təbirlər davam etdirilərək 2012-ci ildə Naxçıvan şəhər və Babək rayon prokurorluqlarının inzibati binalarının açılışı olmuş, prokurorluq əməkdaşlarının fəaliyyəti üçün nümunəvi şərait yaradılmışdır.

Qeyd etmək lazımdır ki, Naxçıvan Muxtar Respublikası Prokurorluğunun fəaliyyəti Azərbaycan Respublikası və Naxçıvan Muxtar Respublikasının konstitusiyaları, eləcə də «Prokurorluq haqqında» və «Prokurorluq orqanlarında qulluq keçmə haqqında» Azərbaycan Respublikası qanunları ilə tənzimlənir. Muxtar Respublika Prokurorluğunun statusu, təşkili və fəaliyyət prinsipləri, səlahiyyət dairəsi və vəzifələri Naxçıvan

Muxtar Respublikası Konstitusiyasının 46-cı maddəsində təsbit edilmişdir. «Naxçıvan Muxtar Respublikasının Konstitusiyasına əlavələr və dəyişikliklər edilməsi haqqında» Azərbaycan Respublikasının 2010-cu il 30 sentyabr tarixli Konstitusiya Qanununa əsasən Naxçıvan Muxtar Respublikası Prokurorluğuna qanunvericilik təşəbbüsü hüququ verilmişdir. Məhkəmə-hüquq islahatları çərçivəsində qanunvericilik aktlarına əlavə və dəyişikliklər edilərək, Naxçıvan Muxtar Respublikası Prokurorluğu orqanlarında kadrlarla aparılan işin daha da təkmilləşdirilməsi, insan hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi, istintaq və təhqiqat, eləcə də cinayət mühakimə icraatı zamanı dövlət ittihamının müdafiəsi ilə əlaqədar Naxçıvan Muxtar Respublikası Prokurorluğuna mühüm səlahiyyətlər verilmişdir.

Ümummilli lider Heydər Əliyevin rəhbərliyi altında həyata keçirilən mürdik dövlətçilik siyasəti nəticəsində bu gün Azərbaycan Respublikasında mütərəqqi və dünyəvi dəyərlərə uyğun islahatlar aparılmaqla demokratik, hüquqi və sivil dövlət qurulmuş, dönməz və dayanıqlı ictimai-siyasi sabitlik əldə edilməklə qanunun aliliyinə və insan hüquq və azadlıqlarına real təminat verən vətəndaş cəmiyyəti formalaşmışdır.

Bir sözlə, sadalanan məqamlar bir daha onu göstərir ki, bu gün insan hüquq və azadlıqlarına, qanunların aliliyinə hörmət prinsiplərinə prioritet istiqamət kimi müstəsna dəyər verən müstəqil Azərbaycan Respublikasının hüquqi, dünyəvi və demokratik dövlət imicinin formalaşmasında ümummilli lider Heydər Əliyevin tarixi xidmətləri əvəzsizdir. 1993–2003-cü illər Azərbaycanın demokratik prinsiplərə sadıq bir dövlət kimi inkişafında mühüm bir dövr olmaqla dünya birliyinə inteqrasiya yolunda ona çox böyük nailiyyətlər qazandırdı. Ulu öndər Heydər Əliyevin siyasi müdrikliyi və uzaqgörənliyi, gərgin zəhməti və təşəbbüskarlığı, yaradıcı dühası və beynəlxalq nüfuzu olmadan bütün bunları əldə etmək isə mümkünsüz idi. Cinayət-kalığa qarşı mübarizə sahəsində əldə edilmiş bütün müsbət nailiyyətlər qanunun aliliyi prinsipini fəaliyyətinin əsas devizinə çevirmiş ulu öndər Heydər Əliyevin ölkəmizdə həyata keçirdiyi məqsədyönlü hüquqi islahatların məntiqi nəticəsidir. Bu gün tam əsasla demək olar ki, ümummilli lider Heydər Əliyevin təşəbbüsü və rəhbərliyi ilə qəbul edilən mütərəqqi qanunlar, həyata keçirilən məqsədyönlü tədbirlər ölkəmizdə demokratik və hüquqi dövlətin möhkəm əsasını yaratmışdır.

Ölkəmizdə hüquq sisteminin və ədalət mühakiməsinin səmərəliliyinin artırılması məqsədilə qanunvericilik və institusional islahatlar daha da genişləndirilməkdədir. Demokratik və hüquqi dövlət quruculuğu prosesi hazırda ulu öndər Heydər Əliyev siyasi kursunun ən layiqli davamçısı Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilir.

«Dünya siyasətinin parlaq siması»

Kamran Əliyev

Baş prokuror yanında Korrupsiyaya qarşı Mübarizə İdarəsinin rəisi
(28.04.2013-cü il tarixdə «Respublika» qəzetində dərc edilmişdir)

Qeyri-adi zəka, fitri istedad sahibi, müdrik dövlət xadimi, ümummilli lider Heydər Əliyev Azərbaycan xalqının tarixində və taleyində silinməz iz qoyan böyük şəxsiyyət kimi yaşayacaqdır. Bu dahi şəxsiyyət respublikamızın inkişaf və tərəqqi yolunu müəyyənləşdirmiş, milli-mənəvi dəyərlərimizin, müstəqil dövlətçiliyimizin əsaslarını yaratmış, milli ruhun, milli ideologiyanın yüksəlməsinə əvəzsiz töhfəsini vermişdir. Ulu öndərin xilaskarlıq missiyası sayəsində Azərbaycan dünyanın siyasi xəritəsindən silinmək təhlükəsindən qurtarmışdır.

Heydər Əliyev keçmiş SSRİ-də dövlət təhlükəsizlik orqanlarına rəhbərlik edən ilk azərbaycanlı olmaqla bu qurumun yerli kadrlarla formalaşdırılmasına xüsusi diqqət yetirmiş, bu orqanda general-mayor rütbəsinə qədər ucalmışdır.

Heydər Əliyevin siyasi hakimiyyətinin ilk dövrü Azərbaycanın iqtisadi və sosial sahələrdə inkişafı, kənd təsərrüfatı və sənayedə islahatlar, ölkənin güclü inkişafının təməlinin qoyulduğu mərhələ kimi xarakterizə olunur. Uzaqgörən siyasətçi hələ Azərbaycanın SSRİ-nin tərkibində olduğu vaxtlarda onun gələcək müstəqilliyinin əsas təminatlarından olan iqtisadiyyatın güclü təməl üzərində qurulması istiqamətində çalışmış, böyük çətinliklər hesabına mühüm ittifaq əhəmiyyətli sənaye müəssisələrinin respublikamızda açılmasına nail olmuşdur. Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə həyata keçirilən islahatlar nəticəsində Azərbaycan aqrar-sənaye respublikasından sənaye-aqrar respublikasına çevrildi. Respublikada aparılan genişmiqyaslı quruculuq işləri nəticəsində Azərbaycanda bir neçə il ərzində yeni yaşayış massivləri, məktəblər, sənaye müəssisələri tikildi, yollar salındı. Azərbaycan gənclərinin elmin və təhsilin dərinliklərinə yiyələnməsi, ölkənin sabahı naminə peşəkar kadr olması üçün Heydər Əliyevin gərgin səyi nəticəsində on minlərlə azərbaycanlının keçmiş ittifaqın ən nüfuzlu ali məktəblərində təhsil almalarına şərait yaradıldı. Bu illərdə respublikada həyatın elə bir sahəsi qalmadı ki, orada inkişaf, tərəqqi müşahidə olunmasın. Heydər Əliyev bu fəaliyyəti ilə həm də gələcək müstəqil Azərbaycanın möhkəm özlünü, sonrakı nəsillərin xoşbəxt və firavan həyatının əsasını qoymuşdur.

Təcrübəli hüquq-mühafizə orqanı işçisi kimi rüşvətxorluq və korrupsiya hüquqpozmalarının iqtisadiyyata, bütövlükdə ölkənin inkişafına zərərli təsirini yaxşı bilən Heydər Əliyev siyasi hakimiyyətdə

gəlişinin ilk vaxtlarından bu istiqamətdə də ciddi mübarizəyə başlamışdır.

Ulu öndərin Azərbaycan KP Mərkəzi Komitəsinin birinci katibi təyin ediləndən sonra haqq-ədalətin bərqərar olması, dövlət-vətəndaş münasibətlərinin hüquqi müstəvidə tənzimlənməsi, demokratik dəyərlərə söykənən sivil cəmiyyətin yaradılması istiqamətində köklü işlər görüldü. Heydər Əliyev Sovet hakimiyyəti dövründə mövcud olan neqativ halların, xüsusilə də rüşvətxorluğun aşkar edilməsində və ona qarşı mübarizə aparılmasında daim cəsarətli addımlar atmışdı.

Ümummilli liderin 1969-cu ilin 5 avqust plenumunda məruzəsi o vaxtkı Sovetlər Birliyində, eləcə də SSRİ-dəki bütün prosesləri diqqətlə izləyən bir sıra xarici ölkə mətbuatında əsl hadisəyə çevrildi. Respublikanın rəhbəri Heydər Əliyevin məruzəsində daha çox çatışmazlıqlardan danışılırdı. Tarixi avqust plenumunun iştirakçıları və şahidləri söyləyirlər ki, bu bütün Sov.İKP-nin və SSRİ-nin tarixində yeganə tədbir idi ki, belə tənqidi ruhda keçirdi.

Bu mövzuda xarici mətbuatın o dövrdə yazdıqları olduqca maraqlıdır: «Röyter» agentliyi 11 avqust 1969-cu ildə yazırdı: «Ötən ay Azərbaycan Partiya Komitəsinə rəhbər seçilən bu şəxs Zaqaqfaziya sovet respublikası olan Azərbaycanda yüksək vəzifəli şəxslər arasında korrupsiya və mənəvi durğunluq halları barədə qeyri-adi bəyanat səsləndirib...».

«Azadlıq» radiosunun rus dilində 12 avqust 1969-cu il buraxılışından bir parça: «Bakı. Azərbaycan Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin birinci katibi Heydər Əliyev Azərbaycan SSR-in bir sıra məsul dövlət və partiya işçisinin rüşvətxorluq və əxlaqazidd hərəkətlərini ifşa eləyən bəyanatla çıxış etmişdir... O, günahkarların ifşa olunmasını və rüşvətxorluqla amansız mübarizə aparılmasını tələb etmişdir. Bundan başqa, Əliyev təsdiqləmişdir ki, Azərbaycan SSR-in bir çox məsul əməkdaşı qohumbazlıqla vəzifəyə yiyələnib».

«Morning star» qəzeti 12 avqust 1969-cu il: «Cənab Əliyev bəzi vəzifəli şəxslərin mənəviyyatsızlığını və özünüaparına qaydalarının pozulmasını kəskin tənqid etmişdir... O, respublikada idarə üsulunu, kadrların seçilərək yerləşdirilməsini kəskin tənqid etmişdir...».

«Yeni həyat» (Türkiyə) 30 avqust 1969-cu il: «N.S.Xruşçov dövründən bəri ilk dəfə belə yüksək mənsəb sahibi olan bu qədər şəxsə qarşı belə ağır ittiham səsləndirilmişdir...».

Göründüyü kimi, hələ o vaxt Azərbaycana rəhbərlik edən Heydər Əliyev «Qoy, ədalət zəfər çalsın!» prinsipindən çıxış edərək qanuna, hüquq qaydalarına əməl olunmasını əsas amil kimi götürərək ardıcıl tədbirlər həyata keçirməyə başlamışdır. Ümummilli lider hələ o vaxt sovet qanunlarının sərtliyinə baxmayaraq, öz xalqının hüquqları uğrunda mübarizə aparmış, bir sözlə, haqqı nahaqqa qurban verməmiş, mütərəqqi fikirli ziyalıları təqiblərdən qoruyub saxlaya bilmişdir.

Tarixə çevrilən 5 avqust 1969-cu il plenumu, sözün həqiqi mənasında, Azərbaycanın ictimai-siyasi həyatında bir dönüş yaratdı. Plenumdan dərhal sonra respublikanın iqtisadiyyatında canlanma yarandı, korrupsiya ilə mübarizə dönməz xarakter aldı.

Ulu öndər Heydər Əliyev demokratik ruhlu rəhbər kimi mətbuata müsahibəsində bu və digər nöqsanları açıq qeyd edir, sovet cəmiyyətinin eybəcərliklərini deməkdən çəkinmirdi. Bu baxımdan, onun 1981-ci il dekabrın 19-da «Literaturnaya qazeta»da dərc olunmuş məşhur «Qoy ədalət zəfər çalsın!» sərəlövhəli müsahibəsini xüsusi xatırlatmaq lazımdır. Ulu öndər 2000-ci ilin 22 iyulunda məhz həmin müsahibədən dərhal sonra böyük sensasiyanın yarandığını xatırladaraq demişdir: «Xatirimdədir, o vaxt Andropov SSRİ Dövlət Təhlükəsizliyi Komitəsinin sədri, həm də Siyasi Büronun üzvü idi. O, bir neçə gündən sonra mənə telefon etdi. Dedi ki, sən bu müsahibəni böyük bir sensasiya yaradıbdır. Soruşdum ki, nə mənada? Cavab verdi ki, müsbət də var, mənfi də var. Soruşuram ki, nəyi müsbətdir, nəyi mənfidir? Deyir, müsbət odur ki, insanlar bizim cəmiyyətdəki bu yaraları görürlər və sevinirlər ki, kimsə cəsarət edib bunları açıq deyir. Özü də bunu aşağıda yox, ən yüksək vəzifədə çalışan bir adam deyir. Amma bunun əleyhinə olanlar da var. Soruşuram ki, niyə? Bildirir ki, çünki onlar bunun açılmasını istəmirlər. O vaxt bir çox belə yazılar olub. İstəsəniz, axtarın, tapın, oxuyun».

Azərbaycan rəhbərinin rüşvətxorluğa qarşı mübarizəsi haqqında məlumat alan Sov.İKP MK-nın baş katibi L.Brejnev xüsusi olaraq bu məsələ barəsində Heydər Əliyevlə söhbət edir. Heydər Əliyev onu inandırır ki, belə hallar var. Heydər Əliyev özü bu barədə belə demişdi: «Həmin 80–70-ci illərdə Azərbaycan bütün müxtəlif respublikalar arasında hər cəhətdən çox yaxşı olması ilə seçilirdi, özü də təkcə iqtisadi göstəricilərinə görə yox. Ancaq o vaxtlar Sovetlər İttifaqında belə hallar olduğunu etiraf etməyə qorxurdular. Mən isə elan etdim ki, Azərbaycanda rüşvətxorluq, korrupsiya var və bunlara qarşı mübarizə aparmaq lazımdır, yəni Azərbaycan açıqlıq baxımından, aşkarlıq baxımından müsbət mənada fərqlənirdi».

1970–71-ci illərdə Lənkəran və Balakən rayonlarında partiya, sovet və təsərrüfat orqanlarının işində böyük çatışmazlıqlar, kobud qanun pozuntuları aşkar edilmişdi. Başlanmış cinayət işlərinin dərindən istin-

taq edilməsi nəticəsində Lənkəran rayonundan 1198 nəfər cinayət məsuliyyətinə cəlb edilmiş və müxtəlif səviyyələrdə şəxslər məhkum edilmişdi. Balakən rayonunda ifşa edilmiş cinayətkarlar içərisində rayon partiya komitəsinin birinci katibi, rayon icraiyyə komitəsinin sədri, kənd təsərrüfatı idarəsinin rəisi və başqa məsul şəxslər var idi.

Azərbaycan rəhbəri Heydər Əliyevin prinsipial və barışmaz mübarizəsi, məqsədyönlü fəaliyyəti nəticəsində Lənkəran və Balakən rayonlarında neqativ halların aradan qaldırılması üçün ciddi tədbirlər görüldü, onların iqtisadiyata vurduğu zərərli nəticələr aradan qaldırılmağa başlandı. Bu iki rayon üzrə baş vermiş böyük mənimləmələr və digər sui-istifadə halları haqqında Azərbaycan KP MK-nın həyata keçirdiyi tədbirlər 10 dekabr 1975-ci il tarixli qərarda göstərilirdi. Bundan sonra cinayətkarlığa qarşı mübarizə ardıcıl həyata keçirilən siyasətə çevrilir. Azərbaycan KP MK-nın 1975-ci il aprelin 24-də təsdiq etdiyi «Cinayətkarlıqla, ümumi mülkiyyətin dağıdılması və oğurlanmasına qarşı tədbirlər planı» inzibati orqanlar, rayon partiya – sovet təşkilatları və rəhbər vəzifəli şəxslər üçün proqram sənədi oldu.

Görkəmli dövlət xadimi kimi Heydər Əliyevin dəmir iradəsinin parlaq sübutu onun fəaliyyətinin Moskva illəridir. 1982-1987-ci illəri əhatə edən bu dövrdə SSRİ rəhbərliyində Siyasi Büronun üzvü və SSRİ Nazirlər Soveti sədrinin birinci müavini kimi yüksək post tutan Heydər Əliyev böyük dövlətçilik psixologiyasının hökmranlığı etdiyi Kreml rejiminə, bu rejimin yaratdığı təqiblər və ayrı-seçkilik sisteminə sübut etdi ki, heç bir qüvvə onun zəngin, tükənməz və hərtərəfli dövlət idarəçiliyi istedadının qarşısını almağa qadir deyildir. Nəhəng imperiyanın ən ağır sahələrinin idarə edilməsində böyük uğurlara nail olan Heydər Əliyev az vaxt içərisində bütün SSRİ-də böyük nüfuz qazandı. Həmin dövrdə Heydər Əliyev Siyasi Bürodə Sovet dövlətini idarə etməyə və onu tənəzzüldən çıxarmağa qadir olan yeganə dövlət xadimi idi.

1983-cü ildə Heydər Əliyevin ünvanına dəmir yolunda geriliyin aradan qaldırılması, qarşıda duran vəzifələrin həyata keçirilməsi haqqında vətəndaşların müxtəlif təklif və arzularını əks etdirən saysız məktubları daxil olurdu. Bunlarla yanaşı, sənişin daşınmasının təşkilində ciddi çatışmazlıqlar, qatarların gecikməsi, qatar və vağzallarda sənişinlərə xidmətin pis təşkili, sənişinlərə qulluq xidmətinin aşağı səviyyədə olması, yüklərin itməsi və digər məsələlər barədə şikayətlər gəlirdi.

Bütün məktubları, ərizələri, məlumatları diqqətlə nəzərdən keçirən Heydər Əliyev 1983-cü il avqustun 13-də onları nəzarətdə saxlamaqla baxılmaq üçün SSRİ yollar nəqliyyatı naziri Konarevə göndərmişdi. O, nazirə məktubda yazırdı: «Xahiş edirəm, zəhmətkeşlərin məktublarında qoyulan məsələlərə baxın və zəruri tədbirlər görün».

M.Qorbaçov Heydər Əliyevi ciddi rəqib hesab edirdi. Belə bir şəraitdə fəaliyyət göstərməsinə baxma-

yaraq, Heydər Əliyev sovet rəhbərliyində olarkən doğma Vətəni həmişə diqqət mərkəzində saxlayır, onun inkişafına hər cür qayğı göstərirdi. Xalqımızın böyük oğlu o zaman, həm də Dağlıq Qarabağı Azərbaycandan qoparıb almağa çalışan erməni millətçilərinin qarşısında qüdrətli maneə, keçilməz sədd idi. M.Qorbaçovun yeritdiyi yarıtmaz siyasətə etiraz olaraq Heydər Əliyevin istefa verməsindən dərhal sonra erməni millətçiləri Dağlıq Qarabağı Azərbaycandan qoparmaq üçün fəal mübarizəyə başladılar. Dahi şəxsiyyətimiz bu dövrdə həm Moskvadan, həm də Azərbaycandakı dönüklərdən vurulan ağır zərbələrə məruz qaldı.

Ulu öndər Heydər Əliyev sovet rejimi şəraitində belə milli lider səviyyəsinə yüksəlmişdi. Heydər Əliyev və onun fəaliyyəti dövrü Azərbaycan xalqının inkaredilməz gerçək tarixidir. Ulu öndər düşüncələri, biliyi, uzaqgörənliyi, dünyagörüşü, fəaliyyəti, bütün varlığı və yerinə yetirdiyi tarixi missiya ilə millətin atasına çevrilmişdi. Bütövlükdə, ölkə daxilində və xaricdə Azərbaycan xalqının biliyinə, bacarığına qiymət verənlər, ilk növbədə Heydər Əliyevi gözləri önünə gətirirdilər.

Əbəs deyil ki, Heydər Əliyev sonralar deyirdi: «Biz sovet rejimində yaşayırdıq. Məgər biz bu rejimi dəyişdirə bilərdik? Amma iş ondadır ki, bu rejim altında olsa da sən xalqın, millətin üçün nə edirsən. Əgər bu rejimi dəyişdirə bilmirsənsə, onda onun imkanlarından istifadə edib xalqına kömək göstər. Mən bunu etdim. Azərbaycan o illərdə çox yüksəklərə qalxdı».

1993-cü ilin iyununda – Heydər Əliyevin hakimiyyətə qayıdışı ərəfəsində Azərbaycan öz tarixinin ən qanlı burulğanı içərisində çabalayırdı. Cəbhədə ağır məğlubiyyətlər, xəyanətlər, satqınlıq, adi hal almışdı. Ölkədə, sözün əsl mənasında, hakimiyyətsizlik idi. Siyasi hərəc-mərclik baş alıb gedirdi. Bölgələrimizdə, rayonlarda, paytaxtda faktiki olaraq silahlı quldur dəstələri hökmranlıq edirdi. Xalq vahimə və təşviş içərisində idi. Atışma səslərindən camaat evində rahat yata bilmirdi. Girovgötürmə kimi çirkin qazanc vasitəsi adi hala çevrilmişdi. Faktiki olaraq dövlət idarə olunmurdu. Azərbaycanı xalq adından idarə edən, əslində isə heç bir səriştəsi olmayan insanlar ölkəni milli fəlakət həddinə çatdırmışdı. İdarəçilik sükanı sahibsiz qalmışdı. Ölkə vətəndaş müharibəsi və etnik toqquşmalar meydanına çevrilməkdə idi. Azərbaycan xarici aləmdəki olan-qalan nüfuzunu da tamamilə itirmişdi. Xalq ümitsizlik və təlaş içərisində idi. Sabaha inam qalmamışdı. Daşnakların «böyük Ermənistan» yaratmaq niyyətləri, tarixi düşmənlərimizin – qonşu ölkələrin paytaxtlarında hazırlanmış və Azərbaycana Qafqazın siyasi xəritəsindən silib götürmək planları reallaşmaq üzrə idi. Azərbaycan torpağı parçalanıb yox olmaq təhlükəsi qarşısında qalmışdı. Vətəndaş müharibəsinin ilk güllələri atılmış, qaradaş qanı axıdılmışdı. Bu fəlakət anında Azərbaycan xalqının, Vətənin yeganə ümid yeri, qurtuluş çirağı Heydər Əliyev idi. Müdrik xalqımız, o zaman qəti və sərrast hərəkət edərək yeganə düzgün addımı atdı –

dünyanın bu böyük siyasət adamını hakimiyyətə gətirdi. Bununla da Azərbaycanın xarici və daxili düşmənlərinin oxu daşa dəydi, bədxahlarımızın arzuları gözlərində qaldı. Məhz o zaman – 1993-cü ilin iyun günlərində Heydər Əliyevin hakimiyyətə qayıdışı ilə Azərbaycanın qurtuluşunda həlledici dönüş baş verdi. Müdrik dövlət xadimi vətəndaş müharibəsi təhlükəsini aradan qaldırdı. Xarici və daxili düşmənlərin Azərbaycana parçalayıb yox etmək, müstəqil dövlətimizi aradan qaldırmaq planı puça çıxdı. Dövlətimizin, xalqımızın tarixi müqəddəratının idarəçilik sükanı dahi dövlət adamının əlinə keçdi.

Heydər Əliyev xalqın təkidi ilə hakimiyyətə qayıdaraq dövlət müstəqilliyimizin qorunub saxlanılması və inkişafı üçün taleyüklü problemlərin hamısını həll etdi: atəşkəsə nail olundu, müstəqilliyin qaranlıq olan ordu quruculuğuna başlandı. Dövlət başçısının gördüyü tədbirlər nəticəsində respublikamızda müstəqilliyin yaşaması üçün ictimai-siyasi sabitlik bərqərar edildi və cinayətkarlığın səviyyəsi azaldıldı. Xarici siyasət milli maraqlara uyğunlaşdırıldı. Uğurlu neft strategiyasının təməli qoyuldu. 1995-ci ildə müstəqil Azərbaycan Respublikasının ilk Konstitusiyası qəbul olundu və bununla da demokratik quruluşun və hüquqi dövlətin əsası qoyuldu. Ulu öndərin təşəbbüsü ilə məhkəmə-hüquq islahatlarına başlandı. Tez bir zamanda Azərbaycanın hüquq sistemi Avropa standartlarına uyğunlaşdırıldı. Dövrün, zamanın tələblərinə cavab verən normativ-hüquqi aktlar qəbul edildi. Beynəlxalq konvensiyaların milli qanunvericiliyə uyğunlaşdırılması həyata keçirildi. Ulu öndərin gərgin əməyi nəticəsində yeniləşən cəmiyyətdə prokurorluq orqanlarının fəaliyyətini tənzimləyən hüquqi bazanın yaradılması mümkün oldu. Müstəqil Azərbaycan Respublikasının ilk Konstitusiyasında prokurorluğun təşkili və fəaliyyətini, hüquqi statusunu müəyyənləşdirən normalar nəzərdə tutulmuş, «Prokurorluq haqqında», «Prokurorluq orqanlarında qulluq keçmə haqqında» və prokurorluğun fəaliyyəti ilə bağlı digər mühüm normativ-hüquqi aktlar qəbul olunmuşdur. Prokurorluq orqanlarının üzərinə düşən vəzifələrin layiqincə yerinə yetirildiyini yüksək qiymətləndirən ulu öndər Azərbaycan Respublikası Prokurorluğu orqanlarının 80 illik yubileyinə həsr olunmuş təntənəli yığıncaqda demişdir: «Azərbaycan Prezidenti kimi mən Azərbaycan Prokurorluğuna inanıram, güvənirəm və arxalanıram».

Prokurorluq orqanlarına dövlət qayğısının ifadəsinin təzahürü olaraq ulu öndərin 17 iyul 1998-ci il tarixli sərəncamı ilə 1 oktyabr prokurorluq işçilərinin peşə bayramı günü kimi təsis edildi.

Qeyd etmək zəruridir ki, Heydər Əliyevin 1998-ci il 22 yanvar tarixli bəyanatı, Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisinə 1998-ci il 3 fevral tarixli müraciəti və bunların məntiqi nəticəsi olaraq ölkəmizdə ölüm hökmünün ləğv edilməsi Azərbaycanın rəhbərinin düşünülmüş, məntiqli, cəsarətli bir addımı idi.

Ulu öndər 1993-cü ildə xalqın təkidli tələbi ilə siyasi hakimiyyətə qayıdışından sonra «Cinayətkarlığa qarşı mübarizənin gücləndirilməsi, qanunçuluğun və hüquq qaydasının möhkəmləndirilməsi tədbirləri haqqında» 9 avqust 1994-cü tarixli fərman verilməklə mütəşəkkil cinayətkarlığa və korrupsiyaya qarşı mübarizə sahəsində konkret istiqamətləri müəyyənləşdirildi.

Hələ ötən əsrin 70-80-ci illərində olduğu kimi, müstəqillik dövründə də Heydər Əliyev korrupsiyaya qarşı ciddi mübarizə aparırdı. Heydər Əliyev Nazirlər Kabinetinin 18-19 iyul 1996-cı il tarixli geniş iclasında yekun nitqində deyirdi: «Vəzifədən sui-istifadə etmək halları, rüşvətxorluq, korrupsiya – bu bizim cəmiyyətimizin ən böyük bəlasıdır. Təəssüflər olsun ki, bu hallar azalmaq əvəzinə respublikada daha da yayılır. Kimlərdir bu işlərlə məşğul olanlar? Vəzifəli şəxslər, dövlət orqanlarında hökumət orqanlarında, inzibati orqanlarda, başqa orqanlarda işləyən şəxslər». Ulu öndər belə hallara qarşı ciddi mübarizə aparmaq lazım olduğunu mühüm bir vəzifə kimi qarşıya qoyurdu: «Mən həyatım boyu bu hallarla mübarizə etmişəm və həyatımın sonuna qədər mübarizə edəcəyəm». Heydər Əliyev göstərirdi ki, bu hallar bizim mənəviyyatımıza zidd olan hallardır. İnsanları bizdən narazı salır və heç kəs bu hallara haqq qazandıra bilməz.

Ölkəmizdə azad sahibkarlıq və özəl sektorun inkişafı yolunda maneələrin aradan qaldırılması, onların fəaliyyətinə hər hansı bir formada müdaxilənin qarşısının alınması məqsədilə ümummilli lider Heydər Əliyev tərəfindən müxtəlif vaxtlarda verilmiş fərman və sərəncamların icrası istiqamətində görülən tədbirlər korrupsiyaya qarşı mübarizə işində çox mühüm rol oynadı. Xarici ölkələrlə, xarici şirkətlərlə qarşılıqlı faydalı iqtisadi əlaqələrin inkişaf etdirilməsini, xarici sərmayənin Azərbaycana yatırılmasına geniş şərait yaradılmasını, özəl sektorun inkişaf etdirilməsi üçün bütün imkanlardan istifadə edilməsini ulu öndər mühüm bir vəzifə kimi qarşıya qoyurdu. Heydər Əliyevin hələ 1996-cı il iyunun 7-də imzaladığı «İstehsal, xidmət, maliyyə-kredit fəaliyyətinə dövlət nəzarətinin qaydaya salınması və əsassız yoxlamaların qadağan edilməsi barədə» fərmanı özəl sektorun inkişaf etdirilməsi, bazar iqtisadiyyatının, sahibkarlığın inkişafına şərait yaradılması məqsədi daşıyan çox mühüm sənəd oldu.

Ulu öndərin təşəbbüsü ilə 2000-ci ildən etibarən mütəşəkkil cinayətkarlığın təhlükəli təzahürü ilə mübarizə tamamilə yeni müstəviyə qaldırılmış, Azərbaycan Prezidentinin «Azərbaycan Respublikasında korrupsiyaya qarşı mübarizənin gücləndirilməsi haqqında» 8 iyun 2000-ci il tarixli fərmanı ilə Avropa məkanına sürətlə inteqrasiya olunan ölkəmizdə korrupsiyaya qarşı mübarizənin yeni mərhələsi başlanmışdır.

Hüquqi dövlət və vətəndaş cəmiyyəti quruculuğuna ardıcılıqla davam etdirən Prezident İlham Əliyev

vin siyasi kursunun əsas istiqamətini təşkil edən korrupsiya ilə mübarizə sahəsində görülən kompleks tədbirlər, xüsusilə də Korrupsiyaya qarşı mübarizə üzrə Dövlət Proqramının qəbulu və müvəffəqiyyətlə icrası, prokurorluq orqanlarına dövlət səviyyəsində göstərilən etimadın təzahürü kimi Baş prokuror yanında Korrupsiyaya qarşı Mübarizə İdarəsinin təşkili və fəaliyyətə başlaması, ölkəmizin Avropa Şurası tərəfindən qəbul edilmiş və korrupsiya ilə mübarizədə beynəlxalq nəzəriyyə və təcrübəni özündə əks etdirən «Korrupsiya ilə əlaqədar cinayət məsuliyyəti haqqında», «Korrupsiya ilə əlaqədar mülki-hüquqi məsuliyyət haqqında» və BMT-nin «Korrupsiya əleyhinə» konvensiyalara qoşulması və milli qanunvericiliyə uyğunlaşdırılması həyata keçirilmiş, korrupsiyaya qarşı mübarizə sahəsində mühüm nailiyyətlər əldə edilmişdir. «Şəffaflığın artırılması və korrupsiyaya qarşı mübarizə üzrə Milli Strategiya» və onun həyata keçirilməsi ilə bağlı Milli Fəaliyyət Planı korrupsiyaya şərait yaradan halların aradan qaldırılması məqsədilə qabaqlayıcı tədbirlərin həyata keçirilməsi üçün əlverişli hüquqi zəmin yaratmışdır. Korrupsiyanın qarşısının alınması sahəsində ixtisaslaşmış orqan funksiyasını həyata keçirən və əsas vəzifələrindən biri korrupsiyaya qarşı mübarizə sahəsində dövlət siyasətinin formalaşdırılmasında iştirak etmək olan Azərbaycan Respublikasının Korrupsiyaya qarşı Mübarizə üzrə Komissiyası tərəfindən dövlət orqanlarının və digər qurumların fəaliyyəti uğurla əlaqələndirilərək məhsuldar əməkdaşlığa nail olunmuşdur.

Heydər Əliyevin Azərbaycanın dövlət başçısı olduğu dövrdə imzaladığı fərman və sərəncamlar respublikada hüquqi, demokratik dövlət quruculuğunda, müstəqil respublikanın möhkəmləndirilməsi və inkişafında, sosial-iqtisadi islahatların həyata keçirilməsi və cəmiyyət həyatının demokratikləşdirilməsində əsas proqram və normativ-hüquqi bazadır.

Məhz ulu öndərin təməlini qoyduğu siyasət nəticəsində Azərbaycan Respublikasında korrupsiyaya qarşı milli mübarizə strategiyası konseptual xarakter daşıyır. Dövlət başçısı cənab İlham Əliyevin siyasi iradəsinə uyğun olaraq korrupsiyaya qarşı mübarizənin daha ciddi aparılması istiqamətində qanunvericilik və institusional tədbirlər bu gün də müvəffəqiyyətlə davam etdirilir.

Bu gün Azərbaycan Respublikası dünya dövlətləri tərəfindən ardıcıl olaraq mülki cəmiyyət və hüquqi dövlət prinsiplərini həyata keçirən və demokratikləşmə prosesinin dönməz xarakter aldığı bir ölkə kimi qəbul edilir. Bu nailiyyətlərin əldə edilməsi Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır.

Azərbaycan xalqı və onun yaratdığı dövlət durduqca, Heydər Əliyev də yaşayacaq, tarixi tədqiqatların obyektı olaraq qalacaq, ona həsr olunmuş yüzlərlə dəyərli əsərlər nəşr ediləcəkdir. Bu əsərlərdə Heydər Əliyev dövrünün mövcud şərtləri altında xalqının mənafeləri naminə fədakarlıqla çalışmış görkəmli dövlət və siyasi xadim olaraq başlıca yer tutacaq.

«İnsan hüquqlarının qorunması ali məqsəddir»

Nazim Abbasov

Baş Prokurorluğun Prokurorluqda istintaqa nəzarət idarəsinin rəisi
(01.05.2013-cü il tarixdə «Respublika» qəzetində dərc edilmişdir)

Azərbaycan tarixinin müasir dövrü ulu öndərimizin adı və fəaliyyəti ilə sıx bağlı olmaqla, XX əsrin 60-cı illərindən XXI əsrin əvvəllərinə qədər olan dövr Heydər Əliyevin epoxası kimi qəbul edilir.

Ümummillə liderimiz hələ birinci dəfə Azərbaycana rəhbərlik edərkən, bütün sahələrin inkişafı ilə yanaşı, ölkədə qanunçuluğun və hüquq qaydalarının qorunmasına, vətəndaşların hüquq və azadlıqlarının təmin edilməsinə xüsusi diqqət yetirirdi. Azərbaycan rəhbərliyinə irəli çəkildikdən qısa müddət sonra keçirilən plenumdakı çıxışında o, ölkənin idarə olunmasında hüquq mühafizə orqanlarının, o cümlədən prokurorluğun üzərinə böyük məsuliyyət düşdüyü və bu orqanda işləyən kadrların qanunların aliliyinə hörmət etməsinin vacibliyinə diqqət cəlb etdi. Heydər Əliyevin hüquq mühafizə, o cümlədən prokurorluq orqanlarının fəaliyyətini daim diqqət mərkəzində saxlaması ölkəmizdə haqqın və ədalətin zəfər çalmasında əvəzsiz rol oynamış, mənəvi və əxlaqi cəhətdən təmiz kadrlar işə cəlb edilmişlər. Prokurorluq orqanlarının əməkdaşlarının bütöv bir nəslə Heydər Əliyev ideyalarından və dövlətçilik siyasətindən bəhrələnməsi, onun rəhbərliyi altında hərtərəfli şəxsiyyət kimi formalaşmışdır. Həmin illərdə də mövcud çətinliklərə və məhdudiyətlərə baxmayaraq, prokurorluq orqanlarının əməkdaşları Heydər Əliyevin rəhbərliyi altında ölkədə qanunçuluğun təmin edilməsi, vətəndaşların hüquq və azadlıqlarının qorunması ilə əlaqədar müəyyən işlər görmüşlər.

Ötən əsrin 90-cı illərinin əvvəllərində SSRİ-də cərəyan edən ictimai-siyasi proseslərin məntiqi nəticəsi kimi Sovet dövlətinin dağılması və müstəqil dövlətlərin meydana gəlməsi postsovet məkanında demokratiya erasının və yeni cəmiyyət quruculuğunun başlanğıcı oldu. Azad, ədalətli hüquqi və demokratik cəmiyyət yaradılması yolundakı proseslərdə Azərbaycan keçmiş Sovet respublikalarının əksəriyyətindən öndə gedirdi. Nəticədə 1991-ci il oktyabrın 18-də qəbul edilən «Dövlət müstəqilliyi haqqında Konstitusiyaya Aktı» ilə Azərbaycan müstəqillik əldə etdi.

Lakin təcavüzkar Ermənistanın Azərbaycana qarşı işğalçılıq siyasəti, eyni zamanda hakimiyyətin səriştəsiz əllərdə olması, sosial-iqtisadi tənəzzül, vətəndaş qarşudürməsi, xaos və özbaşınalıq, eləcə də yeni qanunvericilik bazasının olmaması azad, demokratik cəmiyyət və hüquqi dövlət qurulmasında ciddi problemlər yaratmışdı.

Bu problemlər yalnız 1993-cü ildə Heydər Əliyevin xalqımızın təkidli tələbi ilə ikinci dəfə hakimiyyətə qayıdışından sonra öz həllini tapmağa başladı. Ulu öndər böyük siyasi uzaqgörənliklə iqtisadi və siyasi həyatın bütün sahələrində köklü islahatlar aparmaqla, yeni

müstəqil Azərbaycan dövlətini qurdu. Respublikamızda ictimai-siyasi sabitliklə yanaşı, qanunvericiliyin və hüquq qaydalarının bərpası istiqamətində də əsaslı tədbirlər həyata keçirildi. Bu sahədə «Cinayətkarlığa qarşı mübarizənin gücləndirilməsi, qanunçuluğun və hüquq qaydalarının möhkəmləndirilməsi haqqında» 9 avqust 1994-cü il tarixli Fərman çox önəmli roy oynadı. Respublikamızın prokurorluq orqanları həmin Fərmandan irəli gələn vəzifələri yerinə yetirərək, cinayətkarlıqla mübarizədə və cinayətkarlığın artmasına şərait yaradan halların aradan qaldırılmasında layiqli xidmətlər göstərmişlər.

Ötən əsrin 90-cı illərinin əvvəllərində respublikamızda separatçılıq meyillərinin və dövlət çevrilişinə cəhdlərin qarşısının alınmasında ölkə rəhbəri tərəfindən prokurorluq orqanlarının üzərinə mühüm vəzifələr qoyulmuşdu. Prokurorluq orqanlarının əməkdaşları dövlətimizin suverenliyinə və müstəqilliyinə qarşı ağır cinayətlər törətmiş şəxslərin müəyyən olunub məsuliyyətə cəlb edilməsində tam məsuliyyəti ilə çalışaraq, onlara göstərilən etimadı doğrultmuşlar.

Azərbaycan Respublikası yenidən müstəqillik əldə etdikdən sonra Heydər Əliyevin rəhbərliyi və bilavasitə iştirakı ilə sosial-iqtisadi və ictimai-siyasi həyatın bütün sahələrində, ardıcıl və sürətli inkişafa zəmin yaradan köklü və əsaslı islahatlar həyata keçirilmişdir. Gələcək inkişafın strateji istiqamətlərinə uyğun olaraq həyata keçirilən ardıcıl tədbirlər nəticəsində hərtərəfli və dinamik inkişaf mərhələsini yaşayan respublikamızda aparılan mütərəqqi islahatların tətbiq sahələrindən biri də hüquq sistemi olmaqla, müvafiq dövlət təsisatlarının fəaliyyətinin inkişaf etmiş dövlətlərin standartlarına uyğun şəkildə qurulmasına, o cümlədən prokurorluq orqanlarının tamamilə yeniləşməklə, müasir məzmunlu sivil bir orqana çevrilməsinə möhkəm zəmin yaradılmışdır.

Milli prokurorluq orqanlarının əsası 1918-ci ildə qoyulmaqla Azərbaycan Demokratik Respublikası Nazirlər Şurasının 1 oktyabr 1918-ci il tarixli qərarı ilə Bakı Dairə Məhkəməsinin nəzdində fəaliyyətə başlamış və uzunmüddətli inkişaf yolu keçmişdir. Lakin Azərbaycanda prokurorluq orqanlarının dünya standartlarına uyğun fəaliyyəti, qanunçuluq, hər kəsin qanun qarşısında hüquq bərabərliyi, insan və vətəndaş hüquqlarının təmin olunmasına əsaslanan, demokratik cəmiyyətdə özünəməxsus yer tutan orqan kimi formalaşması və konstitution statusa malik olmaqla, dövlət idarəmə sisteminə öz yerini tutması yalnız Heydər Əliyevin rəhbərliyi altında başlanan və Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev tərəfindən yeni müstəvidə uğurla davam etdirilən məhkəmə-hüquq islahatları və hərtərəfli dövlət dəstəyi nəticəsində mümkün olmuşdur.

Həyata keçirilmiş islahatlar nəticəsində ölkəmizdə insan hüquq və azadlıqlarının təmin edilməsini əsas

məqsəd kimi müəyyən edən hüquq sistemi yaradılmışdır. Digər dövlət təsisatları kimi Azərbaycan Respublikasının Prokurorluğu da demokratik bir inkişaf yolu keçərək, sinfi mənafelərə xidmət edən bir orqandan qanunun aliliyinin, insan hüquq və azadlıqlarının təmin olunmasına, cinayətkarlıqla mübarizəyə, qanunçuluğun və hüquq qaydasının qorunmasına xidmət edən bir quruma çevrilmişdir.

Heydər Əliyevin 17 iyul 1998-ci il tarixli sərəncamına əsasən, hər il oktyabr ayının 1-nin prokurorluq işçilərinin peşə bayramı günü kimi təsis edilməsi də dövlət orqanları sırasında xüsusi yeri olan prokurorluq orqanlarına böyük qayğının ifadəsi olmaqla yanaşı, prokurorluq işçilərinin fəaliyyətinin layiqincə qiymətləndirilməsinin təzahürüdür. Azərbaycan Respublikasında Prokurorluq orqanlarının yaradılmasının 80 illik yubileyi ulu öndərin şəxsi təşəbbüsü və rəhbərliyi altında təntənəli şəkildə qeyd edilmişdir.

Heydər Əliyevin bilavasitə rəhbərliyi və yaxından iştirakı ilə hazırlanaraq, 12 noyabr 1995-ci ildə keçirilmiş ümumxalq səsverməsi – referendumda qəbul olunmuş müstəqil Azərbaycanın ilk Konstitusiyası respublikamızın hüquqi, demokratik dövlət quruculuğu istiqamətində inkişafının hüquqi təsisatlarını, hakimiyyətin və dövlətin əsaslarını müəyyən etmiş, ən yüksək hüquqi qüvvəyə malik olmaqla, hüquq sisteminin bünövrəsini təşkil etməklə, əsaslı məhkəmə-hüquq islahatlarının həyata keçirilməsinə zəmin yaratmışdır.

Konstitusiyaya prokurorluğu ərazi və ixtisaslaşdırılmış prokurorların Azərbaycan Respublikasının Baş prokurorunun tabeliyinə əsaslanan vahid mərkəzləşdirilmiş orqan kimi təsbit edərək, onun statusunu müəyyənləşdirmişdir. Konstitusiyanın müəyyən etdiyi meyarlar əsasında 07 dekabr 1999-cu ildə qəbul olunmuş Prokurorluq haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu, həmin qanunla nəzərdə tutulmuş hallarda və qaydada cinayət işinin başlanması və ibtidai istintaq aparılmasını, cinayət işləri üzrə ibtidai araşdırmaya prosesual rəhbərliyin həyata keçirilməsi və bu zaman qanunlara riayət olunmasının təmin edilməsini, təhqiqat və əməliyyat-axtarış fəaliyyətində qanunların icra və tətbiq olunmasına nəzarəti, məhkəmədə iddia qaldırılmasını (ərizənin verilməsini), mülki və iqtisadi mübahisələrə dair işlərə baxılmasında iddiaçı kimi iştirak etməsini, məhkəmələrdə cinayət işlərinə baxılmasında tərəf kimi iştirak etməklə, dövlət ittihamının müdafiəsini, məhkəmə qərarlarından protest verilməsini, habelə məhkəmələr tərəfindən təyin olunmuş cəzaların məqsədinə nail olunmasında iştirakı prokurorluğun fəaliyyət istiqamətlərinə aid etmişdir.

Müstəqil Azərbaycan Respublikasının yeni Konstitusiyası qəbul olunduqdan sonra prokurorluğun müasir dövrün tələblərinə və demokratik prinsiplərə uyğun sivil təsisata çevirilməsi üçün lazımi şəraitin yaradılmasına baxmayaraq, bu qurumda müəyyən müddət ərzində əhəmiyyətli dəyişikliklərin və islahatların aparılması prosesində nəzərə çarpacaq geriliyə yol verilməklə, xeyli dərəcədə lənglik və bir sıra neqativ hallar müşahidə olunmuşdur.

26 aprel 2000-ci ildə ümumilli liderimiz Heydər Əliyevin prokurorluq orqanlarının rəhbər işçiləri ilə görüşündən sonra həyata keçirilən məqsədyönlü təd-

birələr sayəsində prokurorluq orqanlarında köklü islahatlar və struktur dəyişiklikləri aparılmış, fəaliyyət üçün zəruri normativ hüquqi baza, demokratik mahiyyətdə tamamilə yenidən formalaşdırılmış bu orqanın normal və səmərəli fəaliyyəti üçün əlverişli mühit yaradılmışdır. Həmin görüşdə ölkə rəhbəri prokurorluq orqanlarının fəaliyyətində əvvəllər yol verilmiş nöqsanların və çatışmazlıqların aradan qaldırılması üçün konkret tapşırıqlar vermişdir.

Bu tarixi müşavirədən sonra ölkəmizdə həyata keçirilən islahatların ümumi təbiətinə uyğun olaraq Azərbaycan Prokurorluğunda dövrün tələblərinə cavab verən hərtərəfli islahatlara start verilmiş, məhkəmə-hüquq islahatları çərçivəsində kompleks tədbirlər müəyyən olunmaqla, mərhələ-mərhələ həyata keçirməyə başlanmış, prokurorluğun səlahiyyətləri və fəaliyyət istiqamətləri ilə yanaşı, onun yeni strukturu müəyyənləşdirilmiş, zamanın tələblərindən irəli gələn bir sıra yeni idarələr və şöbələr yaradılmışdır. Həyata keçirilmiş hərtərəfli islahatlar nəticəsində bu gün Azərbaycan Prokurorluğunun normal fəaliyyət üçün mütərəqqi normativ hüquqi bazası, demokratik məzmunlu fəaliyyət prinsipləri yaradılmış və o, iş metodları olan sivil, çevik və işlək dövlət təsisatına çevirilmişdir. Eyni zamanda, prokurorluğun əməkdaşlarının sıralarının saf-laşdırılması, işdə mövcud olan neqativ təzahürlərin, çatışmazlıqların aradan qaldırılması, müasir tələblər səviyyəsində işləməyə qadir kadr potensialının formalaşdırılması, ilk növbədə, dövlətçilik maraqlarına xidmət edən təkmil nəzarət mexanizminin yaradılması istiqamətində böyük uğurlar əldə olunmuşdur.

Ölkəmizdə həyata keçirilən məhkəmə-hüquq islahatları çərçivəsində beynəlxalq standartlara və demokratik prinsiplərə, milli dövlətçilik ənənələrinə uyğun hazırlanmış Prokurorluq orqanlarında qulluq keçmə haqqında, Prokurorluq işçilərinin xidməti vəsiqəsi haqqında, Prokurorluq orqanları işçilərinin fərqlənmə nişanları və xüsusi geyim forması haqqında, Prokurorluğun rəsmi emblemi haqqında və digər qanunvericilik aktlarının qəbul edilməsi, Prokurorluğa işə qəbul olunmaq üçün namizədlərlə müsabiqə keçirilməsi qaydaları haqqında Əsasnamə və digər normativ sənədlərin dövlət başçısı tərəfindən təsdiq edilməsi nəticəsində prokurorluğun fəaliyyətinin hüquqi tənzimlənmə prosesi yeni bir mərhələyə yüksəlmişdir.

Dövlət səviyyəsində prokurorluğun rolunun artırılması istiqamətində müvafiq tədbirlər görülməklə, 2002-ci il sentyabrın 19-da qüvvəyə minmiş Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasında dəyişikliklər edilməsi haqqında referendum aktına əsasən prokurorluğa qanunvericilik təşəbbüsü hüququ verilmişdir ki, bu prokurorluğun hüquq sistemindəki yerini və rolunu daha da gücləndirmişdir.

Beynəlxalq təcrübə və milli xüsusiyyətlər öyrənilməklə, qısa müddət ərzində prokurorluğun tarixində ilk dəfə olaraq, yeni cinayət-prosesual və digər statut qanunların qəbulu ilə əlaqədar Prokurorluq haqqında Azərbaycan Respublikası Qanununda nəzərdə tutulmuş fəaliyyət istiqamətləri üzrə işin təşkili məsələlərini tənzimləyən təşkilati və sahəvi əmr, təlimat və qaydalar hazırlanaraq, icraya yönəldilmişdir. Nor-

mativ hüquqi bazanın yaradılmasının məntiqi nəticəsi olaraq, Azərbaycan Respublikası Baş prokurorunun əsas əmr və göstərişləri adlı toplu ilk dəfə olaraq nəşr edilmiş və sonradan isə həmin toplunun özündə yeni əmr və göstərişləri əks etdirən iki cilddən ibarət ikinci və üçüncü nəşrləri çapdan çıxmışdır.

İslahatların həyata keçirilməsi prosesində Azərbaycan Prokurorluğu elmi-praktiki jurnalının təsis edilməsi, Azərbaycan Respublikası Baş Prokurorluğunun veb-saytının yaradılması, habelə Azərbaycan Prokurorluğu muzeyinin yenidən təşkil olunması prokurorluq orqanlarının fəaliyyətində aşkarlığın daha da geniş şəkildə təmin edilməsi, milli prokurorluğun tarixi keçmişinin öyrənilməsi və kadrların müasir tələblər səviyyəsində formalaşdırılması işinə müsbət təsir göstərmişdir.

Dövlətimizin həyatında əhəmiyyətli yer tutan prokurorluğun insan hüquq və azadlıqlarının təmin edilməsində, demokratik inkişafa maneə yaradan halların aradan qaldırılmasında, məhkəmə-hüquq islahatlarının uğurla həyata keçirilməsində, ədalət mühakiməsinin beynəlxalq tələblərə cavab verən səviyyədə formalaşmasında və ictimai-siyasi həyatın bütün sahələrində müstəqil dövlətimizin hüquqi bazasının möhkəm təməllər üzərində qurulmasında böyük rolu vardır.

Hüquqi islahatlar dövründə qəbul olunmuş çoxsaylı qanun və məcəllələr, o cümlədən Azərbaycan Respublikasının «Məhkəmələr və hakimlər haqqında», «Konstitusiyaya məhkəməsi haqqında», «Polis haqqında», «Əməliyyat-axtarış fəaliyyəti haqqında», «Terrorçuluğa qarşı mübarizə haqqında», «Korrupsiyaya qarşı mübarizə haqqında», «Cinayət yolu ilə əldə edilmiş pul vəsaitlərinin və ya digər əmlakın ləqəlləşdirilməsinə və terrorçuluğun maliyyələşdirilməsinə qarşı mübarizə haqqında» və digər qanunlar, Cinayət, Cinayət-Prosesual, Cəzaların İcrası, Mülki-Prosesual, İnzibati Xətlər, Seçki Məcəllələri və bir sıra digər mühüm normativ-hüquqi aktlar bütövlükdə müasir demokratik cəmiyyətdə prokurorluğun rolu və yerini müəyyən etmişdir.

Azərbaycan BMT-nin üzvü olaraq Korrupsiyaya qarşı mübarizə haqqında Konvensiyayı imzalayan və ratifikasiya edən ilk dövlətlər sırasındadır. 2003-cü il dekabr ayının 30-da Korrupsiyaya görə cinayət və mülki-hüquqi məsuliyyət haqqında Avropa Konvensiyaları Milli Məclis tərəfindən ratifikasiya olunmuş və mövcud prosedura uyğun olaraq 1 iyun 2004-cü ildə Azərbaycan QREKO-ya üzv qəbul edilmişdir.

Ölkə başçısı cənab İlham Əliyevin 3 mart 2004-cü il tarixli Sərəncamı ilə Respublika Baş prokuroru yanında Korrupsiyaya qarşı mübarizə idarəsinin yaradılması prokurorluğa dövlət başçısı səviyyəsində göstərilən yüksək etimadın təzahürü olmaqla yanaşı, onun strukturunun daha da təkmilləşdirilməsinə yönəldilmiş mühüm addım olmuş, korrupsiyaya qarşı mübarizənin gücləndirilməsində və bu sahədə işin daha səmərəli təşkilində əhəmiyyətli rol oynamışdır. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 28 oktyabr 2004-cü il tarixli Fərmanı ilə idarənin Əsasnaməsi təsdiq edilmiş və 2005-ci ilin yanvar ayının 1-dən etibarən Korrupsiyaya qarşı mübarizə haqqında Qanun qüvvəyə mindikdən sonra idarə real fəaliyyətə başlamışdır.

Prokurorluq orqanlarının müasir dövrün yüksək tələblərinə cavab verən dövlət orqanı səviyyəsinə uyğun təkmilləşdirilməsində Azərbaycan Prezidenti cənab İlham Əliyevin 27 sentyabr 2008-ci il tarixli Sərəncamı ilə təsdiq edilmiş «Azərbaycan Respublikası Prokurorluğunun fəaliyyətinin müasirləşdirilməsinə dair 2009–2011-ci illər üçün Dövlət Proqramı» xüsusi əhəmiyyətə malikdir. Sərəncamda dövlət quruculuğu sahəsində davam etdirilən islahatların və ölkəmizin cinayət hüquq sisteminin inkişafının demokratik cəmiyyətdə prokurorluğun rolunun artırılmasını və müasir dövrün tələblərinə uyğun olaraq fəaliyyətinin keyfiyyətə yeni səviyyədə qurulmasınının zəruriliyi xüsusi vurğulanmış, prokurorluq orqanlarının sisteminin və strukturunun daha da təkmilləşdirilməsi ilə bağlı bir sıra vacib tədbirlər müəyyən edilmişdir. Dövlət Proqramının icrası ilə əlaqədar Respublika Prezidentinin 01 oktyabr 2009-cu il və 26 yanvar 2010-cu il tarixli Sərəncamlarına əsasən, Baş Prokurorluqda müstəqil qurumlar kimi Elm-Tədris Mərkəzi və Hüquqi təminat və informasiya idarəsinin yaradılması nəzərdə tutulmuşdur. Bu bərdə Baş Prokurorluq üzrə əmrlərə müvafiq olaraq, Kadrlar İdarəsinin Tədris mərkəzinin bazasında idarə hüququnda Elm-Tədris Mərkəzi, Hüquqi təminat və İctimaiyyətlə əlaqələr şöbələrinin ləğvi hesabına Hüquqi təminat və informasiya idarəsi yaradılmışdır.

Prokurorluq işçilərinin peşə bayramları ərəfəsində ölkə başçısının sərəncamları ilə bir qrup prokurorluq əməkdaşının yüksək dövlət mükafatlarına və ali xüsusi rütbələrə layiq görülməsi prokurorluq işçilərinin fəaliyyətinə verilən yüksək qiymətin bariz nümunəsi olmuşdur.

Azərbaycan Prezidentinin 27 dekabr 2011-ci il tarixli Sərəncamı ilə təsdiq edilmiş Azərbaycan Respublikasında İnsan hüquqlarının və azadlıqlarının müdafiəsinin səmərəliliyini artırmaq sahəsində Milli Fəaliyyət Proqramında Baş Prokurorluğa şəxsin tutulması, həbs edilməsi, müvəqqəti saxlama yerlərində və istintaq təcridxanalarında saxlanması zamanı qanunvericiliyin tələblərinin, insan hüquqlarının pozulması, pis rəftar, vəzifədən sui-istifadə və digər bu kimi halların ciddi araşdırılması, qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş tədbirlərin yerinə yetirilməsi, korrupsiya ilə mübarizənin gücləndirilməsi potensialının artırılması, milli mexanizmlərin inkişafı, habelə bu sahədə insti-tusional islahatların davam etdirilməsi vəzifələri həvalə edilmişdir.

Həmin vəzifələrin icrası ilə əlaqədar Baş Prokurorluqda Tədbirlər Planı hazırlanıb icraya yönəldilmiş və prokurorluq əməkdaşları qeyd olunan sahələrdə zəruri tədbirlərin həyata keçirilməsi istiqamətində fəaliyyətlərini davam etdirirlər.

Hazırda Azərbaycan Respublikasının prokurorluq orqanlarının fəaliyyətinin dövlət başçısı cənab İlham Əliyevin müəyyənləşdirilən tələblər səviyyəsində təkmilləşdirilməsi və müasir dünya standartlarına uyğun şəkildə keyfiyyətə yeni mərhələyə qaldırılması istiqamətində məqsədyönlü tədbirlər həyata keçirilir.

«Vətəndaş mənafeyinə xidmət edən hüquq islahatlarının banisi»

Eldar Əhmədov

Baş Prokurorluğun Ağır cinayətlərə dair işlər üzrə istintaq idarəsinin rəisi
(02.05.2013-cü il tarixdə «Respublika» qəzetində dərc edilmişdir)

Antik yunan filosofu Demokrit zamanında yazırdı ki, siyasət insanları inandırmaq, müəyyən məqsədlər naminə səfərbər etmək, onların şüuruna təsir göstərmək vasitəsidir. Siyasi liderin etimad qazanmaq üçün seçdiyi vasitə nə qədər dürüst və saf olarsa, xalqın həmin şəxsiyyətə inamı da bir o qədər güclü olar. Bu mənada ümummilli lider Heydər Əliyevin ən nəcib mənəvi keyfiyyətlərindən biri də siyasi fəaliyyətinin bütün dövrlərində məhz sosial ədalət, düzgünlük və humanizm prinsiplərinə istinad etməsi olmuşdur. Məhz bu zəngin mənəvi keyfiyyətləri ilə ulu öndər milyonlarla insanın qəlbində ölməzlik məşəli yandırmışdır.

Tarixdən məlumdur ki, hər bir xalq öz taleyində müstəsna rol oynamış fenomen şəxsiyyətlərin zəngin ömür yolunu, mükəmməl dövlətçilik və siyasi irsini, təcrübəsini öyrənərək gələcək nəsillərə çatdırır. Azərbaycan xalqı da öz taleyində misilsiz rol oynamış ulu öndərin xatirəsini daim əziz tutur. Möhtərəm Prezidentimiz İlham Əliyev ulu öndərin əsasını qoyduğu strateji siyasi kursu son 10 ildə bütün sahələrdə inamla davam etdirməklə yanaşı, Heydər Əliyev ideyalarının cəmiyyətdə praktik surətdə gerçəkləşməsinə və möhkəmlənməsinə nail olmuşdur. Ölkə başçısının 2013-cü il yanvarın 21-də imzaladığı «Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin 90 illik yubileyi haqqında» növbəti sərəncamda ümummilli lider Heydər Əliyevin dövlət və xalq qarşısındakı tarixi xidmətlərinə bir daha nəzər salınmış, böyük stratejin 90 illik yubileyinin keçirilməsi ilə bağlı tədbirlər müəyyənləşdirilmişdir: «Dahi Heydər Əliyev şəxsiyyətinin Azərbaycanın dövlətçilik tarixində müstəsna yeri vardır. Azərbaycançılıq məfkurəsinin parlaq daşıyıcısı kimi Heydər Əliyev öz müdrik siyasəti, dönməz əqidəsi və tarixi uzaqgörənliyi sayəsində milli dövlətçilik ideyasının gerçəkləşdirilməsinə, müasir Azərbaycan dövlətinin qurulmasına və xalqımızın müstəqillik arzusuna çatmasına nail olmuşdur. Məhz Heydər Əliyevin fəaliyyəti nəticəsində Azərbaycan özünün geostrateji, iqtisadi və mədəni potensialından istifadə edərək Şərqlə Qərb arasında etibarlı körpü rolunu oynamağa başlamış və dünyanın ən dinamik inkişaf edən ölkələrindən birinə çevrilmişdir».

Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin Azərbaycan qarşısındakı əvəzsiz tarixi xidmətlərinin ən qabarıq siyasi təzahürü onun dayanıqlı milli dövlət qurması, onu möhkəmləndirməsi, davamlı inkişaf yoluna çıxarmasıdır. Lakin tarixdən məlumdur ki, müstəqillik nemətinə qovuşmuş xalqımız ilk illərdə xaos və anarxiya, iqtisadi tənəzzül, vətəndaş qarşudurması, etnik separatizm kimi global problemləri də taleyində yaşamalı olmuşdur. Azərbaycanın ötən əsrin 80-ci illərinin sonu, 90-cı illərin əvvəllərində üzvləşdiyi xaos və anarxiya mərhələsi bunu bir daha təsdiqləyir.

Hələ 1991-ci il 18 oktyabr tarixli «Azərbaycan Respublikasının Dövlət Müstəqilliyi haqqında Konstitusiyaya Aktı» dövlətimizi rəsmi olaraq 1918-ci il mayın 28-dən 1920-ci il aprelin 28-dək mövcud olmuş Azərbaycan Demokratik Respublikasının varisi və müstəqil respublika elan etmişdir. Həmin aktda Azərbaycan xalqının idarəetmə formasını seçmək, başqa xalqlarla münasibətlərini müəyyənləşdirmək, siyasi, iqtisadi və mədəni həyatını öz tarixi və milli ənənələrinə, ümumbəşəri dəyərlərə uyğun inkişaf etdirmək hüququ təsbit olunmuşdur. «Azərbaycan Respublikasının Dövlət Müstəqilliyi haqqında Konstitusiyaya Aktı»nın 12-ci maddəsində xalqın müstəqil, dünyəvi, demokratik, hüquqi və unitar dövlət yaratma yolunu tutması fikri əksini tapmışdır. Fəqət 1993–2003-cü illərdə hakimiyyətdə olan qüvvələrin naşı və yarıtmaz fəaliyyəti nəticəsində hüquq-mühafizə orqanlarının üzərinə düşən qanuni vəzifələri həyata keçirə bilməməsi ictimai həyatın ən müxtəlif sahələrində hərc-mərcliyin baş alıb getməsinə, cinayətkar ünsürlərin mütəşəkkil fəaliyyətinə, silahlı qruplaşmaların «meydan sulamasına» şərait yaratmış, daxildə qeyri-sabit və təhlükəli vəziyyətə səbəb olmuşdu. Belə şəraitdə nəinki hüquqi dövlətdən, demokratiyadan, hətta insanların təhlükəsiz yaşamaq kimi fundamental hüququndan danışmaq mümkün deyildi.

1993-cü ilin iyununda – mürəkkəb siyasi şəraitdə xalqın səsine səs verərək hakimiyyətə qayıdan Heydər Əliyev respublikanı milli müstəqilliyin itirilməsi təhlükəsindən qurtarmış, çağdaş tariximizə dövlətçiliyimizin xilaskarı, qurucusu kimi daxil olmuşdur. Böyük stratejin rəhbərliyi altında hakimiyyət boşluğu qısa müddətdə aradan qaldırılmış, res-

publikanın müxtəlif bölgələrində dövlətçiliyə qəsdlər təşkil edən cinayətkar üsürlər xalqın dəstəyi ilə zərərsizləşdirilmiş, vətəndaş sülhü və həmrəyliyinin təminatı istiqamətində ciddi addımlar atılmışdır. Bütün bunlar Azərbaycanda ardıcıl və sistemli olaraq hüquqi dövlət quruculuğu və vətəndaş cəmiyyətinin formalaşdırılması prosesinə başlamaq imkanı yaratmışdır.

Ulu öndər Heydər Əliyevin siyasi uzaqgörənliyinin, prinsipliliyinin və siyasi iradə nümayişinin nəticəsi olaraq 1994-cü ildə «Əsrin müqaviləsi»nin əfsanədən reallığa çevrilməsi ölkənin bütün strateji əhəmiyyətli sahələrinin inkişafına təkan verməklə yanaşı, Azərbaycanda hüquqi islahatların yeni mərhələdə aparılmasına da geniş imkanlar açmışdır. Ölkədə ictimai-siyasi sabitliyin tam bərqərar olması, hüquq qaydalarının möhkəmləndirilməsi, dövlət çevrilişləri cəhdlərinin qarşısının xalqın dəstəyi ilə qətiyyətlə alınması ulu öndər Heydər Əliyevə ölkənin Əsas Qanunu olan Konstitusiyanın qəbulu istiqamətində real addımlar atmaq imkanı yaratmışdır. Ulu öndərin rəhbərliyi altında hazırlanaraq 1995-ci ilin 12 noyabrında qəbul edilmiş müstəqil Azərbaycanın ilk Konstitusiyası ölkədə vətəndaş cəmiyyəti quruculuğunun hüquqi əsaslarını yaratmış, ölkədə çoxpartiyalılıq əsasında demokratik parlament seçilmiş, siyasi plüralizm, şəxsiyyət, söz, mətbuat, vicdan və sair azadlıqlar bərqərar olunmuşdur. Əsas Qanunda əksini tapmış müddəaların üçdə birinin sırf insan hüquq və azadlıqları ilə bağlı olması da ulu öndərin ümumbəşəri dəyərlərə sadıqlığının, onun daxili demokratizminin bariz təcəssümüdür.

Konstitusiyanın qəbulu Azərbaycanın demokratik, hüquqi, dünyəvi dövlət ideallarına sadıqlığını bir daha təsdiqləməklə onun beynəlxalq aləmdə daha yaxından tanınmasına, ikitərəfli və çoxqütblü əməkdaşlığının dərinləşməsinə də real imkanlar açmışdır. İlk milli Konstitusiyamızda xarici siyasətin, beynəlxalq əlaqələrin konseptual xarakterinin, məqsəd və vəzifələrinin səhih şəkildə əksini tapması da məhz ulu öndər Heydər Əliyevin müdrikliyi və uzaqgörənliyi sayəsində mümkün olmuşdur. Dövlətin idarəetmə sisteminin əsasını təşkil edən Konstitusiyanın 10-cu maddəsinə görə, Azərbaycan başqa dövlətlərlə və beynəlxalq aləmlə münasibətlərini beynəlxalq hüquq normaları və ölkənin maraqlarını nəzərdə tutan prinsiplər əsasında qurur.

Bu prinsipləri rəhbər tutan Azərbaycanın 1996-cı ildən avrostrukturlara inteqrasiya prosesi sürətlənmiş, nəticədə Avropa Şurası Parlament Assambleyası Bürosunun qərarı ilə respublikamıza 1996-cı il iyunun 28-dən təşkilatda «xüsusi qonaq statusu» ilə təmsil olunmaq imkanı yaradılmışdır. Bu, milli qa-

nunvericiliyin Avropa standartlarına yüksəlməsinə, təşkilatla əlaqə və dialoqun intensivləşməsinə daha geniş imkanlar açmışdır. Eyni zamanda ulu öndər Heydər Əliyevin 8 iyul 1996-cı il tarixli «Avropa Şurası ilə Azərbaycan Respublikası arasında əməkdaşlıq proqramının həyata keçirilməsi tədbirləri haqqında», 20 yanvar 1998-ci il tarixli «Avropa Şurası ilə Azərbaycan Respublikası arasında əməkdaşlığın dərinləşdirilməsi sahəsində tədbirlər haqqında», habelə 14 may 1999-cu il tarixli «Azərbaycan Respublikası ilə Avropa Şurası arasında əməkdaşlığın dərinləşdirilməsi və Azərbaycan Respublikasının Avropada mənafələrinin təmin edilməsi haqqında» sərəncamları Avropa Şurasına üzvlük üçün tələb olunan hüquqi-siyasi prosedurların sürətlə keçilməsinin işlək mexanizmlərini hazırlamağa imkan vermişdir.

Azərbaycanın hüquqi dövlət və humanizm ideallarına sadıqlığını təsdiqləyən daha bir mühüm hadisə isə Avropa Şurasına üzvlüyə qədər ölüm hökmünün tamamilə ləğvi olmuşdur. Təşkilatın 1983-cü ildə qəbul etdiyi İnsan Hüquqlarına dair Konvensiyanın 6 sayılı Protokolunda ölüm hökmünün yolverilməzliyi birmənalı əksini tapmışdır. 1993-cü ildən ölüm hökmü cəzası üzərində moratoriumun qoyulması, 1995-ci ildə əfv komissiyasının bərpası, 1998-ci ilin 10 fevralında ölüm cəzasının tam ləğvi ulu öndərin daxilən yüksək humanizm, insanpərvərlik kimi keyfiyyətlərə malik olduğunu bir daha təsdiqləyir.

Ulu öndər insanları bağışlamaqla dövlətin, onun rəhbərinin vətəndaşlara humanist münasibətini də daim önə çəkmişdir. 1996-2003-cü illərdə 32 əfv fərmanının, 8 amnistiya aktının imzalanması deyilənləri bir daha təsdiqləyir. Ölüm hökmü cəzasının ləğvi, amnistiya və əfv fərmanlarının imzalanması ciddi tərbiyəvi məzmun kəsb edərək ağır və xüsusilə ağır cinayətlərin sayının azalmasına gətirib çıxarmışdır.

Azərbaycan 2001-ci ilin 17 yanvarında qurumun Nazirlər Komitəsinin qərarı ilə Avropa Şurasının tam hüquqlu üzvlüyünə qəbul edilmişdir. 2001-ci il dekabrın 25-də respublikamızın qanunverici orqanı olan Milli Məclis «İnsan hüquqlarının və əsas azadlıqların müdafiəsi haqqında» Avropa Konvensiyasını ratifikasiya etməklə demokratik ənənələrə, ədalətə, insanlar üçün əsas hüquq və əsas azadlıqların təminatına yüksək sadıqlıq nümayiş etdirmişdir. 15 aprel 2002-ci il tarixdə ratifikasiya sənədi depozitə edilmək üçün Avropa Şurasının Baş katibinə təqdim olunmuş, bununla da ölkə vətəndaşlarının Avropa İnsan hüquqları Məhkəməsinə müraciət etmək imkanı reallaşmışdır.

Konstitusiyanın qəbulu və avrostrukturlara inteqrasiya prosesi Avropa ölkələrində hamılıqla qəbul

edilmiş standartlara və normalara uyğunluq baxımından Azərbaycan Respublikasında Cinayət, Cinayət-Prosessual, Mülki və Mülki-Prosessual Məcəllənin, habelə məhkəmə-hüquq sistemi ilə bağlı yeni qanunların hazırlanmasının da uğurlu əsasını qoymuşdur. Ulu öndər Heydər Əliyevin 21 fevral 1996-cı il tarixli fərmanı ilə yaradılmış Hüquq İslahat Komissiyası bu və digər qanunların təkmil beynəlxalq təcrübə əsasında, demokratik ideallara uyğun formada hazırlanmasını təmin etmişdir. Komissiya tərəfindən hazırlanmış «Məhkəmələr və hakimlər haqqında» 10 iyun 1997-ci il tarixli, «Konstitusiyaya Məhkəməsi haqqında» 21 oktyabr 1997-ci il tarixli Azərbaycan Respublikası qanunları, habelə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 18 iyul 1998-ci il tarixli «Azərbaycan Respublikası Konstitusiyaya Məhkəməsinin fəaliyyətinin təmin edilməsi haqqında» və 1 dekabr 1998-ci il tarixli «Məhkəmələr və hakimlər haqqında Azərbaycan Respublikası Qanununun tətbiq edilməsi və məhkəmə islahatlarının həyata keçirilməsinə dair tədbirlər barədə» fərmanları insan hüquq və azadlıqlarının təminatına xidmət məhkəmə-hüquq islahatlarının həyata keçirilməsində yeni səhifə açmışdır.

BMT-nin 1985-ci il 29 noyabr tarixli qətnaməsi ilə bəyənilmiş «Məhkəmə orqanlarının müstəqilliyinin əsas prinsipləri»ndə və başqa beynəlxalq sənədlərdə təsbit olunmuş normaları hüquqi baxımdan özündə əks etdirən «Məhkəmələr və hakimlər haqqında» qanunda hakim vəzifəsinə seçkilərin test üsulu ilə, şəffaf və obyektiv prosedür əsasında aparılması zəruri tələb kimi qarşıya qoyulmuş, bu fakt məhkəmə hakimiyyətinin müstəqilliyinin təmin edilməsi baxımından ciddi siyasi iradə nümayişi olmuşdur. 2000-ci ildə müstəqil Azərbaycanın tarixində ilk dəfə olaraq hakim vəzifəsinə seçkilərin test üsulu ilə keçirilməsi isə məhkəmə hakimiyyətinin müstəqilliyinin təmin edilməsi baxımından müsbət təcrübənin formalaşmasına yaxşı imkanlar açmışdır.

Ümumilikdə, respublikamızda üçpilləli məhkəmə sisteminin formalaşdırılması, seçki qanunvericiliyinin təkmilləşdirilməsi, Konstitusiyaya Məhkəməsinin fəaliyyətə başlaması, İnsan Hüquqları üzrə Müvəkkil İnstitutunun yaradılması, vətəndaşlara Konstitusiyaya Məhkəməsinə və Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsinə birbaşa müraciət imkanının verilməsi, Azərbaycan Konstitusiyasında ilk dəfə 2004-cü il 24 avqust tarixdə insan hüquqlarına dövlət təminatını gücləndirən mütərəqqi əlavə və dəyişikliklərin edilməsi, respublikamızın mühüm beynəlxalq konvensiyalara qoşulması ulu öndər Heydər Əliyevin hüquqi dövlət quruculuğu siyasətinin ən qabarıq məqamları kimi diqqəti çəkir.

Ulu öndər Heydər Əliyevin rəhbərliyi altında insan və vətəndaş hüquq və azadlıqlarının etibarlı müdafiəsi, məhkəmələrdə dövlət ittihamının daha mütərəqqi prinsiplər əsasında aparılması istiqamətində mühüm addımlardan biri də prokurorluq sistemində çoxşaxəli islahatların aparılması, bu orqanın funksiya və vəzifələrinin Konstitusiyaya uyğunlaşdırılması olmuşdur. Azərbaycanda cəmiyyətin dinamik inkişafı, yeni iqtisadi-siyasi, hüquqi münasibətlərə keçid, habelə Avratlantik məkana sürətli inteqrasiya prosesi prokurorluğun funksiyalarına və statusuna yenidən baxılmasını zərurətə çevirmişdir. Keçmiş sovet dövlətində prokurorluq mahiyyətə sinfi xarakter daşımaqla, qeyri-məhdud səlahiyyətlərə malik idi. Hakimiyyət bölgüsünün olmadığı bir şəraitdə prokurorluq bəzən məhkəmələrə, hətta Konstitusiyaya Məhkəməsinə aid bir sıra funksiyaları həyata keçirirdi. Bu status ölkənin demokratik inkişafı ilə uzlaşmadığından, prokurorluq sistemində genişmiqyaslı islahatların aparılması vacib idi. Prokurorluqda aparılan islahatların əsas məqsədi bu orqanın səlahiyyətlərinin beynəlxalq standartlara uyğunlaşdırılması ilə yanaşı, qanunçuluğun möhkəmləndirilməsi, cinayətkarlığa qarşı mübarizənin gücləndirilməsi və kadrların peşəkarlıq səviyyəsinin artırılmasından ibarət idi.

Ümummilli lider Heydər Əliyevin rəhbərliyi altında 1993-cü ildən etibarən hərtərəfli islahatların həyata keçirildiyi bir şəraitdə prokurorluğun bu proseslərdən kənar qalması, yığılıb qalmış problemlərin həlli istiqamətində səmərəli tədbirlərin görülməməsi məsələyə dövlət başçısı səviyyəsində müdaxilə edilməsi zərurətini yaratmışdır. Prokurorluq orqanlarında aparılan hərtərəfli islahatların ilkin əsasını və qanunvericilik bazasını 12 noyabr 1995-ci il tarixdə ümumxalq səsverməsi yolu ilə qəbul edilmiş müstəqil Azərbaycan Respublikasının ilk Konstitusiyası təşkil etmişdir. Ali Qanunda ilk dəfə olaraq respublikamızın dövlət quruluşu sistemində prokurorluğun layiqli yeri müəyyənləşdirilmiş, məhkəmə hakimiyyəti sisteminə daxil olan prokurorluq orqanlarının statusu, təşkili və fəaliyyət prinsipləri, səlahiyyət dairəsi və vəzifələri qanunvericik qaydasında təsbit edilmişdir.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin iştirakı ilə 26 aprel 2000-ci il tarixdə keçirilən geniş müşavirədən sonra həyata keçirilən məqsədyönlü tədbirlər nəticəsində prokurorluq orqanlarında köklü islahatlar və struktur dəyişikliyi aparılmış, onun fəaliyyəti üçün zəruri normativ-hüquqi baza yaradılmışdır. Həmin tarixi müşavirədə ulu öndər prokurorluq orqanlarında çatışmazlıqları vurğulamaqla yanaşı, bu sistemdə çalışanlara etimadını və rəğbətini də açıq

izhar etmişdir: «...Mən prokurorluqda işləyən insanların əksəriyyətini sədaqətli və peşəkar işçi hesab edirəm. Təbiidir ki, belə adamlara etimad göstərmək, etibar etmək lazımdır».

Ulu öndər Heydər Əliyevin qanunvericilik təşəbbüsü əsasında 1999-cu il 7 dekabr tarixində «Prokurorluq haqqında» qanunun qəbulu qarşısında duran bu və digər vəzifələrin uğurla həyata keçirilməsinə imkan yaratmış, prokurorluq orqanlarının daha da demokratikləşməsinə, qanunçuluğun və insan hüquqlarının aliliyinin real təminatçısına çevrilməsini təmin etmişdir. 2002-ci il sentyabrın 19-da qüvvəyə minmiş «Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasında dəyişikliklər edilməsi haqqında» referendum aktına əsasən, prokurorluğa həm də qanunvericilik təşəbbüsü hüququ verilmişdir. Azərbaycan Prokurorluğu bu hüququ ictimai həyatın ayrı-ayrı sahələrinin hüquqi tənzimlənməsindəki çatışmazlıqlar haqqında Milli Məclisə məlumatlar verməklə, habelə müvafiq qanun layihələrini ali qanunverici orqana təqdim etməklə həyata keçirir.

Ulu öndərin hüquqi və demokratik dövlət quruculuğu xəttini yeni dövrün tələblərinə uyğun davam etdirən dövlət başçısı İlham Əliyev ötən 10 ildə ölkədə insan və vətəndaş hüquq və azadlıqlarının təmini istiqamətində kompleks tədbirlər həyata keçirmişdir. Müasir dövrdə hüquq-mühafizə orqanlarında, ümumən məhkəmə-hüquq sistemində həyata keçirilən islahatlar konkret zamanla məhdudlaşmayan, strateji əhəmiyyət daşıyan, daimi fəallıq, zəhmət tələb edən, sonu görünməyən prosesdir. Dövlət başçısı İlham Əliyev qısa müddətdə prokurorluq orqanlarının insan və vətəndaş hüquq və azadlıqlarının yüksək səviyyədə qorunduğu, dövlət ittihamının tam demokratik, şəffaf, azad şəkildə həyata keçirildiyi ali instansiyaya çevrilməsinə, cəmiyyətdə yüksək etimad qazanmasına çalışmışdır. Bu islahatların başlıca məqsədi, eyni zamanda, prokurorluğun insan hüquq və azadlıqlarının daha etibarlı müdafiəçisinə çevrilməsini təmin etmək, onun mütəşəkkil cinayətkarlıqla, o cümlədən korrupsiya ilə mübarizədə imkanlarını daha da genişləndirməkdir.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin 19 yanvar 2006-cı il tarixli «Azərbaycan Respublikasında məhkəmə sisteminin müasirləşdirilməsi və bəzi qanunvericilik aktlarına dəyişikliklər və əlavələr edilməsi haqqında» Azərbaycan Respublikası Qanununun tətbiq edilməsi barədə fərmanının 7-ci bəndində Azərbaycan Respublikası Prokurorluğuna yeni məhkəmələrin yaradılması ilə bağlı məhkəmələrdə dövlət ittihamının müdafiəsi işinin təşkilində müvafiq dəyişikliklər etmək tövsiyə edilmişdir. «Azərbaycan Respublikasında məhkəmə sisteminin müasirləş-

dirilməsi və bəzi qanunvericilik aktlarına dəyişikliklər və əlavələr edilməsi haqqında» Azərbaycan Respublikası Qanununun tətbiq edilməsi barədə fərmanda məhkəmələrlə yanaşı, prokurorluq orqanlarına da İnsan Hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsinin prezident hüququnun öyrənilməsi və təşkili, onun məhkəmə təcrübəsində nəzərə alınması tövsiyə olunmuşdur. Bununla əlaqədar Baş Prokurorluq «Cinayət təqibi zamanı insan hüquqlarının və əsas azadlıqların müdafiəsi haqqında» Konvensiyanın müddələrinin və İnsan Hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsinin prezident hüququnun prokurorluq orqanlarında nəzərə alınması ilə bağlı bir sıra tədbirlər həyata keçirmişdir.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin 28 dekabr 2006-cı il tarixli «Azərbaycan Respublikasında insan hüquqlarının müdafiəsi üzrə Milli Fəaliyyət Planının təsdiq edilməsi haqqında» sərəncamında Azərbaycan Respublikasının icra hakimiyyəti orqanlarına, məhkəmələrinə və Baş Prokurorluğuna normativ-hüquqi aktların tətbiqi zamanı Azərbaycan Respublikasının insan hüquqlarının müdafiəsi sahəsində qanunvericiliyinin tələblərinə riayət olunmasına nəzarətin gücləndirilməsi tövsiyə olunmuşdur. Həmçinin Milli Məclisə qanun layihələrinin hazırlanması və qanunların qəbul edilməsi zamanı Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasında, habelə respublikamızın tərəfdar çıxdığı beynəlxalq sənədlərdə əks etdirilmiş insan hüquq və azadlıqlarının əsas meyar kimi rəhbər tutulması, Azərbaycan Respublikasının normativ-hüquqi aktlarının beynəlxalq hüquqi sənədlərə uyğunluğunun təmin edilməsi məsləhət görülmüşdür. Yeri gəlmişkən, bu sənədin davamı olaraq imzalanmış 2011-ci il 27 dekabr tarixli «Azərbaycan Respublikasında İnsan Hüquqları sahəsində Milli Fəaliyyət Proqramı»nda da prokurorluq orqanlarının qarşısına bir sıra məsul vəzifələr qoyulmuşdur.

Son 10 ildə ölkədə beynəlxalq tələblər səviyyəsində həyata keçirilən hüquq islahatları deməyə əsas verir ki, hələ 10 il əvvəl prezident seçkiləri ərəfəsində hər bir vətəndaşın layiqli Prezidenti olacağını bəyan etmiş cənab İlham Əliyev bu vədini əməli işi ilə doğrultmuş, cəmiyyətin hüquq sisteminin daha da təkmilləşdirilməsini uğurla təmin etmişdir. Bu yüksək diqqət və qayğının nəticəsi kimi, ölkənin məhkəmə-hüquq sistemi yüksək dinamizmlə inkişaf etmiş, insan hüquq və azadlıqlarının təmini prosesində yeni mərhələnin əsası qoyulmuşdur. Ölkə vətənləri inanır ki, Azərbaycanda demokratiyanın tam bərqərar olmasına və vətəndaş cəmiyyəti təsisatlarının inkişafına xidmət edən bu islahatlar qarşıdakı illərdə də inamla davam etdiriləcəkdir.

«Tarixi böyük şəxsiyyətlər yaradırlar»

Rasim Kazımov

Azərbaycan Respublikası hərbi prokurorunun müavini
(19.04.2013-cü il tarixdə «Respublika» qəzetində dərc edilmişdir)

«Hüquq-mühafizə orqanlarında sağlam mənəviyyat, sağlam mühit olmalıdır. İnsanlar, yəni bu orqanlarda işləyən vətəndaşlarımız anlamalıdır ki, onlara xüsusi etimad göstərilib, onlar xüsusi imtiyazlara, xüsusi səlahiyyətlərə malikdirlər, onlar Azərbaycan dövlətçiliyinin möhkəmlənməsi və inkişaf etməsində xüsusi rol oynamağıdır. Bunların hamısı da Azərbaycanda cinayətkarlıqla, cinayətkarlığın bütün formaları ilə mübarizəni gücləndirmək, qanunun aliliyini təmin etmək, hər bir məsələnin araşdırılmasında ədalət prinsipini ən yüksək tutmaq və beləliklə də, ölkəmizdə gedən demokratikləşmə prosesini inkişaf etdirmək üçündür».

Heydər ƏLİYEV.

Tarix dəfələrlə sübut etmişdir ki, müxtəlif zaman və məkanlarda yaranan əlverişli şəraitdə xalq malik olduğu mənəvi-intellektual potensialı, zəngin mədəniyyəti və milli özünüdərk səviyyəsi ilə özünün yüksək azadlıq idealına, tarixin yaddaşında saxlanan milli dövlətçilik, müstəqillik ənənələrinin bərpasına can atır. Cərəyan edən ictimai-siyasi proseslərin axarında xalqın əsrlərdən keçib gələn intellektual potensialının üzə çıxması və misli görünməmiş bəşəri dühaların meydana gəlməsi üçün şərait yaranır. Bununla belə, fitri istedadı və xarizmatik keyfiyyətləri ilə ürəkləri fəth edərək zamanın fəvqündə dayanmaq, milyonların qəlbində ölməzlik məşəli yandıraraq onlara müstəqillik, azadlıq hissini bütün varlığı ilə yaşatmaq, millətin iradəsini ifadə etmək xoşbəxtliyi isə çox az liderlərə nəsib olur.

Belə fenomenal liderlər xalqın əsrlər boyu formalaşmış və ümumbəşəri dəyərlərlə çulğalaşmış siyasi dünyagörüşü əsasında özlərinin mükəmməl dövlətçilik konsepsiyasını ortaya qoyurlar. Dahi alman mütəfəkkiri Fridrix Nitşe yazır: «Şəxsiyyətləri tarix yaratmır, şəxsiyyət tarixi yaradır». Tanrının bəxş etdiyi belə seçilmiş şəxsiyyətlər xalqlarının əsrlər boyu cilalanmış dövlətçilik təfəkkürü, siyasi dünyagörüşü, milli dəyərləri əsasında optimal dövlət modeli və siyasi varislik ənənələri yaradırlar. Tanrı belə şəxsiyyətlərə həm də xilaskarlıq missiyası verir – zamanın ən sərt sınaqlarından fədakarlıqla çıxmış bu insanlar əsrlər boyu xalqlarının dövlətçilik idealını gerçəkləşdirməyə, müstəqillik və azadlıq ideyalarını reallaşdırmağa nail olurlar. Tarixi hadisələrin təhlili zamanı bu həqiqət bir daha təsdiqlənir ki, mütərəqqi ide-

yalar məhz parlaq şəxsiyyətlərdə təcəssüm olunur, bəzi hallarda hətta şəxsiyyətin özü ideyanın rəmzinə, təcəssümünə çevrilir.

XX əsrdə xalqımızın yetirdiyi fenomenal tarixi şəxsiyyət – ümummilli lider Heydər Əliyev də müasir Azərbaycan dövlətinin ideoloji-siyasi əsaslarını tarixi irs və ənənə əsasında yaradaraq praktik surətdə gerçəkləşdirmiş dahi strateq kimi xalqın əbədi və tükənməz sevgisini qazanmışdır. Heydər Əliyev dühasının mənalı ömür yolunun hər anı, hər səhifəsi bugünkü və gələcək nəsillərə nümunə olacaq canlı və unudulmaz tarixdir. Hakimiyyətdə olduğu 34 il müddətində dahi öndər xalqın tarixi mənafeyi uğrunda əzmlə mübarizə aparmış, ictimai-siyasi proseslərdə daim özünü real güc mərkəzi kimi göstərmişdir.

Ruslar üçün əgər bu şəxsiyyət Rusiya dövlətinin müasir dövlətçilik ənənələrini təmin etmiş I Pyotr, amerikalılar üçün Corc Vaşinqton, ingilislər üçün Uinston Çörçill, fransızlar üçün Şarl de Qoll, türklər üçün Mustafa Kamal Atatürkdürsə, biz azərbaycanlılar üçün, şübhəsiz, Heydər Əliyevdir! Dünya miqyaslı ictimai-siyasi xadim, ümummilli lider Heydər Əliyev müstəqil Azərbaycan dövlətçiliyinin ideoloji-siyasi, iqtisadi əsaslarını yaratmış, xalqın müstəqil və güclü dövlətə sahib olmaq arzusunu praktik şəkildə gerçəkləşdirmiş strateq kimi çağdaş tariximizdə əbədiyaşarlığını təmin etmiş, hələ sağlığında canlı əfsanəyə çevrilmişdir. Xalqımız tarix boyu qazandığı dövlətçilik ənənələrini, milli dəyərləri, nailiyyətləri, ali mənəvi keyfiyyətləri məhz Heydər Əliyev epoxasında təkmilləşdirərək dayanıqlı müstəqil dövlətini qurmuş, millət kimi mövcudluğunu, özünü idarə etmək bacarığını ən yüksək səviyyədə nümayiş etdirmişdir. Böyük mütəfəkkir və filosof Mark Avreli əbəs yerə yazmamışdı ki, hər bir xalqın gerçək potensialı yalnız fenomenal liderlik keyfiyyətlərini öz parlaq şəxsiyyətində yaşadan insanların dövlətçilik fəaliyyətində açıla bilər.

Antik yunan filosofu Aristotel «Politika» əsərində yazır ki, inam uğuru təmin edən mühüm vasitə kimi siyasətin ayrılmaz hissəsidir. Bu mənada, ulu öndər Heydər Əliyev də böyük siyasətdə və dövlət idarəçiliyində bütün böyük uğurlara məhz xalqın böyük mənəvi dəstəyi, etimadı sayəsində nail olmuşdur. Məhz bu keyfiyyəti ilə Heydər Əliyev müstəqillik illərində də birləşdirici şəxsiyyətə çevrilmiş, cəmiyyət

yətin mənəvi bütövlüyünə nail olmuşdur. Əsl lider bütünlükdə mühtədən asılı olan adamlardan onunla seçilir ki, ətrafda baş verən hadisə və proseslərə münasibətdə passiv müşahidəçi mövqeyindən çıxış edərək biganəlik, laqeydlik göstərmir. Öz iradəsi, qətiyyəti, hadisələrə operativ qiymət vermək bacarığı, heç bir riskdən çəkinməməsi ilə sübuta yetirir ki, onun varlığı təkcə cismanilikdən ibarət deyildir. Ulu öndər Heydər Əliyevin müstəqilliyin ilk illərində milli dövlətçiliyi qorumaq üçün nümayiş etdirdiyi qətiyyət və prinsipiallıq, bu mənada, onun həm də yüksək liderlik əzmini nümayiş etdirir. Heydər Əliyevin ümummilli liderə çevrilməsini təmin edən ən başlıca amil onun ən çətin və mürəkkəb siyasi şəraitdə məsuliyyətdən boyun qaçırması, xalqının, dövlətinin problemlərinə biganə qalmaması olmuşdur.

Böyük strateqin 1993-cü ilin iyununda xalqın təkidli tələbi və istəyi ilə hakimiyyətə qayıdıandan sonra Azərbaycanda əldə edilmiş milli birlik də respublikanın ən qiymətli mənəvi-ideoloji sərvətlərindən biridir. Heydər Əliyev dühasının tarixi sınaq anında üzərinə düşən missiyanın öhdəsindən uğurla gəlməsi, sözün həqiqi mənasında, Milli Qurtuluşa nail olması da onun xalqla mənəvi birliyinin nəticəsində mümkün olmuşdur.

XX əsrin sonlarına yaxın dövlət müstəqilliyini əldə etmiş Azərbaycan xalqı da üzleşdiyi bir sıra faciələri məhz ulu öndərimiz Heydər Əliyevin rəhbərliyi altında mətinliklə aradan qaldırmış, milli varlıq və idrakının, özünüdərkinin ali təzahür forması olan müstəqil dövlət ideyasını uğurla gerçəkləşdirmişdir. Ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin 34 illik hakimiyyətinin ikinci mərhələsi nə qədər təlatümlü, ziddiyyətli, ictimai-siyasi gərginliklərlə səciyyələnən dövrə təsadüf etsə də, ona xas uzaqgörənlik və siyasi müdriklik, iradə yenilməzliyi, ən əsası, doğma Vətəni düşər olduğu bələlərdən xilas etmək istəyi ölkəmizi sürətlə fəlakətə aparan təhlükəli proseslərin qarşısını almağa, xalqın müstəqilliyə və firavan gələcəyə inamını qaytarmağa müvəffəq olan yeganə qüvvə olmuşdur.

Həmin dövrdə keçmiş hakimiyyətin naşı və yarıtmaq fəaliyyəti nəticəsində hüquq-mühafizə orqanlarının üzərinə düşən qanuni vəzifələri həyata keçirə bilməməsi ictimai həyatın müxtəlif sahələrində hərc-mərcliyin baş alıb getməsinə, cinayətkar ünsürlərin mütəşəkkil fəaliyyətinə, silahlı qruplaşmaların tüğyan etməsinə münbit şərait formalaşdırmış, daxilə qeyri-sabit və təhlükəli vəziyyətə səbəb olmuşdu. Ölkədə qanunçuluğun, hüquq qaydalarının son dərəcə zəif olması, dövlət idarəçiliyinin iflic vəziyyətinə düşməsi, ayrı-ayrı siyasətçilərin «könüllü döyüşçü» adı altında qanunsuz silahlı dəstələr yaratması nəticə etibarlı ilə hakimiyyətdə olan qüvvələrin iflasını daha da sürətləndirirdi. Faktiki olaraq müəyyən xarici qüvvələrin dəstəklədiyi silahlı qruplaşmalar respublikamızın yenidən nail olduğu dövlət müstəqilliyi-

nə ciddi təhlükə olmaqla yanaşı, vətəndaş müharibəsinə, Azərbaycanın ayrı-ayrı bölgələrə parçalanmasına çalışırdılar. Belə bir şəraitdə müstəqil Azərbaycan dövlətinin mövcudluğu bir növ formal xarakter daşıyırdı.

Ulu öndər malik olduğu yüksək dövlətçilik və idarəçilik səriştəsi ilə çiyinlərini son dərəcə ağır bir yükün altına vermiş, məsuliyyətdən çəkinməmişdir. Çətinliklərə, maneələrə, dövlət çevrilişi cəhdlərinə mətinliklə sinə gərərək, təbiətin ona bəxş etdiyi fədakarlıq, mübarizlik, əyilməz iradə, dəmir məntiq, özünəinam və siyasi uzaqgörənlik, ideya və fikirlərini sadə şəkildə geniş xalq kütlələrinə təlqin etmək kimi fəvqə keyfiyyətlərindən məharətlə bəhrələnərək, xalqı vətəndaş qarşudurmasından, müstəqilliyi itirmək təhlükəsindən qurtardı.

Ulu öndər bu mərhələdən etibarən ictimai-siyasi sabitliyi tam təmin edərək sonrakı mərhələdə həyata keçirdiyi çoxşaxəli islahatlarla bir daha sübuta yetirmişdir ki, güclü iqtisadiyata, müstəqil xarici siyasətə, demokratik imicə, mənəvi yüksəlişə malik olmayan xalq güclü dövlət qura bilməz. Böyük strateq iqtisadi və hüquqi islahatların paralelliyini təmin etməklə, məhz bu prinsipə əsaslanmışdır ki, hüquqi dövlət insanların birgə fəaliyyətinin təşkili və tənzimlənməsinin mühüm amili, onların qarşılıqlı münasibətlərinin qaydaya salınmasının, cəmiyyətdə nizam-intizamın və sabitliyin təmini vasitəsidir.

Vaxtilə antik yunan mütəfəkkiri və filosofu Siseron yazırdı ki, insanlar həqiqi azadlığa qovuşmaq, sərbəst yaşamaq üçün qanuna tabe olmalıdırlar. Bəşəriyyətin tarixi təkamül prosesi də təsdiqləyir ki, yalnız ədalət, müdriklik, humanizm kimi ali dəyərləri öz şəxsiyyətində bir araya gətirməklə kamillik zirvəsinə yüksəlmiş liderlər qanuna söykənən cəmiyyət yaratmaq ideali ilə yaşamış və fəaliyyət göstərmişlər. Heydər Əliyev dühası da gücün siyasətinə qarşı siyasətin gücünü qoyaraq «haqlı adam həmişə güclüdür» düsturunu işə salan belə fəvqə şəxsiyyətlərdən biri kimi çağdaş tariximizdə əbədiyaşarlığını təmin etmişdir. Liberalizmin fərdi hüquq və azadlıqların müstəsna prioritetinə əsaslandığını peşəkar strateq kimi daim nəzərə alan Heydər Əliyev dövlətin maraqlarına xələl gətirmədən hər bir vətəndaşın qanuni hüquqlarının yüksək səviyyədə təmin edildiyi təkmil idarəçilik sisteminin formalaşmasına çalışmışdır.

Ümummilli liderimiz Azərbaycanın perspektiv inkişaf prioritetlərini düzgün müəyyənləşdirərək sivil Qərb dəyərlərinin cəmiyyətdə tam mənimsənilməsinə, demokratik dəyərlərin daha möhkəm intişar tapmasına, insan və vətəndaş hüquq və azadlıqlarının etibarlı təminatına hər zaman xüsusi diqqətlə yanaşmışdır. Heydər Əliyevin «Cinayətkarlığa qarşı mübarizənin gücləndirilməsi, qanunçuluğun və hüquq qaydasının möhkəmləndirilməsi haqqında» 9 avqust 1994-cü il tarixli fərmanı ilə cinayətkarlığa qarşı qə-

tiyyətli və bərişməz mübarizə tədbirləri daha da gücləndirilmiş, hüquq-mühafizə orqanlarının bu istiqamətdə uzunmüddətli dövr üçün fəaliyyət proqramı müəyyənləşdirilmişdir. Fərmanda cəmiyyətdə sosial bəlaya çevrilmiş rüşvətxorluq və korrupsiya kimi cinayətlərin geniş yayılmasının xüsusi narahatlıq doğurduğu vurğulanmış, bu kimi neqativ təzahürlərə qarşı mübarizənin gücləndirilməsi üçün konkret mexanizmlər öz əksini tapmışdır.

Heydər Əliyev dahi şəxsiyyət olaraq cəmiyyətin sivil inkişafını hər bir fərdin maraq və mənafelərinin etibarlı təminatında görərək bunun üçün bütün zəruri tədbirləri həyata keçirmişdir. Məhz ulu öndərin gərgin səyləri nəticəsində hüquqi, demokratik, dünyəvi dövlət quruculuğu yolu ilə irəliləyən müstəqil respublikamızda vətəndaş cəmiyyətinin formalaşması, insanların azad, sərbəst yaşaması, qanunun aliliyinin təmin edilməsi üçün ən yüksək tələblərə cavab verən normativ-hüquqi baza yaradılmışdır. Hüquq və ədalətə söykənən vətəndaş cəmiyyətinin əsası qoyulmuş, onun təkmilləşdirilməsi prosesi uğurla davam etdirilmişdir.

Bu gün Heydər Əliyev dühasına tükənməz ictimai hörmət və dərin ehtiram təsadüfi deyildir – 34 illik ictimai-siyasi fəaliyyəti dövründə Heydər Əliyev yüksək humanizmi, insanpərvərliyi ilə hər bir ailənin yaxın üzvünə, hamisinə çevrilmişdir. Bu həm də xalqımızın Heydər Əliyevin daxili və xarici siyasət kursunu, həyata keçirdiyi mütərəqqi islahatları dəstəkləməsindən irəli gəlmişdir. Alternativ olmayan bu siyasət təkcə ümummilliy deyil, həm də fərdi maraqları özündə ehtiva etmiş, hər bir vətəndaşın maraqlarını uca tutmuşdur. Peşəkar siyasətçi çox yaxşı bilirdi ki, insanların fərdi qaydada mənafelərini nəzərə almadan ümumi topluma aid maraqları həyata keçirmək mümkün deyildir. Bu da onun müdrik, ədalətli və insanpərvər rəhbər olmasını bir daha təsdiqləyir. Ulu öndərimiz çıxışlarında daim xüsusi vurğulamışdır ki, «Dövlət iki şeydən sarsıla bilər: cinayətkar cəzasız qalanda və günahsız cəzalandırılanda». Bu sitat onun insan hüquqları və azadlıqlarına necə böyük sayğı və hörmətlə yanaşdığını əyani şəkildə təzahür etdirir. Ümummilliy liderimiz vətəndaş cəmiyyəti quruculuğu prosesinin uğurla həyata keçirilməsi üçün fundamental insan və vətəndaş hüquq və azadlıqlarının təminatına maksimum şərait yaratmağın vacibliyini daim diqqət mərkəzində saxlayırdı. Respublikamızda azad və demokratik cəmiyyətin bərqərar olmasını özünün ali prinsiplərindən biri elan etmiş Heydər Əliyev bu məqsədə yönəlmiş çoxşaxəli islahatların həyata keçirilməsini də ən vacib məsələlərdən hesab edirdi.

Ulu öndərimiz Heydər Əliyevin siyasi uzaqqörənliyinin, misli görünməmiş qətiyyətliliyinin, prinsipliliyinin və siyasi iradə nümayişinin məntiqi nəticəsi olaraq 1994-cü ildə «Əsrin müqaviləsi»nin əfsanədən reallığa çevrilməsi ölkə iqtisadiyyatının bütün

strateji əhəmiyyətli sahələrinin inkişafına güclü təkan verməklə yanaşı, Azərbaycanda hüquqi islahatların daha sürətlə aparılmasına geniş imkanlar açmışdır. Ulu öndərimiz Heydər Əliyev dünyanın coğrafi-siyasi xəritəsində Azərbaycanın yerini möhkəmlətmək, onun beynəlxalq nüfuzunun artmasına nail olmaqla yanaşı, həm də daxildə ictimai-siyasi sabitliyi qorumaq, demokratik, hüquqi dövlət qurmaq istiqamətində bir sıra mühüm addımlar atmışdır ki, bunların da ən əhəmiyyətlisi yeni Konstitusiyanın hazırlanması olmuşdur. Ulu öndərimizin rəhbərliyi altında hazırlanaraq 1995-ci ilin 12 noyabrında ümumxalq səsverməsi yolu ilə qəbul edilmiş müstəqil Azərbaycanın ilk Konstitusiyası ölkənin gələcək inkişaf prioritetlərini müəyyənləşdirməklə yanaşı, insan hüquq və azadlıqlarının təminatını dövlətin ali məqsədi kimi ön plana çəkmişdir. Konstitusiyada hakimiyyət bölgüsü prinsipləri dəqiq əksini tapmış, zamanın tələbi ilə səsləşən məhkəmə-hüquq islahatlarının həyata keçirilməsinə fundamental hüquqi zəmin yaradılmışdır. Konstitusiyada əksini tapmış strateji məqsədlər, ilk növbədə, hüquq islahatları və insan haqlarının qorunması prinsipinin real həyatda tətbiqini zərurətə çevirmişdir. Bu qanunda təsbit olunmuş bir sıra mühüm müddəalar məhkəmə hakimiyyətinin müstəqilliyinə ciddi təminat yaratmış, bu prinsip əsas diqqət yetirilməklə sonrakı mərhələdə keyfiyyətə yeni, dövrün tələblərinə cavab verən bir sıra qanunvericilik aktları hazırlanaraq qəbul edilmişdir. 1996-1997-ci illərdə Azərbaycan insan və vətəndaş hüquq və azadlıqlarının, demokratik təsisatların təminatı ilə bağlı bir sıra beynəlxalq konvensiyalara, sazişlərə qoşulmuşdur. Ulu öndərimizin 1993-cü ildən tətbiqinə moratorium qoyduğu ölüm hökmü 1998-ci il fevralın 10-da tamamilə ləğv edilmiş, Azərbaycan bütövlükdə Şərqdə bu qətiyyətli və tarixi qərarı verən ilk ölkə olmuşdur.

Ümummilliy liderimiz Heydər Əliyevi böyük şəxsiyyət və insan kimi xarakterizə edən ən mühüm keyfiyyətlərdən biri də onun yeritdiyi siyasətin yüksək humanizm və insanpərvərlik prinsiplərinə əsaslanmasıdır. Böyük qəlb və zəngin mənəviyyat sahibi kimi Heydər Əliyev günahkarları cəzalandırmağı da, imkan verərək bağışlamağı, islah etməyi də bacarırdı. Azərbaycan Prezidenti yanında Əfv Komissiyasının yaradılması və əfvə institutunun bərpası da bu məziyyətlərin bariz nümunəsi kimi xüsusi vurğulanmalıdır. Bu humanizmin nəticəsidir ki, son 10 ildə respublikamızda əfv fərmanlarının imzalanması, məhkumların bağışlanması müsbət ənənəyə çevrilmişdir. 1995–2003-cü illər ərzində ümummilliy lider Heydər Əliyev tərəfindən 32 əfv fərmanı imzalanmış, bu fərmanlar 3091 məhkuma şamil edilmişdir. Ulu öndərimizin qanunvericilik təşəbbüsü əsasında Milli Məclis 1996–2001-ci illərdə 8 amnistiya aktı qəbul etmiş, 31584 məhkum azadlığa buraxılmış və yaxud onların cəzasının çəkilməmiş hissəsi yarıyadək azal-

dılmışdır. Bu addımlar ciddi tərbiyəvi əhəmiyyət daşımaqla, cinayət törətmiş şəxslərin islah olunmasına yönəlmiş, onlara pak mənəvi dəyərlər, humanizm hissi aşılaraq, ölkədə cinayətkarlığın azalmasına səbəb olmuşdur.

Hüquq-mühafizə orqanlarının müstəqilliyinin təmin edilməsini respublikamızda həyata keçirilən hüquq islahatlarının əsas qayəsi və məqsədi kimi önə çəkən ulu öndərimiz Heydər Əliyev bu vacib vəzifəni uğurla həyata keçirmək məqsədilə 21 fevral 1996-cı il tarixdə Hüquq İslahat Komissiyasının yaradılması barədə sərəncam imzalamışdır. Həmin komissiya tərəfindən hazırlanmış «Konstitusiya məhkəməsi haqqında», «Məhkəmələr və hakimlər haqqında», «Vəkillər və vəkillik fəaliyyəti haqqında», «Prokurorluq haqqında», «Polis haqqında», «Əməliyyat-axtarış fəaliyyəti haqqında», «Notariat haqqında» və s. qanunların qəbulu məhkəmə-hüquq islahatlarının həyata keçirilməsində xüsusi əhəmiyyətə malikdir.

Azərbaycan Respublikası Prokurorluğunun dövlətçiliyimizin maraqlarına, qanunun aliliyinin və insan və vətəndaş hüquqlarının müdafiəsinə xidmət edən sivil və demokratik bir qurum kimi formalaşması, onun fəaliyyətinin hərtərəfli təminatı üçün qanunverici, maddi və sosial bazanın yaradılması ölkəmizdə həyata keçirilən möhtəşəm islahatların, o cümlədən məhkəmə-hüquq islahatlarının memarı – ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin böyük qayğı və dəstəyi sayəsində mümkün olmuşdur.

Ulu öndərimiz Heydər Əliyevin qanunvericilik təşəbbüsü əsasında 7 dekabr 1999-cu il tarixdə «Prokurorluq haqqında» qanunun qəbulu qarşısında duran bu və digər vəzifələrin uğurla həyata keçirilməsinə imkan yaratmış, prokurorluq orqanlarının daha da demokratikləşməsinə, onların qanunçuluğun və insan hüquqlarının aliliyinin real təminatçısına çevrilməsini təmin etmişdir. 2002-ci il sentyabrın 19-da qüvvəyə minmiş «Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasında dəyişikliklər edilməsi haqqında» referendum aktına əsasən Azərbaycan Respublikasının Baş prokuroruna həm də qanunvericilik təşəbbüsü hüququ verilmişdir. Baş Prokurorluq bu hüququ ictimai həyatın ayrı-ayrı sahələrinin hüquqi tənzimlənməsindəki çatışmazlıqlar haqqında Milli Məclisə məlumatlar verməklə, habelə müvafiq qanun layihələrini ali qanunverici orqana təqdim etməklə həyata keçirir.

Cinayətkarlığa qarşı mübarizə, insan və vətəndaş hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi, qanunçuluq, hər kəsin qanun qarşısında bərabərliyi, qərəzsizlik, faktlara əsaslanma, siyasi bitərəflik bu gün prokurorluğun fəaliyyətinin əsas prinsiplərini təşkil edir. Qanunla nəzərdə tutulmuş qaydada cinayət işi başlamaq, ibtidai istintaq aparmaq, təhqiqat və əməliyyat-axtarış fəaliyyətində qanunların icra və tətbiqinə nəzarət etmək, məhkəmədə iddia qaldırmaq, mülki və iqtisadi mübahisələrə dair işlərə baxılmasında iddiaçı, cinayət işlərinə baxılmasında isə dövlət ittihamçısı kimi

iştirak etmək, məhkəmə qərarlarından protest vermək, habelə məhkəmələr tərəfindən təyin olunmuş cəzaların məqsədinə nail olunmasında iştirak etmək məsələləri prokurorluğun fəaliyyət istiqamətlərinə aid edilmişdir.

Azərbaycan dövlətinin banisi, ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin 17 iyul 1998-ci il tarixli sərəncamı ilə oktyabr ayının 1-i respublikamızda prokurorluq işçilərinin peşə bayramı günü elan olunmuş, onun şəxsi təşəbbüsü və rəhbərliyi altında Azərbaycan Respublikasında Prokurorluq orqanlarının yaradılmasının 80 illik yubileyi təntənəli şəkildə qeyd edilmişdir. Prokurorluq orqanlarının yaradılmasının 80 illik yubileyinə həsr olunmuş təntənəli yığıncaqdakı nitqində ulu öndərimiz demişdir: «Prokurorluq peşəsi ağır, çətin peşədir. Amma eyni zamanda çox şərəfli, hörmətli peşədir. Mən arzu edərdim ki, siz həmişə bu peşəni şərəflə daşıyasınız. Arzu edərdim, çalışsınız ki, Azərbaycan vətəndaşı kimi, eyni zamanda Azərbaycan prokuroru kimi hörmətli, şərəfli olasınız. Azərbaycan Prokurorluğunun inkişaf etməsinə dövlət qayğısı bu gün də, gələcəkdə də olacaqdır. Buna əmin ola bilərsiniz. Azərbaycan Prezidenti kimi mən Azərbaycan Prokurorluğuna inanıram, güvənirəm və arxalanıram».

Həmin toplantıda ulu öndərimiz Heydər Əliyevin prokurorluğun fəaliyyətinə yüksək qiymət verməsi, ölkəmizin müstəqilliyinə, dövlətçiliyinə sədaqətinə görə təşəkkür etməsi hər birimizin üzərinə daha böyük məsuliyyət qoymuşdur. Azərbaycan Respublikası Baş Prokurorluğunun mühüm strukturlarından olan Hərbi Prokurorluq orqanları öz fəaliyyətində daim ulu öndərimizin hüquqi dövlət və vətəndaş quruculuğu ilə bağlı ali ideyalarını rəhbər tutmaqla, qanunvericiliklə müəyyən edilmiş səlahiyyətlərini lazımi səviyyədə həyata keçirməyə, Silahlı Qüvvələrdə və qanunvericiliyə uyğun yaradılmış başqa silahlı birləşmələrdə qanunçuluğun, nizam-intizamın tam bərqərar olmasına çalışır. Hərbi Prokurorluğun fəaliyyətinin əsas qayəsi Azərbaycan Ordusunda möhkəm intizamın mövcud olmasına tam nail olmaq, hərbi cinayətlərə qarşı mübarizəni daha da gücləndirmək, habelə cinayətkarlığa qarşı preventiv tədbirlər həyata keçirmək, hərbi qulluqçuların hüquq və azadlıqlarının etibarlı müdafiəsini təmin etməkdir. Əsası ümummilli liderimiz Heydər Əliyev tərəfindən qoyulmuş ordu quruculuğu sahəsində həyata keçirilən kompleks tədbirlərin nəticəsi olaraq ölkədə hərbi cinayətlərin – fərariliyin, hərbi xidmətdən yayınma hallarının və hərbi xidmət əleyhinə olan digər cinayətlərin sayı ildən-ildən azalır.

2003-cü ilin prezident seçkilərində ulu öndərimiz Heydər Əliyevin «Mən ona özüm qədər inanıram» deməklə cəmiyyətə layiqli siyasi varisi kimi təqdim etdiyi möhtərəm İlham Əliyev Azərbaycan Prezidenti kimi son on ildə respublikamızda həyata keçirilən

hüquqi islahatları uğurla davam etdirməklə yanaşı, peşəkar və yüksək döyüş qabiliyyətli, nizami ordu quruculuğuna da xüsusi diqqətlə yanaşmışdır. Dövlətimizin başçısı, Ali Baş Komandan cənab İlham Əliyev ötən müddətdə Azərbaycan Ordusunda maddi-texniki təchizatın, döyüş qabiliyyətinin, nizam-intizamın möhkəmləndirilməsi, hərbi qulluqçuların sosial müdafiə tədbirlərinin gücləndirilməsi, şəxsi heyətdə vətənpərvərlik əhval-ruhiyyəsinin daha da yüksəldilməsi istiqamətində çoxsaylı mühüm tədbirlər həyata keçirmişdir.

Azərbaycan Prezidenti cənab İlham Əliyev bu gün ulu öndərimiz Heydər Əliyev ideyalarının, siyasətinin ən layiqli davamçısıdır. Təqdirəlayiq haldır ki, əsas ümummilli liderimiz Heydər Əliyev tərəfindən qoyulmuş və ciddi elmi əsaslara söykənən sosial-iqtisadi siyasət strategiyası Azərbaycan Prezidenti cənab İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilmiş, ölkəmiz bütün sahələrdə inkişaf yoluna çıxmışdır. Son on ildə imzalanmış məqsədyönlü fərman və sərəncamlar qəbul edilmiş pragmatik qərarlar ölkəmizin dinamik yüksəlişini təmin etmiş, inkişaf mexanizminin çevikliyinə və işləkliyinə nail olunmuşdur.

İndi ölkəmiz cəmiyyət həyatının bütün sferalarında əsaslı keyfiyyət dəyişikliklərini özündə təcəssüm etdirən renessans dövrünə qədəm qoymuşdur.

Prezident İlham Əliyevin Azərbaycan Respublikası Prokurorluğunun 90 illiyi münasibətilə bu orqanın əməkdaşlarına ünvanladığı təbrik məktubunda deyilmişdir: «Son illər prokurorluqda sağlam iş mühitinin yaradılması üçün ciddi işlər görülmüş, dövlətçilik, qanunçuluq prinsipləri ön plana çəkilmiş, cəmiyyətimizdə prokurorluğa ictimai etimad artmış və onun nüfuzu yüksəlmişdir. Prokurorluq orqanlarında yeniləşmə prosesi gedir, gənc kadrlar işə qəbul edilir, vəzifədə irəli çəkilir, yeni iş ruhu, canlanma və inkişaf hiss olunur. Bu proseslər dövlət tərəfindən dəstəklənir və bundan sonra da dəstəklənəcəkdir».

Biz prokurorluq orqanları əməkdaşları ulu öndərimiz tərəfindən əsas qoyulmuş ənənənin sadıq davamçısı olan möhtərəm Prezidentimiz İlham Əliyevin diqqətini, qayğısını və dəstəyini daim görür və hiss edirik. Buna görə də prokurorluq işçiləri üzərinə düşən məsuliyyəti, dövlət başçısının yüksək etimadını dövlətçilik ideyalarına sədaqətlə, xidməti vəzifələrinin icrasına daim vicdanlı münasibət bəsləməklə doğrultmağa səy göstərirlər. Prokurorluq orqanlarında aparılan islahatlar, fəaliyyətimizlə bağlı qəbul edilmiş yeni qanunlar və digər qanunvericilik aktları bizi daha fəal və səmərəli çalışmağa, qanunların aliliyinin təmin edilməsi uğrunda daha barışmaz və prinsiplial mübarizə aparmağa ruhlandırır.

Ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin «Vətənimizin işıqlı gələcəyini, cəmiyyətimizin sivil və hüquqi, dövlətimizin isə möhkəm, qüdrətli, sabit dövlət olmasını arzu edən hər bir vətəndaşın və qurumun

bu cəmiyyətin formalaşmasında öz töhfəsi, öz əməyi olmalıdır» fikri prokurorluq işçilərini bundan sonra da insan hüquq və azadlıqlarının pozulmasına, cinayətkarlığa qarşı bundan sonra da barışmaz mübariz olmağa, insan amili ilə bağlı olan hər bir məsələlərdə həssaslıq göstərməyə təşviq edir, dövlətimizin əbədi yaşaması, səadəti, rifahı naminə üzərinə götürdüyü ali missiyanı Heydər Əliyev ideallarına layiq şəkildə davam etdirəcək, dövlətçiliyimizin daha da möhkəmləndirilməsi, vətəndaş cəmiyyəti quruculuğu prosesində qanunla üzərinə düşən bütün vəzifələrin icrası istiqamətində səmərəli fəaliyyət göstərəcəkdir.

Bu günlərdə xalqımız Azərbaycan dövlətçiliyinin banisi, ulu öndər, dünyanın seçilmiş insanlarından biri olan unudulmaz şəxsiyyət Heydər Əliyevin 90 illiyini qeyd edir. 21 yanvar 2013-cü ildə möhtərəm Prezidentimiz İlham Əliyev Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin 90 illik yubileyi haqqında sərəncam imzalamışdır. Belə bir sərəncamın imzalanması ulu öndərin Azərbaycan dövlətçiliyi qarşısındakı xidmətlərinə xalq və dövlət başçısı səviyyəsində verilən layiqli qiymətdir.

Azərbaycan istiqlalının, azərbaycançılıq məfkurəsinin, milli müstəqilliyimizin dayaq nöqtəsi, enerji mənbəyi, hərəkətverici qüvvəsi olan xilaskar Heydər Əliyev ideyaları hər bir Azərbaycan vətəndaşını, bütün dünya azərbaycanlılarını birliyə, bütövlüyə və fədakarlığa çağırır. Heydər Əliyev ideyaları milli azadlığa qovuşan azad, müstəqil Azərbaycanın daha xoşbəxt gələcəyə gedən dönməz tərəqqi, intibah yollarında ən şərəfli, ən real, ən perspektivli xilaskar qüvvədir. Heydər Əliyev ideyaları fundamental əsaslarda, konseptual genişlikdə azərbaycançılıq məfkurəsinin bel sütunudur, hərəkətverici beyin mərkəzidir. Bu ideyalar Azərbaycan reallığının bütöv tarixi yollarından, inkişaf, intibah pillələrindən, eləcə də müəyyən dövrlərin tənəzzül, böhranlı eniş məqamlarının analitik dərkindən çıxış edərək bugünün və sabahın, perspektiv gələcəyin yaxın və uzaq yollarını göstərir.

Yaşadığımız dövr tarixə Heydər Əliyev epoxası kimi daxil olacaqdır. Gələcək nəsillər taleyin bizə bəxş etdiyi bu tarixi dövrü böyük qibtə hissi ilə xatırlayacaq, öyrənəcək, təhlil edəcəkdir. Bizim hər birimiz isə bir vətəndaş kimi taleyin bizə bəxş etdiyi bu nadir imkandan ölkənin tərəqqisi naminə istifadə etməyə hazır və qadir olmalıyıq.

Tarix bizi Azərbaycan dövlətçiliyinin monolit fundamentinin qoyulduğu illərdən nə qədər çox ayırırsa, Heydər Əliyev siyasi kursunun dəyəri, qiyməti azalmır, əksinə bir o qədər artır və bu da tamamilə təbiiyədir. Çünki Heydər Əliyev heç vaxt nəzərləri keçmişə zillənən, keçmişin dumanlı idilliyası arxasında gizlənən siyasətçilərdən olmayıb, onun siyasi irsi tamamilə gələcəyə istiqamətlənmişdir.

«Müasir Azərbaycan dövlətinin yaradıcısı»

Dağlar Zeynalov

Sumqayıt şəhər prokuroru

(23.04.2013-cü il tarixdə «Respublika» qəzetində dərc edilmişdir)

Müasir Azərbaycan tarixi dedikdə, ilk öncə gözümüz önündə ulu öndərimiz bütün varlığı ilə xalqına böyük məhəbbətlə bağlanmış olan Heydər Əliyev canlanır. O özünün dediyi kimi azərbaycanlı olması ilə daim qürur duyurdu: «Mən həmişə fəxr etmişəm və indi də fəxr edirəm ki, azərbaycanlıyam».

Heydər Əliyev dünya tarixində ən ziddiyyətli yüzilliklərdən biri olan iyirminci əsrdə müasir Azərbaycanın qurucusu zirvəsinə yüksəldi. 40 ildən artıq olan bir dövr Heydər Əliyev şəxsiyyəti ilə, onun quruculuq fəaliyyəti və ölkənin tərəqqisi naminə mübarizəsi ilə bağlıdır.

Heydər Əliyev Azərbaycan torpağının xalqımıza bəxş etdiyi tarixi şəxsiyyətdir. O, Azərbaycanın tarixi inkişaf prosesinin əsasını qoymuş, müstəqil Azərbaycan dövlətinin memarı kimi dövlətçiliyimizi formalaşdırmışdır.

Heydər Əliyev təkrarolunmaz, uzunöməxsus keyfiyyətlərə malik müstəsna dahi şəxsiyyətdir. Azərbaycan tarixinin önəmli bir dövrü – XX əsrin ikinci yarısı, XXI əsrin başlanğıcı onun adı ilə bağlıdır. Xalqın bütün maddi və mənəvi həyat sferasına onun gətirdiyi zənginliklər ölçüyəgəlməzdir. Dahi şəxsiyyət Heydər Əliyevin taleyi millətin taleyi, xalqın taleyi idi. Azərbaycanın taleyi Heydər Əliyevin taleyi idi.

O, xalqın ayrılmaz hissəsi olan əbədi şəxsiyyət idi. Millətin dərdi, ağrısı onun dərdi, xalqının xoşbəxtliyi onun xoşbəxtliyi idi.

Heydər Əliyev müdrikcəsinə dilini, tarixini, mədəniyyətini dünyaya tanıtdırdı. O bildirdi ki, dil də, tarix də, mədəniyyət də millətsiz mövcud ola bilməz və hər hansı bir milləti yer üzündən izsiz olaraq silmək üçün onun dilini, mədəniyyətini, tarixini əlindən almaq kifayətdir. Həyata keçirdiyi tədbirlərdə böyük öndər bu faciənin qarşısını almağa çalışmış və ona nail olmuşdur.

Öz uzaqgörənliyi ilə seçilən dahi şəxsiyyət hələ SSRİ kimi böyük imperiyanın tərkibində olan Azərbaycanın 1978-ci ildə qəbul olunan Konstitusiyasında Azərbaycan dilinin dövlət dili kimi təsbit olunmasına nail olmuşdur. Bu, Heydər Əliyevin dilinə, dininə, milli dəyərinə bağlılığının, əsl vətəndaş qətiyyətinin parlaq təzahürüdür.

Heydər Əliyevin hələ Sovet Azərbaycanına rəhbərliyi dövründə həyata keçirdiyi çoxsaxəli fəaliyyəti xalqımızda milli qürur, milli mənlilik şüurunun formalaş-

masına, azadlıq, müstəqillik duyğularının baş qaldırmasına gətirib çıxarmışdır.

Heydər Əliyev müstəqil Azərbaycan dövlətçiliyinin memarı və qurucusudur.

Taleyinə Tanrı tərəfindən yalnız qurmaq və yaratmaq missiyası yazılmış böyük insan rəhbər kadrlarda, həm də işdə köklü dəyişikliklərə nail olmaq üçün təşəbbüs göstərdi. Müasir tələblərə cavab verən yeni kadrların hazırlanması işinə rəhbərlik etdi. O, kadrları xalqın qızıl fondu sayırdı.

Heydər Əliyev azərbaycanlı olmağı ilə nə qədər fəxr edirdisə, Azərbaycan xalqı da öz böyük oğluna görə daha bəxtəvərdir.

Xalqın təkidi ilə xilaskarlıq missiyasını öz üzərinə götürən Heydər Əliyevin müdriqliyi, uzaqgörənliyi, dəmir iradəsi sayəsində xalqımız bir çox bəlalardan xilas oldu, ölkədə vətəndaş müharibəsinin qarşısı alındı, ayrı-ayrı siyasi qüvvələrə və şəxslərə tabe olan silahlı birləşmələr ləğv edildi, vahid komandanlığa tabe olan ordu yaradıldı.

Ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin müstəqil dövlət quruculuğu işində ilk ciddi addımlarından biri «Cinayətkarlığa qarşı mübarizənin gücləndirilməsi, qanunçuluğun və hüquq qaydalarının möhkəmləndirilməsi tədbirləri haqqında» 09 avqust 1994-cü il tarixli fərmanı idi.

Həmin fərman Konstitusiyalı dövlət quruluşunun mühafizəsində, insan hüquq və azadlıqlarının cinayətkar qəsdlərdən qorunmasında, cinayətkarlığa qarşı mübarizədə və qanunçuluğun möhkəmləndirilməsində əsaslı dönüş yaratdı.

Azərbaycan Respublikasının 1969-cu ildən başlayan yeni tarixi, müstəqil dövlət kimi ölkəmizin və xalqımızın taleyi, ölkə həyatında əldə edilmiş nailiyyətlər yalnız və yalnız dahi şəxsiyyət Heydər Əliyevin adı və müdrik dövlətçilik siyasəti ilə bağlı olmuşdur.

«Azərbaycan tarixinin Heydər Əliyev dövrü» kimi qiymətləndirilən bu zaman kəsiyi ərzində ulu öndərimiz tərəfindən görülən böyük işlərin, onun həyata keçirdiyi xilaskarlıq və quruculuq missiyasının məntiqi nəticəsidir ki, bu gün xalqımız müstəqil, demokratik və hüquqi dövlətdə yaşamaq imkanı əldə etmiş, öz xoşbəxt gələcəyini təmin etmək üçün bütün təminatlara, ən başlıcası, siyasi və iqtisadi müstəqilliyə nail olmuşdur.

Heydər Əliyevin rəhbərliyi altında həyata keçirilən müdrik dövlətçilik siyasəti nəticəsində Azərbaycanda demokratik, hüquqi və dünyəvi dövlət quruculuğu yolunda böyük işlər görülməklə milli dövlətçilik ənənə-

lərinə və beynəlxalq standartlara uyğun köklü hüquq islahatları aparılmışdır. Memarı Heydər Əliyev olan müstəqil Azərbaycanın ilk Konstitusiyasının qəbul edilməsi, çoxpartiyalılıq prinsipi əsasında demokratik prezident, parlament və bələdiyyə seçkiləri təcrübəsinin formalaşması, siyasi plüralizm, söz və mətbuat azadlığı, siyasi partiyalar və ictimai təşkilatların fəaliyyəti üçün qanunvericilik təminatı olan əlverişli şəraitin yaradılması demokratik dövlət quruculuğu yolunda atılan mühüm addımlar vətəndaş cəmiyyətinin formalaşması ilə nəticələnmişdir.

Heydər Əliyevin bir siyasətçi kimi bənzərsizliyi ondan ibarətdir ki, Azərbaycanın çiçəklənməsində marağı olanların hamısının mənafeyi naminə çıxış edirdi. O, bilirdi ki, dünya təcrübəsinin öyrənilməsi və bizim şəraitə tətbiqi yalnız o vaxt bəhrə verə bilər ki, özümüzün inkişaf yolumuz, yəni inkişafın Azərbaycan yolu tapılıb açılmış olsun.

Heydər Əliyev respublikamızda quruculuq tədbirlərinə neft strategiyasının yaradılması və həyata keçirilməsi ilə başladı. Məhz Heydər Əliyev tərəfindən dəqiqliklə həyata keçirilmiş neft strategiyası respublikamızda ilbəl hiss etdiyimiz iqtisadi inkişafın təməlidir. Dünyada analoqu olmayan «Əsrin müqaviləsi» bağlanmış 21 müqavilədən biridir.

Düzgün işlənmiş və müvəffəqiyyətlə həyata keçirilən neft strategiyası Heydər Əliyevin respublikamıza rəhbərlik etdiyi vaxtdan başlayaraq bərqərar olmuş iqtisadi-sosial və siyasi sabitlik bu ölkələrin Azərbaycana olan marağını artırmış, xarici investisiyaların axınına şərait yaratmışdır.

Respublikamızda qeyri-neft sektorunun da inkişafına dövlət diqqəti güclüdür. Həyata keçirilən aqrar islahatlar və bu islahatların uğuru buna əməli sübutdur. Belə ki, UDM-in dördüdə bir hissəsinin istehsal olduğu, əmək qabiliyyətli əhalinin üçdə birini özündə birləşdirən aqrar sahədə islahatların mühüm əhəmiyyətli olduğunu yetərincə qiymətləndirən dahi siyasətçi bu sahə ilə bağlı zəruri addımlar atmışdır.

Heydər Əliyev Azərbaycan xalqının malik olduğu potensialın, qabiliyyətin, ali şüurun, milli təfəkkürün bariz nümunəsidir.

Xalqımız əsrlər boyu qazandığı nailiyyətləri, ali keyfiyyətləri Heydər Əliyev epoxasında təkmilləşdirərək sistem halına saldı və millət kimi mövcudluğunu, dövlət qurmaq haqqını, özünü idarə etmək bacarığını ən yüksək halda nümayiş etdirdi. Heydər Əliyev nəinki respublikamızın, həm də bütün Qafqazın təəssübünü çəkər, ona qayğı ilə yanaşardı. Qafqaz xalqının həyatında Şeyx Şamildən sonra Heydər Əliyev ikinci böyük qüdrət sahibi idi ki, bütün Qafqaz əhalisinin qayğısına qalırdı. Dünya ədəbiyyatında öz yeri olan böyük qırğız yazıçısı Çingiz Aytmatov Heydər Əliyevi tarixi, həm də əfsanəvi şəxsiyyət adlandırır.

Heydər Əliyev çağdaş dünyanın siyasi tarixində öz izini qoymuş, adını əbədi olaraq tarixə həkk etmiş böyük şəxsiyyətdir. Qədim yunan filosofları o kəslər

ri dahi hesab edirdilər ki, onlar heç kəsin görə bilmədiklərini görə bilsinlər. Heydər Əliyev məhz belə dahlərdən idi.

Heydər Əliyev Azərbaycanın adını bir dövlət kimi dünya tarixinə böyük hərflərlə və əbədi olaraq yazdı. Heydər Əliyevin qeyri-adi istedadı, dərin zəkası, fenomenal qabiliyyəti, unikal dövlətçilik məharəti dünya nəhəngləri arasında onun yerini müəyyənləşdirdi. Heydər Əliyev tarixi yaradan şəxsiyyət idi. O, zamanla ayaqlaşan, bəzən onu qabaqlayan siyasətçilər cərgəsinə aiddir.

Ulu yaradan ümummilli liderimiz Heydər Əliyevə çox şey vermişdir – fenomen yaddaş, dərin təhlil qabiliyyəti, vətəninə bağlılıq, sadəlik, dözümlü, səlis nitq, hətta yaraşlıq qamət və tarix yaratmaq bacarığı.

Bu gün hər bir azərbaycanlı fəxr edir ki, məhz o, Heydər Əliyevin qurduğu müstəqil Azərbaycanın vətəndaşıdır, onun bütün varlığı ilə sevdiyi bir xalqın övlətidir.

Azərbaycan Prokurorluğu mövcudluğuna, inkişafına, formalaşma təşəkkül tapmasına, dövlət hakimiyyəti orqanlarında mövqeyinə görə ümummilli liderimiz, böyük öndər Heydər Əliyevə minnətdar olmalıdır. Cənabətqarlığa qarşı mübarizə, hüquq qaydalarının möhkəmlənməsi, insan və vətəndaş hüquq və azadlıqlarının qorunması sahəsində əldə etdiyi bütün uğurlar Heydər Əliyev zəkasının məhsuludur. Ulu öndər xalqımızın əldə etdiyi tarixi nailiyyətlərə üstünlük verərək Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti Nazirlər Şurasının 01 oktyabr 1918-ci il qərarı ilə Bakı Dairə Məhkəməsi tərkibində prokurorluq orqanının fəaliyyətə başlamasını əsas götürərək hər il oktyabrın 1-nin Azərbaycan Respublikası Prokurorluğu işçiləri günü kimi qeyd olunması barədə 17 iyul 1998-ci ildə sərəncam imzalamışdır.

Bu gün hər bir prokurorluq işçisi fərəh duyur ki, onlar Heydər Əliyev kimi memarı olan gözəl bir ölkədə çalışır. Bütün bacarığı və işgüzarlığını xalqın daha layiqli təmsil olunmasına, qanunların qorunmasına xidmət edir.

Müstəqilliyimizin əbədiyini və dönməzliyini təmin etmək üçün ulu öndərimiz yeni, dünyəvi qanunlar yaradılması, dövlətimizin daxili və xarici siyasətinin inkişaf istiqamətlərini nizamlayan, dünyəvi normalara cavab verən qanuni islahatların aparılması üçün vacib baza yaratmışdır: «Məhkəmələr və hakimlər haqqında», «Prokurorluq haqqında», «Prokurorluq orqanlarında qulluq keçmə haqqında», «Polis haqqında», «Əməliyyat» axtarış fəaliyyəti haqqında», «Vəkillər və vəkillik fəaliyyəti haqqında» və sair qanunlar qəbul edilmişdir. Ölkəmizdə demokratiyanın yaradıcısı olan Heydər Əliyevin apardığı hüquqi islahatların nəticəsi olaraq Azərbaycanda ədalətli prezident, parlament, bələdiyyə seçkiləri keçirilmiş, seçki qanunları qəbul olunmuş, ölüm hökmü ləğv olunmuş, vətəndaşların Konstitusiyaya məhkəməsinə müraciət etmək hüququ təmin olunmuşdur.

Prokurorluq orqanlarının dövlət hakimiyyətinin bir qolu olan məhkəmə hakimiyyəti sisteminə daxil edilməsi, əsas qanunda əlavə və dəyişikliklər aparılaraq Baş Prokurorluğa qanunvericilik təşəbbüsü hüququ verilməsi Heydər Əliyev qayğısının bariz nümunəsidir. Azərbaycan Prokurorluğu dövlətə və xalqa sədaqət rəmzidir. Bütün düşüncəsini və elmini xalqın güzəranının yaxşılaşmasına həsr edən Heydər Əliyevin yaratdığı ictimai-siyasi sabitlik, prokurorluq orqanlarına inamı, güvənməsi prokurorluq işçilərini daha da məsuliyyətlə işləməyə sövq etmişdir. Ölkəni və xalqı məh-və aparan qüvvələrin üzə çıxarılaraq cinayət məsuliyyətinə alınmasına, mütəşəkkil cinayətkar dəstələrin vaxtında ləğv edilməsində xüsusi xidmətləri olmuşdur.

Heydər Əliyev dühasından qüdrət alan Azərbaycan Respublikası Beynəlxalq təşkilatlarda nüfuz, hörmət qazandıqca, diqqətəlayiq məsələlərin həllində konkret təkliflərlə çıxış etdikcə, qarşılıqlı hüquqi yardımlar barədə daha çox müqavilə və sazişlər bağlanmış, prokurorluq orqanlarının beynəlxalq əlaqələri genişlənməmişdir.

Azərbaycan Respublikası Prokurorluğunun ulu öndərin tövsiyəsi ilə Beynəlxalq Prokurorlar Assosiasiyasına üzv seçilməsi ölkəmizdə beynəlxalq hüquq normalarının düzgün tətbiq edilməsində mühüm rol oynamışdır. Azərbaycan prokurorluğunun demokratik, hüquqi, dünyəvi dövlət quruculuğunda mühüm rol oynayan bir dövlət orqanı kimi beynəlxalq aləmdə tanınması ulu öndərimizin adı ilə bağlı olmaqla inkişaf tariximizi əks etdirir.

Prokurorluq işçilərinin həyatında ən əlamətdar günlərdən biri də 2000-ci ilin aprelində keçirilmiş görüşdə ulu öndərimizin çıxışı olmuşdur. O, prokurorluq əməkdaşlarına münasibət bildirərək qeyd etmişdir: «Mən prokurorluqda işləyən insanların əksəriyyətini sədaqətli və peşəkar işçi hesab edirəm. Təbii ki, belə adamlara etimad göstərmək, etibar etmək lazımdır».

Hər yerdə kadrların aparıcı rolunu qeyd edən ulu öndərimiz prokurorluq sistemində də kadrların işə götürülməsində çox demokratik bir üsulun həyata keçirilməsini formalaşdıran «Prokurorluqda işə qəbul olunmaq üçün namizədlərlə müsabiqə keçirilməsi haqqında» 19 iyul 2001-ci ildə fərman imzaladı. Əsasnamənin tələblərinə uyğun olaraq 2002-ci ildən başlayaraq prokurorluq orqanlarında kadr korpusunun komplektləşdirilməsinin ən demokratik və mütərəqqi vasitəsi kimi qulluğa qəbulun yeni qaydalarının tətbiqi, qəbulun TQDK ilə birlikdə tam aşkarlıq şəraitində şəffaf keçirilməsi kadrların seçilməsində xüsusi rol oynayır. Bacarıqlı, işgüzar gənclərin seçilməsi kadr potensialını gücləndirməklə yanaşı, işin də səmərəli təşkilinə köməklik etmişdir.

Prokurorluğun kadr korpusunun formalaşdırılması işində alternativ olmayan işə qəbulun bu demokratik prosedur əsasında keçirilməsi, eyni zamanda, ölkəmizdə həyata keçirilən gənclər siyasətinin daha da inkişaf etdirilməsi, gənclərin dövlətin və cəmiyyətin so-

sial iqtisadi, ictimai-siyasi və mədəni həyatında fəal iştirakına şəraitin yaradılması gənc mütəxəssislərin işlə təminatına zəmin yaradır.

Ulu öndərin diqqət və qayğısı ilə prokurorluq orqanlarında sağlam iqlim yaradılmış, prokurorluq əməkdaşları mənəvi cəhətdən daha da sağlamlaşdırılmışdır. Onların peşəkarlığı, qabaqcıl fikir və ideyalarına hörmətlə yanaşılmış, əməkləri dövlət səviyyəsində qiymətləndirilmişdir.

«Azərbaycan Respublikası Prokurorluq orqanlarında işləyən işçilərin maddi və sosial təminatı haqqında» 08 oktyabr 2002-ci il tarixli sərəncamı ulu öndərimizin prokurorluq işçilərinə atalıq qayğısının bariz təzahürü olmuşdur.

Azərbaycanda hüquqi dövlətin banisi, ulu öndər Heydər Əliyevin müəyyən etdiyi strateji xəttin, onun siyasi kursunun layiqli davamçısı möhtərəm Prezident İlham Əliyev tərəfindən müasir dövrün yeni keyfiyyət tələblərinə uyğun səviyyədə uğurla həyata keçirilməsi nəticəsində ölkəmiz misli görünməyən sürətli inkişaf dinamikasını yaşayaraq regionun lider dövlətinə çevrilmişdir. Bu gün obyektiv bir reallıqdır ki, Azərbaycan öz müstəqil inkişaf yolu ilə inamla irəliləyən, xalqının firavan həyatı üçün möhkəm iqtisadi əsaslar yaradan, həm ölkə miqyasında, həm də ayrı-ayrı regionlar səviyyəsində yüksələn xətlə sosial-iqtisadi inkişafa nail olan, dünyanı bürüyən böhran şəraitində iqtisadi inkişaf göstəricilərinə görə dünyada aparıcı yerlərdə olan, bu mövqelərini saxlayan, ölkə həyatının bütün sahələrində demokratik yenidənqurma proseslərini gündəndən sürətləndirən bir ölkəyə çevrilmiş, dünya dövrlətləri birliyinə daha sıx inteqrasiya olunan ölkəmizin beynəlxalq nüfuzu əhəmiyyətli dərəcədə artmışdır. Bu yüksək inkişafa və böyük uğurlara sosial-iqtisadi və ictimai-siyasi həyatın bütün sahələrini əhatə edən demokratik və köklü islahatlar zəmin yaratmışdır.

Zaman keçdikcə ümummilli lider Heydər Əliyevin gördüyü işlərin möhtəşəmliyi, xalqımızın qarşılaşdığı böyük təhlükələri aradan qaldırmaq üçün həyata keçirdiyi qətiyyətli siyasi tədbirlərin əhəmiyyəti daha aydın görünür. Öz ulu öndərinə dərin sevgisini, onun siyasi irsinə sadiqliyini əməlləri ilə sübuta yetirən xalqımız Heydər Əliyevin xatirəsinin əbədiləşdirilməsi, onun gələcəyə istiqamətləndirilmiş tövsiyələrinin həyata keçirilməsi üçün bütün işlərin görülməsini təmin etməklə ümummilli liderinə olan dərin hörmətini nümayiş etdirir, onun müqəddəs ruhu qarşısında mənəvi borcunu ödəyir və Heydər Əliyev ideyalarına sonsuz sədaqətini ifadə etdirir.

Qarşıdan ulu öndərimizin 90 illik yubileyi gəlir. Hər bir azərbaycanlı kimi Sumqayıt şəhər prokurorluğunun işçiləri də bu böyük bayramı bütün ömrünü xalqımızın firavanlığına həsr etmiş böyük şəxsiyyətin adına layiq keçirmək üçün daha əzmlə çalışır.

«Dövlətimizin hüquqi sisteminin əsasının yaradıcısı»

Azad Qarayev

Mingəçevir şəhər prokuroru

(03.05.2013-cü il tarixdə «Respublika» qəzetində dərc edilmişdir)

Azərbaycan xalqının çoxəsrlik tarixinin ən mühüm dövrlərdən biri XX əsrin sonlarında bu qədim məmləkətin dövlət müstəqilliyi əldə etməsi olmuşdur. Ümummilli lider Heydər Əliyevin dediyi kimi, bu hadisə tarixin öz hökmü, qarşısı alınmaz bir zərurət kimi meydana çıxmışdır. Lakin tarix həm də göstərmişdir ki, suverenliyi qazanmaq heç də hər şey deyildir. Əsas məsələ onu qorumaq, möhkəmləndirmək, əbədi etməkdir. Bu tarixi missiyanı həyata keçirmək müstəqil dövlətimizin prezidenti, yeni Azərbaycanın memarı və qurucusu Heydər Əliyevə nəsib olmuşdur.

1993-cü ilin böhranlı yayında xalqın təkidi ilə hakimiyyətə qayıdan ulu öndər yeni yaranmış dövləti məhv olmaq təhlükəsindən xilas etdikdən sonra əsaslı islahatlar yolu ilə Azərbaycanın siyasi, iqtisadi, sosial sistemini yeniləşdirmək yolunda cəsarətli, düşünülmüş, ardıcıl tədbirlər həyata keçirdi. Prezident Heydər Əliyevin rəhbərliyi altında Azərbaycanın sivil dövlətçilik tarixində mühüm yer tutmuş Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin demokratik ənənələri uğurla davam etdirilməyə başlandı. Heydər Əliyev hələ 1990-cı ildə Naxçıvana rəhbərlik etdiyi dövrdə cümhuriyyət ənənələrinin davamı kimi müstəqilliyin ilk addımlarını atmışdı. Muxtar Respublikanın adından «sovet» və «sosialist» sözləri çıxarılmış, Naxçıvan Ali Soveti «Ali Məclis» adlandırılmış, Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin üçrəngli bayrağı Naxçıvan Muxtar Respublikasının dövlət bayrağı kimi qəbul edilmiş, Kommunist Partiyasının yerli orqanlarının fəaliyyəti dayandırılmış, SSRİ-nin saxlanması barədə referendumdan imtina edilmişdi.

1993-cü ildən sonrakı dövrdə ulu öndər Heydər Əliyevin rəhbərliyi altında müstəqil Azərbaycan Respublikasının möhkəmləndirilməsi hakimiyyət bölgüsünün gerçəkləşdirilməsi, hüquqi dövlət quruculuğu, vətəndaş cəmiyyəti formalaşdırılması istiqamətində davam etdirilmiş, bu sahədə xeyli iş görülmüşdür.

Hakimiyyətə gəldiyi ilk gündən ulu öndərimiz Heydər Əliyev çox ciddi şəkildə insan hüquq və azadlıqlarının təmin edilməsini və bu hüquqların daha səmərəli müdafiəsini təşkil etmək yolunda ciddi addımlar atdı. 1995-ci il noyabrın 12-də ümumxalq səsverməsi yolu ilə Heydər Əliyevin sədrliyi altında hazırlanmış Azərbaycan Respublikasının ilk Konstitusiyası qəbul edilmişdi. Əsas Qanunda insan hüquq və azadlıqlarına geniş yer verilmiş, 159 maddədən üçdə biri, başqa sözlə desək, 48-i insan hüquq və azadlıqları məsələsinə həsr olunmuşdu. Konstitusiyada yeni demok-

ratik dövlətin siyasi, iqtisadi, sosial-mədəni əsasları ali səviyyədə əksini tapmışdı.

İnsan hüquqlarının müdafiəsinin təminatını yüksəltmək üçün 2001-ci ilin dekabrında «Azərbaycan Respublikasında insan hüquqları üzrə müvəkkil Ombudsman haqqında» Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyaya Qanunu qəbul edilmişdir.

Konstitusiyanın qəbul edilməsi ilə eyni zamanda müstəqil Azərbaycan Respublikasının parlamentinə mojaritar və proporsional sistemlə ilk seçkilər keçirildi. Ulu öndərin tələblərinə uyğun olaraq Azərbaycan parlamenti dünyanın qabaqcıl ölkələrin qanunverici orqanlarının təcrübəsini öyrənməyə başladı. Bu təcrübə əsasında siyasi, iqtisadi, hüquqi, demokratik islahatlar həyata keçirildi. Qanunların sivil dünya dövlətlərinin hüquqi dövlət quruculuğu ənənələrinə, beynəlxalq hüquq normalarına, Avropa Şurası və dünyanın demokratik təsisatlarının tələblərinə uyğun hazırlanması üçün 1996-cı ilin fevral ayında Azərbaycan Respublikası Prezidenti yanında xüsusi «Hüquqi İslahatlar Komissiyası» yaradıldı.

Siyasi və iqtisadi islahatlarla əlaqədar hüquqi aktların insan hüquqları və müdafiəsi haqqında Avropa Konvensiyasına uyğunluğu baxımından Avropa Şurasında ekspertiza olunması respublikada demokratik cəmiyyət quruculuğuna təsirli kömək etdi. 1998-ci il iyunun 18-də «İnsan hüquqlarının müdafiəsinə dair Dövlət Proqramı» təsdiq olundu. 1998-ci il fevral ayında Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev «İnsan və vətəndaş hüquqlarının və azadlıqlarının təmin edilməsi sahəsində tədbirlər haqqında» fərman imzaladı. «Kütləvi informasiya vasitələri haqqında», «Dini etiqad azadlığı haqqında», «Ölkədən getmək və ölkəyə gəlmək haqqında», «Sərbəst toplaşmaq azadlığı haqqında», «Vətəndaşlıq haqqında» yeni qanunlar qəbul olundu.

Ümummilli lider Heydər Əliyevin Azərbaycana ikinci dəfə rəhbərlik etdiyi illərdə Azərbaycan Respublikası təkə insan hüquqları ilə bağlı 29 beynəlxalq konvensiyaya qoşuldu. 1998-ci il avqustun 18-də Azərbaycan hökuməti ilə BMT arasında «İnsan hüquqları və demokratiyanın dəstəklənməsi və müdafiəsi sahəsində birgə layihə haqqında» memorandum imzalandı.

2002-ci il avqustun 24-də Konstitusiyaya edilmiş dəyişikliklərlə hər bir vətəndaşın Konstitusiyaya Məhkəməsinə müraciət etməsi kimi daha bir demokratik hüquq təmin edildi.

Heydər Əliyev qadın hüquqlarının da genişləndirilməsinə öz töhfəsini verdi. 1995-ci ilin ortalarında Azərbaycan Respublikası «Qadın hüquqlarının pozulmasının bütün təzahürlərinin aradan qaldırılması haqqında» BMT Konvensiyasına qoşuldu. Həmin ilin oktyabrında «Azərbaycan Qadınlar Cəmiyyəti»-nə üzv qəbul olundu. 1998-ci

ilin yanvarında isə ölkə başçısının fərmanı ilə Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi yaradıldı.

Gənclərə olan qayğının artırılması, onların fiziki, mənəvi, intellektual səviyyəsinin yüksəldilməsi, dövlət quruculuğunda fəal iştirakının təmin edilməsi məqsədilə ölkə başçısı 1996-cı ildə xüsusi fərman imzaladı, 1999-cu il iyulun 29-da isə «Dövlət gənclər siyasəti haqqında» qanun və Dövlət Proqramı qəbul olundu.

1998-ci il mayın 19-da ölkə başçısı tərəfindən «Uşaq hüquqları haqqında» qanun və «Uşaqların təlim-tərbiyyəsinin yaxşılaşdırılması və hüquqlarının qorunması haqqında Dövlət Proqramı» qəbul edildi. «Bələdiyyələrə seçkilər haqqında», «Bələdiyyələrin statusu haqqında» qanunlar qəbul edildikdən sonra isə 1999-cu ilin dekabr ayında Azərbaycan Respublikasında ilk bələdiyyə seçkiləri keçirildi. Azərbaycan Respublikası «Yerli özünüidarə haqqında» Avropa Xartiyasına qoşuldu.

Hüquqi dövlət quruculuğu prosesində ölkə rəhbərliyinin diqqət mərkəzində olan məsələlərdən biri də söz, fikir, yayım azadlığının genişləndirilməsi idi. Bununla əlaqədar 1998-ci il avqustun 6-da ölkə Prezidenti Heydər Əliyev «Azərbaycan Respublikasında söz, mətbuat azadlığının təmin edilməsi sahəsində əlavə tədbirlər haqqında» tarixi fərmana imza atdı. Beləliklə, ölkəmizdə də mətbuat və digər informasiya vasitələrində senzura ləğv olundu.

Yeni demokratik dövlət quruculuğu Azərbaycanda kriminogen vəziyyətin aradan qaldırılmasını da tələb edirdi. Həyata keçirilən məqsədyönlü tədbirlər sayəsində cinayətkar qruplar zərərsizləşdirildi, cinayətlərin sayı əsaslı şəkildə azaldı.

1995-ci ilin may ayından respublikada əfvətmə institutu fəaliyyətə başladı. 2000-ci ilin əvvəllərində olan dövr ərzində 60 mindən çox adam cəzalardan tam və ya qismən azad edildi. 2003-cü ilədək ulu öndər 30 əfv fərmanı imzaladı.

Ulu öndərin siyasi iradəsi ilə Azərbaycan Şərqdə ölüm cəzasını ləğv etmiş ilk respublika oldu. 1993-cü ildən ölüm cəzasına faktiki moratorium qoyuldu. 1998-ci ilin fevral ayından isə ölkə başçısının təşəbbüsü ilə respublikada ölüm hökmü tamamilə ləğv olundu.

Bu zəruri tədbirlərdən sonra Azərbaycanda məhkəmə-hüquq islahatları həyata keçirilməyə başlandı. 2000-ci ilin aprel ayından respublikada hakimlərin test imtahanından keçməsi təcrübəsi tətbiq olunur. Ölkə parlamenti 1995-2000-ci illərdə ümummilli liderin hüquqi islahatlarını gerçəkləşdirməyə təminat yaradan 70-dən çox qanun qəbul etdi. 2002-ci ilin sentyabr ayından Azərbaycanda üçpilləli məhkəmə sistemi formalaşdı. Yeni instansiya – Apellyasiya Məhkəməsi yarandı. 1997-ci ilin oktyabr ayında «Konstitusiyaya Məhkəməsi haqqında» qanun qəbul edildi, 1998-ci ildə isə bu qurum fəaliyyətə başladı.

Biz bu gün tam əsasla deyə bilərik ki, Azərbaycan Prokurorluğu dövlətimizin etibarlı dayağıdır. Ulu öndərimiz Heydər Əliyevin 17 iyul 1998-ci il tarixli sərəncamı ilə hər il oktyabr ayının 1-i prokurorluq işçilərinin peşə bayramı kimi qeyd olunması prokurorluğun dövlət orqanları arasında xüsusi yeri olmasının bariz nümunəsidir.

Ulu öndərin nəzarəti və dəstəyi nəticəsində prokurorluq orqanlarında geniş islahatların və struktur də-

yişikliklərin həyata keçirilməsi, lazımı hüquqi bazanın yaradılması, prokurorluq orqanlarının dövlət hakimiyyətinin qolu olan məhkəmə hakimiyyətinə daxil edilməsi, Beynəlxalq Prokurorlar Assosiasiyasına üzv seçilməklə prokurorluq beynəlxalq standartlara tam uyğunlaşdırılmışdır. Qəbul olunan «Prokurorluq haqqında» və «Prokurorluq orqanlarında qulluq keçmə haqqında» qanunlar prokurorluğun tarixində tamamilə yeni mərhələ açmışdır.

«Prokurorluq peşəsi ağır, çətin peşədir. Amma eyni zamanda çox şərəfli, hörmətli peşədir. Mən arzu edirəm ki, siz həmişə bu peşəni şərəflə daşıyasınız. Arzu edirəm siz həmişə çalışasınız ki, Azərbaycan vətəndaşı kimi, eyni zamanda Azərbaycan prokuroru kimi hörmətli, şərəfli olasınız. Azərbaycan Prokurorluğunun inkişaf etməsinə dövlət qaygısı bu gün də, gələcəkdə də olacaqdır. Buna əmin ola bilərsiniz. Azərbaycan Prezidenti kimi mən Azərbaycan Prokurorluğuna inanıram, güvənirəm və arxalanıram». Ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin bu tarixi sözləri prokurorluq orqanlarına verilən yüksək qiymətlə yanaşı, hər birimizdə həm də böyük məsuliyyət hissi yaradır.

Bütün bu görülən tədbirlər sayəsində müstəqil dövlətimiz hüquqi, iqtisadi və siyasi cəhətdən möhkəmlənmiş, əhalinin sosial müdafiəsi təmin edilmişdir. Ölkəmiz dünyada tanınmış, regionun lider dövlətinə çevrilmiş, qlobal enerji və nəqliyyat layihələrində fəal iştirak etmişdir. Ulu öndərin layiqli davamçısı Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Azərbaycan cəmiyyətinin modernləşdirilməsi xətti uğurla həyata keçirilir. Son 10 ildə respublikamız müasir dünyanın qlobal problemlərinin həllində, o cümlədən Avropanın enerji təhlükəsizliyinin təmin edilməsində yaxından iştirak edir.

Ümummilli lider Heydər Əliyevin müstəqil Azərbaycan Respublikasının hüquqi-demokratik dövlət kimi inkişafına verdiyi töhfələr illər keçdikcə daha aydın görünür. Yeni nəsillərin ulu öndərin bu sahədə tarixi fəaliyyətinə dair mütəmadi biliklər əldə etməsi zamanın tələbidir. Azərbaycan məhz müstəqil dövlətimizin qurucusunun qoyduğu yolla, Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi altında inamla irəliləyir, misilsiz uğurlar qazanır.

Böyük rəhbərin zəkasının məhsulu olan müstəqil dövlətimizin ilk Konstitusiyasının preambulasında göstərilir: «Azərbaycan xalqı özünün çoxəsrlik dövlətçilik ənənələrini davam etdirərək bütün cəmiyyətin və hər kəsin firavanlığının təmin edilməsini arzulayaraq, ədalətin, azadlığın və təhlükəsizliyin bərqərar edilməsini istəyərək, keçmiş, indiki və gələcək nəsillər qarşısında öz məsuliyyətini anlayaraq, suveren hüququndan istifadə edərək, Azərbaycan dövlətinin müstəqilliyini və ərazi bütövlüyünü qoruyaraq xalqın iradəsinin ifadəsi kimi qanunların aliliyini təmin edən hüquqi, dünyəvi dövlət quruculuğunu bəyan edir».

Bu gün biz ümummilli liderin xalqımıza miras qoyduğu hüquqi, dünyəvi və demokratik Azərbaycan dövlətinin daha da güclənməsi üçün bir vətəndaş olaraq əlimizdən gələni etməli, insan hüquq və azadlıqlarının təminatı, müdafiəsi sahəsində Prezident İlham Əliyevin həyata keçirdiyi siyasətə dəstək verməliyik.

«Zamanı qabaqlamış dahi şəxsiyyət, müdrək rəhbər və əbədiyaşar lider»

Həsən Hənifəyev

Şirvan şəhər prokuroru

(21.04.2013-cü il tarixdə «Respublika» qəzetində dərc edilmişdir)

«Doğma, canım-varlığım qədər sevdiyim Azərbaycanım mənim qibləgahımdır. Bütün şüurlu ömrümü onun inkişafına, tərəqqisinə həsr etmişəm. Bundan sonrakı ömrümü də onun işıqlı sa-bahları uğrunda qurban verməyə hazırım».

**Heydər ƏLİYEV,
ümummilli lider.**

Azərbaycan xalqı özünün qədim və təlatümlü tarixi mərhələlərində Cavanşir, Babək, Şəmsəddin Eldəniz, Şah İsmayıl Xətai, Cavad xan və bir çox digər görkəmli şəxsiyyətlər, sərkərdələr, dövlət və ictimai-siyasi xadimlərini yetişdirmişdir. Həmin şəxsiyyətlər öz vətəninə və millətinə sədaqətlə xidmət etmiş, onun daha da inkişaf etməsi və çiçəklənməsi naminə fədakarlıqlarını əsirgəməmiş və adlarını əbədi olaraq tariximizə yazmışlar. XX əsrdə Azərbaycan torpağı daha bir dahi şəxsiyyət yetişdirdi. Bu, dünyanın siyasi tarixinə bənzərsiz bir dövlət xadimi, müasir Azərbaycanın qurucusu və dövlətimizin memarı, xalqın xilaskarı və millət atası kimi daxil olan ümummilli liderimiz Heydər Əlirza oğlu Əliyevdir.

Gözəl bir bahar günü – 10 may 1923-cü ildə Azərbaycanın dilbər guşələrindən biri olan Naxçıvanda zəhmətkeş azərbaycanlı ailəsində dünyaya göz açan Heydər Əliyevin taleyinə öz xalqına və millətinə sədaqətlə xidmət etmək, onun daha da inkişaf etməsi, çiçəklənməsi naminə möhtəşəm işlər həyata keçirmək missiyası yazılmışdı. Ümummilli liderimiz bu missiyanı ləyaqət və şərəflə icra etmiş, harada işləməyindən, hansı sahədə fəaliyyət göstərməyindən asılı olmayaraq, daim bir amalla və bir əqidə ilə yaşamışdır – doğma Azərbaycanımızın daha güclü olması, torpağımızın çiçəklənməsi, Azərbaycan xalqının isə firavan və xoşbəxt yaşaması. Ulu öndərin – «Mən həmişə fəxr etmişəm və bu gün də fəxr edirəm ki, mən Azərbaycanlıyam!» kəlamı onun bütün ömrünün mənasını təşkil etmişdir. Bu nadir şəxsiyyətin iti ağı, dərin zəkası, bitib-tükənməyən enerjisi və genişmiqyaslı təhlil bacarığı görkəmli dövlət xadimi kimi ona imkan verirdi ki, ən mürəkkəb, ən ağır, hətta çıxılmaz hesab olunan vəziyyətlərdə belə öz xalqı və vətəni üçün mümkün variantlardan ən düzgününü və yaxşısını seçib, mövcud kritik və gərgin vəziyyətin lazımı istiqamətdə cərəyan etməsini təmin etsin. Bu, Ulu Tanrının ona bəxş etdiyi böyük bir vergi idi. Heydər Əliyev əsl vətəndaş və böyük azərbaycanlı idi. O canından artıq sevdiyi millətinin və torpağının əvəzolunmaz təəssübkeşi və dövlətçiliyimizin xilaskarı idi.

Ulu öndərimizin Azərbaycana ilk rəhbərlik etdiyi dövr respublika tarixinə siyasi, iqtisadi və mədəni yüksəliş və intibah dövrü kimi daxil olmaqla, xalqın

milli mənlük şüurunun oyanışına, özünüdərək hisslərinin gücləndirilməsinə böyük stimül vermişdir. 14 iyul 1969-cu ildə Azərbaycan KP MK-nin birinci katibi vəzifəsinə seçilən Heydər Əliyev özünün yüksək iş qabiliyyəti və dövlət idarəçilik keyfiyyətləri sayəsində o dövrdə hökm sürən sovet-sosialist ideologiyasının bütün sədlərini aşmaqla, mövcud olan total qadağalara və süni maneələrə baxmayaraq, Azərbaycanın milli inkişaf konsepsiyasını önə çəkmiş, vətəndaşlardakı qorxunu aradan qaldırmış, insanları bütün sahələr üzrə böyük yüksəlişlərə ruhlandırmağı bacarmışdır.

Heydər Əliyev kimi dahi bir şəxsiyyətin 13 il ərzində respublikaya rəhbərlik etdiyi dövrdə Azərbaycan Sovet İttifaqının tərkibində olan digər müttəfiq respublikaların sırasında ən sürətlə inkişaf edən ölkə olmuş, həmin illərdə Azərbaycanda yüzlərlə yeni sənaye kompleksləri, məişət, mədəniyyət və təhsil obyektləri inşa edilmiş, avtomobil və dəmir yolları çəkilmiş, sosial infrastruktur yaradılmış, kənd təsərrüfatının inkişafına xüsusi önəm və diqqət yetirilmişdir. Məhz həmin dövrdə yaradılmış iqtisadi potensial gələcəkdə Azərbaycanın müstəqil dövlət kimi formalaşmasında və fəaliyyət göstərməsində mühüm rol oynamış, Heydər Əliyevin bilavasitə rəhbərliyi altında respublikamızın iqtisadi qüdrətinin artırılması ilə yanaşı, elm və mədəniyyətin də böyük bir sıçrayışla inkişafı təmin edilmişdir. Ulu öndərin uzaqgörən və dərinə düşünülmiş siyasəti və qətiyyəti nəticəsində respublikamızda o dövrdə yeni təhsil və elm ocaqları yaradılmış, hərbi kadrların hazırlanması üçün Cəmsid Naxçıvanski adına Hərbi Məktəb açılmış, yüzlərlə azərbaycanlı gənc Moskva və SSRİ-nin digər iri şəhərlərində fəaliyyət göstərən nüfuzlu ali məktəblərə təhsillərini davam etdirmək üçün göndərilmişlər. Bu gün müstəqil Azərbaycanımızın hərbi sahədə ləyaqətlə xidmət edən və ali hərbi rütbələrə qədər yüksəlmiş onlarca zabitemiz həmin məktəbin məzunlarıdır. Müxtəlif dövlət strukturlarında yüksək vəzifə tutan şəxslərin bir çoxu isə məhz o illərdə birbaşa Heydər Əliyevin təşəbbüsü və göndərişi ilə Rusiyanın ən aparıcı ali məktəblərində təhsil almış şəxslərdir.

Heç şübhəsiz ki, həmin dövrlərdə Heydər Əliyev zəngin dünyagörüşü və uzaqgörənliyi ilə bugünün real mənzərəsini qiymətləndirməklə mükəmməl şəkildə düşünülmüş və gələcəyə hesablanmış siyasət həyata keçirirdi. Məhz 1970-1980-ci illərin birinci yarısı respublikanın iqtisadi-mədəni və ictimai-sosial həyatında sürətli inkişaf illəri olmaqla, müstəqil Azərbaycanın təməli qoyulmuş və ulu öndərin Azərbaycana rəhbərliyinin ilk dövründə bütün sahələrdə böyük bir dönüş başlanmışdır.

Heydər Əliyevin böyük iş təcrübəsi, zəngin dövlət idarəçilik qabiliyyətinin və tükənməz enerjisinin olması o dövrdə Sovet İttifaqı rəhbərliyinin nəzərindən yayınmamış və 1982-ci ildə ulu öndər SSRİ kimi nəhə-

ng bir dövlətin ali rəhbərliyi tərkibində fəaliyyət göstərməsi üçün Moskva şəhərinə dəvət edilərək Siyasi Büronun üzvü və SSRİ Nazirlər Soveti sədrinin birinci müavini kimi məsul bir vəzifəyə təyin edilmişdir. Heydər Əliyev bu vəzifələrdə çalışdığı dövrdə də daim Azərbaycanı düşünmüş, onun taleyi ilə yaşamış, doğma vətəninin bütün dünya miqyasında tanınması üçün əlindən gələni əsirgəməmişdir. Lakin 1985-ci ildə hakimiyyətə gələn M.Qorbaçov və onun «komandası» özünün üzdənirəq «yenidənqurma» siyasəti adı altında böyük antiazərbaycan kampaniyasına başlamış və respublikamızın ərazi bütövlüyünün təcavüzkar Ermənistan tərəfindən pozulmasına rəvac vermişdir. 1987-ci ilin oktyabrında Heydər Əliyev M.Qorbaçovun müxtəlif xalq və millətlərin vahid dövlətdə birləşdiyi Sovet İttifaqında yeritdiyi səhv, antimilliy və bəzən də məkrli siyasətinə etiraz əlaməti olaraq bütün vəzifələrindən istefa verərək mövcud hakimiyyətə müxtəlif mövqedə dayanmışdır.

Heydər Əliyevin tarixi missiyasının ən parlaq dövrü isə onun ikinci dəfə xalqın təkidli tələbi ilə Azərbaycana rəhbərlik etməsindən sonra başladı.

Həmişə yaxşı məlumdur ki, 1991-ci ildə Azərbaycan Respublikası öz müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra bir çox problemlərlə üzləşmişdir. Bunların sırasında siyasi, iqtisadi, eləcə də sosial problemlər qabarıq şəkildə özünü büruzə verirdi. Bir tərəfdən də məlum Ermənistan - Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi bu problemləri daha da kəskinləşdirir və dərinləşdirirdi. Həmin dövrlərdə Azərbaycana rəhbərlik edən şəxslərin təcrübəsizliyi, naşılığı və dövlət idarəçilik qabiliyyətlərinin olmaması səbəbindən isə bu problemlərin həll edilməsi qeyri-mümkün olmuşdu. Məhz 1988-ci ildən başlayaraq və 1993-cü ilin əvvəllərinə kimi Azərbaycanda yaranmış bu hərc-mərclik və xaos ona gətirib çıxarmışdır ki, dövlət strukturları və orqanları iflic vəziyyətinə düşmüş, xalqla iqtidar arasında böyük bir uçurum yaranmışdı. Uzun illər ərzində respublikada yaradılmış güclü iqtisadi potensial zəiflədilmiş, müəssisə və təşkilatlar tənəzzülə uğramış, vətəndaşların sosial vəziyyəti kəskin şəkildə ağırlaşmışdı. 1990-cı ilin qanlı yanvar hadisələri xalqla rəhbərlik arasında olan uçurumu bir qədər də dərinləşdirmişdi.

Həmin vaxt Moskvada yaşayan Heydər Əliyev vətəni və xalqının belə bir vəziyyətdə olmasına dözə bilməzdi. 20 Yanvar qırğınından dərhal sonra ulu öndər ailəsi ilə birlikdə böyük təhlükə və təhdidlərə baxmayaraq, Moskva şəhərində yerləşən Azərbaycan Nümayəndəliyinə gələrək baş vermiş bu faciənin əsl mahiyyətini açıqlamış, başda M.Qorbaçov olmaqla Sovet İttifaqı rəhbərliyinin bu qanlı olayda günahkar olduğunu bütün dünyaya sərt şəkildə bəyan etmişdir. Vətənin belə ağır günlərində Heydər Əliyev artıq Moskvada yaşaya bilməzdi. Ona görə də o, 20 iyul 1990-cı ildə həyatından artıq sevdiyi vətəni Azərbaycana – Bakıya döndü. Təəssüf ki, həmin vaxt respublikada hakimiyyətdə olan Moskva emissarları Azərbaycanın bu böyük oğlunun paytaxtda yaşamasına imkan yaratmadılar. Heydər Əliyev məcbur olub doğulduğu diyara – Naxçıvana getdi. Naxçıvan Muxtar Respublikasının əhalisi onu böyük ehtiram, məhəbbət və coşqu ilə qarşıladı. Bir müddətdən sonra isə Heydər Əliyev Muxtar Respublikanın Ali Məclisinin sədri vəzifəsinə seçildi. Bu vəzifədə işlədiyi dövrdə Heydər Əliyev bir neçə

cəsarətli addım atdı. O, Azərbaycan Demokratik Respublikasının 1918-ci ildə qəbul etdiyi üçrəngli bayrağını Naxçıvan Muxtar Respublikasının dövlət bayrağı kimi təsdiqlədi, muxtar respublikanın adından «Sovet Sosialist» sözləri çıxarıldı, 20 Yanvar faciəsinə düzgün siyasi-hüquqi qiymət verildi və SSRİ Kommunist Partiyasının Naxçıvanda fəaliyyət göstərən bütün strukturları ləğv edildi. Həmin mürəkkəb və çətin illərdə məhz Heydər Əliyevin Naxçıvana rəhbərlik etməsi, onun böyük siyasi təcrübəsi və qətiyyəti muxtar respublikada ictimai-siyasi sabitliyi təmin etdi, erməni təcavüzkarları tərəfindən bir qarış belə Naxçıvan torpağının zəbt edilməsinə imkan verilmədi.

1993-cü ilin may-iyun aylarında respublikaya rəhbərlik edən AXC-Müsavat cütliyünün sərəştərsizliyi nəticəsində isə hakimiyyət böhranı və hərc-mərclik son həddə çatmış, ölkə vətəndaş müharibəsi və müstəqilliyinin itirilməsi təhlükəsi qarşısında qalmışdı. Məhz bu ağır günlərdə Azərbaycan xalqının yeganə ümid yeri Heydər Əliyev idi. Ona görə də xalq bu dahi şəxsiyyətin hakimiyyətə gətirilməsi tələbi ilə ayağa qalxdı. Xalqın təkidli və ısrarlı tələbləri ilə ikinci dəfə siyasi hakimiyyətə qayıdan və 15 iyun 1993-cü ildə Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin sədri vəzifəsinə, sonradan isə yekdil səsvermə nəticəsində Azərbaycan Respublikasının Prezidenti vəzifəsinə seçilən Heydər Əliyev çox qısa bir vaxtda Azərbaycanın real parçalanma və bir dövlət kimi dünya xəritəsindən silinmə təhlükəsinin qarşısını aldı. Lakin keçmiş rəhbərlik özündən sonra çox ağır bir miras qoymuşdu. Bu, tamamilə dağıdılmış iqtisadiyyat, siyasi böhran və sosial gərginlik idi. Məhz ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin uzaqgörən daxili və xarici siyasəti nəticəsində Azərbaycanda vəziyyət təcridən stabilləşməyə başladı. Cənayətə silahlı dəstə və qruplaşmalar məhv edildi, respublikamız iqtisadi tənəzzüldən çıxaraq sürətlə inkişaf etməyə başladı, sosial problemlərin bir çoxu həll edildi, Azərbaycan dünya miqyasında özünə layiqli yer tutdu. 20 sentyabr 1994-cü ildə dövlətimizin neft strategiyası müəyyənləşdirilərək, dünyanın inkişaf etmiş səkkiz ölkəsini təmsil edən 11 xarici neft şirkəti ilə Xəzər dənizinin Azərbaycan sektorundakı «Azəri», «Çıraq» yataqlarının və «Günəşli» yatağının dərinlikdə yerləşən hissəsinin kəşfiyyatı, işlənməsi və hasilatının pay bölgüsünə dair «Əsrin müqaviləsi» adı ilə tarixə düşən nəhəng neft sazişi imzalandı. Məhz bu sazişin imzalanması və həyata keçirilməsi ilə ulu öndər bir tərəfdən Azərbaycanın iqtisadi maraqlarını təmin edə bildi, digər tərəfdən isə respublikamızın siyasi səhnədə önəmli çəkisini artırmaqla regionda əsas söz sahiblərindən biri olmasını sübut etdi.

Ulu öndər ikinci dəfə hakimiyyətdə olduğu müddətdə Azərbaycanda hüquqi dövlətin formalaşması və bu əsasda onun mühüm beynəlxalq qurumlarda layiqincə təmsil olunması üçün əvəzsiz xidmətlər göstərmişdir. Ümummilli lider Heydər Əliyevin bilavasitə rəhbərliyi altında yeni Konstitusiyaya layihəsi hazırlanmış və 12 noyabr 1995-ci ildə referendum yolu ilə qəbul edilmişdir. Konstitusiyada əks olunan müddəalar ölkəmizin gələcək inkişafının mühüm istiqamətlərini müəyyənləşdirmiş, Azərbaycanın demokratik, hüquqi və dünyəvi dövlət olmasını bəyan etmiş, insan hüquq və azadlıqlarının prioritetliyini ön plana çəkməklə ölkənin gələcək inkişaf modeli üçün hüquqi baza yaratmış

dır. Heydər Əliyevin 21 fevral 1996-cı il tarixli sərəncamı ilə Hüquq İslahat Komissiyası yaradılmışdır ki, həmin komissiya tərəfindən respublikada bir çox sahələri əhatə edən onlarca yeni qanun və məcəllə layihələri hazırlanaraq Azərbaycan Respublikası Milli Məclisi tərəfindən qəbul edilmişdir.

Azərbaycan Avropaya inteqrasiya istiqamətində də sürətli addımlar atmışdır. Belə ki, Prezident Heydər Əliyevin 8 iyun 1996-cı ildə «Avropa Şurası ilə Azərbaycan Respublikası arasında əməkdaşlıq proqramının həyata keçirilməsi tədbirləri haqqında» və 14 may 1999-cu il tarixli «Azərbaycan Respublikası ilə Avropa Şurası arasında əməkdaşlığın dərinləşdirilməsi və Azərbaycan Respublikasının Avropada mənafelərinin təmin edilməsi haqqında» sərəncamları ölkəmizin Avropa Şurası ilə əlaqələrinin möhkəm əsaslar üzərində qurulmasını təmin etmiş və aparılan islahatların məntiqi nəticəsi kimi Azərbaycan Respublikası 17 yanvar 2001-ci ildə Avropa Şurası Parlament Assambleyası Nazirlər Komitəsinin qərarına əsasən Avropa Şurasına tamhüquqlu üzv kimi qəbul edilmişdir. Heç şübhəsiz ki, Azərbaycanın belə bir mötəbər beynəlxalq təşkilata üzv qəbul olunması dahi şəxsiyyət Heydər Əliyevin yürütdüyü uzaqgörən daxili və xarici siyasətin məntiqi nəticəsi idi.

Ümummilli liderimizin hüquqi dövlət quruculuğu sahəsində ən önəmli addımlarından biri də qanunun aliliyinin keşiyində dayanan hüquq-mühafizə orqanlarının işinin təkmilləşdirilməsi sahəsində qəbul etdiyi qərarlar, verdiyi göstəriş və tövsiyələrdir. Heydər Əliyevin bilavasitə təşəbbüsü və rəhbərliyi altında prokurorluq orqanlarında aparılan mühüm islahatların əhəmiyyəti bu baxımdan xüsusi qeyd olunmalıdır. Müstəqil Azərbaycanımızın prokurorluq orqanlarının son illər ərzində qanunun aliliyinin təmin olunmasında, vətəndaşların əsas hüquq və azadlıqlarının müdafiəsinə xidmət etməklə dövlətçilik maraqlarından çıxış edən demokratik qurum kimi formalaşmasında, onun fəaliyyətinin təminatı üçün qanunvericilik və maddi-sosial bazasının yaradılmasında ulu öndərin xidmətləri əvəz olunmazdır. Ümummilli liderimizin: «Azərbaycan Respublikasının Prezidenti kimi mən prokurorluğa inanıram, güvənirəm və arxalanıram» fikrini isə bütün prokurorluq əməkdaşlarının əməyinə verilən ən yüksək qiymət kimi dəyərləndirmək olar.

Prokurorluğun demokratik məzmunlu, sivil və mütərəqqi bir dövlət təsisatı kimi formalaşmış inkişaf etməsində ulu öndər Heydər Əliyevin prokurorluq orqanlarının rəhbər işçiləri ilə 26 aprel 2000-ci il tarixdə keçirdiyi görüşünün mühüm əhəmiyyəti olmuşdur. Həmin tarixi görüşdən sonra prokurorluqda köklü islahatlar və struktur dəyişikliyi aparılaraq ümummilli liderin vermiş olduğu tövsiyə və tapşırıqlar əsasında Azərbaycan Prokurorluğunun normal fəaliyyəti üçün mütərəqqi normativ-hüquqi baza yaradılmış və bununla da prokurorluq artıq demokratik məzmunlu fəaliyyət prinsipləri və iş metodları olan sivil, çevik və işlək dövlət təsisatına çevrilmişdir. Bununla yanaşı, prokurorluq orqanlarının sıralarının saflaşdırılaraq mövcud çatışmazlıqların aradan qaldırılması, ancaq test üsulu ilə prokurorluğa qulluğa qəbulu həyata keçirməklə gənc, perspektivli, zamanın tələbi ilə uzlaşan, yeni düşüncə tərzinə malik və müasir tələblər səviyyəsində işləməyə qadir olan kadr korpusunun formalaşdırılması və döv-

lətçilik maraqlarına daim xidmət edən təkmil nəzarət mexanizminin yaradılması istiqamətində böyük nailiyyətlər əldə olunmuşdur.

Bu siyasətin davamı olaraq Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin 27 sentyabr 2008-ci il tarixli sərəncamı ilə təsdiq edilmiş «Azərbaycan Respublikası Prokurorluğunun fəaliyyətinin müasirləşdirilməsinə dair 2009-2011-ci illər üçün Dövlət Proqramı»nın müstəsna əhəmiyyəti vardır. Məhz həmin Dövlət Proqramının müddəalarına və müəyyənləşdirdiyi istiqamətlərə əsasən prokurorluq orqanlarının fəaliyyəti daha da təkmilləşdirilməklə müasirləşdirilmiş, maddi-texniki bazası möhkəmləndirilmiş, əməkdaşların sosial müdafiəsi daha da gücləndirilmiş və prokurorluğun fəaliyyətində yeni elmi-texniki nailiyyətlərdən geniş istifadə olunması üçün münbit şərait yaradılmışdır. Məhz möhtərəm Prezidentimizin verdiyi müvafiq tapşırıqlara əsasən bu gün prokurorluq orqanlarında yeni informasiya texnologiyalarının hərtərəfli tətbiqi istiqamətində bir sıra əhəmiyyətli tədbirlər həyata keçirilməklə müasir dövrlə ayaqlaşmaq iqtidarında olan önəmli bir fəaliyyət istiqaməti müəyyənləşdirilmişdir.

Bütün bu göstərilənlər ona imkan vermişdir ki, prokurorluq digər hüquq-mühafizə orqanları ilə birlikdə son illər ərzində respublikamızda ictimai-siyasi sabitliyin təmin olunması, vətəndaşların hüquq və azadlıqlarının etibarlı şəkildə qorunması, cinayətkarlıq və hüquq pozuntularına qarşı qətiyyətli mübarizə sahəsində mühüm tədbirlər həyata keçirmiş və bundan sonra da bu istiqamətdə zəruri və genişmiqyaslı fəaliyyətini davam etdirir.

Heydər Əliyev siyasi kursu bu gün onun ideyalarına daim sadıq qalan möhtərəm Prezidentimiz cənab İlham Əliyev tərəfindən çox uğurla davam etdirilir. Ulu öndərimizin: «Mən ona özüm qədər inanıram və gələcəyinə böyük ümidlər bəsləyirəm» – deyərək, dəyərləndirdiyi dövlət rəhbərimiz bu gün, həqiqətən də, xalqın etimadını doğrultmaqla həmin ümidləri reallığa çevirmişdir.

Cənab Prezident tərəfindən həyata keçirilən məqsədyönlü daxili və xarici siyasət nəticəsində ölkəmizdə demokratik inkişaf və tərəqqi, sağlam vətəndaş cəmiyyətinin yaradılması, hüquqi dövlətin formalaşması prosesləri dönməz xarakter almış və görülmüş, eləcə də görülməyəcək bütün nəhəng və global işlər ancaq bir məqsədə – Azərbaycanın dövlət müstəqilliyinin daha da gücləndirilməsinə xidmət etməklə, ulu öndərin təbirincə desək, onu, sözün əsl mənasında, əbədi və daimi etmişdir. Biz də hər birimiz ulu öndərə məhəbbətimizin əyani təzahürü olaraq möhtərəm Prezidentimizin ətrafında daha sıx birləşərək onun qarşıya qoyduğu bütün mühüm vəzifələrin yerinə yetirilməsində fəal iştirak etməli və Heydər Əliyevin şah əsəri olan demokratik, müasir və müstəqil Azərbaycanımızın xoşbəxt gələcəyi naminə səylə çalışmalıyıq.

Böyük türk dünyasının görkəmli ictimai-siyasi və dövlət xadimi olan Heydər Əliyev Azərbaycan xalqının əvəzolunmaz və tarixi irsidir. Bu irsi öyrənərək ondan doğma vətənimiz Azərbaycanın rifahı naminə istifadə etmək isə hər bir vətəndaşın, öz torpağını və millətini sevən hər bir insanın mənəvi borcudur.

«Xalq öz arzusuna qovuşduran lider»

Natiq Abdullayev

Lənkəran rayon prokuroru

(04.05.2013-cü il tarixdə «Respublika» qəzetində dərc edilmişdir)

Hər bir xalqın tarixi şans və milli iradə əsasında müstəqil dövlət qurmaq istəyini gerçəkləşdirməsi, ilk növbədə lider fenomeni ilə bağlıdır. Bəşər övladının əsrlər boyu ədalətli, sivil və hüquqi dövlətdə yaşamaq idealının gerçəkliyə çevrildiyi ictimai-iqtisadi formasiya kimi üstün mövqelərini qoruyan demokratiya belə, lider fenomeninin müasir fəlsəfi-siyasi fikirdəki yerini və mövqeyini qətiyyənlə zəiflətmir. XX əsrdə xalqımızın dünya siyasətinə bəxş etdiyi qeyri-adi və fenomen şəxsiyyət – ümummilli lider Heydər Əliyev də daim xilaskar və qurucu lider kimi xatırlanır, onun dövlət və xalq qarşısındakı xidmətləri daim ehtiramla yad edilir.

90 illik yubileyi respublika miqyasında qeyd olunan ulu öndər Heydər Əliyev Azərbaycana rəhbərliyinin bütün mərhələlərində dövlət-vətəndaş münasibətlərinin hüquq müstəvisində tənzimləndiyi, insan hüquq və azadlıqlarının yüksək səviyyədə qorunduğu, humanizm ideyalarının möhkəm təmələ çevrildiyi ədalətli cəmiyyətin formalaşdırılması, idarəçilikdə demokratik ənənələrin bərqərar olması naminə misilsiz xidmətlər göstərmişdir. Cəmiyyət həyatının müxtəlif sahələrində haqq-ədalət prinsipinin qorunmasına çalışan ulu öndər yalnız bu yolla dövlətlə xalq arasında möhkəm mənəvi, siyasi və hüquqi bağlantıya, qarşılıqlı etimada nail olmağı mümkün hesab etmişdir.

1991-ci ilin 18 oktyabrında istiqlalıyyətini elan etmiş Azərbaycanın sonrakı mərhələdə üzvləşdiyi fəlakət və sarsıntılar, ağır sosial-iqtisadi böhran, kaos və anarxiya mühiti bir daha təsdiqlədi ki, dövlət müstəqilliyinin qorunub saxlanması onun qazanılmasından qat-qat çətindir. 1991-1993-cü illərdə respublikamız deyure müstəqil sayılsa da, əslində, bu müstəqillik formal xarakter daşımış, xalqımız ədalətli və sivil dövlətdə yaşamaq arzusunu tam mənada gerçəkləşdirə bilməmişdi. Həmin illərdə Azərbaycanda hakimiyyətdə xalqın etimad göstərdiyi siyasi qüvvənin olmaması dövlət idarəçiliyi mexanizmlərinin formalaşmasında ciddi maneəyə çevrilməklə yanaşı, daxili böhranın, vətəndaş itaətsizliyinin, kaos və anarxiyanın yaranmasına rəvac vermiş, qanunçuluğun və hüquq qaydalarının təminatı, vətəndaşların azad, təhlükəsiz yaşamaq hüququnun, ən nəhayət, ictimai asayişin qorunması sahəsində əsaslı problemlər yaratmışdı.

1993-cü ilin iyun ayında Gəncədə törədilən qanunsuzluqlar və silahlı qiyam isə ölkədəki hərc-mərcliyin, anarxiya mühitinin, siyasi hakimiyyətə qarşı total inamsızlığın məntiqi sonluğa yetişməsi idi. Faktiki olaraq

müəyyən xarici qüvvələrin dəstəklədiyi bu silahlı qiyam respublikamızın yenidən nail olduğu dövlət müstəqilliyinə ciddi təhlükə olmaqla yanaşı, silahlı vətəndaş müharibəsinə, Azərbaycanın ayrı-ayrı bölgələrə parçalanmasına zəmin yaratmışdı. Belə böhranlı və ağır şəraitdə Azərbaycanı sürətlə fəlakətə sürükləyən məkrli planların qarşısını almağa, düçar olduğu fəlakətlərdən qurtarmağa qadir yeganə şəxsiyyət məhz ulu öndər Heydər Əliyev idi. 1993-cü ilin iyununda ölkədə yaşanan təlatümlər də təsdiqlədi ki, yalnız dəmir iradəyə, fitri idarəçilik keyfiyyətlərinə, geniş siyasi dünyagörüşünə malik xarizmatik lider Azərbaycanın dövlət müstəqilliyini qorumaq, möhkəmləndirmək və yaşatmaq kimi ağır missiyanın öhdəsindən uğurla gələ bilər. İyun ayının 9-da xalqın və həm də o zaman çıxılmaz vəziyyətə düşmüş AXC-Müsavat hakimiyyətinin təkidli istəyi ilə Bakıya qayıdan ulu öndər təbiətin ona bəxş etdiyi fəvqəladə idarəçilik keyfiyyətlərindən məharətlə bəhrələnərək, xalqı vətəndaş qarşısındakı, müstəqilliyimizi itirmək təhlükəsindən qurtarmış, çağdaş tariximizə dövlətçiliyin xilaskarı, qurucusu kimi daxil olmuşdur.

Məhz bu xilaskar missiyanın nəticəsi kimi Azərbaycan xalqı 1993-cü ilin oktyabrında ulu öndər Heydər Əliyevə etimad göstərərək onu özünün rəhbəri seçmiş, müdrik liderinin rəhbərliyi altında davamlı və dönməz inkişaf yoluna qədəm qoymuşdur. 1993-cü ilin oktyabrın 10-da keçirilmiş andiçmə mərasimində «Belə bir yüksək və məsuliyyətli vəzifəni üzərimə götürərkən, birinci növbədə, Azərbaycan xalqının zəkasına, müdrikliyinə, qüdrətinə güvənirəm, arxalanıram. Azərbaycan xalqının mənə bəslədiyi ümidlər məni bu vəzifəni üzərimə götürməyə məcbur edib. Əmin etmək istəyirəm ki, bu ümidləri doğrultmaq üçün əlimdən gələni əsirgəməyəcəyəm» – deyən ümummilli lider müstəqil Azərbaycanın milli inkişaf strategiyasını özünəməxsus müdrikliklə irəli sürmüş və onu həyata keçirməyə başlamışdır. Ümummilli lider cəmiyyətin bütün təbəqələrinin sosial və siyasi mənafeələrini özündə ehtiva etməyə qadir, demokratikləşmə prosesinin fundamental prinsiplərinə əsaslanan, keçid dövrünün xarakterik keyfiyyətlərini nəzərə alan demokratik idarəetmə sistemini formalaşdırmaqla, əslində mükəmməl dövlət idarəçilik məktəbi yaratmışdır.

Bu mərhələdən etibarən Heydər Əliyevin rəhbərliyi altında demokratik, hüquqi və dünyəvi dövlət quruculuğu yolunda atılan addımlar, milli dövlətçilik ənənələrinə, beynəlxalq standartlara əsaslanan köklü hüquq islahatları insan hüquq və azadlıqlarının təminatı sahəsində əsaslı dönüşə səbəb olmuşdur. Azərbaycanın perspektiv inkişaf prioritetlərini düzgün müəy-

yanlaşdırən ulu öndər sivil Qərb dəyərlərinin cəmiyyətdə tam mənimsənilməsinə, demokratik dəyərlərin daha möhkəm intişar tapmasına, insan və vətəndaş hüquq və azadlıqlarının etibarlı təminatına hər zaman xüsusi diqqətlə yanaşmışdır. Heydər Əliyevin «Cinayətkarlığa qarşı mübarizənin gücləndirilməsi, qanunçuluğun və hüquq qaydasının möhkəmləndirilməsi haqqında» 9 avqust 1994-cü il tarixli fərmanı ilə cinayətkarlığa qarşı mübarizə tədbirləri daha da gücləndirilmiş, hüquq-mühafizə orqanlarının bu istiqamətdə uzunmüddətli dövr üçün fəaliyyət proqramı müəyyənləşdirilmişdir.

Ulu öndər Heydər Əliyevin Azərbaycan dövlətçiliyi qarşısındakı ən böyük xidmətlərindən biri də müstəqil respublikamızın ilk Konstitusiyasının yüksək demokratik meyarlar əsasında hazırlanması və ümumxalq səsverməsi yolu ilə qəbul edilməsi olmuşdur. 1995-ci ilin 12 noyabrında qəbul edilmiş müstəqil Azərbaycanın ilk Konstitusiyası ölkənin gələcək inkişaf prioritetlərini müəyyənləşdirməklə yanaşı, insan hüquq və azadlıqlarının təminatını dövlətin ali məqsədi kimi ön plana çıxarmışdır. Konstitusiyada hakimiyyət bölgüsü prinsipləri dəqiq əksini tapmış, zamanın tələbilə səslənən məhkəmə-hüquq islahatlarının həyata keçirilməsinə fundamental hüquqi zəmin yaradılmışdır. Əsas qanunda təsbit olunmuş bir sıra mühüm müddəalar məhkəmə hakimiyyətinin müstəqilliyinə ciddi təminat yaratmış, bu prinsip önə çəkilməklə sonrakı mərhələdə yeni qanunvericilik aktları qəbul olunmuşdur.

Prezident İlham Əliyevin 21 yanvar 2013-cü il tarixli «Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin 90 illik yubileyi haqqında» sərəncamında qeyd olunduğu kimi, «Azərbaycanda müasir demokratik, hüquqi və dünyəvi dövlət quruculuğu, vətəndaş cəmiyyətinin təşəkkülü, milli-mənəvi dəyərlərə qayıdış və elmin, təhsilin, mədəniyyətin inkişafı əbədi surətdə Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır. Ölkəmizin əsas qanunu Konstitusiyanın qəbul edilməsi, hakimiyyətlərin bölünmə prinsipinin təsbit olunması, hüquq normalarının və qanunvericilik bazasının beynəlxalq standartlara uyğunlaşdırılması, müasir idarəetmə üsullarının bərqərar olması və müvafiq dövlət qurumlarının formalaşdırılması Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə gerçəkləşən genişmiqyaslı quruculuq proqramının tərkib hissələridir».

1996-2003-cü illərdə Azərbaycan insan hüquq və azadlıqlarının, demokratik təsisatların təminatı ilə bağlı bir sıra beynəlxalq konvensiyalara, sazişlərə qoşulmuşdur. Azərbaycan Respublikasının insan hüquqlarının qorunması sahəsində əldə etdiyi ən mühüm nailiyyətlərdən biri də BMT və Azərbaycan hökuməti arasında 1998-ci ilin avqustunda imzalanmış «İnsan hüquqları və demokratiyanın dəstəklənməsi sahəsində birgə layihə haqqında» memorandum olmuşdur. Həmin memoranduma əsasən, BMT insan hüquqlarını dəstəkləmək və müdafiə etmək sahəsində ümumi biliklərin və potensialın Avropa standartlarına uyğunlaşdırılması, prosedur və hesabatlar sisteminin təkmilləşdirilməsi, mülki cəmiyyətin inkişafı və digər məsələlər sahəsində Azərbaycan Respublikası hökuməti ilə bir-

gə tədbirlər həyata keçirmişdir. 1998-ci ilin 22 fevralında ümummilli lider Heydər Əliyev «İnsan və vətəndaş hüquqlarının və azadlıqlarının təmin edilməsi sahəsində tədbirlər haqqında» fərman imzalamış, insan hüquqları sahəsində həyata keçirilən tədbirlərin istiqaməti və konsepsiyası dəqiq müəyyənləşdirilmişdir. İnsan hüquqları sahəsində proqram xarakterli bu sənədlə insan hüquqları məsələsi ümumdövlət səviyyəsinə qaldırılmışdır. 1998-ci il 18 iyul tarixdə isə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fərmanı ilə «İnsan hüquqlarının müdafiəsinə dair Dövlət Proqramı» təsdiq olunmuşdur.

Ümummilli liderin 1998-ci il dekabrın 1-də imzaladığı fərmanla qüvvəyə minmiş «Məhkəmələr və hakimlər haqqında» qanun bu sahədə qanunvericiliyin müasirləşdirilməsi və beynəlxalq standartlara uyğunlaşdırılması baxımından mühüm addım olmuşdur. Hakim vəzifəsinə seçkilərin test üsulu ilə, tamamilə açıq, şəffaf, obyektiv və ədalətli prosedur əsasında keçirilməsi prinsiplərini müəyyənləşdirən qanunda məhkəmə hakimiyyətinin dövlət idarəçilik sistemində nüfuzlu, mötəbər və müstəqil təsisat kimi formalaşması məsələsinə də xüsusi diqqət ayrılmışdır. «Məhkəmələr və hakimlər haqqında» qanuna müvafiq olaraq hakimlərin test üsulu ilə seçilməsi üçün ölkə Konstitusiyası ilə təsbit olunmuş hər üç hakimiyyət qolu ilə qarşılıqlı fəaliyyət göstərən yeni qurum – Məhkəmə-Hüquq Şurası yaradılmışdır. 2000-ci ildə ilk dəfə hakimlərin test üsulu ilə seçilməsi də ulu öndərin müstəqil məhkəmə hakimiyyətinin yaradılması sahəsində tarixi xidmətlərindən biridir.

Ümumi şəkildə ifadə etsək, 1993-cü ildə ölüm cəzası üzərində moratorium qoyulması və 1998-ci ilin fevralında bu cəzanın tam ləğvi; 32 əfv, 8 amnistiya aktının imzalanması, 1996-cı ildə Hüquq İslahat Komissiyasının yaradılması və «Konstitusiya məhkəməsi haqqında», «Vəkillər və vəkillik fəaliyyəti haqqında», «Prokurorluq haqqında», «Polis haqqında», «Əməliyyat-axtarış tədbirləri haqqında», «Notariat haqqında» və s. mütərəqqi ruhlu qanunların qəbuluna start verilməsi; 2001-ci ilin 17 yanvarında Azərbaycanın Avropa Şurasına tamhüquqlu üzv qəbul edilməsi; İnsan Hüquqları üzrə Müvəkkil İnstitutunun formalaşdırılması; 2002-ci il 24 avqust tarixdə Azərbaycan Respublikasına yeni dövrün tələblərindən irəli gələn mütərəqqi ruhlu əlavə və dəyişikliklərin edilməsi kimi mühüm islahatlar məhz ulu öndər Heydər Əliyevin tarixi xidmətləri ilə bağlıdır.

Müstəqil Azərbaycan dövlətinin banisi – ulu öndər Heydər Əliyev güclü dövlət yaratmaqla yanaşı, onu özündən sonra inamla idarə edəcək, coxsaxəli mütərəqqi islahatların uğurunu təmin edəcək müasir lider də yetişdirmişdir. Hələ 2003-cü ilin oktyabrında ulu öndər Heydər Əliyevin «Mən ona özüm qədər inanıram və gələcəyinə böyük ümidlər bəsləyirəm» deməklə cəmiyyətə özünün layiqi davamcısı kimi təqdim etdiyi cənab İlham Əliyevin son 10 illik prezidentlik fəaliyyətinin ümumi təhlilinə nəzər saldıqda, həmin seçimin düzgünlüyünə bir daha əmin oluruq.

Ulu öndər Heydər Əliyevin zəngin irsinə söykənən Prezident İlham Əliyevin tərəfindən uğurla həyata keçirilən inkişaf strategiyasının təhlili onun üç fundamental prinsipə əməl etdiyini söyləməyə əsas verir. Bunlar güclü dövlət, səmərəli iqtisadiyyat və azad insandır. Dövlət başçısının rəhbərliyi altında qazanılan nailiyyətlər bunların qarşılıqlı əhəngdar fəaliyyətinin ölkənin yüksək inkişafına, hərtərəfli tərəqqisinə xidmət edən əzəmətli vasitəyə çevrilmək gücündə olduğunu sübuta yetirir. Ölkənin və onun əhalisinin təhlükəsiz, əmin-amanlıq şəraitində və rifah halında yaşaması güclü dövlətin ən mühüm şərti kimi sosial-siyasi, milli-əxlaqi mühitin, birləşməyə norma və qaydalarının mövcudluğunu özündə ehtiva edir. Ölkədə sabitliyi, əmin-amanlığı, dövlət intizamını təmin etmək, qanunçuluğu və hüququn aliliyini gözləmək sahəsində atdığı addımlar cənab İlham Əliyevin Azərbaycanı qüdrətli dövlətə çevirmək istəyindən irəli gəlir.

İqtisadi sahədə reallaşdırılan islahatlar – azad sahibkarlığın möhkəmləndirilməsi, işgüzar mühitin liberallaşdırılması, investisiyalara dövlət təminatının gücləndirilməsi, qeyri-neft sektorunun, informasiya-kommunikasiya texnologiyalarının inkişafı, vətəndaşların təşəbbüskarlığına geniş meydan verilməsi kimi mühüm tədbirlər Azərbaycanda səmərəli iqtisadiyyatın formalaşdırılmasına xidmət edir. Nəhayət, bütün bu addımlarla paralel şəkildə siyasi və hüquqi azadlıqların təminatı vətəndaş cəmiyyəti quruculuğuna yönəlmiş islahatların davam etdirilməsi ölkədə şəxsiyyətin və fərdin azadlığına xidmət edir.

Son illər bu islahatların məntiqi yekunu olaraq respublikada demokratik proseslər sürətlənmiş, qanunçuluq bütün səviyyələrdə möhkəmlənmiş, sosial ədalət meyarına riayət olunmuş, hakimiyət bölgüsü prinsipləri qorunmuş, hüquq-mühafizə orqanlarında dövrün tələblərinə cavab verən islahatlar aparılmış, siyasi mühitin liberallaşdırılması istiqamətində davamlı addımlar atılmışdır. Ötən 10 ildə insan hüquq və azadlıqlarının daha etibarlı təmini baxımından «Korrupsiyaya qarşı mübarizə üzrə Dövlət Proqramının (2004-2006-cı illər) təsdiq edilməsi haqqında» 3 sentyabr 2004-cü il tarixli, «Azərbaycan Respublikasında məhkəmə sisteminin müasirləşdirilməsi və bəzi qanunvericilik aktlarına dəyişikliklər və əlavələr edilməsi haqqında» 19 yanvar 2006-cı il tarixli, «Ədliyyə orqanlarının inkişafı haqqında» 17 avqust 2006-cı il tarixli, habelə «Azərbaycan Respublikası məhkəmələri hakimlərinin sayının artırılması və məhkəmələrin ərazi yurisdiksiyasının müəyyən edilməsi haqqında», «Azərbaycan Respublikasında İnsan hüquqlarının müdafiəsi üzrə Milli Fəaliyyət Planı»nın təsdiq edilməsi haqqında» 28 dekabr 2006-cı il tarixli, «Şəffaflığın artırılması və korrupsiyaya qarşı mübarizə üzrə Milli Strategiyanın təsdiq edilməsi barədə» 28 iyul 2007-ci il tarixli, «Azərbaycan Respublikasının qeyri-hökumət təşkilatlarına dövlət dəstəyi Konsepsiyasının təsdiq edilməsi haqqında» 27 iyul 2007-ci il tarixli, «Azərbaycan Respubli-

kasının Prezidenti yanında Qeyri-Hökumət Təşkilatlarına Dövlət Dəstəyi Şurasının yaradılması haqqında» 13 dekabr 2007-ci il tarixli, habelə 2011-ci il 27 dekabr tarixli «Azərbaycan Respublikasında İnsan Hüquqları sahəsində Milli Fəaliyyət Proqramı»nı qeyd etmək olar.

İnsan və vətəndaş hüquq-azadlıqlarının etibarlı təmini baxımından 2009-cu il martın 18-də Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasına əlavə və dəyişikliklərin edilməsini nəzərdə tutan ümumxalq referendumunun keçirilməsini xüsusi vurğulamaq lazımdır. Ümumxalq referendumunda ciddi ictimai dəstək almış yeniliklər hüquqi baxımdan Konstitusiyanın bir çox normalarını yeni dövrün tələblərinə uyğunlaşdırmaq məqsədi daşıyaraq, insan və vətəndaş hüquq və azadlıqlarının təmini sahəsində dövlətin məsuliyyətini artırmış, onun üzərinə bir sıra yeni hüquqi öhdəliklər qoymuşdur. Referendumda ictimai dəstək almış hüquqi yeniliklər 1948-ci il tarixli «Ümumdünya İnsan Hüquqları Bəyannaməsi»nə, 1950-ci il tarixli «İnsan Hüquqları üzrə Avropa Konvensiyasına», 1966-cı il tarixli «Vətəndaş və Siyasi Hüquqlar haqqında Beynəlxalq Pakt»a, 1989-cu il tarixli «Uşaq hüquqları haqqında» Konvensiyanın və s. müddəalarına tam uyğun olmaqla, ölkənin milli qanunvericiliyinin beynəlxalq hüquq, prinsip və normaları ilə uzlaşdırılmasına yönəlmişdir.

Müasir dövrdə demokratiyanın inkişafı, qanunçuluğun təminatı, insan hüquq və azadlıqlarının qorunması həm də sosial rifah, iqtisadi tərəqqi amilləri ilə şərtlənir. Respublikamızın iqtisadi imkanları genişləndikcə, Azərbaycan ümumbəşəri dəyərlərə əsaslanaraq mütərəqqi yolla irəliləməklə, insan hüquq və azadlıqlarının təminatı, demokratikləşmə sahəsində yeni-yeni uğurlara imza atır. Dövlət başçısı Azərbaycanın sosial-iqtisadi inkişafına paralel gedən demokratikləşmə proseslərini bir-birindən təcrid olunmuş şəkildə götürmədən hər iki xətti Azərbaycanın gələcək yüksəlişinin vahid istinad nöqtəsi kimi əsaslandırır.

Bütün bunlar göstərir ki, ulu öndər Heydər Əliyevin hüquqi dövlət quruculuğu sahəsindəki siyasəti bu gün də uğurla davam etdirilir. Ulu öndər Heydər Əliyevin xaos və anarxiyadan, dövlətçiliyin itirilməsi təhlükəsindən xilas edib dinamik islahatlar yoluna çıxardığı Azərbaycan hazırda onun layiqli davamçısı – Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin rəhbərliyi altında dünyanın ən sürətlə inkişaf edən, yeniləşən, müasirləşən, demokratikləşən dövlətinə çevrilmişdir. Respublikamız sürətli sosial-iqtisadi inkişafını qoruyub saxlayır, böyük infrastruktur layihələri, regional proqramlar həyata keçirir, Avropanın enerji təhlükəsizliyində sözünü deyir. Cəmiyyətin bütün sahələrində özünü göstərən dirçəliş, intibah meyilləri insan hüquqlarının təmini sisteminin təkmilləşdirilməsində də öz sözünü deyir. Ən başlıcası, bu gün Azərbaycan cəmiyyətinin bütövlüyü və monololitiyi təmin olunmuş, insanlarda uğurlu gələcəyə nikbin baxış formalaşmışdır.

«Dahi şəxsiyyət, görkəmli dövlət xadimi»

Rəhim Əliyev

Bərdə rayon prokuroru

(25.04.2013-cü il tarixdə «Respublika» qəzetində dərc edilmişdir)

Azərbaycan xalqının, Azərbaycan dövlətinin taleyinə günəş kimi doğan Heydər Əliyevin xilas-kar adı tarixə qızıl hərflərlə yazılmışdır. Bu böyük insan bütün mənalı həyatını canından artıq sevdidi doğma xalqına həsr etmişdir. Bu qiymətli ömrün hər anı, hər dəqiqəsi vətənə, millətə sədaqətlə xidmətin əsl təntənəsi idi. Onun dünyaya gəlişi bir evin, bir ailənin sevinciydisə, şüurlu həyatı, səmərəli fəaliyyəti isə bütöv bir xalqın kəşməkəşli yoluna nur saçan parlaq mayak oldu.

Xalqını sonsuz məhəbbətlə sevən, azərbaycanlı olmağı ilə həmişə qürur duyan Heydər Əliyev bütün zamanların ən böyük azərbaycanlısı olmuşdur. Azərbaycançılıq onun qanında, ruhunda, mayasında idi. Hələ dövlət təhlükəsizlik sistemində çalışarkən bu mühüm dövlət strukturunda azərbaycanlı kadrların azlığı onu ciddi narahat edirdi. Respublika Dövlət Təhlükəsizlik Komitəsinə rəhbərlik edərək Heydər Əliyev bu «boşluq» bacarıqla doldurdu. Hələ Sovet dönəmində Azərbaycanın bir respublika olaraq dünyaya tanıtılması da məhz ulu öndərin adı ilə sıx bağlıdır. Azərbaycana rəhbərliyinin hələ birinci mərhələsində bu qüdrətli və müdrik dövlət xadimi idarəetmədə on illər sonrakı mənzərəni görür, qiymətləndirir və çox böyük uzaqgörənliklə planlar qururdu. O illərdə Azərbaycan çox sürətlə inkişaf edib geri qalmış aqrar bir əyalətdən ölkənin ən qabaqcıl, böyük sənaye potensialına malik respublikasına çevrildi. Qartal baxışları həmişə əngin səmaları gəzən, hər zaman uzaqlara baxan Heydər Əliyev məhz o illərdə Azərbaycanın müstəqillik qaygıları barədə düşünür, hər şeydən öncə milli kadrlar hazırlanmasına böyük önəm verirdi. Ulu öndərin təşəbbüsü ilə Moskvanın, Leninqradın, Kiyevin və ölkənin digər şəhərlərindəki nüfuzlu ali məktəblərdə təhsil almağa hər il Azərbaycandan çox sayda gənclər göndərilirdi. Müstəqil Azərbaycan dövlətinin malik olduğu indiki güclü kadr potensialı müdrik dövlət xadiminin uzaqgörən siyasətinin məntiqi nəticəsidir.

Azərbaycanın dövlətçilik tarixində qırmızı xətt kimi keçən Heydər Əliyev həmişə böyük ideallarla yaşayıb. Uca vəzifə kreslosunda əyləşib böyük səlahiyyətlərə sahib olanda da, SSRİ kimi qüdrətli bir dövlətin idarə edilməsindən M.Qorbaçovun siyasi qısqancılığı nəticəsində uzaqlaşdırılıb ətraf aləmdən təcrid olu-

nanda da Heydər Əliyev xalqından, mənsub olduğu millətin taleyindən heç vaxt ayrı düşməyib. Sovet ordusu 1990-cı ilin 20 yanvarında doğma Bakını qanla boğanda vəzifədən uzaqlaşdırılıb «ev dustağı»na çevrilən, hər addımı izlənən Heydər Əliyev həyatını təhlükəyə atmaqdan çəkinməyib qanlı yanvar gününün sabahı Moskvada Azərbaycan milli nümayəndəliyinə gəlmiş və hər kəlməsi böyük cəsarətin ifadəsi olan xüsusi bəyanatla törədilən cinayəti, insanlığa yaraşmayan vəhşiliyi bütün dünyaya anlatdı.

Hər zaman ürəyi xalqı ilə bir döyünən ulu öndər azadlıq və müstəqillik uğrunda tökülən qanların hədəf getməməsi, geniş xalq kütləsinin bütün təbəqələrini bürüyən azadlıq hərəkatının real nəticələr verməsi üçün tələb olunan bütün tədbirləri görür, böyük cəsarət istəyən addımlarını tərəddüd etmədən atırdı. Ölkədə son dərəcə mürəkkəb ictimai-siyasi vəziyyət yaranmışdı. Respublikaya rəhbərlik edən Ə.Vəzirov və ondan sonrakı dövrdə A.Mütəllibov vəziyyətdən çıxış yolu tapa bilmədi. Dövlət rəhbərliyindəki qətiyyətsizlik ölkədə böyük kaos yaratmışdı. Xalqın kükrəyən etiraz dalğasında hakimiyyətə gələn AXC-Müsavat iqtidarının iqtidarsızlığı yaranmış böhranı daha da dərinləşdirirdi. Ölkəni bürüyən siyasi böhran müharibə meydanına çevrilmiş Qarabağda mövqelərimizi hər gün bir az da zəiflədirirdi. Səriştəsiz siyasət dəllalları xalqın etiraz dalğasında gəldikləri hakimiyyəti nəyin bahasına olursa olsun qorumaq üçün hər şeyi qurban verməyə hazır idilər. Hakimiyyətin yuxarı qatlarında xəyanət, intriqa, özbaşınalıq dözülməz həddə çatmışdı. Şəxsi maraqlar dövlət mənafeyindən üstün tutulur, dövləti idarə edənlər daşdıqları vəzifənin məsuliyyətini dərk etmirdilər. Məsuliyyətsizliyin heyrət doğuran göstəricisi idi ki, AXC-nin xeyir-duası ilə milli qəhrəmana çevrilən Sürət Hüseynov əqidə dostları ilə qarşıdurmaya gedəndə hakimiyyətin yuxarı eşalonusunda Gəncəni bombalamaq çağırışları yaranmış situasiyadan çıxmağın ən optimal variantı kimi səslənirdi. Bu o vaxt idi ki, bütün Qarabağda, Gəncə-Qazax zonasında ağır döyüşlər gedirdi. Məkrli ermənilər isə bir-birilə dil tapıb yola getməyən azərbaycanlıların öz başlarına açdıqları oyundan məharətlə istifadə edir, Qarabağda sürətlə irəliləyirdilər.

O zaman respublikaya rəhbərlikdə təmsil olunan, yaranmış son dərəcə ağır vəziyyəti real qiymətləndirməyi bacaran bəzi qüvvələr xalqın mütəlak əksəriyyəti tərəfindən Naxçıvana, Heydər Əliyevə ünvanlanan ça-

ğırışlara qoşulub ulu öndəri Azərbaycana dəvət etdilər. O tarixi dönüş yeni bir dövrün başlanğıcı oldu. O günlər uzaq keçmiş deyil. Adamlar o dövrü yaxşı xatırlayırlar. Bir dövlət olaraq Azərbaycan «olum», ya «ölüm» dilemması qarşısında qalmışdı. Qardaş qırğını hər an gerçəkləşə bilərdi. Dövlət orqanları iflic vəziyyətində idi. Ayrı-ayrı siyasət dəllallarına məxsus silahlı qoçu dəstələri cəbhə xəttində, döyüş meydanında erməni yaraqlıları ilə savaşımaq əvəzinə Bakıda və bölgələrdə sifarişli qətlər törədir, talanlar edirdilər. Hakimiyyyətə inamını itirən, ümitsizləşən adamlar, ağır da olsa, kədərlili sonu gözləyirdilər...

Azərbaycan xalqının xilaskar oğlu o tarixi gəlişi ilə hər şeyi yerbəyer etdi. Barıt çəlləyinə dönmüş Gəncəyə səfər ulu öndərin həyatı üçün əslində böyük risk idi. Amma heç nədən qorxmadan, çəkinmədən problemin üstünə yeridi, ölümə meydan oxudu. Azərbaycanın qədim dövlətçilik tarixində xüsusi yeri olan Gəncəyə və gəncəliyə böyük dəyər verən ulu öndər yanılmamışdı. Gəncəliyə qüdrətli sərkərdənin müdrik çağırışlarını, faydalı məsləhətlərini, ağsaqqal öyüdlərini yüksək məsuliyyət hissilə qəbul edib vətəndaş itaətsizliyinə, qardaş qırğınına son qoydular.

Tarixdə o xalqlar adını dünyanın xoşbəxt xalqları siyahısına yazıb bilir ki, tufanlarla üzləşəndə, qaranlıq gecədə səmtini itirib qorxunc dalğaların əlində oynucağa dönmüş gəmiyə çevriləndə buludların arasından günəş kimi sıyrılıb çıxan, ürəyini məşəl kimi başı üzərinə qaldırıb nurlu mayak kimi doğru yol göstərən övladı olsun. Heydər Əliyev zamanın ən ağır sınaqlarında Azərbaycanı gözlənilən ən ciddi təhlükələrdən hişf edib qorumağı bacarmış xilaskar oğuldur. Xalqın xilaskar oğlu hələ sağlığında ümummilli sevginin ünvanına çevrilib əbədiyaşarlıq qazanmışdır. O, qüdrətli dövlət xadimi, siyasət nəhəngi kimi həmişə yüksəklikdə qərar tuturdu. Onun siyasət iradəsinə, peşəkar dövlətçilik bacarığına dünyanın məşhur dövlət xadimləri həsəd və heyranlıqla böyük qiymət vermişlər. Corc Buş, Jak Şirak, Boris Yeltsin, Süleyman Dəmrəl və bir çox başqa məşhur dövlət xadimləri Heydər Əliyev şəxsiyyətinə son dərəcə böyük hörmət və ehtiramla yanaşmışlar. Dövlət rəhbəri kimi mürəkkəb və çətin açılan xarakterə malik Heydər Əliyev bir azərbaycanlı olaraq son dərəcə sadə, mehriban və qayğıkeş idi. O, tez-tez səfər etdiyi ölkənin müxtəlif bölgələrində adi əmək adamlarını çox yaxından tanıyırdı. Belə tanışlıqlar çox zaman dostluğa çevrilirdi. O, sözün həqiqi mənasında el-obanın sevimlisi, ümidi, pənahı idi.

Müasir qüdrətli Azərbaycan Heydər Əliyevin şah əsəridir. İndi hər birimizin qürur mənbəyinə çevrilmiş Azərbaycanın dünyanın nüfuzlu dövlətləri sırasında şərəfli yeri vardır. Yüksək beynəlxalq dairələrdə söz sahibinə çevrilmiş Azərbaycanla artıq hesablaşırlar. Azərbaycanın razılığı olmadan regionda iri layihələr həyata vəsiqə ala bilmir. Ulu öndər 1994-cü ildə «Əs-

rin müqaviləsi»ni imzalamaqla ölkənin qarşısında misli görünməmiş üfüqlər açdı. Ölkədə neft sənayesinin qurulmasına yatırılan beynəlxalq sərmayələr Azərbaycanın siyasi, iqtisadi və elmi-mədəni həyatında dinamik inkişafı, gerçək bir sıçrayışı labüd etdi.

Ulu öndər bütün fəaliyyəti boyu demokratik prinsiplərə böyük önəm vermişdir. Fərqli düşüncələrə həmişə hörmətlə yanaşan, fikir plüralizmini, açıq sözü demokratik cəmiyyətin təməl prinsipləri hesab edən ulu öndər deyirdi: «Hər bir demokratik cəmiyyətdə, şübhəsiz ki, müxalifət olmalıdır... Kim müxalifətdə dursun-dursun, ancaq vətəninə, xalqına, mənəviyyətinə, məsləkinə müxalifətdə durmasın!»

Heydər Əliyevin böyüklüyü, dahiliyi ondadır ki, ulu öndər cəmiyyət həyatının bütün sahələrində proporsional inkişafı təmin etməyə müvəffəq olmuşdur. Əlbəttə, ilk növbədə qanunverici baza yaradılması istiqamətində böyük uğurlara imza atıldı.

1995-ci ildə ulu öndərin bilavasitə rəhbərliyi ilə qəbul olunmuş milli Kostitusiyamız demokratik dəyərlərə tam uyğun bir tarixi sənəd, hüquqi islahatların gerçəkləşdirilməsi yolunda misilsiz bir addım oldu. Unudulmaz rəhbərin təşəbbüsü ilə 21 fevral 1996-cı ildə yaradılmış Hüquq İslahat Komissiyası tərəfindən hazırlanan «Məhkəmələr və hakimlər haqqında», «Konstitusiyaya Məhkəməsi haqqında», «Polis haqqında», «Əməliyyat-axtarış fəaliyyəti haqqında» qanunlar respublikamızın müstəqil bir dövlət kimi çiçəklənməsində misilsiz rolə malikdir. 1996-cı ildə Respublika günü münasibətilə təntənəli yığıncaqda Heydər Əliyev demişdi: «Qanunun aliliyi təmin edilməlidir və hər bir vətəndaş qanuna tabe olmalıdır. Biz öz tərəfimizdən qanunun aliliyini təmin etməyə çalışacağıq və hər bir vətəndaşı qanuna tabe olmağa dəvət edirəm». Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə ölkəmizdə Ombudsman İnstitutunun yaradılması insanların hüquq və azadlıqlarının qorunması sahəsində dövlətimiz üçün, onun gələcək inkişafı üçün çox gərəqli bir addım oldu. İnsan hüquqları üzrə müvəkkilliyin təsisatı ölkəmizin Avropa məkanına inteqrasiya prosesində mühüm rol oynadı və hazırda bu təsisat həyatımızın bütün tərəflərini əhatə edən inkişaf yolundadır. Müdrik şəxsiyyət Azərbaycanın demokratik və hüquqi cəmiyyət quruculuğu yolunda irəliləməsi üçün insan hüquqlarının qorunmasını, çoxpartiyalılıq prinsiplərinin bərqərar edilməsini özünün başlıca fəaliyyət istiqamətlərindən biri kimi qarşıya qoydu. Məhz aparılan bütün məqsədyönlü işlərin nəticəsi o oldu ki, 2001-ci ildə Azərbaycan Avropa Şurası kimi mötəbər, nüfuzlu bir quruma üzvlüyə qəbul olundu. Bununla da ölkəmizin beynəlxalq aləmdəki nüfuzunun artdığı bir daha təsdiqləndi.

Məlumdur ki, ümumxalq həmrəyliyyətinin yaradılmasında dilin çox böyük rolu var. Xalqımızın milli sərəvəti olan ana dilimizin inkişafına daim qayğı göstərilməsi haqlı olaraq Heydər Əliyevin böyük tarixi xid-

mətlərindən sayılır. Azərbaycan dilinə qayğı ilə yanaşan ümummilli liderimizin öz xalqı və milləti qarşısında göstərdiyi ən mühüm xidmətlərdən biri də bilavasitə onun təşəbbüsü ilə 2001-ci ilin noyabr ayında Bakıda Dünya Azərbaycanlılarının I qurultayının keçirilməsinə nail olmasıdır. Bununla da dünyanın müxtəlif ölkələrində fəaliyyət göstərən diaspor birliklərinin təşkilatlanmasına, birgə fəaliyyət göstərməsinə rəvac verildi. Məhz bu qurultaydan sonra Azərbaycan diasporu daha da mətinləşərək öz fəaliyyətini gücləndirdi. Ümummilli lider Heydər Əliyev bütün rəsmi və qeyri-rəsmi strukturların diqqətini bu istiqamətə yönəldərək demişdi: «2001-ci ilin noyabrında Dünya Azərbaycanlılarının I qurultayının keçirilməsi, 2002-ci ilin iyulunda Xaricdə yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin yaradılması, soydaşlarımızın birliyinin və həmrəyliyi güclənməsi istiqamətində atılan bütün addımlar öz müsbət nəticələrini verməkdədir. Hazırda bütün azərbaycanlıların vahid amal və ideya ətrafında birləşməsi, soydaşlarımızla əlaqələrin gücləndirilməsi dövlət siyasəti səviyyəsinə qaldırılmış, bütün rəsmi və qeyri-rəsmi strukturların diqqəti bu istiqamətə yönəlmişdir. Məmnunluqla qeyd edirəm ki, soydaşlarımızla əlaqələrin genişləndirilməsi, onların arasında birlik və həmrəylik intensiv və məqsədyönlü şəkildə gedir». Birmənalı şəkildə deyə bilərik ki, Heydər Əliyev Azərbaycana rəhbərlik etdiyi 34 il ərzində təkcə müstəqil Azərbaycanın dövlət quruculuğunun möhkəmləndirilməsinə, onun beynəlxalq imicinin, dünya dövlətləri arasında nüfuzunun yüksəlməsinə nail olmadı, eyni zamanda o, bütün dünya azərbaycanlılarının milli birliyinin yaradılmasına da əvəzsiz töhfə verdi.

Heydər Əliyevin gördüyü möhtəşəm tədbirlərdən biri də ölüm cəzasının ləğv edilməsidir. Müdrik rəhbərimizin bu humanist addımı bütün dünyanın ictimaiyyəti tərəfindən razılıqla qarşılandı. Ulu öndərimiz 1995-2003-cü illərdə 32 əfv fərmanı imzaladı, yüzlərlə ailəyə xoşbəxtlik bəxş etdi, minlərlə adamı fəal cəmiyyət həyatına qaytardı. Onun təşəbbüsləri nəticəsində cəzaçəkmə yerlərinin Avropa standartlarına uyğunlaşdırılması, cəzaçəkmə xidmətinin müasir beynəlxalq tələblər səviyyəsində qurulması istiqamətində mühüm tədbirlər həyata keçirildi. Cəzaçəkmə müəssisələri yenidən quruldu, abadlaşdırıldı, bu yerlərdə normal həyat üçün lazımı şərait yaradıldı. Bu gün hamı aydın görür ki, cəzanın humanistləşdirilməsi prosesi bizdə nə qədər irəli getmişdir, məhkumların məişət şəraitinin yaxşılaşdırılması və onların sağlamlığının qorunması üçün necə təsirli tədbirlər görülmüşdür. Ölkədə aparılan məhkəmə-hüquq islahatına uyğun olaraq məhkəmə hakimiyyəti sisteminə daxil olan prokurorluq orqanlarının da cəmiyyətdə roluna yenidən baxılmış, onun fəaliyyəti beynəlxalq normalara və demokratik institutların tələblərinə uyğunlaşdırılmışdır.

Ümummilli liderimiz Heydər Əliyev dövlət təsisatı olan prokurorluq orqanlarının sivil və demokratik məzmunlu qurum kimi formalaşmasına böyük diqqət və qayğı göstərmiş, prokurorluq orqanlarında çalışan hər bir əməkdaşın sağlam mənəviyyətə malik olmalarını qeyd etməklə onlardan cəmiyyətə nümunə olmalarını tələb etmişdir. Ümummilli liderimiz deyirdi: «Sağlam mənəviyyət hər bir prokurorluq işçisi üçün, qanun keşiyində duran bizim hər bir məmurumuz üçün əsas meyar olmalıdır. Əgər bu yoxdursa, o insan bizim tələblərimizə cavab verə bilməyəcək. Bizim tələbimiz isə qanundur, qanunun aliliyidir».

Məhz ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin 26 aprel 2000-ci il tarixdə Respublika Prokurorluğunun rəhbər işçiləri ilə keçirdiyi və prokurorluğun həyatında müstəsna rol oynamış tarixi görüşündən sonra Azərbaycan Respublikası prokurorluğunda hərtərəfli islahatlara başlanılmaqla prokurorluğun demokratik məzmununda yeniləşdirilməsi, mövcud neqativ halların aradan qaldırılması, müasir standartlar səviyyəsində işləməyə qadir olan kadr korpusunun formalaşdırılması, bunların nəticəsində cinayətkarlığa qarşı mübarizə və insan hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi işinin zəruri tələblər səviyyəsinə qaldırılması təmin edilmişdir.

Heydər Əliyev ölkəyə rəhbərlik etdiyi dövr ərzində daim tərəqqisi üçün çalışdığı, zəngin mədəniyyəti, böyük tarixi keçmişi ilə həmişə qürur duyduğu və gələcək nəsillərin taleyi üçün düşündüyü doğma yurdu Azərbaycanı bir dövlət kimi zamanın ağır və sərt sınaqlarından çıxarmışdır. Azərbaycanda dövlətçilik ənənələrinin bərpa edilib zənginləşdirilməsi, Azərbaycanın müstəqilliyinin möhkəmləndirilməsi, onun əbədi, dönməz xarakter alması, ölkəmizin dinamik iqtisadi inkişaf yolu ilə inamla irəliləməsi, onun beynəlxalq nüfuzunun sürətlə artması Heydər Əliyevin səmərəli fəaliyyəti sayəsində mümkün olmuşdur. O, bütün bu illərdə Azərbaycanın məsuliyyətini öz çiyinlərində daşımış, onu bir dövlət və xalqımızı bir millət kimi tarixin ağır və sərt sınaqlarından çıxarmış, müasir Azərbaycanın işıqlı sabahının etibarlı bünövrəsini yaratmışdır. Bütün mənalı həyatını öz xalqına bəxş etmiş Heydər Əliyevin siyasi və dövlət xadimi kimi zəngin fəaliyyəti Azərbaycan xalqının tarixində dərin iz buraxaraq, əsl dövlət idarəçiliyi məktəbinə çevrilmişdir. Heydər Əliyev deyirdi: «İndi... bütün həyatımı təhlil edəndə görürəm ki, hər halda bir başlıca hadisə var, o da budur ki, mən Azərbaycanın müstəqilliyini təmin edə bilmişəm. Onu daxili çəkişmələr alovunda, dağıntılar və qan içində məhv olmağa qoymamışam». Azərbaycan xalqının hələ neçə-neçə nəsli bu böyük məktəbdən, Heydər Əliyevin zəngin siyasi irsindən ölkəmizin inkişafı, xalqımızın rifahı naminə faydalanacaqdır.

«İqtisadiyyatı güclü olan dövlət hər şeyə qadirdir» prinsipi ilə çalışan Heydər Əliyev ölkədə geniş iqtisadi islahatlara cəsarətlə start verdi. Torpaq islahatı uğurla həyata keçirildi. Ulu öndər siyasi uzaqqörənliklə dünyanın məşhur şirkətlərinin marağını Azərbaycana yönəldə bildi. Ölkə iqtisadiyyatına, xüsusilə neft sənayesinə yatırılan milyardlarla ABŞ dolları ilə hesablanan beynəlxalq sərmayələrin inkişafı təmin edən nəticələri özünü çox gözletmədi. Neft hasilatının sürətlə artırılması ölkə iqtisadiyyatının yüksəlişinə etibarlı bünövrə oldu. Artan iqtisadi güc Bakı ilə yanaşı regionların sosial-iqtisadi inkişafına stimül verdi. Müəllifi Heydər Əliyevin olduğu uğurlu iqtisadi strategiya bu gün paytaxtımızın istənilən qonağına heyrət doğuran Bakıda və bölgələrdə uğurla reallaşan nəhəng infrastruktur layihələrində, yeni açılan yüz minlərlə iş yerində və s. nailiyyətlərdə özünü aydın şəkildə göstərir. Əhalinin həyat şəraitinin ildən-ilə yaxşılaşdırılması, əmək haqqı, pensiya və müavinətlərin davamlı şəkildə artırılması məhz Heydər Əliyev siyasi kursunun və bu kursun müasir dövrün tələblərinə uyğun bir yaradıcılıqla Prezident İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilməsinin məntiqi nəticəsidir.

Xalqımızın ümummilli lideri Heydər Əliyevə tarixdə əbədiyaşarlıq qazandıran bir əsas amil də odur ki, xalqı və dövləti məhv olmaq təhlükəsindən xilas edən, ölkə iqtisadiyyatını ağır böhran mənəşəsindən dinamik inkişaf yoluna çıxaran ulu öndər on illər sonra üçün də görüləsi işlərin aydın proqramını vermişdir. Heydər Əliyevin həyata keçirdiyi siyasi kurs fəaliyyətimizin konkret proqramına çevrilmişdir. Özündən sonrakı dövr üçün konkret inkişaf nəzəriyyəsini verən Heydər Əliyev bu nəzəriyyəni bacarıqla, zamanın fərqli xüsusiyyətlərinə uyğun bir yaradıcılıqla reallaşdırma biləcəkdir da Azərbaycana bəxş etmişdir. Prezident İlham Əliyev ulu öndərin macal tapıb görə bilmədiyi işləri indi uğurla həyata keçirir. Sürətli sosial-iqtisadi inkişafı ilə Azərbaycan artıq bütün dünyaya səs salmışdır. Ölkəmizin siyasi nüfuzu gündən-günə artmaqdadır. BMT Təhlükəsizlik Şurasına qeyri-daimi üzv qəbul olunmağımız Prezident İlham Əliyevin yeritdiyi uzaqqörən müdrik xarici siyasətinin məntiqi nəticəsidir. Mötəbər beynəlxalq tədbirlərə ev sahibliyi etməyimiz ölkəmizin siyasi nüfuzuna əlavə dividendlər gətirməkdədir. Əvvəllər Bakıda olmuş qonaqlar yenidən bu cənub şəhərinə səfər edəndə gördükləri mənzərə qarşısında heyretlərini gizlədə bilmirlər. Bakı ilə yanaşı, bölgələr də inkişaf edir, yeniləşir. Dəyişən, gözəlləşən isə təkcə yeni inşa olunan yollar, körpülər, park və xiyabanlar, yeni istehsal və emal müəssisələri deyildir. Ən önəmlisi odur ki, adamların həyata baxışları, dünya görüşləri yenilənmişdir. Daimi ictimai-siyasi sabitlik ölkədə sağlam mənəvi-psixoloji mühitin formalaşmasına zəmin yaratmışdır. Bütün imkanları səfərbər edərək

neft kapitalını insan kapitalına çevirməyə çalışan dövlət başçısının söyləri hədəf getmir. Ölkədə yüksək vətəndaş cəmiyyəti yaratmaq yolunda böyük uğurlar qazanılır. Əhalinin həyat şəraitini yaxşılaşdırmağa hesablanan və hər addımda hiss olunan davamlı dövlət qayğısı cəmiyyətin müxtəlif təbəqələri tərəfindən razılıqla qarşılır. Dövlətin uğurlu sosial siyasətinin nəticəsidir ki, son 9 ildə 2500-ə yaxın məktəb, 500-dən çox tibb müəssisəsi, 35 Olimpiya İdman Kompleksi və digər sosialyönümlü obyektlər istifadəyə verilmişdir.

İnsan amili həmişə dövlət başçısının diqqət mərkəzindədir. Onun dövlət məmurlarına tapşırıq və tövsiyələrində təvazökarlıq, sadəlik və mehribanlıq həmişə əsas tələb olur. Fevralın 12-də Bakı Biznes Mərkəzində «Azərbaycan Respublikası regionlarının 2009-2013-cü illərdə sosial-iqtisadi inkişafı Dövlət Proqramı»nın icrasının 4-cü ilinin yekunlarına həsr olunmuş konfransdakı çıxışında Prezident İlham Əliyev demişdir: «Hər bir dövlət məmuru öz vəzifə borcunu şərafətlə yerinə yetirməlidir, insanlara qulluq etməlidir və təvazökar olmalıdır... Hər kəs qanun qarşısında cavab verməlidir və qanun qarşısında hər kəs eyni hüquqa malikdir. Ona görə də bütün orqanlar, hüquq-mühafizə orqanları daha ciddi mübarizə aparmalıdırlar».

Beynəlxalq aləmdə Azərbaycanın hüquqi və demokratik dövlət imici getdikcə möhkəmlənir. Ulu öndər Heydər Əliyevin müstəqil Azərbaycan dövlətinin işıqlı sabahı ilə bağlı arzuları reallaşır. Heydər Əliyev bu gün bütün şüurlu həyatını, mənalı ömrünü həsr etdiyi Azərbaycanın hər bucağındadır. O böyük insanın hər sözü, hər kəlməsi böyük məna yükü daşıyır. Müəllifi olduğu siyasi kurs, yaratdığı ideyalar zaman-zaman gerçəkləşir. Ulu öndərin Vətənə, xalqa sonsuz məhəbbətindən qaynaqlanan bir fikri – Nə qədər Azərbaycan dövləti, Azərbaycan xalqı var, mən də olacağam, – sözləri bütün zamanlar üçün çox aktualdır.

Heydər Əliyevin şərafli ömür yolu Vətəninə, xalqına bağlı hər bir azərbaycanlı üçün bu gün canlı örnəkdir. O, qüdrətli dövlət xadimi, sadə bir azərbaycanlı kimi kövüllərdə özünə əbədiyyət qazanmışdır. Biz vətəni necə sevməyi, xalqına, millətinə şərafətlə xidmət etməyi məhz ondan öyrənmişik. O böyük insan özündən sonrakı nəsillərə düzgün bir yol qoymuşdur. Heydər Əliyev yolu ilə inamla irəliləyən Azərbaycan hər addımda daha da güclənir, qüdrətlənir. Bu gün ölkə gəncliyini çaşdırmağa çalışan bəzi mənfur qüvvələr bilməlidirlər ki, Azərbaycan xalqının və Azərbaycan dövlətinin işıqlı gələcəyinə aparan yol Heydər Əliyev ideallarına sədaqətdən keçir.

Hər kəs dərk etməlidir ki, Azərbaycanın nicatına aparan yol Heydər Əliyev siyasi kursuna – vətəninə, xalqına böyük məhəbbətdən, qanunların aliliyinə sədaqətdən, azərbaycanlı olmağın sonsuz qürurunu duymaqdan keçir.

«Ulu öndər Heydər Əliyev prokurorluq orqanlarının müstəqil dövlətimizə xidmətini yüksək qiymətləndirmişdir»

Akşin Ziyadov

Bakı şəhəri, Nizami rayon prokuroru

(05.04.2013-cü il tarixdə «Respublika» qəzetində dərc edilmişdir)

Xalqımızın dahi oğlu, ulu öndər Heydər Əliyevin müqəddəs adı və möhtəşəm fəaliyyəti Azərbaycanın müstəqil dövlətçilik tarixinə qızıl hərflərlə həkk olunmuşdur. O öz müdrik siyasəti, dönməz əqidəsi və tarixi uzaqgörənliyi ilə xalqımızın müstəqillik arzusunu gerşəkləşdirilməsini, milli dövlətçiliyimizin dirçəldilməsini və möhkəm bünövrə üzərində yenidən qurulmasını təmin etmişdir. Bu gün möhtərəm Prezident cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi altında məhz bu bünövrə üzərində dinamik inkişaf edən Azərbaycan dünya miqyasında öz sözünü deyən ölkə, regionun lider dövləti kimi tanınır.

Demokratik, hüquqi və dünyəvi dövlət kimi formalaşmış müasir Azərbaycanda vətəndaş cəmiyyətinin təşəkkül tapması, milli-mənəvi dəyərlərə qayıdış, elm, təhsil və mədəniyyətin misilsiz tərəqqisi Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır. Onun həyata keçirdiyi genişmiqyaslı milli dövlət quruculuğu proqramı ölkəmizin bütün sahələrdə qazandığı uğur və nailiyyətlərin konseptual əsası olmuşdur. Müstəqil Azərbaycanın Əsas Qanununun – Konstitusiyanın müəllifi kimi ulu öndər Heydər Əliyev dövlət hakimiyyətinin demokratik prinsiplər əsasında bölünməsinə, beynəlxalq standartlara uyğun hüquq normalarının və qanunvericilik bazasının yaradılmasına, müasir idarəetmə üsullarının tətbiqinə nail olmuşdur.

Cəmiyyətdə haqq və ədalətin zəfər çalması uğrunda fədakar mübariz kimi şöhrət qazanmış Heydər Əliyev özünün siyasi və dövlətçilik fəaliyyətində hüquqi dəyərlər sistemində insanların hüquq və azadlıqlarının ifadəsinin və müdafiəsinin ən ali forması qanunlara eyni cür, dürüst əməl edilməsini daim önə çəkmişdir. İlk dəfə respublikamızın rəhbəri seçildiyi 1969-cu ildən başlayaraq ulu öndər cəmiyyətdə qanunun aliliyi prinsipinin bərqərar olması üçün göstərdiyi qətiyyətli mövqeyi ilə Azərbaycanın da daxil olduğu keçmiş İttifaq dövləti miqyasında böyük nüfuz qazanmışdır. Həmin dövrdə hüquq-mühafizə orqanlarında sağlam mənəvi mühitin formalaşması istiqamətində prinsipial addımlar atılmış, cinayətkarlığa, xüsusən rüşvət-xorluq və korrupsiya kimi ağır cinayətlərə qarşı genişmiqyaslı, güclü və səmərəli mübarizə təşkil edilmiş və bu tədbirlər hər yerdə əks-səda doğurmuş, rəğbətlə qarşılanmış, ulu öndərimizin «Qoy ədalət zəfər çalsın!»

çağırışı ən populyar şüarlardan birinə, cinayətkarlıqla mübarizənin leytmotivinə çevrilmişdir.

Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə 1970–80-ci illərdə Azərbaycanda ali hüquq təhsilinin haqq-ədalət çərçivəsində, cəmiyyətin bütün təbəqələrinin mənafeyinə cavab verən prinsiplər əsasında təşkili vətənpərvər, istedadlı, savadlı, dürüst və vicdanlı hüquqşünas kadrların hazırlanmasında müstəsna əhəmiyyət kəsb etmişdir. Həmin illərdə ali hüquq təhsili almaq istəyinə qovuşmuş yüzlərlə fəhlə-kəndli övladı bu gün də ulu öndərin xatirəsinə böyük rəğbət və ehtiramla respublikamızın hüquq mühafizə sistemində millətimizə və dövlətimizə sədaqətli xidmət nümunəsi göstərir. Ulu öndərimiz Azərbaycanın prokurorluq orqanlarının 80 illik yubileyinə həsr olunmuş təntənəli yığıncaqda ötən əsrin tarixi gerşəkliyini xatırladaraq demişdir: «Mən xüsusi qeyd etmək istəyirəm ki, 1960, 1970, 1980-ci illərdə Azərbaycanda milli prokuror kadrları hazırlandı, yetişdi və bu gün Azərbaycan prokurorluğunun əsası təşkil edən kadrlar yüksək peşəkarlığa, hüquqi təhsilə malik olan və öz vəzifələrini yerinə yetirə bilən kadrlardan ibarətdir. Bunlar hamısı bir gündə, bir ildə hazırlana bilməzdi. Azərbaycanda prokurorluq orqanları on illər ərzində təşkil olunmuş, formalaşmış, inkişaf etmiş və bugünkü yüksək peşəkar səviyyəyə çatmışdır».

Hamımıza yaxşı məlumdur ki, dövlət müstəqilliyinin bərpasından sonrakı ilk illərdə respublikamız və xalqımız çox ağır sınaqlarla üzləşmiş, cəmiyyətimizdə qanunçuluğun əsasları ciddi şəkildə zəifləmiş, cinayətkarlıq halları görünməmiş səviyyəyə çatmışdı. Həmin vaxt hakimiyyətdə olanların siyasi naşılığı, dövlət idarəçiliyindəki səriştəsizliyi, xalqa qarşı ədalətsiz hərəkətləri, xarici təcavüz şəraitində milli birliyin təmin edilməməsi son nəticədə ölkədə xaosa, hərc-mərcliyə, özbaşınalığa gətirib çıxarmış, müstəqilliyimizi məhv olmaq təhlükəsi altına salmışdı. Bu illərdə prokurorluq orqanlarında da qeyri-sağlam vəziyyət yaranmış, bu orqanlar öz fəaliyyətini qanun çərçivəsində göstərə bilməmiş, üzərinə düşən vəzifələri həyata keçirməkdə böyük çətinliklərlə üzləşmişlər.

Yalnız 1993-cü ilin iyununda ulu öndər Heydər Əliyevin müstəqil dövlətimizin ali rəhbərliyinə qayıdırdan sonra respublikamızda ictimai-siyasi sabitliyin, qanunçuluğun bərqərar edilməsi, milli dövlətçiliyin və ictimai təhlükəsizliyin qorunması istiqamətində atılan məqsədyönlü addımlar cəmiyyətdə qanunçuluğa hörmət prinsipinin bərpasına, cəmiyyətin cinayətkar ün-

sürlərdən təmizlənməsinə, güclü və səmərəli hüquq-mühafizə sisteminin formalaşmasına şərait yaratmışdır. Ulu öndərin şəxsi iradəsi və siyasi uzaqgörənliyi nəticəsində Azərbaycan parçalanıb dağılmaq, müstəqilliyini itirmək və vətəndaş müharibəsi təhlükəsindən xilas olmuş, qısa müddət ərzində dövlət və hakimiyyət böhranına, xaos və anarxiyaya son qoyulmuş, torpaqlarımızın işğalı prosesinin qarşısını alan atəşkəs barədə razılaşma əldə edilmişdir. Çoxsaylı dövlət çevrilişi cəhdlərinin və terror aktlarının qarşısı qətiyyətlə alınmaqla sabitliyə nail olunmuş, insanların dinc yaşaması üçün təhlükə yaradan cinayətkarların hakimiyyətə meydan oxuması, qanunsuz silahlı birləşmələrin mövcudluğu kimi mənfi təzahürlər aradan qaldırılmaqla kriminogen durum stabilləşdirilmişdir.

Qanunçuluğun qorunmasını özünün başlıca fəaliyyət prinsiplərindən biri elan etmiş Heydər Əliyev hər bir fərdin maraq və mənafelərini təmin etmədən, ədalət meyarını qorumadan güclü dövlət yaratmağın mümkünsüzlüyünü çıxışlarında hər zaman vurğulamış, vətəndaşlara göstərilən hüquqi yardımın səviyyəsinin yaxşılaşdırılması təşəbbüsü ilə çıxış etmişdir. Onun qətiyyətli rəhbərliyi altında dövlət-vətəndaş münasibətlərinin hüquq müstəvisində tənzimləndiyi, insan hüquq və azadlıqlarının yüksək səviyyədə qorunduğu, humanizm ideyalarının möhkəm təmələ çevrildiyi sivil cəmiyyət formalaşdırılmış, dövlət idarəçiliyi demokratikləşdirilmişdir.

Özünəməxsus şərəfli tarixi keçmiş, qanunların icrasına ümumi nəzarət, cinayətkarlığa qarşı mübarizə, vətəndaşların hüquq və azadlıqlarının qorunması sahəsində zəngin ənənələri olan Azərbaycan prokurorluğunun fəaliyyəti də siyasi hakimiyyətdə olduğu bütün dövrlərdə ulu öndərimizin diqqət və qayğısı ilə əhatə olunmuşdur. Məhz onun məqsədyönlü fəaliyyəti və həyata keçirdiyi islahatlar nəticəsində Azərbaycanda milli prokurorluq orqanları qanunçuluğun aliliyini təmin edən mükəmməl bir dövlət təsisatı kimi demokratik məzmununda yenidən formalaşmış və inkişaf etmişdir.

Ulu öndər Heydər Əliyevin rəhbərliyi altında həyata keçirilmiş mütərəqqi islahatlar nəticəsində Azərbaycan prokurorluğu cəmiyyətdə öz nüfuzunu bərpa etməyə, yüksək ictimai etimad qazanmağa nail olmuş, dövlətçiliyin etibarlı sütunlarından birinə çevrilmişdir. Müstəqil dövlətçiliyimizin və cəmiyyətimizin cinayətkar qəsdlərdən qorunmasında, qanunçuluğun və hüquq qaydalarının möhkəmləndirilməsində fəal mövqə tutan prokurorluq orqanları 1994–1995-ci illərdə qeyri-qanuni silahlı dəstələr tərəfindən törədilən dövlət çevrilişlərinə cəhdlərin qarşısının alınmasında, mütəşəkkil cinayətkarlığa qarşı mübarizə işinin düzgün təşkilində, cinayətkarların tapılaraq qanun əsasında məsuliyyətə cəlb olunmasında diqqətəlayiq xidmətlər göstərmişlər.

Ümummilli lider Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə hazırlanaraq 1995-ci ilin 12 noyabrında ümumxalq səsver-

məsi yolu ilə qəbul edilmiş Azərbaycan Konstitusiyası hakimiyyət bölgüsü prinsiplərini özündə ehtiva etməklə, zamanın tələbilə səsleşən məhkəmə-hüquq islahatlarının həyata keçirilməsinə, habelə prokurorluq orqanlarının fəaliyyətinin keyfiyyətcə yenilənməsinə və demokratikləşməsinə möhkəm təməl yaratmışdır. Əsas Qanunda ilk dəfə olaraq respublikamızın dövlət quruluşu sistemində prokurorluğun layiqli yeri müəyyənləşdirilmiş, məhkəmə hakimiyyəti sistemində daxil olan prokurorluq orqanlarının statusu, təşkili və fəaliyyət prinsipləri, səlahiyyət dairəsi və vəzifələri qanunvericilik qaydasında təsbit edilmişdir.

Ulu öndər dövlət başçısı kimi daim inandığı, güvəndiyi və arxalandığı prokurorluq orqanlarına, bu orqanlarda şərəflə çahşanlara qayğısını heç vaxt əsrgəməmişdir. Prokuror peşəsinə dərin hörmət və ehtiramının bariz təzahürü kimi o, hər il oktyabr ayının 1-nin prokurorluq işçilərinin peşə bayramı kimi qeyd edilməsi barədə 17 iyul 1998-ci il tarixli sərəncam imzalamış, həmçinin prokurorluq işçilərini dövlət təltiflərinə layiq görmüşdür. Fərəh və qürur hissi ilə qeyd etməliyik ki, MDB-də prokurorluğun peşə bayramı gününün təsis edildiyi ilk ölkə Azərbaycan olmuşdur. Ulu öndərimiz prokurorluq işçilərinin peşə fəaliyyətini yüksək qiymətləndirərək demişdir: «Prokurorluq peşəsi ağır, çətin peşədir. Amma eyni zamanda, çox şərəfli, hörmətli peşədir. Mən arzu edərdim ki, siz həmişə bu peşəni şərəflə daşıyasınız. Arzu edərdim, çalışsınız ki, Azərbaycan vətəndaşı kimi, eyni zamanda, Azərbaycan prokuroru kimi hörmətli, şərəfli olasınız. Azərbaycan Prokurorluğunun inkişaf etməsinə dövlət qayğısı bu gün də, gələcəkdə də olacaqdır. Buna əminola bilərsiniz. Azərbaycan Prezidenti kimi mən Azərbaycan Prokurorluğuna inanıram, güvənirəm və arxalanıram».

Ümummilli lider Heydər Əliyevin rəhbərliyi altında aparılan islahatlar nəticəsində prokurorluq orqanlarının səlahiyyətləri beynəlxalq standartlara uyğunlaşdırılmış, ölkədə qanunçuluğun möhkəmləndirilməsində, cinayətkarlığa qarşı mübarizədə bu orqanların rolu artırılmış, kadrların peşəkarlıq səviyyəsi yüksəldilmişdir. Konstitusiyanın qəbulundan sonra, onun 133-cü maddəsinə uyğun olaraq «Prokurorluq haqqında» Qanunun layihəsinin hazırlanıb qəbul edilməsi və 7 dekabr 1999-cu il tarixdə qüvvəyə minməsi prokurorluğun totalitar rejimə xas bəzi funksiyalardan azad olmasını, onun fəaliyyətinin forma və metodlarının demokratik dəyərlərə uyğunlaşdırılmasını təmin etmişdir.

Azərbaycan prokurorluğunda demokratik, hüquqi dövlət quruculuğunun müasir tələblərinə cavab verən köklü islahatlar və səmərəli struktur dəyişikliklərinin əsası ulu öndər Heydər Əliyevin iştirakı ilə 26 aprel 2000-ci ildə keçirilən geniş müşavirədən sonra başlanmış və uğurla icra edilmişdir. Prokurorluğun həyatında müstəsna rol oynamış bu tarixi müşavirədə dövlət başçısının verdiyi tövsiyə və göstərişlər əsasında hə-

yata keçirilən tədbirlər bu orqanın demokratik məzmununda yeniləşdirilməsi, neqativ təzahürlərin aradan qaldırılması, müasir standartlar səviyyəsində işləməyə qadir olan kadr korpusunun formalaşdırılması, cinayətkarlığa qarşı mübarizə, insan hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi işinin zəruri tələblər səviyyəsində qaldırılması ilə nəticələnmişdir.

Həmin müşavirədəki nitqində ulu öndərimiz demişdir: «Sağlam mənəviyyat hər bir prokurorluq işçisi üçün, qanun keşiyində duran hər bir məmurumuz üçün əsas meyar olmalıdır. Əgər bu yoxdursa, o insan nə qədər yaxşı işləyirsə-ışləsin, bizim tələblərimizə cavab verə bilməyəcəkdir. Bizim tələblərimiz isə qanundur, qanunun aliliyidir». Müdrik və uzaqgörən rəhbərin bu tələb və tövsiyəsi hər bir prokurorluq işçisi üçün həyat və fəaliyyət meyarıdır.

Ulu öndərin müstəqil dövlətimizə rəhbərliyi dövründə aparılan məhkəmə-hüquq islahatları çərçivəsində prokurorluq orqanlarının fəaliyyətinin beynəlxalq standartlara və demokratik prinsiplərə əsaslanan, milli dövlətçilik ənənələrindən qaynaqlanan möhkəm hüquqi bazasının yaradılması ardıcıl xarakter kəsb etmişdir. Belə ki, «Prokurorluq haqqında» Qanunun tələbləri əsas götürülərək, digər qanunvericilik aktları – «Prokurorluq orqanlarında qulluq keçmə haqqında», «Prokurorluğun rəsmi embleminin təsviri» haqqında, «Prokurorluq orqanları işçilərinin fərqlənmə nişanları və xüsusi geyim formasının təsviri» haqqında aktlar qəbul edilmiş, «Prokurorluq işçilərinin xidməti vəsiqəsi haqqında», habelə «Prokurorluğa işə qəbul olunmaq üçün namizədlərlə müsabiqənin keçirilməsi qaydaları haqqında» əsasnamələr təsdiqlənmiş, eləcə də prokurorluğun qanunla nəzərdə tutulmuş fəaliyyət istiqamətləri üzrə işinin düzgün təşkili üçün zəruri olan təşkilati-normativ tədbirlər həyata keçirilmişdir. Bütün bunlar Azərbaycan prokurorluğunun demokratik dəyərlərə uyğun səmərəli və məqsədyönlü fəaliyyəti üçün möhkəm zəmin yaratmışdır.

Ölkəmizdə dövlət quruculuğu prosesinin dərinləşməsi prokurorluğun cəmiyyətdə və idarəçilik sistemində rolunu daha artırmaq zərurəti yaratmış, 2002-ci il sentyabrın 19-da qüvvəyə minmiş «Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasında dəyişikliklər edilməsi haqqında» referendum aktına əsasən, prokurorluğa həm də qanunvericilik təşəbbüsü hüququ verilmişdir. Ulu öndər Heydər Əliyevin Baş Prokurorluğa və onun dövlətçiliyimizin möhkəmləndirilməsindəki roluna verdiyi yüksək dəyərin təzahürü olan bu hüquq ictimai həyatın ayrı-ayrı sahələrinin hüquqi tənzimlənməsindəki çatışmazlıqlar haqqında Milli Məclisə məlumatların verilməsi, habelə müvafiq qanun layihələrinin ali qanunverici orqana təqdim edilməsi ilə gerçəkləşdirilir.

Ulu öndərin müstəqil, müasir dövlət quruculuğu konsepsiyasının tərkib hissəsi olan məhkəmə-hüquq islahatları Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi altında son 10 ildə böyük uğurla davam etdirilmişdir. Bu baxımdan, dövlətimizi-

zin başçısının prokurorluq orqanlarına inam və etmətinin təzahürü olan qərarları da bu orqanların fəaliyyətinin təkmilləşdirilməsində və müasirləşdirilməsində mühüm əhəmiyyət kəsb etmişdir. Belə ki, ölkə Prezidentinin 3 mart 2004-cü il tarixli Sərəncamı ilə Baş prokuror yanında Korrupsiyaya qarşı mübarizə idarəsi yaradılmış, 3 sentyabr 2004-cü il tarixli «Korrupsiyaya qarşı mübarizə üzrə dövlət proqramının (2004–2006-cı illər) təsdiq edilməsi barədə» Sərəncamda isə digər hüquq mühafizə orqanları ilə yanaşı, prokurorluq işçilərinin də yüksək dövlət məvacibi ilə təmin edilməsi, onların məvaciblərinin mərhələlərlə artırılması, sosial təminatlarının yaxşılaşdırılması məsələləri əksini tapmışdır. «Azərbaycan Respublikası Prokurorluğunun fəaliyyətinin müasirləşdirilməsinə dair 2009-2011-ci illər üçün Dövlət Proqramı»nın təsdiq olunması, korrupsiyaya qarşı ixtisaslaşmış cinayət təqibi orqanı olan Baş prokuror yanında Korrupsiyaya qarşı mübarizə idarəsinin fəaliyyətinin tamamilə yeni müstəviyə qaldırılmaqla, strukturunun və iş metodlarının təkmilləşdirilməsi və bu quruma əməliyyat-axtarış tədbirlərinin həyata keçirilməsi səlahiyyətlərinin verilməsi möhtərəm Prezidentimizin prokurorluq orqanlarının dövlət idarəçiliyindəki roluna verdiyi dəyərini bariz göstəricisidir.

Prezident İlham Əliyevin Azərbaycan Respublikası Prokurorluğunun 90 illiyi münasibətilə bu orqanın əməkdaşlarına ünvanladığı təbrik məktubunda deyilmişdir: «Son illər prokurorluqda sağlam iş mühitinin yaradılması üçün ciddi işlər görülmüş, dövlətçilik, qanunçuluq prinsipləri ön plana çəkmiş, cəmiyyətimizdə prokurorluğa ictimai etimad artmış və onun nüfuzu yüksəlmişdir. Prokurorluq orqanlarında – yeniləşmə prosesi gedir, gənc kadrlar işə qəbul edilir, vəzifədə irəli çəkilir, yeni iş ruhu, canlanma və inkişaf hiss olunur. Bu proseslər dövlət tərəfindən dəstəklənir və bundan sonra da dəstəklənəcəkdir».

Biz – prokurorluq orqanları əməkdaşları ulu öndərimiz tərəfindən əsas qoyulmuş ənənənin sadıq davamçısı olan möhtərəm Prezident İlham Əliyevin diqqətini, qayğısını və dəstəyini daim görür və hiss edirik, Baş Prokurorluğun rəhbərliyinin əmr və göstərişlərinə dürüst əməl etməklə öz xidməti vəzifələrimizin icrasında bu etimadı doğrultmağa çalışırıq.

Demokratik cəmiyyətdə öz funksiyalarını yerinə yetirərkən cəmiyyətimizin və dövlətimizin maraqlarının qorunmasında prinsiplilik və peşəkarlıq nümayiş etdirməklə, cinayətkarlıqla mübarizədə, qanunçuluğun təmin olunmasında, bütövlükdə hüquq sisteminin inkişafında fəal və əhəmiyyətli rol oynamaqla ulu öndərimiz Heydər Əliyevin qurub yaratdığı müasir müstəqil Azərbaycanın daha da çiçəklənməsi naminə bundan sonra da qətiyyət və əzmlə işləmək, insan hüquq və azadlıqlarının müdafiəsinə, ictimai-siyasi sabitliyin, əmin-amanlığın və dövlətçiliyimizin layiqincə qorunmasına xidmət etmək prokurorluğun hər bir əməkdaşının şərəfli borcudur.

«Prokurorluq orqanlarında mütərəqqi islahatların banisi»

Fəxri Ələsgərov

Bakı şəhəri, Xəzər rayon prokuroru

(05.05.2013-cü il tarixdə «Respublika» qəzetində dərc edilmişdir)

Xalqımızın müdrik oğlu, unikal idarəçilik keyfiyyətləri və təşkilatçılıq istedadı ilə müasir Azərbaycanın müstəqil dövlətçiliyinin əsasını qoyan ümummilli lider Heydər Əliyevin ölməz ideyaları milli inkişafımızın əbədi rəhninə çevrilmişdir. Birinci dəfə respublika rəhbəri seçildiyi vaxtdan, 1969-cu ildən başlayaraq ulu öndərimiz xalqın gələcəyi naminə misilsiz xidmətlər göstərmişdir. Həmin dövr çağdaş tariximizə iqtisadi və mədəni yüksəliş dövrü kimi daxil olmuş, xalqın milli mənlilik şüurunun, özünüdərk hissəsinin güclənməsinə təkan vermişdir.

Respublikaya rəhbər seçildikdən sonra ulu öndər cəmiyyətdə qanunçuluğun, hüquq qaydalarının möhkəmləndirilməsi istiqamətində mühüm tədbirlər həyata keçirmiş, hüquq-mühafizə sistemində – milis, prokurorluq və məhkəmə orqanlarında sağlam mənəvi mühitin formalaşdırılması üçün qətiyyətli addımlar atmış, cinayətkarlığa qarşı, xüsusən, ictimai əmlakın və dövlət əmlakının mənimsənilməsi hallarına qarşı səmərəli mübarizə mexanizmlərinin tətbiqinə nail olmuşdur. 1970-ci illərin əvvəllərindən başlayaraq Azərbaycanda rüşvətxorluğa, oğurluğa, hüquqa və mənəviyyətə zidd digər təzahürlərə qarşı aparılan amansız mübarizənin əks-sədası bütün İttifaqa yayılmış, respublika rəhbəri kimi Heydər Əliyevin əzmkarlığı və qətiyyəti ona xalq arasında geniş rəğbət, ali dövlət orqanlarında isə etimad və etibar qazandırmışdı.

Ümummilli lider Heydər Əliyevin hələ o dövrdən idarəçilikdə təməlini qoyduğu mütərəqqi ənənələrdən biri də məhz xalq arasına çıxmaqla, sadə vətəndaşlarla canlı ünsiyyət yaratmaqla mövcud problemləri, eləcə də dövlət məmurlarının iş münasibətini öyrənmək olmuşdur. Heydər Əliyev o vaxtdan insanlarla ünsiyyətdə olmağı, onların üzləşdiyi çətinlikləri yerində öyrənilməz tədbirlər həyata keçirməyi idarəçilikdə müsbət ənənə kimi yaratmış, dövlət məmurlarının sadə xalq kütlələri ilə münasibətlərində hər cür baryerə, bürokratik əngəllərə qarşı çıxmışdır.

Böyük strateq Heydər Əliyevin yaratdığı spesifik idarəçilik modelinin üstün cəhətlərindən danışarkən kadr seçimində sosial ədalətsizliyin aradan qaldırılmasını, daha çox yüksək mənəvi-əxlaqi keyfiyyətləri, intellektual imkanları və yüksək bilik səviyyəsi ilə fərqlənən gənclərə, xüsusən də milli kadrlara üstünlük verilməsini vurğulamaq lazımdır. Azərbaycanlı yeniyetmələrin hərbi təhsilə cəlb edilməsi sahəsində həyata keçirilən məqsədyönlü tədbirlərin – Bakıda orta təhsil səviyyəsində hərbi məktəbin yaradılması, həmin məktəbə xalqımızın igid övladlarından olan böyük sərkərdə Cəmşid Naxçıvanskiyə adının verilməsi, respublikamızın ən ucqar yerlərindən belə bu məktəbə müdavimlərin qəbul edilməsi ulu öndərimizin milli ənənələrə sadıq hərbi kadrların, gələcəkdə dövlət idarəçiliyində fəal iştirak edə biləcək nüfuzlu mütəxəssislərin yetişdirilməsinə göstərdiyi diqqətin bariz ifadəsi olmuşdur.

Ulu öndərin həmin illərdə minlərlə gəncin respublikamızın hüdudlarından kənarında yüksək təhsil almalarına, ixtisaslı kadr kimi yetişməsinə hər cür kömək göstərməsi isə onun xeyirxahlığının və uzaqgörənliyinin daha bir nümunəsidir. 1970–80-ci illərdə 10 mindən artıq azərbaycanlı gənci keçmiş SSRİ respublikalarının ali məktəblərinə təhsil almağa göndərən Heydər Əliyev yüksək ixtisaslı, vicdanlı və peşəkar hüquqşünas kadrların hazırlanması, hüquq-mühafizə sisteminin sağlamlaşdırılması məsələsinə də qayğı ilə yanaşmışdır.

Ulu öndər ötən əsrin 70–80-ci illərində böyük təzyiqlərlə, təqiblərlə üzləşsə də, heç bir riskdən çəkinməyərək əzmkar fəaliyyəti ilə xalqda öz tarixi keçmişi, milli kimliyi, dili, mədəniyyəti, milli adət-ənənələri və düşüncə sistemi barədə dolğun təsəvvürlər formalaşdırmağa bilmişdir. O dövrdə repressiya qurbanlarına bəraət verilməsi istiqamətində gördüyü işlər də məhz azərbaycançılıq məfkurəsinin güclənməsinə xidmət etmişdir. Bundan başqa, rus dilinin az qala rəsmən dövlət dili səviyyəsində qəbul edilmək üzrə olduğu bir zamanda respublikaya rəhbər təyin olunan Heydər Əliyev keçmiş Azərbaycan SSR Ali Sovetinin plenumlarında azərbaycan dilində çıxış etməklə cəmiyyətə milliləşmənin zəruriliyi mesajını

vermiş, milli dilə, dinə, dəyərlərə bağlı olmağı, tarixi irsi yaşatmağı ictimai fikrə böyük müdrikliklə əxz etmişdir. Heydər Əliyevin Azərbaycan dövlətçiliyinin varlığını təsdiqləyən rəmzlərə və atributlara münasibəti də hər zaman həssas olmuşdur. Hələ 1978-ci ildə Azərbaycan SSR-in Konstitusiyaya layihəsi qəbul edilərkən ulu öndərin Azərbaycan dilinin bu ali sənəddə ana dili kimi təsbitlənməsi sahəsində nümayiş etdirdiyi rəşadəti xüsusi xatırlatmaq lazımdır.

Ümummilli lider Heydər Əliyev 1993-cü ildə xalqın təkidli tələbilə hakimiyyətə qayıtdıqdan sonra respublikada qanunun aliliyinin təmin olunmasını, vətəndaş hüquq və azadlıqlarının yüksək səviyyədə qorunmasını özünün başlıca fəaliyyət prinsiplərindən biri elan etmiş, bu ali məqsədlərin gerçəkləşdirilməsinə yönəlmiş çoxşaxəli tədbirlərin həyata keçirilməsini diqqətdə saxlamışdır. Ulu öndər hər bir fərdin maraq və mənafələrini təmin etmədən, ədalət meyarını qorumadan güclü dövlət yaratmağın mümkünsüzlüyünü çıxışlarında hər zaman vurğulamış, vətəndaşlara göstərilən hüquqi yardımın səviyyəsinin müntəzəm olaraq yaxşılaşdırılması təşəbbüsü ilə çıxış etmişdir. Son 20 ildə respublikamızda cəmiyyətin təkamül sistemini, dövlət idarəçilik mexanizmlərinin səmərəli fəaliyyətini tənzimləyən qanunların müasirləşdirilməsi və təkmilləşdirilməsi davamlı prosesə çevrilmişdir. Bu istiqamətdə həyata keçirilən islahatlar, tətbiq olunan mütərəqqi yeniliklər zamanın tələbləri ilə səsleşmiş, cəmiyyətin inkişaf ahənginə adekvat olmuş, ən başlıcası, insan və vətəndaş hüquq və azadlıqlarının təmini məsələlərini özündə maksimum səviyyədə ehtiva etmişdir.

Prezident İlham Əliyevin 21 yanvar 2013-cü il tarixli «Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin 90 illik yubileyi haqqında» sərəncamında deyilir: «Azərbaycanda müasir, demokratik, hüquqi və dünyəvi dövlət quruculuğu, vətəndaş cəmiyyətinin təşəkkülü, milli-mənəvi dəyərlərə qayıdış və elmin, təhsilin, mədəniyyətin inkişafı əbədi surətdə Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır. Ölkəmizin əsas qanunu Konstitusiyanın qəbul edilməsi, hakimiyyətlərin bölünmə prinsipinin təsbit olunması, hüquq normalarının və qanunvericilik bazasının beynəlxalq standartlara uyğunlaşdırılması, müasir idarəetmə üsullarının bərqərar olması və müvafiq dövlət qurumlarının formalaşdırılması Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə gerçəkləşən genişmiqyaslı quruculuq proqramının tərkib hissəsidir».

Son 22 illik müstəqillik yolunda əldə etdiyimiz böyük nailiyyətlərin məhz ictimai-siyasi sabitlik ami-

li ilə şərtləndiyini xüsusi vurğulamağa ehtiyac yoxdur. İctimai həyatın bütün sahələri üzrə yeniləşən respublikamızda sabitliyin, qanunçuluğun, hüquq qaydalarının təminatında, dövlətçiliyin cinayətkar qəsdlərdən qorunmasında, kriminogen durumun yaxşılaşdırılmasında, insan və vətəndaş hüquq və azadlıqlarının müdafiəsində Azərbaycan Respublikası Prokurorluğunun da müstəsna xidmətləri vardır. Ötən müddətdə qanunvericilikdə nəzərdə tutulmamış qanunsuz silahlı dəstələrin dövlət çevrilişləri cəhdlərinin qarşısının alınmasında, mütəşəkkil cinayətkarlığın bütün forma və təzahürlərinə qarşı mübarizənin düzgün təşkilində və son nəticədə cəmiyyətin normal inkişaf harmoniyasının qorunub saxlanılmasında prokurorluq orqanlarının rolu müstəsnaadır.

Prokurorluq orqanlarının 1990–1993-cü illərdə formalaşmış mənfi reputasiyadan xilas olaraq cəmiyyətdə yüksək ictimai inam qazanması, xalqın, dövlətin sadıq keşikçisinə çevrilməsi məhz ulu öndər Heydər Əliyevin əsasını qoyduğu mütərəqqi islahatların nəticəsidir. Ulu öndər Heydər Əliyevin rəhbərliyi altında insan və vətəndaş hüquq və azadlıqlarının etibarlı müdafiəsi, qanunçuluğun bərpası, məhkəmələrdə dövlət ittihamının daha mütərəqqi prinsiplər əsasında təşkili istiqamətində həyata keçirilən mühüm addımlardan biri də prokurorluq sistemində çoxşaxəli islahatların aparılması, bu orqanın funksiya və vəzifələrinin Konstitusiyaya uyğunlaşdırılması olmuşdur. Azərbaycanda cəmiyyətin dinamik inkişafı, yeni iqtisadi-siyasi, hüquqi münasibətlərə keçid, habelə Avroatlantik məkana inteqrasiya prokurorluğun funksiyalarına və statusuna yenidən baxılmasını zəruri etmişdi. Keçmiş sovet dövlətində prokurorluq mahiyyətcə sinfi xarakter daşımaqla qeyri-məhdud səlahiyyətlərə malik idi. Hakimiyyət bölgüsünün olmadığı bir şəraitdə prokurorluq bəzən məhkəmələrə, hətta Konstitusiyaya Məhkəməsinə aid bir sıra funksiyaları da həyata keçirirdi. Bu status ölkənin demokratik inkişafı ilə uzlaşmadığından prokurorluq sisteminə genişmiqyaslı islahatların aparılması vacib idi.

Prokurorluq orqanlarında aparılan hərtərəfli islahatların ilkin əsasını və qanunvericilik bazasını 12 noyabr 1995-ci il tarixdə ümumxalq səsverməsi yolu ilə qəbul edilmiş müstəqil Azərbaycan Respublikasının ilk Konstitusiyası təşkil etmişdir. Əsas Qanunda ilk dəfə olaraq respublikamızın dövlət qulluğu sisteminə prokurorluğun layiqli yeri müəyyənləşdirilmiş, məhkəmə hakimiyyəti sisteminə daxil olan prokuror-

luq orqanlarının statusu, təşkili və fəaliyyət prinsipləri, səlahiyyət dairəsi və vəzifələri qanunvericilik qaydasında təsbit edilmişdir. Prokurorluqda aparılan islahatların əsas qayəsi bu orqanın səlahiyyətlərinin beynəlxalq standartlara uyğunlaşdırılması ilə yanaşı, qanunçuluğun möhkəmləndirilməsi, cinayətkarlığa qarşı mübarizənin gücləndirilməsi və kadrların peşəkarlıq səviyyəsinin artırılmasından ibarət olmuşdur. Ulu öndərin qanunvericilik təşəbbüsü əsasında Milli Məclisdə qəbul olunmuş və 7 dekabr 1999-cu il tarixdə qüvvəyə minmiş «Prokurorluq haqqında» qanunun müstəsna əhəmiyyəti bu baxımdan xüsusi vurğulanmalıdır. Mütərəqqi ruhlu qanunda prokurorluğun totalitar rejimə xas olan funksiyalardan azad olması, onun fəaliyyətinin forma və metodlarının demokratik dəyərlərə uyğunlaşdırılması nəzərdə tutulmuşdur. Bununla da qanunçuluq, fiziki şəxslərin hüquqlarına əməl və hörmət edilməsi, obyektivlik, qərəzsizlik, faktlara əsaslanma, vahidlik, mərkəzləşmə, siyasi bitərəflik prokurorluğun fəaliyyətinin əsas prinsipləri kimi müəyyən edilmişdir.

«Prokurorluq haqqında» qanun son dərəcə mütərəqqi mahiyyətli sənəd olsa da, müəyyən müddət mühafizəkar qüvvələrin müqaviməti ilə qarşılaşmış, demək olar ki, icra edilməmişdir. Ümummilli lider Heydər Əliyev 26 aprel 2000-ci il tarixdə respublika prokurorluğunun rəhbər işçiləri ilə keçirdiyi tarixi əhəmiyyətli müşavirədə prokurorluq orqanlarında yaranmış qeyri-sağlam mühiti, vəzifədən sui-istifadə, istintaq zamanı ədalətsiz hərəkətlərə yol verilməsi, özəl sektorun inkişafı yolunda ciddi maneəyə çevrilən qanunsuz yoxlamaların keçirilməsi kimi neqativ halları kəskin tənqid etmişdir. Eyni zamanda, ümummilli lider bu problemlərin aradan qaldırılması üçün qısa müddətdə ən sərt tədbirlərin görülməsini prokurorluğun yeni rəhbərliyinin qarşısında məsul vəzifə kimi müəyyənləşdirmişdir.

Prokurorluq işçiləri üçün tələyüklü əhəmiyyət daşıyan bu müşavirədən sonra Azərbaycan Prokurorluğunda hərtərəfli islahatlara start verilmiş, qanunun aliliyi prinsipinin reallaşması, cinayətkarlığa qarşı mübarizənin gücləndirilməsi, insan hüquq və azadlıqlarının təmin olunması onun fəaliyyətinin əsas istiqaməti olmuşdur.

Ulu öndər Heydər Əliyevin apardığı hüquqi islahatlar çərçivəsində keçirilən referendumun nəticəsi olaraq 2002-ci il sentyabrın 19-da qüvvəyə minmiş Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasına dəyi-

şikliklər nəticəsində prokurorluq orqanlarına qanunvericilik təşəbbüsü hüququ verilməsi də bu orqanlara göstərilən etimadın göstəricisidir. Beləliklə, prokurorluq orqanlarına insan hüquq və azadlıqları sahəsində praktiki fəaliyyətlə yanaşı, qanun yaradıcılığı, demokratikləşmə və vətəndaş quruculuğu prosesində fəal iştirak imkanları da yaranmışdır.

Sonrakı dövrdə də ulu öndər Heydər Əliyevin layiqli davamçısı möhtərəm Prezident cənab İlham Əliyevin təşəbbüsü və rəhbərliyi ilə prokurorluq orqanlarında islahatlar məqsədyönlü şəkildə davam etdirilmişdir. Son on ildə bu sahədə həyata keçirilən tədbirlər nəticəsində prokurorluğun insan hüquq və azadlıqlarının daha etibarlı müdafiəçisinə çevrilməsi təmin edilmiş, onun mütəşəkkil cinayətkarlıqla, o cümlədən korrupsiya ilə mübarizədə imkanları daha da genişlənmişdir. Korrupsiyaya qarşı qətiyyətli və kəsərli mübarizənin nəticəsi göz qabağındadır, görülmüş tədbirlər barədə ictimaiyyətə mütəmadi olaraq ətraflı məlumatlar verilir. Özü də bu mübarizə ölkə rəhbərinin siyasi iradəsinə söykənir, cəmiyyət həyatının daha da şəffaflaşmasına xidmət edir.

Ulu öndərimiz Heydər Əliyev prokuror peşəsinin ağır və çətin, amma eyni zamanda, çox şərəfli, hörmətli peşə olduğunu söyləmiş və bu orqanda çalışanların hər birinin bu peşəyə layiq olmasının vacibliyini bildirmişdir. İnam və etimadın ifadəsi olan bu sözlər bizim üçün gündəlik fəaliyyət meyarı, həm də ruh yüksəkliyi və qürur mənbəyidir.

Xüsusi vurğulamaq istərdim ki, Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev prokurorluq orqanları əməkdaşlarının fəaliyyətini daim yüksək qiymətləndirir, onların sosial vəziyyətinin yaxşılaşdırılması üçün müvafiq tədbirlər həyata keçirir.

Ulu öndər Heydər Əliyevin milli dövlətçilik ideyalarının uğurla həyata keçirilməsi, onun yaratdığı möhkəm zəmin üzərində məqsədyönlü iqtisadi islahatların aparılması nəticəsində bu gün Azərbaycan nəinki regionda lider mövqeyə çıxmış, həm də beynəlxalq miqyasda söz sahibi olmuş, BMT Təhlükəsizlik Şurasında təmsil olunaraq dünya siyasətinə təsir göstərmək imkanı qazanmışdır. Bu gün ölkəmizdə əmin-amanlıq, sabitlik hökm sürür, qanunçuluq etibarlı şəkildə qorunur, ictimai asayiş və təhlükəsizlik tam təmin edilir. Xalqımızın, dövlətimizin və Prezidentimizin etimadına layiq olmaq üçün prokurorluq orqanları bu sahədə öhdəsinə düşən məsul və şərəfli vəzifələri bundan sonra da layiqincə yerinə yetirməyə çalışacaqdır.

«Vətənə, xalqa misilsiz sədaqət rəmzi»

Sərdar İmanov

Bakı şəhəri, Suraxanı rayon prokuroru
(12.04.2013-cü il tarixdə «Respublika» qəzetində dərc edilmişdir)

Heydər Əliyev kimi dahi bir şəxsiyyətin yaşadığı ömür illərinin hamısı istisnasız olaraq öz xalqına və millətinə sədaqətlə xidmətin, onun xoşbəxt gələcəyinin təmin olunması istiqamətində gərgin və möhtəşəm fəaliyyətin ən bariz nümunəsi kimi bütün nəsillərə örnək ola biləcək ibrətamiz həyat yoludur. Heydər Əliyev izi həyatımızın bütün sahələrində mövcuddur.

Ulu öndərimizin 1969-cu ildən başlayaraq həyata keçirdiyi məqsədyönlü və uzaqgörən siyasəti nəticəsində bu gün Azərbaycan respublikası inkişaf etmiş dünya dövlətləri sırasında öz xüsusi yeri olan nüfuzlu bir dövlətə çevrilmişdir.

Azərbaycanın dövlət müstəqilliyinin bərpa edilməsinin tarixi rəsmi 1991-ci il oktyabr ayının 18-dən başlasa da, xalqımız həmişə ürəyində yaşatdığı, həsrətində olduğu müstəqilliyə faktiki olaraq dahi rəhbərimiz Heydər Əliyevin hakimiyyətə yenidən qayıdışı ilə qovuşdu. Belə ki, müstəqilliyinin ilk illərində ölkəyə nəzarət edə bilməyən dövlət başçılarınun səriştəsizliyi nəticəsində istehsal dayanmış, iqtisadi böhran genişlənmiş, idarəçilik orqanlarının bir-biri ilə qarşılıqlı əlaqələri pozulmuş, ictimai-siyasi proseslər nəzarətdən çıxmış, dövlətçilik üçün real təhlükə yaranan qanunsuz silahlı dəstələrin törətdiyi özbaşmalılıqların həddi-hüdudu olmamış, dövlət, millət və xalq faktiki parçalanmış, vətəndaş müharibəsi artıq reallığa çevrilmişdi.

Belə bir çətin vəziyyətdə hamı yekdil bir qərara gəldi ki, Azərbaycanı bu fəlakətdən yalnız və yalnız Heydər Əliyev zəkası və qətiyyəti xilas edə bilər. 1993-cü il 15 iyun tarixində Heydər Əliyev xalqın təkidli tələbi ilə hakimiyyətə yenidən qayıdaraq müstəqilliyimizin qorunub saxlanmasına nail oldu. Vətəndaş və qaradaş qırğınının qarşısını aldı və dinc quruculuq işlərinə başladı.

SSRİ-nin dağılması və sosializm sisteminin süqutu nəticəsində planetimizin siyasi mənzərəsi ciddi şəkildə dəyişmiş və yeni geosiyasi vəziyyətin yaranmasına səbəb olmuşdur. Postsovet məkanında meydana çıxan müstəqil dövlətlərin beynəlxalq münasi-

bətlər sisteminin subyektinə çevrilməsi və öz maraqlarını ifadə edən xarici siyasət xəttini həyata keçirməyə başlaması dövlətlərarası münasibətlərin yeni prioritetlərin müəyyənləşdirdi. Bu bir tərəfdən beynəlxalq aləmdə siyasi gərginliyin azalması, qlobal qarşudurmanın aradan qalxması ilə səciyyələnmiş, siyasi, iqtisadi və hərbi baxımdan strateji əhəmiyyət kəsb edən və mənafelərin kəsişdiyi məntəqələrə çevrilən bir sıra regional mərkəzlərin meydana çıxması ilə müşayiət olunurdusa, digər tərəfdən, müxtəlif dairələr tərəfindən qızışdırılan təcavüzkar separatçılıq meyillərinin güclənməsinə zəmin yaradırdı.

Heydər Əliyevin yenidən ölkə rəhbərliyinə qayıdışı nə qədər təlatümlü, ziddiyyətli ictimai-siyasi gərginliklərlə səciyyələnən dövrə təsadüf etsə də, məhz ona xas olan müdriklik, illərlə toplanmış böyük dövlətçilik təcrübəsi, cəsarət, qətiyyət, ən başlıcası isə doğma Vətəninə düşər olduğu bələlərdən xilas etmək istəyi və iradəsi ölkəmizi sürətlə fəlakətə sürükləyən təhlükəli proseslərin qarşısını almağa, xalqın müstəqiliyə, azadlığa, firavan gələcəyə inamını qaytarmağa qadir olan amilə çevrildi və Azərbaycan böyük fəlakətlərdən xilas oldu.

ABŞ-ın görkəmli siyasətçisi Zbiqnev Bjezinski ulu öndər haqqında demişdir: «Heydər Əliyev siyasi cəhətdən möhkəm, məntiqli, zəkalı, istədiyini tez çatdıran şəxsiyyət – bir sözlə, şəksiz liderdir».

Tənəzzülə uğrayan iqtisadiyyat, sürətlə artan inflyasiya, işsizlik, ümitsizlik mühiti və digər neqativ hallarla üz-üzə qalmış Azərbaycanı Heydər Əliyev qısa bir zaman kəsiyində iqtisadi və mədəni yüksəliş yolu tutan, xarici sərmayələrə açıq olan və böyük beynəlxalq layihələrə qoşulan ölkəyə çevirə bildi.

Bu baxımdan ilk növbədə əmin-amanlığın, qanunçuluğun bərpa olunması, müstəqilliyin qorunub saxlanması sahəsində ciddi tədbirlər görüldü. Sabit siyasi durum, mənəvi-psixoloji atmosfer şəraitində Azərbaycanın gələcək Milli İnkişaf Strategiyası müəyyənləşdirildi bu sahədə həyati əhəmiyyət kəsb edən bir çox vacib işlər həyata keçirildi.

«Əsrin müqaviləsi»nin imzalanması. «Böyük ipək yolunun» bərpasına başlanılması və xarici investisiyanın ölkəmizə cəlb olunması sahəsində görülən səmərə-

rəli tədbirlərlə xalqımızın sosial rifahının yaxşılaşdırılmasının, iqtisadiyyatın dirçəlişinin əsası qoyuldu, dövlətimizin ərazi bütövlüyünü qoruyub saxlamağa qadir olan Silahlı Qüvvələr formalaşdı.

Ömrünü xalqına həsr etmiş ümummilli lider Heydər Əliyevin ən böyük xidmətlərindən biri də müstəqil Azərbaycan Respublikasının ilk Milli Konstitusiyasının hazırlanmasına verdiyi əvəzsiz töhvə olmuşdur. Ulu öndər komissiya üzvlərinə müraciət edərək bildirmişdi ki, «Biz elə bir layihə hazırlamaq və nəhayət, elə bir Konstitusiya qəbul etməliyik ki, o, müstəqil Azərbaycan Respublikasının demokratik prinsiplər əsasında uzun müddət sabit yaşamasını təmin edən əsas qanun, tarixi sənəd olsun».

Aparılan bu böyük işin yekunu olaraq yeni Konstitusiya layihəsi 1995-ci il oktyabrın 15-də ümumxalq müzakirəsinə çıxarılmış və 1995-ci ilin noyabrın 12-də isə müstəqil və suveren Azərbaycan Respublikasının ilk Konstitusiyası ümumxalq səsverməsi (referendum) yolu ilə qəbul edilmişdir.

Bəllidir ki, bəşər sivilizasiyasının ən müdrik kəşflərindən sayılan insan hüquqları bu gün hamının anladığı və anlamalı olduğu əvəzsiz nailiyyətdir. İnsan hüquqlarına hörmət, onların qorunması müasir dünyaya qovuşmağın əsas yoludur. Heç də təsadüfi deyil ki, «Əsas hüquqlar, azadlıqlar və vəzifələr» adlanan 2-ci bölmə 2 fəsildən – 41 maddədən ibarət olmaqla, həcminə görə Konstitusiyamızın on böyük bölməsidir.

Hələ 1996-cı ilin iyununda ölkəmiz Avropa Şurasının Parlament Assambleyasında xüsusi dəvətli qonaq statusu almış və hər il iyul ayının 13-də Azərbaycan rəhbərliyi tamhüquqlu üzvü olmaq barədə Avropa Şurasına rəsmən müraciət etmişdir. Avropa Şurasının üzvi olan ölkələrin 1997-ci ilin oktyabrında Strasburqda keçirilən ikinci sammitində ümummilli liderimizin iştirakı ilə ölkəmizin bu qurumla əməkdaşlığının tarixində yeni dövrün başlanğıcı qoyuldu. Bu əməkdaşlığın genişləndirilməsinə xidmət edən bir sıra mühüm fərman və sərəncamlar imzalandı. 1998-ci ildə məhz Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə Şərqdə ilk dəfə Azərbaycanda ölüm hökmü ləğv olundu və bundan başqa, ölkəmiz bir sıra beynəlxalq konvensiyalara qoşuldu. 2001-ci il yanvarın 17-də Azərbaycan bu beynəlxalq quruma üzv qəbul edildi və ulu öndərimizin iştirakı ilə yanvar ayının 25-də Strasburqda, Avropa Şurasının iqamətgahı qarşısında üçrəngli bayrağımız qaldırıldı. Bununla da ölkəmizdə hüquq islahatlarının uğurla aparılmasını iştirakı ilə demokratik, hüquqi dövlət quruculuğu və insan hüquqlarının müdafiəsi kimi bəşəri dəyərlərə dönmədən əməl olunması özünün layiqli qiymətini aldı.

Azərbaycan Respublikası 2001-ci ildən Avropa Şurasının üzvü olmaqla, ölkə parlamenti «İnsan hüquqlarının və əsas azadlıqlarının müdafiəsi haqqında» Avropa Konvensiyasını ratifikasiya etmiş, 15 aprel 2002-ci il tarixdən Konvensiyanın hüquqları qüvvəsi Azərbaycan Respublikasının ərazisinə şamil edilmiş və bununla Azərbaycan Respublikasının yurisdiksiyası altında olan hər bir şəxsin İnsan hüquqları üzrə Avropa məhkəməsinə müraciət etmək hüququ yaranmışdır.

Məhz ulu öndərimizin səyi nəticəsində Azərbaycan diasporun yaradılmasına başlanmış, bununla əlaqədar Xaricdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsi yaradılmış və nəticədə Dünya Azərbaycanlılarının I qurultayı keçirilmişdir. Ulu öndərimizin qurultaydakı proqram xarakterli çıxışı xaricdə yaşayan soydaşlarımız üçün gələcək fəaliyyət bazasına çevrilmişdir.

Bu möhtəşəm tədbirdə ümummilli liderimiz demişdir: «Bizim hamımızın bir, vətəni var – bu, Azərbaycan dövlətidir. Azərbaycanlı hər yerdə yaşaya bilər, ancaq azərbaycanlılığı öz dilini, dinini milli ənənələrini unutmamalıdır. Onun qəlbi daim doğma Azərbaycanla bir vurmalıdır». Sonradan Bakı şəhərində keçirilmiş Dünya azərbaycanlılarının II qurultayı bu sahədə görülən işlərin düzgün məcrada olmasını bir daha təsdiqlədi.

Uinston Çörçill siyasətçini böyük dövlət xadimindən onunla fərqləndirmişdir ki, siyasətçi gələcək seçkilər, böyük dövlət xadimi isə gələcək nəsillər haqqında düşünür. Göründüyü kimi, müstəqil Azərbaycan Respublikasının ilk milli Konstitusiyasının qəbulu, Şərqdə ilk dəfə olaraq ölüm cəzasının ləğvi, kütləvi informasiya vasitələrinin sərbəst fəaliyyət göstərməsinin təmin olunması, siyasi plüralizm, üçpilləli məhkəmə sisteminin yaradılması, Azərbaycanın Avropa Şurasının üzvlüyünə qəbul edilməsi, dünya azərbaycanlılarının birinci qurultayının keçirilməsi, milli diasporumuzun fəaliyyətinin canlanması, azərbaycançılıq, milli özünüdərk ideyasının gücləndirilməsi məhz Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır. Bu siyahını sonsuzluğa qədər uzatmaq mümkündür. Dahi şəxsiyyətin Azərbaycanın ictimai həyatında nüfuz etmədiyi sahə, demək olar ki, yoxdur. Lakin yuxarıda sadalananlar azərbaycançılığı, dövlətçiliyi, millətçiliyi və bütövlükdə Azərbaycanın maraqlarının müdafiəsini daha qabarıq şəkildə özündə əks etdirən hadisələrdir.

Ulu öndərimizin bilavasitə rəhbərliyi nəticəsində ölkəmizdə dünyəvi, hüquqi və demokratik dövlət qu-

ruculuğu başlandı. Azərbaycan Respublikasında demokratik təsisatların bərqərar edilməsi, qanunun aliliyinin möhkəmləndirilməsi, insan hüquq və azadlıqlarının təmin olunması üçün hüquqi islahatlar həyata keçirildi, tamamilə yeni hüquq sistemi formalaşdı.

Hüquq-mühafizə orqanlarının müstəqilliyinin təmin edilməsini respublikamızda həyata keçirilən hüquq islahatlarının əsas qayəsi və məqsədi kimi önə çəkən ulu öndərimiz Heydər Əliyev bu vacib vəzifəni uğurla həyata keçirmək məqsədilə 21 fevral 1996-cı il tarixdə Hüquq İslahat Komissiyasının yaradılması barədə sərəncam imzalamışdır. Həmin komissiya tərəfindən beynəlxalq standartlara uyğun hazırlanmış «Konstitusiyaya məhkəməsi haqqında», «Məhkəmələr və hakimlər haqqında», «Vəkillər və vəkillik fəaliyyəti haqqında», «Prokurorluq haqqında», «Polis haqqında», «Əməliyyat-axtarış fəaliyyəti haqqında» və s. qanunların qəbulu məhkəmə-hüquq islahatlarının həyata keçirilməsində xüsusi əhəmiyyət daşımışdır.

Ulu öndərimizin rəhbərliyi altında insan və vətəndaş hüquq və azadlıqlarının etibarlı müdafiəsi, məhkəmələrdə dövlət ittihamın mütərəqqi prinsiplər əsasında müdafiə edilməsi istiqamətində mühüm addımlardan biri də prokurorluq sistemində çoxşaxəli islahatların aparılması, bu orqanın funksiya və vəzifələrinin mövcud Konstitusiyaya uyğunlaşdırılması olmuşdur.

Azərbaycan Respublikası Prokurorluğunun dövlətçiliyimizin maraqlarına, qanunun aliliyinin, insan və vətəndaş hüquq və azadlıqlarının müdafiəsinə xidmət edən sivil və demokratik bir qurum kimi formalaşdırılması, onun fəaliyyətinin hərtərəfli təminatı üçün qanunverici, maddi və sosial bazanın yaradılması ölkəmizdə həyata keçirilən köklü islahatların, o cümlədən məhkəmə-hüquq islahatlarının memarı – Heydər Əliyevin böyük qayğı və dəstəyi sayəsində öz müsbət həllini tapmışdır. Müstəqil respublikamızın Konstitusiyasında ilk dəfə olaraq ölkəmizin dövlət quruluşu sistemində prokurorluğun layiqli yerinin müəyyənləşdirilməsi, məhkəmə hakimiyyəti sistemində daxil olan prokurorluq orqanlarının statusu, təşkili və fəaliyyət prinsipləri, səlahiyyət dairəsi və vəzifələrinin qanunvericilik qaydasında təsbit edilməsi Heydər Əliyevin bilavasitə göstərişlərinin yerinə yetirilməsi nəticəsində mümkün olmuşdur.

Ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin 17 iyul 1998-ci il tarixli sərəncamı ilə hər il oktyabr ayının 1-nin prokurorluq işçilərinin peşə bayramı kimi qeyd edilməsi, hakimiyyət orqanları arasında xüsusi yeri olan prokurorluğa dövlət qayğısının ifadəsi, ölkəmiz-

də prokurorluğun roluna rəsmi münasibətin təzahürü idi.

Ulu öndərimiz Heydər Əliyevin qanunvericilik təşəbbüsü əsasında 7 dekabr 1999-cu il tarixdə «Prokurorluq haqqında» Qanunun qəbulu, qarşıda duran bu və digər vəzifələrin uğurla həyata keçirilməsinə zəmin yaratmış, prokurorluq orqanlarının müasirləşdirilməsini, onların məhkəməyədək icraat zamanı cinayət təqibi çərçivəsində insan hüquq və azadlıqlarının real təminatçısına çevrilməsini təmin etmişdir.

Bütün sahələrdə olduğu kimi, prokurorluq orqanlarının əsas inkişafı, peşəkar kadr korpusunun formalaşdırılması, bu orqanın məzmunca demokratik və sivil bir orqana çevrilməsi ulu öndərimizin adı ilə bağlıdır. Məhz Heydər Əliyevin 2000-ci il aprelin 26-da respublika prokurorluğunun əməkdaşları ilə keçirdiyi görüşdən sonra hərtərəfli islahatlara start verilmiş, keçirilən tədbirlər nəticəsində prokurorluğun fəaliyyətinin təkmilləşdirilməsi, mövcud olan nöqsanların aradan qaldırılması, müasir tələblər səviyyəsində işləməyə qadir kadr korpusunun formalaşdırılması, milli maraqların qorunması, cinayətkarlığa və hüquq pozuntularına qarşı mübarizə, cinayət təqibi zamanı insan hüquq və azadlıqlarının etibarlı müdafiəsi təmin edilmişdir.

Bu gün mahiyyətə yenidən formalaşmış və demokratik cəmiyyətə xas sivil bir orqan kimi müstəqil Azərbaycan prokurorluğu hüquq-mühafizə orqanları, eləcə də bütün digər dövlət təsisatları arasında yüksək səlahiyyətlərə, cinayətkarlığa qarşı mübarizədə prinsipial mövqeyə malik çevik və mükəmməl bir qurum kimi öz funksiyalarını yerinə yetirir.

«Prokurorluq peşəsi ağır, çətin peşədir. Amma eyni zamanda çox şərəfli, hörmətli peşədir. Mən arzu edirəm ki, siz həmişə bu peşəni şərəflə daşıyasınız. Arzu edirəm siz həmişə çalışasınız ki, Azərbaycan vətəndaşı kimi, eyni zamanda Azərbaycan prokuroru kimi hörmətli, şərəfli olasınız. Azərbaycan prokurorluğunun inkişaf etməsinə dövlət qayğısı bu gün də, gələcəkdə də olacaqdır. Buna əmin ola bilərsiniz. Azərbaycan Prezidenti kimi mən Azərbaycan prokurorluğuna inanıram, güvənirəm və arxalanıram». Yeni Azərbaycan dövlətinin banisi Heydər Əliyevin respublika prokurorluq orqanlarının 80 illik yubileyinə həsr olunmuş təntənəli yığıncaqda dediyi bu sözlər bir tərəfdən yüksək etimadın nümayişi olsa da digər tərəfdən prokurorluq əməkdaşlarının üzərinə qoyulan böyük məsuliyyətin təzahürü idi. Bu baxımdan hər bir prokurorluq əməkdaşı bu məsuliyyəti daim hiss etməli, bu yüksək etimadı əməli və ləyaqətli işi ilə doğrultmalıdır.

Ümummilli liderimizin «Azərbaycan Respublikası prokurorluq işçilərinin maddi və sosial təminatı haqqında» 8 oktyabr 2002-ci il tarixli sərəncamı prokurorluğun tarixində əlamətdar hadisədir. Prokurorluq əməkdaşlarının əməkhaqlarının əhəmiyyətli dərəcədə artırılması, onların maddi və sosial təminatlarının beynəlxalq standartlara uyğunlaşdırılması üçün digər tədbirlərin həyata keçirilməsi bizə dövlət səviyyəsində göstərilən qayğı və etimadın daha bir parlaq təzahürüdür.

Həyatımızın bütün sahələrində yeniləşmə bir məqsədə xidmət edir. «Bizim əsas vəzifəmiz Azərbaycanın dövlət müstəqilliyini qorumaq, möhkəmləndirmək və onu əbədi etməkdən ibarətdir. Həyata keçirdiyimiz daxili siyasət, o cümlədən Azərbaycanda hüquqi, dünyəvi, demokratik dövlətin qurulması Azərbaycanın müstəqilliyinin daimi olması üçün əsas şərtlərdən biridir». Öndərimizin açıqladığı bu sözləri prokurorluq-əməkdaşları da dərinəndən dərk edir. Belə ki, prokurorluq əməkdaşları cinayətkarlığa və hüquq pozuntularına qarşı mübarizənin gücləndirilməsi sahəsində üzərinə düşən vəzifələri layiqincə icra edir. Prokurorluq işçisi kimi məsul vəzifənin ağırlığını, məsuliyyətini və şərəfini dərinəndən başa düşür.

Xalqımızın dahi lideri, ümumbəşəri şəxsiyyət Heydər Əliyev dövlətimizin müstəqilliyinin sarsılmazlığı, dönməzliyi və əbədiliyi üçün bütün mümkün olanları etmiş və xalqımıza özündən sonra demokratik və sivil bir dövlət qoyub getmişdir.

Möhtərəm Prezidentimiz İlham Əliyev demişdir: «Müasir Azərbaycan Heydər Əliyevin şah əsəridir. Biz hamımız - bütün Azərbaycan xalqı gərək bundan sonra onun gördüyü işləri davam etdirərək, genişləndirərək, onun yolu ilə Azərbaycanı gələcəyə apararaq».

Ulu öndərimizin siyasi dühasının məhsulu və yaratdığı şah əsəri müstəqil Azərbaycan Respublikasının hərtərəfli inkişafı barədə strateji konsepsiyaya sadıqlıq nümayiş etdirən, doğma xalqına xidməti həyat amalı kimi qəbul edən Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin məqsədyönlü dövlətçilik siyasəti nəticəsində ölkə həyatının bütün sahələrində nəzərəçarpan nailiyyətlər əldə edilmiş, əhalinin həyat səviyyəsinin durmadan yüksəlməsinə təminat yaradan dayanıqlı iqtisadi tərəqqiyə nail olunmuş. demokratik dəyərlərin daha da geniş vüsət alması ilə sivil dövlət və vətəndaş cəmiyyəti formalaşdırılması istiqamətində irəliləyən doğru inamlı addımlar atılmışdır.

Dünya dövlətləri birliyinə inteqrasiya proseslərini daha da möhkəmləndirən, demokratiyanın inkişafı

fi yolunda atdığı mütərəqqi addımlarla ümumbəşəri dəyərlərə sadıqlığını nümayiş etdirən və ölkə həyatının bütün sahələrini qabaqcıl dünya meyarlarına uyğunlaşdıran Azərbaycan Respublikasında yüksək sosial-iqtisadi inkişaf templərinə nail olunmaqla, xalqımızın maddi rifah halının durmadan yüksəldilməsi üçün möhkəm özül yaradılmışdır. Əldə olunan iqtisadi göstəricilərdən görüldüyü kimi əhalinin pul gəlirləri, sənaye istehsalı, orta aylıq əmək haqqı artmış və təqribən bir milyon 200 mindən artıq iş yerləri açılmışdır.

Nə qədər ki Azərbaycan dövləti var, Azərbaycan xalqı var, Heydər Əliyev ürəklərdə yaşayacaqdır. Bu əbədiyaşarlığın daimi olması, Azərbaycanın yüksək nailiyyətlər əldə etməsi üçün hər bir azərbaycanlının üzərinə böyük məsuliyyət düşür.

Heydər Əliyev öz siyasi dühası ilə Azərbaycanın müasir simasını müəyyənləşdirmiş və xalqımızın taleyində silinməz izlər qoymuşdur. Onun siyasəti nəticəsində əldə olunan misilsiz nailiyyətlər göz qabağındadır. Bu uğurlar paytaxtımızın daim yeniləşən görkəmində, şəhər və rayonlarımızın sürətlə modernləşməsində, iqtisadiyyat və elmdə, təhsil, mədəniyyət, eləcə də ictimai-siyasi həyatımızda öz əksini tapmışdır.

Heydər Əliyevin memarı olduğu Azərbaycan bu gün böyük tikinti meydansını xatırladır. Yüzlərlə sənaye və infrastruktur obyektləri, məktəblər, xəstəxanalar, idman qurğuları, yaşayış evləri, inzibati binalar və digər tikililər ucaldılır, ən müasir yollar salınır. «Azərbaycan 2020: gələcəyə baxış» İnkişaf Konsepsiyası bizim gələcək planlarımızı əks etdirməklə yanaşı, bir daha sübuta yetirir ki, Heydər Əliyevin ölkəmizin tərəqqisini bu gün də təmin edən irimiyyətli proqramları xalqımızın sosial-iqtisadi vəziyyətinin daim yaxşılaşmasına xidmət göstərir.

Həyatının mənasını ancaq xalqa, ən böyük xoşbəxtliyi isə dövlətə sədaqətlə xidmətdə və xalqa məhəbbətlə yaşmada görəndən və azərbaycanlı olması ilə həmişə fəxr edən Heydər Əliyev siyasətinin layiqli davamçısı möhtərəm Prezidentimiz İlham Əliyevin rəhbərliyi altında həyata keçirilən yeni məzmunlu dövlətçilik siyasətinə hərtərəfli dəstək olmaqla ölkəmizin xoşbəxt gələcəyi naminə məqsədyönlü fəaliyyətimizi davam etdirməli, Heydər Əliyev ideyalarının və prinsiplərinin həyata keçirilməsində müstəqillik və suverenliyimizin, sabitlik və əmin-amanlığın qorunmasında qətiyyət göstərməliyik.

«Dahi siyasətçi və fenomen şəxsiyyət»

Qənimət Səfərov

Abşeron rayon prokuroru

(24.04.2013-cü il tarixdə «Respublika» qəzetində dərc edilmişdir)

Fenomen şəxsiyyət, ümummillî liderimiz Heydər Əliyev Azərbaycana rəhbərliyinin bütün mərhələlərində dövlət-vətəndaş münasibətlərinin hüquq müstəvisində tənzimləndiyi, insan hüquq və azadlıqlarının yüksək səviyyədə qorunduğu, humanizm ideyalarının möhkəm təmələ çevrildiği ədalətli cəmiyyətin formalaşdırılması, idarəçilikdə demokratik ənənələrin bərqərar olması naminə misilsiz xidmətlər göstərmişdir.

Ölkəmizə rəhbərliyə başladığı gündən ömrünün sonunadək ulu öndər Heydər Əliyev bütün səy və bacarığını, istedadını, həyatını Azərbaycan Respublikasının inkişafına, iqtisadi və hərbi cəhətdən qüdrətlənməsinə, mədəni və elmi sahədə çiçəklənməsinə, ölkəmizin dünyəvi, hüquqi və demokratik dövlətə çevrilməsinə həsr etmişdir. Bu dahi şəxsiyyətin ölkədə iqtisadiyyatın, sənayenin, ordu və dövlət quruculuğunun qanunvericilik bazasının, insan hüquq və azadlıqlarının qorunması sahəsində Avropa dəyərlərindən bəhrələnən demokratik təsisatların yaradılması və inkişafındakı xidmətləri milli və mənəvi dəyərlərə hörmət və ehtiramın, vətənə, millətə bağlılığın və sədaqətin bariz nümunəsidir.

Heydər Əliyev irsi böyük bir məktəbdir və onun həmişəyaşar ideyaları, bizlərə miras qoyduğu idarəçilik və milli dəyərlər sistemi müstəqil Azərbaycan dövlətinin xoşbəxt gələcəyinin qarantıdır. 1969-cu ildən Azərbaycana rəhbərlik edən, «İqtisadiyyatı güclü olan dövlət hər şeyə qadirdir» deyənlərin dövlət xadimi Heydər Əliyev respublikamızın siyasi müstəqillik qazanmasından çox-çox əvvəl iqtisadi müstəqilliyin təməlini qoymuşdur. Rəhbərliyə gəlişinin ilk günündən daim xalq arasında olan, onun yaşayışı, qayğıları, problemləri və arzuları ilə maraqlanan bu dahi şəxsiyyət o vaxt respublikada hökm sürən rüşvət-xorluğa qarşı qəti və prinsiplial mübarizəyə başladı və qısa müddətdə bunun müsbət nəticələri öz bəhrəsini verdi. Azərbaycanda möhkəm nizam-intizam, qayda-qanun yaradıldı. Yeni-yeni sənaye müəssisələrinin tikilib istifadəyə verilməsi, aqrar sənaye komplekslərinin yaradılması, şəhərlərin, rayon mərkəzlərinin, qəsəbələrin və kəndlərin simasının günbəgün

dəyişməsi dahi şəxsiyyətin zəhmətinin bəhrəsi idi. Həmin illər Azərbaycanın tarixində böyük abadlıq və quruculuq dövrü kimi yadda qalacaqdır. O dövrdə yaradılmış güclü sosial-iqtisadi baza və intellektual potensial bugünkü müstəqil Azərbaycan üçün etibarlı bünövrəyə çevrilmişdir. Onun qayğısı və təşəbbüsü ilə ölkəmizdən kənarada nüfuzlu təhsil ocaqlarında oxumuş milli kadrlar bu gün respublikamızın inkişafında həlledici rol oynayırlar. O illər Azərbaycanın tərəqqiyə dönüşü, cəmiyyətin keyfiyyətə irəliyə, milli özünədərəkə, milli özünəqayıdışa dönüşünün başlanğıcı oldu. Bütün sahələrdə diqqətəlayiq nailiyyətlərin əldə edilməsi sözügedən dövrdə Azərbaycanın inkişafında keyfiyyətə yeni mərhələ idi.

XX əsrdə ikinci dəfə müstəqillik qazandıqdan sonra səriştəsizlərin hakimiyyətdə olması ölkə iqtisadiyyatını böhranla üzləşdirdi və ölkəmizin müstəqilliyi təhlükə altına düşdü. 1991–1992-ci illərdə müstəqil Azərbaycanda yaşanan siyasi qeyri-sabitlik, hakimiyyət dəyişiklikləri, iqtisadi tənəzzülün dərinləşməsi, xaos və anarxiyanın idarəçilik sistemini bütünlüklə iflic etməsi, erməni təcavüzkarları ilə müharibədə getdikcə daha çox torpaqlarımızın itirilməsi, ölkənin xaricdən təcrid olunması Heydər Əliyev fenomeninə qayıdışı qaçılmaz edirdi.

1993-cü ildə Azərbaycanda hakimiyyətə qayıdırdan sonra ulu öndər cəmiyyətin bütün təbəqələrinin sosial və siyasi mənafeələrini özündə ehtiva etməyə qadir, demokratikləşmə prosesinin fundamental prinsiplərinə əsaslanan, keçid dövrünün xarakterik keyfiyyətlərini nəzərə alan demokratik idarəetmə sistemini formalaşdırmaqla, əslində mükəmməl dövlət idarəçilik sistemi yaratdı. Azərbaycanın dövlət quruculuğunun təməl prinsipləri hazırlanıb həyata keçirildi. Ulu öndər vurğulayırdı ki, azadlıq və istiqlalyyət hər bir xalqın milli sərvətidir: «Biz öz daxili siyasətimizlə çalışırıq ki, Azərbaycanın dövlət quruculuğu, cəmiyyətin təşkil edilməsi və iqtisadiyyatın inkişafı dünya dövlətlərinin təcrübəsi əsasında olsun və beləliklə də Azərbaycan Respublikası dünya miqyasında öz layiqli yerini tuta bilsin».

Ümummillî lider Azərbaycanın regionun aparıcı dövlətinə çevrilməsi, dünya dövlətləri içərisində nüfuz

və mövqeyi ilə seçilməsi üçün mühüm işlər gördü, xalqın çoxsaylı problemlərini həll etmək, əhalinin sosial rifahını yaxşılaşdırmaq, ölkə iqtisadiyyatını daha da inkişaf etdirmək naminə əməli tədbirlər gördü. Məhz bu işlərin həyata keçirilməsi nəticəsində dövlət quruculuğunda mühüm nailiyyətlər əldə edildi. Dövlətin idarəetmə mexanizmi təkmilləşdirildi, ordu quruculuğu başa çatdırıldı. Ulu öndər bildirirdi ki, Azərbaycanın dövlət müstəqilliyi bizim üçün ən əziz, ən qiymətli nailiyyətdir və bu nailiyyəti – dövlət müstəqilliyimizi biz daim qoruyub saxlayacağıq.

Milli qanunvericiliyin Avropa standartlarına uyğunlaşdırılması, Azərbaycanda hüquqi dövlət qurulması demokratik sivilizasiyalı cəmiyyət yaranması, söz və vicdan azadlığının, plüralizmin təmin edilməsi, çoxpartiyalı sistemin bərqərar olması böyük siyasətçi Heydər Əliyevin həyata keçirdiyi siyasət nəticəsində gerçəkləşdi və dövlətin xalqa xidmət etdiyini əməli addımlarla təsdiqlədi. Bu yanaşma amalı və məramı yalnız insanlara xidmət etmək olan, müstəqilliyimizi qorumaqla xalqın azad, sərbəst yaşamaq hüququnu təmin edən ümummilli liderin xalqına, millətində, torpağına məhəbbətindən irəli gəlirdi. Buna görə də quruculuq, xilaskarlıq missiyasını müvəffəqiyyətlə yerinə yetirən dahi şəxsiyyət həyata keçirdiyi islahatların insanlara verə biləcəyi səmərə və xeyir bərədə düşünür, sosial-iqtisadi problemlərin aradan qaldırılması yollarını arayırdı. Onun bu istiqamətdə insanlara, ölkə əhalisinə verdiyi dəyər, yaratdığı şərait nəticəsində əhalinin güzəranı yaxşılaşır, həyat səviyyəsi yüksəlirdi. Ulu öndər hər şeydən vacib olan mənəvi rahatlığın, sərbəst düşünmə imkanlarının, mətbuat, söz azadlığının təmin olunması istiqamətində də məqsədyönlü iş apararaq ölkədə tam demokratik şərait yaratdı. Onun tərəfindən cəmiyyət və dövlət həyatının bütün sahələrində olduğu kimi, hüquqi sahədə də köklü islahatlar aparıldı. Bu islahatların həyata keçirilməsinin əsası isə 1995-ci ildə ulu öndərin müəllifi olduğu ilk Milli Konstitusiyanın qəbulu ilə bərqərar oldu. Bununla Azərbaycan demokratik, hüquqi, dünyəvi dövlət kimi ilk dəfə olaraq insan hüquqlarının prioritetliyini və hakimiyyət bölgüsünü özünün gələcək inkişaf yolu kimi seçdi. Öz siyasətində daim humanizm, insanpərvərliyə geniş yer verən Heydər Əliyev daim insan faktorunu önə çəkir, onun hüquq və azadlıqlarının yüksək səviyyədə təmin olunub qorunmasını ən vacib məsələ hesab edirdi. Belə ki, əsl humanizmin təzahürü olaraq 1995-2003-cü illərdə dövlət başçısının imzaladığı fərmanlarla minlərlə məhkum əfv edildi, onun təşəbbüsü ilə amnistiya aktları on minlərlə şəxsə şamil olundu. Hüquq mühafizə

orqanlarında, ö cümlədən ədliyyə və məhkəmə sistemlərində aparılan islahatlar Azərbaycanın Avropa ailəsinə inteqrasiyasına geniş imkanlar açdı. Azərbaycan 2001-ci ilin yanvarında Avropa Şurası kimi nüfuzlu beynəlxalq qurumun tamhüquqlu üzvü oldu. Azərbaycanda insan hüquqlarının müdafiəsi ilə bağlı yeni təsisatlar yarandı.

Ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin bilavasitə təşəbbüsü və rəhbərliyi altında prokurorluq orqanlarında aparılan çoxşaxəli islahatların əhəmiyyətini xüsusi qeyd etməliyik. Müstəqil Azərbaycan Prokurorluğunun dövlətçilik maraqlarına, qanunun aliliyinin və insan hüquqlarının müdafiəsinə xidmət edən sivil və demokratik qurum kimi formalaşması, onun fəaliyyətinin hərtərəfli təminatı üçün qanunvericilik və maddi-sosial bazanın yaradılması Heydər Əliyevin dövlətçilik siyasəti, qayğısı və dəstəyi nəticəsində mümkün olmuşdur. Prokurorluqda aparılan islahatların əsas məramı bu orqanın səlahiyyətlərinin beynəlxalq standartlara uyğunlaşdırılması məqsədi daşıyırdı. Böyük öndər Heydər Əliyevin nəzarəti və dəstəyi ilə görülən məqsədyönlü tədbirlər nəticəsində prokurorluq orqanlarında köklü islahatlar və struktur dəyişiklikləri həyata keçirilmiş, fəaliyyət üçün tələb olunan lazımi hüquqi baza yaradılmışdır. Prokurorluq orqanları demokratik istiqamətdə tamamilə yenidən formalaşmış, vaxtında aparılmış hüquqi islahatlar və prokurorluq orqanlarının işinin yenidən qurulması nəticəsində Azərbaycan Respublikasında dövrün və zamanın tələbinə uyğun yeni keyfiyyətə xas olan sağlam prokurorluq sistemi yaradılmışdır. Prokurorluq orqanlarının vəzifə və səlahiyyətlərində azad, demokratik cəmiyyətə və beynəlxalq standartlara uyğun əsaslı dəyişikliklər edildi və bunları tənzimləyən hüquqi aktlar qəbul olundu. Bütün bunların nəticəsində Azərbaycan Respublikası Prokurorluğu orqanları cinayətkarlığa qarşı mübarizədə dövlətçilik maraqlarının, insan və vətəndaş hüquqları və azadlıqlarının qorunmasına xidmət edən demokratik inkişaf yolu seçmiş bir sistemə çevrildi.

Ümummilli liderimiz Heydər Əliyev 1998-ci il noyabrın 28-də Azərbaycan Respublikası Prokurorluğu orqanlarının yaradılmasının 80 illik yubileyinə həsr olunmuş tənənəli yığıncaqdakı çıxışında deyirdi: «Azərbaycan Prezidenti kimi mən Azərbaycan Prokurorluğuna inanıram, güvənirəm və arxalanıram». Ulu öndər tərəfindən göstərilən bu etimadın məsuliyyətini dərinədən dərk edən hər bir prokurorluq işçisi başa düşürdü ki, o etimadı yalnız dövlətimizə sədaqətimizlə, cinayətkarlığa qarşı mübarizədə barışmaz və prinsipial mövqeyimizlə doğrulda bilərik. Bu gün prokurorluq orqanları qarşısında duran ən ümdə vəzifə qa-

nunun aliliyini rəhbər tutmaqla dövlətin və vətəndaşların qanunla qorunan hüquqlarını müdafiə etmək, onları cinayətkar qəsdlərdən qorumaq, cinayətkarlığa qarşı dönmədən mübarizə aparmaqdır.

Müstəqil Azərbaycan dövlətinin qurucusu və banisi Heydər Əliyev müəllifi olduğu ənənələrin davamlılığını təmin etdi, böyük uzaqgörənliklə ölkəmizin gələcək uğurlarına təminat yaratdı. Ümummilli liderimizin 2003-cü ilin prezident seçkiləri ərəfəsində: «Mən ona özüm qədər inanıram», - deməklə özünün layiqli davamçısı kimi cəmiyyətə təqdim etdiyi cənab İlham Əliyevin respublikaya rəhbərliyi dövründə əldə olunmuş böyük nailiyyətlər Azərbaycan xalqının seçimində qətiyyətə yanılmadığını bir daha təsdiqləyir. Heydər Əliyevin zəngin dövlətçilik fəlsəfəsindən bəhrələnən cənab İlham Əliyev ulu öndərimizin möhkəm təməllər üzərində formalaşdırdığı idarəçilik ənənələrini uğurla davam etdirir. Bu gün Azərbaycan Prezidentinin rəhbərliyi ilə görülən işlər, əldə olunan uğurlu nəticələr hələ ötən əsrin 90-cı illərinin ortalarında ulu öndərimiz Heydər Əliyev tərəfindən başlanılmış çoxşaxəli islahatlar kursunun məntiqi davamıdır.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev çıxışlarında hər zaman bildirir ki, hüquqi və demokratik cəmiyyət quruculuğunun ən başlıca şərtlərindən biri də yeni dövrün tələblərinə cavab verən hüquqi islahatların həyata keçirilməsi, qanunun aliliyinin bütün səviyyələrdə qorunmasıdır. Bu sahədə aparılan islahatlar göstərir ki, Azərbaycanda qanunun aliliyi, demokratiya və insan hüquqlarının təminatı dövlət başçısının xüsusi diqqət mərkəzindədir. Prezident İlham Əliyevin inamla həyata keçirdiyi məhkəmə-hüquq islahatları qanunçuluğun, hüquq qaydalarının daha da möhkəmlənməsinə, habelə Azərbaycanın beynəlxalq arenadakı demokratik imicinin yüksəlməsinə xidmət edir.

Ümummilli lider Heydər Əliyev tərəfindən əsas qoyulan uzunmüddətli inkişaf strategiyasının son 10 ildə cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə uğurla davam etdirilməsi öz bəhrələrini verir. Prezident İlham Əliyevin müəyyənləşdirdiyi inkişaf yolu Azərbaycanın davamlı tərəqqisini təmin etməyə yönəlmişdir. Azərbaycanın BMT Təhlükəsizlik Şurasına üzvlüyü və beynəlxalq təşkilatların tədbirlərində fəal iştirakı da bu strategiyanın bir hissəsidir.

Son 10 ilin Azərbaycanda dinamik sosial-iqtisadi inkişaf, demokratik və müasir dövlət quruculuğu sahəsində mühüm mərhələ olduğunu vurğulayan Prezident cənab İlham Əliyev bildirib ki, biz ümummilli lider Heydər Əliyevin siyasi kursuna, yaratdığı ictimai-siyasi sabitliyə və iqtisadi bazaya, xalqın möh-

kəm dəstəyinə söykənərək çox böyük uğurlara imza atmışıq: «Həm ölkənin ümumi inkişaf konturlarını, həm də ayrı-ayrılıqda hər bir sahədə görülməli işləri əhatə edən çoxsaylı dövlət proqramları qəbul olundu və uğurla icra edildi. Bu işlərin görülməsi daxili sosial-iqtisadi inkişafın təminatına, vətəndaşların rifahının yüksəlməsinə və cəmiyyət qarşısında duran digər problemlərin həllinə mühüm təsir göstərdi. Azərbaycanın yeni neft strategiyasının iş düşməsi bizə bütün gələcək planlarımızı reallaşdırmağa geniş imkanlar açdı. 2006-cı ildə Bakı-Tbilisi-Ceyhan əsas neft ixrac boru kəmərinin, daha sonra Bakı-Tbilisi-Ərzurum qaz kəmərinin istifadəyə verilməsi, Xəzərin karbohidrogen ehtiyatlarının ixrac infrastrukturunun yenilənməsi və genişləndirilməsi Azərbaycan neftinin və qazının birbaşa Avropa və dünya bazarına çıxışını təmin etdi ki, bu da təkcə keçən 10 ilin deyil, bütövlükdə müstəqillik tariximizin ən önəmli hadisələri sırasına daxil olmuşdur».

Müstəqil Azərbaycanın memarı, ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin müasir dövlət quruculuğu prosesinin bütün istiqamətlərində tarixi xidmətləri çox böyükdür. Bunlardan ən önəmlisi ulu öndərimizin müstəqil dövlətimizin əsasını qoyması və onun qorunub saxlanılmasına nail olmasıdır. Azərbaycan Respublikası Prezidenti cənab İlham Əliyevin 21 yanvar 2013-cü il tarixdə imzaladığı «Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin 90 illik yubileyi haqqında» Sərəncamda deyilir: «Dahi Heydər Əliyev şəxsiyyətinin Azərbaycan dövlətçilik tarixində müstəsna yeri vardır. Azərbaycançılıq məfkurəsinin parlaq daşıyıcısı kimi Heydər Əliyev öz müdrik siyasəti, dönməz əqidəsi və tarixi uzaqgörənliyi sayəsində milli dövlətçilik ideyasının gerçəkləşdirilməsinə, müasir Azərbaycan dövlətinin qurulmasına və xalqımızın müstəqillik arzusuna çatmasına nail olmuşdur. Məhz Heydər Əliyevin fəaliyyəti nəticəsində Azərbaycan özünün geostrateji, iqtisadi və mədəni potensialından istifadə edərək Şərqlə Qərb arasında etibarlı körpü rolunu oynamağa başlamış və dünyanın ən dinamik inkişaf edən ölkələrindən birinə çevrilmişdir».

Azərbaycanın bütün uğurları dahi şəxsiyyət Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır. Odur ki, Heydər Əliyev adı əbədi olaraq Azərbaycanın adı ilə yanaşı olacaqdır. Qəlbi həmişə Azərbaycanla döyülmüş ümummilli liderin ideyaları əbədi olaraq yaşayacaq, onun əziz xatirəsi daim anılacaq, yad ediləcəkdir. Bu gün ümummilli liderin davamçısı olan Azərbaycan Prezidenti cənab İlham Əliyev böyük öndərin ideyalarını uğurla və qətiyyətlə həyata keçirir.

«Azərbaycanda hüquqi dövlət quruculuğunun memarı»

Firdovsi Nemətli

Salyan rayon prokuroru

(17.04.2013-cü il tarixdə «Respublika» qəzetində dərc edilmişdir)

Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin 90 illik yubileyi ərəfəsində onun çoxşaxəli yorulmaz fəaliyyətinin canlı şahidi olan, həyatın müxtəlif sahələrində dair dərin məzmunlu nitqlərinin təsiri altında böyüyən, ulu öndərin müasiri olan bizim nəsil illər keçdikcə Heydər Əliyev şəxsiyyətinin əzəmətini, onun Azərbaycan naminə gördüyü xilaskarlıq və quruculuq işlərinin möhtəşəmliyini daha dərin dərk edir. Xalqımızın ümummilli lideri məhz bunu nəzərdə tutaraq deyirdi ki, «nə qədər Azərbaycan var, mən də varam. Mən isə Azərbaycanda əbədi olacağam». Artıq hər bir Azərbaycan vətəndaşı bütün aydınlığı ilə dərk edir ki, müstəqil dövlətdə azad yaşadığına, sivil dünyanın demokratik dəyərləri əsasında formalaşan vətəndaş cəmiyyətində sərbəst fəaliyyət göstərdiyinə, sabaha, övladının xoşbəxt gələcəyinə inamla baxdığına görə məhz Azərbaycanın yeni tarixinin yaradıcısı, müstəqil dövlətçiliyimizin memarı Heydər Əliyevə borcludur.

Azərbaycan Respublikasının inkişafı və xalqımızın firavanlığı, ölkə həyatının bütün sahələrində əldə edilmiş dirçəliş və nailiyyətlər yalnız və yalnız Heydər Əliyev kimi dahi şəxsiyyətin adı, onun dövlətçilik siyasəti ilə bağlı olmuşdur. Ulu öndərimizin tarixi xidmətlərinə Azərbaycan xalqı tərəfindən verilən böyük qiymətin nəticəsidir ki, 1969-cu ildən başlayaraq bugünə qədərki dövr «Azərbaycan tarixinin Heydər Əliyev dövrü» kimi səciyyələndirilir.

Müstəqil Azərbaycan dövlətinin qurucusu olan ulu öndərimiz Heydər Əliyevin ictimai-siyasi fəaliyyətinin mühüm bir istiqaməti, müdrik dövlət xadimi kimi tarix qarşısında misilsiz xidmətlərindən biri də XX əsrin əvvəlində itirdiyimiz, yalnız əsrin sonunda bərpa edə bildiyimiz milli istiqlalımızın, həqiqətən də, «əbədi, dönməz və sarsılmaz» olması üçün hərtərəfli düşünülmüş, sistemli hüquq islahatlarının aparılması, məhkəmə-hüquq sisteminin müasir dünya dəyərlərinə və hüquqi dövlət prinsiplərinə əsaslanaraq tamamilə yenidən qurulmasıdır.

Dövlət quruculuğunun başqa sahələrində olduğu kimi, müstəqil Azərbaycan Respublikasının hər cür cinayətkar qəsdlərdən qorunmasında, dövlətin əsaslarını sarsıtmağa yönələn terror aktları, dövlət çevrilişi cəhdlərinin istintaqı və bu işlər üzrə məhkəmələrdə dövlət ittihamının müdafiə edilməsində prinsipial dövlətçilik mövqeyi nümayiş etdirən Azərbaycan Respublikasının Prokurorluğu da ulu öndərin dai-

mi qayğısı və diqqəti ilə əhatə edilmiş, əməkdaşlarımızın dövlət qarşısındakı xidmətləri ümummilli liderimiz tərəfindən dəfələrlə yüksək qiymətləndirilmişdir.

Hələ 1993-cü il iyunun 15-də Azərbaycan dövlətçiliyinin itirilməsi təhlükəsi yaşandığı bir vaxtda Heydər Əliyevin siyasi hakimiyyətə xilasedici qayıdışından sonra respublikamızın hüquq-mühafizə orqanlarının fəaliyyətində də əsaslı dönüş yaranmış, ciddi intizam və tələbkarlıq şəraiti formalaşdırılmaqla dövlət mənafeyi ön plana çəkilmişdir. Ümummilli liderin gərgin və məqsədyönlü fəaliyyəti nəticəsində Azərbaycanda cinayətkarlıq və hüquq pozuntularına qarşı barışmaz mübarizə elan edilməklə bütün hüquq-mühafizə orqanlarının fəaliyyəti, ilk növbədə, mütəşəkkil cinayətkarlığa, korrupsiyaya və terrorizmə, narkotik vasitələrin qanunsuz dövriyyəsinə qarşı mübarizəyə, ciddi qanunçuluq mühiti, ictimai-siyasi sabitlik yaradılmasına yönəldilmişdir.

Məhz ulu öndərin dəmir iradəsi, böyük dövlətçilik təcrübəsinə əsaslanan yorulmaz fəaliyyəti və əsl liderlərə xas olan qətiyyəti sayəsində ictimai-siyasi həyatın silahlı qruplaşmalar və «çevrilişçi polkovniklər»dən təmizlənməsi, dövlət orqanlarının səmərəli, qarşılıqlı əlaqəli fəaliyyətinin təmin edilməsi artıq 1995-ci ildə yeni dövlət quruculuğuna başlamaq üçün şəraiti təmin etdi. Ümummilli liderimizin özünün rəhbərlik etdiyi dövlət komissiyası tərəfindən hazırlanan (sonralar ulu öndər xatırladırdı ki, Konstitusiyanın hər bir maddəsi üzərində şəxsən işləyibdir), referendumla qəbul edilən, yeni respublikanın quruluş əsaslarını müəyyən edən Əsas Qanunun 133-cü maddəsi «Azərbaycan Respublikasının Prokurorluğu» adlanır. Bununla da yeni yaranan müstəqil Azərbaycan Respublikasının ilk Konstitusiyasında prokurorluq orqanlarının təşkili və fəaliyyətinin hüquqi əsasları müəyyən edilmiş, tək-cə prokurorluqda deyil, ümumiyyətlə, məhkəmə-hüquq sistemində sonrakı köklü islahatların möhkəm təməli qoyulmuşdur.

Azərbaycan Respublikası Prokurorluğunun dövlətçilik üçün həlledici sınaq məqamlarında prinsipial mövqe nümayiş etdirməsi, vətəndaşların hüquq və azadlıqlarının, dövlət mənafehlərinin və ictimai-siyasi sabitliyin hər cür cinayətkar qəsdlərdən qorunması sahəsində ardıcıl fəaliyyəti, prokurorluq əməkdaş-

lارının dövlətçiliyə sədaqətlə xidmət etməsi kimi amillərin ulu öndər tərəfindən yüksək qiymətləndirilməsinin daha bir təzahürü məhz xalqımızın ümummilli lideri Heydər Əliyevin 1998-ci il 17 iyul tarixli sərəncamı ilə oktyabrın 1-nin Prokurorluq İşçilərinin Peşə Bayramı Günü elan olunmasıdır. Elə həmin il unudulmaz rəhbərin şəxsi təşəbbüsü və rəhbərliyi altında Azərbaycan Respublikasında prokurorluq orqanlarının yaradılmasının 80 illik yubileyi təntənəli şəkildə qeyd edilmişdi. 1998-ci il noyabrın 28-də bu yubileyə həsr olunmuş təntənəli yığıncaqdakı nitqində ulu öndərimiz Heydər Əliyev bəyan etdi ki, «Azərbaycan Prezidenti kimi mən Azərbaycan Prokurorluğuna inanıram, güvənirəm və arxalanıram». Bu nitqində ümummilli liderimizin prokurorluğun fəaliyyətinə yüksək qiymət verərək hər bir əməkdaşə dövlətçiliyə sədaqətinə görə təşəkkür etməsi prokurorluq işçilərinin üzərinə daha böyük məsuliyyət qoymuşdur.

Prokurorluğun çağdaş demokratik cəmiyyətdə, müstəqil Azərbaycan Respublikasının yeni yaranan dövlət orqanları sistemində yeri, səlahiyyət hədləri və fəaliyyət istiqamətləri barədə bir neçə il ərzində aparılan ictimai müzakirələrdən sonra 1999-cu ildə məhz ulu öndərin qanunvericilik təşəbbüsü qaydasında Milli Məclisə təqdim etdiyi layihə əsasında Azərbaycanın dövlətçilik tarixində ilk dəfə «Prokurorluq haqqında» mükəmməl qanun qəbul edildi. Bu gün də prokurorluğun fəaliyyətinin hüquqi əsasını təşkil edən həmin qanunda Konstitusiyanın müəyyən etdiyi prinsiplər əsasında Azərbaycan Respublikası Prokurorluğunun fəaliyyətinin əsas prinsip və istiqamətləri, prokurorluq orqanlarının sistemi və təşkilinin əsasları, prokurorluq işçilərinin hüquqi və sosial müdafiəsi kimi məsələlər həllini tapmışdır.

Yeni qanunda prokurorluğun totalitar rejimə xas funksiyalardan azad olub fəaliyyətinin forma və metodlarının demokratik dəyərlərə uyğunlaşdırılması nəzərdə tutulsa da, bu islahatlar müəyyən mühafizəkar qüvvələrin müqaviməti ilə üzləşmiş və dövlət rəhbərliyinin tələb etdiyi səviyyədə keçirilməmişdir. Buna görə də 2000-ci il aprelin 26-da Baş Prokurorluğun rəhbərliyində əsaslı dəyişiklik etdikdən sonra prokurorluğun rəhbər işçiləri ilə görüşdə dərin məzmunlu, proqram xarakterli nitq söyləyən ulu öndər Heydər Əliyev prokurorluq orqanlarının fəaliyyətində əvvəllər yol verilmiş nöqsanların aradan qaldırılması, sağlam iş atmosferinin, işgüzar mühitin yaradılması, dərin, sistemli islahatlar aparılması barədə tapşırıqlar vermişdir.

Prokurorluğun özündə illərlə yığılan problemlərin, həm yerlərdə, həm də mərkəzi aparatda yol verilən nöqsan və qanun pozuntularının, müxtəlif sui-istifadə və intriqaların yaratdığı, 2000-ci ilin əvvəlinə doğru ciddi miqyas alan və məlum naqis təzahürlərlə

özünü göstərən böhranın həllində də dövlət rəhbərliyinin qətiyyəti, məsələni açıq ictimai müzakirəyə çıxarmaqla prokurorluqda artıq vaxtı çatmış islahatlar və yeniləşmə prosesinə ciddi təkan verməsi, bu məqsədlə bütün rəhbərliyin dəyişdirilməsi, yeni rəhbərliyin qarşısında fəaliyyət istiqamətləri və vəzifələri dəqiq müəyyən edən proqram xarakterli çıxış edilməsi hadisələrin sonrakı istiqamətini müəyyən edən güclü impuls oldu. Xoşbəxtlikdən prokurorluğun sonrakı taleyində çox mühüm hadisələrlə zəngin olan bu kritik zaman kəsiyində daha bir uğurlu addım atıldı. Prokurorluğun «xəstə orqanizminə cərrahi müdaxilə» olunanda, yeni bütün rəhbərliyi bir gündə dəyişdiriləndə bura kənardan şəxs təyin olunmadı. Yeni təyin olunan Baş prokurorun, onun hər iki müavininin məhz prokurorluğun özündə yetişmiş, işə və kadrılara, yaranmış böhranlı vəziyyətin səbəb və nəticələrinə yaxşı bələd olan, prokurorluqda radikal islahatların zərurətini təkcə başa düşməklə qalmayan, belə islahatlar üçün məsuliyyətli, bəzən riskli və ağır addımları qətiyyətlə atmağa, bu yolda hər cür təsir və təzyiqlərə dözməyə hazır olan şəxslərdən seçilməsi çox uğurlu, düşünülmüş, ölçülüb-biçilmiş qərar oldu. Nəticədə yeni rəhbərliyə vəziyyəti öyrənməyə, fəaliyyət proqramı hazırlamağa, islahatlar komandası toplamağa və s. çox vaxt lazım gəlmədi. Ötən illərin təcrübəsi göstərdi ki, islahatların sonrakı uğurlarında bu amil həlledici rol oynadı.

Ötən 13 ildə prokurorluqda aparılan islahatlar və yeniləşmə prosesi barədə ictimaiyyətə müntəzəm məlumat verilsə də, həqiqətən, inqilabi dəyişikliklərin miqyası, bu qısa müddətdə hardan haraya gəldiyimiz barədə müəyyən təsəvvür yaranması üçün, qısa da olsa, bəzi əsas nəticələri yada salmaq istərdim.

13 il bundan əvvəl prokurorluğun bir orqan kimi qalıb-qalmaması məsələsinin ciddi müzakirə olunduğu, bu orqanın daxilində bir ruh düşkünlüyü və qeyri-sağlam atmosferin hökm sürdüyü, cəmiyyətdə və dövlət rəhbərliyində prokurorluğa qarşı, yumşaq desək, tənqidi münasibətin hakim olması hər birimizin xatirindədir. İctimai fikirdə prokurorluq köhnəliyin qalığı, islahatlara müqavimət göstərən, azad sahibkarlığın inkişafına mane olan, öz korporativ maraqlarını ictimai və dövlət maraqlarından üstün tutan bir orqan imici qazanmışdı. Prokurorluğun perspektivsiz bir orqan olduğu qənaəti möhkəmlənməkdə idi. Yeni rəhbərlik qısa müddətdə stereotipləri qətiyyətlə qırıb, digər hüquq-mühafizə orqanları, dövlət və ictimai təşkilatlarla sağlam qarşılıqlı münasibətlər qurub, hərətfəli struktur islahatlarını ardıcıl aparıb, Azərbaycan dövlətçiliyi tarixində ilk dəfə şatların dördüdə birini real ixtisar edib, təkcə Baş Prokurorluqda idarə və şöbələrin sayını 20-dən 12-yə endirib, çağdaş dünya dəyərlərinə uyğun olmayan bəzi səlahiyyətlərindən imtina edib, qanun pozuntusu və qulluq möv-

qeyindən sui-istifadə faktlarına adı bulaşmış şəxslərdən cəsarətlə azad olub, dövlətçilik tariximizdə ilk dəfə şəffaf prosedurlarla açıq müsabiqə əsasında iş qəbul keçirib, islahatların və yenilənmiş prokurorluğun fəaliyyətinin hüquqi bazasını təşkil edən 60-dan çox normativ-hüquqi aktlar hazırlayıb icraya yönəltməklə nəinki pessimistləri, hətta islahatları mümkün hesab edən və ona inananları da, yaxşı mənada, təəcübləndirdi.

Prokurorluğun maddi-texniki bazasının əsaslı şəkildə yenilənməsi, çağdaş iş üsulları və kompyuter texnikasının geniş tətbiqi, prokurorluq əməkdaşlarının iş şəraiti və sosial təminatının köklü yaxşılaşdırılması, dövlətçiliyin hər cür cinayətkar qəsdlərdən qorunmasında qətiyyət və ictimai həyatda fəal iştirak prokurorluğun yenilikçi, çağdaş dünya dəyərlərini mənimsəyən orqan obrazını yaratdı. Artıq inamla deyə bilərik ki, Azərbaycan Prokurorluğu bir ictimai-siyasi sistemdən digərinə keçidin, bununla üst-üstə düşən müxtəlif sui-istifadə və qanunsuzluq hallarının doğurduğu, fəaliyyət istiqamətləri və təyinatının köklü şəkildə dəyişməsi ilə müşayiət olunan böhranlı vəziyyətdən çoxdan çıxmışdır.

İslahatlar prokurorluğun simasını köklü surətdə dəyişmiş, onu qanunun aliliyinə, insan hüquq və azadlıqlarının müdafiəsinə xidmət edən orqana çevirmişdir. Prokurorluq öz işini mahiyyətcə yenilənmiş hüquq sistemində düzgün qura bilmiş, hərtərəfli struktur və kadr dəyişikliklərini uğurla başa çatdırmış, cəmiyyətdə nüfuzunu daha da artırmışdır.

Nəticələr isə artıq göz qabağındadır. İctimai rəydə və dövlət orqanları arasında prokurorluğun nüfuzunun artmasının, onun dövlətçilik ideallarına sədaqətinin, ardıcıl uğurlu fəaliyyətinin nəticəsidir ki, 2000-ci ildən bəri qəbul edilən bütün normativ-hüquqi aktlarda prokurorluğun statusu və mövqeyinin möhkəmlənməsinə, dövlət həyatında onun rolunun artmasına yönələn normalar nəzərdə tutulur. 2002-ci ilin avqust ayında keçirilən ümumxalq səsverməsi ilə Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasına əlavə və dəyişikliklər edilərkən Azərbaycan Respublikası Prokurorluğuna qanunvericilik təşəbbüsü hüququnun verilməsi də bir tərəfdən son illər prokurorluğun qanun yaradıcılığı prosesində fəal iştirakının məntiqi nəticəsidirsə, digər tərəfdən, ölkə rəhbərliyinin prokurorluğun dövlət həyatındakı roluna verdiyi yüksək qiymətin təzahürüdür.

Həmin tarixi müşavirədən sonra Azərbaycan Prokurorluğunda həyata keçirilən hərtərəfli islahatlar prosesində bu mühüm dövlət hakimiyyəti orqanının səlahiyyətləri və fəaliyyət istiqamətləri ilə yanaşı, onun yeni strukturu müəyyənənmiş, müasir tələblər səviyyəsində işləməyə qadir kadr korpusunun formalaşdırılması, dövlətçilik maraqlarına xidmət edən təkmil nəzarət mexanizminin yaradılması istiqamətində böyük uğurlar əldə edilmişdir. Prokurorluq qanun po-

zuntuları və ciddi nöqsanlara yol vermiş onlarca əməkdaşını orqandan xaric etməklə yanaşı, ilk dəfə test üsulu ilə açıq müsabiqə elan edərək ictimaiyyətin və beynəlxalq təşkilatların nümayəndələrinin müşahidəsi altında ən layiqli gənc mütəxəssislərin şəffaf prosedurlarla qulluğa qəbulunu həyata keçirdi. Son illərdə prokurorluğun yeni dövrdə fəaliyyətini nizama salan çoxsaylı normativ-hüquqi aktlar hazırlanaraq icraya yönəldilibdir. Prokurorluğun digər dövlət orqanları, ictimai təşkilatlar və mətbuatla münasibətləri yenidən qurulub, işimizdə aşkarlığın təmini üçün əlavə tədbirlər görülüb, müasir informasiya texnologiyalarının tətbiqinə xüsusi diqqət yetirilib. Əməkdaşlarımızın maddi və sosial təminatının yaxşılaşdırılması, yeni prokurorluq binalarının tikilməsi, digərlərinin isə müasir üslubda təmir edilməsi, müasir iş şəraitinin yaradılması xüsusi qeyd edilməlidir. Fərəhlə demək olar ki, «Azərbaycan Respublikası Prokurorluğunun fəaliyyətinin müasirləşməsinə dair 2009–2011-ci illər üçün Dövlət Proqramı»nın həyata keçirilməsi nəticəsində prokurorluq orqanlarında işin təşkili ən müasir dünya standartları səviyyəsinə çatdırılıbdır.

Bu faktlar aydın şəkildə göstərir ki, müstəqil Azərbaycan Respublikası Prokurorluğunun dövlətçiliyimizin maraqlarına, qanunun aliliyinə və insan hüquqlarının müdafiəsinə xidmət edən sivil və demokratik bir qurum kimi formalaşması yalnız ulu öndər Heydər Əliyevin müdrik dövlətçilik siyasəti, onun qayğı və dəstəyi sayəsində mümkün olubdur. Xalqımızın ümummilli lideri Heydər Əliyevin siyasi kursunu uğurla davam etdirən möhtərəm Prezidentimiz İlham Əliyevin rəhbərliyi altında həyata keçirilən məqsədyönlü və müdrik dövlətçilik siyasəti nəticəsində bu gün dünya dövlətləri birliyində Azərbaycan öz layiqli yerini tutubdur.

Ölkəmizdə dönməz və dayanıqlı ictimai-siyasi sabitlik əldə edilməklə qanunun aliliyinə, insan hüquq və azadlıqlarına real təminat verən vətəndaş cəmiyyəti formalaşmışdır. Bütün dünyanın diqqətini cəlb edən, Azərbaycanı regionun lider dövlətinə çevirən bu inkişaf və böyük uğurlar isə ulu öndərimizin yoluna sədaqətin, onun ideya və arzularının həyata keçirilməsinin nəticəsidir.

Azərbaycan Prokurorluğunun əməkdaşları ulu öndər Heydər Əliyevin göstərdiyi qayğı və diqqəti heç vaxt unutmayacaqlar. Bu gün prokurorluq işçiləri üzərlərinə düşən məsuliyyəti aydın dərk edərək onlara göstərilən yüksək etimadı ulu öndərimizin yoluna sədaqətlə, xidməti vəzifələrinin icrasına daim vicdanlı münasibət bəsləməklə doğrultmağa çalışırlar. Möhtərəm Prezidentimiz İlham Əliyevin haqlı olaraq bəyan etdiyi kimi, müstəqil Azərbaycan Respublikası Heydər Əliyevin şah əsəridir. Bu qiymətli mirası qorumaq isə hər bir Azərbaycan vətəndaşının şərafət borcudur.

«Zamanın fəvqündə dayanan lider»

Ramiz Nəbiyev

Bakı şəhər prokurorluğunun prokurorluqda istintaqa nəzarət şöbəsinin rəisi
(08.05.2013-cü il tarixdə «Respublika» qəzetində dərc edilmişdir)

Yeni müstəqillik tarixi qısa zaman kəsiyini əhatə etməsinə baxmayaraq bu müddət ərzində Azərbaycan onilliklərə bərabər tərəqqi mərhələsini keçməyi bacarmış, inkişafın özünəməxsus modelini yaradaraq qazandığı nailiyyətlərin miqyasını davamlı şəkildə genişləndirmişdir. Bu modelin əsas xüsusiyyəti təkcə dinamik sosial-iqtisadi inkişaf yox, eyni zamanda demokratik meyarları, o cümlədən hüququn aliliyini özündə ehtiva etməsi, paralel islahatlar amilinə söykənməsi, ictimai-siyasi həyatın bütün sferalarında sürətli yüksəlişi uğurla təmin etməsidir. Əldə edilən bu möhtəşəm müvəffəqiyyətləri şərtləndirən strategiyanın müəllifi isə təkcə Azərbaycanın yox, eləcə də dünya tarixinə ən böyük şəxsiyyətlərdən biri kimi adı yazılan, fəaliyyəti ilə zamanın fəvqündə dayanan, həyatını mənsub olduğu xalqa təmənnəsiz xidmətə həsr edən ümummilli lider Heydər Əliyevdir.

Tarixi prosesləri yönəltmək məharətinə, cəmiyyətin marağı və mənafeələrini ümumi bir nöqtədə birləşdirmək bacarığına malik ulu öndərin böyük müdrikliklə yaratdığı milli dövlətçiliyin müasir modeli öz unikalığı ilə fərqlənir, eyni zamanda Azərbaycanın bütün inkişaf istiqamətlərini də özündə birləşdirir. Onun dövlət quruculuğu strategiyası, yaratdığı mükəmməl siyasi-iqtisadi konsepsiya hələ bundan sonra da Azərbaycanın tərəqqisinin yüksək dinamizmə əsaslanmasını təmin edəcək, ölkəmizə yeni böyük uğurlar qazandıracaq. Çünki tarixin axarını dəyişən ideya və prinsiplərin daşıyıcısı olan ulu öndər hadisələrin inkişafını bir neçə onilliklər boyu əvvəlcədən görmək kimi fitri bir istedadla malik şəxsiyyət kimi prosesləri Azərbaycanın milli maraqları çərçivəsində cərəyan etməsinə nail olmuşdur. Birmənalı şəkildə qəbul olunmuş həqiqətdir ki, modern tərəqqi yolunda müvəffəqiyyətlə irəliləyən ölkəmizin əldə etdiyi nailiyyətlər, dünya birliyində öz layiqli yerini tutması, malik olduğu potensialdan rifahı naminə layiqincə istifadə etməsi məhz Heydər Əliyev fenomeni sayəsində mümkün olmuşdur. Qeyd edilən kontekstdə Azərbaycan xalqı xoşbəxtədir ki, kifayət qədər mürəkkəb və ziddiyyətlərlə dolu dövr kimi xarakterizə edilən XX əsrdə Heydər Əliyev kimi xarizmatik lider ölkəmizə rəhbərlik edərək Azərbaycanı sürətli, dönməz inkişaf yoluna çıxarmışdır.

Ulu öndərin öz fəaliyyətində xüsusi diqqət yetirdiyi başlıca cəhətlərdən biri də demokratik meyarların daha möhkəm özüllər üzərində inkişaf tapması, vətəndaş cəmiyyəti, hüquqi dövlət quruculuğu ilə bağlı olmuşdur. Bu istiqamətdə həyata keçirilən tədbirlər cəmiyyət həyatının bütün sahələrini əhatə edərək, ölkəmizdə siyasi, iqtisadi və hüquqi sistemin əsaslı surətdə dəyişməsi ilə xarakterizə olunaraq ən müasir dünya standartlarına uyğunlaşdırılmışdır. Heydər Əliyevin təşəbbüsü və bilavasitə rəh-

bərliyi ilə ölkəmizdə reallaşdırılan hüquqi islahatlar, qanunvericilikdə edilən dəyişikliklər, yeni institusional təsisatların yaradılması Azərbaycanın qarşısında tamamilə yeni mərhələnin açılmasına rəvac vermişdir.

Xalqın təkidli tələbi ilə ikinci dəfə hakimiyyətə qayıtdıqdan sonra ümummilli lider ölkənin hüquq sisteminə mövcud olan boşluğun aradan qaldırılmasını vacib hesab edərək bununla bağlı yeni müstəqillik tariximizə qızıl həflərlə yazılan mühüm addım atmışdır. Xalqımızın özünün çoxəsrlik dövlətçilik ənənələrini davam etdirərək ədalət, azadlığın və təhlükəsizliyin bərqərar edilməsi naminə ümumxalq səsverməsi – referendum yolu ilə 1995-ci il noyabrın 12-də ilk milli Konstitusiyasını qəbul etməsi ictimai-siyasi, sosial-iqtisadi proseslərin inkişaf axarının dayaq nöqtəsi olmuşdur. Bilavasitə ulu öndərin rəhbərliyi altında hazırlanan Konstitusiya milli hüquq sisteminə mühüm yeniliklər gətirmişdir.

Məhz Konstitusiyada təsbit edilmiş prinsiplər çərçivəsində ölkəmizdə həyata keçirilmiş məhkəmə-hüquq islahatları bu sahədə mühüm dəyişikliklərin yaşanması ilə xarakterizə edilmiş, qabaqcıl dünya təcrübəsinin ölkəmizdə bərqərar olmasını şərtləndirmişdir. İlk növbədə ona görə ki, Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası hüquqi dövlət quruculuğunun müasir tendensiyalarından çıxış edir, vətəndaş cəmiyyəti quruculuğu tələblərinə cavab verən dövlətçiliyin formalaşdırılmasını özündə əks etdirir. Bütün bunlar siyasi və hüquq sisteminə möhkəm özülün yaradılması işində mühüm addım olmuş, ictimai-siyasi, iqtisadi və mədəni həyatdakı inkişafa özünəməxsus yeni bir stimül vermişdir. Müxtəlif hüquq sahələri üçün əsas baza və istiqamətverici akt olan Konstitusiya mövcud qanunvericiliyə vahid istiqamət verməklə onun ümumi sistem kimi formalaşmasına şərait yaradır. Eyni zamanda bu ali sənəd ölkənin hüquq sisteminin əsasını təşkil edərək hüquq institutları və normativ aktlar vasitəsilə ictimai münasibətlərin hüquqi tənzimlənməsinin əsaslarını da yaradır. Bütün bunlar ulu öndərin şah əsərlərindən sayılan Konstitusiyanın ölkənin bütün həyatında, o cümlədən hüquq sferasında hansı böyük əhəmiyyətə malik olduğunu aydın təsəvvür etməyə imkan verir.

Konstitusiyanın qəbulu, digər qanunvericilik aktları, ulu öndər tərəfindən verilən fərman və sərəncamlar respublikanın prokurorluq orqanlarında da müsbət istiqamətdə mühüm dəyişikliklərlə, sürətli inkişafa xidmət edən islahatlarla xarakterizə edilmişdir. Xüsusən də Məhkəmələr və hakimlər haqqında, «Konstitusiya məhkəməsi haqqında», «Prokurorluq haqqında», «Prokurorluq orqanlarında qulluq keçmə haqqında», «Prokurorluğun rəsmi emblemi haqqında», «Prokurorluq işçilərinin xidməti vəsiqəsi haqqında», «Polis haqqında», «Əməliyyat-axtarış fəaliyyəti haqqında», «Vəkillər və vəkillik fəaliyyəti haqqında» qanunlar, Cinayət, Cinayət-Prosessual, Cəzaların icrası, Mülki, Mülki-Prosessual, İnzibati Xətalər məəcəllələri və bir sıra mühüm normativ-hüquqi aktlar ölkəmiz-

də prokurorluğun yeri və rolunun müəyyən edilməsində müstəsna əhəmiyyət kəsb etmişdir.

Eyni zamanda ümummilli liderin digər strukturlar kimi prokurorluğa xüsusi diqqət və qayğısı da sözügedən sferada sürətli inkişafa rəvac verən başlıca amillərdən birinə çevrilmişdir. Prokurorluq orqanlarının işini yüksək qiymətləndirən ulu öndər deyirdi: «Mən hesab edirəm ki, respublikamızda prokurorluq müstəqil Azərbaycanın dövlət quruluşu sistemində öz yerini tutubdur və ölkəmizin müstəqilliyinə layiqli xidmət edir. Buna görə də biz 1995-ci ildə qəbul etdiyimiz ilk Konstitusiyada prokurorluğun yerini, səlahiyyətlərini və vəzifəsini müəyyən etmişik.

Biz Azərbaycanda dövlət müstəqilliyini inkişaf etdirərək hüquqi, demokratik, dünyəvi dövlət quraraq respublikamızın dövlət orqanlarını, o cümlədən hüquq-mühafizə orqanlarını Azərbaycanın milli mənafeələrinə uyğun olaraq təşkil edir və onların vəzifələrini, səlahiyyətlərini də ölkəmizin milli mənafeələrini müdafiə etmək nöqtəyindən müəyyənləşdiririk. Belə bir dövrdə Azərbaycan Prokurorluğu Konstitusiyada müəyyən olunmuş səlahiyyətlərini həyata keçirərək ölkəmizin dövlətçiliyinin qorunmasına və möhkəmlənməsinə xidmət etməlidir, qanunun aliliyini təmin etməli və qanunun aliliyinə riayət etməlidir, Azərbaycan vətəndaşlarının hüquq və azadlıqlarının keşiyində durmalıdır. Bütün bunlar hamısı Konstitusiyada öz əksini tapıbdir».

Heydər Əliyevin prokurorluq orqanlarına yüksək diqqət və qayğısının daha bir real təzahürü onun 17 iyul 1998-ci il tarixli sərəncamına əsasən hər il oktyabr ayının 1-i Azərbaycan Respublikası Prokurorluğu işçilərinin peşə bayramı kimi qeyd olunması oldu. Bu, prokurorluq orqanlarına dövlət qayğısının ifadəsi, eyni zamanda, sözügedən sahədə fəaliyyət göstərənlərin əməyinə yüksək dəyərin verilməsinin faktiki göstəricisi idi. Eyni zamanda ulu öndər vaxtaşırı prokurorluq işçiləri ilə görüşür, onlara tapşırıq və tövsiyələrini verirdi. 26 aprel 2000-ci il tarixdə respublika prokurorluğu orqanlarının rəhbər işçiləri ilə keçirdiyi müşavirədəki məruzəsində ulu öndər qeyd edirdi ki, dövlətçilik prinsipi, qanunun aliliyi hamı üçün hər şeydən üstün olmalıdır.

Bununla yanaşı, daha səmərəli nəticələrə nail olunması üçün prokurorluğun rolunun artırılması istiqamətində müvafiq tədbirlər görülməsi Heydər Əliyevin prokurorluq orqanlarına böyük etimadının göstəricisi idi. Göstərilən xüsusda 2002-ci il sentyabrın 19-da qüvvəyə minmiş Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasına dəyişikliklər edilməsi haqqında referendum aktı ayrıca qeyd olunmalıdır. Bununla prokurorluğa qanunvericilik təşəbbüsü hüququ verilməmişdir ki, belə vəziyyət prokurorluğun hüquq sistemində rolunu daha da yüksəltmişdir.

Ölkədə hüquq sisteminin zamanın çağırışlarına adekvat qaydada müasirləşdirilməsi, məhkəmə-hüquq islahatlarının davam etdirilməsi, vətəndaşların prokurorluq orqanlarına müraciət imkanlarının asanlaşdırılması dahi rəhbərin zəngin irsinin davamçılarının ən böyük nümayəndəsi olan Prezident İlham Əliyevin də xüsusi diqqət mərkəzindədir. Hüquqi islahatlar çərçivəsində Prezident İlham Əliyev Respublika Prokurorluğunun da fəaliyyətinin daha səmərəli şəkildə təşkil olunması, müasir standartlara və müvafiq beynəlxalq konvensiyaların tələblərinə

cavab verməsi məqsədilə də mühüm addımlar atmış, tələyüklü qərarlar qəbul etmişdir. Eyni zamanda prokurorluq orqanlarının fəaliyyətini də özündə ehtiva edən bir sıra mühüm qanunvericilik aktları qəbul olunmuşdur. Bunlara paralel olaraq dövlət quruculuğu sahəsində davam etdirilən islahatlar və ölkəmizin cinayət hüquq sisteminin inkişafı demokratik cəmiyyətdə prokurorluğun rolunun artırılmasını və müasir dövrün tələblərinə uyğun işinin keyfiyyətə yeni səviyyədə qurulması zəruri tələblərdən birinə çevrilmişdi. Bu tələbin ödənilməsi, prokurorluq orqanlarının fəaliyyətinin və strukturunun təkmilləşdirilməsi, kadr potensialının gücləndirilməsi, yeni nəsil prokurorlarının formalaşdırılması və peşəkarlığının artırılması, habelə prokurorluğun maddi-texniki bazasının möhkəmləndirilməsi və işçilərinin sosial müdafiəsinin yüksəldilməsi məqsədilə Prezident İlham Əliyev 27 sentyabr 2008-ci il tarixdə Azərbaycan Respublikası Prokurorluğunun fəaliyyətinin müasirləşdirilməsinə dair 2009–2011-ci illər üçün Dövlət Proqramını təsdiq etmişdir.

Azərbaycan Prokurorluğunun fəaliyyətinin daha təkmil hala gəlməsinə imkan verən Dövlət Proqramında nəzərdə tutulan tədbirlərin yerinə yetirilməsi hüquq sisteminin inkişafı prosesində prokurorluğun rolunun artırılması, cinayətkarlığa qarşı mübarizə və istintaq aparılmasında digər hüquq-mühafizə orqanları ilə qarşılıqlı fəaliyyətin təşkili, prokurorluğun işində müasir elmi-texniki nailiyyətlərdən geniş istifadə olunması ilə nəticələnmişdir. Həmçinin bu, prokurorluq orqanlarında mərkəzləşdirilmiş informasiya-kommunikasiya sisteminin yaradılması, dövlət ittihamının müdafiəsində peşəkarlığın yüksəldilməsi, beynəlxalq əlaqələrin genişləndirilməsi, habelə prokurorluq işçilərinin sosial müdafiəsinin gücləndirilməsi və prokurorluğun maddi-texniki təminatının yaxşılaşdırılması üçün hərtərəfli zəmin yaratmışdır. Nəticə etibarilə görülmüş çoxsaylı işlər, həyata keçirilən tədbirlər vətəndaş cəmiyyətində prokurorluğun rolunun artırılmasına, prokurorluq orqanlarının müasir dövrün tələblərinə və yüksək beynəlxalq standartlara uyğun fəaliyyətinin yeni keyfiyyət müstəvisinə yüksəlməsinə gətirib çıxarmışdır. Bir məqamı da qeyd etmək lazım gəlir ki, Dövlət Proqramının icrası ilə əlaqədar olaraq prokurorluğun fəaliyyətinin müasirləşdirilməsinin təmin edilməsi məqsədilə həyata keçirilən struktur islahatları nəticəsində Baş Prokurorluqda bir sıra yeni qurumlar yaradılmışdır. Bunlar isə öz növbəsində prokurorluq orqanlarının işinin daha səmərəli təşkil olunması ilə nəticələnmiş, cəmiyyətdə bu strukturlara inam və etimadın daha da yüksəlməsi ilə xarakterizə olunmuşdur. Həmçinin, prokurorluq orqanlarının fəaliyyətinin daha da yaxşılaşdırılması məqsədilə onların maddi-texniki bazasının müasir standartlara müvafiq olaraq hazırlanması, yeni inzibati binalarla, zəruri informasiya texnologiyaları ilə təmin olunması, digər bu qəbildən olan məsələlər də müsbət istiqamətdə fəaliyyətə ciddi təsir göstərir.

Bu gün fəaliyyətini müasir dövrün tələblərinə və qabaqcıl standartlarına uyğun quran prokurorluq orqanları hüquq sisteminin inkişafında mühüm rol oynamaqda, insan hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi sahəsində çox vacib funksiya yerinə yetirməkdə, ən əsası isə dövlət başçısının, xalqın etimadını layiqincə doğrultmaqdadır.

«Heydər Əliyevin həyata keçirdiyi hüquqi islahatlar Azərbaycanı sivil və modern ölkəyə çevirib»

Nazim Xudiyev

Bakı şəhəri, Sabunçu rayon prokurorunun müavini
(04.05.2013-cü il tarixdə «Xalq qəzeti»ndə dərc edilmişdir)

Hər bir xalqı dünyada tanıdan onun istedadlı alimləri, mütəfəkkirləri, mədəniyyət xadimləri ilə yanaşı, əbədi-yaşarlıq hüquqi qazanmış tarixi şəxsiyyətləridir. Siyasət elmi bəlkə də bütün elmlərin hamısından mürəkkəb olduğu üçün nüfuzlu siyasətçi bütün elm sahələrinin əsaslarını bilməklə yanaşı, həm də uzaqgörənliyə, müdriqliyə, yüksək təşkilatçılıq qabiliyyətinə, siyasi lider olmaq bacarığına, güclü intuisiyaya, bütövlükdə fitri istedadla malik olmalıdır. Dahilik səviyyəsinə çatmış tarixi simalar, əslində, Tanrının seçilmiş insanlarıdır. Azərbaycan xalqı da öz tarixində hər dövr üçün böyük tarixi şəxsiyyətlər yetirə bilmişdir. Xalqımız XX əsrdə-hətta totalitar sovet rejimində belə Azərbaycanı tək cə SSRİ məkanında deyil, bütün dünyada tanıtdıran və dünya xalqları içərisində özünə layiq yer tutmasına nail olan Heydər Əliyev kimi böyük bir şəxsiyyət yetişdirmişdir.

Taleyin hökmü ilə iki dəfə xilaskarlıq missiyasını üzərinə götürərək hakimiyyətə gələn ümummilli lider Heydər Əliyev Azərbaycanın müqəddəratının həll olduğu təhlükəli və mürəkkəb məqamlarda xalqın köməyinə çatmış, ona dayaq olmuş, zamanın ağır məngənəsindən onu xilas etmişdir. Azərbaycanda dövlətçilik ənənələrinin bərpa edilib zənginləşdirilməsi, müstəqilliyin möhkəmləndirilməsi, onun əbədi, dönməz xarakter alması, ölkəmizin dinamik iqtisadi inkişaf yolu ilə inamla irəliləməsi, beynəlxalq nüfuzunun sürətlə artması məhz Heydər Əliyevin titanik fəaliyyəti sayəsində mümkün olmuşdur.

Ulu öndərin dərin yaddaşı, dəmir məntiqi, gərgin siyasi vəziyyətlərdən ustalıqla çıxmaq bacarığı, mürəkkəb siyasi situasiyalarda qərar vermək qabiliyyəti, uzaqgörənliyi, intellektual gücü, sabaha inamlı baxışı, sərt və qayğıkeş rəhbərlik xüsusiyyəti, cəmiyyətin siyasi, iqtisadi və mənəvi tarazlığını saxlamaq səriştəsi barədə hələ çox tədqiqatlar aparılacaq. Onun xalqına şöhrət gətirən tarixi fəaliyyəti və təcrübəsi xalqımızın yalnız bu günü üçün deyil, işıqlı sabahı üçün də böyük perspektivlər açır, gələcək üçün böyük nikbinlik yaradırdı. Ümummilli liderimiz Heydər Əliyev böyük şəxsiyyət olaraq cəmiyyətin sivil inkişafını hər bir fərdin marağı və mənafelərinin etibarlı təminatında görür, bunun üçün bütün zəruri tədbirləri həyata keçirirdi. Məhz Heydər Əliyevin gərgin söyləri nəticəsində hüquqi, demokratik, dünyəvi dövlət quruculuğu yolu ilə irəliləyən müstəqil respublikamızda vətəndaş cəmiyyətinin formalaşması, insanla-

rın azad, sərbəst yaşaması, qanunun aliliyinin təmin edilməsi üçün ən yüksək tələblərə cavab verən normativ-hüquqi baza yaradılmışdır. Hüquqa və ədalətə söykənən vətəndaş cəmiyyətinin əsası qoyulmuş və onun təkmilləşdirilməsi üçün etibarlı zəmin hazırlanmışdır.

Sovet dövründə olduğu kimi, dövlət quruculuğunun ilkin mərhələsi də Azərbaycanın müstəqilliyini istəməyən, hər vəchlə buna qarşı müqavimət göstərən daxili və xarici qüvvələrin təzyiqləri ilə müşayiət olunurdu. Milli maraqlarımız bu ziddiyyətlər mənəşindən itkisiz, ağrısız, qansız-qadasız çıxmağın yollarını aramağı tələb edirdi. Çünki müstəqillik uğrunda verdiyimiz qurbanların sayı çox böyük idi. Bu işin öhdəsindən isə yalnız Azərbaycanın dövlət müstəqilliyi xəttini fəvqəlideyə səviyyəsinə yüksəltdiyi tarixi şəxsiyyət gələ bilirdi. Bu, xalqımızın tarixində keyfiyyətə yeni bir missiya idi.

Təsadüfi deyil ki, Heydər Əliyev anarxist qüvvələrin zərərsizləşdirilməsindən sonra siyasi, hüquqi, iqtisadi, sosial sahədə demokratik islahatlar proqramını həyata keçirilməsinə start verdi. Heydər Əliyevin Azərbaycan dövlətçiliyi qarşısında başlıca xidmətləri sırasında dövlət müstəqilliyinin qorunub saxlanması və inkişaf etdirilməsi istiqamətində görülən əsas işlərdən biri kimi dövlət quruculuğunun hüquqi bazasının yaradılması idi. 1995-ci ildə qəbul olunmuş Konstitusiyaya Azərbaycan Respublikasının dövlət quruculuğunun əsaslarını qoydu. Azərbaycan demokratik, hüquqi, dünyəvi dövlət kimi, ilk dəfə olaraq, insan hüquqlarının prioritetliyini və hakimiyyət bölgüsünü özünün gələcək inkişaf yolu kimi seçdi. Heydər Əliyevin birbaşa təşəbbüsü ilə hazırlanmış və ümumxalq səsverməsi nəticəsində qəbul olunmuş bu sənəd müstəqil Azərbaycanın Konstitusiyası kimi tarixə yazıldı.

1995-ci ildə müstəqil Azərbaycanın ilk parlamentinə keçirilən seçkilər isə dövlət müstəqilliyinin möhkəmləndirilməsi prosesinin hüquqi bazasının yaradılmasına daha geniş imkanlar yaratdı. Və bu hadisə dövlət müstəqilliyinin prioritet istiqamətlərini müəyyənləşdirmək və həyata keçirmək yolunda əsas istinad mənbəyi rolunu oynadı. Bununla da Azərbaycanın dünya dövlətləri sırasında özünəlayiq yer tutması, bey-

nəlxalq münasibətlərin subyektinə çevrilməsi istiqamətində fəaliyyətin əsasları qoyuldu.

Sözsüz ki, müstəqilliyin ilk illərində qiyam və çevriliş cəhdləri ilə silkələnən Azərbaycan üçün yeni Konstitusiyanın qəbulu çoxdan gözlənilən sabitliyin bərqərar olması demək idi. Çünki söhbət Azərbaycanda müstəqil dövlətçiliyin fundamental hüquq və qanunvericilik sütununun yaradılmasından gedirdi. Bu mənada, ümummilli lider Heydər Əliyevin banisi olduğu yeni Konstitusiya Azərbaycanın hüquq müstəvisinə sabitlik və aydınlıq gətirdi.

Azərbaycan Respublikasının Konstitusiya layihəsinin hazırlanması barədə danışarkən heç bir mübaligəyə yol vermədən, qeyd etmək olar ki, bu, müstəqil dövlətçiliyimizin qurucusu, ümummilli lider Heydər Əliyevin əsəridir. 1995-ci il iyunun 5-də ulu öndər Heydər Əliyevin sədrliyi ilə Konstitusiya Komissiyasının ilk iclasından başlayaraq, 12 noyabr referendumunadək ümummilli lider Azərbaycanın Əsas Qanununun hazırlanmasına, onun bütün prinsiplər müddələrinin geniş ictimaiyyət tərəfindən müzakirəsinə şəxsən rəhbərlik edib. Ümummilli lider Heydər Əliyev bu sənədin təkə dövrün tarixi və siyasi reallıqlarının deyil, bütövlükdə xalqın milli-mənəvi dəyərlərinin süzgəcindən keçərək qəbul olunmasına çalışırdı və buna nail oldu.

Etiraf edək ki, 1995-ci ilədək Azərbaycan dövlətinin həyatında qarışıqlıq mövcud idi, sovet dövründən qalan qanunvericilik müddəaları, 1991-ci il oktyabrın 18-də qəbul olunan və keçid dövrü səciyyəsi daşıyan Konstitusiya Aktı, daha sonra qəbul edilən konstitusion qanunlar, onlara edilmiş çeşidli düzəliş və dəyişikliklər-dörd ilə yaxın müddətdə Azərbaycan dövləti belə hüquqi qarışıqlıq atmosferində yaşamaqlı olmuşdu. Təkcə onu qeyd etmək yetər ki, 1994-cü ilin mayında Qarabağ müharibəsində atəşkəsin əldə olunmasından sonra, Azərbaycan rəhbərliyinin ölkədə köklü konstitusion islahatlara başlamaq niyyəti bir sıra qüvvələr tərəfindən müqavimətlə qarşılanırdı. Səbəb isə bəlli idi, Konstitusiyanın qəbulu Azərbaycanda dövlətçilik və hüquq məsələlərini dəqiq və birmənalı şəkildə təsbitləyəcəkdi. Bu isə hakimiyyət iddiasında olan və imkan düşən kimi ölkəni yeni çevriliş girdabına salmağa çalışan qüvvələrin üreyincə deyildi. 1994-cü ilin oktyabrında və 1995-ci ilin martında edilən dövlət çevrilişi cəhdləri də nəticə etibarilə Azərbaycanda dövlət idarəçiliyini konstitusion çərçivədən çıxarmaq, onu özlərinin siyasi ambisiyalarına tabe etdirmək məqsədilə təşkil olunmuşdu.

Bütün bu cəhdlərin qarşısını qətiyyətlə alan ümummilli lider Heydər Əliyevin titanik söyləri nəticəsində 1995-ci il noyabrın 12-də qəbul edilən Azərbaycan Konstitusiyası fundamental bir sənəd kimi demokratik inkişaf, hüquqi dövlətçilik və insan haqları sahəsində mütərəqqi dünya təcrübəsinin başlıca nailiyyətlərini özündə əks etdirdi. Eyni zamanda, bu Konstitusiya Azərbaycanın müstəqil dövlətçilik tari-

xinin şanlı səhifəsini, 1918-ci ildə qəbul olunmuş İstiqlal Bəyannaməsini özündə yaşadan, tarixi varisliyi təmin edən mükəmməl bir sənəddir.

Bütün bunlarla yanaşı, 1995-ci ilin 12 noyabrından sonrakı dövrə nəzər salsaq, görərik ki, Azərbaycan dövləti bu istiqamətdə zəngin hüquqi islahatlar və demokratikləşmə yolu keçib. Yeni Konstitusiyanın tələblərinə uyğun olaraq, 1995-ci ildən başlayaraq Azərbaycan insan hüquq və azadlıqlarının, demokratik təsisatların inkişafının təminatı ilə bağlı bir sıra beynəlxalq konvensiyalara qoşulub. Əsas Qanunda təsbit olunduğu kimi, 1998-ci il fevralın 10-da Azərbaycanda ölüm hökmü ləğv edilmiş və Azərbaycan nəinki MDB, hətta Şərqi aləmində bu tarixi qərarı qəbul edən ilk dövlətdir. O vaxt hətta Avropa Şurasının üzvü olan bir sıra ölkələr analogi addım atmamışdılar. 1998-ci il iyunun 18-də isə ümummilli lider Heydər Əliyevin fərmanı ilə təsdiq olunan Azərbaycanda insan hüquqlarının müdafiəsinə dair Dövlət Proqramı hüquqi islahatlar prosesində yeni mərhələ açdı. 14 iyul 1998-ci il tarixdə Azərbaycanda konstitusion müstəvinin ən vacib institutlarından biri - Konstitusiya Məhkəməsi fəaliyyətə başladı. Konstitusiya Məhkəməsinin fəaliyyətə başlaması, eyni zamanda 1995-ci ildə qəbul olunmuş Əsas Qanunun keçid müddəələrindən birinə əməl olunması demək idi. Həmin il avqustun 8-də isə dövlət başçısı konstitusion hüququn təməl prinsiplərindən olan söz azadlığının təminatı ilə bağlı tarixi bir qərara imza atdı- ölkədə senzura tamamilə ləğv edildi. 1999-cu il dekabrın 12-də isə Konstitusiyada təsbit olunmuş mühüm keçid müddəələrində daha birinə əməl olundu-Azərbaycanda ilk bələdiyyə seçkiləri keçirildi, ölkədə yerli özünüidarə institutu fəaliyyətə başladı. Nəhayət, 2001-ci ilin yanvarında Avropa Şurasına tamhüquqlu üzv qəbul edilən Azərbaycan demokratik dövlətlər birliyinin sırasında özünəlayiq yer tutduğunu sübut etdi.

Beləliklə, ümummilli lider Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə demokratik dəyərlərə və prinsiplərə uyğun ilk milli konstitusiya hazırlanaraq 12 noyabr 1995-ci ildə ümumxalq səsverməsi yolu ilə qəbul edildikdən sonra Azərbaycanda demokratik quruluşun və hüquqi dövlətin təməli qoyuldu. Bu hadisə insan hüquq və azadlıqlarının qorunması sahəsində yeni qanunların qəbul edilməsinə, hüquqi islahatların genişləndirilməsinə böyük təkan verdi. Azərbaycan Konstitusiyasında əksini tapan müddəaları tətbiq etmək məqsədi ilə 1996-cı il iyulun 8-də ümummilli lider Heydər Əliyev «Avropa Şurası və Azərbaycan Respublikası arasında əməkdaşlıq proqramının həyata keçirilməsi haqqında» sərəncam imzaladı. Həmçinin, ölkədə aparılan konstitusiyalı islahatları çərçivəsində az bir zamanda beynəlxalq standartlara uyğun olan «Konstitusiya Məhkəməsi haqqında», «Prokurorluq haqqında», «Məhkəmələr və hakimlər haqqında», «Təhqiqat, ibtidai istintaq, prokurorluq orqanlarının qanunsuz hərəkətləri nəticəsində fiziki şəxslərə

dəymiş ziyanın ödənilməsi haqqında», «Polis haqqında», «Əməliyyat-axtarış tədbirləri haqqında», «Notariat haqqında», «Vəkillər və vəkillik fəaliyyəti haqqında» qanunlar, habelə Azərbaycan Respublikasının Ailə, Mülki, Mülki-Prosessual, Cinayət, Cinayət-Prosessual, İnzibati Xətalər, Vergi, Cəzaların icrası məcəllələri hazırlanaraq qəbul edildi. Bütün bunlar ölkədə qanunçuluğun möhkəmləndirilməsinə xidmət edən hüquqi baza olmaqla yanaşı, həm də bu prosesin həyata keçirilməsini təmin edən orqanların fəaliyyətini dəqiqliklə nizamlayır. Yeni Konstitutsiyada təsbit olunan ən vacib məqamlardan biri isə Azərbaycanda dövlətçilik ənənələrinin formalaşdırılmasına rəvac verilməsi oldu. Məlumdur ki, ölkəmizin dövlət müstəqilliyi tarixi Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətindən başlasa da, onun ömrü çox qısa olmuşdur. Buna baxmayaraq, Yaxın və Orta Şərqdə ilk dəfə olaraq məhz Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətində xalq hakimiyyəti, insan haqları, milli və irqi bərabərlik, söz, mətbuat, ittifaqlar azadlığı kimi əsas konstitusional dəyərlər rəsmən elan edilmiş və həyata keçirilməyə başlanmışdır. Əslində, demokratik respublikanın yaranması əsrimizin əvvəllərindən Azərbaycan xalqında, onun mütəfəkkir insanlarında oyanmış müstəqillik, milli azadlıq ideyalarının, arzularının həyata keçirilməsi idi. Bu tarixi gerçəklik Azərbaycanın müstəqilliyini ilk dəfə olaraq dünyaya nümayiş etdirdi, xalqımızın öz dövlətçiliyinə nə qədər bağlı olduğunu göstərdi.

Bu gün Azərbaycan dövlətinin həyata keçirdiyi bütün tədbirlər, dövlət aparatının təkmilləşdirilməsindən tutmuş siyasi və iqtisadi suverenliyin təmin edilməsi, bərabərhüquqlu, qarşılıqlı faydalı xarici əlaqələrin yaradılması, dövlət idarəçilik sisteminin və təhsilin milliləşdirilməsi, mədəniyyət sahəsində vacib tədbirlərin görülməsi, xarici təcavüzdən müdafiə və sair məqamlar məhz tarixi varislik amilinə söykənir. Məhz bütün bunlara görə ümummilli lider Heydər Əliyev Azərbaycan Demokratik Respublikasının xalqımızın müstəqillik tarixində oynadığı roldan bəhs edərkən demişdir: «1918-ci ildə yaranmış Azərbaycan Demokratik Cümhuriyyəti bizim milli sərəvətimizdir, tariximizin parlaq səhifəsidir. Ondan sonrakı illər, onilliklər də həyatımızın böyük mərhələləridir, parlaq səhifələridir, xalqımızın böyük nailiyyətləridir. Məhz bunlar hamısı birlikdə indiki müstəqil Azərbaycanın həm iqtisadi, həm intellektual, həm də mədəni potensialını yaradıbdır».

23 ay yaşadığından sonra süqut etməsinə baxmayaraq, Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti, heç şübhəsiz, XX əsrin sonlarında xalqımızın dövlət müstəqilliyi arzularının gerçəkləşməsində əhəmiyyətli rol oynamışdır. Sovet rejimi nə qədər amansız olsa da, xalqın dövlət müstəqilliyinin bir zaman bərqərar olacağına olan ümidlərini qıra bilmədi. Nəhayət o zaman gəlib çatdı, müstəbidlik və repressiyalar yolu ilə qorunan Sovet imperiyası çat verib çökməyə, dağılma-

ğa başladı. Azərbaycan xalqının müstəqillik uğrunda mübarizəsi bu prosesdə heç də axırıncı yerdə olmadı. 1991-ci il oktyabrın 18-də «Azərbaycan Respublikasının dövlət müstəqilliyi haqqında» Konstitusiyaya Akti qəbul edildi. Bununla da, Azərbaycan öz tarixi yolunu-müstəqillik, azadlıq və demokratiya yolunu həmişəlik müəyyənləşdirdi.

12 noyabr Konstitutsiyaya Günündən bəhs edərkən həmin tarixi hadisəyə qədər ölkəmizin qət etdiyi yolun əsas cizgilərini də xatırlamaq zəruridir. Hər kəs bilməlidir ki, yeni Konstitusiyanın qəbulu göyüzdüşmə olmadı, buna qədər ölkəmiz çətin və məşəqqətli bir yol keçməli oldu. Həmin dövrdə cərəyan edən hadisələr, dünyada baş verən proseslər neft və digər təbii sərvətlərlə zəngin olan, strateji regionda yerləşən Azərbaycanın dövlət müstəqilliyinin qorunmasının onun əldə edilməsindən heç də asan missiya olmadığını ortaya qoydu. Bir tərəfdən, Ermənistanın təcavüzkar hücumları, hakimiyyət uğrunda gedən daxili çəkişmələr, digər tərəfdən də xarici ölkələrin təzyiqləri Azərbaycanın müstəqilliyini təhlükə altına alırdı. Səriştəsiz hökumət və dövlət rəhbərlərinin naşı siyasəti üzündən cəbhədə şəhid olan, əsir düşən, yaralanan oğullarımızı, itirilən torpaqlarımızı xatırlamaq olmur. Ən nəhayət, əsrin sonunda min əziyyətə əldə olunan dövlət müstəqilliyinin taleyi «olum, ya ölüm» qarşısında idi. İş o yerə çatmışdı ki, cəbhə xəttində olan hərbi birləşmələr hakimiyyətə yiyələnmək üçün bir neçə qruplaşmanın əlində alətdə çevrilmişdi. Onlar istədikləri vaxt özlərinə tabe olan silahlı dəstələri ön mövqələrdən çıxarıb, cəbhə xəttini boşaldaraq yaşayış məntəqələrimizi düşmənin hücumlarına məruz qoyurdular.

Az qala, ənənə halı almış hakimiyyət çevrilişləri gənc, müstəqil Azərbaycan dövlətini beynəlxalq aləmdə tamam nüfuzdan salmışdı. Belə əlverişli məqamı əldən verməyən erməni işğalçıları çox asanlıqla yaşayış məntəqələrimizi bir-bir ələ keçirir, torpaqlarımızı viran qoyurdu. 1993-cü ilin yayında vəziyyət daha da gərginləşdi. Hakimiyyətə itaətsizlik göstərən qüvvələr artıq naşı rəhbərliyin heç bir göstərişinə məhəl qoymurdular. Ölkə vətəndaş müharibəsi həddində idi. Bütün ölkə təşviş içində idi, təsəvvürə gələn deyil ki, məhz həmin dövrdə Azərbaycan xalqının yetişdirdiyi ən böyük düha, ümummilli lider Heydər Əliyev Bakıya gəlməyəydi, o böyük QAYI-DIŞ baş verməyəydi nələr baş verə bilərdi, Azərbaycanın nəinki müstəqilliyi, ümumiyyətlə, bir dövlət kimi taleyi necə olacaqdı? Elə buna görə də, etiraf etməliyik ki, Tanrı bu məqamlarda Azərbaycan xalqının tərəfində oldu. O böyük insan, dahi şəxsiyyət və fenomen siyasətçi, sözün əsl mənasında, ömrünün qalan hissəsini də müstəqil Azərbaycan dövlətinin qurulmasına həsr etmək üçün Bakıya gəldi. Əslində, müstəqilliyimizin bərpası, əbədiləşməsi, milli qurtuluşumuz məhz bu böyük qayıdışdan başladı.

Ümummilli lider müstəqil dövlətçiliyin təməl prinsiplərindən biri kimi milli birliyi və həmrəyliyi önə çəkərək, bunun əsasında ölkədə siyasi sabitliyə nail oldu. Zaman onu bu məqamlarda sərt və amsız sınaqlara çəkdi. Dövlətçiliyin, müstəqilliyin gündən-günə möhkəmləndiyini görən daxili və xarici düşmənlər müxtəlif vasitələrlə Azərbaycanın tərəqqisinə çalışan ümummilli lider Heydər Əliyev hakimiyyətinə qarşı müxtəlif dövrlərdə təxribat və çevriliş cəhdləri göstərdilər, hətta ulu öndərə qarşı terror aktları təşkil etməkdən belə çəkinmədilər. Amma bunların heç biri Heydər Əliyev iradəsinə, qətiyyətinə, siyasi əqidəsinə, Azərbaycanın müstəqilliyinə olan sonsuz sevgisinə güc gələ bilmədi. Heç bir terror, heç bir təxribat, heç bir hədə-qorxu bu nəhəng siyasət adamını yolundan döndərə bilmədi. 1994-cü ilin oktyabr və 1995-ci ilin mart çevriliş cəhdləri Heydər Əliyev zəkasının, uzaqgörənliyinin, qətiyyətinin sayəsində fiaskoya uğradıldıqdan sonra ölkədə, sözün əsl mənasında, geniş quruculuq və dirçəliş dövrü başlandı. Azərbaycanın siyasi imici beynəlxalq aləmdə sürətlə dəyişməyə başladı. Məhz bütün bunlara görə XX əsrin sonunda Azərbaycanın dövlət müstəqilliyinin bərpası dahi şəxsiyyət, milli varlığını bütün əzəməti ilə dünyaya bəyan edən misilsiz siyasi xadim Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır. Beləliklə, bütün bunlar göstərir ki, Azərbaycan Respublikası dövlət müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra hüquqi, demokratik, dünyəvi dövlət quruculuğunu inkişaf yolu seçmişdir.

Lakin nəzərə alaq ki, bütün hüquqi sənədlər kimi, Konstitusiyaya da doqmatik müddəalar toplusu deyil, zaman və şərait dəyişdikcə onun da təkmilləşməsinə zərurət yaranır. 2002-ci il avqustun 24-də keçirilən Konstitusiyaya üzrə ümumxalq referendumu da belə bir zərurətdən irəli gəlmişdi. Ümummilli lider Heydər Əliyevin qanunvericilik təşəbbüsü ilə keçirilən referendum Konstitusiyada insan hüquq və azadlıqlarının sırasını genişləndirmək, ölkənin siyasi və hüquqi sistemini daha da təkmilləşdirmək məqsədi daşıyırdı. Bu dəyişikliklərə ictimai zərurət vardı. Referendumda səsvermə hüququ olan əhəlinin 83 faizinin iştirakı və mütləq əksəriyyətin səsverməyə çıxarılan 24 maddə üzrə dəyişikliklərin lehinə səs verməsi bunu bir daha təsdiqlədi. Bu yeniliklər Konstitusiyada hakimiyyətin bölüşdürülməsi, insan hüquqlarının təminatı və siyasi proseslərdə demokratikliyin artırılması üçün daha geniş hüquqi baza yaradırdı. Onlardan sadəcə ikisini qeyd etsək, fikrimizi təsdiqləmiş olarıq. Konstitusiyanın 95-ci maddəsinə edilən əlavəyə görə, Azərbaycanda Ombudsman institutu yarandı. Konstitusiyanın 130-cu maddəsinə edilən əlavədə isə hər bir vətəndaşa ölkənin ali məhkəmə instansiyasına - Konstitusiyaya Məhkəməsinə şikayət etmək hüququ təsbit olundu. Konstitusiyaya Məhkəməsinə müraciət hüququnun əldə edilməsi həm də ölkə

vətəndaşları qarşısında beynəlxalq instansiyaya, o cümlədən Avropa Şurasının İnsan Haqları Məhkəməsinə şikayət vermək imkanı açdı.

«Azərbaycan Respublikasında hakimiyyətin mənbəyi xalqdır» – Konstitusiyada təsbit olunmuş bu fikir sadəcə dövlət idarəçiliyinin mahiyyətini vurğulayan hüquqi müddəa deyil. Bu, həm də dövlət rəhbərliyinin xalqın konstitusion hüquqlarına görə məsuliyyət və cavabdehlik daşdığı təsdiqləyən ali postulatdır. Təsədüfi deyil ki, dövlət başçısı vəzifəsinin icrasına başlayan şəxs xalq qarşısında məhz Konstitusiyaya and içir və hər bir dövlət rəhbəri üçün ən böyük mükafat da xalqın ona ümid və inamıdır. Müstəqilliyinin ilk illərində təkə dövlətini deyil, həm də ümid və inamını itirmək təhlükəsi ilə üz-üzə qalan Azərbaycan xalqı 1993-cü ilin iyununda bu təhlükədən xilas oldu. Heydər Əliyev Azərbaycan Respublikasına rəhbərlik etdiyi 10 ildə xalqın inam və etimadını bir an da olsun itirmədi.

«Azərbaycan Respublikası Prezidentinin səlahiyyətlərini həyata keçirərkən Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasına əməl edəcəyəm, xalqa ləyaqətlə xidmət edəcəyəm and içirəm!» – 2003-cü il oktyabrın 31-də bu sözlərlə dövlət rəhbərliyini təhvil alan Prezident İlham Əliyev də xalqın etimadını doğruldaraq üzərində and içdiyi Konstitusiyanın təminatçısı olduğunu əməli fəaliyyəti ilə təsdiq edir. Bunun real ifadəsidir ki, xalq 2008-ci il 15 oktyabrda keçirilmiş növbəti prezident seçkisinde də məhz İlham Əliyevə səs verdi.

Dövlət müstəqilliyini əldə etdikdən sonra hüquqi dövlət və vətəndaş cəmiyyəti quruculuğu yolunda inamlı addımlar atan, bu yolda böyük nailiyyətlər əldə edən, regionun lider dövlətinə çevrilən Azərbaycan Respublikasında da cəmiyyətin təkamül sistemini, dövlət idarəçilik mexanizmlərinin səmərəli fəaliyyətini tənzimləyən qanunların müasirləşdirilməsi və təkmilləşdirilməsi davamlı prosesə çevrilmişdir. Ölkənin demokratikləşmə, insan hüquq və azadlıqlarının təminatı sahəsində yüksək nailiyyətlər qazanması bilavasitə vətəndaş cəmiyyəti quruculuğuna hesablanmış hüquqi islahatların respublikanın sosial-iqtisadi inkişaf dinamikası ilə uzlaşdırılması nəticəsində mümkündür.

Azərbaycan Respublikasının ilk Konstitusiyası dövlətimizin tarixində hakimiyyət bölgüsü prinsipini, demokratik hüquqi və dünyəvi dövlət quruculuğunun hüquqi əsaslarını, insan hüquq və azadlıqlarının təmin olunmasının bünövrəsini qoymuşdur. Hakimiyyətlərin bölgüsü, insan hüquq və azadlıqlarının prioritetliyi prinsiplərinə əsaslanan Konstitusiyamız demokratik, hüquqi, dünyəvi dövlət quruculuğu üçün möhkəm təməllər yaratmış, cəmiyyətdə humanizm, milli həmrəylik və tolerantlıq ruhunu təsbit etmiş, vətəndaşların müxtəlif sosial qrupları arasında harmonik münasibətləri stimullaşdırmışdır. Konstitu-

siyada insan amili, vətəndaşların hüquqları, onların rifahının və təhlükəsizliyinin təmin olunması ön plana çəkilmişdir. Ən əsası isə Konstitusiyamız müstəqil respublikamızın bugünkü yüksək və dinamik inkişaf səviyyəsinə gəlib çatmasını təmin etmişdir.

Bu da bir həqiqətdir ki, heç nə birdən-birə ideal formada yaranmır. O cümlədən, qanunlar da fəaliyyətdə olduğu zaman cilalanır və daha da təkmilləşir. Dünyada elə bir konstitusiya quruluşuna malik ölkə mövcud deyil ki, onun Əsas Qanununa tarixin ən müxtəlif məqamlarında hansısa əlavə və dəyişikliklər edilməsin, zamanın və cəmiyyətin tələblərinə uyğun olaraq dəyişikliklərə məruz qalmasın. Tarixdən məlumdur ki, konstitusiya islahatları bir çox dövlətlərdə həyata keçirilir və bu, normal, demokratik bir proses kimi qəbul edilir. Lakin əsas odur ki, bu dəyişikliklər dövlətin mövcudluğuna, xalqın hakimiyyətinə, vətəndaşların əsas hüquq və azadlıqlarına, dövlətin beynəlxalq münasibətlərdəki iştirakına xələl gətirməsin. Konstitusiya xalqın iradəsi ilə qəbul edildiyi üçün əlavə və dəyişikliklərin edilməsində də məhz xalqın rəyi nəzərə alınır. Lakin həmin əlavə və dəyişiklikləri ilk növbədə ictimai inkişaf səviyyəsi diqtə edir. Bu mənada, hər kəs belə bir həqiqəti qəbul edir ki, son on beş-altı ildə respublikamız daha böyük, sürətli inkişaf yoluna qədəm qoymuş və bu yolda inamla irəliləməkdədir.

Bu inkişafın nəticəsində bütün sahələrdə olduğu kimi, həm də ölkəmizdə demokratik prinsiplər və dəyərlər, insan hüquq və azadlıqları getdikcə daha dolğun və real məzmun kəsb etmiş, vətəndaşların əsas hüquqlarının müdafiəsinin milli mexanizmləri daha da təkmilləşdirilmişdir. Həmin islahatların nəticəsi olaraq hazırda respublikamız dünya dövlətləri içərisində öz müstəqil siyasəti, inkişaf perspektivləri, potensialı və dövlət idarəçiliyinin effektiv təşkili ilə seçilir. Bütün bu və digər amillər, heç şübhəsiz ki, Əsas Qanunumuzda növbəti dəfə bir sıra əlavə və dəyişikliklərin edilməsini sosial sifariş kimi irəli sürdü və beləliklə 2008-ci ilin dekabrında «Konstitusiyaya əlavə və dəyişikliklər edilməsi haqqında» Referendum Aktı ümumxalq səsverməsinə çıxarılaq qəbul olundu.

«Biz Azərbaycanda demokratik respublika quraraq, sivilizasiyalararası cəmiyyət uğrunda mübarizə apararaq ümumi dünyəvi, bəşəri dəyərlərin hamısından istifadə etməliyik. Çalışmalıyıq ki, Azərbaycan uzun illərdən sonra, ilk dəfə müstəqilliyini aldıqdan sonra bütün dünyaya öz tarixi nailiyyətlərini, milli ənənələrini nümayiş etdirə bilsin. Azərbaycan xalqının bu barədə həm tarixi, həm müasir potensialı olduqca böyükdür. Bunların hamısından istifadə olunarsa, Azərbaycan həm tam müstəqil dövlət olacaq, həm də bizim cəmiyyətimiz tam demokratik, hüquqi, ümumbəşəri dəyərlərin əsasında qurulan demokratik bir cəmiyyət olacaq» - deyən ümummilli liderimiz Heydər

Əliyev də məhz demokratik inkişafa insanların daxili azadlığını, mənəvi ucalığını, qanunçuluğa riayət etməsini şərtləndirən mühüm vasitə kimi yanaşmışdır.

Möhtərəm Prezidentimiz cənab İlham Əliyev də dəfələrlə vurğulamışdır ki, demokratik proseslərin davamlı şəkildə aparılmadığı hansısa dövlətin iqtisadi sahədə yüksək nəticələr əldə etməsi, beynəlxalq arenada layiqli yerini tutması, dünya iqtisadiyyatına inteqrasiyası mümkün deyildir. Eyni zamanda, iqtisadi cəhətdən inkişaf etməmiş hansısa dövlətdə demokratikləşməyə və vətəndaş cəmiyyəti quruculuğuna yönələn cəhdlər uğursuzluqla nəticələnir. Məhz bu reallıqdan çıxış edən Azərbaycan Prezidenti cənab İlham Əliyev hər iki təmayülə vəhdət şəklində yanaşılmasını vacib sayır və ölkənin uzunmüddətli inkişafını məhz demokratik və iqtisadi islahatların paralel şəkildə davam etdirilməsi şərti ilə real hesab edir. Dövlət başçısının demokratik inkişaf konsepsiyası kifayət qədər təkmil səciyyə daşıyır və inkişaf etmiş dünya dövlətlərinin təcrübəsindən qaynaqlanır. «Əsl açıq demokratik cəmiyyəti ancaq maddi rifah əsasında qurmaq mümkündür. İqtisadi cəhətdən geridə qalmış dövlətlərdə demokratik proseslər də geridə qalır. O ölkələr ki onlar iqtisadi cəhətdən güclüdürlər, o ölkələrdə demokratiyanın inkişafı da çox yüksək zirvədədir. Ona görə iqtisadi islahatların davam etdirilməsi xalqın maddi rifahının yaxşılaşdırılması, demokratik cəmiyyətin qurulması və formalaşması üçün başlıca şərtidir. Ancaq bununla bərabər, əgər sadəcə olaraq iqtisadi məsələlərə diqqətimizi yönəltsek və siyasi islahatlarda hansısa bir yubanma olarsa, bu da Azərbaycanın qarşısında duran vəzifələrin həlli üçün bizə imkan yaratmayacaqdır. Siyasi islahatlar mütləq aparılmalı və Azərbaycan müasir ölkəyə çevrilməlidir» – deyən Azərbaycan Prezidenti cənab İlham Əliyev bu fikirdədir ki, demokratiya vətəndaşların sosial-siyasi, mədəni və iqtisadi rifahına, bu sahələrdə baş verən müsbət dəyişikliklərə adekvat reaksiya verməlidir.

Təməli ulu öndərimiz Heydər Əliyev tərəfindən qoyulmuş dövlət quruculuğu prosesinin bu gün İlham Əliyev tərəfindən daha böyük dinamizm, yüksək əməkdarlıqla davam etdirilməsi vətəndaşlarımızın sabaha inamını artırır. Fərəhlə etiraf olunmalıdır ki, ölkəmizin birinci xanımı, Prezidentin həyat yoldaşı və yaxın silahdaşı, əqidə və məslək dostu Heydər Əliyev Fondunun prezidenti, YUNESKO-nun və İSESKO-nun xoşməramlı səfiri, Milli Məclisin deputatı Mehriban xanım Əliyeva da öz fəaliyyəti ilə Azərbaycanda gedən inkişaf prosesinin ən fəal iştirakçısıdır. Azərbaycan mədəniyyətinin inkişafı, milli irsimizin bütün dünyada təbliği, bir sıra əhəmiyyətli və vacib sosial problemlərin həlli yönündə həyata keçirdiyi layihələr onu xalqın qürur mənbəyinə çevirmişdir.

«Azərbaycanda demokratik, hüquqi və dünyəvi dövlətin qurucusu»

Əli Eyvazov

Bakı şəhəri, Nizami rayon prokurorunun köməkçisi
(28.04.2013-cü il tarixdə «Respublika» qəzetində dərc edilmişdir)

Azərbaycanın dünəni, bugünü, sabahı, işıqlı gələcəyi ulu öndər, dahi şəxsiyyət Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır. «Mənim həyatım xalqa məxsusdur və bundan sonra qalan hissəsini də xalq üçün əsirgəməyəcəm» – deyən ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin siyasi fəaliyyətinin bütün dövrlərində gördüyü işlərin əsasında demokratiyaya sadıqlıq, müasirlik və yenilik kimi ülv prinsiplər dayanır. Heydər Əliyev düşünülmüş və məqsədyönlü siyasəti ilə yeni Azərbaycan qurmuş, onun iqtisadi və siyasi inkişafını təmin etmiş, müstəqil dövlətimizi uğurlu gələcəyə aparən yolları müəyyənləşdirmişdir. Həmin yol bu gün Azərbaycanı dünyada sabitlik diyarı, iqtisadiyyatı sürətlə inkişaf edən, sivil, hüquqi, dünyəvi dövlət kimi tanıdır və qəbul etdirir.

Heydər Əliyev sözün əsl mənasında Vətənin böyük oğlu, liderlər lideri, bənzərsiz dövlət xadimi idi. Sağlığında millət atası olmağı bacardı, bu zirvəyə ucaldı və xalqın sevgisini qazandı. Ulu öndər müasir Azərbaycanın yaradıcısı və dövlətçiliyimizin qarantı oldu.

Heydər Əliyev 34 illik rəhbərliyi dövründə respublikamızı hərtərəfli inkişafa, tərəqqiyə çatdırdı. Vətənimizin ən ağır vaxtlarında, ən çətin məqamlarında belə onu təklənməyə, dağılmağa qoymadı. İndi bütün dünyada səsi eşidilən, ən super dövlətlərin belə hesablaşdığı Azərbaycan bu fenomenal şəxsiyyətin ən parlaq əsəridir.

Heydər Əliyev şəxsiyyətinin Azərbaycanın dövlətçilik tarixində müstəsna yeri vardır. Azərbaycançılıq məfkurəsinin parlaq daşıyıcısı kimi Heydər Əliyev öz müdrik siyasəti, dönməz əqidəsi və tarixi uzaqgörənliyi sayəsində milli dövlətçilik ideyasının gerçəkləşdirilməsinə, müasir Azərbaycan dövlətinin qurulmasına və xalqımızın müstəqillik arzusunə çatmasına nail olmuşdur. Məhz Heydər Əliyevin siyasi kursu nəticəsində Azərbaycan özünün geostrateji, iqtisadi və mədəni potensialından istifadə edərək Şərqlə Qərb arasında etibarlı körpü rolunu oynamış və ölkəmizi dünyanın ən dinamik inkişaf edən ölkələrindən birinə çevirmişdir.

Öz xalqının böyük oğlunun layiqli siyasi varisi, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin 21 yanvar 2013-cü ildə ulu öndərimiz Heydər Əliyevin 90 illik yubileyi haqqında imzaladığı sərəncamda göstərilir ki, Azərbaycanda müasir demokratik, hüquqi və dünyəvi dövlət quruculuğu, vətəndaş cəmiyyətinin təşəkkülü, milli-mənəvi dəyərlərə qayıdış Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır. Ölkəmizin Əsas Qanunu – Konstitusiyanın qəbul edilməsi, hakimiyyətlərin bölünmə prinsiplərinin təsbit olunması, hüquq normalarının və qanunvericilik bazasının beynəlxalq standartlara uyğunlaşdırılması, müasir idarəetmə üsullarının bərqərar olması və müasir dövlət qurumlarının formalaşdırılma-

sı Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə gerçəkləşən genişmiqyaslı quruculuq proqramının tərkib hissələridir.

Dahi şəxsiyyət Heydər Əliyev hələ hakimiyyətinin birinci mərhələsində milli təfəkkürümüzü repressiya xofundan, təzyiq və təhdidlərdən xilas etmiş, milli şüurun yüksəlişinə xidmət edən ardıcıl tədbirlər həyata keçirmişdir. Ümummilli liderin Azərbaycanda rəhbərliyə gəlişi cəmiyyətdə hüquqi münasibətlər sisteminin xarakterində pozitiv dəyişikliklərə səbəb olmuş və cəmiyyətdə hüquqi təfəkkürün, hüquqi düşüncə tərzinin, hüquqi mədəniyyətin, ümumilikdə hüquq elminin inkişafının keyfiyyətə yeni mərhələsinə təkən vermişdir. Həmin illərdə respublika rəhbərliyi məsiyyəsinə keçirilən müxtəlif tədbirlər də məhz bu məqsədlərin real həyata tətbiqi məqsədini daşmışdır.

Azərbaycan KP MK-nın 1970-ci il dekabrın 4-də qəbul etdiyi «Zəhmətkeşlərin hüquqi tərbiyəsini yaxşılaşdırmaq tədbirləri haqqında» qərarı da məhz Heydər Əliyevin təşəbbüsü, ideya müəllifliyi və söyləri ilə hazırlanaraq qəbul olunmuşdur. Bu qərarla orta və ali ixtisas məktəblərində hüquqi əsasların tədrisi və öyrənilməsi işini yaxşılaşdırmaq, tədris müəssisələri vasitəsilə hüquqi biliklərin təbliğini gücləndirmək qanunvericiliyin ən aktual məsələlərinin gənc nəsəl öyrədilməsinə və izah olunmasına, hüquq qaydalarının möhkəmləndirilməsinə və dövlət mülkiyyətinin qorunmasına yönəldilən kütləvi-siyasi tədbirlərin keçirilməsi sahəsində tədbirlər planını işləyib hazırlamaq tələbi irəli sürülürdü. Məzmunundan da göründüyü kimi, ulu öndər Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə qəbul olunmuş bu qərar o dövrün sosial eybəcərliklərinə, acı ictimai-mənəvi gerçəkliklərinə, partiya-sovet təsərrüfat elitasının valyuntarizminə və özbaşnalığına, hüquqi nihilizm və inzibati amirlik sisteminin digər tipik təzahür formalarına qarşı kəskin etiraz və ağıllı müqavimət demək idi. O zaman bu qərarın SSRİ miqyasında böyük əks-sədası olmuş, onun müddəalarının həyata keçirilməsi məqsədilə kompleks tədbirlər hazırlanaraq həyata keçirilmişdir.

Ötən əsrin 70–80-ci illərindən respublikamızda milli müstəqilliyə etibarlı zəmin yaradan, sosial-iqtisadi, hüquqi və mənəvi-intellektual mühit formalaşdıran ulu öndər Heydər Əliyev xalqımızın məhz bu möhkəm bünövrə üzərində azadlıq və müstəqillik ideyalarına qovuşmasını təmin etmişdir.

Bugünün zirvəsindən baxdıqca o illərdə Heydər Əliyevin xalqının hüquqlarını müdafiə edən, haqqı nahaqqa verməyən, milliləşdirmə siyasəti aparmaqla həm də ziyalı elitasını sət təqiblərdən qoruyan fenomenal lider keyfiyyətləri daha qabarıq sezilir. Azərbaycan xalqı dahi liderinin rəhbərliyi altında yüksək iradə sərgiləməklə milli yaddaşını, mənəvi, əxlaqi dəyərlərini, tarixi dövlətçilik ənənələrini qorumaq əzmini toplaya bilmiş, dövlət müstəqilliyi üçün zəruri potensial formalaşdırmışdır.

Keçmiş imperiya daxilində hansı qlobal proseslərin getdiyini daha dərindən müşahidə etmək imkanına malik olan Heydər Əliyev Azərbaycanın nə vaxtsa müstəqillik əldə edəcəyini öncədən görmüş, bu prosesi sürətləndirən mühüm addımlar atmışdır.

Ulu öndər 1982-ci ildən sonra SSRİ-ni idarə edən aparıcı simalardan biri kimi Kremldə çalışdığı dövrdə də Azərbaycanın gələcək müstəqilliyinə xidmət edən bir sıra addımlar atmış, respublikamıza qarşı ayrı-seçkilik siyasətinə qarşı çıxmış, ermənilərin məkrli torpaq ilhaqı siyasətinə qarşı barışmaz mövqə tutmuş, Qorbaçov rejimini kəskin tənqid etmişdir. Məhz bu qətiyyətli və prinsipial mövqelərinə görə 1987-ci ildə Sov.İKP MK-nın Siyasi Bürosunun üzvlüyündən uzaqlaşdırılan ulu öndər Heydər Əliyev sonrakı mərhələdə də Azərbaycanla bağlı siyasi proseslərə biganə qalmamış, 90-cı illərin əvvəllərində Naxçıvana qayıdaraq zamanın dik-təsi ilə siyasi proseslərdə fəal iştirak etmiş, Azərbaycanın dövlət müstəqilliyinə real zəmin formalaşdırmışdır. 1991-ci ilin 18 oktyabrında qüdrətli dövlət xadimi Heydər Əliyevin də əsas təşəbbüsçülərindən biri kimi imza atdığı «Azərbaycan Respublikasının dövlət müstəqilliyinin bərpası haqqında Konstitusiyaya Aktı» ilə ölkəmizin istiqbalı bütünlükdə dünyaya bəyan edilmişdir.

1991-ci ilin oktyabrından 1993-cü ilin iyununadək ölkədə cərəyan edən mürəkkəb və ziddiyyətli proseslər, eyni zamanda Azərbaycanın müstəqilliyi üçün real təhdidlərin meydana çıxması, vətəndaş qarşıdurması meyllərinin güclənməsi, hüquqi nihilizmin, xaos və anarxiya mühitinin dərinləşməsi göstərdi ki, ölkəni yaranmış acınacaqlı vəziyyətdən yalnız Heydər Əliyev kimi müdrik və uzaqgörən şəxsiyyət xilas edə bilər. Ümum-millə lider 1993-cü ildə xalqın təkidlə çağırışına cavab verərək hakimiyyətə qayıtdı, peşəkar siyasətçiyə xas müdrik addımları ilə Azərbaycanı vətəndaş müharibəsi və parçalanma təhlükəsindən xilas etdi, respublikamızın ərəzi bütövlüyünə, suverenliyinə, dövlətçiliyinə qarşı çıxan qanunsuz silahlı qüvvələr zərərsizləşdirildi, dövlət çevrilişi cəhdlərinin qarşısı qətiyyətlə alındı, bir sözlə, ölkədə qanunçuluğun tam bərpası istiqamətində bütün addımlar atıldı. Sonrakı mərhələdə demokratik və hüquqi dövlət quruculuğu prosesinin uğurlu həyata keçirilməsi, yeni iqtisadi münasibətlər sisteminin formalaşdırılması, ən əsası, ictimai-siyasi sabitliyin qorunub saxlanması ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır.

1995-ci ildə bilavasitə ulu öndər Heydər Əliyevin müəllifliyi və demokratik dəyərlər və prinsiplərə uyğun hazırlanmış və ümumxalq səsverməsi ilə qəbul edilmiş ilk milli Konstitusiyamızın müddələrinin dördüdə biri insan və vətəndaş hüquq və azadlıqlarına həsr edilmiş, hakimiyyət bölgüsü prinsipi təsbit olunmuşdur.

Konstitusiyamızın 24-cü maddəsində əsas insan hüquq və azadlıqlarının toxunulmaz, pozulmaz və ayrılmaz olması qeyd edilməklə yanaşı, təbii hüquqların əsas xüsusiyyətləri öz əksini tapmışdır. Konkret sosial şəraitdən və dövlətdən asılı olmayaraq təbii hüquqlara insanlar doğulduğu andan yiyələnirlər. Yaşamaq hüququ, bərabərlik hüququ, azadlıq hüququ, mülkiyyət hüququ və təhlükəsiz yaşamaq hüququ təbii hüquqlardandır. Konstitusiyada əsas insan və vətəndaş hüquqlarının və azadlıqlarının təsbit edilməsi hər bir şəxsin başqaları, o cümlədən dövlət qarşısında məsuliyyət və vəzifələrin müəyyən edilməsi ilə uzlaşır. Bu hüquqlar Azərbay-

canın 1995-ci il Konstitusiyasında əsas müddəalar şəklində öz əksini tapmışdır.

Konstitusiyanın qəbulundan sonra dahi öndərin rəhbərliyi ilə aparılmış məhkəmə-hüquq islahatı nəticəsində bütün hüquq təchizatlarının fəaliyyətini tənzimləyən yeni mütərəqqi qanunlar, o cümlədən «Konstitusiyaya məhkəməsi» haqqında, «Məhkəmələr və hakimlər haqqında», «Prokurorluq haqqında», «Polis haqqında», «Əməliyyat-axtarış fəaliyyəti haqqında», «Vəkillər və vəkiliyyət fəaliyyəti haqqında» və digər qanunlar, əvvəlkiyədən prinsipə köklü surətdə fərqlənən Mülki və Mülki-Prosessual, Cinayət, Cinayət-Prosessual, Cəzaların icrası və s. məcəllələr qəbul edilmişdir. Bütün bu qanunlar demokratik prinsiplər və beynəlxalq hüquq normalarının tələblərinə uyğun hazırlanmış və beynəlxalq ekspertlər tərəfindən yüksək qiymətləndirilmişdir.

Azərbaycan Respublikasında insan hüquq və azadlıqlarının təmin edilməsi istiqamətində həyata keçirilən hüquqi islahatların və milli qanunvericiliyin beynəlxalq Avropa standartlarına uyğunlaşdırılması prosesinin məntiqi davamı kimi 24 dekabr 2002-ci il tarixdə qəbul edilmiş «Azərbaycan Respublikasının insan hüquq və azadlıqlarının həyata keçirilməsinin tənzimlənməsi haqqında» Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyaya Qanunu da tənzim etdiyi məsələlərin dairəsinə görə çox mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Bu qanun Azərbaycan Respublikasında insan hüquq və azadlıqlarının həyata keçirilməsi vəziyyətinin «İnsan hüquqlarının və əsas azadlıqlarının müdafiəsi haqqında» Avropa Konvensiyasına uyğunlaşdırılması məqsədi daşmışdır.

Azərbaycan Respublikası Prokurorluğunun dövlətçiliyimizin maraqlarına, qanunun aliliyinin və insan hüquqlarının müdafiəsinə xidmət edən sivil və demokratik bir qurum kimi formalaşması, onun fəaliyyətinin hərtərəfli təminatı üçün qanunverici və maddi-sosial bazanın yaradılması ölkəmizdə həyata keçirilən mühüm islahatların, o cümlədən məhkəmə-hüquq islahatlarının memarı ümummilli lider Heydər Əliyevin böyük qayğı və dəstəyi sayəsində mümkün olmuşdur. Prokurorluq orqanlarında aparılan hərtərəfli islahatların ilkin əsasını və qanunvericilik bazasını 12 noyabr 1995-ci il tarixdə ümumrespublika səsverməsi yolu ilə qəbul edilmiş müstəqil Azərbaycan Respublikasının ilk Konstitusiyası təşkil edilmişdir. Ali Qanunumuzda ilk dəfə olaraq respublikamızın dövlət quruculuğu sistemində prokurorluğun layiqli yeri müəyyənəndirilmiş, məhkəmə hakimiyyəti sistemində daxil olan prokurorluq orqanlarının statusu, təşkili və fəaliyyət prinsipləri, səlahiyyət dairəsi və vəzifələri qanunvericilik qaydalarında təsbit edilmişdir.

Məhkəmə-hüquq islahatları çərçivəsində beynəlxalq standartlara və demokratik prinsiplərə, milli dövlətçilik ənənələrinə uyğun hazırlanmış «Prokurorluq orqanlarında qulluq keçmə haqqında» qanunun və digər qanunvericilik aktlarının Milli Məclis tərəfindən qəbul edilməsi, «Prokurorluğa işə qəbul olunmaq üçün namizədlərlə müsabiqə keçirilməsi qaydaları haqqında» Əsasnamənin və digər normativ sənədlərin Azərbaycan Respublikasının Prezidenti tərəfindən təsdiq edilməsi nəticəsində prokurorluğun fəaliyyətinin hüquqi tənzimlənmə prosesi yeni mərhələyə qaldırılmış, eyni zamanda prokurorluqda işə qəbul prosesinin test üsulu ilə – tamamilə azad, şəffaf, demokratik şəraitdə aparılmasını tə-

min etmişdir. Məhz bunun nəticəsi olaraq prokurorluq orqanlarının yüksək savadlı, bacarıqlı gənclərlə komplektləşdirilməsində keyfiyyətə yeni mərhələ yaranmışdır.

Əgər əvvəlki dövrlərdə Azərbaycanın Avropa Şurasına qəbul edilməsində əngəllər yaradılsa, Heydər Əliyevin bu sahədə apardığı gərgin və səmərəli iş də öz bəhrəsini verdi. 2001-ci ilin yanvarında Azərbaycan bu mötəbər təşkilata tam hüquqlu üzv olaraq Avropa dövlətləri sırasında layiqli yerini tutdu. Respublikamız «Avropa evi»nin tam hüquqlu və etibarlı üzvünə çevrildi.

Əsası ulu öndər tərəfindən qoyulmuş islahatları uğurla davam etdirən Prezident İlham Əliyev sosial-iqtisadi inkişafın yeni keyfiyyət mərhələsində hüquq-mühafizə orqanlarında liberal islahatların dərinləşdirilməsini son dərəcə vacib sayır. Dövlət başçısı vurğulamışdır ki, demokratik proseslərin davamlı şəkildə aparılması hansısa dövlətin iqtisadi sahədə yüksək nəticələr əldə etməsi, beynəlxalq arenada layiqli yerini tutması, dünya təsərrüfat sisteminə inteqrasiyası mümkün deyildir. Eyni zamanda iqtisadi sahədə inkişaf etməmiş hansısa dövlətdə demokratikləşməyə və vətəndaş cəmiyyəti quruculuğuna yönələn cəhdlər uğursuzluqla nəticələnir. Məhz bu realıqdan çıxış edən Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev hər iki təmayülə vəhdət şəklində yanaşılmasını vacib sayır və ölkənin uzunmüddətli inkişafını məhz demokratik və iqtisadi islahatların paralel davam etdirilməsi şərti ilə real hesab edir. Dövlət başçısının demokratik inkişaf konsepsiyası kifayət qədər təkmil səciyyə daşıyır və inkişaf etmiş dünya dövlətlərinin təcrübəsindən qaynaqlanır: «Əsl açıq demokratik cəmiyyəti ancaq maddi rifah əsasında qurmaq mümkündür. İqtisadi cəhətdən geridə qalmış dövlətlərdə demokratik proseslər də geridə qalır».

İqtisadi cəhətdən güclü ölkələrdə demokratiyanın inkişafı da çox yüksək zirvədədir. Ona görə də iqtisadi islahatların davam etdirilməsi, xalqın maddi rifahının yaxşılaşdırılması, demokratik cəmiyyətin qurulması və formalaşması üçün başlıca şərtidir. Lakin sadəcə olaraq iqtisadi məsələlərə diqqətimizi yönəltmək və siyasi islahatlarda hansısa bir yubanma olarsa, bu da Azərbaycanın qarşısında duran vəzifələrin həlli üçün bizə müvafiq imkanı yaratmayacaqdır. «Siyasi islahatlar mütləq aparılmalı və Azərbaycan müasir ölkəyə çevrilməlidir» – deyən Azərbaycan Prezidenti bu fikirdədir ki, demokratiya vətəndaşların sosial-siyasi, mədəni və iqtisadi rifahına, bu sahələrdə baş verən müsbət dəyişikliklərə adekvat reaksiya verməlidir. Demokratik dövlətin bir təsisat kimi başlıca vəzifəsi isə bütövlükdə cəmiyyətin və ayrılıqda hər bir vətəndaşın maddi rifah halının yüksəldilməsi, onların sosial müdafiəsi və layiqli həyat səviyyəsinin təmin olunması, habelə şəxsiyyətin azad inkişafı üçün bərabər imkanların yaradılmasıdır.

Hazırkı mərhələdə neft gəlirlərindən əldə olunan vəsaitin respublikamızda vətəndaş cəmiyyəti və hüquqi dövlət quruculuğu prosesinin daha da sürətləndirilməsinə, ümumilikdə insan amilinin yüksəlişinə yönəldilməsi demokratiya sahəsində böyük təcrübəsi olan dövlətlər və ayrı-ayrı beynəlxalq təşkilatlar tərəfindən də müsbət qarşılınır. Respublikamızın hazırkı sürətli iqtisadi inkişaf tempi demokratik proseslərin dərinləşdirilməsinə, qanunçuluğun gücləndirilməsinə və liberallaşdırılmaya xidmət edən hüquqi-siyasi və demokratik islahatlar kursunun genişləndirilməsini ciddi tələb kimi önə çıxarır.

Prezident İlham Əliyevin ölkədə insan hüquq və azadlıqlarının qorunmasına, məhkəmə müdafiəsi vasitələrinin səmərəliliyinin artırılmasına böyük əhəmiyyət verərək qanunvericilik təşəbbüsü hüquqi qaydasında Milli Məclisə təqdim etdiyi ilk qanun layihələrindən biri də məhz Konstitusiyaya Məhkəməsi haqqında yeni sənəd olmuşdur. Eyni zamanda məhkəmələrin işinin təkmilləşdirilməsi və beynəlxalq tələblərə uyğunlaşdırılması məqsədilə 2004-cü ilin dekabrında «Məhkəmə-Hüquq Şurası haqqında» qanuna bir sıra müərrəqqi dəyişikliklər edilmişdir. 2005-ci il 30 dekabr tarixli «Azərbaycan Respublikasının bəzi qanunvericilik aktlarına dəyişikliklər və əlavələr edilməsi haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, həmin qanunla «Məhkəmələr və hakimlər haqqında» habelə «Məhkəmə-Hüquq Şurası haqqında» Azərbaycan Respublikasının qanunlarına bir sıra dəyişikliklər və əlavələrin edilməsini bu sahədə islahatların davamı kimi xarakterizə etmək olar.

Ötən müddətdə prokurorluq əməkdaşlarının sosial müdafiəsinin gücləndirilməsi, onların fəaliyyətinin stimullaşdırılması istiqamətində bir sıra mühüm sərəncamlar imzalanmış, bölgələrdə yeni yaradılmış apelyasiya və iqtisad məhkəmələrində dövlət ittihamının təşkili işinə xüsusi diqqət ayrılmışdır. Azərbaycan Prezidentinin «Korrupsiyaya qarşı mübarizə haqqında» Azərbaycan Respublikası Qanununun tətbiq edilməsi barədə 3 mart 2004-cü il tarixli, «Korrupsiyaya qarşı mübarizə üzrə Dövlət Proqramı»nın (2004-2006-cı illər) təsdiq edilməsi haqqında» 3 sentyabr 2004-cü il tarixli, «Azərbaycan Respublikasında məhkəmə sisteminin müasirləşdirilməsi və bəzi qanunvericilik aktlarına dəyişikliklər və əlavələr edilməsi haqqında» 19 yanvar 2006-cı il tarixli «Azərbaycan Respublikasında insan hüquqlarının müdafiəsi üzrə Milli Fəaliyyət Planı»nın təsdiq edilməsi haqqında, 28 dekabr 2006-cı il tarixli «Şəffaflığın artırılması və korrupsiyaya qarşı mübarizə üzrə Milli Strategiyanın təsdiq edilməsi barədə» 28 iyul 2007-ci il tarixli fərman və sərəncamları, eləcə də digər normativ-hüquqi sənədlərdə Baş Prokurorluğun qarşısında bir sıra mühüm vəzifələr müəyyən edilmişdir.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin 23 may 2007-ci ildə imzaladığı «Azərbaycan Respublikasının Milli Təhlükəsizlik Konsepsiyasının təsdiq edilməsi haqqında» sərəncam ölkənin milli təhlükəsizliyinin təminatı sahəsindəki siyasətin uğurlu davamıdır.

Sərəncamda vurğulandığı kimi, dünyada baş verən sürətli dəyişikliklər şəraitində ayrı-ayrı dövlətlər və bütövlükdə bəşəriyyət terrorçuluq, etnik separatizm və münaqişələr, transmilli mütəşəkkil cinayətkarlığın artması, kütləvi qırğın silahlarının yayılması, təbii ehtiyatların tükənməsi, əhalinin sayının durmadan çoxalması və kütləvi miqrasiyası, ətraf mühitin çirklənməsi və s. təhlükələrlə üzləşir. Bu amillər hər bir dövlətin prioritetlərinin, təhlükəsizliyə qarşı risklərin müəyyənləşdirilməsini, həmin risklərin qabaqlanması və aradan qaldırılması üzrə adekvat tədbirlərin həyata keçirilməsini zəruri edir.

Azərbaycan Respublikasının Milli Təhlükəsizlik Konsepsiyası da məhz ölkəmizin müstəqilliyini, ərazi bütövlüyünü, Konstitusiyaya quruluşunu, xalqın milli maraqlarını daxili və xarici təhdidlərdən qorumağa yönəlmiş siyasətin məqsəd, prinsip və yanaşmalarının müəyyən edilməsi niyyətindən irəli gəlmişdir.

*Qəlbimin ən xoş arzu və nəcib duyğu ilmələri ilə bu xatirələrimi
xalqımızın milli mənəvi dəyərlərini özündə cəmləşdirən böyük şəxsiyyət
Heydər Əliyevin anadan olmasının 90 illiyinə həsr edirəm.*

Təqaüddə olan prokuror Yamən Yusifov

Böyük şəxsiyyət Heydər Əliyev haqqında olan xatirələrimdən

... Heydər Əliyev bütün mənəli həyatını öz xalqının tərəqqisi, tanınması, dünya birliyində layiqli yer tutması uğrunda mübarizəyə həsr etmişdir. O, hələ keçən əsrin 70–80-ci illərində Azərbaycanın sovet respublikaları arasında qabaqcıllar sırasına çıxmasına nail olmuş, əsrin sonunda isə onu bütün dünyaya tanıtdır-mışdır.

Heydər Əliyev sübut etmişdir ki, Azərbaycan bir millət, müstəqil dövlət kimi dünyada öz haqlı yerini tutmalıdır. Əsas da göstərmişdir ki, azərbaycanlılar dünyanın ən qədim və zəngin mənəvi dəyərlərə malik olan xalqlarındandır.

Bu böyük şəxsiyyət vətəninə, xalqını, onun dövlətçiliyini tarixin çox çətin sınaq və imtahanlarından məharətlə çıxarıb, bu günkü Azərbaycanı bizə əmanət qoymuşdur. İndi biz bu əmanətə sadıq olub onu qorumalıyıq.

... Mən uzun illər – 1947-ci ildən 1987-ci ilə kimi 40 il Respublika Prokurorluğunda məsul vəzifələrdə – Baş Prokurorun müavini, İstintaq şöbə rəisi, cinayət məhkəmə şöbəsinin rəisi, şikayət şöbəsinin rəisi, 20 il Dövlət Təhlükəsizlik Komitəsində aparılan istintaq işlərinə nəzarət şöbəsinin rəisi işləmişəm.

Xidmətlərim dövlət tərəfindən yüksək qiymətləndirilərək Prokurorluq orqanlarının fəxri işçisi, Respublikanın Əməkdar Hüquqşünası kimi fəxri adlara layiq görülmüşəm.

Prokurorluq orqanlarının tarixində yalnız mənə təqaüdə çıxmazdan əvvəl Nazirlər Sovetinin qərarı ilə fərdi pensiya təyin edilmişdir.

SSRİ Ali Soveti Rəyasət Heyətinin sədri K.Voroşilovun 4 aprel 1958-ci il tarixli fərmanı ilə mənə Ədliyyə generalı rütbəsi verilən zaman ulu öndər Heydər Əliyev Dövlət Təhlükəsizlik Komitəsinin 5-ci şöbəsinin rəisi polkovnik Firudin Bağırov ilə prokurorluğa gələn mənə təbrik etmiş, mən də onu general rütbəsi alması münasibəti ilə kabinetində təbrik etmişəm.

Prokurorluq orqanında işlədiyim müddətdə bu orqanı özümün daimi yaşayış evim hesab edib çalışmışam ki, bu evlə ləkə düşməsin. Bu orqanın adına ləkə gətirəcək heç bir hərəkətə yol verməmişəm.

...Bu şöbədə rəis işlədiyim 20 ilin 8 ili Heydər Əliyevin Dövlət Təhlükəsizlik Komitəsində işlədiyi vaxt olmuşdur. Bu müddətdə mənə qarşı olan münasibət ilə

respublikaya rəhbərlik etdiyi vaxta olan münasibətdə heç bir dəyişiklik hiss etməmişəm.

Canlı şahidi olmuşam ki, həyatı təzadlarla dolu olan bu dahi şəxsiyyət Heydər Əliyev ədaləti həmişə dünya səltənətinin şahlıq taxtında oturub ona səcdə edən insan olmuşdur.

O, mənə ədalətli, qanuna hörmət etdiyimi bildiyi üçün Mərkəzi Komitənin birinci katibi seçildikdən sonra bir çox mübahisəli məsələlərin yoxlanılması üçün təşkil edilən komissiyalara rəhbərlik onun göstərişi əsasında mənə həvalə edilmişdir.

... Heydər Əliyevdə olan yaddaş, dəqiqlik və səbr insanı heyran edirdi. Mənim Respublika Prokurorluğundakı iş otağında Dövlət Təhlükəsizlik Komitəsinin daxili telefonu var idi. Bütün bayramlarda, mənə ad günündə zəng edib mənə və şöbənin prokurorlarını təbrik edirdi.

Heydər Əliyevin çox incə zarafatları var idi. Tarixi dəqiq yadımda deyil, ABŞ prezidenti Kennedi öldürülən il idi. Heydər Əliyev mənə zəng etdi. Səlamlaşdıqdan sonra soruşdu ki, sizin Amerikada qohumunuz varmı? Dedim:

Yox. Bu nə söhbətdir edirsiniz? Gülərək dedi ki, elə-belə soruşuram.

Bu söhbətdən 5 saat sonra Respublika Prokurorluğunun xüsusi şöbəsinin rəisi Pankova ABŞ-ın Təhqiqat Bürosundan mənə göndərilmiş bağlamayı gətirib stolun üstünə qoydu. Heydər müəllimin mənə zəng etməsi, bağlamının göndərilməsi mənə narahat etdiyi üçün məcbur olub Moskvaya zəng etdim. Şöbə rəisi Terehov mənə dedi ki, narahat olma, bizim xəbərimiz var. Prezident Kennedinin öldürülməsi ilə əlaqədar yazılan kitabdır. Sizin respublikada 20 adama, o cümlədən Heydər Əliyevə, Qanboy Məmmədova və bir çox nazirlərə göndəriblər...

Dövlət Təhlükəsizlik Komitəsində işlədiyi vaxt iş ilə əlaqədar müzakirə etdiyimiz hər bir məsələdə ulu öndər ürəyinin hökmü ilə sakit, təmkin və soyuqqanlıqla qəbul edirdi.

Artıq 10 ilə yaxındır ki, Heydər Əliyev aramızda yoxdur. Bu itki qəlbimizi ağrıdır. Lakin bir şey bizə təsəlli verir: dövlətin sükanı indi qüdrətli əllərdədir. İlham Əliyev bu kursu uğurla davam etdirir.

Allah Heydər Əliyevə rəhmət etsin! Qəbri nurla olsun!

